CANONICARVM QVÆSTIONVM

IN VTROQVE, TAM INTERNO, quàm Externo Foro Practicabilium PRIMA, ET SECVNDA PARS.

AVCTORE

TRO ANTONIO LAZARIO PAPIENSI I.C.

de Sacro, ac Celeberrimo Patriæ Theolog. Collegio Doct. & in Collegiata S.Mariæ Canonicæ Gualterij Præpoſito Coad.

In quibus non tantum DE MONITORIIS, ſiue Generalibus Excommunicationibus ad effectum reuelandi; necnon DE BLASPHEMIA;

De opinione deligenda in Controuerſis Quæſtionibus exactè agitur.

Sed multa, ac frequentiora circa Cenſuras, Contractus, Caſus reſeruatos, Reſtitutiones, Vltimas Voluntates, & Statuta breuiter, & accuratè reſoluuntur.

Ad Confeſſariorum, Concionatorum, Ius dicentium, Aduocatorum, & Cauſidicorum non mediocrem fructum, atque vtilitatem.

Appoſitis Summarijs, tripliciq; Indice ad maius ſtudioſi Lectoris commodum.

Cum Priuilegijs, & Licentia Superiorum.

VENETIIS, Apud Iacobum Antonium Somaſchum. MDCXIII.

Digitized by Google

Egregia de Auctore Teſtimonia.

1 D.Io.Petrus Ala inſignis I.C.& nobiliſſimus Patritius Cremonenſis in ſuo tractā.verè aureo,De Aduocato,& Cauſidico Chriſtiano par.2.q.23. inquit,

Quod quidem argumentum cum fuerit à Doctoribus pertractatum, & maximè, copioſeque ab eruditiſſimo viro in omni vera laude,& Chriſtiana pietate præſtātiſſimo D.Petro Antonio Lazario Papienſ.in ſuis Quæſt.Canon.ſect.3. quæſt 5. qui pro omnibus ſufficiat.

2 D.Marc.Antonius Genuenſis I.C.Neapol.& Montis Marani Epiſcopus,ad Praxim ſuam Archiepiſcopalem Neapolitanam in Annot.præſertim cap.2.pluribus in locis egregiè citat Auctorem,& in fine ſcribit:

Quando autem poſſit concedi monitorium contra donatarios,vel legatarios,qui ſidem præſtiterunt teſtatori de reſtituendo bona filijs ſpurijs teſtatoris,vel donatoris;latè,eruditèque tradit Petrus Antonius Lazarius in tract. de Monitorijs ſect. 3.q.5.qui multa alia perutilia dicit in dicto tract.ad quem te remitto.

3 D.Io.Baptiſta Coſta I.C.Ticinenſis celeberrimus,primarius in patrio Gymnaſio Iuris ciuilis interpres,in tract.præſertim de Portione Rata in renouata editione,quæſt.5.num.13.dicit:

Cetera autem ſupplere uoluit humaniſſimus Alumnus meus,& benè eruditus Doctor. D.P.Ant.Lazarius ſuo perutili tract.de Monitorijs,ſect.3. quæſt.5.

4 D.Io.Petrus Ala ſupradictus in d.tract. de Aduocato, & Cauſidico Chriſtiano, par.2.q.50.in fine ita ſcripſit.

Maximam autem percepi voluptatem,cum poſt aliquos annos nunc viderim optimum,& clariſſimi nominis modernum ſcriptorem hoc peccatum reprehendentem,& huiuſmodi remedium multis confirmantem D.Petrum Antonium Lazarium Papienſ.quæſt.canon.ſect.1.quæſt.16.num.5.ubi uideatur.

5 Et idem Auctor d.par.2. quæſt.51.inquit,

Videat igitur Petrum Antonium Lazarium, ab omnibus rectè ſentientibus valde commendandum in ſect.3.q.7.lib.1.Cano.Quęſt.ubi nihil relinquit intactum, quod pertineat ad plenam huius controuerſiæ cognitionem.

6 Omittuntur alia præclara eiuſdem Doctoris Alæ teſtimonia in dicto tract.& aliorum;ſed adducitur ſolū D.Bartholomæus Hugolinus, qui in tract.de officio, & poteſtate Epiſcopi par.2.præcipuè cap.45.§.1.vſque ad §.8.ſæpiſsimè citat Authorem,& in §.3.verſ.Quare ob eandem,ſcribit.

Et nouiſſimè Petrus Antonius Lazarius, ubi hanc rem pluribus egregiè agit, in tract.de Monit.ſect.2.q.15.per tot.& §.5.verſ.Quinto,ait,Atque ſic nouiſſimè,& doctè Petr.Ant.Lazar.de Monitorijs,ſect.2.quæſt.17.prædicta aſſeruit,&c.

7 D.Rodobaldus Parinus I.C.& Theolog.Doctor Canon.Ordin. Papien. in ſuo perutili Patrocinio pro reb.ad propr.vſum, ac famil. neceſſ. par.1.num.192. ſic meminit.

Et inſignis,ac magni nominis I.C.D.Petrus Antonius Lazarius in ſuo fertiliſſimo, ac omnibus numeris abſolutiſſimo tract.de Monitorijs,ſect.4.q.1. ſub num.17. Et par.3.num.94.dicti Patrocinij,inquit,Quod rectè aſſerit præſtantiſſimus I.C. D.Petr.Anton.Lazarius in ſuo locupletiſsimo, & nunquam ſatis laudato tract. de Monitor.ſect.3.q.11.ſub nu.6.

Ea eſt profectò iucunda,ueraque laus,quæ ex virtute, & à viris laude dignis proficiſcitur. Cic.pro Mil.

Digitized by Google

AVCTORIS
PRÆFATIO.

imane
ɛatur ho
libros
ɔere.

NON deſunt,qui in re litteraria nō mediocriter verſati nihil omnino ſcribunt; ſed tanquam otioſi, nè ſegnes dicam,quæ à præpotenti Deo gratis acceperunt,non modo non alijs communicanda curant;ſed percepta potius occultantes,ſcriptores ipſos non ſine conuitio redarguunt; quippe qui inanem operam autumant,ea potiſſimum ratione,quod cum nihil dici queat, quod non prius fuerit dictum, vel litteris mandatum, non aliud præſtare, qui nunc ſcribunt, effutire ſolent, quam ex libris libros facere,priſcorumque patrum,mutato dicendi ordine,lucubrationes repetere.

tas non
ı occupa
iue om-
ɔ reper-

ı præfa.
ɛ. Papi.
a med.
piſ.65.
Lucil.et
etur in
ı.Clem.
ıeniēdis
ɛnta nō
ant.
cc c.13

Horum quidem ſenſum prorſus reijcientes, contrariamq; approbātes ſententiam,inuentis addere,non modo non damnabile, ſed honorificū, vtileque,ac neceſſarium iudicamus;ipſam namq; veritatem nondū occupatam,ſiue omnino repertam, immo ex ipſa multum poſteris fuiſſe relictum,a Patritio noſtro Ioan.Petro Ferrario *a* prænotatum legimus. Quare nihil tam plenè tamque accuratè dici poteſt, quin, authore Seneca, *b* anguſtius proferri poſſit,& limatius. Nulli ſanè hominum inuentis addēdi viam præcludi,omnibus eſt exploratum;inueniendis enim inuenta nō obſtant,quandoquidem nihil planè in omni rerum genere adeò perfectū editur,quin perfectius ſaltem excogitari valeat. *c*

ſimilitudo
ɛ́ctiorum
ptorum.

Si bene de Republica meriti iudicantur, qui precioſas merces vndiq; collectas diuerſis ex orbis partibus important, quippe illarum copiā populo venalem proponunt,ciuitatibus ſuppeditāt, quæ in natali ſolo vilia, alieno pretioſiora cenſentur. Siqui, varia herbarum genera paſſim nulla inſita arte,ſed peditum trita veſtigio colligentes, ſalutares inde potiones eliciunt, in benè merentium numerum admittuntur; ſuperiorem iure merito locum ſibi meo authores arrogauerint iudicio, qui receptiſſimas Patrum ſententias, ex immenſis Iuriſperitorum voluminibus diſperſas excipientes, tanquam multiplici ruinarum mole obrutas,& altæ obliuione ſepultas è ruderibus in lucem denuo uindicarunt. Sic Marcus Cicero antiquorum ſcripta percurrens multa nobis, eaque præclarè dicta reliquit. Hoc quoque (vt cęteros ſileam) & Iuſtinianus Imperator, ac diligentiſſimus Gratianus aliorum reſponſis in unum collectis, non ſine magna poſterum utilitate præſtiterunt: quod niſi præſtitiſſent, quis

iceronis,
Iuſtiniani,
ratiani e-
egius la-
ɔr.

non

non fateatur magnum detrimentum ex ipſorum ſilentio poſteritatem ipſam fore conſequutam?

Quorum in numero iure optimo complectendum cenſeo præclariſſimum huius ætatis I.C.D.Io.Baptiſtam Coſtam, Doctorem meum multis nominibus commendandum, hac in celeberrima patriæ Academia Sacrorum Canonum Interpretem primarium, atque Aduocatum integerrimum; qui præter Conſiliorum volumina, quæ de facti ſcientia, & ignorantia, quæque de Portione Rata, & de Retrotractionibus, Subſidiarijſvè remedijs ſparſim, & confusè a Doctoribus efferebātur, veluti a tenebris eruta aptè, & eleganter, in lucem euexit.

Labor ſanè difficilis; non enim maioris eſt laudis in inuentione diteſcere, quàm virtutis in diſpoſitione clareſcere, authore D.Menochio, *a* in hoc ſcribendi genere nemini ſecundo, Patritio, & conciue noſtro; in inuentione namque, licèt ingenium appareat, in ordinandi tamen ratione elucet iudicium.

Id ego ànimaduertens, a Fucorum *b* conſuetudine longè remotus, eorundemque non timens futile iudicium, qui cum nihil egregij per ſe præſtare poſſint, alienis laboribus non modo inſidiantur; ſed falcem in illorum meſſem inijcientes, quorum ſementem non fecerunt, recentium ſcriptis detrahere, eaque dilacerare nituntur; & quod in ſtudioſorum gratiā eſt ſcriptum, vti cōtradictionis ſpiritus in reprobum deducere ſenſum conantur; has Canonicas lucubrationes, qualeſcunque ſint, noſtrarum exēpla, veſtigiaque ſecutus, exarandas duxi; illud inprimis Euāgelij *c* perpendens, in nouiſſimo ſcilicet die de talento ſibi credito ab vnoquoque rationem ſtrictè reddendam eſſe; Præterea accedebat ſtultam quidem videri illorum clementiam, cum aliquid otij ſuperſit, nihil ſcribendo, perituræ parcere chartæ.

Triſte nimirum, & meritò Curtio *d* illi Iuniori ac doctiſſimo Ripæ, *e* Patritijs itidem noſtris viſum eſt diuiti viam ingredi vniuerſæ carnis nullo ſibi hærede inſtituto; ſed longè triſtius, ne dicam tetrius, id ſtudioſis ingenij gratiam habentibus videri debet, ætati cedere ſine ſcriptis ad poſteritatis elucidationē, atque æmulationem, quibus poſteritas ipſa, veluti quodā virtutis igniculo ad ſtudium ſummæ laudis reddatur alacrior, veritatis ſpiritu dicente: Verba ſapientum ſunt ſtimuli, & claui in altum defixi, &c.

Quare, & mihi, & poſteritati conſulens, harum Canonicarum, & Practicarum Quæſtionum opus conficiendum aſſumpſi, & tres in partes diſtinxi, quarū prima nunc in hoīum producitur cōſpectū, in quam certè quod minus tactum, minuſque excuſſum videbatur a doctoribus redigentes, ad conſcientiam proborum præſertim ſedandam, Monitorium, ſiue generalium excōicationum ad reuelationis effectum elucidaui materiā, tāquam Canonicam vtilem, & apprimè in vtroque foro verſantibus, & confeſſarijs ipſis neceſſariam, in totaque Chriſtiana Reipublica frequentiſſimam, li-

D.Io.B. Coſtę I.C. l. & op lucem Diffi eſt ter ſpoſiti inuen

a In de arb. in pro. fin.

Fucor tura, i tes ad ſcripte centic *b Plin 11. c. primi corum turam*

c M cap. 2 De ta ſuo qu ratione dere de

d In p tract. *e In p tractat poſte* *Bal. i. mio d* Triſte uiti d re ſine de.

f Eccl Auct. tentia

Mon i mater quent puti i lo adh cte tra

cèt non parum difficilem,& controuerſam , atque a paucis, & perfunctoriè pertractatam.

inſtio pri- ius.

Hanc verò quatuor in Sectiones ſecandam curauimus, quarum prima verſabitur circa Monitorialium conceſſionem,qui ſcilicet eas relaxare de iure valeant,quibus perſonis,ac quibus de cauſis. Secunda,& Tertia illas enucleabit quæſtiones,quæ in ipſarummet obligatione oriri ſolent, quinam, & quomodo ad propalandum,vel reſtituendum aſtringantur. Quarta demum modos complectetur,quibus earundem curſus iure queat impediri,necnon reſtitutionis ordinem,ac formam, vna cum praxi ad id cogendi contumaces,& de ipſius excommunicationis abſolutione.

onitio ctori.

Quid autem in explicandis difficultatibus hac in re præſtiterim, totum id erit iudicij pio Lectori relinquẽdum.Scio equidem,quicquid ſparſim, ſine ordine a patribus claſſicis inuenerim obiter enunciatum, id fideliter omni noſtra ſolertia,ſtudio induſtria huc me redegiſſe;& quodcunque in actu practico pluries obſeruatum vidimus,congeſſiſſe;vt ideò alacriùs ſtudioſi,& Confeſſarij opus hoc noſtrum legentes,ex eo inde, quæ ſibi vtilia ſunt,veritatis capiant conſilia. Quod ſi charum , ſi gratum opus perſpexero,dabo operam,vt & reliquæ partes,vna cum Theſauro noſtro Confeſſariorum,in quo præcipuè caſus Epiſcopis reſeruati compendioſè,perutiliterque exponuntur,prelo ſubijciantur,quod propediem facturum polliceor.

is pro o.

Si quid eſt,quod in hoc opere Sanctam fidem,atque Catholicæ Romanæ Eccleſiæ traditiones,doctrinam,mores valeat labefactare, id irritũ, indictumque eſſe,expreſsè proteſtor,atque contendo.

INDEX AVCTORVM, QVI IN HOC OPERE citantur.

A

Abbas Panor. Siculus.
Acta eccleſ. Mediolanen.
Adrianus Papa VI. Flander.
Accurſius Florentinus.
Ægidius Bellamera Hiſpalenſis.
Ægidius Boſſius Mediolanenſis.
Albericus de Roſate Bergomenſis.
Albericus de Maletis Papien.
Albertus Magnus Theutonicus.
Alexander de Ales, Anglus.
Alex. Forocornelienſis.
Alex. Moneta Mediolanenſis.
Alfonſus a Veracru. Hiſp.
Alex. Saulius Epiſ. Papienſ.
Alex. Peſantius Romanus.
Alfonſus Villagud. Hiſpanus.
Alfonſus Viualdus Hiſp.
Alfonſus a Caſtro Zamorenſis.
Aluarus Pelagius Hiſpanus.
Ambroſius Opizonus Papienſ.
Amadeus de Ponte Pedemont.
Ambroſius de Vignate Laudenſis.
Andreas Alciatus Mediolan.
Andreas Barbatia Siculus.
Andreas Fachineus Foroliuienſis.
Andreas ab Exea.
Andreas Gail. Gallus.
Andreas de Iſernia Neapol.
Andreas Tiraquellus Gallus.
Angelus Aretinus.
Anton. Corſetus Siculus.
Anton. Butrius Bononienſ.
Anton. Marius de Canib. Papienſ.
Anton. Corduba Hiſpanus.
Anton. Maria Spelta Papienſ.
Anton. Maria Coraſius Tholoſ.
Anton. Gomeſ. Hiſpanus.
Antonius Capicius Neapol.
Anton. Roſellus Patauinus.
Anton. Gabriel Romanus.
Anton. Sola Taurinenſis.
Archidiaconus Bononienſis.
Ariſtotiles.
Arnaldus Albertin. Maioric.
Ariſminus Tepatus Taurinenſ.
D. Auguſtinus.
Auguſtinus Berous Bononienſ.
Aurelius Corduba Ariminenſ.
Aymon Craueta Pedemon. ex Sauiliano.

B

Balbus de præſcript. Caſalen.
Bald. Senior de Vbaldis Peruſin.
Bartolus Picens de Saxoferrato.
Bartholomęus Bertazzolius Ferrarienſ.
Bartholomęus Caſtaneus Gallus.
Bartholomęus Brixienſis.
Bartholomęus Vgolinus Arimin.
Bartholomęus Botta Papienſ. Theol.
Benedictus Capra Peruſin.
D. Bernardus Abbas Clareual.
Bernard. Diaz de Lugo.
Bernard. Henric. Ianuenſ.
Bernard. a Compoſtella.
Bernard. Saccus Papienſ.
Bernard. de Buſto ord. min. de Obſeruant.
Biblia Sacra.
Bernard. Balbus Papienſ. Epiſcopus qui ſummam Decretal. compilauit.
D. Bonauentura Tuſcbus Card.
Bonifac. de Vitalin. Roman.
Boſchus Codecha Papienſ.

a 4 *Bullæ*

Bullæ Sum.Pontificum.
Brunorus a Sole.Venetus.
C
Cagnolus Vercellenſis.
Camillus Gallinius Papienſ.
Camillus Campegius Papiēſ.Epiſcopus Sutrinus.
Cathechiſmus Romanus.
Cato Saccus Papienſ.
Cæſar Lambertinus Trancnſis.
Claudius Bertazzolius Ferrarienſis.
Clauis Regia Sairi, Angli.
Clemens VIII.Florentinus.
Collect.ad ius canon.Cenedi.
Collectio Priuileg.Confeſſij Florent.
Collegium Doct.Papien.
Concil.Tridentinum.
Concil.Conſtantienſe.
Concil.Ticinenſe.ſub Bened. III.
Compendium omnium operum Nauar.in addit.Lazar.
Compend.priuil.minor.
Congreg.Illuſt.D.Card.
Cynus Piſtorienſis.
Conſtitutiones ſynod.Papien.
Coſmus Phyliarc.Florentinus.
D
Deciſ.Borgn.Caualc.Fiuizan.
Deciſ.Caputaq.Roman.
Deciſ.Nicolai Boer.Galli.
Deciſ Vicen.de Franchis Neapolit.
Deciſ.Matthæi de Afflict. Neapol.
Deciſ.Auenion.Hier.Lauren.Gratianopo.
Deciſ.Capicij.
Deciſ.Franc.Marc.Gratianopol.
Deciſ.Guidop.Galli.
Deciſ.Capellæ Toloſ.
Deciſ.Joſeph.Ludouic.
Deciſ.Gramm.Neapol.
Deciſ.Graffij a Capua.
Deciſ.Thomæ Triuiſani.
Deciſ.Thæſau.ſiue Foſſan.
Didac.Couarruuias Hiſpanus.
Deciſ.Rotæ Rom.
Direct.Inquiſitorum.
Domin.Sotus Hiſpanus.
Dynus Mugellanus.
Domin.Bannes Hiſpanus.
Dominicus Tuſcus Regien.Card.
Dominic.Anfoſſius Genuenſis.
Durandus Rat.Diuin.offic.
Durantus de Ritib.Eccleſ.Tholos.
E
Emanuel Rodriquez Hiſpan.
Emanuel Rodoricus Salmantic.
Emanuel Sa Hiſpanus.
Erotemata Sacram Angeli Neapol.
F
Fabius Turret.Peruſinus.
Frabricius Lazarius Derthonenſ.
Federic.de Senis.
Fernandus Vaſquius Hiſpan.a Caſtro Nuo.
Felin.Sandeus Regiēſis Canonic.Ferrar.
Franciſ.Curtius Senior Papienſ.
Franciſ.Zabarella Patauinus Card.
Franciſ.Marcus Gratianop.
Franciſchinus Curtius iunior.Papienſ.
Franciſ.de Pauino.
Franciſ.Bezius Caſal.
Franciſc.Mantica Card.
Franciſ.Monal. Vlſinienſ.
Franciſ.Toletus Card.Hiſpan.
Franciſc.Suarez Hiſpanus.
Franciſ.Penna Hiſpanus.
Franciſc.Leo Hipporigienſ.
Franciſc.Veggius Papien.
G
Gabriel Biel,Theutonicus.
Gabriel Paleotus Card.
Gaſpar Calderin.Bononienſ.
Gloſſæ tam iuris Ciuilis,quàm Canonici.
Geminianus de Sancto Geminiano.
Geneſius Minucius Florentinus.
Geneſis.

Fon-

A V C T O R V M

Gonſaluus Villadiegh.Hiſp.
D.Gregorius.
Gratianus.
Greg.a Valen.Hiſp.
Greg.Sarius Anglus.
Gulielmus Baſtonius Alexand.
Gulielmus Benedictus.
Gulielm.Molus.Papienſ.
Guid.Pancirola.....

H

Henric.Boich.Lugdunenſis.
Henric.Farneſ.Eburo.
Henric.a.Gandauo Flander.
Henric.Henriquez Hiſpanus.
Hyppolitus Riminald.iun.Ferrarienſ.
D.Hieronymus.
Hieron.Buttigella Papienſ.
Hoſtienſis Card.
Hortenſius Canalcanus.Fiuizanenſ.
Hyppol.de Marſilijs Bononienſi.
Hyppol.Bonacoſſa,Ferrarienſ.
Hieron.de ſortis Papienſ.
Hugo de S.Victore.Saxo.

I

Iacobus Menochius Papien.I.C.Clariſſ.
Iacobus Graſſius.a Capua.
Iaſon.Maynus Mediolanenſis.
Iacobus Berretta Papienſis.
Iacobus Laurentius Beneuentanus.
Iacobus Sbrotius ab Vrceano.
Iacobus Simanca Pacenſis Epiſcopus.
Iacobus Quala Papienſis.
Iacobus de Alba.
Ignatius Lopez de Salcedo.Hiſpan.
Innocentius IIII.Ianuenſis.
Io.Bonifacius Tarrauiſinus.
Io.Faber Gallus.
Io.Chriſtoph.Portius Papienſis.
Ioan.Calderinus Bononienſ.
Io.Capeauilla Leodienſis.
Io.Bertachinus Firmianus.
Io.Franc.Ripa Papienſis.
Io.de Imola.
D.Io.Chriſoſtomus.
Io.Baptiſta Papienſ.
Io.Beltranus Gueuara Hiſp. Archie.
Io.a Capiſtrano.
Io.a Turrecremata Card.Hiſp.
Io.Gerſon Gallus.
Io.Bapt.Baiard.Parmenſ.
Io.And.Bononienſ.
Io.Bapt.Ferretus Vicentinus.
Io.Petrus de Ferrarijs Papien.
Io.Petrus Surdus Caſalenſ.
Io.Azor Lorcitanus.
Io.Baptiſta Lupus Ferrarien.
Io.Monachus Picardus.
Io.Petrus Ala Cremonenſis.
Io.de Anania Bononienſ.
Ioannes Duns Scotus.
Io.Medina Complutenſis.
Io.Maior Scotus.
Io.Viguerius Granatenſis.
Io.Bapt.Magonius Papienſ.
Io.Gutierez.Hiſpanus.
Ioſeph Ludouicus Aſſiſenſ.
Ioſeph Maſcard.Sarzanenſ. (li.
Io.Bellarinus Brix.Cōg.Cler.Reg.S.Pau-
D.Iſidorus Hiſpalenſis.
Iſodorus Moſchonius a Trebatia.
Io.Bapt.Corradus Peruſinus.
Ioſeph Angles valentinus.
Inſtitutiones iu.Can.Cucchi Papienſ.
Inſt.Can.Pauli Lancel.Peruſin.
Inſt.ecc.Greg.Capucini.
Iulius Clarus Alexand.
Iulius.de S.Nazario Papien.

L

Lancellotus Gallia Alexandrinus.
Lanfrancus Balbus Cherianus.
Lappus Florentinus.
Lazarus Chriſtianus Papien.
Lelius Zecchius Brixienſis.

Lucas de Penna.
Luchinus Curtius Papien.
Ludouicus Lopez Hiſpanus.
Ludouicus Molina Hiſpanus.
Ludouicus Vitalius.
Ludouicus Granatenſis.
Ludouicus Beia Pilaſtrelus Luſitanus.
Ludouicus a Peguera Cathalanus.
Lucerna moralis Magoni Papien.
Ludouicus Somaſcus Papienſ.
Ludouicus Romanus Pontanus.
Ludouicus Carbo Coſtacciarius.
Luidprandus Diaconus Tuinenſ. hiſtoric.

M

Magiſter ſentent. Pariſien. Epiſc.
Martinus ab Aziplucta. Nau. Hiſp.
Marcus ant. Cucchius Papien.
Marian. Soc. ſen. Senenſis.
Matheus de Afflictis Neap.
Marcus ant. Genuenſ. Neapol.
Marcus Ant. Roueſela Papien.
Martinus Cæpolla Veronenſis.
Martinus del Rio
Marcellus Francolinus Bodianus.
Marius Antonius Maceratenſis.
Marcus Antonius Nata Aſtenſis.
Memorabilia Cottæ Mediolan.
Michael Salon Hiſpanus.
Melchior Canus Hiſpanus.
Michael Medina Complutenſis.
Miſſale Romanum.

N

Nicolaus Euerardus de Midelburgo.
Nicolaus de Lira.
Nicolaus Grana Brixianus.
Nicolaus Vigelius Germanus.

O

Octauianus Cacheranus Aſtenſis.
Octauianus Veſtrius Forocornelienſ.
Otho antiquus gloſator Papiens.
Oldraaus de Ponte Laudenſis.

P

Paris de Puteo.
Paulus V. P. M. Romanus.
Paulus Pichus Papienſ.
Paulus de Lazarijs Bononienſ.
Paulus Lancellotus Peruſinus.
Paulus de Caſtro.
Paulus Fuſcius Rauellenſis Epiſcopus.
Paulus Grillandus Florentinus.
D. Paulus Apoſtolus.
Petrus Ancharanus reggienſis.
Petrus Ant. Anguiſola Placentinus.
Petrus de Arragona Hiſpanus.
Petrus Cenedus Hiſpanus.
Petrus Duenna Hiſpanus.
Petrus Ledeſmius Hiſpanus.
Petrus Paludanus Gallus.
Petrus Caballus Pontremulenſis.
Petrus Folerius de S. Seuerino.
Petrus Paulus Pariſius Coſentinus Card.
Petrus Rebuffus Gallus.
Petrus de Albertis Papienſ.
Petrus Gregor. Tholoſanus.
Petrus a Nauar. Hiſpanus.
Petrus Sotus Hiſpanus.
Philippus Decius Mediolanenſ.
Philippus Francus Peruſinus.
Philippus Maſſinius Peruſinus.
Philippus Diez Hiſpanus.
Polydorus Ripa Mediolanenſ.
Pontificale Romanum.
Proſper Farinacius Romanus.
Practica Ferrarij Papienſ.
Practica criminal. Diaz. Hiſpan.
Practica Clari Alexand.
Practica Archiep. Neapol.
Practica Folcrij Neapol.
Practica Cancellariæ Barbhini Romani.
Præpoſitus de ſancto Georgio.

Q

Quintil. Mandoſius. Romanus.

D. Rai-

R

D. Raimund. de Pennaforti Barchinoſen.
Raphael Cumanus Comenſis.
Remigius de Gonnis Nauarricus.
Rationale diuin. officiorum Durand.
Repertorium Inquiſitorum.
Richardus de Mediauilla Anglus.
Riminaldus Iunior Ferrarien.
Robertus Bellarmin. Card. Politianus.
Robertus Maranta Venuſinus.
Robert. Lancellot.
Rochus Curtius Papienſ.
Rodulphus Cupers.
Rodobaldus Parinus Papienſ.
Rodoanus Ianuenſis.
Rolandus a Valle Caſalenſ.
Rota Romana.
Ruinus Reggienſis.

S

Sacerdotale Romanum.
Salicetus Bononienſ. Iuriſta.
Salamon.
Sebaſtian Medices Florentinus.
Seuerinus Boetius Romanus.
Socinus iunior Senenſis.
Simon Maiolus Aſtenſis.
Sixtus V. Montalt.
Silua nuptialis Io. Neuiz. Aſtenſ.
Speculator.
Speculũ comm. opin. Hier. Chaualos. Hiſp.
Stephanus Aufrerius Tholoſ.
Stephanus Bertrandus.
Stephanus Coſta.
Stephanus de Gaeta Neapol.
Stephanus Quaranta Neapol.
Summa Antonina.
Summa Angelica.
Summa Syluestrina.
Summa Armilla.
Summa Caietana.
Summa Tabiena.
Summa Aſtenſis.
Summula, Epiſcopi Papienſ.
Summa Confeſſorum Io. Theutonici.
Summa Piſanella.
Summa D. Raimundi de Pennaforti.
Summa Victoria.
Summa Roſella.
Summa Toleti.
Summa Azor.
Summa Corona.
Summa Catanei.
Summa Aurifica.
Summa Henriquez.
Summa Rodriquez.
Summa Moralis Zecchij.
Summa magis comm. opin. Bern. Henrici.
Summa Prædicantium Diez Luſitani.
Summa Azonis Bononienſis.
Summa excommunicationum Iacobi Seuertij Pariſienſ.

T

Theodorus Meda Papienſ.
D. Thomas Aquinas.
Thomas Grammaticus Neapol.
Thomas Sanchez Hiſpanus.
Tiberius Decianus Vtinenſis.
Tiraquellus Gallus.
Theſaurus fori eccleſ. Leonis.
Theſaurus recept. ſent. Soarez.
Theſaurus conſcientiæ Sairi.
Theſau. Confeſſariorum Lazarij Papien.

V

Vicentius Carocius Tudertinus.
Vncins in comm. opinion.
Vincentius de Franchis Neap.
Viridarium Summiſt. Marci Scarſellæ à Tolentino.

IN-

INDEX
CANONICARVM,
& Practicabilium Quæſtionum,
Quæ in huius Primæ Partis ſingulis Sectionibus continentur.

SECTIO PRIMA.

In qua explicatur præcipuè, quis monitoria concedere queat, quibus perſonis, & quorſum.

Quæſt.I. Monitorium vnde dicatur,& quot modis ſumatur.

Quæſt.II. Monitorium quid,& quotuplex ſit.

Quæſt.III. Monitoria an licitè, vt validè ferri poſſint pro cauſis temporalibus.

Quæſt.IIII. Monitoria generalia quis concedere poſſit regulariter.

Quæſt.V. Monitoria an poſſint decerni a Legato a latere,vel Nuntio Apoſtolico.

Quæſt.VI. Vicarius generalis Epiſcopi an poſſit concedere monitoria.

Quæſt.VII. Vicarius Generalis à Capitulo Sede Vacan. an monitoria relaxare queat.

Quæſt.VIII. Abbas regularis an poſſit permittere monitoria quoad ſuos ſubditos.

Quæſt.IX. Monitoria quibus perſonis concedenda,vel non.

Quæſt. X. Monitoria quibus de cauſis ſint concedenda, vel non.

Quæſt.XI. Cuius valoris eſſe debeāt res,quarum cauſa monitoria decernenda petuntur.

Quæſt.XII. Monitorij excommunicatio an liget, ſi pro re parui momenti concedatur.

Quæſt.XIII. Monitorij excōmunicatio an feratur ob peccatū præteritū furti,vel pro peccato,ĩ quo quis perſeuerat nolens alienū reſtituere.

Quæſt.XIIII. Monitorium an ſit concedendum non ſolum contra ſciētes,vt debeant reuelare rem,vbi nūc eſt,& eum,qui eam detinet; ſed etiam furem,qui talem rem ſurripuit.

Quæſt.XV. Monitorium an ritè permitti poſſit, quando pars procedere poteſt contra rem via ordinaria.

Quæſt. XVI. Monitoria an concedenda ꝯ teſtes, qui veritatem ſciunt

de aliquo

de aliquo negotio, ut illud manifeſtent.
Quæſt. 17. Monitorium an decerni queat contra habentes, vel ſcientes habere has, vel illas ſcripturas, vt producantur.
Quæſt. 18. Monitoria qualiter in praxi concedenda ſint.
Quæſt. 19. Monitoria qualiter publicanda, vel pro eis excommunicationis ſententia ferenda.
Quæſt. 20. Monitoriales litteræ qualiter interpretandæ.

SECTIO SECVNDA.

Vbi demonſtratur quando, & quis per monitoria obligetur ad reſtituendum, vel propalandum.

Quæſt. 1. Monitorij ſnīa qñ incipiat obligare, vel ceſſet obligatio?
Quæſt. 2. An ordinarius poſſit eximere aliquos ab obligatione propalandi per monitor.
Quæſt. 3. Quomodo propalationes vi monitorialium ſint faciendæ.
Quæſt. 4. Ob monitoria qui teneantur reuelare, vel non regulariter.
Quæſt. 5. An teneatur quis aliò accedere ad reuelandum ſuis expenſis.
Quæſt. 6. An, qui monitorij tempore erat impotens, vel abſens, & ideo illud ignorauit; & deinde intelligat fuiſſe fulminatum, teneatur ſub eadem pœna excommunicationis latę quamprimum reſtituere, vel reuelare.
Quæſt. 7. Ob monitorium an reuelare teneatur quis, vbi peccatum eſt occultum; vel peccator ſe correxit; vel creditur ſe emendaturum.
Quæſt. 8. An reuelare teneatur quis, quando nouit eum, qui rem furto occultè abſtulit, eam ſibi retinere in compenſationem alterius tanti, vel pluris, quod ſibi debetur à domino rei.
Quæſt. 9. An teneaē quis reſtituere, vel reuelare, ſi in monitorio expreſsè præcipiatur, vt reſtituantur, vel reuelentur, etiam retineantur in compenſationem debitorum, vel ſciant ita acceptas.
Quæſt. 10. Quando conſcij ablationis cauſa compenſationis factæ teneantur reuelare.
Quæſt. 11. An teneatur quis reuelare per monitorium, vbi delictum probare nequeat.
Quæſt. 12. Scire quis dicatur in hac materia monitorialium: & an teſtis de audita reuelare teneatur.
Quæſt. 13. An monitorio obedire teneantur ſcientes aliquem male alienum accepiſſe, ſed à reſtitutione excuſari, quia vel non habet in bonis, vel alia de cauſa.

Quæſt.

Quæſt.14. An teneatur quis ex monitorio denunciare crimen alterius, quando ipſe incurrat aliquod graue periculum, vel damnum.

Quæſt.15. An vi monitorij teneat reſtituere, vel reuelare enſem, ſclopetū, vel aliquam pecuniæ ſummam Titio, quam ipſe mihi dedit ad cuſtodiendum, & ea nunc à me repetit, & certò ſcio ea ſe velle ad occidēdum, vel perpetrandum aliud delictum.

Quæſt.16. An qui ſub ſigillo ſecreti rem, ſiue delictum ſcit, teneatur ob monitorium reuelare.

Quæſt.17. An qui delictum nouit per confeſſionem ſacramentalem teneatur vi monitorij reuelare, & quando poſſit.

SECTIO TERTIA.

In qua pariter enucleatur præcipuè, qui monitorialium vi ad reſtitutionem, vel propalationem teneantur.

Quæſt.1. SI feratur monitoriū in omnes, qui habēt tales ſcripturas, vel inſtrumenta, vt intra certum terminum producāt, & ſcientes reuelent, qui teneantur edere, vel reuelare.

Quæſt.2. An ob monitorium teneantur reſtituere, vel reuelare ij, qui ex vinea aliena tres, aut quatuor racemos vuæ ſurripuerint, vel alij totidē, non tamen conſcij alienæ ſubtractionis, atque ita totam, vel maiorē partem vindemiauerint, & graue damnum in toto fecerint.

Quæſt.3. Si Petrus bona fide emit veſtem à fure, & retinet bona fide, & Antonius ſciat eſſe veſtem Lazari furto ſublatam, an poſſit, aut teneatur Antonius Lazaro reuelare vi monitorij.

Quæſt.4. An reuelare teneantur illi, quibus amicus manifeſtauit, ſe habere cētum aureos, quos Titius eundo ad bellum, vel alium locum depoſuit, relinquendo ei illos, vt ſuos, ſi ibi decederet, ipſoſq; certos de hoc reddidit per ſchedulam eiſdem oſtenſam ſubſcriptam de manu eius, qui depoſuit, cuius characteres illi bene norunt; ſi poſt Titij mortem, conditionemque impletam defuncti hæredes obtinerent monitorium contra retinentes bona occulta Titij defuncti.

Quæſt.5. Vtrum, qui bona accepit donatione, vel teſtamento, & fidē donatori, vel teſtatori dedit, ſe illa bona filio ſpurio donatoris, vel teſtatoris redditurum, teneatur vi monitorij ad inſtantiam hæredum publicati veritatem manifeſtare, ipſiſque hæredib. reſtituere, vel fiſco, aut filio ſpurio, vel poſſit ea ſibi retinere.

Quæſt.6. Titius ſpontè, & actu donauit Caio prædium donatione inter viuos, quā inſinuare iuxta leges, & ſtatuta oblitus eſt, an poſſit Caius

Digitized by Google

tuta cõſciẽtia p̄diũ illud poſſidere, vel teneat per monitoriũ hęredib. Titij reſtituere, vel reuelare, cũ talis donatio lege humana ſit nulla.

Quæſt. 7. Defuncto Titio hæres fuit ſtatim interpellatus à Caio, qui erat Titij creditor de bis mille ducatis, quæ ſumma cum totã exhauriret hæreditatem, fuit de conſenſu vtriuſq; redacta ad mille, condonatis alijs mille ipſi hæredi; mox elapſis ſex annis Seius reperto inſtrumento, ex quo conſtabat Titium debitorem fuiſſe eidem Seio de ſumma mille, & quinque centum ducatorum, & eius creditum erat antiquius dicto Caij: negãte autem hærede, ſe aliqua bona poſſidere ipſius Titij, obtinuit Seius monitorium contra detinentes bona Titij. Modò quæritur, an hæres teneatur reſtituere, vel reuelare mille ducatos, quos obtinuit ex remiſſione, & cõdonatione Caij, & an Caius ad reſtitutionem aliorum 500. cum eius creditum eſſet poſterius.

Quæſt. 8. An filij, vel vxores præter caſus licitos aliquid à parentibus, vel maritis ſubtrahentes cõprehendantur in monitorio à patre, vel marito obtento, in quo præcipitur ſub pęna excommunicationis, vt qui furta commiſerint, teneantur illa reſtituere, vel manifeſtare.

Quæſt. 9. An vi monitorij teneatur vxor reſtituere, vel reuelare ſibi ſecretè donatum à marito in mortis articulo.

Quæſt. 10 An vxor, quæ occultauit bona mariti ob ęs alienum, vel ob delictum ab eo perpetratum, ne à fiſcò, vel à creditoribus ſequeſtrarentur, teneatur ob monitorium reuelare.

Quæſt. 11. Ob monitorium an teneantur reuelare vxor contra maritum, uel filij contra parentes, uel è conuerſo.

Quæſt. 12. An per monitorium cogatur principalis non ſolũ ad reſtituendum; ſed etiam ad reuelandum ſe detinere rem, de qua agitur, uel ad docendum de iure faciente pro aduerſario.

SECTIO QVARTA.

Vbi explicatur, quot modis impediri poſſit curſus monitoriorũ. Quo modo reſtituendum, cum praxi cogendi ad hoc contumaces: & de abſolutione excommunicationis conſequenda.

Quæſt. 1. QVot modis impediri poſſit curſus litterarũ monitorialiũ.

Quæſt. 2. An qui bona fide emit rem à latrone, poſtquã per monitor. ſciat rẽ eſſe furtiuam, poſſit tuta conſcientia reſcindere contractum emptionis, & furi rem illam reddere, ut recuperet pretium pro illa datum, an uerò teneatur reſtituere rem domino, etiamſi pretium latroni datum ſit amiſſurus.

Quæſt. 3. Qui ob monitorium reſtituit rem ablatam, an teneatur ẽt reſti

tuere

tuere impenſas,quas fecit dominus rei in ea quærenda.

Quæſt.4. Quando impotens ad reſtituendum excuſetur à monitorij excommunicatione.

Quæſt.5.Quomodo vi monitorij fienda ſit ſecretè reſtitutio malè ablati.

Quæſt.6.Lata monitorij excommunicatione ob quædam furta incurrit illam Ioannes,qui pęnitentia ductus totam reſtitutionis ſummã confeſſario tradidit,vt pro eo ſolueret,& inde fuit abſolutus;cõfeſſarius aũt nunquã reſtituit, an Ioan. excõmunicationem denuo incurrat.

Quæſt.7. Si per monitorium proponatur præmium indicanti delictum, vel iudex laicus hoc faciat per edictũ, an gaudeat præmio, ſi aliquis ex complicibus reuelet.

Quæſt.8. An vigore propalationum factarum ſuper huiuſmodi monitorijs poſſit quis nominatim per iudicem eccleſiaſticum excommunicari, & quando.

Quæſt.9. An reuelata, vel teſtificata vigore monitorij repeti debeant cũ interrogatorijs coram ordinario iudice,& quomodo.

Quęſt.10.Qualiter ſit procedendum ad excommunicationem,& denunciationem contra aliquem culpabilem vigore propalationum; & quid ſi talis culpabilis illo interim moriatur,an poſſit excõmunicari.

Quæſt.11.An excõicatus in genere, eo qa nõ paruit monitorio; ſi poſtea reſtituat, vel reuelet, indigeat abſolutione ab hmõdi excõicatione.

Quæſt.12.An excõicatus per monitoriũ Papale,eo ꝙ non reſtituit,vel reuelauit poſſit virtute Iubilei à cõfeſſario abſolui,parte nõ ſatisfacta.

Quæſt.13.Siquis incidit in excommunicationem Papalem,eo quia in termino monitorij Papalis non propalauit,an abſolui poſſit ab ordinario eiuſdem monitorij executore, ſi poſtea reuelet.

Quæſt.14. An poſſit quis abſolui à ſuo Parocho ab excommunicatione incurſa,quia non reſtituit,vel ꝓpalauit in termino monitorij Ẽpalis.

Quæſt.15.Si quis vi propalationum monitorij, vel alia de cauſa à iudice Eccleſiaſtico propria iuriſdictione,vel vti Apoſtolico executore fuerit excommunicatus,& nominatim denunciatus,an abſolui poſſit à confeſſario in foro pęnitentiali virtute Iubilei, quo datur facultas abſoluendi à peccatis,& cenſuris Apoſtolicę ſedi reſeruatis.

Quęſt.16.Abſolui quando quis poſſit ad cautelam,eo quòd non reuelauerit per monitorium.

Quæſt.17.Si per monitorium excommunicentur omnes,qui alicuius bona detinent,niſi in termino monitorialis reſtituant, vel reuelent, & pendente conditione ſubditi detentores mutent forum,an incurrãt excommunicationem adimpleto conditionis termino.

Quæſt.18.Parochus quidam monitorium in forma publicauit,& malefactores excommunicauit, de quo crimine ipſe erat culpabilis,hocq; non obſtante non ceſſauit a diuinis,quęritur quas pęnas incurrerit.

INDEX

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM PRAECIPVARVM,

Quæ in hac prima parte Canonic. & practicarum Quæſtionum continentur.

Abbas.

1 ABbas quam iuriſdictionem habeat in ſubditos.ſect.1.q.8.nu.2.
2 Abbates quinam Epiſcopis æquiparentur.ſect.1.q.8.nu.3.
3 Abbates monitoria quoad ſubditos decernunt.ſect.1.q.8.num.4.
Vide verb. Prælatus, Regularis.

Abſens.

1 Abſens ignorans monitorium quouſque excuſetur à propalatione. ſect.2. q.6 num.1.& ſeqq.
2 Abſens excommunicatus ob furtum an incurrat excommunicationem, etiamſi ignoret monitorium.ſec.2.q.6.nu.8.
3 Sacerdos abſens a ſua diœceſi, ſi fuerit excommunicatus, & ignorans excommunicationem celebrauerit, non fit irregularis.ſec.4.q.17.ſub nu.5.
4 Epiſcopus an poſſit excommunicare abſentes de alterius diœceſi pro peccato, in ſua diœceſi commiſſo, vide verb. Epiſcopus.nu.pen.
Vide verb. Excommunicatus, Fur.

Abſolutio ab excommunicatione.

1 Abſolui nemo poteſt, etiam per Iubileum, contra ius tertij; & ſi abſoluatur cum promiſſione ſoluendi, nec ſoluat, reincidit in excommunicationem. ſect.4.q.4. numero 6.
2 Abſolutio ſemper intelligi debet ſub conditione implicita, quòd verè parti ſatiſfiat.ſec.1.q.6.num.1.
3 Abſolui quomodo dicatur mortuus excommunicatus.ſect.4. q.10.nu.16
4 Abſolutio tantum purgat, & liberat, quantum excommunicatio illaqueat. ſect. 4.q.11.num.3.
5 Abſolutio in offenſa manifeſta ſine ſatisfactioue, vel cautione eſt nulla. ſect.4. q.12.numero 3.
6 Abſoluere ſe facientes vi Iubilei ab excommunicatione ob damnum datũ ſub promiſſione ſatisfaciendi, quando denuo illam incurrant.ſect.4.q.12.nu.10.
7 Declaratio Pij V. & Gregor.XIII. in facientes ſe abſoluere vi Iubilei ob damnũ datum cum promiſſione ſatisfaciendi.ſect.4.q.12.ſub nu.10.
8 Abſolutionis ab excommunicatione forma.ſect.4.q.12.nu.12.
9 Ab excommunicatione Papali ob monitorium incurſa executor ipſius monitorij abſoluere poteſt.ſect.4.q.13.nu.1.

10 *Abſoluere poteſt generali excommunicatione ab homine lata, qui ab excommunicatione a iure nemini reſeruata abſoluit. ſect.4.q.13.nu.2.*

11 *Abſoluere an poſſit Penitentiarius excommunicatum eo, quia non denunciauit iuxta edictum S. Inquiſitionis. ſect.4.q.13.nu.3.*

12 *Excommunicationis abſolutio an poſſit dari à Vicario executore monitorialium Papalium. ſect.4.q.13.ſub nu.4.*

13 *Abſoluere qui poteſt à peccato mortali, an ab excommunicatione nulli reſeruata abſoluere poſſit. ſect.4.q.14.nu.2.*

14 *Abſoluere quis poſſit ab excom. minori, & quando ſimplex ſacerdos, & conciliantur contrarię opiniones.*

15 *Abſolutio à confeſſario virtute Iubilei data in foro exteriori tantum prodeſt. ſect.4.q.15.num.2.*

16 *Abſolutio ab excommunicatione in ſolo interiori foro quare introducta. ſect.4.q.15.num.4.*

17 *Abſolui quis non poteſt virtute Iubilei non præuia ſatisfactione, ſi offenſa eſt manifeſta. ſect.4.q.15.num.6.*

18 *Ab excommunicatione abſoluere nequit in foro conſcientiæ iudex, nondum ſacerdos. ſect.4.q.15.ſub nu.8.*

19 *Abſolutio non præſumitur, niſi probetur. ſect.4.q.16.nu.15.*

Vide verb. Confeſſarius, Parochus, Delegatus, Vicarius, Iubileus, Facultas.

Abſolutio Sacramentalis.

1 *In abſolutione ſacramentali neceſſaria eſt præſentia eius, qui abſoluendus eſt. ſect.4.q.11.num.8.*

2 *Abſolutio omnis, ſiue in foro pęnitentiali, ſiue iudiciali eſt iuriſdictionis. ſect.4.q.14.num.7.*

3 *Abſolutio in foro pęnitentiali ſolum quoad Deum, & pęnam æternam operatur, ſect.4.q.15.nu.3.*

4 *Abſoluendi facultas in foro pęnitentiæ, aut conſcientiæ foro quomodo intelligatur. ſect.4.q.15.nu.8.*

Abſolutio ad cautelam.

1 *Abſoluere ad cautelam an poſſit Iudex delegatus. ſect.4.q.13.nu.5.*

2 *Abſolutio ad cautelam quid ſit ſect.1.q.16.nu.1. Ad quid concedatur ibi. n.2. In quibus cenſuris petenda, vel concedenda ibid. nu.3.*

3 *Abſolutio ad cautelam peti, & dari poteſt, vbi eſt probabile dubium iuris, vel facti. & ab Epiſcopo concedi poteſt, etiamſi abſolutio ſpectaret ad Papam. ſect.4.q.16.numero 4.*

4 *Abſolutio ad cautelam ob non factam propalationem quibus perſonis cõcedi poſſit. ſect.4.q.16.ſub nu.6.*

5 *Abſoluere ad cautelam in monitorijs quis poſſit ſect.4.q.16.ſub num.6.*

6 *Abſolutio ad cautelam ſemper concedi poteſt, quando offenſa non eſt manifeſta, data cautione de parendo. diſt. ſect.4.q.16.nu.7.*

7 Abſo-

7 *Abſolutio ad cautelam quibus verbis facienda.ibid.nu.13.*
8 *Abſolui poteſt ad cautelam,qui non reuelauit ex inaduertentia,& ſine dolo.ibi. numero 9.*
9 *Abſoluens ad cautelam tam in foro pœnitentiali,quã extra quid ſeruare debeat. ibi.num.14.*
10 *Abſoluendus ad cautelam quid præſtare debeat.ſect.4.q.16.ſub nu.14.*
11 *Abſolutionem petens ad cautelam ab excommunicatione non fatetur ſe excommunicatum.ibid.nu.16.*

Vide verb.oſtenſa, Delegatus, Excommunicatio, Dubitans.

Abſolutus.

1 *Abſolutus,cum ſciat ſe teneri,in male fide conſtituitur. ſect.4.q.3.ſub nu.2.*
2 *Abſolutus in Iubilæo ab excommunicatione bona intentione illud accipiendi,ſi de facto illud non accipiat,liber eſt à tali excom.ſect 4.q.6.nu.4.*
3 *Abſolutus ad effectum quærendi Iubileum ſtatim in exteriori foro reincidit.ſect. 4 q.15.ſub num.2.*
4 *Abſolutus in foro interiori,etiam peracta pœnitentia accuſari, & puniri poteſt in foro exteriori.ſect.4.q. 15.num.5.*

Abſolutio a iuramento vide verb. Iuramentum.

Accipere.

1 *Accipiens rem alienam in iuſtam compenſationem cur non teneatur reſtituere, vel reuelare ob monitorium.ſect.2.q.8.nu.2.*
2 *Accipiens rem ſuam occultè quando nulli iniuriam irrogat.ibid.nu.4.*
3 *Acceptum in compenſationem quando quis reſtituere teneatur ob monit.ſect.2. q.9.num.3.*
4 *Acceptio iniuſta in compenſationem quando non inducat excõmunicationem. ibid.numero 8.*
5 *Accipiens rem,quæ non erat debitoris in ſui compenſationem,eam reſtituere tenetur.ſect.2.q.9.num.4.*
6 *Poteſt quis non peccare accipiendo,peccare tamen non reſtituendo. ſect.3.q 2. ſub num.7.*
7 *Accipiens ab eo,qui dilapidat bona ſua, quando reſtituere teneatur. ſect. 3.q.9. numero 36.*
8 *Accipiens aliquid in extrema neceſſitate,ſi ad pinguiorem fortunam venerit.reddere tenetur.ſect.4.q.4.ſub nu.4.*

Vide verb.compenſatio,furtum.

Accuſatio.

Accuſatione non inſtituta an poſſit iudex cogere ſcientes ad reuelandum; & quando.ſect.1.q.3.nu.7.

Vide verb.Denunciatio,Iudex,liberare.

Actor.

1 *Actori habenti vnum bonum teſtem defertur iuramentum in ſemiplenæ probationis ſupplementum.ſec.2.q.11.num.16.*

2 *Actor ad iudicium paratus venire debet ſect.3.q.1.ſub nu.6.*
3 *Actor habens perſonã certam non põt procedere per monitoriũ.ſect.4.q.1.n.3.*
4 *Actor non debet ſumere informationes ex domo Rei.ſect.4.d.q.1.ſub nume.3.*
Vide verb. Reus, ſauere, Iudex.

Acta. Actus.

1 *Acta quæ dicantur.ſect.3.q.1.ſub nu.2.*
2 *Actus omnis tribus adhibitis conficitur.ſect.3.q.6.nu.30.*
3 *In actu veritas ſine ſolemnitate non ſufficit.ibid.ſub num.30.*
4 *Recti iuſtitiam ritè ſolemnitatem ſignificat.ibid.ſub nu.30.*
Actio vide verb. Agere, Furtum.

Acquiſitum.

1 *Acquiſitum ludo à minori, vel filioſam. vel ab alio qui alienare nequit, an ſit reſtituendum ſec.3.q.8.nu.10.*
2 *Acquirens bona fide prædium a laico, quod re vera eſt eccleſiæ, quando eximatur a propalatione monitorij.ſect.3 q.12. nu. 12.*

Adulterium.

Adultera non tenetur cum periculo mortis ſuum delictum prodere pro reſtitutione fienda.ſec.2.q.14.ſub num.8.

Aduocatus.

1 *Aduocatus an poſſit tuta conſcientia pactum nudũ impugnare.ſec.1.q.16.n.12.*
2 *Aduocatus conſtitutus extra ſuam vrbem ad pertractandam cauſam quorum dierum poſſit petere ſalarium.ſect.2.q.5.num.5.*
3 *Aduocatus, cauſidicus, medicus quando per monitorium propalare teneantur. ſect.2.q.16.nu.9. Addas D.Coſtam tract.de remed.ſubſid.remed.127.n.27. poſt Puteum deciſ.294.lib.2.& deciſ.56.lib.3.*
4 *Aduocatus quando debeat reuelare ſecreta ſui clientis.ibid.nu.10.*
5 *Cantela prudentum aduocatorum, & cauſiditorum in caſu propalationis per ipſos fiendæ.ibid.nu.11.*
6 *Aduocati reuelando ſecreta cauſæ dicuntur præuaricatores ibid.ſub nu.11.*
7 *Aduocati, & cauſidici quid aduertere debeant pro reo inquiſito, vel accuſato. ibi.ſub num.14.*
8 *Aduocatus creditoris an poſſit vrgere hæredem ſine beneficio inuentarij, vt ſoluat vltra vires hereditarias.ſect.3.q.6.nu.26.*
9 *Cantela ab aduocatis, & cauſidicis animaduertenda.ibid.ſub nu. 46.*
10 *Aduocati, & cauſidici quomodo ſe gerere debeant in ſaluiſconductis debitorũ quinquennalibus.ſect.3.q.7.nu.13.*
11 *Aduocati, confeſſarij, & huiuſmodi perſonæ, ſi malè conſulant, ad quid teneantur.ſect.3.q.9.nu.26.*
12 *Aduocati, & cauſidici cur delinquenti conſulere nequeant, vt abſcondat bona mobilia metu futuræ confiſcatione.ſect.3.q.10.nu.2.*
13 *Aduocatus, & cauſidicus docentes clientem occultare veritatem peccant mortaliter, & tenentur ad reſtitutionem.ſect.3.q.12.nu.16.*

14 Ad-

14 *Aduocato quando liceat occultare, quæ ſuo clienti nocere, & aduerſario prodeſſe poſsunt ibid. num. 17.*

15 *Aduocati, & cauſidici in progreſſu iudicij cognoſcentes cauſam iniuſtam quid facere debeant. ibid. nu. 18.*

16 *Aduocatus tenetur clientem ſuum admonere de iniuſtitia cauſæ ibid. & quando poſſit eum inducere ad tranſactionem. ſect. 3. q. 12. nu. 19.*

17 *Aduocati, & recti iudices vtentes recto iure, prout debent, quantum mereantur. ibid. nu. 20.*

Vide verb. Lis, Iudex, Reuelare, Reus.

Affinis vide conſanguineus.

Agere.

1 *Agere non poſſe, vel cum difficultate procedunt à pari. ſect. 15. nu. 9.*

2 *Agens contra propriam conſcientiam ædificat ad gehennā. ſect. 3. q. 6. ſub n. 20.*

3 *Actio furti an detur contra vxorem. ſect. 3. q. 8. ſub nu. 7.*

Alienatio vide verb. Solemnitas.

Alimenta.

1 *Alimenta debentur ſpurijs de iure canonico. ſect. 3. q. 5. num. 25.*

2 *Alimenta cur ius ciuile ademit filijs ſpurijs. ibid. ſub nu. 26.*

3 *Alimenta an presbyter tuta conſcientia præbere, & relinquere poſſit filio ſuo ſpurio, & declaratur conſtitutio Pij V. circa hoc. ſec. 3. q. 5. nu. 27.*

4 *Alimenta cur ſpurio defuncto non tranſeant ad eius hæredes, ſed ad patrem ſpurij. ibid. num. 30.*

5 *Alimenta ſolum debentur in vita, & morte terminantur. ibid. ſub nu. 29.*

Vide verb. Spurius, Pater, Dos, Filius.

Appellatio.

1 *Appellatio an detur à Vicario ad Epiſcopum; an à Vicario foraneo ad Vicariū Generalem, ſect. 1. q. 6. ſub nu. 9.*

2 *In appellationis cauſa quando concedantur monitoria. ſect. 1 q. 18. nu. 11.*

3 *Appellari an poſſit ſi Epiſcopus denegent literas monitoriales. ibid nu. 19.*

4 *Appellari poteſt, ſi datur breuis terminus ad reuelandum. ſec. 1. q. 18. ſub n. 20*

5 *Appellatio cur detur à ſententia reiectionis monitorialium, licèt ſit interlocutoria. ibid. nu. 22.*

Vide verb. Iudex, Sententia.

Archidiaconus vide verb. Vicarius. nu. 8.

Arma.

1 *Arma, vel alia mihi ſecreto data reſtituere non teneor, ſi pro certo ſcio, ea petentem malè vti velle. ſect. 2. q. 15. num. 1.*

2 *Arma non ſunt ſumenda de domo Rei. ſect. 3. q. 12. nu. 2.*

Aſſertio vide verb. Depoſitio, Teſtis, Denunciatus.

Atteſtatio.

1 *Atteſtationes factæ non vocata parte non probant. ſec. 4. q. 9. nu. 2*

2 *Atteſtationes receptę ab vno iudice, ad aliū cur ſigillatæ mitti debeāt. ibi. nu. 8.*

3 *Atteſtationes ſine teſtificata non licet ante publicationem didicere. ibid.n.10.*
Vide Teſtis, Depoſitio.
D. Auguſtinus, vide verb. Locus.

Audire.

Audiens aliquid à lenibus perſonis cur denunciare nõ teneatur. ſec. 2.q.12.n.1
Auditio dubia, vel ab incognito &c. excuſat quem à propalatione. ibid. num.2.
Audiens aliquid à parte principali, vel à fide digno, aut id probabiliter credit, dicitur certo ſcire. ibi. nu.4. & ad quid in dubio teneatur. ibid.
Audiens non tenetur reuelare, ſi is, à quo audiuit, propalauit. ibid. nu.9.
Vide verb. Teſtis, Reuelare.

Bart.

BArtoli opinio in l. vlt. ff. de his, quibus vt indign. reprobatur ſect. 3. q.5. nu.8.

Benemerita.

1 *Benemerita quæ dicantur æquipollentia donationi ſect. 3.q.9.nu.45.*
2 *Benemerita multa ſpecialia habent. ibid. ſub eod. nu.*
Vide verb. Donatio, Vxor.

Bona.

1 *Bona patris, quæ apud ſpurium reperiuntur, eo mortuo ad hæredes patris reuertuntur. ſect. 3. q.5. ſub nu.30.*
2 *Bona paraphernalia, & receptitia, quæ dicantur. ſect. 3.q.9. ſub nu.40.*
3 *Bonorum paraphern. & receptitiorum fructus an mulier petere poſſit. ibid. vide D. Coſtam de remed. ſubſid. remed. 86.nu.3.*
4 *Vxor occultans bona mariti, ne ob eius delictũ ſequeſtrentur, vel in fraudẽ creditorũ ob monit. reuelare tenetur; ſic & alij affines, decl. n. ſeqq. ſect. 3.q.10.n.1*
Vide verb. Aduocatus, Vxor, Delictum.

Bulletinum.

Bulletinum, quod fit pro teſte, non probat ſect. 2.q.14.nu.14.

Canones.

CAnones prohibent excommunicare pro leuibus culpis. ſect. 1.q.12. in princ.

Capitulum.

1 *Vicarius Capit. Sede Vac. monitoria concedit iuxta declarationem Sacræ Cõgreg. ſect. 1. quæſt. 7.nu.1.*
2 *Capitulum Sede Vac. in quibus ſuccedat Epiſcopo. ibid. nu.2. Addas D. Coſtam tract. de remed. ſubſid. remed. 115.nu.7. & ſeqq.*
3 *Quæ poſſit facere, vel non, remiſ. ibid. nu.3.*
4 *Infra quantum temporis ſpatium Vicarium conſtituere teneatur. ibid. n.4. D. Coſta. vbi ſupra nu.10.*
5 *An poſſit limitare authoritatem, vel tempus ſuo Vicario. ibid. nu.5.*
6 *An paciſci de Vicariatu. ibid. nu.6.*
Vide verb. Vicarius, Epiſcopus, Executio.
Campana vide verb. Sonus.
Charitas vide verb. Natura, Fauere.

Caſus

Caſus.

1 Caſus pulcher de muliere ſtuprata habente res ſtupratoris, qua non tenetur eas reuelare ſect.2.q.9.nu.11.
2 Caſus cuiuſdam ſacerdotis, cui certa pecunia fuit ab amico relicta, vt in quaſdã pias cauſas erogaret poſt eius obitum, an arctetur reuelare ob monitor. ſect. 3.q.4.num.5.
3 Caſus cuiuſdam mercatoris.quid donauit vxori mille aureos in fraudem creditorum, an vxor teneretur propalare.ſect.3.q.10.nu.8.
3 Caſus, in quibus extra diœceſim exiſtentes excommunicationem Epiſcopi incurrunt; remiſ.ſect.4.q.17.ſub nu.5.

Caſus reſeruatus.

1 A caſibus reſeruatis an regulares poſſint abſoluere vi ſuorum priuilegiorum poſt decretum Sacræ Congreg. anni 1602.ſect.3.q.14.nu.17.
2 Caſus reſeruati à quibus regulares abſoluere omninò prohibentur per dictum decretum Sacræ Congreg. ibid.nu.18.
3 Epiſcopo quando ſit reſeruata monitorialium excommunicatio. ibid. ſub nu. 13.
4 Caſum reſeruatum habens, cui annexa ſit excommunicatio, an poſſit communicare ante abſolutionem ad vitandum ſcandalum.ſect.4.q.18.num.5.

Cauſa.

1 Cauſa, pro quibus regulariter concedi poſſunt monitoria ſect.1.q.10.nu.2.
2 Frequente cauſa expreſſio non excludit cæteras cauſas.ibid. nu. 1.
3 Cauſa, quæ dicatur magna, & quæ parua, relinquitur iudicis arbitrio.ſect.1.q. 11.nume.11.
4 Cauſa excommunicandi quando fiat grauis.ſect.1.q.12.nu.7.
6 Cauſa proxima incurrendæ excommunicationis eſt contumacia contra eccleſ.preceptum, ſect.1.q.13.nu.7.
6 Cauſa finalis monitorialium eſt, vt earum timore commiſſum malum emendetur. ibid.num.8.
8 Cauſæ plures excuſantes aliquem à propalatione, ſect.2.q.4.nu.9.
10 Cauſa finali ceſſante præcepti ceſſat ipſius obligatio. ſect.2.q.7.nu.5.
11 Cauſa ceſſante ceſſat effectus.ſect.4.q.11.nu.1.& q.17.nu.6.

Cautela.

1 Cautela pro impetrante monitorium, qui nequeat obtinere propalationes, quia contineant criminalitatem.ſect.1.q.10.nu.16.
2 Cautela prudentum aduocatorum, & cauſidicorum in caſu propalationis per ipſos fiendæ.ſect.2.q.16.nu.11.
3 Cautela ab aduocatis, & cauſidicis animaduertenda ſect.3.q.6.ſub nu.45.
4 Cautelæ aliquorum notariorum in inſtrumentis dotalibus ratione donationis ob nuptias cur non ſit tuta, ſect.3.quæſtio.9.num.12. Quid ab eis in hoc ſeruari poſſit.ibid.nu.14.

INDEX.

Cauſa criminalis.

1 *In cauſa criminali cur non decernenda monitoria. ſect.1. q.10.nu.9. declaratur num.15.& 17.*

2 *Cauſa criminalis dicitur etiam, vbi agitur de pena pecuniaria, ſi fiſco veniat applicanda.ibid.ſub nu.9.*

3 *In criminali cauſa quomodo monitoria concedi poſſint ſect.1.quæſt. 10.num.12. daclaratur num 15.*

4 *Impetrans monitorium non potens obtinere propalationes, quia continent criminalitatem, quid aget ibi.ſub nu.16.*

Cauſidicus vide verb. Aduocatus.

Celebrare Miſſam, vide verb. Sacerdos, Excommunicatus.

Cenſura.

1 *Cenſura monitorij cur fulminetur.ſect.4.q.8.nu.16.*

2 *Cenſuræ incapax eſt homo iam mortuus.ſect.4.q.10 nu.12.*

3 *Cenſura an ligetur mandans percuti clericum ſi ante executionem moriatur mandans, & ſequatur percuſſio.ſect.4.q.10.nu.10.*

Vide verb excommunicatio, Abſolutio ab excom. Homo.

Ceſſante vide verb. Cauſa.

Ceremoniæ.

1 *Ceremoniæ in fulminatione monitorij cur fiant.ſec.1.q.19.num.7.*

2 *Ceremoniæ iſtæ fulminationis quidnam ſignificent ibid.nu.8.*

Circunſtantia.

Circunſtantiæ obſeruandæ in monitorialibus relaxandis ex Sacr. Concil. Trident. ſect.1.q.10.nu.5.

Vide verb. Condititio, Monitorium.

Citatio.

1 *Citatio quando perpetuet iuriſdictionem.ſect.2.q.1.ſub num.12.*

2 *Citatus ad comparendum die determinata, ſi nequit, tenetur per illius diei lapſum comparere.ſect.2.q.6.ſub num.6.*

3 *Citati, ſi poſtea fiant alterius iuriſdictionis, quaſi præuenti, ius reuocandi forũ non habent ſect.4.q 17.num.3.*

Vide verb. Iuriſdictio, Iudex.

Clauſula.

1 *Clauſula, ſub pena excommunicationis in ſubſidium, cur ponatur in præceptis eccl.ſect.1.q.15.ſub nu.3.*

2 *Monitoria cum clauſulis, nullo excepto, vel dempta parte, & eius conſilio, & de vi harum clauſularum.ſect.1 q.18.nu.12.& ſeq.*

3 *Clauſularum, nullo excepto, vel dempta parte, effectus.ibid.*

4 *Clauſulæ, vt quantũuis ſanguine coniuncti propalare teneantur, quid operetur. ibidem nu.14.*

5 *Clauſulæ, latius arbitrio tuo, vel ſignificantis, poſita in monit. effectus.ibid.n.18.*

6 *Clauſula monitorialiũ, vt ſcientes reuelare debeant in forma fidem faciente, quo modo*

Digitized by Google

modo intelligenda.ſect.2.q.11.nu.8

7 *In generali clauſula quando veniant requirentia ſpeciale mandatum. ſect. 3. q. 8 ſub num.1*

8 *Clauſula, dempta parte, & conſilio antiquitus in monitorialibus regulariter apponebatur.ſect.3.q.12.ſub nu.9*

9 *Clauſula, abſoluas in forma eccleſiæ quomodo intelligenda.ſect.4.q.15.ſub n.10*

Clemens VIII.vide verb.Papa nu.3.

Clericus vide verb.Sacerdos, Mandatum.

Cõmiſſio vide verb.Delegatio, Epiſcopus nu.3. Vicarius.n.12

Communio vide Paſcha.

Comparitio.

1 *Comparens quo caſu non dicatur facere litem ſuam.ſect.3. q.12.nu.13*

2 *Comparens in termino monitorij, offerenſque ſe paratum ſtare coram ſuo Iudice, ac ſignificans ſe non poſſidere rem cum peccato, non poteſt excommunicari. ſect.4 q.8.nu.11*

3 *Non reſpondens ad rem pro non reſpondente reputatur.ibid.nu.17*

4 *Nullo vero modo reſpondens contumax dicitur.ibid.n.18*

Vide verb.Contumax. Proteſtatio.

Compenſatio.

1 *Quibus in caſibus ſciens aliquem ſibi alienum retinere in compenſationem non teneatur reuelare.ſect.1.q.8.nu.1*

2 *Cur in iuſtam compenſationem rem alienam accipiens non arctetur reſtituere, vel reuelare ob monitor. ibid.nu.2*

3 *Compenſatio, vt iuſta ſit, quid requirat.ibid.nu.3*

4 *Compenſans ſibi illicitè an teneatur ad reſtitutionem, ſi ſequatur ſcandalum, vel damnum alteri.ibid.nu.7*

5 *Quando liceat alienum accipere in compenſationem.ſec.1.q.9.nu.5*

6 *Ob illicitam compenſationem non incurrit quis excommunicationem non reſtituendo, vel reuelando, etiamſi id exprimatur in monitorio.ibid.nu.6.vide n.8.*

7 *De alterius iuſta recompenſatione, aut impotentia in reſtituendo dubitãs vi monitorij reuelare tenetur.ſect.1.q.10.nu 1*

8 *Sibi recõpenſanti quando credendũ ſit, quod tantũ ſibi debitum acceperit. ibid.nu.2.*

9 *Accipiẽs rẽ, q̃ nõ erat debitoris in ſui cõpenſationẽ eã reſtituere tenetur.ibi.n.4*

Vide verb.Accipere.Reuelare.Reſtituere.

Comprehenſus.

1 *Comprehenſi in monitorio ad quid teneantur.ſect.1.q 19.nu.2*

2 *Cõprehendere in monitorio quos non intendat Iudex regulariter.ſec.1.q.20.n.5.*

Vide verb.Eximere, Iudex.Monitorij effectus.

Compulſoriales.

Compulſoriales litteræ in Curia Romana concedi ſolent pro exhibendis ſcripturis. ſec.1.q.17.nu.5

Copia vide verb.Propalatio.

Conceſſio vide verb.Monitorij conceſſio, Epiſcopus.

Concil.

Concil. Triden.

1 *Concil. Trid. volens excludere Vicarium Epiſcopi, vt loquatur. ſect. 1. q. 6. nu. 3.*
2 *Concil. Trid. decretum. ſeſſ. 25. cap. 3. de reform. refertur ſect. 1. q. 2. num. 2.*
3 *Sac. Conc. Trid. decretum ſeſſ. 25. cap. 3. de reform. explicatur. ſect. 1. q. 12. num. 10.*
4 *Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de reform. non inſtructionem, ſed formam in monitorijs ſeruandam præſcripſit. ſect. 4. q. 8. num. 8.*
Vide verb. Conſtitutio. Textus.

Conditio.

1 *Conditiones ſeruãdæ in praxi in cõcedẽdis monitorijs. ſect. 1. q. 18. nu. 6. & n. ſeq.*
2 *Conditio ſi deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus, impletur per legitimatum. ſect. 3. q. 5 ſub num. 23.*
Vide verb. circunſtantia.
Concubina vide verb. Mulier, num. 4.

Condemnatus.

1 *Condemnatus per ſententiam an parere teneatur, ſi certò ſciat veritatem pro ſe exiſtere. ſect. 3. q. 6. ſub num. 37.*
2 *Petrus ſi condemnatur ob homicidium, quod ſcio factum a Ioanne, an teneatur procedere Ioannem ad liberandum Petrum. ſect. 3. q. 11. num. 11.*
Vide verb. Reus, Liberare.
Confeſſio iudicialis vide verb. Curſus monit. num. 2.

Confeſſio ſacramentalis.

1 *Confeſſio ſacram. nõ manifeſtanda ẽt ad ſaluãdũ totũ mũdũ. ſect. 2. q. 17. ſub n. 2.*
2 *Confeſſio facta in foro pœnitentiæ non debet nocere in foro contentioſo. ibid. nu. 8.*
3 *An requiratur confeſſio ſacramentalis ſi in bulla exprimatur, facultatem concedi pro ſolo conſcientię foro. ſect. 4. q. 15. num. 10.*
Vide verb. Pęnitens, Regularis, Abſolutio.

Confeſſionis ſigillum.

1 *Reuelãdi cõfeſſionẽ q̃do poſſit cõfitẽs licẽtiã dare, & reuocare. ſect. 2. q. 17. ſub n. 1*
2 *Licentia de reuelanda confeſſione debet eſſe explicita, & libera, non requiritur tamen, vt detur extra confeſſionem. ibid.*
3 *Pęna reuelantis confeſſionem etiam metu mortis ibid. num. 4.*
4 *Confeſſionis reuelatio ſapit quaſi hæreſim ibid. ſub num. 4.*
5 *Ad confeſſionis ſigillum ſeruandum qui obligentur. ibid. num. 5.*
6 *Accepta in confeſſione quomodo detegenda, ſiue narranda ibid. ſub num. 6.*
7 *Circa confeſſionis ſigillũ quid præceperit Clemens VIII. ſuperioribus Regulariũ. ibid. ſub num. 8.*
8 *Conſuetudo detegendi aliquid ſub ſigillo confeſſionis nõ obligat ab ſigillũ. ibi. n. 19.*
9 *Sigillum ſecretæ confeſſionis eſt iniunctum tantum ſacerdotib. ibid. ſub num. 19*
10 *Confeſsionis ſigillum cur non frangat confeſſarius, qui tacita pœnitentis perſona monet Prælatum de peccato, quod ſcit in confeſsione ſolitum eſſe committi, vt prouideat. ibid. num 21.*
11 *Confeſsionis ſigilli obligatio quanta ſit. ibid. num. 23.*
Vide verb. Confeſſarius, Pænitens, Abſolutio, Secretum.

Conſeſſarius.

1 *Confeſſarij quid aduertere debent in confeſſione reorum.ſect.2.q.16.nu.16.*
2 *Confeſſarij reorum,& iudicum cur admodum docti eſſe debent.ibid.nu.17*
3 *Confeſſarius reuelare nequit audita in confeſſione,niſi de pœnitentis licentia explicita.ſect.2.q.17.nu.1*
Addas D.Coſtam tract.de remed.ſubſidiarijs remed.14 nu.4
4 *Confeſſarius reuelare nequit impedimentum matrimonij contracti, uel contrahendi auditum in confeſſione.d.q.17.nu.7*
5 *Confeſſarius detegere non debet mulieri bona fide credenti matrimonium eſſe ualidum,quod nullum eſt ob impedimentum.ibid.nu.9*
6 *Confeſſarius tacere debet peccatum,quod confiteri nequit,niſi confeſſionem reuelet. ibid.nu.13.*
7 *Confeſſarij duo audientes eundem non poſſunt inter ſe de illius peccato loqui.ibi. ſub num.13*
8 *Confeſſarius reuelare non debet hæreticum ſibi confeſſum nolentem pænitere,nec alios cōplices prodere ibid.nu.14. Quando,& quomodo poſſit.ibid.nu.15.*
9 *Confeſſarius reuelare poteſt,& debet in iudicio audita in confeſſione ob monitorium,ſi illa ſciebat ante,uel poſt confeſſionem.ibid.nu.16.*
10 *Confeſſarius uocatus in iudicio quando ueritatem reſpondere teneatur.ibi.n.16.*
11 *Confeſſarius quando manifeſtare poſſit audita in confeſſione,quæ aliàs nouit.n.17*
12 *Confeſſarius non tenetur ad ſigillum,ubi ei fuerit communicatum ſecretum ſine propoſito confitendi.ibid.nu.18.*
13 *Confeſſarius an interrogare poſſit confitentem de peccato, quod ipſe ſcit ab alio .i num.8*
14 *Confeſſarius noſcens per confeſſionem aliquem occidendum an illum monere debeat.ibid.nu.22*
15 *Confeſſarij cur non obligent fures ad reſtituendas impenſas factas in re furata quærenda.ſect.4 q.3.nu.2*
16 *Confeſſarij quid aduertere debent in reſtitutione fienda,ſect.4.q.4.ſub nu.6*
17 *Confeſſarij tenentur admonere nobiles ad deferendas uanitates ,ut reſtituant, quod debent,ibid.ſub nu.9.*
18 *Confeſſarius quando teneatur ipſe reſtituere id,ad quod pœnitēs ab eo abſolutus tenebatur.ibid.nu.13*
19 *Confeſſarij uidentur perſonæ aptiores; vt per eorum manus fiat ſecreta reſtitutio.ſect.4.q.5.nu.4*
20 *Confeſſarius accipiat chirographum ab eo,cui aliquid alterius nomine reſtituit. ibid.ſub nu.6*
21 *Confeſſarius ui Iubilei excommunicatum abſoluere non poteſt ſine præuia ſatiſfactione,ubi offenſa eſt manifeſta,ſect.4.q.12 num.1. Etiam ſi in iubileo non fiat mentio de ſatiſfactione.ibid.nu.2*
22 *Confeſſarius quando poſſit uigore Iubilei abſoluere impotentem ad ſoluendum, ibid.num.8*
23 *Confeſſarij ſunt iudices in foro interno,& pænitentiali,ſect.4.q.15.nu.11.*

Con-

24 *Confeſſarius abſoluere nō debet, ſi ex abſolutione agatur de periculo animæ. ſect. 4. q. 16. num. 8*

Vide verb. Abſolutio, Pœnitens, Parochus, Regularis, Sacerdos, Caſus reſeruatus.

Congregatio Cardinal.

1 *Sacræ Congreg. Card. admonitio ad Epiſcopos circa reſeruationem excommunicationum nulli reſeruatarum. ſect. 4. q. 14. num. 3*

2 *Caſus, a quibus regulares per decretum Sacræ Congreg. editum anno 1602. abſoluere prohibentur. ibid. nu. 18*

3 *Sacra Congreg. quid ſenſerit de auctoritate Epiſcopis conceſſa per capit. 6. ſeſ. 24 de reform. Concilij Trid. ibid. nu. 19*

Vide verb. Caſus reſeruati, Regularis, Vicarius.

Conſcientia.

1 *Agens contra propriam conſcientiam ædificat ad gehennā. ſect. 3. q. 6. ſub n. 20*

2 *Natura quos ligat, hos & conſcientia obligat. ibid. ſub nu. 1.*

3 *Conſcientiam ſcrupuloſam habens eam deponere poteſt. ſect. 3. q. 9. ſub nu 33.*

4 *Statutum ſi diſponat, quod ſtetur conſcientiæ alicuius, ſi cauſa eſt nimis præiudicialis, poteſt probari contrarium. ſect. 4. q. 8. nu. 32.*

5 *Conſcientiæ forum & pœnitentiæ vt differant. ſect. 4. q. 15. nu. 7.*

Vide verb. Forum.

Conſcius vide verb. Scire.

Conſanguineus.

1 *Conſanguinei, & affines cur raro ad reuelandum ſint obligati. ſect. 2. q. 14. n. 11*

2 *Inter conſanguineos rixæ, & inimicitiæ præ; ōderāt iacturæ multorū bon. ibi. n. 12*

3 *Conſanguinei regulariter non præſumuntur includi in monitorio, niſi exprimantur, & cur. ſect 3. q. 8. nu. 2*

4 *Conſanguinei, & affines vt poſſint, & debeant teſtificari, quid attendendum. ſec. 3. q. 11 num. 7*

Vide verb. Rixæ, Frater, Filius, Vxor, Pater, Soror.

Conſtitutio.

1 *Conſtitutio Pij V. ſuper monitorijs expediendis refertur. ſec. 1. q. 9. num. 5*

2 *Conſtitutiones Epiſ. eius morte nō expirāt, ſecus a Vicario factę ſect. 2. q. 2. nu. 21*

3 *Conſtitutio mandans, vt ſcientes aliquem poſſidere beneficium cum ſimonia, reuelare teneantur, quos liget. ſect. 1. q. 11. nu. 5*

4 *Conſtitutio Pij V. ne clerici filijs ſpurijs alimenta relinquant, declaratur. ſect. 3. q. 5. ſub num. 27.*

5 *Conſtitutio noua Mediolani tit. de ſaluis conductis recenſetur, & explicatur. ſect. 3. q. 7. num. 11.*

Conſuetudo.

1 *Conſuetudinis effectus principalis eſt legem, etiam diuinam interpretari. ſect. 1. q. 20. ſub num. 1*

2 *Conſuetudo eſt optima legum interpres. ſect. 3. q. 6. ſub nu. 48.*

3 *Conſuetudo inducere poteſt, quicquid inducit priuilegium, uel lex. ibid. nu. 49.*

Vide

Vide verb. Lex, Interpretatio.
Conſulere, vide verb. Fauere.

Contractus.

1 *Contractus iure ciuili nullus in conſcientia eſt nullus, quod procedit in teſtamento. ſect. 3. q. 6. nu. 4. & 11. Quid ſentiat Molina in hoc nu. 39.*
2 *Contractus ab vxore conſtante matrimonio ſine licentia uiri, uel a minore factus ſine ſolennitatibus requiſitis an ſit nullus in foro conſcientiæ; & quid ſi iuramẽto confirmetur. ſect. 3. q. 6. num. 11*
3 *Contrahentes quando obligentur ex contractu a iure prohibito ad reſtitutionem acquiſitorum. ſect. 3. q. 6. ſub nu. 13*
4 *Contrahẽtes mortaliter peccãt iurando ſuper re falſa, ẽt minima, ſect. 3. q. 9. n. 15*
Vide verb. Vxor, Solemnitas.

Contraria.

Duo contraria eidem ineſſe poſſunt diuerſo reſpectu. ſect. 3. q. 6. ſub nu. 17

Contumacia.

1 *Cõtumacia eo maior, quo ex leuiori cauſa deſcẽdit, ut intelligatur. ſect. 1. q. 12. n. 8.*
2 *Contumacia quid, & contumax quis propriè dicatur. ibid. nu. 9.*
3 *Contumax dicitur nullo modo reſpondens ſect. 4. q. 8. nu. 18.*
4 *Contumax nemo auditur ẽt corã iudice delegato, niſi refectis expẽſis. ibi. ſub n. 40*
5 *In cõtumacia excõicatus q̃n audiendus, & ad ſuũ Iudicẽ ſit remittẽdus. ibi. n. 30.*
Vide verb. Excommunicatus Iudex.
Copia propalationum vide verb. Propalatio, nu. 3. & 4.
Correctio fraterna vide verb, Denunciare.

Credere.

Qui cito credit, leuis eſt corde. ſect. 4. q. 12. ſub nu. 1.
Crimen-Vide Delictum.

Curia Romana.

1 *Curia Romana aliquando concedit monitoriales contra retinentes, vel ſcientes alienum acceptum in compenſationem. ſect. 2. q. 9. nu. 1.*
2 *Curia Romana in monit. cur exprimat iniquitatis filios detẽtores. ſect. 2. q. 14. n. 9*
Vide verb. Stylus.

Curſus Monitorialium.

1 *Curſus monitorialium impeditur, ſi pars compareat coram Iudice eccleſ. allegans, ſe rem tenere iuſto titulo &c. ſect. 4. q. 1. nu. 1. declar. nu. 7. & ſeqq.*
2 *Curſum monitorialium non impedit confeſſio captioſa ibid. nu. 8.*
3 *Curſus monit impeditur per expenſionem rei iudicatæ, quod declaratur. ibi. nu. 12*
4 *Impeditur per oppoſitionem inuentarij. ibid. nu. 14.*
5 *Impeditur per exceptionem legitimæ præſcriptionis. ibid. nu. 15.*
6 *Impeditur per exceptionem tranſactionis, & pacti facti. ibid. nu. 18.*
7 *Impeditur per impotentiæ exceptionem. ibid. nu. 19.*
8 *Impeditur per exceptionem, tua non intereſt. ibid. nu. 21.*
9 *Quando impediatur publicato proceſſu. ibid. nu. 23.*
10 *Impeditur per oppoſitionem, quod inciuiliter ſit impetratum monit. ibid. nu. 24.*

11 Im-

11 *Impeditur tenore monitorialium Papalium alterato. ibid. ſub nu.* 25.
12 *Impeditur finita iudicis iuriſdictione. ibid. nu.* 25.
13 *Curſus monitorialium quando ſuſpendendus, ſi obijciatur partem habere perſonã certam, pulchrè declaratur. ſect.* 4. *q.* 1. *nu.* 26
14 *Curſus monitorial. an impediri poſſit, ſi impetrata fuerint pendente lite, de ea non facta mentione. ibid. nu.* 27.
15 *Curſum monitorialium impedire prætendens ob ueri taciturnitatem, vel falſi narrationem quid probare debeat. ibid. ſub nu.* 27.
Vide Monitorium, Præſcriptio, Iudex.

Damnum.

1 *Melius eſt incidere in damnum tẽporale, quam ſpirituale, ſect.* 1. *ſub num.* 9.
2 *Damnum leue inferentes ſeorſim quando peccent mortaliter, & teneatur ad reſtitut. ſect.* 3. *q.* 2. *num.* 5
3 *Iura plus fauent agenti de damno uitando, quam agenti de lucro captando. ſect.* 3. *q.* 9 *num.* 35
4 *Damnum magnum cur non dicatur quis perpeti, cum reſtituenda ſunt magna, ſect.* 4. *q.* 4. *num.* 10
Vide verb. Debitor, Reſtituere.

Debitor.

1 *Debitor ſi non ſoluat in termino monitorij prorogato a parte, cur incurrat excõmunicationem. ſect.* 1. *q.* 20. *nu.* 7.
2 *Vbi debitor ob impotentiam excuſatur a reddendo, ſcientes quoque à reuelando excuſantur. ſect.* 2. *q.* 13. *nu.* 1.
3 *Debitor non tenetur vltra eius vires ad ſoluendum creditoribus. ſect.* 3. *q.* 6. *n.* 25.
4 *Debitor in reſtituendo, vel ſoluendo debita quem ordinem ſeruare teneatur, quãdo omnibus ſoluere nequit. ſect.* 3 *q.* 7. *num.* 1.
5 *Debitor ordinem in reſtituendo, vel ſoluendo non ſeruans cur mortaliter peccet, & ad reſtitutionem alijs creditoribus teneatur. ibid. nu.* 3. *(n.* 4.
6 *Debitor excuſatur ſoluẽdo poſteriori creditori valde indigẽti, vel prius petẽti. ibi.*
7 *Debitor non poteſt integrè vni ex creditoribus æqualibus ſoluere, quando nequit omnibus ſoluere, ibid. nu.* 10.
8 *Debitor ueniens ad pinguiorẽ fortunam tenetur ad reſtitutionem. ſect.* 4. *q.* 4. *n.* 4. *Adde D. Coſtam tract. de remed. ſubſid. remed.* 106. *illat.* 7. *nu.* 3.
9 *Debitor quando peccet, & incurrat excommunicationem latam non reſtituendo, etiamſi tenuem uictum, & ueſtitum tantum habeat. ibid. nu* 7.
10 *Debitor non liberatur, ſi ille, qui rem reddẽdã accepit, non reſtituat. ſec.* 4. *q.* 5. *n.* 5
11 *Debitor quando non teneatur amplius reſtituere poſt rei conſignationem confeſſario factam, ſi eam non reſtituat. ſect.* 4. *q.* 6. *nu.* 8
Vide verb. Creditor, Reſtituere, Solutio, Impotens, Saluuſconductus, Fraus.

Declaratio.

1 *Declaratio Pij V. & Greg. XIII. in fauentes ſe abſoluere ob iubileũ ab excommunicatione ob damnum datũ cũ promiſſione ſatisfaciendi. ſect.* 4. *q.* 12. *ſub nu.* 10.

Vide

Vide verb. Abſolutio ab excommun.
Decretum vide verb. Concil. Trid. Conſtitutio.
Defunctus vide verb. Teſtamentum, Voluntas, Hæres.
Delator vide verb. Notificare, Reuelare, Denunciare.
Defenſio vide verb. Homicidium, Furtum.

Delegatus, Delegatio.

1 *Delegati iuriſdictio non expirat per delegantis præſentiam. ſect. 1. q. 6. ſub. nu. 5.*
2 *Delegante mortuo quando delegati iuriſdictio expiret. ſect. 2. q. 1, nu. 12.*
3 *Delegati iuriſdictio quibus modis finiatur, & extinguatur. ibi. ſub. num. 11. & 12.*
4 *Delegationis literæ ante obitum prædeceſſoris conceſſæ, à Papa ſucceſſore validantur ibi. num. 14.*
5 *Delegatus eſt maior quocunq; ordinario in cauſa delegata. ibid. ſub num. 15.*
6 *Subdelegare quando quis poſſit, uel non ibid.*
7 *Delegationes collationum, beneficiorum, diſpenſationum, abſolutionum, monitorialium &c.*
Epiſcopis, vel eorum Vicarijs factæ non poſſunt exequi à Vicario Capitulari. ibid. num. 17.
8 *Delegatus ad exequendas monitoriales Papales an poſt earum executionem poſſit iterum illas publicari, & fulminari facere. ſect. 1. q. 6. num. 12.*
9 *Delegatus Papæ non poteſt excommunicatum poſt annum elapſum abſoluere. ſectio. 4. q. 13. num. 6.*
10 *Delegatus cum cauſæ cognitione abſoluere poteſt excommunicatum à ſe ex Papæ mandato. ſect. 4. q. 13. num. 4.*
11 *Delegatus an poſſit abſoluere ad cautelam. ibid. num. 5.*

Vide verb. Iuriſdictio, Executor, Iudex, Abſolutio ab excom. Excommunicatus.

Delictum, Delinquens.

1 *Delinquentes, qui paſsi ſunt bonorum publicationem, paucos ſaluari probabiliter ſuſpicatur. ſect. 3. q. 10 num. 3.*
2 *Donans bona ſua, ſi delinquat intra biennium, talis donatio non attenditur in dominio Mediolani. ſect. 3. q. 10. num. 12.*
3 *Delinquere velle nemo præſumitur. ſect. 4. q. 8. num. 28.*
4 *Delicti præſumptio excluſiua capi debet ibid. num. 29.*
5 *Delicta, ſiue crimina morte extinguuntur. ſect. 4. q. 10. num. 13.*
6 *Delinquens etiam non excommunicatus quando poſſit priuari ſepoltura, & ſuffragijs. ibid. num. 14.*
7 *Suum delictum occultum manifeſtare nemo tenetur. ſect. 4. q. 12. num. 9.*
8 *Ratione delicti ſortitur quis forum. ſect. 4. q. 16. ſub num. 5.*
9 *Delicti ratione efficitur quis de iuriſdictione illius, qui ſententiam tulit. ſect. 4. q. 17. ſub num. 9.*
10 *Delinquenti ſeipſum indicanti, neque complici datur præmium. ſect 3. q. 7. nu. 1.*

Vide verb. Reus. Denunciatio, Reuelare, Forum, Donatio, Præſumptio, Bona, Conſtitutio.

Demon.

Dæmon.

1 *Dæmon vtitur excommunicato, ſicut ruſticus aſino ſuo.ſect.1.q.19.nu.9.*

2 *Dæmon an habeat maiorem poteſtatem in excommunicato,quam in peccatore.vide ibid.num.14.*

3 *Inceſtuoſus Corinthius excommuncatus a D.Paulo ſtatim a Dæmone fuit correptus.ibid.num.13.*

4 *Dæmonibus traditur excommunicatus ad torquendum.ſect.1.q.19.ſub num.8.*

Vide verb. Excommunicatus, Denunciatus.

Denunciatio,Denunciare.

1 *Denunciatio virtute monitorialium eſt ad inſtar euangelicæ.ſect.4.q.8.num.4.*

2 *Denunciationis euangelicæ finis ibid.ſub num.4.*

3 *Euangelicæ denunciationis vices obtinet monitoriũ, quæ Paulina dicuntur.ſect. 1. q.1.num.9.*

Addas.D.Coſtam tract.de remedijs ſubſid.remed.14.num.8.

4 *In materia denunciationis ,vel monitorialium proceditur de ſimilib.ad ſimilia.ſect. 4.q.8.num.23.*

5 *Denunciatio in tribus caſibus fieri debet abſq; monitione fraterna.ſect.2.q.7.n.3.*

6 *Denunciare,vel comparere iuſſus,ſi in termino non denunciat,vel compareat,tenebitur poſtea ſect.2.q 6.num.6.*

7 *Denunciare,cur quis non obligetur ante fraternam correctionem. ſect.2.q.7.nu.2.*

8 *Denunciandus eſt ob monitorium ille , contra quem abſunt indicia, vel ſemiplena probatio ibid num.7.*

Denuncians delictum,vt impunitate, & præmio gaudeat, quomodo teneatur propalare ſect.4.q.7.num.6.

Denunciatus.

1 *Denunciatus vi monitorialium,quòd retineat aliquam rem,quid agere poſſit. ſect. 4.q.1.num.5.*

2 *Denuncianti aſſertioni quòd iuſtè rem habeat,quando ſtandum non ſit ibid. nu.9.*

3 *Denunciatum non poteſt pœnitere,niſi rem reſtituat. ſect.4.q.8.num.6.*

4 *Denunciatus ob monitorium poteſt nominatim excommunicari,niſi reſtituat, vbi propalationes contineant criminalitatem ſect.4.q.8 num.19.*

5 *Denunciatus,ſi denunciationem non timet,an præſumendum, quod nec excommunicationem nominatim timebit ibid.num.24.vide nu.18.& ſeq.*

Vide verb.Principalis, Excõicatus, Epiſcopus, Reuelare, Scire.

Decius.

1 *Decij opinio in conſi.195 ,repellitur,vbi aſſerit donationem cauſa mortis vxori factam tenere etiam in teſtamento cũ clauſula codicillari non obſtante ſtatuto.&c. ſect.3.q.9.num.31*

2 *Decij opinio in cap.nouit.de iudicijs num.31.confutatur.ſect.4.q.8.num.5.*

Vide verb.Opinio, Donatio.

Depoſitum.

1 *Depoſitum furans an illud depoſitario, vel domino rei reſtituere teneatur.ſect.2.q. 10.num.5.*

2 Depo-

2 *Depoſitarius, quibus in caſibus non teneatur reddere depoſitum deponenti. ſect. 2. q. 15. num. 6*

Depoſitio.

1 *Depoſitio vi monitorij fit ſine iuramento, & ideo iudicialiter repetenda. ſect. 2. q. 11. num. 19*
2 *Deponere an teneatur filius ſpiritualis contra patrē ſpiritualē. ſect. 3. q. 11. nu. 20*
3 *Depoſitio teſtium ſuper monitorijs nihil præſtat ſi in foro ſeculari repetantur relatiuè ad ipſas propalationes. ſect. 4. q. 9. nu. 3*
4 *Quando ualeat talis depoſitio ad eas propalationes relatiuè facta. ibid. nu. 4*
5 *Teſtes ſecretò ſuam depoſitionem facere debent, aliàs puniuntur. ibid. nu. 7*
6 *Depoſitioni, ſiue aſſertioni alicuius ſtatur, niſi probetur cōtrariū. ſect. 4. q. 8. nu. 31.*

Vide verb. Atteſtatio, Teſtis, Denunciatio.

Deſignatio rei, vide verb. Expreſſio.

Dictum vide verb. Io. Neuiz. Depoſitio, Teſtis, Atteſtatio.

Dictio.

1 *Dictio, ſi, importat conditionem. ſect. 4. q. 1. ſub nu. 7*
2 *Dictio uniuerſalis negatiua ad quid reſtringatur. ibid. nu. 34*
3 *Dictio (nihil) eſt uniuerſalis negatiua. ibid. ſub num. 29*

Vide verbum.

Dies.

1 *Certus dierum numerus aſſignatur in monitorijs ad reſtit. uel reuelandum, & quare. ſect. 2. q. 1 nu. 1. & nu. 3*
2 *Dies in monitorijs quādo incipiāt currere, uel cōpleātur. d. ſec. 2. q. 1 n. 2. cū ſeqq.*
3 *Dies propriè vt accipiatur; & de multiplici diei acceptione. remiſ. ibid. ſub nu. 3*
4 *Dies publicationis monitorialium an numeretur intra terminum, latè ibid. num. 4*
5 *Dies termini non computari in termino dupliciter intelligi poteſt. ibid. ſub num. 4*
6 *Dies vltimus termini datus ad propalandum, ſi ſit feſtus, vel non poſſit haberi copia iudicis, uel notarij, quid iuris, ibid. in fin.*
7 *In quibus diebus feſtis non ſint promulganda monitoria, uel eorum ſententia ferēda, ſect. 1. q. 19. nu. 4.*

Vide verb. Terminus.

Diſpenſatio, vide verb. Princeps.

Diſpoſitio, vide verb. Lex. Conſtitutio.

Diues verb. Pauper.

Dolus vide verb. Fraus.

Donatio.

1 *Donatio inter coniuges cauſa mortis, vel in tempore finiti matrimonij valet. ſec. 3 q. 9. nu. 1. declaratur nu. 30.*
2 *Donatio ſi excedat quingentos aureos, inſinuationem requirit, ſine inſinuatione exceſſus tantum annullatur. ibid. nu. 2*
3 *Donatio inter coniuges in Hiſpania valet elapſo anno a contracto matrimonio, ſi filij non naſcantur, & ratio huius legis. ibid. num. 3.*
4 *Donatio inter coniuges cur regulariter prohibita, ibid. num. 4.*

Digitized by Google

5 *Donatio inter coniuges cur etiam per impoſitam perſonam prohibeatur.ibid.nu.3 & num.24.*
6 *Donatio coniuges an ſit contra bonos mores. ibid.nu.7.*
7 *Donatio facta inter eos tempore, quo cõiuges non ſunt, relata in tempore nuptiarũ valet.ibid.nu.8.*
8 *Donatio ob nuptias quid ſit.ibid.ſub.nu.8.*
9 *Donatio ob nuptias tenet etiam poſt contractum matrim.ibid.nu.9.niſi vt nu.ſeq.*
10 *Donatio ob nuptias, & dos omnibus æquiparantur.ibid*
11 *Donatio ob nuptias non requirit inſinuationem, etiam ſi excedat 500.aureos.ibi.*
12 *Donatio inter coniuges conſtante matrimonio in quibus caſib.teneat.ibid.nu.15.*
13 *Donatio inter virum, & vxorem qualiter reuocetur.remiſ.ibid.nu.16.*
14 *Donatio cauſa mortis non eſt mea vltima voluntas.ibid.ſub nu.20.*
15 *Donatio facta vxori cauſa mortis valet, vbi non extat Stat.quòd maritus non poſſit.&c.ibid.nu.30*
16 *Donatio cauſa mortis dicitur relictum, & cur.ibid.nu.31.*
17 *Donatio vxori facta cauſa mortis etiam ſi fiat in teſtamento cum clauſula codicillari, cur non valeat contra Decium.ibid.ſub nu.31.*
18 *Donata per conſanguineos ſponſi cedunt ſponſæ commodo.ibid.ſub nu.41*
19 *Donatio remunerationis cauſa vxori facta a marito quando teneat. ibid. nu. 43.*
20 *Donatio remuneratoria propriè donatio non eſt.ibid.nu. 44.*
21 *Donatio inter coniuges, ex qua donans non efficitur pauperior, licet donatarius efficiatur ditior an valeat.ibid.ſub nu.45*
22 *Regina Mattilda donauit cuidam eccleſiæ 30. milliaria terræ.ſect.1.q.11.nu.4.*
23 *Donatio in fraudem creditorum non valet.ſect.3.q.10.ſub.nu.8.*
24 *Donatio quando præſumatur ficta, & ſimulata, & ſit nulla ipſo iure.ibid.nu.9*
25 *Donatio facta a Reo in fraudem fiſci quando teneat, vel non.ibid.nu.10.*
26 *Donans bona ſua intra biẽnium delinquat, talis donatio non attenditur in dominio Mediolani.ibid.nu.12.*
Vide verb. Vxor, Maritus, Fiſcus, Bona Dos, Statutum. Spurius.

Donatarius.

1 *Donatarius non ſatisfacit donatum a latrone illi reſtituendo.ſect.4.q.2.nu.11*
2 *Donatarius rei furtiuæ an teneatur pretium domino reddere cognita veritate, ſi eã vendidit ibid.nu.14.*
Vide verb. Donatio, Maritus, &c. Hæres n.1.& ſeqq.

Dos.

1 *Dos data ſpuriæ, ea mortura, etiam cum filijs, reſtituẽda eſt patri ſpuriæ, & cur.ſec. 3.q.5.nu.31.Addas D.Coſtam.tract.de remed.ſubſid.remed.96.illat.1.nu.6.*
2 *Dos data ſpuriæ ſuccedit loco alimentorum, quę vita finiuntur.ſec.3.q.5.nu.32.*
3 *Dos ſpuriæ quando debeat reuerti ad hæredes patris, & ipſa viuente.ibid.nu.35.*
4 *Dotare an poſſit clerici filias ſuas ſpurias ibid.nu.28.D.Coſta loc.cit.num.1*
5 *Dotis cauſa non eſt minus fauorabilis, quam cauſa alimentorum.ibid.ſub nu.27.*
6 *Dos, & donatio ob nuptias in omnibus æquiparantur.ſect.3.q.9.nu.9.*
Vide verb. Maritus, Vxor, Alimenta, Spurius.

Du-

Dubium, Dubitans.

1 *Dubitans de alterius iuſta compenſatione, vel de eius impotentia in reſtit. vi monit. reuelare tenetur. ſect. 2. q. 10. nu 1. & q. 13. nu. 6.*

2 *In dubio tutior via eſt eligenda. ſect. 3. q. 8 ſub nu. 3.*

3 *Dubium probabile iuris æquiparatur dubitationi facti ſect. 4. q. 16. n. 5.*

4 *Dubitans de iure illius, ad cuius inſtantiam monitorium fuit publicatum, & ob id non reuelans poteſt abſolui ad cautelam ibi. nu. 6.*

Vide verb. Præſumptio, & verb. Poſſeſſor, Impotens.

Eccleſia.

1 *Eccleſia orat pro iudæis, paganis, & hæreticis in die paraſceues, cur nō pro excommunicatis. ſect. 1. q. 19. nu. 16.*

2 *Ad eccleſiam ſpectat correctio peccatis mortalis. ſect. 2. q. 16. ſub nu. 9.*

3 *Eccleſiæ pollutio in confeſſione audita non eſt detegenda, vt recōcilietur. ſect. 2. q. 17 ſub num. 12.*

4 *Eccleſia ſi hæres ſit, nec conficiat inuentarium, an teneatur in foro fori vltra vires hæreditarias. ſect. 3. q. 6. ſub nu. 26.*

5 *Eccleſia militās propriè nec ligare, nec ſoluere mortuos dicit. ſec. 4. q. 10. ſub n. 16*

6 *Eccleſiæ mandata piè interpretanda ſunt. ſect. 4. q. 18. nu. 12.*

Vide verb. Pręceptum, Excommunicatus.

Editum vide verb. Vaſallus.

Editum monitorium vide verb. Monitorinm.

Edere vide verb. Scripturæ.

Emptor.

1 *Emens aliquid bona fide a latrone vi monitorialium obligatur illud domino reſtituere ſect. 3. q. 3. nu. 3.*

2 *Emptor bonę fidei poteſt reſcindere contractum cum latrone factū, & rem illi reddere, vt pretium recuperet. ſect. 4. q. 2. nu. 2.*

3 *Quid ſentiat in hoc Carocius. ibid. in fin.*

4 *Emptor bonæ fidei non cōparente fure tenetur rē domino reddere ſine pretio ib. n. 5*

5 *Emptor rei furtiuæ ēt bona fide eſt in periculo amitendi rem, & pretiū ibid. nu. 6.*

6 *Emens rem furtiuam qūo poſſit recuperare ſuum pretium ibi. nu. 8. & vide n. 12.*

7 *Emptor rei furtiuæ ſcienter, vel præſumptiuè cur contractum reſcindere nequeat, vt recuperet pretium ibid. nu. 9.*

8 *Emens ſcienter rē furtiuā nō poteſt vllo modo repetere pretiū a domino. ibi. nu. 10.*

9 *Emptor rei furtiuæ ſcienter eſt furti ſuſpectus; & vt puniendus. ibid. num. 9.*

10 *Emptor rei furtiuæ liberatur, ſi illa bona conſumpta ſint, aut in aliam ſpetiem cōuerſa ibid. nu. 11.*

11 *Emens rem furtiuam quando non teneatur illam reſtituere, niſi recuperato pretio. ibid. num. 12.*

12 *Emptor rei furtiuæ vendens eam ad quid teneatur. ibid. nu. 15.*

Vide verb. Furtū, Reſtituere, Acquiſitū, Poſſeſſor. Contractus.

Epiſcopus.

1 *Epiſcopus quibus perſonis poſſit concedere monitoria. ſect. 1. q. 4. nu. 2.*

Digitized by Google

2 *Epiſcopus an poſſit concedere monitoria hominibus beneficij nullius diœceſis.ibid. nume.7.*

3 *Epiſcopus an poſſit cognoſcere cauſam ſuo Vicario ſub nomine officij.delegatam. ſect.1.q.9.num.8.*

4 *Epiſcopo excommunicato,vel interdicto an eius Vicarius poſſit cõcedere monitoria ibid.num.6.*

5 *Epiſcopo abſente nemine per eum Vicario conſtituto,ad quem ſpectet monitoriales concedere.ibid.nu.11.*

6 *Epiſcopus,cum non poſſit tradere Iudici laico propa lationes continentes criminali tatem,quid aget.ſect.1.q 10.nu.16.*

7 *Epiſcopus ſi denegat monitoria,an,& quando poſſit appellari.ſect.1.q.18.nu.19*

8 *Epiſcopus ordinare tenetur,quem ſola confeſſione ſacram.irregularem nouit.ſect. 2.q.17.nu.11.*

9 *Epiſcopi,clerici,religioſi quare ad teſtificandũ regu lariter compelli nequeant ſect 3.q 11.ſub.nu.1.*

10 *Epiſcopum,vel eius Vicarium tantum abſoluere de iure poſſe a maiori excommunicatione nulli reſeruata corã Bonifacio VIII.fuit cõclusũ.ſec.4.q.14.n.5*

11 *Epiſcopi quam plures quid hodie ſeruent in excommunicationibus iuris nulli reſeruatis ex ordine Sacrę Congreg.Concil.ibid.nu.11.*

12 *Epiſcopi an poſſint abſoluere per cap.6.Concil.Trid.ſeſ.24.de refor.a caſibus occultis poſt promulgationẽ Concil.Trid.ſedi apoſtol.reſeruatis,& quid declarauit Sacra Congreg.ibid.nu.19.*

13 *Epiſcopus ſi occultè labitur in crimen Papæ reſeruatum,an abſolui poſſit a cõfeſſario a ſe electo.ibid nu.20.*

14 *Epiſcopus an poſſit.per.c.6.Concil.Trid.ſeſſ.24 de refor.abſoluere a caſibus occultis Papalibus extra confeſſionem.ſect.4.q.15.nu.9.*

15 *Epiſcopus excommunicare poteſt etiam abſentes de alterius diœceſi pro peccato in ſua diœceſi commiſſo.ſect.4.q.17. ſub nu.5.*

16 *Epiſcopus non poteſt concedere licentiam excommunicato papali excommunicatione,vt audiat miſſam.ſect.4.q.18.ſub nu.4.*

Vide verb. Vicarius, Monitorij Confeſſio, caſus Reſeruatus, Excomunicatus,Conſtitutio.

Exceptio.

Exceptio tua non intereſt,dicitur exceptio litis finitæ.ſect.4.q.1.ſub nu.21.

Vide verb.Curſus monitorialium.

Excommunicatio.

1 *Excommunicationis finis intrinſecus.ſect.1.q.10.ſub nu.4*

2 *Excommunicare pro leuibus culpis ſacri canones prohibent.ſect.1.q.12.in princ.*

3 *Excommunicatio non ligat,niſi ex intentione ferentis.ibid.nu.1.*

4 *Excommunicatio lata contra furantes res eccleſię an liget ſubtrahentes parua.ibi. num.3*

5 *Excommunicans pro leuibus in dubio an præſumatur habere intentionem excommunicandi.ibi.nũ.4.*

6 *Excom*

6 Excommunicans pro re minima peccat mortaliter.ibid.num.5.

7 Excommunicatio incurritur pro leui,ſi adſit contumacia mortalis.ibid.num.6.

8 Excommunicatio cur ſit maior pæna,quę poſſit irrogari ibid.num.11.

9 Excommunicationem ferre ſolum ad deterrendum cur non liceat. ibid.num 12.

10 Excommunicatio pro peccato præterito ferri poteſt a Papa ſecundum Caiet.ſect.1.q.13.num.1.

11 Excommunicari quando quis poſſit pro peccato præterito,ibid.num.2.

12 excommunicatio non fertur niſi in contumacem.ibid.num.3.

13 Excommunicatio omnis admonitionem requirit,& quomodo.ibid.num.5.

14 Excommunicatio non debet adhiberi,niſi pro vltimo remedio,& cur.ſect.1. quæſt.15.num.3.

15 Excommunicationis effectus qui remisſiue ſec.1.q.15.num.9

16 Excommunicationis ſententia quantæ ſit efficaciæ magno miraculo demonſtratur.ibid.num.11.

17 Excommnnicatio quibus eccleſiæ ſuffragijs priuet.ſec.1.q.19.nu.15.

18 Excommunicatio in quibus differat a mortali peccato.ibid.nu.17.

19 Excommunicatio eſt ſpiritualis pęna,& medicinalis.ſec.1.q.3.n.1.

20 Excommunicatio eſt grauior pęna,quæ ſit in eccleſia,cũ mors appelletur.ibid.nu.2.

21 Excommunicatio cur ferri debeat pro protectione rerum tẽporalium contra Ambroſ.de Vignate num.8.

22 Excommunicatio contra ſcientes aliquid quos obliget ad reuelãdum regulariter.ſect.2.q.4.num.2.

23 Excommunicatio ab homine lata redditur nulla ex defectu cauſæ ibid.nu.4.

24 Ab excommunicatione excuſatur quis,vbi immunis ſit a mortali culpa.ibi.nu.5.

25 Excommunicatio vltra terminum ſtatuentis nullum habet vigorem. ſect.2. q.6.num.2.declaratur.num.4.& ſeq.

26 Excommunicationis ſententia non habet tractum ſucceſſiuum,ſed incontinenti aſſumit vires in eum,contra quem fertur ibid.num.3.

27 Excommuuicatio lata per ſtatutum cur comprehendat etiam futuros contumaces ibid.num.3.

28 Excõicationis ſententia non operatur vltra excõmunicationis intẽtionem ibi nu.4

29 Excommunicatio contra habentes bona talis defuncti non ligat eum,qui ſuum a defuncto iniuſtè detentum accepit.ſect.2.q.8.nu 5.

30 Excommunicatio requirit contumaciam, & inobedientiam.ſect.2.q.9.nu.7.

31 Excommunicationem monitorialium non incurrit, qui ideo non reuelat quia ex hoc ei imminet aliquod graue damnum.ſect.2.q.14.num.1.

32 Excommunicatio contra furantes,aut non reſtituentes comprehendit tantum notabile damnum facientes.ſect.3.q.2.nu.1.

33 Excommunicatio ferri poteſt non ſolum pro peccato mortali,ſed pro graui damno reficiendo ibid.nu.3.

34 Excommunicatio quando comprehendat eum qui ſoluere nequit.ſect.4.q.6.nu.6.

35 Excommunicatio vbi ſuum effectum non conſequitur, ob aliquod impedimentum eo ſublato ſtatim ligat.ibid.num.7.

36 *Excommunicari quis non debet ob debitum, niſi præuia diligentia de exequendo. ſect.4.q.8.nu.7.*

37 *Excommunicatio ſeparat nos non ſolum a communione hominum, & ſacramentorum; ſed a gratia, & cuſtodia Dei ibid. num.27.*

38 *Excommunicatio, & ſuſpenſio in quibus conueniant, vel differant, remiſ. ſect.4.q. 11.ſub num.5.*

39 *Excommunicatio, & abſolutio pari iure cenſentur. ſect.4.q.14.num.6.*

40 *Excommunicatio monitorialium quando ſit Epiſcopo reſeruata. ibid. ſub num.13.*

41 *Excommunicatio ſub conditione non ligat, niſi poſt impletam conditionem, nec retrotrahitur. ſect.4.q.17 ſub num.1.*

42 *Sententia excõmunicationis non extenditur vltra teminos eã proferentis. ibi. nu.9.*

43 *Excommunicare ſeipſum an quis poſſit, & quando. ſect.4.q.18.num.15.*

44 *Excommunicationes generales, ſiue monitoria cur Paulinæ dicantur. ſect.1.q.1.nu. 8.& ſeq.*

45 *Excommunicatio generalis niſi ſubditum proferentis ligat. ſect.4.q.17.num.1.*

46 *Excommunicatio generalis lata in omnes furtum committentes cur non ligat excommunicantis ſubditum, qui extra ſuam diœceſim furtum fecit. ibid. num.8.*

47 *Excommunicatio generalis lata contra eos, qui fecerunt aliquod delictum comprehendit illud committentes, etiam ſi alterius ſint diœceſis. ibid. num.10.*

Excommunicatus.

1 *Excommunicatis criminoſis, vel iudæis monitoria non conceduntur. ſect.1.q.9.n.1.*

2 *Excommunicatus traditus eſt dęmonibus ad torquendum. ſect.1.q.19.ſub num.8.*

3 *Excommunicatus iumentum diaboli appellatur ibid.*

4 *Excommunicatus tranſit de familia Dei ad familiam diaboli. ibid. ſub num.9.*

5 *Excommunicatus per monitorium intelligitur excommunicatus tanquam expreſſo proprio nomine ibid. ſub num.10.*

6 *Excommunicatus coruus pro furto miſera cępit infirmitate pedetentim mirabiliter deficere ibid. num.12.*

7 *Excommunicatus inceſtuoſus Corinthius a D.Paulo ſtatim à Demone fuit correptus. ibid. num.13.*

8 *Excommunicatus per monit. ob contumaciam ſemper in eodem ſtatu monet, niſi pareat. ſect.2.q.4.num.8.*

9 *Excommunicatum vitare quis non debet, etiam in occulto, ſi per ſolam confeſſionem id nouit. ſect.2.q.17 num.12.*

10 *Excommunicatur ob non ſolutionem, ſi in egeſtatem incidat non eſt liber ab excommunicatione, & cur. ſect.4.q.4.num.5.*

11 *Excommunicatus ſi in excommunicatione per annum permanſerit, quas pœnas incurrat. ſect.4.q.8.num.20.*

12 *Excommunicatus inſordeſcens per annum in quibus cenſuris ſuſpectus de hęreſi dicatur, & poſſit contra eum procedi ex declarat. Sacræ Congreg. ibi. ſub nu.20.*

13 *Excommunicatus inſordeſcens per quattuor menſes, vel annum non poteſt abſolui per generalem conceſſionem abſoluendi a cenſuris vi litterarum apoſt. ibid.*

14 *Excommunicatus in genere per monit. quoad Deum eſt ita excommunicatus, ſicut nomi-*

nominatim excommunicatus, non tamen quoad eccleſiam militãtem. ib.nu.25

15 *Excommunicatus in ſpecie mortuo cõparatur, & ſeruus diaboli dicitur, &c. ibid. nume. 26.*

16 *Excommunicato ſubueniendum non eſt, niſi inedia periret. ibid. ſub nu. 27. Addas D. Coſtam de remed. ſubſid. remed. 118. nu. 6.*

17 *Excommunicatus in contumaciam quando audiendus, & remittendus. ibid. n. 30.*

18 *Excommunicatus niſi infra certum tempus aliquid faciat, ſi, intra illud moriatur, excommunicationem an incurat. ſect. 4. q. 10. nu. 9.*

19 *Excõmunicatus licet ſatisfaciat, nihilhominus indiget abſolutione. ſect. 4. q. 11. n. 2*

20 *Excommunicatus donec ſatisfecerit, ſola ſatisfactione non liberatur. ibid. nu. 4.*

21 *Excommunicatus ad tempus, elapſo tempore, non eſt liberatus. ibid. nu. 5.*

22 *Excommunicatus quando poſſit petere abſolutionem per procuratorem, vel per literas. ibid. nu. 7.*

23 *Excommunicatus pro manifeſta offenſa abſoluendus non eſt, niſi ſatisfacta parte, etiam ſi velit ſatiſdare de ſatisfaciendo. ſect. 4. q. 12. ſub nu. 3.*

24 *Excõmunicatus eo, quia non denunciauit iuxta edictum S. Inquiſitionis, an poſſit abſolui a Pœnitentiario. ſec. 4. p. 13. nu. 3.*

25 *Excommunicatus per monitorium Papale in genere, & poſtea nominatim, a quo abſoluendus ibid. num. 7.*

26 *Excõmunicatus, & denunciatus abſolui poteſt a confeſſario vi Iubilei in foro interiori. ſec. 4. q. 15. nu. 1.*

27 *Excommunicatus non eſt, qui actum etiam iure diuino, vel naturali vetitum, & ſub excommunicatione prohibitum ex obliuione, inaduertentia, bona fide, vel ignorantia facit. ſec. 4. q. 16. nu. 11.*

28 *Excommunicati ſub cõditione ſi ea pendente, forum mutauerint, quãdo excommunicationem incurrunt ſec. 4. q. 17. num. 2.*

29 *Excommunicatus ſacramenta miniſtrando, vel diuina celebrãdo irregularitatis, & priuationis officij, & beneficij pœnam incurrit. ſec. 4. q. 18. nu. 1.*

30 *Excommunicatus etiam occultus à quibus abſtinere teneatur. ibid. num. 4.*

31 *Excommunicatus occultus ob vitandum ſcandalum, & grauem ſuam infamiam licita poteſt celebrare. & cum alijs miſſam audire ibid. num. 7. declar. num. 14.*

32 *Excommunicatum occultum videns in eccleſia quid facere debeat. ibid. num. 13.*

33 *Excommunicatus occultus quando non excuſetur ab irregularitate celebrando ob vitandum ſcandalum, aut infamiam ibid. num. 14.*

34 *Excommunicatus cantans collectam in choro an fiat irregularis ibid. num. 16.*

35 *Excommunicatus minori excõmunicatione celebrans non fit irregularis ibi. n. 17.*

Vide verb. Abſolutio ab excõic. Irregularis, Sacerdos, Iudex.

Executio.

1 *Executio literarum monitorialium Epiſcopo, vel eius Vicario commiſſa non poteſt à Vicario Capitulari mortuo Epiſcopo perfici. ſect. 2. q. 1. num. 16.*

2 *Niſi præuia diligentia de exequendo realiter, vel perſonaliter non debet quis excommunicari ſect. 4. q. 8. num. 7.*

Vide verb. Vicarius, Epiſcopus, Capitulum. Eximere.

Eximere.

1 *Eximere an poſſit à reuelatione ordinarius in monitorio Papali, cuius ipſe eſt executor. ſec. 2. nu. 2.*

2 *Ordinarius quando principalem, vel alios à propalatione eximere debeat. ibid. n. 1*

3 *Per monitorium cur non ligentur, quos iudex vel pars eximere intendit. ibid. n. 3*

4 *Pars, quæ eximitur à reuelatione impetret declaratoriam ibi. n. 6*

5 *Forma ſiue praxis petendæ, & concedendæ exemptionis ab onere propalandi. ibidem num. 7.*

6 *Pro exemptione ab onere propalandi quæ cauſa exprimenda. ibi. nu. 8. remiſ.*

Vide verb. Principalis, Comprehenſus, Iudex, Ordinarius.

Exiſtimatio.

Exiſtimationem proprij ſtatus ſeruare ære alieno per iniuriam ablato nemini licet ſec. 4. q. 4. nu. 8.

Vide verb. Reſtituere, Acquiſitum.

Expenſæ.

1 *Expenſæ quando conceduntur eundo, ſtando, & redeundo intellig. ſec. 2. q. 5. nu. 2*

2 *Expenſæ, & melioramenta facta in re furtiua empta ad quem ſpectent, an detur repetitio. ſect. 4. q. 3. nu. 5.*

3 *Ad reſtituendas expenſas factas in re furata quærenda cur confeſſarij non coligent fures. ibi. nu. 2.*

4 *Niſi refectis expenſis nemo contumax auditur, etiam coram Iudice delegato. ſec. 4 q. 8. ſub. nu. 30.*

Expreſſio.

1 *Expreſſio frequentæ cauſæ non excludit cæteras cauſas. ſec. 1. q. 10. nu. 1.*

2 *Expreſſio, vel omiſſio non vitiat, quando Princeps nihilominus fuiſſet conceſſurus. ſect. 4. q. 1. ſub num. 11*

3 *Quid ſit exprimendum in reſcripto, dum ad lites impetratur ibi. nu. 32.*

5 *Expreſſio, ſiue deſignatio rei in monit. quando in genere ſufficiat. ſec. 1. quæſt. 18. ſub num. 5.*

Extrauagans.

Extrauagans vnic. de furtis Io. Papæ. XXII. ad verbum refertur, & declaratur ſect. 2. q. 5. nu. 7.

Vide verb. Conſtitutio. Praxis.

Facultas.

1 *Facultas excommunicandi, vel abſoluendi quando delegantis morte non expiret. ſect. 2. q. 1. nu. 13.*

2 *Facultas abſoluendi in foro pænitentiæ, aut in foro conſcientiæ quomodo intelligatur. ſect. 4. q. 15. nu. 8.*

Vide verb. Abſolutio, Delegatus.

Falſarius.

1 *Falſum deponens in iudicio etiam ſine iuramento punitur pæna falſi. ſec. 3. quæſt. 3. numero 7.*

2 *Falſo delatori lingua in pænam præſcindenda. ibid. nu. 8.*

3 *Reuelantes ſi contrarium deponant in iudicio an puniantur de falſo.ibid.num.6.*
Vide verb.Teſtis,Depoſitio.

Familia.

1 *Familia an excuſetur a reuelando,ſect.2.q.14.ſub nu.12*
2 *Familias conſeruare Reipublicæ intereſt.ſect.3.q.9.ſub nu.22*
Famulus vide verb.Seruus.

Fauere.

1 *Fauere quando quis debeat Iudici,vel reo ſect.2.q.10.ſub nu.1. & nu.3*
2 *Fauere parti leſæ quando quis teneatur lege charitatis, & naturæ. ſect.3.q.11. num.5*
3 *Fauere ſiue conſulere ſibi potius,quam alteri debet vnuſquiſque in pari caſu innocentiæ.ſect.4.q.2.num.3*
Vide verb.Iudex,Teſtis,Reuelare.
Fœmina vide verb.Mulier,Vxor.
Feſtum vide verb.Dies.nu.fin.
Fides accomodata,vide verb.Fideicommiſſarius,Spurius, Legatum, Fraus.
Fides mala vide verb.Poſſeſſor,Præſcriptio, Furtũ, Reſtituere.

Fideicommiſſarius.

1 *Fideicommiſſarius incapax ſeipſum deferens conſequitur dimidiam bonorum omnium.ſect.3 q.5.num.16*
Vide verb.Fiſcus,Spurius,Hæres,Legatum, Fraus.

Filius.

1 *Filij legitimi filiorum presbyterorum non excluduntur ab eorum beneficijs,& pẽſionibus.ſect.3.q.5.ſub nu.24*
2 *Filijs ſpurijs relinqui poſſunt alimenta à patre,ſi aliunde non habent,quo ſe alant, modum alimentorum non excedendo.ibid.nu.29*
3 *Filij,aut uxores ſubtrahentes aliquid a patre,vel marito,an comprehendantur in monitorialibus.ſect.3.q.8.nu.1*
4 *Filij,vel vxor ſubtrahentes aliqua,quando dicantur furtum committere. ibid.*
5 *Filius vel vxor dubitans monitorij excommunicationem incurriſſe ob furtum patri,aut marito factum,quid agere debeat.ibid.nu.3*
6 *Filiusfam.ſufficienter prouiſus a patre accipiens aliquid ab eo,vt nimis pomposè ſe ornet incurrit excommunicationem,& quid aget. ibid.nu.4*
7 *Filius obtinens remiſſionem a patre de furto liberat etiam a reſtitutione complices.ibid.num.5*
8 *Filius,ſi de ſubtracto a patre remiſſionem nõ obtinuerit,ad quid teneatur. ibi.n.6.*
9 *Filiusfam. qui aliquid tertiæ perſonæ furatus eſt,quando poſſit de bonis paternis reſtituere.ibid.nu.8*
10 *Filiusfam. vel minor lucrans ludendo ab eo,qui eſt ſui iuris,an ſibi retinere poſſit.ibid.nu.9*
11 *Filij ſunt columnæ familiarum,ſect.3.q.9.ſub nu.22.*
12 *Filius ſpiritualis an teneatur deponere cõtra patrẽ ſpiritualẽ.ſect.3.q.11.nu.20*

vide

Vide verb.Hæres,Spurius,Furtum,Pater,Vxor.

Fiſcus.

1 *Fiſcus poteſt auferre bona ab eo, qui fidem dedit de illis reſtituendis filio ſpurio. ſect.3.q.5.nu.11.redditur ratio nu.12.*

2 *Fiſcus in bonis occultatis ad eum ſpectantibus quid ſeruet pro illorum recuperatione.ſect.3.q.10.nu.14*

3 *Donatio facta in fraudem fiſci quando teneat,vel non.ibid.nu.10*

Vide verb.Reus,Donatio,Vxor,Delictum, Legatum.

Forma abſolutionis ab excō.vide ver.Abſolutio ab excō.nu.6.

Forum.

1 *Forum conſcientiæ ſolam veritatem reſpicit.ſect 3.q.6.ſub nu.1.*

2 *Forum conſcientiæ,& pœnitentiæ vt differant.ſect.4.q.15.nu.7.*

3 *Forum triplex eſt.ibid.ſub nu.7.& nu.fin.*

4 *Forum ſortitur quis ratione delicti.ſect.4.q.17.ſub nu.5.*

5 *Foro mutato ſiquis aliquid facit a priori Epiſcopo prohibitum ſub excōmunicatione,cur non incurrat excommunicationem. ibid.nu.7*

Vide verb.Conſcientia,Delictum,Reus,Delegatus.

Frater.

1 *Frater ut contra fratrem teſtimonium ferat,maior neceſſitas,& periculum grauioris damni imminere debet,quam in alio affine.ſect.3.q.11.ſub nu.7*

2 *Frater,conſobrinus,maritus,uxor quo in caſu propalare teneantur ui monitorialium.ibid.ſub nu.14.*

Vide verb.Teſtis,Conſanguineus,Soror.

Fratres religioſi vide verb.Regularis.

Fraus.

1 *Fraus fidei accommodatæ ex quibus probetur.ſect 3.q.5.nu.22*

2 *Fraus,& dolus excepti in actu ſemper intelliguntur.ſect 3 q.6.nu.15*

3 *Naturæ maximè conſentaneum eſt,vt fraudes tollantur. ibid.nu.7.*

4 *Fraus in impetrandis debitorum ſalu ſconductis,ſiue moratorijs ualdè deteſtabilis.ſect.3.q.7.nu.12*

5 *Fraus vt tollatur,etiā in materia odioſa fit lata interpretatio.ſect.3.q.9 ſub n.31*

Vide verb.Debitor,Vxor,Bona,Lex nu.4.

Fructus,vide verb.Bona nu.3.

Furans, & Furtum.

1 *Furantem librum doctoris an liceat domino occidere pro eius defenſione.ſect.1.q.11.num.7*

2 *Furto ſubtrahens doctori librum furtum magnum committit.ibid.nu.6*

3 *Subtrahens porcum ruſtico oculum ei furari dicitur.ibid.nu.5.*

4 *Furans rem paruam quando peccet mortaliter.ſect.1.q.12.nu.2*

5 *Reuelare an teneatur,qui habet rem furatam a fure acceptam,vel ab ipſo fure noſcit,ubi res illa ſit.ſect.1.q.14. num.4*

6 *Furtum unus ſcit,quia uidit,alius autem ſcit per confeſſionem ſacramentalē,vter dicatur certius ſcire.ibid.nu.7*

7 Fur-

7 *Furtum committens ſi pœniteat, & paratus ſit reſtituere, cur non ligetur excommunicatione. ſect. 2. q. 9. nu. 9*
8 *Furans depoſitum an illud depoſitario, vel domino rei reſtituere teneatur. ſect. 2. q. 10. num. 5*
9 *Rem furto captam reſtituendo domino quando quis peccet contra charitatem, & iuſtitiam, ſect. 2. q. 15. nu. 3*
10 *Furti exiguitas quando excuſet a mortali. ſect. 3. q. 2. nu. 6*
11 *Furans rem paruam ſæpè abſque intentione perueniendi ad notabilem ſummam ſi perueniat, an mortaliter peccet, & teneatur ad reſtitutionem. ibid. nu. 8.*
12 *Furto accipiens paruas rerum quantitates animo colligendi magnam, an peccet mortaliter, & teneatur ad reſtitutionem. ibid. nu. 9*
13 *Furtum tacens, quod reuelare tenebatur, ad reſtitutioné obligatur. ſect. 3. q. 3. n. 2*
14 *Furto rem ſuam conſequi quando liceat. ſect 3. q. 6 nu. 38*
15 *Furti actio an detur contra vxorem. ſect. 3. q. 8. ſub nu. 7*
16 *Retentio ex mala donatione furtum dicitur. ſect. 3. q. 9. ſub nu. 23*
17 *Res furtiua, nec ab hærede latronis, nec ab emente illam cum bona fide præſcribi nequit, & quando poſſit. ſect 4. q. 1. ſub nu. 17*
18 *Furtiua res a quocunque vindicari poteſt etiam de facto, pretio non refuſo. ſec. 4. q. 2. num. 7*
19 *Rei furtiuæ dominus non recipit pretium ſolutum pro recuperatione ipſius rei ab emptore bonæ fidei. ibid. ſub nu. 12*
20 *Fur quales impenſas reſtituere teneatur domino rei furatæ. ſect. 4. q. 3. nu. 1*
21 *Fur quibus in caſibus de rei furatæ interitu apud ſe exiſtentis non teneatur. ibi. nume. 8*
22 *Iuris bona non ſunt tacitè hypothecata his, qui rapinam paſſi ſunt. ibid. nu. 9*
23 *Furtiua re nemo diu lętatur. ſect. 4. q. 4 num. 16*
24 *Mediolanenſis, qui furtum fecit Mediolani, an abſens ligetur generali excommunicatione, ob id lata a ſuo Archiepiſcopo. ſect. 4. q. 17. nu. 5*
25 *Furans ob neceſſitatem an pinguioris fortunæ factus ad reſtitutionem teneatur, in de uerb. Debitor. nu. 8*

Vide ver. Emptor, Seruus, Accipere, Reſtituere, Bona, Debitor.

Gener.

Gener, & nurus accipientes de bonis ſocerum ob ſuum creditum quando peccet. ſect. 3. q 7. nu. 6

Grauatus, vide verb. Appellatio.

Hæreditas.

1 *Hæreditas in caſu manifeſtationis fidei datæ de illa reſtituenda incapaci an ad ſecularem, uel eccleſiaſticum fiſcum pertineat. ſect. 3. q. 5. nu 14*
2 *Hæreditas eſt ſucceſſio in uniuerſum ius, quod defunctus habuit. ſect. 3. q. 6. ſub num. 14*

Hæres.

1 *Hæres, uel donatarius, qui ſecretè promiſit reſtituere ſpurio, an iudice interrogãte teneatur propalare veritatem, ſect. 3. q. 5. nu. 2. & nu. 9*

2 *Hæres inſtitutus data fide de reſtituenda hæreditate ſpurio quibus reſtituere teneantur.ibid.nu.3.& ſeq.*

3 *Hæres uel donatarius data fide inſtitutus cur poſſit tuto hæreditatem ſibi retinere ante iudicis ſententiam.ibid.nu.4*

4 *Hæres,qui fidem accommodauit de reſtituendo incapaci,an perdat totum, uel pro rata.ibid.nu.13*

5 *Hæres ſecretè grauatus reſtituere bona incapaci,ſi hoc deferat, conſequitur tertiam hæreditatis partem.ibid.nu.15*

6 *Hæres grauatus reſtituere bona arbitratu ſuo tunc ſpurio reſtituere poteſt. ibid. num.21*

7 *Hæres qui ex teſtamento minus ſolenni conſequi nequit hæreditatem,an res hæreditarias furari poſſit.ſect.3.q.6.nu.3*

8 *Hæredes ab inteſtato tuto poſſident bona,antequam iudex declararet,teſtamentũ eſſe nullum.ſect.3.q.6.nu.18*

9 *Hæredes ab inteſtato cur non peccent ſcienter contraueniendo uoluntati teſtatori minus ſolenni.ibid.nu.19*

10 *Hæres extraneus inſtitutus in minus ſolenni teſtamento omiſſis conſanguineis ad quid teneatur.ibid.nu.22*

11 *Hæres,qui non confecit inuentarium,cur teneatur vltra uires hæreditarias in foro iudiciali,ſecus in foro conſcientiæ.ibid nu.23*

12 *Hæres in foro conſcientiæ non tenetur ad plus,quã defunctus tenebatur.ibi.nu.24*

13 *Hæres dicitur defuncti perſonam repræſentare,& ex eius perſona obligari pro rata.ibid.ſub nu.24*

14 *Hæres ab inteſtato in foro iudiciali legata in minus ſolenni teſtamento relicta ſoluere non tenetur.ibid.nu.27.cur nec etiam in foro conſcientiæ. ibid.nu.29*

15 *Hæres ad pium legatum præſtandum ex minus ſolenni actu compelli poteſt excommunicatione.ibid.nu.33.& declaratur.ibid.& nu.45*

16 *Hæres ab inteſtato dubitans de teſtatoris volũtate &c.quid agere dẽat. ibi.n.44*

17 *Hæres ab inteſtato quando,& quomodo cogi poſſit ſoluere legata in minus ſolenni teſtamento relicta.ibi.nu.45*

18 *Hæres ex inualido teſtamento ob defectum ſolennitatum cur non teneatur reſtituere ante iudicis condemnationem,& quando.ibid.nu.47*

19 *Hæres ex teſtamento ipſo iure irrito cur ante hæredum petitionem non teneatur reſtituere.ibid.nu.48*

20 *Hæres in minus ſolenni teſtamento ſcriptus an teneatur in foro conſcientiæ legatarijs in eodem teſtamento nuncupatis res legatas tradere.ibid.nu.50*

21 *Hæres eodem ordine debita ſoluere debet,quo defunctus ſoluere debuit. ſect.3. q.7.num.2*

22 *Hæres ſciens uoluntatẽ defuncti eſſe, vt eius vxor habeat quoddã relictũ contra ſtatuti formã,cõtraueniendo eius uoluntati,quãdo nõ peccat.ſect.3.q.9.nu.33*

23 *Hæredes tenentur ad emendationem damni a defuncto illati vſque ad uires hæreditarias.ſect.4.q.3.num.10*

Vide verb.Teſtũ,vxor,Maritus,& Fidcicommiſſarius,Legatum.

Hære-

Hæreticus.

1 *Hæreticus etiam occultus ſine fraterna correctione denunciandus.ſect.2.q.7.nu.8*
2 *Hæreticus occultus eſt denunciandus,etſi probari non poſſit.ſect.2.q.11.nu.22*
3 *Hæreſis eſt crimen,quod nec confeſſio celat,hoc dictũ dãnatur.ſec.2.q.17.ſub n.14*
4 *Hæreticos quando & quomodo poſſit confeſſarius reuelare. ibid.*

Vide verb.Confeſſarius,Reuelare.

Homicidium.

1 *Si ob homicidium condemnatur Petrus,& ſcio illud factum a Ioanne, an teneatur prodere Ioannem ad liberandum Petrum.ſect.3.q.11.ſub nu.11.*
2 *Occidere quando liceat pro defenſione rei familiaris,remiſ.ſect.1.q.11.ſub num 8*
3 *Homicidium qui occultè commiſit,quando poſſit abſque noua irregularitate diuina celebrare.ſect.4 q.18 ſub nu.10*
4 *Bis interimitur,qui ſuo gladio perit.ſect.3.q.12.ſub nu.2*

Vide verb.Sacerdos,Irregularitas,Mortuus.

Homo vide verb.Mortuus.

Iacobus Menochius.

Iacobi Menochij I.C.Papienſis encomium,& dignæ laudes,ac eius obitus.ſect.1.q.17.num.7.& nu.8.

Ignorantia vide verb.Præſumptio nu.1.Maritus, Obliuio nu. 1.

Io.Baptiſta Coſta.

Io.Bapt.Coſta I.C.Papienſis laudatur.ſect.1.q.4.nu.5.& in præfat. circa med.
D.Io.Bapt.locus in tract.de Portione Rata.q.4.declaratur.ſect.3.q.5.nu.10

Io.Gutierrez.

Io.Gutierrez locus in lib.1.can.qq c.11.nu.94.explicatur.ſect.4.q.9.nu.5.

Io.Neuiz.

Io.Neuiz.dictum in ſylua lib.3.nu.46.reprobatur.ſect.2.q.10.nu.7

Io.Petrus Ala.

Io.Petrus Ala I.C.Cremonenſis laudatur.

Impedire vide verb.Curſus Monitorial.

Impetrans.

1 *Impetrans monitorium non potens obtinere propalationes,quia continent criminalitatem,quid aget.ſect.1.q.10.ſub nu.16*
2 *Supplicatio pro impetrando monitorio quid continere debet.ſect.1. q.18.nu.5*
3 *Impetrans monitorium uti hæres,ſi pars opponat non eſſe hæredem,an ſuperſedendum ſit monitorio,& quis cognoſcat de hac qualitate.ſect 4.q.1.ſub nu.22.*

Vide verb.Monitorij Conceſſio,Reſcriptum,Lis.

Impotens.

1 *Impotens ad reſtituendum an teneatur ob monitorium coram iudice comparere, ſect.2.q.13.nu.2*
2 *Cum quis obedire non poteſt,non peccat.ibid.nu.3*
3 *De potentia,vel de impotentia delinquentis dubitans reuelare tenetur.ibid.nu.6*
4 *Impotens a reſtituendo cur excuſetur ab excommunicatione pro illo tempore tantum.ſect.4.q.4.nu.3*

Digitized by Google

5 *Impotens ad ſoluendum quoad Deum eſt abſolutus,& quando denuo incurrat ex communicationem.ſect.4.q.12.nu.6*
6 *Impotens ad ſoluendum cur abſolui non debeat ab excommunicatione ui Iubilei cum clauſula,ſatisfacta parte.ibid.nu.5*
7 *Excommunicatio quando comprehendat eum,qui ſoluere nequit.ſect.4.q.6.nu.6*
Vide verb.Solutio, Abſolutio ab excom.
Inaduertentia vide verb.Obliuio.
Incapax vide verb.Spurius.
Inceſtuoſus vide verb.Dæmon.
Innocentia vide verb.Fauere.
Inſordeſcens vide verb.Excommunicatus.
Inſtrumentum vide verb.Notarius ſcripturæ.Solennitas.
Intereſſe vide verb.Monitorij conceſſio.

Interpretatio.

1 *Interpretari quid ſit.ſect.1.q.20.nu.1*
2 *Monitoriales interpretandæ ſunt ciuili modo, nè quis arctetur ad impoſſibile. ibid.num.2*
3 *Interpretatio in monitorialibus ita facienda eſt,ut quam minimam inducant obligationem.ibid.nu.3*
4 *Interpretatio fieri debet,vt actus ualeat.ibid.nu.4*
Vide verb.Monitorij interpretatio.
Inuentarium vide verb.Hæres nu.11.

Irregularitas.

1 *Irregularitas ex homicidio quando euitetur cum proteſtatione,quod iudex ſecularis procedat citra pœnam ſanguinis.ſect.1.q.10.nu.15*
2 *Irregularis an fiat ſacerdos abſens à ſua diœceſi,ſi fuerit excõmunicatus,& ignorans excommunicationem celebrauit.ſect.4.q.17.ſub nu 5.*
3 *Irregularitatis,& priuationis officij, & beneficij pœnam incurrit excommunicatus ſacramenta miniſtrando,uel diuina celebrando.ſect.4.q.18.nu.1*
4 *Irregularis a quo abſolui poſſit.ibid.nu.2*
5 *Irregularis ſit quiſquis celebrando in excommunicatione etiam occulta.ibi.nu.3. declaratur nu.6.& ſeqq.*
6 *Irregularitatem,uel ſuſpenſionem qui occultè incurrit,an poſſit ſine noua irregularitate ſacra peragere.ibid.nu.10*
7 *Irregularis ob homicidium occultum quando poſſit celebrare diuina abſque noua irregularitate.ibid.nu.10*
8 *Excommunicatus occultus quando ob uitandum ſcandalum, aut infamiã celebrãs non excuſetur ab irregularitate.ibid. num.14*
9 *Irregularitatem an incurrat excommunicatus cantans collectam in choro. ibidem nume.16*
10 *Irregularis non fit celebrans in minori excommunicatione.ibid.nu.17*
Vide verb.Sacerdos, Excommunicatus, Homicidium.
Iubileus vide verb.Confeſſarius, Abſolutio ab excommun.

Iudæus.

Iudæus.

1 *Iudęis cur monitoria concedi non poſſint.ſect.1.q.9.num.2.*
2 *Iudæi nobis fratres,& proximi ſunt præſertim in ſtatu Euangelij ibid.ſub nu.2.*
3 *Iudæis non licet impunè humanas leges violare,& proximo damnum inferre.ibid.*
4 *Iudæi eccleſiaſticis legibus in ſpiritualibus non aſtringuntur. ibid.*
5 *Iudæus cum ſuis filijs in nocte Veneris ſacti interfectus.ſect.4.q.7.num.2.*
Vide verb. Excommunicatus.

Iudex eccleſiaſticus.

1 *Iudex eccleſiaſticus ſolus de peccato cognoſcit ſec.1.q.4.nu.3.*
2 *Iudex eccleſiaſticus,& ſecularis ſibi inuicem auxilium præbere debent. ſect.1.q.15.num.11.*
Addas D.Coſtam tract.de remed.ſubſid.remed.16.nu.7.
3 *Patres quæ diù litigarunt,poſſunt per eccleſiaſticum iudicem compelli ad compromittendũ;etiam in cauſa ciuili,nec dicitur turbare iuriſdictionē.ibi.ſub.nu.13.*
4 *A Iudice eccleſiaſtico quid aduertendum in cogendis laicis per cenſuras ibi.nu.15*
5 *Iudex eccleſiaſticus quibus in caſibus compellere poſſit aliquem ad producendas ſcripturas.ſec.1.q.17.nu.4.& num. 8*
6 *Iudex eccleſ.quos non intendat regulariter per monitoriales ligare ſec.1.q.20.n.5.*
7 *Iudicis eccleſ.intentio in monitorijs quænam ſit.ſect.2.q.7.ſub nu.5.*
8 *Iudex eccleſ.quando teneatur remittere laicum comparentem ad monitoriales ad ſuum iudicem laicum.ſect.4.q.1.nu.4.*
9 *Iudex eccleſ.cognoſcit,an fuerit legitimè propalatum ibid.ſub nu.8.*
10 *Iudex eccleſ.non poteſt iuſtè tollere cenſuram contrahendam ab aliquo,ſi non ſoluerit,cum primum potuerit.ibid.nu.20.*
11 *Non poteſt negare abſolutionē cenſuræ iam contractæ dignè petenti ibi.ſub nu.20.*
12 *Iudex eccleſ.poteſt compellere laicum bonorum detentorem ad ea reſtituenda,& quomodo ſect 4.q.8.num.1.*
13 *Iudices eccleſiaſtici errant ſine cauſæ cognitione vi propalationũ excommunicando.ibid.num.10.*
14 *Iudex eccleſiaſticus q̃do poſſit cognoſcere,an res ſit mihi reſtituēda ibi.ſub nu.15.*
15 *Iudex eccleſiaſticus debet pœnam excommunicatione comminatam executioni demandare durante contumacia.ibid.*
16 *Iudex competens ſuper excommunicatos eſt tantum iudex eccleſ.ibid.nu.21.*
17 *Iudex eccleſ.indifferenter declarat laicos excommunicatos occupantes bona eccleſiæ ibid.ſub nnm.21.*
18 *Iudex eccleſ.non debet de facili venire ad excommunicationem in ſpecie niſi in caſibus hic expreſſis ibid.nu.22.*
19 *Iudex nondum ſacerdos poteſt abſoluere ab excommunicatione in foro conſcientiæ ſect.4.q.15.ſub nu.8.*
Vide verb.Epiſcopus,Vicarius.

Iudex.

1 *Iudex ſecularis quibus pœnis poſſit compedere contumacem ad ſatisfaciēdum alicui ſect.1.q.15.nu.16.*

2 *Iudex denegans officium ſuum nobile impertiri iniuriam facit petenti, & poteſt appellari ſect.1.q.18.nu.20.*
3 *Officium iudicis requiſitum non excedit requirentis intentionem ſect.3.q.2.nu.4.*
4 *Iudex factus certus certificari amplius non debet ſect.2.q.12.ſub nu.9.*
5 *Iudex quando peccet interrogando teſtem, cui imminet graue damnum. ſec.1.quaeſtio.14.num.7.*
6 *Iudex, ſi ex ſcripto rei volentis ſe confiteri intelligat eius delictum, vel alia notitia orta ex ſigilli violatione, non poteſt reum punire, imò ſic condemnatum abſoluere debet. ſect.2.q.17.nu.6.*
7 *Iudex ſi non iudicat ſecundum ſtylum, facit litem ſuam ſect.4.q.8.nu.3.*
8 *Iudex praeparatorij eſt iudex praeparati ibid. ſub num.15.*
Vide verb. Iuriſdictio.

Iudicium.

1 *Iudicia fieri non debent fruſtatoria. ſect.1.q.18.nu.10.*
2 *Iudicium vbi eſt coeptum, ibi finiri debet. ſect.4.q.17.num.4.*
Vide verb. Iudex, Lis.

Iuriſdictio.

1 *Iuriſdictio eccleſiaſtica eſt in Summo Pontifice, vti in capite. ſect.1.q.4.nu.1.*
2 *Iuriſdictio delegati non expirat per delegantis praeſentiam ſect.1.q.6.ſub nu.5.*
3 *Iuriſdictio delegati quibus modis finiatur, ſiue extinquatur. ſect.2. quaeſt.1. ſub num.11.& 12.*
4 *Iuriſdictio quando perpetuetur per citationem ibi. ſub num.12. & ſect.4. quaeſt.17. ſub num.2.*
5 *Iuriſdictio delegata Epiſcopi nō tranſit in capitulū mortuo Epiſcopo. ibi. ſub nu.17*
6 *Iuriſdictione iudicis finita tollitur monitorialium curſus. ſect.4.q.1.nu.25.*
7 *Iuriſdictionem ſecularem eneruari non conuenit. ſect.4.q.8.nu.9.decl.nu.20.in fi.*
8 *Efficitur quis ratione delicti de iuriſdictione illius, qui ſententiā tulit. ibi. ſub nu.9*
Vide verb. Iudex Delegatus.

Iuramentum.

1 *Iuramentum dicitur habere vim conſenſus geminati. ſect.1. q.16.nu.9.*
2 *Iurans in caſu licito compelli poteſt per cenſuras ad iuramentum ſeruandum. ibi. ſub num.9.*
3 *Iuratae conuentionis effectus quis ibid. ſub nu.9.*
4 *Iuramenti abſolutio, ſiue relaxatio ad finem agendi quando requirat partis citationem. ſect.1.q.18.nu.16.*
5 *Iuramentum de non reuelando an excuſet à propalatione. ſect.2.q.4. nu.6.*
6 *Iuramentum quando non ſit obligatorium ibid.nu.7.*
7 *Iuramenntum in ſemiplenae probationis ſupplementū defertur actori habēti vnum bonum teſtem ſect.2.q.11.nu.16.*
8 *Iuramentum ſuppletorium quando ſit deferendum, remittitur iudicis arbitrio. ibidem num.18.*
9 *Iuramentum malam praeſumptionem excludit. ſect.4.q.1.num.6.*
Vide verb. Probatio, Abſolutio.

Ius.

Ius.

1 *Docere quis tenetur de iure faciẽte ꝓ aduerſario ratione peccati.ſec.3.q.12.n.15*
2 *Iura an plus faueant agenti de damno vitando, quã agenti de lucro captando.ſect. 3.q.9.nu.35.*

Iuſpatronatus uide uerb. Terminus. nu.pen.

Iuſtitia uide uerb. Peccatum. nu.pen.

Laicus.

1 *Laicus coram iudice ſeculari conueniendus in cauſis ad illud forũ pertinentibus.ſect.1.q 15.nu.5.*
2 *Laicus, ſi ita lateat, vel abſens ſit, a iudice ſeculari capi nequeat, an ab eccleſ.iudice per cenſuras coerceri poſſit.ibid.nu. 10.*
3 *Laici quando, & quomodo poſſint per iudicem eccleſiaſticum compelli, vt coram iudice competenti teſtimonium ferat.ibi.nu.12.& ſeq & ſec.2.q.14.nu.6.*
4 *Laici, qui diu litigarũt, an poſſint per eccleſ.iudicem compelli ad compromittendũ etiam in cauſa ciuili, vide ſect 1.q.15.nu.12.*

Vide verb. Iudex. Eccleſiaſticus, Iuriſdictio, Excommunicatio.

Legatum.

1 *Legatum vxori factum a marito per interpoſitam perſonam, ſi ipſa hoc fiſco deferat, quid lucretur.ſect.3.q.3.nu.17,*
2 *Legatarius, qui ex teſtamento minus ſolenni conſequi nequit legatum, an res hæreditari s furto ſubtrahere poſſit.ſect.3.q.6.nu.3.*
3 *Legatum, vel hæreditatem ex teſtamento minus ſolenni quis retinere põt donec per legitimos hæredes fuerit petitum.ibid.nu.16.*
4 *Legata ad pias cauſas in minus ſolenni teſtamento hæres ab inteſtato præſtare tenetur, ibid.nu.32.declar.nu.ſeqq.*
5 *Ad pium legatum præſtandum ex minus ſolenni actu hæres compelli poteſt per excommunicationem ibid.nu.33.*
6 *Legata pia quando non ſoluenda ex minus ſolenni teſtamento ibid.*

Vide verb. Hæres, Teſtamentum, Spurius, Vxor.

Legatus.

1 *Legatus de latere ordinariam, & plenam habet iuriſdictionem.ſect.1.q.5 nu.1.*
2 *Legatus concedit monitoriales in tota ſua prouincia.ibid.num.2.*
3 *Legatus quibus in caſibus diſpenſare poſſit.ibid.num 3.*
4 *Legatus quid f cere poſſit, vel non.ibid.nu.4.*
5 *Legati officium non expirat morte Pontificis.ibid.nu.5.*

Vide verb. Nuncius.

Legitimatus uide verb. Spurius. Hæres. Pater. Filius.

Lex.

1 *Legis auxilium fruſtra implorat, qui in eam committit.ſect.1.q.9.ſub nu.2.*
2 *Lex non plus obligat, quam verbis exprimat.ſect.2.q.1.nu.20.*
3 *Poteſtas condendi leges inutilis foret, niſi ſubditi eiſdem legibus in conſcientia foro obedire tenerentur.ſect.3.q.6.n.5*
4 *Lex, quæ præſumit fraudẽ ex defectu ſolennitatis, etiamſi conſtet de veritate in*

ipſo actu minus ſolenni, cur annullet ipſum actum, etiam in foro conſcientiæ. ibid.nu.8.vide num.13.

5 *Aliud eſt facere contra legem, & aliud in fraudem legis.ibid.ſub.nu.9.*

6 *Lex, quæ in contractu, vel vltima voluntate requirit certam ſolennitatem, quando obliget in foro conſcientiæ.ibid.nu.10.*

7 *Lex ſuper præſumptione fundata, quæ præſumit ob defectum probationis, non obligat in conſcientia illos, qui de veritate certi ſunt ibid.nu.12.& 37.*

8 *Lex prohibitiua ſemper intelligitur habere clauſulam derogatiuam, & annullatiuam ibid.nu.14.*

9 *Leges irritantes contractus, vel vltimas voluntates non ſunt pænales, ſed præceptiuæ ibid.nu.21.*

10 *Legumlatores noluiſſe actum ſine debitis ſolennitatibus factum irritare, ſed fraudes tollere, vt cognoſcatur.ibid.nu.42.*

11 *Lex vltima C de fideicomm.explicatur. ibid.nu.43.*

12 *Leges prohibentes, & annullantes.ipſo iure inhabilitant perſonas, & in vtroque foro ſunt receptæ.ſect.3.q.9.nu.23.*

13 *Diſpoſitio legis pænalis non trahitur ad caſum, vbi non eſt dolus, vel culpa.ſect.4 q.8.nu 12.*

Vide verb.Conſtitutio, Statutum, Præſumptio, Solennitas.

Libellus, vide verb.Praxis.

Liber.

Libros prohibitos vendens contra decretum, in quo ponitur pæna excommunicationis latæ ſententiæ indiget abſolutione, etiam ſi eos recuperauit.ſect.4.q.11.nu.6.

Liberare.

1 *Liberare an tenear falsò accuſatum de crimine, quod ego commiſi.ſect.3.q.11.n.12*

2 *Petrus, ſi condemnatur ob homicidium, quod ſi Io factum a Io.an tenear prodere Ioannem, ad liberandum Petrum.ibid.ſub.nu.11.*

Licentia vide verb.Facultas, Lex, Monitorij conceſſio.

Lis, Litigare.

1 *Litem inchoare, niſi quis habeat exitum veriſimilem, fruſtatorium eſt ſect.1.q.18 ſub nu 9.*

2 *Litiganti ſuper re amiſſa quando ſit concedendum monitorium.ſect.1.q.15.nu.2*

3 *Litigans quãdo ob monitorium teneatur reuelare, & ſtatim reſtituere.ſec.3.q.12 nu.14.& ſeq.*

4 *Litigans ſi nõ compareat in termino monitorij coram ordinario cum debita oppoſitione, incurrit excommunicationem.ibid.nu.11.*

5 *Litigans quando teneatur reſarcire damna aduerſario.ibid.ſub nu.15.*

6 *Lite pendente, ſi impetratæ fuerint monitoriales de ea non facta mentione, an earũ curſus impediri poſſit.ſect.4.q.1.nu 27.*

7 *Litis pendentia ex ſola citatione narranda eſt in impetratione reſcripti.ibi.nu.13*

8 *Lite pendente, ſi fuerint fulminatum monitorium generaliter ligat principalem nõ comparentem, uel propalantem.ſect.4.q.8.nu.13.*

Vide verb.Principalis, Reuelare, Aduocatus, Reſcriptum,

Digitized by Google

Ligare.vide verb.Comprehenſus,Eximere.

Litteræ Monitoriales vide verb. Monitoria.

Locus.

1 *Locus Exodi cap.22.quomodo intelligendus.ſect 1.q.11.nu.8*

2 *Locus Syluæ nupt. & Suarez quomodo intelligi debeat.ſect.3.q.11.ſub nu 14.*

3 *Locus D.Auguſtini refertur, quo probatur, antiquum eſſe monitorialium uſum. ſect.1.q.3.ſub nu.5.*

Lucrum,vide reſtitutio,Ludus,Fructus,Acquiſitum.

Ludus,

1 *Filiusfam.vel minor lucrans in ludo ab eo,qui eſt ſui iuris,an ſibi retinere poſſit. ſect.3.q.8.nu.9.*

2 *Ludo acquiſitum a minori vel filoſofam. vel ab alio,qui alienare nequit,an ſit reſtituendum.ibid.nu.10.*

3 *Ludo quæſita præcipuè,ſi ludus ſit prohibitus,an reſtituenda.ſect.3.q.9.ſub n.37*

Vide verb.Filiusfam.Acquiſitum,Reſtituere.

Malitia.

1 M*Alitijs,& malignantibus eſt obuiandum.ſect.3.q.6.ſub n.7.*

2 *Malitię commodum quis reportare non debet.ſect.4.q.8.ſub.nu.18*

Vide verb.Fraus.

Mandatum.

1 *Mandatum ſpeciale requiritur,ad optinenda monitoria.ſect.1.q.9.nu.6.*

2 *Mandatum expirat,ſi iudex,aut pars exquirauerit.ſect.2.q.1.n.11*

3 *Mandatum generale ita interpretandum eſt,vt iuſtum remaneat.ſect.2.q.9.n.4*

4 *Mandans percuti clericum,ſi ante excommunicationem moriatur mandans ſecuta percuſſione,an ligetur cenſura.ſect.4.q.10.nu.10.*

Manifeſtare vide verb.Reuelare,Delictum,Sciens.

Maritus.

1 *Maritus ſciẽs vxorem ſuam ſpuriam,cur teneatur reddere patri,vel eius hæredib. ea defuncta reſiduum dotis præter alimenta ſecus ſi ignorauit.ſec.3.q.5.nu.33*

2 *Maritus ſciens vxorẽ,quã duxit,eſſe ſpuriã,quãdo lucretur bona dotalia.ibi n.34*

3 *Volẽs donare marito,& vir mãdet,vt vxori donet ã valeat donatio.ſec 3.q.9.n.6*

4 *Maritus,mortua vxore in matrim.Papia lucratur dotem per ſtat 121.in ciuil.b. & quando niſi vſum fructum.ibi.nu.11.*

5 *Maritus prohibitus legare uxori non poteſt ei relinquere p interpoſitam perſonã. d.ſect.nu.24.*

6 *Maritus nedum integram dotem,ſed quæ benè,uel malè impendit de bonis paraphernis tenetur uxori reſtituere. ibid.nu.39.*

7.*Maritus,cui uxor donauit aliquid de ſuis bonis parapherualibus, an teneatur ob monitorium reſtituere,uel reuelare.ibid.nu.48.*

8 *Maritus,& uxor dicuntur focij diuinæ,& humanæ domus,& ſunt una,& eadem caro.ſect 3 q.10.nu.5.*

9 *Maritus,uxor,frater,conſobrinus quo in caſu propalare teneantur.d.ſect.q.11.ſub nume.24.*

Digitized by Google

Vide verb. Vxor, Dos, Donatio, Alimenta.

Materia.

1 *Materia monitorialium cur dicatur fauorabilis. ſect.1.q.29.nu.9.*
2 *In materia denunciationis, ſiue Monitorij proceditur de ſimilibus ad ſimilia. ſect.4 q.8.num.23.*

Vide verb. Monitorium.

Matrimonium.

1 *Matrimonij denunciationes poteſt Vicarius Epiſcopi omittere ex cauſa. ſect.1.q.6 num.4.*
2 *Ad matrimonium impediendum ſufficit vnus teſtis, & quando teneatur quis impedimentum reuelare. ſect.2.q.11.nu.23*
3 *Matrimonij graue dubiũ, & difficile adducitur, & reſoluitur. ſect.2.q.17. ſub nu.8*
4 *Mulier ſciens matrimonium, in quo eſt coniuncta, nullum eſſe ob aliquod impedimentum an poſſit petere, vel reddere debitum. ſect.2.q.12.17.nu.10.*
5 *Matrimonij forma, & materia quęnam ſit ſect.3.q.6.nu.6.*

Vide Mulier, Vxor, Maritus.

Mediolanenſis vide verb. Furtum. nu. fin.

Medicus vide verb. Aduocatus nu.3.

Mendacium.

1 *Mendacium quando officioſum, vel pernicioſum, & mortale, & obliget ad reſtitutionem. ſect.2.q.14.nu.5.*
2 *Mēdaciũ omne de re l[illegible] cũ iuramēto ſemper eſt mortale peccatũ d.ſec.q.16.n.15*

Vide verb. Veritas, Iuramentum.

Mercator vide verb. Reſtitutio, Reuelare.

Merita vide verb. Benemerita.

Metus.

1 *Metu qui tacuit, publicato monitorio parere tenetur, quam primũ poteſt. ſect.2.q.14.num.15.*
2 *Non propalantes metu diſplicendi alicui cur acriter reprehendendi. ibid. nu.16*
3 *Metu mortis an liceat reuelare confeſſionem ſect.2.q.17. ſub nu.4*

Vide verb. Reuelare. Teſtis.

Minor vide verb. Contractus nu.2.

Miraculum de Coruo per monit. excōmunicato vide verb. Excommunicatus nu.6.

Miſſa vide verb. Sacerdos, Excōicatus, Irregularitas, Eps nu.fi.

Modus vide verb. Praxis. Modicum vide infra.

Molina vide verb. Opinio.

Monere vide verb. Verba.

Monitorium quid, & quotuplex.

1 *Monitorium a verbo Moneo deriuat. ſect.1.q.1.nu.1*
1 *Monitorium pro citatione, & mandatu accipitur ibid.nu.3.*
3 *Monitorium vt ſumatur à Mandoſ. in tract. de Monitor. ibid.nu.4.*
4 *Monitorium accipitur pro excommunicatione contra contumacem lata ibi.nu.6*

Digitized by Google

5 *Monitorium in hoc tractatu accipitur pro generali excommunic. ibid. nu. 7*
6 *Monitorij eccleſiaſtici definitio, ſiue deſcripoio ſect. 1. q. 2. nu. 1*

Monitorialium conceſſio.

1 *Monitorialium inſtar præcepti a quibus decernatur ſect. 1. q. 1. n. 5.*
2 *Monitoria ſub varijs formis concedi poſſunt. ſec. 2. q. 2. nu. 3*
3 *Monitorium contra perſonam certam an ſit concedendum ſect. 1. q. 3. nu. 3*
4 *Monitoria concedere non eſt extra poteſtatem eccleſiaſt. ibid. num. 4*
5 *Monitoria cur iuſtè, & iure concedantur pro temporali damno. ibid. nu. 6*
6 *Monitoria concedere poteſt Epiſcopus, & quibus ſect. 1. q. 4. nu. 2. & nu. fin.*
7 *Monitoria quando concedenda Epiſcopi arbitrio relinquitur. ibid. nu. 4*
8 *Monitoriales Apoſtolicæ ab Epiſcopo cognoſci debent. idid. nu. 6*
9 *Monitoria an poſſit concedi a Viſitatore Epiſcopi. ſect. 1. q. 8. nu. 1*
10 *Monitoria an poſſit concedi a Priore Conuentus ibid. ſub nu. 4.*
11 *Monitoria an poſſint concedi a Vicario, & quando vide verb. Vicarius nume. 2 An à.....*
12 *Capitulo ſede Vacan. vide verb. Capitulum nu. 1. An ab Abbate vide verb. Abbas nu. 3.*
13 *An a Prælato exempto vide verb. Prelatus nu. 1.*
14 *Monitoria non relaxantur excommunicatis, criminoſis, & Iudæis, & cur. ſec. 1 q. 9. nu. 1.*
15 *Monitoria ijs tantum conceduntur, de quorum intereſſe agitur. ibid. nu. 3*
16 *Monitoria an ſint concedenda procuratori alicuius. ibid. nu. 4*
17 *Cauſæ finales, ob quas monitoria regulariter conceduntur, quęnam ſint. ſect. 1. q. 10. nu. 2. & 4*
18 *Monitoria decerni poſſunt contra non ſoluentes decimas. ibid. nu. 3.*
19 *Monitoriales pro re omnino occulta cur non permittenda. ibid. nu. 6. nec pro re infamatoria ibid. num. 7.*
20 *Monitoria an concedi poſſint in cauſa criminali ibid. nu. 9. & quando. num. 12. & declaratur nu. 15. & 17*
21 *Monitorium an iuſtè concedi poſſit contra eos, qui manus iniecerunt violentas in clericum ibid. nu. 13. An contra authorem libelli infamatorij ibid. nu. 14.*
22 *Monitoria contra eum, qui non eſt ſoluendo, non relaxanda. ibid. nu 18.*
23 *Monitoria, niſi pro rebus perditis alicuius ponderis eſſe concedenda quomodo intelligendum ſect. 1. q. 11. num. 1*
24 *Monitoria, ſiue Monitiones ſub pęna excommunicationis tantum abſque aggrauatione in negotijs modici momenti aliquando conceduntur ibid. ſub. nu. 9*
25 *Monitoria pro qua ſumma in ciuitatibus, vel in oppidis ſint relaxanda. ibid. nume. 3.*
26 *Monitoria facilius pro pauperibus de re parua concedenda, quàm pro diuitibus, & pro qua ſumma. ibid. nu. 9.*
17 *Monitorium de re ſacra pro minori ſumma concedi poteſt. ibid. nu. 10*
28 *Monitoria ſpecialia contra certas perſonas quando, & pro qua ſumma decerni poſſint ibid. nu. 12*

29 *Monitoria aduerſus ſcientes furem, & nõ reuelãtes decerni poſſũt. ſec. 1. q. 14. n. 1*

30 *Monitoria non concedenda, vbi quis habet teſtes, vel inſtrumenta. ſec. 1. q. 15. n. declar. nu. 8. quia in ſubſidium tantũ cõceduntur. E. Coſta tract. de remed. ſubſid. remed. 14. illat. 1. nu. 1. & 2.*

31 *Monitoria concedenda non videntur in cauſis, in quibus patet probatio, etiam ſi adſit aliquod periculum. ibid. nu. 7. limitatur n. ſeq.*

32 *Monitoria ad teſtimonium proferendum etiam pendente lite ſunt concedenda, ſi teſtes ignorantur ſect. 1. q. 16. num. 1.*

33 *Monitoria in omnes impedientes teſtes produci in cauſa mota decerni poſſunt. ibid. num. 4.*

34 *Monitoriales concedi poſſunt contra conſcios ſimulati contractus in graue tertij præiudicium, vt illud detegant. ibid. nu. 5.*

35 *Monitorium an decerni poſſit contra ſcientes ſimplicem conuentionem, ſiue pactũ nudum, vt illud manifeſtent ibid. nu. 6.*

36 *Monitoria concedi poſſunt etiam ſi in foro exteriori non competat actio. ibi. nu. 13*

37 *Monitoria quando ſuper facto proprio ſint concedenda, vel non ibid. nu. 14.*

38 *Monitorium an ſit relaxandum contra teſtes, qui fuerunt præſentes, quando quis dedit Titio pignus quod ipſe negat. ibid. nu. 16.*

39 *Monitoria pro edendis ſcripturis non neganda, & cur. ſect. 1. q. 17. nu. 1.*

40 *Monitorium regulariter permittitur in caſu, in quo quis iam ad illud faciendum tenebatur, ibid. nu. 3.*

41 *Monitoria contra retinentes ſcripturas, vel ſcientes qualiter in praxi relaxanda. ibid. nu 9.*

42 *Monitoria iuſtè conceduntur, vbi deficiunt probationes. ſect. 1. q. 18. nu. 1.*

43 *Monitoria ad inſtantiam tantum eius cuius intereſt ſunt concedenda, ibid. num. 3.*

44 *Monitoria concedi poſſunt, etiam ſi intereſſe non ſit clarum. ibid. nu. 4*

45 *Monitoria quo loci, & contra quos non relaxanda. ibid. nu 8.*

46 *Monitoria tam lite cepta, quam ante cur permittenda. ibi. nu. 9. declar. n. 11. in ſi.*

47 *Monitoria poſt concluſum in cauſa quibus perſonis concedantur. ibi. ſub n. 11*

48 *Monitoria cũ clauſulis, nullo excepto, vel dempta parte, & conſilio cõcedi poſſũt, & de ui harum clauſularum. ibid. num. 12. & 13.*

49 *Monitoria cur concedantur ſine partis citatione. ibid. nu. 15.*

50. *Monitoria cum clauſula, quòd quantũuis coniuncti propalare teneãtur, vel nemine excepto concedi ſolent ſect. 3. q. 11. ſub nu. 13.*

51 *Monitorialium conceſſio eſt actus iuſtus extraiudicialis tendens ad veritatẽ coadiuuandam. ſect. 4. q. 1 nu. 29*

52 *Monitorii cauſa tempore etiam feriato tractari poteſt ibi. nu. 30*

Vide verb. Epiſcopus, Abbas, Capitulum, Vicarius, Prælatus.

Monitorialium interpretatio.

1 *Monitoria ad reuelandum, vel denunciandum, vel teſtificandum. vt differant. sec. 1. q 2. nu. 4.*

2. *Monitorium ad reuelandum quomodo intelligi debeat. ibid. nu. 5.*

3 *Monitorium ad denunciandum de manifeſtis intelligendum. ibid. nu. 7.*

4 Mo-

4 *Monitorialium vſus iuſtus antiquus, & vbique receptus. ſect. 1. q. 3. nu. 5. & ſeq.*
5 *Monitoria continere debent clauſulam iuſtificatiuam, aliàs inualida. ſec. 1. q. 13. ſub. nu. 5.*
6 *Monitorij papalis tenor, vel ſenſus alterandus, & quando poſſit latius extendi. ſect. 1. q. 18. nu. 17.*
7 *Monitoria eſſe concedenda, vel non, eſt decretum interlocutorium, & ideo reuocari poteſt. ibid, nu. 21.*
8 *Monitoria in tribus diebus feſtis, & inter miſſarum ſolennia publicanda. ſect. 1. q. 18. num. 1.*
9 *Monitoriales impetrandæ ſunt ciuili modo, nequis arctetur ad impoſſibile. ſect. 1 q. 20. n. 2.*
10 *Monitorialium materia cur fauorabilis dicatur. ibid. nu. 9.*
11 *Occurrente dubio circa monitoria qui conſulendi. ibid. nu. 8.*
12 *Monitoriales expreſſè præcipientes, vt acceptum in compenſationem reſtituatur uel manifeſtetur, quomodo intelligendæ. ſect. 2. q. 9. nu. 2.*
13 *Monitoria ad denunciandum vt differant ab illis ad finem teſtificādi. ſect. 2. q. 11 num. 13.*
14 *Monitorium quando ſupponat culpam in habente ſcripturas, ex quibus verbis colligatur. ſect. 3. q. 1. nu. 14.*
15 *Monitorium contra detinentes intelligi debet de iniuſtè detinentib. ſec. 3. q. 4. n. 1*
16 *Monitorium exprimere deberet, quod iudex intendit ligare partem aduerſam. ſect. 3. q. 12. ſub. nu. 8.*
17 *Monitoria quando reſoluantur in ſimplicem citationem ſect. 4. q. 1. nu. 2.*
18 *Monitoria publicato proceſſu quando impediatur. ibid. nu. 23.*
19 *Monitorialium curſus quando impediatur, vide verb. Curſus.*
20 *Monitoriales quando dicantur ſurreptitiæ, vel orreptitiæ. ſect. 4. q. 1. nu. 28.*
21 *Monitoriales ſunt limitatæ ad occultos, & incertos. ſec. 3. q. 12. ſub. nu. 9.*
22 *Monitoria euangelicæ denunciationis vices obtinet, & Paulinæ dicuntur, & cur. ſect. 1 q. 1. nu. 9.*

Vide verb. Interpretatio, Curſus, Excommunicatio, Verba.

Monitorialium effectus, & obligatio.

1 *Monitoriorum finis, & cauſa quænam ſint. ſect. 1. q. 10. nu. 4. & q. 13. num. 8.*
2 *Monitorij excommunicatio ob peccatum, in quo quis perſeuerat aliena ſibi retinē do, fertur. ſect. 1. q. 13. nu. 6.*
3 *In monitorialibus comprehenſi ad quid teneantur ſect. 1. q. 19. nu. 2.*
4 *Monitorium an contineat excommunicationem, & eius effectus. ibid. nu. 10.*
5 *Monitorium fraudulenter impetratum pro tali ſumma an & quando liget. ſect. 1 q. 20. ſub nu. 5.*
6 *Monitoria quando obligent ad denunciandum, vel teſtificandum. ibid. n. 10.*
7 *Monitorij excōicatio an liget eū, qui termino elapſo rem ſciuit. ſect. 2. q. 1. nu. 9.*
8 *Monitorij obligatio quando ceſſet. ibid. nu. 10.*
9 *Monitoria an compellant deponere cum iuramento, & quando, ſec. 2. q. 3. nu. 1*
10 *Monitoriū cōtra ſciētes aliquid quos arctet ad reuelādū regular. ſect. 2. q. 4. n. 2.*

Addas D.Coſtam tract.de remed.ſubſid.remed.14.illat.vnic.nu.4. Scacciam tract.crim.p.2.q.7.c.9.nu.847.

11 Monitorium aliquando obligat ad citius exequendam obligationem precedentem. ibid.nu.3.

12 Monitoriũ p quod ſubditi extra patriã trahuntur,quãdo nõ liget.ſect.2.q.5.n.6

13 Monitorium an valeat exprimens,quòd ſcientes reuelent,etſi probare nequeant, & quando ſect.2.q.11.nu.9.

14 Monitorium pro exibenda ſcriptura propria quando regulariter obliget.ſect.3 q.1.ſub.num.12.

15 Monitorium ob leuia furta quando obliget ad reſtituendum,vel propalandum. ſect.3.q.2.nu.2.

16 Monitorij virtute tenetur quis ex officio propalare.ſect.3.q.3.nu.1.

17 Monitorium quando liget principalem.ſect.3.q.12.nu.8.

18 Monitorialium curſus pluribus modis impeditur,& earum ceſſat oblgatio.ſect.4 quæſt.1.num.1.

19 Monitoria,vt vim habeant quib.indigeant probationibus.ſect.4.q.10.nu.9

Vide verb.Curſus,Excommunicatio,Reuelare, Denunciare, Teſtis,Occultun.

Monialis

1 Monialis,quæ occultè incidit in excommunicationem bullæ Cœnæ,an poſit aſſiſtere choro,& diuinis officijs ſect.4.q.18.nu.9

Vide verb.Regularis,Occultum,Excomunicatus.

Modicum.

1 Modicum,ſiue res parua,vel magna dicitur reſpectu perſonarum.ſect.1.q.ii.nu.4

2 Modicitas,ſiue exiquitas quando excuſet à mortali.ſect.3.q.2.nu.6.

Mors vide verb.Homicidium,Mortuus,Obligatio.

Mortuus.

1 Mortuus an poſſit excommunicari,eſt ſatis controuerſum.ſect.4.q.10 nu.7.

3 Mortuos excommnnicari,nõ poſſe tenent tres doctiſſimi authores moderni ibi.n.8

3 Homo iam mortuus incapax ex cenſuræ.ibid.nu.12.

4 Mortuum excommunicari quo ſenſu intelligendum.ib.nu.15.

5 Mortuus excommunicatus quomodo abſolui dicatur ab excommun.ibi.nu.16.

Vide verb.Homicidium,Eccleſia.

Mulier.

1 Mulier,ſciens matrimoniũ,in quo coniuncta eſt nullum,eſſe ob aliquod impedimẽtum an poſſit petere,vel reddere debitum.ſect.2.q.17.nu.10.

2 Mulier vel minor,qui cõtraxerũt abſq;ſolẽnitatib.requiſitis an teneãtur in foro cõſcientiæ ad obſeruationẽ,& qd ſi interueniat iuramentũ.ſec.3.q.6.ſub.n.11

3 Mulier poteſt eſſe teſtis in teſtamento condito iuxta c.cum.eſſes.de teſtam.

4 Mulier concubina blandios,& rapacior eſſe ſolet.ſect.3.q.9.ſub.nu.7

5 Mulier tenens bona ſibi relicta à marito contra ſtatuti.formam peccat,& tenetur ad reſtitutionem petentib.hæredibus,& per monitorium ligatur.ſec.3.q.9.n.21.declar.nu.38.& ſeqq.& nu.43.& ſeqq.

6 Mu-

6 *Mulier poteſt ſibi retinere bona a marito relicta, donec ab hęredibus interpelletur ibid. num. 27.*

7 *Mulier habens bona ſibi a marito relicta, ſi in termino monitorialium reſtituere nequeat an reuelare teneatur. ibid. nu. 28.*

Vide verb. Vxor, Maritus, Statutum, Contractus.

Natura.

1 *Iuri naturali ſtandum eſt in contractu minus ſolenni, ſi fraus abeſt. ſec. 3. q. 6 n 1.*

2 *Natura quos ligat, hos & conſcientia obligat ibid. ſub nu. 1.*

3 *Naturæ maximè conſentaneum eſt, vt fraudes tollantur ibid. nu. 7.*

4 *Naturæ, & charitatis lege quando teneatur quis parti læſæ fauere ſec. 3. q. 11. n. 5*

Vide verb. Fauere.

Natta.

Natta fuit iuriſconſultus inſignis, & vocabatur el Sauio. ſect. 4. q. 2. nu. 1.

Neceſſitas, vide verb. Impotens.

Nemo.

1 *Nemo ſine ſua vtilitate auditur. ſect. 4. q. 1. ſub nu. 21.*

2 *Nemo præſumitur velle delinquere. ſec. 4. q. 8. nu. 28.*

3 *Nemo contumax auditur etiam corā iudice delegato, niſi refectis expēſis ibi. n. 30*

Vide verb. Occultum num. fin. Contumax.

Nepos vide verb. Filius.

Nobilis.

1 *Nobilis tenetur vendere bona ſua iniuſtè acquiſita, vt reſtituat, & debet proprio labore victum quærere ſec. 4. q. 4. ſub nu. 9*

2 *Confeſſarij tenentur admonere nobiles ad relinquendas vanitates, vt reſtituant, quod debent ibid.*

Notarius.

1 *Notarij tenentur ſcriptura ex officio edere, & quibus perſonis ſec. 3. q. 1. nu. 5.*

2 *Notarij falſo negantis ſe eſſe rogatum de aliquo inſtrumento quàm grauiter peccet ibid. ſub num. 5.*

3 *Notarij ſcienter deferendo iuramentum contrahentibus, qui falſum iurant mortaliter peccant. ſect. 3. q. 9. ſub nu. 13*

Vide verb. Cautela, Aduocatus, Scriptura,

Notificare.

1 *Notificans iura, & bona fiſco deuoluta quid conſequatur per non conſtitut. Mediolani ſect. 3. q. 5. nu. 18*

2 *Notificanti, ſiue deferenti ſeipſum poſt delationem ab alio factam, vel poſt Iudicis interpellationem nihil debetur ibid. num. 19.*

Vide verb. Reuelare, Denunciare, Fideicommiſſarius, Legatū, Vxor, Hæres.

Nullitas vide verb. Contractus, Opponens.

Obligatio.

1 *OBligatus propalare, vel reſtituere ſi moriatur in termino monitorij an incurrat excommunicationem ſect. 2. q. 1. nu. 19*

2 *Obli-*

INDEX.

2 *Obligatus ad certam penſionem, de qua ipſe habet titulum, ab illud oſtendendum per monitorium compelli poteſt.ſect.3.q.1.ſub nu.8.*

3 *Obligatio ciuilis, vel naturalis an oriatur ex teſtamento minus ſolenni. ſect.3.q.6 ſub nu.17.& declaratur nu.31.*

Vide verb.Reuelare,Denunciare, Teſtamentum, Reſtitutio.

Obedientia vide verb.Impotens.

Obliuio.

1 *Obliuio,vel ignorantia quando præſumatur in facto proprio.ſect.1.q.16.nu.15.*

2 *Qui fecit actum ſub excommunicatione prohibitum etiam iure diuino, vel naturali vetitum ex obliuione,inaduertentia,bona fide,vel ignorantia,excommunicatus non eſt,ſec.4.q.16.nu.xj.*

3 *Obliuio inaduertentia &c. dolum, & temeritatem excludunt. ibid. nu. 12*

Vide verb.Ignorantia,Excommunicatus.

Obſtetrix,vide verb. Secretum.

Occiſio vide verb.Homicidium,furtum.

Occultum.

1 *Occultum delictum quodnam dicatur.ſect.2.q.7. ſub nu.1.*

2 *Occultæ ſubtractiones cui reuelandæ ſect.2.q.10.nu.3.*

3 *Occultum delictum qui reuelat,prodito criminis dicitur ſec.2.q.11.num.3.*

4 *Occultum crimen reuelare,quando quis teneatur ibid.nu.21*

5 *Occultum ſuum delictum manifeſtare nemo tenetur.ſec.3.q.12.nu.9.*

Vide verb.Hæreticus,Secretum,Excommunicatus.

Occultatio vide verb.Bona.

Odia ſunt reſtringenda.ſect.3.q.8.ſub.nu.2.

Offenſa vide verb.Abſolutio ab excom.Satisfactio.

Officium.

1 *Officium Iudicis requiſitum non excedit intentionem requirentis.ſect.2.q.2.nu.4*

2 *Officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum.ſect.2.q.5.ſub nu.3.*

Vide verb.Iudex.

Offenſa manifeſta quę dicatur.ſect.4.q.12.num.4.uide uerb.excommunicatus.Satisfactio.

Opinio.

1 *Ab opinione communi non eſt recedendum ex particulari deciſione.ſec.1.q.3.nu.9*

2 *Opinio Theologorum,quod non liceat confeſſario reuelare delictum cummitendum aduerſans Canoniſtis,vt concilianda ſecundum Caroc.ſect.2.q.17.num 24.*

3 *Opinio Bart.in l.vlt ff.de his quib.indig.reprobatur ſec.3.q.5.nu.8.*

4 *Opinio Molinæ,quòd tantum contractus ſine debitis ſolennitatibus ſint nulli etiam in foro conſc.aſſertur.ſect.3.q.6.nu.39.*

5 *Opinio Molinę in hac quæſtione quomodo intelligenda.ibi.nu.41.*

6 *Inter opiniones probabiles poteſt quiſque quã voluerit amplecti ſec.4.q.2.ſub n.3*

7 *Decij opinio in c.nouit de Iudic.nu.31.confutatur.ſect.q.8.nu.5*

Vide uerb.Confeſſarius.

Opponens de nullitate monitorij cur audiendus ſine termino ad docendum de nulli-

tate

Digitized by Google

tate.ſect.4.q.1.nu.35.uide verb.Curſus.

Ordinarius.

1 *Ordinarius quando principalem,uel alios a propalatione eximere debeat.ſect.2.q. 2.num.1.*

2 *Ordinarius quando ex officio denunciare debeat culpabilem per monit. nominatim excommunicatum.ſect.4.q.10.nu.5.*

Vide verb. Eximere, Iudex, Epiſcopus.

Ordo eccleſiaſt. vide verb. Epiſcopus.

Pactum.

1 *PActa quantuncumque nuda cur.ſeruanda.ſect.1.q.16. num.7.& 9.*

2 *Pactum nudum de iure Canonico actionem parit.ibid.nu.8.*

3 *Pactum nudum iure Ciuili non producit actionem ibid.nu.10.*

4 *Pactum ſiue promiſſio quænam obliget ad mortale peccatum ibid.ſub nu.11.*

Vide verb. Aduocatus, Pars, Iuramentum.

Papa.

1 *In Summo Pontifice reſidet iuriſdictio eccleſiaſtica,vti in capite.ſec.1.q.4.num.1.*

2 *Papa ſolus poteſt diſpenſare in irregularitate incurſa ex homicidio,non obſtãte pteſtatione,quòd iudex procedat citra pœnam ſanguinis.ſect.1.q.10.ſub nu.15.*

3 *Papa Clemens VIII.quid præceperit ſuperioribus Regularium circa confeſſionis ſigillum.ſect.2.q.17.ſub nu.8.*

Vide verb. Conſtitutio, Epiſcopus.

Papia vide verb. Statutum Praxis, Stylus.

Parentes vide verb. Pater, Filius, Reuelare.

Paria.

1 *A pari procedunt agere non poſſe,vel cum difficultate,ſect.1.q.15.num.9.*

2 *Verum tacere,& falſum aſſerere paria ſunt.ſect.1.q.16.num.3.*

3 *Paria ſunt dare,& remittere ſect.3.q.7.ſub nu.7.*

4 *Par ius eſt ſoluendi,ac ligandi ſect.4.q.14.ſub nu.6.*

Parochus.

1 *Parochi olim poterant concedere monitoria.ſect.1.q.8 ſub nu.1.*

2 *Parochi quid facere deberent fulminando excommunicationem monit.ſect.1.q.15. ſub num.9.*

3 *Parocho an liceat diuertere matrimonium contrahendum ob impedimentum in confeſſione auditum ſect.2.q.17.ſub nu.7.*

4 *Parochus an poſſit ſubditos ſuos a quacunque iuris excommunicatione maiori nulli reſeruata abſoluere.ſect.4.q.14.nu.1.declar.nu.9.& ſeq.*

5 *Parochus, vel alius confeſſarius quando abſoluere poſſit ab excommunicatione ex monitorio generaliter lata.ibid.num.12.*

6 *Parochus,qui abſoluere poteſt ab excommunicatione,an poſſit hoc facere extra ſuã parochiam,& diœceſim.ibid.num.13.*

6 *Parochus excommunicatus ſacramenta miniſtrando,vel diuina celebrando irregularitatis,& priuationis officij, & beneficij pœnam incurrit.ſect.4.q.18.*

Vide verb. Excommunicatus. Abſolutio ab excom.

I N D E X.

Pars.

1 *Partes quæ diu litigarunt poſſunt per Iudicem eccl. compelli ab compromittendum etiam in cauſa ciuili, nec dicitur turbare iuriſdictionem. ſec.1.q.15.ſub.nu.12.*

2 *Partes ſi fecerint aliquam conuentionem dicendo, quòd inde fiat ſcriptura, an poſſit quamlibet ipſarum pœnitere. ſect.1.q.16.nu.11.*

3 *Pars, quæ eximitur a reuelatione, an impetret declaratoriam. ſect.2.q.2.nu.6.*

4 *Partẽ læſã non habere teſtes niſi priuilegiatos ex quib. colligatur. ſect.3.q.11.n.10*

5 *Pars impugnans monitorium cur redatur ſuſpecta ſect.3.q.12.ſub.nu.13*

6 *Partis appellatione quid intelligendum ſec.4.q.12.nu.7.*

Vide verb. Litigans, Conuentio. Eximere. Propalatio.
Paruitas vide verb. Modicum, Furtum.
Paraſceues vide verb. Eccleſia.

Paſcha.

1 *Paſchæ tempore non ſe communicans an teneatur poſtea ſe quam primum communicare, & ſic non confitens peccata ſua. ſect.2.q.1.nu.8*

Pater.

2 *Pater nec per ſe, nec per interpoſitam perſonam poteſt aliquid relinquere filio ſpurio. ſect.3.q.5.nu.1*

2 *Schedula a parte ſcripta continens eius vltimam voluntatem valet inter ipſius filios, & ad pias cauſas. ſec.3.q.6.nu.36.*

3 *Parentes contra filios, vel e contra cur à iure teſtificari prohibeantur regulariter ſect.3 q.11. ſub nu.1. & 8*

4 *Pater ſciens filium velle committere crimen læſę maieſtatis an reuelare teneatur ibid.nu.9.*

5 *Pater an arctetur per monitorium, vide ſec.2.q.14. Addas D. Coſtam tract. de remed. ſubſid. remed.70.n.11. quem tamen declarare debes iuxta digeſta per not. in d.q.14.*

Vide verb. Spurius, Vxor, Teſtis, Conſanguineus.
Patrinus vide verb. Filius.
D. Paulus, vide verb. Fxcommunicatus.nu.7.

Pauper.

1 *Pauper, vel diues quis dicatur remiſſiuè. ſect.1.q.11.ſub.nu.9.*

2 *Pauper an excuſetur à peccato, & a reſtitutione de reb. paruis pluribus furatis ſect.3.q.2.nu.10*

3 *Paupertas quæ non eſt extrema, aut magna, non præbet facultatem capiendi aliena ibid. ſub eod. nu.*

4 *Pauperes pro debito modo non ſunt excommunicandi. ſect.4.q.12.ſub nu.9.*

Vide verb. Furtum, Debitor, Impotens.

Peccatum.

1 *Peccatum mortale in quibus differat ab excommunicatione. ſec.1.q.19.nu.17.*

2 *Peccatũ occultũ cur nõ teneatur qs reuelare, & quid occultũ dicatur. ſec.2.q.7.n.1*

3 *Peccatum publicum coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant, dicit D. Paulus. 1. Thimoth. c.5. ibid. ſub num.3*

4 *Pecca-*

4 *Peccati mortalis correctio ſpectat ad eccleſiam.ſect.2.q.16.ſub nu.10*
5 *Peccans contra iuſtitiam eſt obligatus ad reſtitutionem ſect.3.q.1.ſub nu.12*
6 *Peccatum adeſſe in dubio inclinandum eſt, vt non aperiatur via peccato. ſect.4.q.16 ſub nu.8.*
Vide uerb. Occultum, Eccleſia Excommunicatio.
Pecunia uide uerb. Emptio, Vſurarius.
Pena reuelantis confeſſionem, uide uerb. Cõfeſſionis ſigillũ n.3
Pęnitentiarius uide uerb. Abſolutio ab excommun.nu.9.

Pęnitens.

1 *Pœnitens licentiam dare poteſt confeſſionem reuelandi, & datam reuocare, cum voluerit. ſec.2.q.17.ſub nu.1.*
2 *Pœnitenti accuſanti de detecta confeſſione an credatur contra ſacerdotem negantem. ſect.2.q.17.ſub nu.3.*
3 *Pœnitens quid procurare debeat, quãdo per tertiã perſonã reſtituit. ſec.4.q.5.n.6*
4 *Pœnitens quoſque ignorat reſtitutionem a ſe iuſſam non fuiſſe factam, tutus eſt in conſcientia. ſec.4.q.6.nu.2*
5 *Pœnitens reſtitutionem per ſe mandatam non fuiſſe factam quando peccet mortaliter non reſtituendo, & poſſit excommunicari. ibid.nu.3.& declar.nu.8*
6 *Pęnitentia ſine reſtitutione, cum ipſa fieri poteſt, infructuoſa eſt. ſec.4.q.8.ſub nu.16.& q.10.nu.4*
Vide uerb. Denunciatus, Reſtitutio, Excommunicatus.
Percuſſio Clerici, uide uerb. Mandatum.
Periurium, uide uerb. Iuramentum, Falſarius.

Perſona.

1 *Perſona, quæ poteſt prodeſſe, & non obeſſe, cui debet reuelari delictũ vti patri, quænam dicatur. ſect.1.q.2.nu.6.*
2 *Perſonæ priuiligiatæ, quæ teſtificari contra alios non tenentur, quænam ſint, & cur prohibentur. ſect.3.q.11.nu.1*
3 *Perſonę priuilegiatę teſtificari tenẽtur, vbi deſunt alij teſtes, & quãdo ſpõte ibi.n.3*
Vide uerb. Teſtis.
Petens abſolutionem uide uerb. Abſolutio ad cautelam.
Petens Monitorium uide uerb. Monitorij conceſſio, Impetrãs.
Pignus uide uerb. Depoſitum, Reſtitutio, Dos.

Poſſeſſor.

1 *Pro poſſeſſore in dubio eſſe iudicandum declaratur. ſect.1.q.20.nu.9.*
2 *Poſſidens titulo minus ſolenni quando legitimis hæredibus etiam non petentibus reſtituere teneatur in foro conſcientiæ. ſec.3.q.6 nu.20.& ſeq.*
3 *Poſſidens rem poſt legitimam præſcriptionem non tenetur ad manifeſtationem, vel reſtitutionem, etiam ſi mala fides ſuperueniat ſec.4.q.1.nu.16*
4 *Poſſeſſor abſolutus cũ ſciat ſe teneri, in mala fide conſtituitur. ſect.4.q.3.ſub nu.2*
5 *Poſſeſſor male fidei cur lucrum ex re aliena per ſolam artem acquiſitum reſtituere non teneatur. ibid.nu.3.*
6 *Poſſeſſor malę fidei quos fruct⁹ reſtituere teneatur, et quos poſſeſſor bonę fidei ib.n.4*

7 Poſ-

7 *Poſſeſor malæ fidei de deterioratione, & interitu rei tenetur, & quo. ibi. n. 6. & ſeq.*
Vide verb. Debitor, reſtitutio, Furtum, Heres
Poteſtas condendæ Legis vide verb. Lex.

Praxis.

1 *Praxis, quod obtinẽtes monitoria eis minimè vtãtur in criminalib. ſec. 1. q. 10. n. 13*
2 *Praxis, vt lite pendente teſtes non citati compellantur per monitoriales ad deponẽdum. ſec. 1. q. 15. nu. 13. & ſeqq.*
3 *In praxi qualiter monitoria concedenda contra retinentes ſcripturas, vel ſcientes. ſec. 1. q. 17. nu. 9.*
4 *Praxis, vt petens monitoria prius, iuret ſe non habere aliquam probationem. ſẽc. 1 q. 18. nu. 2.*
5 *In praxi quæ conditiones ſeruandæ ſint in concedendis monitorialibus. d. ſect. n. 6*
6 *Praxis aliquorum Ordinariorum, antequam permittant monitoria fulminari. ſec. 1. q. 19. nu. 5.*
7 *Praxis, ſiue ritus in fulminatione monitorialium. ibid. nu. 6.*
8 *Praxis, ſiue forma petendæ, & concedendæ exemptionis ab onere propalandi. ſec. 2. q. 2. nu. 7.*
9 *Praxis Curiæ Epiſcopalis Papiæ in recipiendis reuelationibus ob monitoria. ſec. 2 q. 3. nu. 3.*
10 *Practica monendi malefactores, vt intra certum terminum ſatisfaciant, aliàs excõmunicationem incurrant. dicta ſect. 2. q. 5. nu. 9. & ſeq.*
11 *Praxis ſeruanda a iudice pro reuelante crimen occultum. ſec. 2. q. 11. nu. 7.*
12 *Praxis procedendi ad excommunicationem cõtra culpabilem vi propalationum. ſec. 4. q. 8. nu. 15. & declaratur. nu. ſeqq.*
13 *Praxis communis producendi in teſtes hos, qui monitorialium, virtute reuelarũt. ſec. 4. q. 9. nu. 9.*
14 *Praxis communis producendi teſtes monitorialium quare nõ reprobanda timore ſubornationis. ibid. num. 13.*
15 *Praxis communis procedendi ad excommunicationẽ in ſpecie contra aliquẽ culpabilem vigore propalationum. q. 10. nu. 1. & 2. ubi traditur forma libelli in hoc caſu.*
16 *Praxis utilior, & facilior procedendi contra culpabilem ui propalationũ ibi. n. 3*
Vide verb. Stylus, Statutũ, Monitorij conceſſio. Circunſtãtia.
Præiudicium vide verb. Debitor, Reſtituere, Intereſſe.

Præceptum.

1 *Præceptum de denunciando intelligẽdum eſt de ijs, qui probare, poſſunt ſec. 2. q. 11 nu. 4. declar. nu. 9. & ſeqq.*
2 *Præcepta duo incompatibilia ubi concurr- t, quondã ſeruandum. ſect. 4. q. 18. n. 11.*
3 *Præceptum de abſtinendo a ſacra communione an maius ſit præcepto de non ſe infamando. ibid.*
4 *Præcepta Eccleſiæ piè interpretanda ſunt. ibid. nu. 12*
Vide verb. Eccleſia, Conſtitutio, Lex, Prælatus nu. 2.
Præiudicium vide verb. Debitor, Reſtituere, Intereſſe.

INDEX.

Prælatus.

1 *Prælati exempti an concedere poſſint monitoriales,ſect.1.q.8.nu.5.*

2 *Prælatus cur ſpeciali præcepto obligare poſſit ad manifeſtandam veritatem ſect.1.q 17.nu.2.*

3 *Prælati non debent decernere monitoria pro damno a multis ſeorſim facto.ſect.3 q.2.num.4.*

4 *Prælatus extra ſuam diœceſim nullam habet iurisdictionem.ſect.4.q.17.ſub.nu.1*

Vide verb.Iudex,Epiſcopus,Vicarius.

Præmium.

1 *Præmium promiſſum ex edicto non datur delinquenti ſeipſum indicanti,neque cõplici.ſect.4.q.7.nu.1*

2 *Præmium quando gaudeat,ſi aliquis ex complicibus reuelet ibid.nu.3*

3 *Præmium promittens detegenti delictum non tenetur,niſi illud probari poſſit.ibid.num.4.*

Vide verb.Delictum,Denunciatio.

Presbyter vide verb.Sacerdos.

Præſcriptio.

1 *Præſcriptio longiſſimi temporis etiam immemorabilis an corruat conſtito de titulo vitioſo,& nullo.ſect.4.q.1.ſub.nu.17.*

2 *Præſcriptione legitimè completa non tenetur quis ad manifeſtationem,vel reſtitutionem etiam ſuperueniente mala fide.ibid.nu.16.*

3 *Mala fides authoris an,& quando noceat ſucceſſori bonæ fidei,quominus præſcribere,ſeu vſucapere poſſit.ibid.nu.17*

4 *Res furtiua nec ab hærede latronis.nec ab emente illam cum bona fide præſcribi nequit,& quando poſſit.ibid.ſub nu.17*

Vide verb.Poſſeſſor,Furtum.

Præſumptio.

1 *Quando præſumatur ignorantia,vel obliuio in facto proprio,ſect.1.q.16.nu.15*

2 *In dubio ſemper præſumitur Principis,& Iudicis mentem talem fuiſſe,qualis de iure eſſe debet ſect.1.q.20 ſub.nu.4*

3 *Præſumitur iudicem non recipere ad teſtificandum,niſi adſint aliqua indicia contra reum.ſect.2.q.11.nu.13*

4 *Nemo præſumitur velle delinquere.ſect 4.q.3.nu.28*

5 *Præſumptio excluſiua delicti regulariter capi debet.ibid.nu.29*

6 *Cur præſumatur propalantem vi monitorialium verũ deponere.ſect 4.q.9.ſub.n.6*

7 *Præſumptio dolum,& malitiam præſupponit.ſect 4.q.16.ſub nu.10.*

8 *Præſumere non dicitur,qui probabiliter credit ſe bene facere ibid.*

Vide verb.Iudex,Delictum.

Pretium,vide verb.Emptor,Furtum.

Principalis.

1 *Principalis vbi non tenetur reſtituere, vel reuelare, nec acceſſorij tenentur.ſect.3 q.10.ſub nu.5.*

2 *Principalis tenetur vi monitorij reſtituere, vel reuelare, vbi contra ipſum præcedunt*

Digitized by Google

dunt indicia, vel ſemiplena probatio. ſect. 3. q. 12. nu. 4. decl. nu. 6.
3 *Principalis culpabilis occultus quid aget ſtante monitorio. ibi. nu. 6.*
4 *Principalis vi monitorialium ex ſtylo curiæ Epiſcopalis Papiæ non tenetur propalare, ſed reſtituere. ibi. ſub. n. 7*
5 *Principalis litigans quando excipiatur à neceſſitate propalandi ob monitoria, cum eius conſilio. ibi. nu. 9.*
6 *Principalis litigans, ſi nõ compareat in termino monitorialium coram ordinario cum debita oppoſitione, incurrit excommunicationem. ibi. nu. 11.*
7 *Principali exempto ad propalandum vigore comparationis monitoriũ currit quo ad alias perſonas incertas ſect. 4. q. 1. nu. 11.*
8 *Principalis comparens in termino monitorij offerens ſe paratum ſtare coram ſuo iudice, ſignificanſq; ſe non poſſidere rem cũ peccato non poteſt excommunicari: ſect. 4. q. 8. nu. 11. & vide nu. 13.*
9 *Principalis quando nominatim excommunicari poſſit vigore propalationum ibi. nu. 14. & declaratur nu. ſeqq.*

Princeps.

1 *Principis mens in dubio præſumitur talis, qualis de iure eſſe debet. ſect. 1. q. 20. ſub num. 4.*
2 *Princeps ciuium voluntatem in ſuis rebus diſpenſandis cohibere poteſt & modum præſcribere. ſect. 3. q. 6. ſub. nu. 5.*
3 *Principes in ſuis regnis quid cõſtituere deberent pro quiete cõſcientiarum ſubditorum ratione contractum, vel teſtamentorum minus ſolennium. ibi. nu. 46.*
4 *Principi quando non liceat diſpenſare, vt maritus relinquat vxori. ſec. 3. q. 9. n. 29*
Vide uerb. Prælatus, Lex, Conſtitutio, Statutum.
Prior uide uerb. Monitorij conceſſio nu. 10.
Priuatus uide uerb. Reus. nu. pen.

Priuilegium.

1 *Nullum priuilegium, nullaque pietas excuſat à peccato. ſect. 3. q. 11. ſub. nu. 6.*
2 *Priuilegia omnia fratrum Minorum de obſeruãtia fuerunt confirmata, & innouata à Papa Clem. VIII. anno. 1597. ſec. 4. q. 14. nu. 16.*
Priuilegiatus uide uerb. Perſona, Teſtis.

Probatio.

1 *Probationum facultas non coanguſtanda. ſect. 1. q. 18. ſub nu. 10.*
2 *Boni viri tacent, quod probare non poſſunt. ſect. 2. q. 11. ſub nu. 3.*
3 *Probare poſſe dicitur, qui habet vnum teſtem integrum. ibid. nu. 10.*
Vide uerb. Reuelare, Teſtis, Actor.
Procurator, uide uerb. Monitorij conceſſio. nu. 16.
Prodere uide verb. Reuelare,

Proditor.

1 *Proditor dicitur, qui delictum occultum reuelat. ſec. 2. q. 11. nu. 3.*
2 *Proditionem ſciẽs contra Principẽ, & nõ reuelans quando non puniendus. ibi. n. 5*
Vide uerb. Pater.
Propalare uide uerb. Reuelare.

Propalatio.

1 Propalatio parti non notificanda ob timorem ſubornationis.ſect.4.q.9.nu.11.
2 Propalationes fieri poſſunt cum iuramento.,ſi id præcipiatur in monitorijs ib.n.15.
3 Propalationum copia continentium infamiam iudici ſeculari non concedenda, & quid agendum ſect.1.q.10.nu.8.
4 Propalationes vi monit. cur non valeant,niſi per teſtes repetantur cum interrogatorijs coram ordinario iudice ſec.4.q.9.nu.1.
5 Propalationum copia criminalitatem continentium cum iudici laico dari nequeat, quid remedij erit,vt orator ſua obtineat bona.ibid.ſub.nu.16.
6 Plures cauſæ excuſantes aliquem a propalatione ſect.2.q.4.nu.9.
Vide verb.Epiſcopus,Denunciatio,Reuelare.
Promiſſio vide verb.Secretum.
Prorogatio vide verb.Terminus.

Proteſtatio.

1 Proteſtatio,ſiue confeſſio facta conditionaliter cum illa dictione,ſi, nihil operatur. ſec.4.q.1.nu.7.
2 Proteſtatio quando fienda,vt impediat curſum monitorialium.ibid.nu.10.
Vide ver.Comparitio,Principalis,Curſus monit.

Publicatio monitorij.

1 Publicatio monitorij fieri poteſt materna lingua,& regulariter ita vbique ſeruatur ſect.1.q.18.ſub nu.18.
2 Monitoria in tribus diebus feſtis,& inter miſſarum ſolennia publicanda.ſect.1. q.19.nu.1.
3 In quibus diebus feſtis non ſint promulganda monitoria,vel eorum ſententia ferẽda d.ſect.1,q.19.nu.4.
4 Publicatio excommunicationis monitorialis latæ in eos,qui furati fuerant eccleſiæ theſaurum qui iubente Clem.V.de Peruſio in Lucanam Ciuit.fuerat reportatus. ſec.2.q.5.
Vide verb.Excommunicatio,Monitorij conceſſio.
Quantitas vide verb.Modicum,Reſtitutio,Furtum,Monitorij. conceſſio.
Ratificatio vide verb.Furtum,Delictum.
Regina vide verb.Donatio nu.21.

Regula Iuris.

1 Regula iuris,Multa fieri prohibentur,quæ facta tenent,declaratur ſec.3.q.6.ſub num.14.
2 Regula, Qui prior eſt tempore potior eſt in iure,declaratur.ſect.3.q.7.ſub nu.4.
Vide verb.Verba.

Regularis.

1 Regulares non minorem,quàm Parochi auctoritatem quoad ſacramentalem abſolutionem habent.ſect.4.q.14.nu.4.
2 Regulares quoad abſolutionem ſacramentalem videntur Epiſcopis maiorem habere facultatem.ibid.nu.15.

Digitized by Google

3 *Regulares minores de obſeruantia obtinuerunt confirmationem omnium ſuorum priuilegiorum a Clem.VIII.ibid.nu. 16.*

4 *Regulares poſſunt etiam hodie abſoluere a caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis exceptis &c.ibid.nu.17.*

5 *Regulares a quibus caſibus abſoluere omnino prohibeantur per Decretum Sacræ Congreg.anni 1602.ibid.nu.18.*

Vide verb.Priuilegium.

Remedium.

1 *Remedium ſubſidiarium cur appellentur monitoria.ſect.1.q.11.ſub nu 6.*

2 *Remediorum ſubſidiariorum tractatus a D.Io.Baptiſta fuit eleganter compilatus. ibidem.*

3 *Remedium ſubſidiarium quando ceſſare dicatur.ſect.1.q.15.nu.4.*
Vide D.Conſtam in d.tract.qui iam fuit promulgatus.

Remiſſio.

1 *Remiſſio ſpontè facta ab eo,cui reſtituendum eſt,liberat debitorem in vtroque foro ſect.3.q 7.nu.7.*

2 *Remiſſio debiti æquiparatur ſolutioni.ibid.nu.8.*

Vide verb.Debitor.

Repetitio Teſtium vide verb.Teſtis Depoſitio.

Reſpondere vide verb.Comparatio.

Reipublicę conſeruationi nihil magis obeſt,quàm ciuium diſſenſio.ſect.2.q.14.ſub num.12.

Reſcriptum.

1 *In impetratione reſcripti litis pendentia ex ſola citatione narranda eſt ſect.4.q.1 nu.31.*

2 *Reſcriptum ad lites dum impetratur,quid in eo regulariter exprimendum.d.ſect. q.1.nu.33.*

Vide verb.Lis.

Retentio uide furtum,Bona.

Res uide uerb.Modicum.

Res aliena uide uerb.Accipere,Bona,Furtum.

Reſtitutio.

1 *Reſtituere,uel reuelare non tenetur quis acceptum in compenſationem, etſi id in monitorio expreſsè præcipiatur.ſect.2.q.9.ſub nu.2.*

2 *Reſtituere ſtatim tenetur delinquens,ſi potens ſit,aliàs conſcius denunciare tenetur in termino monitorij.ſect.2.q.13.nu.5.*

3 *Reſtitutio eſt de neceſſitate ſalutis.ſect.2.q.14.nu.8.*

4 *Reſtituendo enſem domino,quo ſcio eum aliquem occiſurum,quando non pecco ſec. 2.q.15.nu.4.*

5 *Reſtituere ſtatim qui non debet,creditorem ſecurum reddere debet in termino monitorij.ibid.nu.5.*

6 *Reſtituere an,& quando teneatur accipiens ab eo,qui dilapidat bona ſua.ſec.3.q. 9.nu.36.*

Digitized by Google

7 *Reſtituendi neceſſitas ex qua legis transgreſſione oriatur. ibid.nu.37.*
8 *Reſtituere valorem rei alienæ, quæ perijt, quando quis teneatur.ſec.4.q.3.nu.7.*
9 *Reſtituere qui non poteſt, regulariter monitorialium excommunicationem non incurrit.ſect.4.q 4.in prin.*
10 *Reſtituere non poſſe quis dicatur.ibid.nu.1.*
11 *Reſtitutio quando prorogari poſſit.ibid.ſub.nu.1.*
12 *A reſtitutione quis excuſetur.ibid.nu.2*
13 *Reſtituere tenetur quis bona iniuſtè acquiſita circa extremam neceſſitatem, etiãſi remaneat in graui inopia.ibid.nu.9.*
14 *Reſtituere quoties quis non proponit id, ad quod tenetur, toties peccat.ibi.nu.11.*
15 *Reſtituere procraſtinantes cur non abſoluendi.ibi.nu.12.*
16 *Reſtituere obligatus quando poſſit teſtamento id relinquere.ibid.nu.14.*
17 *Reſtituere differentes vſque ad mortem in peccato diſcedunt.ibid.nu.14.*
18 *Reſtituere obligatus in integrum an ſatisfaciat reddendo per partes. ibi.nu.25.*
19 *Reſtitutio quid, & eſt omnium rerum difficillima.ſect.4.q.5.nu.1*
20 *Quid reſtituendum ſit, declaratur.ibid.nu.2.*
21 *Reſtitutio quomodo fienda quando furis, vel occulti peccati manifeſtatio ſequeretur.ibid.nu.3.& ſeq.*
22 *Reſtituere, vel reuelare obligatus & poſſit, elapſo monitorij termino, eſt excommunicatus, & celebrando fit irregularis, niſi vt in nu.ſeqq.*

Vide verb.Reuelare, Pœnitens, Confeſſarius, Debitor.

Reuelare.

1 *Reuelare furem, ſtante monitorio, quis non tenetur, niſi præmiſſa correctione.ſec.1 q 14.nu.2.*
2 *Reuelare an teneatur is, qui habet rem furatam a fure acceptam, vel ab ipſo fure nouit, vbi res illa ſit.ibid.nu.4.*
3 *Reuelare quando quis teneatur non tantum rem furatam, locum, ſed etiam furem. ibid.nu.4.*
4 *Reuelare obligatus, & ommittens ad quid teneatur.ibid.nu.5.*
5 *Reuelare cur non teneatur, qui ſcit ex ipſo fure tantum.ibid.nu 6.*
6 *Non reuelans, quia ſcit, vel probabiliter credit, petentem nõ habere ius, excommunicationem non incurrit ſect.2.q.2.nu.5.*
7 *Reuelantes ob monitorium quando non ſatisfaciant ſuæ obligationi.ſec.2.q.3.n.2*
8 *Reuelationes an poſſint recipi cum interrogatorijs partis.ibid.nu.4*
9 *Reuelantes an poſſint cogi ad reſpondẽdum in repetitione abſq; relatione ad propalationes.ibid.nu.5.*
10 *Reuelantes, ſi contrarium deponant in iudicio, an puniantur de falſo.ibid.nu.6.*
11 *Reuelare per monitorium obligatur quis in eo caſu, in quo ad id iure naturali, vel diuino tenetur.vel a iudice cogi poteſt.ſec.2.q.4.nu.1.*
12 *Reuelare quis non tenetur, ſi oporteat aliò accedere ſuis expenſis.ſect.2.q.5.nu.1 declar.nu.5.& ſeq.*
13 *Reuelatio non fienda, ſi reus eſt emendatus, vel ſperatur emendatio ex correctione.ſect.2.q.6.nu.4.*

Digitized by Google

15 *Reuelare nemo tenetur rem occultam, quam ſolus ſcit. ſect. 2. q. 11. nu. 1. declar. d num. 14. & 21.*
16 *Reuelare qui non tenetur, cum probare nequeant, quid agere debeat. ibi. nu 6.*
17 *Reuelans vigore monitorialium non tenetur probare ſuam teſtificationem. ibid. num. 20.*
18 *Reuelare qui non poteſt ſine ſuo præiudicio, an ſcribere poſſit ſine nomine. ibi. ſec. 2. q. 14. nu. 13.*
19 *Non reuelantes timore diſplicendi alicui, cur acriter reprehendi. ibi. n 16.*
20 *Reuelare qui non tenetur, iurare etiam poteſt ſe neſcire. ſect. 2. q. 16. nu. 12.*
21 *Reuelare quo in caſu teneantur maritus, vxor, frater, conſobrinus. ſect. 3. q. 11. ſub num. 14.*
22 *Reuelare ſe ipſum nemo tenetur. ſect. 3. q. 12. num. 1. declar. nu. 4. & ſeqq.*
23 *Reuelare non tenetur quis, ſi alter de beneficio collitigans monitorium impetret non habens canonicum titulum. ſect. 4. q. 1. nu. 22.*
24 *Reuelans vi monitorialium cui præſumantur verum deponere. ſec. 4. q. 9. ſub n. 9.*
Vide verb. Propalatio, Principalis, Monitorialiũ interpretatio. Teſtis, Denunciatio.

Reus.

1 *Reus principalis tenetur reuelare, ſi delictum, eſt ſemiplene probatum per vnum teſtem omni exceptione maiorem ſect. 2. q. 11. nu. 17*
2 *Reus ſeipſum prodere non tenetur, niſi iuridicè interrogetur, & quãdo legitimè interrogari dicatur. ſect. 2. q 16. nu. 13.*
3 *Reus legitimè interrogatus negare nequit veritatem, etſi ei, vel alteri immineat mortis periculum, & quando peccet mortaliter, aut venialiter. ibi. nu. 14.*
4 *Reus quando fateri non tenetur ſuum crimẽ, etiamſi iuraſſet dicere veritatem. ibidem ſub nu. 16.*
5 *Reus tenetur ſolum edere copiam illius capituli, ſuper quo eſt cõtrouerſia, ſtante monitorio de edendis ſcripturis ſect. 3. q. 1. ſub nu. 4.*
6 *Reus quando cogatur edere proprias ſcripturas actori. ibi. ſub. nu. 6*
7 *Reus eſt fauorabilior, quàm actor regulariter. ibi. ſub. nu. 8*
8 *Reus, quando ad coadiuuandam actoris intentionem ſcripturas edere obligetur. ibid. num. 11*
9 *Reus ſemiplena probatione conuictus veritatem conſiteri tenetur. ibi. ſub n. 11.*
10 *Reus priuatus ipſo iure ob delictum bonorum dominio an teneatur reddere bona ſua fiſco ante iudicis condemnationem. ſec. 3. q. 9. nu. 34. & q. 10. nu. 11*
11 *Reus interrogatus de crimine, an illud commiſerit, quando illud fateri teneatur. ſect. 3. q. 12. nu. 3.*
Vide uerb. Principalis, Actor. Scripturæ, Bona, Fiſcus, Delictũ.
Rixa vide verb. Conſanguineus,
Ritus vide verb. Praxis.

Sacerdos.

1 *Sacerdos detegere non poteſt pœnitentis peccatum Epiſcopo, etiam cum proteſtatione, quòd illud dicit vti in confeſſione. ſect. 2. q. 17. nu. 2.*

2 Sacer-

2 Sacerdos,quæ ſcit in confeſſionem,non vt homo ſcit,ſed vt Deus.ibi.ſub eod.nu.2.
3 Sacerdos non poſſet cogi a Papa ad reuelandam confeſſionem.ibid.
4 Sacerdoti reuelanti confeſſionem non creditur, & quando credatur,etiam in iudicio.ibid.nu.3.
Addas D.Coſtam tract.de remed.ſubſid.remed.14.nu.4.
5 Sacerdotem reuelare confeſſionem de confitentis conſenſu quando præſumatur? remiſ.ibidem.
6 Sacerdos aſſerens ab alijs audiuiſſe,& nõ per confeſſionem probare tenetur.ibi.ſub eod.num.
7 Sacerdotes quare arcanum aliquod ſub ſecreto,& non ſub ſigillo confeſſionis accipere debeant.ibid.nu.20.
8 Sacerdos an alimenta præbere, & relinquere tuta poſſit conſcientia filio ſuo ſpurio.ſec.3.q.5.nu.27.
9 Sacerdotes,& alij clerici teſtificari non poſſunt ſine licentia Epiſcopi;& religioſi ſine licentia ſui ſuperioris.ſect.3.q.11.nu.4.
10 Sacerdoti,qui dedit venenum, quod eius mortem non operetur vſque ad certũ diem,ſi is,qui dedit,moriatur ante illud tempus, an incidat in excommunicationem.ſect.3.q.10.nu.11.
11 Sacerdos abſens a ſua diœceſi,ſi fuerit excommunicatus,& excommunicationem ignorans celebrauerit,non ſit irregularis.ſect.4.q.17.ſub nu.5.
12 Sacerdos excommunicatus, & per indicia infamatus nequit celebrare abſque irregularitate.ſect.4.q.18.nu.8.
Vide uerb.Cõfeſſarius,Cõfeſſionis ſigillũ,Pęnitẽs,Irregularitas.

Satisfactio.

1 Satisfacere cenſetur is quoad abſolutionem, qui cum ſoluere nequeat,dat pignus, vel aliam cautionem.ſect.4.q.6.nu.5.
2 Excommunicatus,donec ſatisfecerit, ſola ſatisfactione non liberatur.ſect.4.q.11. numero 4.
3 In offenſa manifeſta ſine ſatisfactione, vel cautione abſolutio eſt nulla.ſect.4.q. 12.num.3.
Vide uerb.Reſtitutio,Abſolutio,ab exconun.

Saluuſconductus.

1 Saluuſconductus datus alicui vt intelligatur conceſſus.ſect.2.q.5.nu.4.
2 Conſtitutio noua Mediol.titu.de Saluiſconductis recenſetur, & declaratur.ſec. 3.q.7.nu.11.
3 In impetrandis debitorum Saluiſconductis,ſiue moratorijs fraus valde deteſtabilis.d.ſect.& q.nu.12.
Vide uerb.Expenſæ,Debitor.

Scandalum.

1 Scandalum præbens qua pœna puniatur ſect.2.q.8.nu.8.
2 Ad vitandum ſcandalum habens caſum reſeruatum,cui annexa ſit excommunicatio,an poſſit communicare ante abſolutionem.ſect.4.q.18.nu.5.
3 Ob vitandum ſcandalum, & grauem infamiam licitè poteſt excommunicatus

occultus miſſam celebrare,& cũ alijs perſonis eam audire.ibi.nu.7.de cl.nu.14

Vide verb.Excommunicatus,Irregularitas.

Schedula à patre ſcripta continens eius vltimam voluntatem valet inter eius filios, & ad pias cauſas.ſect.3.q.6.nu.36.

Secretum.

1 *Secretum ſeruare eſt de iure naturali.ſec.2.q.16.nu.2.*

2 *Secreto ſcientes non tenentur propalare, cum proceditur ad pœnam delinquentis,ſecus ad vitandum tertij damnum.ibid.nu.5. & nu.6 & ſeq.*

3 *Secreti promiſſio etiam iurata quando non obliget.ibid.nu. 6.*

4 *Obſtetrix reuelare non poteſt,quæ ſecreto nouit.ibid.ſub nu.3.*

5 *Socij plures,qui iurarunt aliquid tenere ſecretum,an ob monitor.reuelare teneãtur.ibid.ſub nu.6.*

6 *Secretum quodnam reuelare quis non aſtringitur.ibid.nu.7.*

Vide verb.Scire,Subditus,Occultum.

Sententia.

1 *Sententia iudicis quando non obliget in conſcientia.ſect.3.q.6.nu.37.*

2 *Sententia nunquam tranſit in rem iudicatã, vbi agitur de peccato.ſect.4.q.1.ſub nume.12.*

3 *Sententia lata contra ſtylum.eſt nulla.ſect.4.q.8.nu.3.*

4 *Sententia excommunicationis non extenditur vltra terminos iuriſdictionis eam proferentis.ſect 4.q.17.nu.9.*

Vide verb.Condemnatus,Delictum Iudex.

SenarumCiuitas, vide verb.Teſtamentum.nu.vlt.

Seruus.

1 *Seruus interpolatim rem leuem ſæpe accipiens,quando peccet mortaliter,& teneatur ad reſtitutionem atque incurrat excommunicationem.ſect.3.q.2.nu.7.*

2 *Seruus furans quibus pœnis plectendus.ibid.nu.11.*

3 *Serui cur contra dominos ferre teſtimonium non poſſint.ſect.3.q.11.ſub.nu.1.*

Vide verb.Furtum,Familia.

Sepultura vide verb.Delinquens.nu.6.

Scire,Sciens.

1 *Scit vnus furtum,quia vidit,alter verò ſcit per confeſſionem ſacramen.vter dicatur certius ſcire ſect.1.q.14.nu.7.*

2 *Scientes aliquid de contentis in monitorio quomodo propalare teneantur.ſect.1.q 19.nume.3.*

3 *Sciens aliquem ſibi alienum retinere in compenſationem,quibus in caſibus non teneatur reuelare.ſect.2 q 8.num.1.& ſeqq.*

4 *Scientes non obligãtur propalare, vbi illicitè, vel iniuſtè recompenſans reſtituere non aſtringitur.ſect.2.q.9.nu.10.*

5 *Scientes quãdo ante denunciationem prius detẽtorem ſecreto admonere debeant, vt reſtituat.ſect.2 q.10.nu.6.*

6 *Scire,quis non dicitur id,quod probare nequit.ſect.2.q.11.nu.2.declaratur a nu. 10.& ſeqq.*

7 *Sciens*

7 *Sciens delictum alterius, etſi ſingularis ſit, vigore monitorialium quando propalare arctetur. ibid. nu. 14.*

8 *Scire aliquid eſt veritatem, viſu vel alio corporis ſenſu perceptam mẽte retinere. ſect. 2. q. 12. nu. 3.*

9 *Sciens delinquentem non poſſe monitorij tempore reſtituere quid agere debeat. ſect. 2. q. 13. nu 4.*

10 *Sciens ſolus crimen aliquod, & quando illud reuelare teneatur. d. ſec. 4. q. 14. n. 3*

11 *Scientes me iuſta de cauſa nõ reſtituere, reuelare nõ aſtringũtur. d. ſec. q. 15. n. 2*

12 *Scientes per conſultationem ſecretam reuelando peccant mortaliter, & tenentur ad reſtitutionem. ſect. 2. q. 16. nu. 1. declar. nu. 5. & ſeqq.*

13 *Scientes ſub ſigillo ſecreti dicere poſſunt, quod alia via ſciebant. ibi. ſub eod. nu. 1.*

14 *Scientes ſub ſigillo ſecreti ſi propalare tenerentur quæ mala euenirent. ibi. nu. 3.*

15 *Sciens aliquid fuiſſe ablatum alicui an debeat dominum rei monere. ſec. 3. q. 3. n. 4*

16 *Scientes vel credentes aliquem iuſtè rem detinere non arctantur vi monitorij propalare ſect. 3. q. 4. nu. 2.*

17 *Scientia præſumitur inter compatriotas. ſect. 3. q. 5. ſub. nu. 33.*

Vide uerb. Reſtituere, Reuelare, Compenſatio, Denunciatio.

Scripturæ.

1 *Pro editione ſcripturarum monitoria non ſunt neganda. ſect. 1. q. 17. nu. 1.*

2 *Ad edendas ſcripturas quis compelli poteſt ob vitandum peccatum. ibid. nu. 6.*

3 *Scripturæ poſſunt eſſe in quadruplici differentia. ſect. 3. q. 1. nu. 1.*

4 *Scripturæ publicæ vel propriæ rei, aut actoris, vel communes quæ dicantur. ibid. num. 2.*

5 *Scripturas publicas reus prodere, & ſcientes propalare aſtringuntur, & quomodo. ibid. nu. 3.*

6 *Scripturam autenticam non habens, ſed eius tranſumptum illud prodere non tenetur. ibid. nu. 4.*

7 *Scripturas proprias rei cur nõ arctetur ipſe prodere, nec ſcientes reuelare. ibi. n. 6*

8 *Scripturas reo, & actori cõmunes quando non obligetur reus producere. ibi. n. 8.*

9 *Scripturas actoris quando reus prodere minimè teneatur. ibid. nu. 10.*

10 *Edere ſcripturas actori ad ſupplendum probationis defectum an arctetur reus. ibid ſub eod. num.*

11 *Scripturam pro tuorum meorum facientem ad ius alterius quando edere tenear. ibid. num. 12.*

12 *Quomodo cognoſcendum an per monit. ad prodendas ſcripturas noua obligatio imponatur, an vero tantum exigatur antiqua. ibid. nu. 13 & ſeq.*

Vide uerb. Reus. Actor, Notarius, Monitorij obligatio.

Sigillum Confeſſionis uide uerb. Confeſſionis ſigillum.

Socius uide uerb. Secretum nu. 5.

Solennitas.

1 *Solennitates inſtrumentorum dicuntur ſubſtantialia. ſect. 3. q. 6. ſub nu. 4.*

2 *Solennitates requiſitæ in alienatione bonorum eccleſiaſticorum, vel minorum, ſi omittantur, nullam reddunt ipſam alienationem in foro conſcientiæ. ibid n. 9.*

Digitized by Google

5 *Solennitates iuris ciuilis cur fuerint inducta in vltimis voluntatibus,& contractib.ibid.nu.28.*
4 *In actu non ſufficit veritas ſine ſolennitate.ibid.ſub nu.30.*
Vide verb.Contractus,Actus,Voluntas.
Solutio vide verb.Debitor,nu.1.3.& ſeqq.
Sonus campanæ in fulminanda excommunicatione quid ſignificet.ſect.1.q.19.ſub nume.9.
Soror contra ſororem,quæ marito defuncto ſubtraxit nonnulla bona recuſans reuelare ob monitorium a iudice compelli poteſt.ſec.3.q.11.n.17.vide verb.Conſanguineus.

Sotus.

1 *Sotus non videtur approbare vſum monitorialium.ſect.1.q.3.ſub.nu.2.*
2 *Soti aſſertum in 4.diſt.22.q.1.ar.2.verſ.3.non admittitur.ibid.nu.10.*
Sponſus vide verb.Donatio.nu.18.

Spurius,

1 *Spurius accipiens patris hæreditatem cur eam reſtituere teneatur,non vero alius hæres,etſi tacita fide inſtitutus.ſect.3.q.5.nu.5.*
2 *Spurius an poſſit præſcribere hæreditatem paternam,& quando.ibi.n.6.*
3 *Spuris quando licitè poſſit accipere,& retinere bona patris ſibi reſtituta ab eo,cui pater ſic illa commiſit.ibid.nu.7.*
4 *Spurius legitimatus poteſt a patre hæres inſtitui;idem eſt in nepote ex filio ſpurio.ibid.nu.23.*
5 *Spurius cur inſtitui.poſſit hæres a fratre,vel ab alijs tranſuerſalibus.ibid.nu.24*
6 *Nepos legitimus,& naturalis ex filio ſpurio quomodo ritè hæres inſtitui poſſit.ibid. ſub.nu.24*
7 *Spurijs debentur alimenta de iure canonico.ibid.ſub.nu.25.*
8 *Spurio relinqui poteſt hæreditas ſub conditione,cū legitimatus fuerit,vel ſi fuerit legitimatus.ibid.ſub nu.24.*
9 *Spurius a patre vſufructarius relictus,donec Rex Franciæ hæres inſtitutus venerit ad adeundam hæredit.an poſſit ea frui,donec &c.ibid.ſub.nu.24.in fin.*
Vide verb.Conſtitutio,Alimenta,Filius,Hæres,Dos,Frater.
Status vide verb.Extimatio.

Statutum.

1 *Statutum Papienſ.90.in ciuilibus declaratur.ſect.3.q.5.ſub nu.22.*
2 *Statutum Papiæ.85. in ciuilibus quid diſponat circa donationē ob nuptias.ſect.3.q.9.nu.10.*
3 *Statutum,quod maritus nō poſſit relinq.vxori,quod Papiæ eſt 90.in ciuil. refertur,& explicatur.ibid.nu.17.& ſeqq.*
4 *Statuta Papiæ compilata,& edita fuerunt a doctiſſimo Baldo Peruſino. ibi.n.18.*
5 *Statutum quod maritus non poſſit relinq. vxori, videtur procedere tantum in vltimis volunt.ibid.nu.19.declar.nu.31.*
6 *Statutum contra ius commune vti odioſum ſtrictè eſt interpretandum.ibi.n.20.*
7 *Statutum loquens de relictis nō habet locū in donatione cauſa mortis.ibi.ſub eo.n.*

8 Sta-

8 *Statutum Papien.90.in ciuilibus cur valeat,& obliget etiam in foro conſcientiæ. num.22.*
9 *Statutum,nè maritus poſſit relinq.vxori,fuit conditum,ne maritus ob uxoris amorem ſpolietur,& pro conſeruanda agnatione ibid.ſub eod.nu.22.*
10 *Statutum ciuitatis factum in fauorem perſonarum porrigit effectum extra territorium ſtatuentium.ibid.uu.25.*
11 *Statutum Papiæ 87.in ciuilibus,quod mulier non poſſit petere fructus bonorum paraphernalium declaratur.ibid.nu.41.*
12 *Statutum loquens in marito erga uxorem non habet locum in vxorem erga maritum ibid.ſub nu.48.*
13 *Statutorum verba ſtrictè,& propriè ſunt accipienda ibid.nu.49.*
14 *Statutum Papiæ 98.in ciuilibus,ne mulier maritata poſſit ſine conſenſu &c.exponitur.ibid.nu.50.*
15 *Statutum,quo cauetur,vt conſules terrarum teneãtur denunciare delinquentes in ſuo territorio,an includat ipſum conſulem delinquentem. ſect.3. quæſtio.13. num.3*
16 *Statutum Papiæ in criminalib.53.quod conſules terrarum,& Parochiani teneantur denunciare &c.explicatur.ibi.ſub eod.nu.3.*
17 *Statutum ſi diſponat,quòd ſtetur conſcientiæ alicuius,ſi cauſa eſt nimis præiudicialis,poteſt probari contrarium.ſect.4.q.8.nu.32.*
18 *Statutum Auenion.ſuper reuelationibus monitorialium refertur,& declaratur. ſec.4.q.9.nu.12.*
19 *Statuto cautum eſt Senis,vt tres teſtes etiam non rogati ſufficiant in teſtamento. ſec.3.q.6.ſub nu.34.*
20 *Statuta Epiſcopi eius morte minimè expirant,ſecus à Vicario facta ſect.2.q.1.numero 21.*

Vide verb.Conſtitutio, Vxor, Maritus, Interpretatio, Lex, Excommunicatio.

Stuprum vide verb.Caſus nu.1.

Stylus.

1 *Stylus Curiæ Romanæ,& diæceſanorum ponendi clauſulam, quòd monitoria, niſi pro ciuili intereſſe fidem faciant.ſec.1.q.10.nu.10.*
2 *Stylus Curiæ Romanæ,& aliorum locorum in concedendis monitorijs quoad valorẽ rerum perditarum.ſect.1.q.11.nu.2.*
3 *Stylus eccleſiæ in excommunicandi forma.ſec.1.q.13.nu.4.*
4 *Stylus Curię Romanæ,& diæceſanorum in concedendis monitorijs quoad perſonam ea petentis ſec.1.q.15.nu.6.*
5 *Stylus,quòd monitoria tantum concedantur poſt litem cęptam,cur non valeat. ſec. 1.q.18.ſub nu.10.*
6 *Stylus vniuerſalis in eccleſiaſt.procedendi contra laicos detentores vigore propalationum.ſect.4.q.8.nu.2.*
7 *Stylus ſeruandus eſt pro lege,& ius facit ibid.ſub eod.num.*
8 *Iudex,ſi non iudicat ſecundum ſtylum,facit litem ſuam.ibid.nu.3.*

9 Sen-

9 *Sententia lata contra ſtylum eſt nulla.ibid.ſub nu.3*
Vide verb.Praxis,Lex,Conſtitutio.
Subdelegare vide verb.Delegatus.nu.6.

Subditus.

1 *Subditus cur ſecretum reuelare non teneatur,etiam ſi prælatus id ei iubeat.ſect.2 q.16.nu.8.*
2 *Subditus,qui extra ſuam diœceſim furtum fecit,cur non ligatur per excommunicationem in omnes furtum committentes latam a ſuo Prælato.ſec.4.q.17.nu.8*
Vide verb.Secretum,Excommunicatus,iuriſdictio.
Succeſſor vide verb.Vicarius.nu.12.
Supplicatio vide verb.Impetratio nu.2.
Suſpenſio vide verb.Irregularitas nu.6.
Tacere vide verb.Furtum nu.13.Veritas nu.1.
Tempus vide verb.Terminus.nu.pen.& ſeq.

Terminus.

1 *Terminus dierum ad reſtituendum,vel propalandum datus an poſſit abbreuiari ſect.1.q.19.nu.3*
2 *Termini prorogatio data a parte ad reuelandum; vel reſtituendum quid operetur ſec.1.q.10.nu.6.*
3 *Terminus in monitorijs ad quid ponatur.ſect.2.q.1.nu.3.& nu.7*
4 *An intra terminum monit.numeretur dies publicationis.ibi.nu.4. vbi latè declar.*
5 *Prorogare denunciationem vltra terminum quando quis poſſit.ibid.nu.5*
6 *Termino monitorij elapſo,an incurratur ſtatim excommunicatio,& quando ibi.n.6*
7 *Termino elapſo,cur non ceſſat obligatio reſtituendi,vel reuelandi ibi.num.7*
8 *Terminis monitorij non ad extinguendam,ſed ad differentiam obligationem datur ſect.2.q.6.nu.5*
9 *Terminus,ſiue tempus præſentandi in iurepatronatus quãdo incipiat currere.ibi.ſub nu.6.*
10 *Terminus,ſiue tempus in monitorijs datum incipit currere a die notitiæ.ibi.ſub.7*
Vide uerb.Dies,Publicatio,Obligatio.

Tenor.

1 *Tenor monitorij Papalis refertur cum annotationibus ad marginem.ſect.1.q.18.num.7.*
2 *Tenor verborum in monitorijs eſt ſpectandus,& quot modis fiat.ſect.1.q.20.nume.13.*
3 *Tenore monitorii Papalis alterato poteſt impediri eius curſus.ſect.4.quæſt.1.ſub nu.25.*
Vide uerb.Monitorij interpretatio,Curſus,Verbum.

Teſtamentum.

1 *Teſtamentum minus ſolenne an debeat in foro conſcientiæ obſeruari,ſect.3.q.6.nu.2.vide nu.10.& ſeqq.*
2 *Venientes ab inteſtato cur ſtante teſtamento minus ſolenni poſſint tuto hæreditatem petere,& retinere.ibid.nu.17.*

Digitized by Google

3 *Hæres ab inteſtato in foro iudiciali legata in minus ſolenni teſtamento relicta ſoluere non tenetur ibid.num.27.& nu.29*

4 *Teſtamentum, vel alia vltima voluntas in foro exteriori nullæ cur valeant in foro conſcientiæ tantum ſecundum Molin.*

5 *In minus ſolenni teſtamento ſcriptus hæres an teneatur in foro conſcientiæ legatarijs in eodem teſtamento nuncipatis res legatas tradere.ibid.num.50*

6 *Ex teſtamento minus ſolenni cur non oriatur obligatio ciuilis, vel naturalis.ib.ſub num.17*

7 *Teſtamentum coram duobus, vel tribus perſonis cum interuentu Parochi quando, & vbi valeat ibid.nu.34*

8 *Senis ſtatuto cautum eſt, vt tres teſtes etiam non rogati ſufficiant in teſtamento ibid.ſub eod.nu.*

Vide uerb.Heres,Legatum,Voluntas.

Theſaurus uide uerbo.Publicatio excom.

Teſtis.

1 *Teſtes quare compelli poſſint ad deponendum ſect. 1.q.15.ſub nu.12. & nu.13*

2 *In quibus negotijs vt teſtis, vel vt denunciator quis vocetur in monitorijs.ſec.1.q. 20.nu.11.& ſeq.*

3 *Teſtis deponens falſum in iudicio etiam ſine iuramento punitur pæna falſi ſec.2.q. 3.nu.7.*

4 *Teſtis non ſolum expenſas viæ, ſed mercedem dierum accipere poteſt. ſect.2. q.5 nu 3.*

5 *Teſtis extra proprios lares deponere coactus expenſas, quas domi feciſſet, habere non debet ibid.num.12.*

6 *Teſtis excommunicatus edoctus de negocio, de quo in monitorio, quomodo poſſit teſtificari.ſect.2.q.6.nu.9.*

7 *Teſtis omni exceptione maior quis dicatur.ſect.2.q.11.nu.11.*

8 *Teſtis vnius dictum quando ſemiplenam faciat probationem.ibid.num.15.*

9 *Teſtis vnicus ſufficit ad impediendum matrimonium, & quando teneatur impedimentum reuelare. ibid. nu.23*

10 *Teſtis atteſtari debet de his, vel quæ vidit, vel quæ corporis ſenſu certa eſſe percepit ſect.2.q.12.ſub num.3*

11 *Teſtis de auditu cur, & quomodo reuelare teneatur.idid.nu.5*

12 *Teſtis de auditu facit adminiculum, & præſumptionem, & adiuuat probationem ibid.ſub num.5*

13 *Teſtis de auditu vt probet, quatuor concurrere debent.ibid.nu.6*

14 *Teſtis minus idoneus cum alijs idoneis coniunctus fidem facit.ibid.nu.6*

15 *Teſtis inhabiles cur comprehendantur in monitorialibus ibid.nu.7 Quando in ſubſidium admittantur, vide D.Coſtam tract.de remed.ſubſid.remed.70.per tot.*

16 *Teſtis inhabilis fides ex quibus ſuppleatur ibid.nu.8.*

17 *Teſtis quibus remedijs vti poſſit, ſi interrogetur de eo, q nō debet.ſect.2.q.14.n.4*

18 *Teſtes priuilegiati, qui teſtificari contra alios non tenentur quinam ſint, & cur prohibeantur.ſect.3.q.11.nu.1.*

19 Te-

19 *Teſtificari tenetur quis ſponte, vbi proximus graue damnum patiatur. ibid. nu. 2.*
20 *Teſtes priuilegiati teſtificari arctãtur, vbi deſunt alij teſtes, & quãdo ſpõte. ibi. n. 3*
21 *Teſtificari non poſſunt ſacerdotes, & alij clerici ſine licentia ſui Epiſcopi, & religioſi ſine ſui ſuperioris licentia. ibid. nu. 4.*
22 *Teſtes priuilegiati, vt non ferant teſtim. a ſolo iure poſitiuo eſt conceſſũ ib. ſub n. 5.*
23 *Inter teſtes priuilegiatos, & non priuilegiatos quænam extet differentia. ibi. nu. 6*
24 *Teſtificari vt poſſint, & debeant conſanguinei, & affines quid attendẽdũ ibi. nu. 7*
25 *Teſtis in criminalibus quando aſtringatur ſponte ſe offerre, etiam cum ſuo damno ibid. nu. 11.*
26 *Teſtes vbi deſunt, & veritas aliter haberi nequeat, tenentur priuilegiati vi monitorij propalare ibid. nu. 13. & quomodo declar. nu. 18. & ſeq.*
27 *Teſtes priuilegiati informati ex neceſſitate vt differant ab informatis voluntariè. ibid. nu. 14.*
28 *Teſtis, qui, vt non deponat contra ſuum cognatum, vel affinem, ſe abſcondit, quàm grauiter peccet. ibid. nu. 15.*
29 *Teſtis deponere diffugiens vt a iudice conueniendus, & quando mulctandus. ibid. nu. 16.*
30 *Teſtis priuilegiatus etiam in defectum aliorum quando excuſetur a propalatione ibid. nu. 19.*
31 *Teſtium depoſitio ſuper monitorijs nihil præſtat, ſi in ſeculari foro repetantur relatiuè ad ipſas propalationes ſect. 4. q. 9. nu. 3. declar. nu. ſeq.*
32 *Teſtimonium propalantis ſine iuramento vi monitorialium cur inclinet iudicem ad ita ſentiendum ibid. nu. 6.*
33 *Teſtes ſecretò ſuam depoſitionem facere debent, aliàs puniuntur ibid. nu. 7.*
34 *Teſtes monitorialium cur non præſumantur permittere ſe ſubornare. ibid. num. 4.*
Vide uerb Atteſtatio Depoſitio, Conſanguineus, Perſona priuil. Sacerdos.
Teſtificari vide verb. Teſtis &c.
Teſtimonium vide ibid.
Timetur magis quod ſpecialiter iniungitur. ſect. 4. q. 10. ſub nu. 2.

D. Thomas.

1 *D. Thomas in 2. 2. q. 66 art. 5. ad 3. vt intelligendus ſect. 2. q. 8. ſub. nu. 6.*
2 *D. Thomæ Aquinatis Doctoris Angelici Laus. ſect. 3. q. 3. nu. 5.*

Textus.

1 *Textus in c. 2. de homic. lib. 6. explicatur. ſect. 1. q. 10. ſub nu. 15.*
2 *Textus in c. ad noſtram. el 2. de iureiu. exponitur. ſect 1. q. 16. nu. 2.*
3 *Text. in c. cum non ab homine. de ſent. excom. vt intelligendus. ſect. 2. q. 17. ſub n. 12*
4 *Text. in auth. ex complexu. C. de inceſt. nupt. declaratur. ſect. 3. q. 5. nu. 26.*
5 *Textus in c. is qui fidem. de ſponſalibus intellectus affertur ſect. 3. q. 6. ſub. nu. 12.*
6 *Text. in. c. cum eſſes. de teſtam. quomodo intelligi debeat. ibid. ſub. nu. 35.*
7 *Text. in l. vlt. C. de fideicom. explicatur. ibid. nu. 43.*
8 *Text. in c. ſi clericus laicum. de for. compe. declaratur. ſect. 4. q. 8. ſub nu. 21.*
9 *Text. in c. nuper. de ſent. excomm. quomodo intelligendus ſect. 4. q. 14. nu. 8*

Vide

Vide verb. Lex, Conſtitutio. Concil. Trid. Interpretatio.

Tutor de quo dubitatur, quòd omnia non ſcripſerit in inuentario, quomodo per monitorium compelli poſſit ad propalandum ſect. 1. q. 18 ſub nu. 12.

Valor vide verb. Emptio, Res, Furtum, Modicum, Monitorij conceſſio.

Venenum. vide verb. Sacerdos. nu. 10.

Vaſſallus.

1 *Vaſſallus non tenetur reuelare contra dominum. ſect. 2. q. 14. nu. 10.*

2 *Editum, quod vaſalli venient ad accipiendam inueſtituram infra certum tempus, non arctat eos, qui ſunt certi ſec. 3. q. 12. nu. 10.*

Verbum.

1 *Verbum monere aliquando præcipere ſignificat. ſect. 1. q. 1. nu. 2.*

2 *Verba in diſpoſitione poſita ſunt ponderanda, & præciſè attendenda, & ad caſum reſtringenda in quo loquuntur ſect. 1. q. 20 ſub nu. 3*

3 *Verba in ſua propria ſignificatione reguraliter accipienda ibid. ſub n. 10.*

4 *Verba improprianda ſecundum ſubiectam materiam. ibid. ſub. nu. 11*

5 *Verborum tenor in monitorialibus ſpectandus, & quot modis fiat. ibid. nu. 13.*

6 *Verba ſunt intelligenda cum effectu ſect. 4. q. 7. nu. 5.*

7 *Verba ſtatutorum vt interpretanda, vide verb. ſtatutum nu. 13.*

8 *Verbum Præſumunt, vel præſumpſerint quid denotet ſect. 4. q. 16. nu. 10.*

Vide verb. Dictio, Interpretatio, Tenor.

Veritas.

1 *Veritatem tacere quando ſit mortale peccatum. ſect. 1. q. 16. nu. 3.*

2 *Verum tacere, & falſum aſſerere paria ſunt. ibid. ſub eod. num.*

3 *Veritatis occultatio quando ſine peccato fieri poſſit. ſect. 2. q. 14. nu. 2. 3. 4.*

4 *Veritas coːɛ̃tè, ſiue neceſſariò dicitur aduocato, procuratori, medico, & confeſſario. ſect. 2. q. 16. nu. 4.*

5 *Veritatcm fateri coram iudice quando quis non aſtringatur ſec. 3. q. 5. nu. 9.*

6 *Veritas fin· requiſita ſolemnitate in actu non ſufficit. ſec. 3. q. 6. ſub nu. 30.*

Vide verb. Mendacium, Paria, Reus, Iudex, Reuelare.

Veſtis vide verb. Sciens nu. 5.

Vicarius

1 *Vicarius generalis Epiſcopi habet eandem cum Epiſcopo poteſtatē ſect. 1. q. 6. n. 1.*

2 *Vicarius Epiſcopi decernit monitoria, vt Declarauit Sacra Congreg. Card. ibi. nu. 2*

3 *Vicarius an poſſit concedere monitoria præſente Epiſcopo, ibid. nu. 5.*

4 *Vicarius Epiſcopo præſente, in quibus non exerceat ſuum officium. ibi. ſub num. 5.*

5 *Vicarius an poſſit concedere monitoria Epiſcopo excommunicato, vel interdicto. ib. num. 6.*

6 *Vicarius per generalem Vicarium ſubſtitutus an poſſit monitoria relaxare. ibid. num. 10.*

7 *Vicarius generalis quando, & quomodo poſſit alium Vicarium ſubſtituere, ibi. ſub eod. nu. 10.*

8 *Archidiaconus eſt ipſo iure Epiſcopi Vicarius. ibid. ſub nu. 11.*

Digitized by Google

9 *Vicarius Epiſcopi an poſſit monitoriales à Sede Apoſtolica Epiſcopo directas exequi. & quando.ibid.nu.7.*
10 *Vicarius foraneus an poſſit monitoriales relaxare.ibid.nu.9.*
11 *Vicarius Epiſcopi delegatus an poſſit executionem monitorialiũ Papalium iterũ poſſit eas publicari, & fulminari fecere.ibid.nu.12.*
12 *Succeſſor in vicariatu an ſuccedat in cognitione cauſæ Vicario delegatæ ſub nomine dignitatis.ſect.2.q.1.nu.18.*
Addas Sanchez.de matr.tom.3.lib.8.diſp.27.q.2.nu.17.& ſeqq.
13 *Vicarius executor an poſſit dare abſolutionem excomunicationis incurſę ob monitoriales Papales.ſect.4.q.13.nu.4.*
14 *Vicarius Capit.Sede.Vac.monitoria concedit iuxta declar.Sacræ.Cong.Cardin. ſect.1.q.7.nu.1*
15 *Vicarius Capit.Sed.Vac.infra quantum tempus ueniat conſtituendus.ibid.nu.4*
16 *Vicarius Capitularis Sed.Vac.non poteſt exequi monitoriales Papales Epiſcopo, vel eius Vicario commiſſa.ſect.2.q.1 ſub nu.15*
17 *Vicarius Capitularis in quibus non habeat eandem auctoritatem, quam Vicarius Epiſcopi habebat.remiſ.ibid.ſub nu.17*
Vide verb.Eps,Monitorij conceſſio, Delegatus, Capitulum. Exequutio.
Viſitator Epiſcopi vide verb. Monitorialium conceſſio nu.9.
Vltima voluntas vide verb.Voluntar, Teſtamentũ, Hæres.&c.

Voluntas

1 *Voluntatem qui habet defuncti pro ſe licet non ſolennem,poteſt ſibi relicta retinere.ſect.3.q.4.nu.3.declar.nu.ſeq.*
2 *Voluntas defuncti ob ſolennitas non ſeruatas quando nulla etiam in foro conſcientia.ibid.nu.4.*
3 *Voluntas teſtatoris adaptatur ad poſſibilia,& præſumitur voluiſſe,quod iura volunt.ſect.3.q.6.ſub.nu.19.*
4 *Voluutas defuncti non ſolennis voluntas non eſt ſect.-.7.9.ſub nu.33*
5 *Schedula de manu patris ſcripta continens eius vltimam volũtatẽ valet inter eius filios,& ad pias cauſas.ſect.3.q.6.nume.36. Addas D.Coſtam tract.de remed. ſubſid.remed.82.nu.3.*
Vide uerb.Teſtamentum,Hæres,Legatum,Lex.
Vſurarius,qui lucratus eſt pecunia vſuraria licita negotiatione reſtituere nõ tenetur.ſect.4.q 3.ſub nu.4.
Vſus monitorialium uide verb.Monitorij iuterpretatio nu 4.

Vxor.

1 *Vxor ſubtrahens aliquid a marito an comprehendatur in monitorio ad mariti inſtantiam publicato.ſect.3.q.8.nu.1.*
2 *Vxor ſubtrahens aliquid a marito quando dicatur furtũ committere.ibid.ſub eod. num.1.*
3 *Vxor,vel filius accipiẽtes aliquid a marito vel a patre pro ſuo decenti ornatu cur reſtituere,vel reuelare non aſtringatur.ibi.ſub.nu.2.*

4 *Vxor*

4 *Vxor dubitans monitorij excommunicationem ſe incurriſſe ob furtum marito factum, quid agere debeat. ibid. nu. 3*

5 *Vxor ad quid teneatur de re a marito ſubtracta, & qua pęna puniri poſſit ibi. n. 7.*

6 *Vxor, ſiue mulier retinens bona ſibi relicta a marito contra ſtatuti formam peccat, & tenetur ad reſtit. petentib. hæredibus, & per monitorium ligatur, ſect. 3, q. 9. num 21. limitatur, & declar. num. 38. & ſeqq. num. 43. & ſeqq.*

7 *Vxor non poteſt ſibi retinere aliquid ex bonis mariti pro fructibus bonorum paraphernalium a marito perceptorum. ibid. nu. 40. vbi declar.*

8 *Vxor poteſt de bonis mariti ſoluere debitum ipſius etiam contra eius expreſſam voluntatem, & quid aduertere debeat in hoc. ibid. num. 42*

9 *Donatio vxori remunerationis cauſa a marito facta quando teneat. ibid. nu. 43.*

10 *Vxor tribulationum, & infortuniorũ mariti particeps, & adiutrix ibi. ſub eo. nu.*

11 *Vxor non poteſt ſibi aliquid ex bonis mariti ſibi retinere ob ordinaria obſequia marito exhibita. ibid. nu. 46.*

12 *Vxor tenetur ad obſequia mariti etiam vilia. ibid. num. 47.*

13 *Vxor quaſi ad vſum viri dicitur. ibid. ſub nu. 47.*

14 *Vxor alliciens virum blanditijs, vt eum nummis, aut alia re emungat, non punitur ibidem.*

15 *Vxor occultans bona mariti, nè ob eius delictum ſequeſtrentur, vel in fraudem creditorum, ob monit. reuelare aſtringitur, ſic & alij affines. ſec. 3. q. 10. nu. 1. declar. num. 4.*

16 *Vxor eſt perſona priuilegiata, ne contra maritum regulariter teſtificari cogi poſſit ibid. ſub nu. 4.*

17 *Vxor metu confiſcationis occultare poteſt bona mariti ad compenſandum debitum dotis. ibid. nu. 6*

18 *Vxor in caſu confiſcationis bonorum mariti per neceſſaria ſuppellectilia abſcondere poteſt, nec ob monit. reuelare tenetur. ibid. nu. 7*

19 *Vxor quando arctetur per monitorium ad propalandum contra maritum, vide ſect. 3. q. 11. ſub. nu. 14. Addas D. Coſtam tract. de remed. ſubſid. remed. 70. nu. 11. & 15.*

F I N I S.

Co-

occultus miſſam celebrare,& cũ alijs perſonis eam audire.ibi.nu.7.de cl.nu.14
Vide verb.Excommunicatus,Irregularitas.

Schedula à patre ſcripta continens eius vltimam voluntatem valet inter eius filios, & ad pias cauſas.ſect.3.q.6.nu.36.

Secretum.

1 *Secretum ſeruare eſt de iure naturali.ſect.2.q.16.nu.2.*
2 *Secreto ſcientes non tenentur propalare, cum proceditur ad pœnam delinquentis,ſecus ad vitandum tertij damnum.ibid.nu.5. & nu.6 & ſeq.*
3 *Secreti promiſſio etiam iurata quando non obliget.ibid.nu. 6.*
4 *Obſtetrix reuelare non poteſt,quæ ſecreto nouit.ibid.ſub nu.3.*
5 *Socij plures,qui iurarunt aliquid tenere ſecretum,an ob monitor.reuelare teneãtur.ibid.ſub nu.6.*
6 *Secretum quodnam reuelare quis non aſtringitur.ibid.nu.7.*
Vide verb.Scire,Subditus,Occultum.

Sententia.

1 *Sententia iudicis quando non obliget in conſcientia.ſect.3.q.6.nu.37.*
2 *Sententia nunquam tranſit in rem iudicatã, vbi agitur de peccato.ſect.4.q.1.ſub nume.12.*
3 *Sententia lata contra ſtylum.eſt nulla.ſect.4.q.8.nu.3.*
4 *Sententia excommunicationis non extenditur vltra terminos iuriſdictionis eam proferentis.ſect 4.q.17.nu.9.*
Vide verb.Condemnatus,Delictum Iudex.
Senarum Ciuitas, vide verb.Teſtamentum.nu.vlt.

Seruus.

1 *Seruus interpolatim rem leuem ſæpe accipiens,quando peccet mortaliter,& teneatur ad reſtitutionem atque incurrat excommunicationem.ſect.3.q.2.nu.7.*
2 *Seruus furans quibus pœnis plectendus.ibid.nu.11.*
3 *Serui cur contra dominos ferre teſtimonium non poſſint.ſect.3.q.11.ſub.nu.1.*
Vide verb.Furtum,Familia.
Sepultura vide verb.Delinquens.nu.6.

Scire,Sciens.

1 *Scit vnus furtum,quia vidit, alter verò ſcit per confeſſionem ſacramen.vter dicatur certius ſcire ſect.1.q.14.nu.7.*
2 *Scientes aliquid de contentis in monitorio quomodo propalare teneantur.ſect.1.q.19.nume.3.*
3 *Sciens aliquem ſibi alienum retinere in compenſationem,quibus in caſibus non teneatur reuelare.ſect.2 q.8.num.1.& ſeqq.*
4 *Scientes non obligãtur propalare, vbi illicitè, vel iniuſtè recompenſans reſtituere non aſtringitur.ſect.2.q.9.nu.10.*
5 *Scientes quãdo ante denunciationem prius detẽtorem ſecreto admonere debeant, vt reſtituat.ſect.2 q.10.nu.6.*
6 *Scire,quis non dicitur id,quod probare nequit.ſect.2.q.11.nu.2.declaratur a nu.10.& ſeqq.*

7 *Sciens delictum alterius, etſi ſingularis ſit, vigore monitorialium quando propalare arctetur. ibid. nu. 14.*

8 *Scire aliquid eſt veritatem, viſu vel alio corporis ſenſu perceptam mēte retinere. ſect. 2. q. 12. nu. 3.*

9 *Sciens delinquentem non poſſe monitorij tempore reſtituere quid agere debeat. ſect. 2. q. 13. nu 4.*

10 *Sciens ſolus crimen aliquod, & quando illud reuelare teneatur. d. ſec. 4. q. 14. n. 3*

11 *Scientes me iuſta de cauſa nō reſtituere, reuelare nō aſtringūtur. d. ſec. q. 15. n. 2*

12 *Scientes per conſultationem ſecretam reuelando peccant mortaliter, & tenentur ad reſtitutionem. ſect. 2. q. 16. nu. 1. declar. nu. 5. & ſeqq.*

13 *Scientes ſub ſigillo ſecreti dicere poſſunt, quod alia via ſciebant. ibi. ſub eod. nu. 1.*

14 *Scientes ſub ſigillo ſecreti ſi propalare tenerentur quæ mala euenirent. ibi. nu. 3.*

15 *Sciens aliquid fuiſſe ablatum alicui an debeat dominum rei monere. ſec. 3. q. 3. n. 4*

16 *Scientes vel credentes aliquem iuſtè rem detinere non arctantur vi monitorij propalare ſect. 3. q. 4. nu. 2.*

17 *Scientia præſumitur inter compatriotas. ſect. 3. q. 5. ſub. nu. 33.*

Vide uerb. Reſtituere, Reuelare, Compenſatio, Denunciatio.

Scripturæ.

1 *Pro editione ſcripturarum monitoria non ſunt neganda. ſect. 1. q. 17. nu. 1.*

2 *Ad edendas ſcripturas quis compelli poteſt ob vitandum peccatum. ibid. nu. 6.*

3 *Scripturæ poſſunt eſſe in quadruplici differentia. ſect. 3. q. 1. nu. 1.*

4 *Scripturæ publicæ vel propriæ rei, aut actoris, vel communes quæ dicantur. ibid. num. 2.*

5 *Scripturas publicas reus prodere, & ſcientes propalare aſtringuntur, & quomodo. ibid. nu. 3.*

6 *Scripturam autenticam non habens, ſed eius tranſumptum illud prodere non tenetur. ibid. nu. 4.*

7 *Scripturas proprias rei cur nō arctetur ipſe prodere, nec ſcientes reuelare. ibi. n. 6*

8 *Scripturas reo, & actori cōmunes quando non obligetur reus producere. ibi. n. 8.*

9 *Scripturas actoris quando reus prodere minimè teneatur. ibid. nu. 10.*

10 *Edere ſcripturas actori ad ſupplendum probationis defectum an arctetur reus. ibid ſub eod. num.*

11 *Scripturam pro iuorum meorum facientem ad ius alterius quando edere tenear. ibid. num. 12.*

12 *Quomodo cognoſcendum an per monit. ad prodendas ſcripturas noua obligatio imponatur. an vero tantum exigatur antiqua. ibid. nu. 13 & ſeq.*

Vide uerb. Reus. Actor, Notarius, Monitorij obligatio.

Sigillum Confeſſionis uide uerb. Confeſſionis ſigillum.

Socius uide uerb. Secretum nu. 5.

Solennitas.

1 *Solennitates inſtrumentorum dicuntur ſubſtantialia. ſect. 3. q. 6. ſub nu. 4.*

2 *Solennitates requiſitæ in alienatione bonorum eccleſiaſticorum, vel minorum, ſi omittantur, nullam reddunt ipſam alienationem in foro conſcientiæ. ibid n. 9.*

5 *Solennitates iuris ciuilis cur fuerint inducta in vltimis voluntatibus,& contractib.ibid.nu.28.*
4 *In actu non ſufficit veritas ſine ſolennitate.ibid.ſub nu.30.*
Vide verb.Contractus,Actus,Voluntas.
Solutio vide verb.Debitor,nu.1.3.&c ſeqq.
Sonus campanæ in fulminanda excommunicatione quid ſignificet.ſect.1.q.19.ſub nume.9.
Soror contra ſororem,quæ marito defuncto ſubtraxit nonnulla bona recuſans reuelare ob monitorium a iudice compelli poteſt.ſec.3.q.11.n.17.vide verb.Conſaguineus.

Sotus.

1 *Sotus non videtur approbare vſum monitorialium.ſect.1.q.3.ſub.nu.2.*
2 *Soti aſſertum in 4.diſt.22.q.1.ar.2.verſ.3.non admittitur.ibid.nu.10.*
Sponſus vide verb.Donatio.nu.18.

Spurius,

1 *Spurius accipiens patris hæreditatem cur eam reſtituere teneatur,non vero alius hæres,etſi tacita fide inſtitutus.ſect.3.q.5.nu.5.*
2 *Spurius an poſſit præſcribere hæreditatem paternam,& quando.ibi.n.6.*
3 *Spuris quando licitè poſſit accipere,& retinere bona patris ſibi reſtituta ab eo,cui pater ſic illa commiſit.ibid.nu.7.*
4 *Spurius legitimatus poteſt a patre hæres inſtitui;idem eſt in nepote ex filio ſpurio. ibid.nu.23.*
5 *Spurius cur inſtitui.poſſit hæres a fratre,vel ab alijs tranſuerſalibus.ibid.nu.24*
6 *Nepos legitimus,& naturalis ex filio ſpurio quomodo ritè hæres inſtitui poſſit. ibid. ſub.nu.24*
7 *Spurijs debentur alimenta de iure canonico.ibid.ſub.nu.25.*
8 *Spurio relinqui poteſt hæreditas ſub conditione,cũ legitimatus fuerit,vel ſi fuerit legitimatus.ibid.ſub nu.24.*
9 *Spurius a patre vſufructarius relictus,donec Rex Franciæ hæres inſtitutus venerit ad adeundam heredit.an poſſit ea frui,donec &c.ibid.ſub.nu.24.in fin.*
Vide verb.Conſtitutio,Alimenta,Filius,Hæres,Dos,Frater.
Status vide verb.Extimatio.

Statutum.

1 *Statutum Papienſ.90.in ciuilibus declaratur.ſect.3.q.5.ſub nu.22.*
2 *Statutum Papiæ.85. in ciuilibus quid diſponat circa donationẽ ob nuptias.ſect. 3.q 9 nu.10.*
3 *Statutum,quod maritus nõ poſſit relinq.vxori,quod Papiæ eſt 90.in ciuil. refertur,& explicatur.ibid.nu.17.& ſeqq.*
4 *Statuta Papiæ compilata,& edita fuerunt a doctiſſimo Baldo Peruſino. ibi.n.18.*
5 *Statutum quod maritus non poſſit relinq. vxori, videtur procedere tantum in vltimis volunt.ibid.nu.19.declar.nu.31.*
6 *Statutum contra ius commune vti odioſum ſtrictè eſt interpretandum.ibi.n.20.*
7 *Statutum loquens de relictis nõ habet locũ in donatione cauſa mortis.ibi.ſub eo.n.*

8 Sta-

Digitized by Google

8 *Statutum Papien.90.in ciuilibus cur valeat,& obliget etiam in foro conſcientiæ. num.22.*

9 *Statutum, nè maritus poſſit relinq. vxori, fuit conditum, ne maritus ob uxoris amorem ſpolietur, & pro conſeruanda agnatione ibid. ſub eod. nu.22.*

10 *Statutum ciuitatis factum in fauorem perſonarum porrigit effectum extra territorium ſtatuentium. ibid. nu.25.*

11 *Statutum Papiæ 87. in ciuilibus, quod mulier non poſſit petere fructus bonorum paraphernalium declaratur. ibid. nu.41.*

12 *Statutum loquens in marito erga uxorem non habet locum in vxorem erga maritum ibid. ſub nu.48.*

13 *Statutorum verba ſtrictè, & propriè ſunt accipienda ibid. nu.49.*

14 *Statutum Papiæ 98. in ciuilibus, ne mulier maritata poſſit ſine conſenſu &c. exponitur. ibid. nu.50.*

15 *Statutum, quo cauetur, vt conſules terrarum teneãtur denunciare delinquentes in ſuo territorio, an includat ipſum conſulem delinquentem. ſect.3. quæſtio.13. num.3*

16 *Statutum Papiæ in criminalib.53. quod conſules terrarum, & Parochiani teneantur denunciare &c. explicatur. ibi. ſub eod. nu.3.*

17 *Statutum ſi diſponat, quòd ſtetur conſcientiæ alicuius, ſi cauſa eſt nimis præiudicialis, poteſt probari contrarium. ſect.4.q.8.nu.32.*

18 *Statutum Auenion. ſuper reuelationibus monitorialium refertur, & declaratur. ſec.4.q.9.nu.12.*

19 *Statuto cautum eſt Senis, vt tres teſtes etiam non rogati ſufficiant in teſtamento. ſec.3.q.6. ſub nu.34.*

20 *Statuta Epiſcopi eius morte minimè expirant, ſecus à Vicario facta ſect.2.q.1. numero 21.*

Vide verb. Conſtitutio, Vxor, Maritus, Interpretatio, Lex, Excommunicatio.

Stuprum vide verb. Caſus nu.1.

Stylus.

1 *Stylus Curiæ Romanæ, & diæceſanorum ponendi clauſulam, quòd monitoria, niſi pro ciuili intereſſe fidem faciant. ſec.1.q.10.nu.10.*

2 *Stylus Curiæ Romanæ, & aliorum locorum in concedendis monitorijs quoad valorẽ rerum perditarum. ſect.1.q.11.nu.2.*

3 *Stylus eccleſiæ in excommunicandi forma. ſec.1.q.13.nu.4.*

4 *Stylus Curię Romanæ, & diæceſanorum in concedendis monitorijs quoad perſonam ea petentis ſec.1.q.15.nu.6.*

5 *Stylus, quòd monitoria tantum concedantur poſt litem cęptam, cur non valeat. ſec.1.q.18. ſub nu.10.*

6 *Stylus vniuerſalis in eccleſiaſt. procedendi contra laicos detentores vigore propalationum. ſect.4.q.8.nu.2.*

7 *Stylus ſeruandus eſt pro lege, & ius facit ibid. ſub eod. num.*

8 *Iudex, ſi non iudicat ſecundum ſtylum, facit litem ſuam. ibid. nu.3.*

9 Sen-

9 *Sententia lata contra ſtylum eſt nulla.ibid.ſub nu.3*
Vide verb.Praxis,Lex,Conſtitutio.
Subdelegare vide verb.Delegatus.nu.6.

Subditus.

1 *Subditus cur ſecretum reuelare non teneatur,etiam ſi prælatus id ei iubeat.ſect.1 q.16.nu.8.*
2 *Subditus,qui extra ſuam diœceſim furtum fecit,cur non ligatur per excommunicationem in omnes furtum committentes latam a ſuo Prælato.ſec.4.q.17.nu.8*
Vide verb.Secretum,Excommunicatus,iuriſdictio.
Succeſſor vide verb.Vicarius.nu.12.
Supplicatio vide verb.Impetratio nu.2.
Suſpenſio vide verb.Irregularitas nu.6.
Tacere vide verb.Furtum nu.13.Veritas nu.1.
Tempus vide verb.Terminus.nu.pen.& ſeq.

Terminus.

1 *Terminus dierum ad reſtituendum,vel propalandum datus an poſſit abbreuiari ſect.1.q.19.nu.3*
2 *Termini prorogatio data a parte ad reuelandum ; vel reſtituendum quid operetur ſec.1.q.10.nu.6.*
3 *Terminus in monitorijs ad quid ponatur.ſect.2.q.1.nu.3.& nu.7*
4 *An intra terminum monit.numeretur dies publicationis.ibi.nu.4. vbi latè declar.*
5 *Prorogare denunciationem vltra terminum quando quis poſſit.ibid.nu.5*
6 *Termino monitorij elapſo,an incurratur ſtatim excommunicatio,& quando ibi.n.6*
7 *Termino elapſo,cur non ceſſat obligatio reſtituendi,vel reuelandi ibi.num. 7*
8 *Terminis monitorij non ad extinguendam,ſed ad differentiam obligationem datur ſect.2.q.6.nu.5*
9 *Terminus,ſiue tempus præſentandi in iurepatronatus quãdo incipiat currere.ibi. ſub nu.6.*
10 *Terminus,ſiue tempus in monitorijs datum incipit currere a die notitiæ.ibi.ſub.7*
Vide uerb.Dies,Publicatio,Obligatio.

Tenor.

1 *Tenor monitorij Papalis refertur cum annotationibus ad marginem.ſect.1.q.18. num.7.*
2 *Tenor verborum in monitorijs eſt ſpectandus,& quot modis fiat.ſect.1.q.20. nume.13.*
3 *Tenore monitorii Papalis alterato poteſt impediri eius curſus.ſect.4.quæſt.1.ſub nu.25.*
Vide uerb.Monitorij interpretatio,Curſus,Verbum.

Teſtamentum.

1 *Teſtamentum minus ſolenne an debeat in foro conſcientiæ obſeruari,ſect.3.q.6.nu. 2.vide nu.10.& ſeqq.*
2 *Venientes ab inteſtato cur ſtante teſtamento minus ſolenni poſſint tuto hæreditatem petere,& retinere.ibid.nu.17.*

3 *Hæres ab inteſtato in foro iudiciali legata in minus ſolenni teſtamento relicta ſoluere non tenetur ibid.num.27.& nu.29*

4 *Teſtamentum, vel alia vltima voluntas in foro exteriori nullæ cur valeant in foro conſcientiæ tantum ſecundum Molin.*

5 *In minus ſolenni teſtamento ſcriptus hæres an teneatur in foro conſcientiæ legatarijs in eodem teſtamento nuncipatis res legatas tradere.ibid.num.50*

6 *Ex teſtamento minus ſolenni cur non oriatur obligatio ciuilis, vel naturalis.ib.ſub num.17*

7 *Teſtamentum coram duobus, vel tribus perſonis cum interuentu Parochi quando, & vbi valeat ibid.nu.34*

8 *Senis ſtatuto cautum eſt, vt tres teſtes etiam non rogati ſufficiant in teſtamento ibid.ſub eod.nu.*

Vide uerb.Heres, Legatum, Voluntas.

Theſaurus uide uerbo.Publicatio excom.

Teſtis.

1 *Teſtes quare compelli poſſint ad deponendum ſect.1.q.15.ſub nu.12.& nu.13*

2 *In quibus negotijs vt teſtis, vel vt denunciator quis vocetur in monitorijs.ſec.1.q.20.nu.11.& ſeq.*

3 *Teſtis deponens falſum in iudicio etiam ſine iuramento punitur pœna falſi ſec.2.q.3.nu.7.*

4 *Teſtis non ſolum expenſas viæ, ſed mercedem dierum accipere poteſt.ſect.2.q.5 nu 3.*

5 *Teſtis extra proprios lares deponere coactus expenſas, quas domi feciſſet, habere non debet ibid.num.12.*

6 *Teſtis excommunicatus edoctus de negocio, de quo in monitorio, quomodo poſſit teſtificari.ſect.2.q.6.nu.9.*

7 *Teſtis omni exceptione maior quis dicatur.ſect.2.q.11.nu.11.*

8 *Teſtis vnius dictum quando ſemiplenam faciat probationem.ibid.num.15.*

9 *Teſtis vnicus ſufficit ad impediendum matrimonium, & quando teneatur impedimentum reuelare.ibid. nu.23*

10 *Teſtis atteſtari debet de his, vel quæ vidit, vel quæ corporis ſenſu certa eſſe percepit ſect.2.q.12.ſub num.3*

11 *Teſtis de auditu cur, & quomodo reuelare teneatur.idid.nu.5*

12 *Teſtis de auditu facit adminiculum, & præſumptionem, & adiuuat probationem ibid.ſub num.5*

13 *Teſtis de auditu vt probet, quatuor concurrere debent.ibid.nu.6*

14 *Teſtis minus idoneus cum alijs idoneis coniunctus fidem facit.ibid.nu.6*

15 *Teſtis inhabiles cur comprehendantur in monitorialibus ibid.nu.7 Quando in ſubſidium admittantur, vide D.Coſtam tract.de remed.ſubſid.remed.70 per tot.*

16 *Teſtis inhabilis fides ex quibus ſuppleatur ibid.nu.8.*

17 *Teſtis quibus remedijs vti poſſit, ſi interrogetur de eo, quo nō debet.ſect.2.q.14.n.4*

18 *Teſtes priuilegiati, qui teſtificari contra alios non tenetur quinam ſint, & cur prohibeantur.ſect.3.q.1.nu.1.*

19 *Teſtificari tenetur quis ſponte, vbi proximus graue damnum patiatur. ibid. nu. 2.*
20 *Teſtes priuilegiati teſtificari arctãtur, vbi deſunt alij teſtes, & quãdo ſpõte. ibi. n. 3*
21 *Teſtificari non poſſunt ſacerdotes, & alij clerici ſine licentia ſui Epiſcopi, & religioſi ſine ſui ſuperioris licentia. ibid. nu. 4.*
22 *Teſtes priuilegiati, vt non ferant teſtim. a ſolo iure poſitiuo eſt conceſſũ ib. ſub n. 5.*
23 *Inter teſtes priuilegiatos, & non priuilegiatos quanam extet differentia. ibi. nu. 6*
24 *Teſtificari vt poſſint, & debeant conſanguinei, & affines quid attendẽdũ ibi. nu. 7*
25 *Teſtis in criminalibus quando aſtringatur ſponte ſe offerre, etiam cum ſuo damno ibid. nu. 11.*
26 *Teſtes vbi deſunt, & veritas aliter haberi nequeat, tenentur priuilegiati vi monitorij propalare ibid. nu. 13. & quomodo declar. nu. 18. & ſeq.*
27 *Teſtes priuilegiati informati ex neceſſitate vt differant ab informatis voluntariè. ibid. nu. 14.*
28 *Teſtis, qui, vt non deponat contra ſuum cognatum, vel affinem, ſe abſcondit, quàm grauiter peccet. ibid. nu. 15.*
29 *Teſtis deponere diffugiens vt a iudice conueniendus, & quando mulctandus. ibid. nu. 16.*
30 *Teſtis priuilegiatus etiam in defectum aliorum quando excuſetur a propalatione ibid. nu. 19.*
31 *Teſtium depoſitio ſuper monitorijs nihil præſtat, ſi in ſeculari foro repetantur relatiuè ad ipſas propalationes ſect. 4. q. 9. nu. 3. declar. nu. ſeq.*
32 *Teſtimonium propalantis ſine iuramento vi monitorialium cur inclinet iudicem ad ita ſentiendum ibid. nu. 6.*
33 *Teſtes ſecretò ſuam depoſitionem facere debent, aliàs puniuntur ibid. nu. 7.*
34 *Teſtes monitorialium cur non præſumantur permittere ſe ſubornare. ibid. num. 4.*
Vide uerb Atteſtatio Depoſitio, Conſanguineus, Perſona priuil. Sacerdos.
Teſtificari vide verb. Teſtis &c.
Teſtimonium vide ibid.
Timetur magis quod ſpecialiter iniungitur. ſect. 4. q. 10. ſub nu. 2.

D. Thomas.

1 *D. Thomas in 2. 2. q. 66. art. 5. ad 3. vt intelligendus ſect. 2. q. 8. ſub. nu. 6.*
2 *D. Thomæ Aquinatis Doctoris Angelici Laus ſect. 3. q. 3. nu. 5.*

Textus.

1 *Textus in c. 2. de homic. lib. 6. explicatur. ſect. 1. q. 10. ſub nu. 15.*
2 *Textus in c. ad noſtram. el 2. de iureiu. exponitur. ſect 1. q. 16. nu. 2.*
3 *Text. in c. cum non ab homine. de ſent. excom. vt intelligendus. ſect. 2. q. 17. ſub n. 12*
4 *Text. in auth. ex complexu. C. de inceſt. nupt. declaratur. ſect. 3. q. 5. nu. 26.*
5 *Textus in c. is qui fidem, de ſponſalibus intellectus affertur ſect. 3. q. 6. ſub. nu. 12.*
6 *Text. in. c. cum eſſes. de teſtam. quomodo intelligi debeat. ibid. ſub. nu. 35.*
7 *Text. in l. vlt. C. de fideicom. explicatur. ibid. nu. 43.*
8 *Text. in c. ſi clericus laicum. de for. compe. declaratur. ſect. 4. q. 8. ſub nu. 21.*
9 *Text. in c. nuper. de ſent. excomm. quomodo intelligendus ſect. 4. q. 14. nu. 8*

Vide

Vide verb. Lex, Conſtitutio. Concil. Trid. Interpretatio.
Tutor de quo dubitatur, quòd omnia non ſcripſerit in inuentario, quomodo per monitorium compelli poſſit ad propalandum ſect. 1. q. 18 ſub nu. 12.
Valor vide verb. Emptio, Res, Furtum, Modicum, Monitorij conceſſio.
Venenum. vide verb. Sacerdos. nu. 10.

Vaſſallus.

1 *Vaſſallus non tenetur reuelare contra dominum. ſect. 2. q. 14. nu. 10.*
2 *Editum, quod vaſalli veniant ad accipiendam inueſtituram infra certum tempus, non arctat eos, qui ſunt certi ſec. 3. q. 12. nu. 10.*

Verbum.

1 *Verbum monere aliquando præcipere ſignificat. ſect. 1. q. 1. nu. 2.*
2 *Verba in diſpoſitione poſita ſunt ponderanda, & præciſè attendenda, & ad caſum reſtringenda in quo loquuntur ſect. 1. q. 20 ſub nu. 3*
3 *Verba in ſua propria ſignificatione reguraliter accipienda ibid. ſub n. 10.*
4 *Verba impropria nda ſecundum ſubiectam materiam. ibid. ſub. nu. 11*
5 *Verborum tenor in monitorialibus ſpectandus, & quot modis fiat. ibid. nu. 13.*
6 *Verba ſunt intelligenda cum effectu ſect. 4. q. 7. nu. 5.*
7 *Verba ſtatutorum vt interpretanda, vide verb. ſtatutum nu. 13.*
8 *Verbum Præſumunt, vel præſumpſerint quid denotet ſect. 4. q. 16. nu. 10.*
Vide verb. Dictio, Interpretatio, Tenor.

Veritas.

1 *Veritatem tacere quando ſit mortale peccatum. ſect. 1. q. 16. nu. 3.*
2 *Verum tacere, & falſum aſſerere paria ſunt. ibid. ſub eod. num.*
3 *Veritatis occultatio quando ſine peccato fieri poſſit. ſect. 2. q. 14. nu. 2. 3. 4.*
4 *Veritas coactè, ſiue neceſſariò dicitur aduocato, procuratori, medico, & confeſſario. ſect. 2. q. 16. nu. 4.*
5 *Veritatem fateri coram iudice quando quis non aſtringatur ſec. 3. q. 5. nu. 9.*
6 *Veritas ſine requiſita ſolemnitate in actu non ſufficit. ſec. 3. q. 6. ſub nu. 30.*
Vide verb. Mendacium, Paria, Reus, Iudex, Reuelare.
Veſtis vide verb. Sciens nu. 5.

Vicarius

1 *Vicarius generalis Epiſcopi habet eandem cum Epiſcopo poteſtatē ſect. 1. q. 6. n. 1.*
2 *Vicarius Epiſcopi decernit monitoria, vt Declarauit Sacra Congreg. Card. ibi. nu. 2*
3 *Vicarius an poſſit concedere monitoria præſente Epiſcopo, ibid. nu. 5.*
4 *Vicarius Epiſcopo præſente, in quibus non exerceat ſuum officium. ibi. ſub num. 5.*
5 *Vicarius an poſſit concedere monitoria Epiſcopo excommunicato, vel interdicto. ib. num. 6.*
6 *Vicarius per generalem Vicarium ſubſtitutus an poſſit monitoria relaxare. ibid. num. 10.*
7 *Vicarius generalis quando, & quomodo poſſit alium Vicarium ſubſtituere, ibi. ſub eod. nu. 10.*
8 *Archidiaconus eſt ipſo iure Epiſcopi Vicarius. ibid. ſub nu. 11.*

9 *Vicarius Epiſcopi an poſſit monitoriales à Sede Apoſtolica Epiſcopo directas exequi. & quando.ibid.nu.7.*
10 *Vicarius foraneus an poſſit monitoriales relaxare.ibid.nu.9.*
11 *Vicarius Epiſcopi delegatus an poſſit executionem monitorialiũ Papalium iterũ poſſit eas publicari, & fulminari fecere.ibid.nu.12.*
12 *Succeſſor in vicariatu an ſuccedat in cognitione cauſæ Vicario delegatæ ſub nomine dignitatis.ſect.2.q.1.nu.18.*
Addas Sanchez.de matr.tom.3.lib.8.diſp.27.q.2.nu.17.& ſeqq.
13 *Vicarius executor an poſſit dare abſolutionem excomunicationis incurſę ob monitoriales Papales.ſect.4.q.13.nu.4.*
14 *Vicarius Capit.Sede.Vac.monitoria concedit iuxta declar.Sacræ.Cong.Cardin.ſect.1.q.7.nu.1*
15 *Vicarius Capit.Sed.Vac.infra quantum tempus ueniat conſtituendus.ibid.nu.4*
16 *Vicarius Capitularis Sed.Vac.non poteſt exequi monitoriales Papales Epiſcopo, vel eius Vicario commiſſa.ſect.2.q.1.ſub nu.15*
17 *Vicarius Capitularis in quibus non habeat eandem auctoritatem, quam Vicarius Epiſcopi habebat.remiſ.ibid.ſub nu.17*
Vide verb.Eps,Monitorij conceſſio, Delegatus, Capitulum. Exequutio.
Viſitator Epiſcopi vide verb. Monitorialium conceſſio nu.9.
Vltima voluntas vide verb.Voluntar,Teſtamentũ,Hæres.&c.

Voluntas

1 *Voluntatem qui habet defuncti pro ſe licet non ſolennem,poteſt ſibi relicta retinere.ſect.3.q.4.nu.3.declar.nu.ſeq.*
2 *Voluntas defuncti ob ſolennitas non ſeruatas quando nulla etiam in foro conſcientiæ.ibid.nu.4.*
3 *Voluntas teſtatoris adaptatur ad poſſibilia,& præſumitur voluiſſe,quod iura volunt.ſect.3.q.6.ſub.nu.19.*
4 *Voluntas defuncti non ſolennis voluntas non eſt ſect.-.7.5.ſub nu.33.*
5 *Schedula de manu patris ſcripta continens eius vltimam volũtatẽ valet inter eius filios,& ad pias cauſas.ſect.3.q.6.nume.36. Addas D.Coſtam tract.de remed.ſubſid.remed.82.nu.3.*
Vide uerb.Teſtamentum,Hæres,Legatum,Lex.
Vſurarius,qui lucratus eſt pecunia vſuraria licita negotiatione reſtituere nõ tenetur.ſect.4.q 3.ſub nu.4.
Vſus monitorialium uide verb.Monitorij iuterpretatio nu 4.

Vxor.

1 *Vxor ſubtrahens aliquid a marito an comprehendatur in monitorio ad mariti inſtantiam publicato.ſect.3.q.8.nu.1.*
2 *Vxor ſubtrahens aliquid a marito quando dicatur furtũ committere.ibid.ſub eod.num.1.*
3 *Vxor,vel filius accipiẽtes aliquid a marito vel a patre pro ſuo decenti ornatu cur reſtituere,vel reuelare non aſtringatur.ibi.ſub.nu.2.*

4 *Vxor*

4 *Vxor dubitans monitorij excommunicationem ſe incurriſſe ob furtum marito factum, quid agere debeat. ibid. nu. 3*

5 *Vxor ad quid teneatur de re a marito ſubtracta, & qua pęna puniri poſſit ibi. n. 7.*

6 *Vxor, ſiue mulier retinens bona ſibi relicta a marito contra ſtatuti formam peccat, & tenetur ad reſtit. petentib. hæredibus, & per monitorium ligatur, ſect. 3. q. 9. num 21. limitatur, & declar. num. 38. & ſeqq. num. 43. & ſeqq.*

7 *Vxor non poteſt ſibi retinere aliquid ex bonis mariti pro fructibus bonorum paraphernalium a marito perceptorum. ibid. nu. 40. vbi declar.*

8 *Vxor poteſt de bonis mariti ſoluere debitum ipſius etiam contra eius expreſſam voluntatem, & quid aduertere debeat in hoc. ibid. num. 42*

9 *Donatio vxori remunerationis cauſa a marito facta quando teneat. ibid. nu. 43.*

10 *Vxor tribulationum, & infortuniorū mariti particeps, & adiutrix ibi. ſub eo. nu.*

11 *Vxor non poteſt ſibi aliquid ex bonis mariti ſibi retinere ob ordinaria obſequia marito exhibita. ibid. nu. 46.*

12 *Vxor tenetur ad obſequia mariti etiam vilia. ibid. num. 47.*

13 *Vxor quaſi ad vſum viri dicitur. ibid. ſub nu. 47.*

14 *Vxor alliciens virum blanditijs, vt eum nummis, aut alia re emungat, non punitur ibidem.*

15 *Vxor occultans bona mariti, nè ob eius delictum ſequeſtrentur, vel in fraudem creditorum, ob monit. reuelare aſtringitur, ſic & alij affines. ſec. 3. q. 10. nu. 1. declar. num. 4.*

16 *Vxor eſt perſona priuilegiata, ne contra maritum regulariter teſtificari cogi poſſit ibid. ſub nu. 4.*

17 *Vxor metu confiſcationis occultare poteſt bona mariti ad compenſandum debitum dotis. ibid. nu. 6*

18 *Vxor in caſu confiſcationis bonorum mariti per neceſſaria ſuppellectilia abſcondere poteſt, nec ob monit. reuelare tenetur. ibid. nu. 7*

19 *Vxor quando arctetur per monitorium ad propalandum contra maritum, vide ſect. 3. q. 11. ſub. nu. 14. Addas D. Coſtam tract. de remed. ſubſid. remed. 70. nu. 11. & 15.*

FINIS.

Co-

COPIA.

Gli Eccellentiſſimi Signori Capi dell'Illuſtriſſimo Conſ. di X. infraſcritti hauuta fede dall'Illuſtriſſimi Reformatori del Studio di Padoa per relatione delli doi à ciò deputati, cioè del R. P. Inquiſitore, & del Circonſpetto Secretario del Senato Zuane Marauiglia con giuramento, che nel Libro intitolato Canonicarum Quæſtionum in vtroque foro tam interno, quam externo, Auctore Petro Antonio Lazario Papienſi non ſi troua coſa contra le Leggi, & è degno di Stampa, concedono licentia, che poſſi eſſer ſtampato in queſta Città.

Data die 7. Maggio 1608.

D. Franceſco Loredan.
D. Stefano Viaro. } Capi dell Illuſtriſſimo Conſiglio de X.
D. Lunardo Mocenigo.

Illuſtriſſimi Conſilij X. Secretarius
Leonardus Otthobonus.

1608. die 8. Maij.
Regiſtrato nell Officio contra la Biaſtema a car. 194
Io. Baptiſta Breattus.

CANONICARVM, ET PRACTICABILIVM QVAESTIONVM

Vtriuſq; Fori tàm interni, quàm externi,

Auctore

PETRO ANTONIO LAZARIO PAPIEN. I.C. & de Sacro Patriæ Theologorum collegio Doctore, in cathedraliq; Canonico.

SECTIO PRIMA.

In qua tractatur de Monitorijs, ſiue Generalibus Excommunicationibus ad finem reuelandi, & declaratur præſertim; Quis Monitoria concedere poſſit, quibus perſonis, & quorſum.

QVAESTIO I.

Monitorium vnde dicatur, & quot modis ſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Monitorium a verbo moneo deriuat.*
2 *Monere aliquando præcipere ſignificat.*
3 *Monitorium pro citatione, & mandato accipitur.*
4 *Monitorium vt ſumatur a Mandoſ. in tract. de monitorijs.*
5 *Monitorium inſtar præcepti a quibus decernatur, & quotuplex ſit.*
6 *Monitorium accipitur pro excommunicatione contra aliquem contumacem lata nominatim.*
7 *Monitorium hic pro generali excommunicatione ad finem reuelationis ſumitur.*
8 *Excommunicationes generales Paulinæ cur dicantur.*
9 *Monitoria euangelicæ denunciationis vices obtinent.*

1 Monitorium à verbo † Moneo deriuare, quod idẽ ſignificat, ac ſuadeo, præcipio, memorem facio, aduerto, doceo tradit Quintil. Mandoſ. de monito. ſiue litteris executor. q. 1. in prin. Et ſic accipitur actuũ c. 20. vbi D. Paulus de Aſia receſſurus dixit maiorib. natu. Nõ ceſſaui die, ac nocte cũ lachrimis monens vnumquemq; veſtrũ, &c. et 1. Corin. cap. 4. inquit. Non vt cõfundam vos, hæc ſcribo, ſed vt filios meos chariſſimos moneo.

2 Monere etiam † aliqñ præcipere denotat, ita vt accipi Deut. ca. 21. ib. filius noſter proteruus, & contumax monita noſtra audire contemnit. facit l. 1. §. ſi magiſtratib. vbi glo. ff. de magiſt. conuen. Vnde monitoria, quæ decernũtur potius mandatorũ, & præceptorũ inſtar habẽt, quã ſimpliciũ monitoriũ, licet alias ĩter præcipere, ſeu cogere, ac monere, magna ſit dña, vt colligitur ex c. requiſiuit. iuncta gl. de ſpõſalib.

3 Monitoriũ quoque † capitur in iure pro citatione a iudice facta, ſeu pro quodã mãdato, & præcepto, vt quis cõpareat, quod citationi æquipollet; de qua monitione hr̃ tex. in l. 2. & ibi Bald. col. 2. ver. 4. C. quomodo, & qñ iudex. & in c. 2. de teſtib. & in c. conſuluit. vbi gl. de offi. deleg.

4 Et ſic accipit † à Quintil. Mãdoſ. d. tract. de monitor. nempe pro præcepto, ſiue mandato, quo iudex præcipit alicui certæ perſonæ, vt infra tot dies, vel mẽſes ſoluat, aut cõpareat ſub excõicationis pęnã. Abb. in c. 1. n. 6. de cauſ. poſſeſ. & proprie. ac per eundem in ſua praxi c. 22. nu. 3. & Corſet. in ſingul. verbo citatio.

5 Quod quidẽ monitoriũ † ab Auditore Cameræ, & alijs Romanis iudicib. decerni cõiter ſolet, abſq; cauſæ cognitione, cũ clauſula illa, ſi ſenſeris te grauatum &c. ita Quintil. Mãdoſ. vbi ſupra d. q. 1. Lel. Zecch. in repub. eccl. tit. de Auditore Cameræ Apoſtolicę cap. 7. vbi latè de eius offi. & poteſtat.

Et duplex eſt tale monitoriũ, ciuile vnum, & criminale alterũ; de quib. pręter Mãdoſ. in d. tract. copiosè agunt Anch. conſi. 297. incip. efficacibus Pariſ. conſi. 45. incipit, fuit monitorium, & conſi. 113. incip. monitorium, & conſil. 113. incip. monitoriũ emanatũ vol. 4. Oldr. conſ. 71. n. 2. Greg. Sair. tract. de cenſur. lib. 1. c. 12. n. 28. Illuſt. Card. Tuſch. to. 5. pract. concl. lit. M. concl. 356. poſt Henric. Boych. in c. litteris. de reſcrip. & Marian. Socin. de citat. art. 21. vbi hæc monitoria litteras executoriales vocat.

6 Accipitur etiam † Monitoriũ pro excõicatione ꝯ aliquem contumacem inflicta nominatim, vt colligitur ex ſummiſt. in verbo, excõicatio. 1. & Franciſco Marc. deciſ. 868. & ſeq. par. 2. Hugolin. de cẽſur. eccleſ. tab. 1. cap. 18. nu. 4. & Gregor. Sair. d. cap. 12. nu. 28. vbi declarant huiuſmodi monitorium eſſe nullũ ſine cauſæ cognitione, ac ſine clauſula iuſtificatiua.

Nos verò omiſſis plurib. alijs
7 ſignificatione † monitorium hic
ſumimus, prout accipit Sac. Cõc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de reform. nẽpe pro generali excõicatione ad effectũ reuelandi pro rebus amiſſis, aut clam acceptis, per quã via inquiſitionis iubent manifeſtari bona, occultatæ ſcripturæ, ſeu inſtrumenta; de qua excomm. tractãt canoniſtæ in c. qui cũ fure de fur. & legiſtæ in l. ciuile eſt. C. de furt. & ſummiſtæ in verbo excõicatio. Prob. in c. 2. de cõſtit. lib. 6.

Syl-

Sylua. nup. in verbo monitoriæ. lib. 3. Naua. in c. inter verba. coroll. 66. 11. q. 3. Ludou. Vital. in tract. de reis, & teſtimonijs.

8 Hæc autẽ monitoria, † ſiue generales excõicationes, quæ Paulinæ appellãtur, quia mos concedendi eas cum graui proceſſu increbuit ſub Paulo Papa III. vt notat Henriq. in ſum. tom. 1. lib. 13. de excommu. c. 18. in prin. lit. A. & vulgò litteræ monitoriales vocitantur, in locum † euangelicæ

9 denunciationis, quæ hodie ferè in deſuetudinem abijt, ſucceſſerunt, vt colligitur ex Fran. Marc. part. 2. deciſ. 853. & ex Riminald. iun. conſi. 357. nu. 32. & 33. vol. 4. Quamuis certè non minus antiquus videatur vſus harũ monitorialium, quam euangelicæ denũciationis, vt infra q. 3. nu. 5. huius primæ ſect. demonſtrabimus.

QVAESTIO II.

Monitorium quid, & quotuplex ſit.

SVMMARIVM.

1 *Monitorij eccleſiaſtici definitio traditur.*

2 *Decretum Concil. Trid. ſeſſ. 25. ca. 3. de refor. vbi datur forma in monit. ſeruanda refertur.*

3 *Monitoria ſub varijs formis concedi poſſunt.*

4 *Monitoria ad reuelandum, vel denunciandũ, vel teſtificãdũ vt differãt.*

5 *Monitorium ad reuelandum quomodo intelligi debeat.*

6 *Perſona, quæ poteſt prodeſſe, & non obeſſe cui debet reuelari delictum, vti patri, quæ dicatur.*

7 *Monitorium ad denunciandum de manifeſtis intelligendum.*

Sciendũ eſt in primis monito-
1 riũ (de quo hic agit) † eſſe excõicationem comminatoriã ab epiſcopo generatim conceſſam pro reb. ſubtractis, vel deperditis, aut pro alijs grauiorib. peccatis proximi damnũ cõmiſſis ad perſonæ læſæ inſtantiam, vt reus, vel ſciens hoc metu veniat ad criminis reuelationẽ, vt clarè colligit ex c. qui cũ fure. de fur. & ex Sac. Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de refor. vbi formam ſalutiferã ſeruandã præſcribit in hæc verba.

2 Quãuis excõicationis † gladius neruus ſit eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris: ſobriè tñ, magnaq; circunſpectione exercendus eſt, cum experientia doceat, ſi temerè, aut leuibus ex rebus incutiatẽ magis cõtemni, quã formidari, & pernitiẽ potius parere, quã ſalutẽ. Quapropter excõicationes illę, quæ monitionibus premiſſis ad finem reuelationis, vt aiunt, aut pro perditis, aut ſubtractis reb. ferri ſolent, a nemine prorſus, præterquã Epiſcopo decernantẽ, & tunc non aliàs, quã ex re non vulgari, cauſaq; diligẽter, ac magna maturitate per Epiſcopũ examinata, quæ eius aĩum moueat, nec ad eas deſcernẽdas cuiuſuis ſecularis, ẽt magiſtratus auctoritate adducatur; ſed totũ

hoc in eius arbitrio, & conſcientia ſit poſitum, quando ipſe pro re perſona, aut tempore eas decernendas iudicauerit.

Nõnulla alia quoq; ordinauit beatiſſimæ mem. Pius Papa V. in cõſt. incip. Sãctiſſimus, de qua infra q. 9. nu. pen. huius primę ſect.

3 Concedi autem † poſſunt monitoria cũ varijs clauſulis, & ſub varijs formis, & varia continere poſſunt, nempe ad reuelandum, ad denunciandum, ad teſtificandum, ad reſtituendum &c. vt infra apertius declarabitur in hac ſect. q. 20. nu. 10. & ſeq.

4 Differunt aũt † hęc inter ſe; nã monitoriũ ad reuelãdum qui accipit, ad plus tenetur, quã monitus ad denunciandũ; quia ad denunciandum non tenetur quis, niſi probare poſſit, quia denũciatio, quę fit per talia monitoria, dr̃ iudicialis ſecundũ Neuiz. in ſylua nup. lib. 3. verbo monitorię. n. 46. quod explicatur inf. ſect. 2. q. 21. Ad reuelandũ verò, ſic & ad teſtificandum tenetur, licet probare nequeat, iuxta ca. ad noſtrã. el 2. de iureiurã. cum ibi adnot. a Pan. & alijs. Nauar. in man. c. 27. nu. 10. & 135.

Quoad reuelãdum tamen in-
5 tellige † quando monitorium, ſiue excõicatio fertur, ad reuelandum delictum extraiudicialiter, quod fit ſuperiori, vt patri, & perſonæ, quæ põt prodeſſe, & non obeſſe, dũmodo pro certo habeatur, quod procurabit impedire delictum; aut damnũ ſine punitione, aut læſione aliqua. gl. in c. ſacerdos. de pęn. diſt. 6. & in cap. plerumq; 2. q. 7. c. hoc vr̃. 22. q. 5. Arnald. Albertin. de ſecreto nu. 171. Syluest. & Tabien. in verbo familia. Angelic. verbo denũciatio. §. fi. Sot. de rat. tegen. membr. 2. q. 2. Nauar. in c. inter verba. coro. 66. nu. 783.

6 Dicitur autem † perſona, quæ põt prodeſſe, & non obeſſe non iudex, vt iudex; ſed Epiſcopus, ſacerdos Parochialis, vel alius Pręlatus, vel dominus familiæ, iuxta prædictos doc. & nouiſſimè ſcripſit Epiſcopus Mõtis marani in praxi Archiep. Neap. c. 2. no. 2. in fi. Quo caſu non tenetur quis in conſcientia reuelare, niſi præmiſſa correctione fraterna. Sair. de cenſ. lib. 1. c. 9. num. 36. niſi ex fraterna monitione nulla ſperetur emendatio, ſm cõem ſententiã.

7 Ad denunciandum ẽt † intelligit de manifeſtis, & famoſis delictis, vt colligitur &c. inquiſitioni. &c. qualiter, & qñ. el 2. de accuſ. Nauar. cõſ. 6. de accuſ. & hęc declaranda ſunt iuxta adducta infra ſect. 2. quæſt. 11. nu. 11. & ſeq. Qñ verò iudex per monitorium obliget ad teſtificandum, vel ad denunciandum, vide infra quęſt. 20. huius primæ ſect. n. 10. & ſeq.

QVAESTIO III.

Monitoria an licitè, & validè ferri poſſint pro cauſis temporalibus.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio eſt ſpiritualis pœna,* &

& medicinalis.

2 *Excommunicatio eſt grauior pęna, quę ſit in eccleſia, cum mors appelletur.*

3 *Monitorium contra perſonam certam an ſit concedendum.*

4 *Monitoria concedere non eſt extra eccleſiaſticam poteſtatem.*

5 *Monitoriorum vſus iuſtus antiquus, & vbique receptus, & nu. 6*

6 *Monitoria cur iuſtè, & licitè decernātur pro temporali damno, & nu. 8. contra Amar. de Vigna.*

7 *Accuſatione non inſtituta an poſſit iudex cogere ſcientes ad reuelandam, & quando.*

9 *Communi ab opinione non recedendū ex particulari deciſione.*

10 *Soti aſſertum in 4. diſt. 22. q. 1. arti. 2. verſ. 3. reijcitur.*

DVbitandi ratio in hac quæſtione eſſe pōt; tum quia ex
1 cōmunicatio † eſt ſpiritualis pęna, & medicina. c. 1. de ſent. excō. lib. 6. ergo ad curationem animę eſt adhibenda, & non ad tēporalia incōmmoda reſarciēda; nam hæc cura vindicandi, & reſarciēdi tēporales iniurias ad ciuilē poteſtatē per ſe ſpectat; ergo nō vīr poſſe licitè iudices eccl'aſtici hoc titulo aſſumere gladium ſpiritualem, tū quia † excōicatio eſt gra-
2 uior pęna, quæ ſit in eccleſia, cū mors appelletur. Io. Neuiz. in ſylua lib. 3. verb. monitoriæ. ſub nu. 41. propterea nō debet ferri pro detectione rerum tēporalium; ſed ſolum pro peccato mortali, quod aliter corrigi non pōt. ita Ambr. de Vignate in l. ciuile. C. de fur. Sot. in 4. diſt. 22. q. 1. artic. 2. ver. 3. non vī approbare vſum huiuſcemodi monitoriorū, dum dicit, quod ad occulta inſtrumēta inuenienda, & ad cōpellēdos occultos teſtes, vt in iudicium prodeāt, nec mos priſcus, nec res ſat è legitima; ſed humana auaritia bonorū tēporaliū, ſeu idolorum cultrix iſtarū fuerit eccleſiaſticarū cenſurarum inuentrix; & Soc. ſen. conſ. 162. incip. cū præſentis. in fi. li. 4. materiā ſatis nouā appellat hæc monitoria. Quib. adde, quòd aliàs licitū videret hoc modo † excōicationē ferre ꝯ perſo-
3 nā certā, & cognitā, vt ꝯ Petrum, de quo cōſtat furatū eſſe hæc, vel illam rē, niſi reſtituat; quod quidē eſt ꝯ cōem vſum, vt infra dicemus q. 15. huius 1. ſect. ſequela patet; quia non eſt maior, rō qñ perſona incerta eſt, quā cū eſt certa.

His tñ non attentis, pro veritate rñdeo cū Frāc. Suarez ſup. D. Th. to. 5. diſp. 20. ſect. 1. quòd cer-
4 tiſſimū eſt, non eſſe per ſe malū, † neq; extra eccleſiaſticā ptātē ferre hanc cēſuram, eā ordinādo ad prædictos fines; nēpe vt reſtituātur ablata, ſoluāt debita, reuelēt occulta, & ſimiles; nā ſi ſecus eſſet, grauiſſimus error eſſet in eccleſia in re ad mores pertinente; quod impoſſibile eſt, vt probat Suarez l. c. & Card. Bellar. to. 2. cōtrou. lib. 3. de ecclā milītāte. c. 14. vide Caro. de reuel. confeſ. q. 34. ver. vñ inferūr. Imo talē vſum, & ꝯſuetudinē ferēdi hmōdi excōicationē rōnabilē, ac iuridicā eſſe probat tex. in c. ſi ſacerdos, de off. ord. c. a nobis, el 1. de ſēt. exc. & d.

c. ca.

c.ca.qui cũ fure. de fur. vbi Abb. n.2.& alij,& apertè hr̃ ĩ extrauag. vnic. Io. XXII.tit.de fur.& ex bulla Pauli III.67.incip.licet nuper. Quã quidẽ cõſuet.ſẽper in eccl̃a fuiſſe nõ obſcurè denotat D. Auguſtini epiſt.54.ad Macedonian. his verbis,loquẽs de his, qui poſſidẽt aliena, Nolẽtes aũt, inquit, reddere, quos nouimus, & malè abſtuliſſe,& vnde reddant. hñt, arguimus, increpamus, & deteſtamur quoſdã clã, quoſdã palã, ſicut diuerſitas perſonarũ diuerſã vr̃ poſſe habere medicinã,nec in aliorũ pernitiẽ ad maiorẽ inſaniam ꝯcitari, aliqñ ẽt ſi res magis curãda nõ impedit, ſancti altaris cõionis priuamus. & nouiſſimè Sac.Concil.Trid.d.ſeſſ.25.c.3.de refor.eã referens eſſe in Eccleſia, ſupponit honeſtã,iuſtã,&quibuſdã circunſtantijs moderatur. Ita ẽt ſanctiſſimę,ac colendiſſimę recordat.Pius V.bulla 88.incip.Sãctiſſimus in Chriſto. vbi pariter nonnulla circa has litteras monitoriales perutiliter ſunt ordinata,de quib.ſuo loco. Et hanc certè conſuetudinẽ vbiq; receptiſſimã eſſe teſtat̃ Io.Gutierr. li.3.can. qq.c.11.n.37.in fi. Rodri. in ſum. par.1.c.79.nu.3. Graff.conſi.6.de ſen.exc.n.4. vbi eã quaq; ratione
6 confirmat,nẽpe, quia † non reſtituendo ablata,& ſimilia,dãnificatur proximus;ſed dãnificãdo proximũ notabiliter,quis mortalem culpã incurrit, quia facit ꝯ charitatẽ, ergo iuſtè ꝯ talem monitoriales a iudice eccleſiaſtico in genere conceduntur,vt exeat a peccato. Hinc patet hm̃õdi monitorialium conceſſionẽ eſſe actum iuſtum, cum pietate ẽt coniunctum, ad ſalutem animarum,& ad veritatem coadiuuandam tendentem,vt notat D.Mar.Anton. var.reſol.lib.1.reſ.vl.caſ.36.vol.1.

7 Nec obſtat, quod † accuſatione non inſtituta iudex non poſſit cogere ſcientes ad indicandum, ſeu reuelãdum delicta, ſm̃ gl. in l.4.§.ſi iudicum.ff.de condict.ob turp.cauſ. iuxta diſtinctionẽ Bar. ibi, quia cùm nos ſimus in delictis,& cauſis, in quib. iudex põt procedere per inquiſitiouem;nã ad exonerationẽ cõſcientiarum detinentiũ, vel occupantium res alienas,&vt quis,quod ſuum eſt, conſequi valeat, hæc monitoria decernuntur, propterea iuſtè, & iuridicè conceduntur, vt ex Io. Franc. Ripa noſtro in l. in dies, §. hoc autem.nu.8.de damn.infect. tradit Mãdoſ. d.trac.de monit.q. 1.nu.12.& latè probat Ant. Sola ad antiq.conſt.Sabaud. ſuper decret.nullus; ti.vt nemo. nu.7.per Bart.Bal.Salic. & alios in l.ciuile. C.de furt. Alba.conſi.15.

Nec obſtat quod dicebat Ambr.de Vignate relatus per Neuiz. loc.cit.nempe † excõicationẽ nõ 8
debere ferri pro protectione rerũ tẽporaliũ; ſed ſolũ pro peccato mort. quod aliter corrigi nequit. Quia hæc propoſito quoad primã partẽ nullo modo eſt admittẽda,aliàs deſtrueretur funditus tota materia denunciationis, ita vt nunquã locũ haberet, vbi de reb.tẽporalib.ageretur, cuius

con-

ſcilicet veriſſimũ, vt ſupra probatũ eſt, & tenent oẽs indifferenter in c. qui cũ fure de fur. & c. nouit. de iudi. & in l. ciuile, & in puncto probat Rimin. iun. cõſ. 357. n. 36.

9 Quare per tale † Neuiz. & Vign. dictum non eſt a cõi doctorum ſñia, imo ab expreſſis canonib. & concil. temerè recedendũ, c. 1. de conſt. cũ ibi adno. Corraſ. in trac. de com. opin. lib. 2. inſp. 2. nu. 16. vſque in finem.

10 Nec obſtat dictũ † Soti loc. ci. qui ab oïb. cõiter reijcitur, non enim memoriã habuit, quamuis fuerit vir inſignis eruditionis prę fati loci D. Auguſtini, nec prædicti textus in c. ad noſtrã. & doctrinæ Abb. ibi de iureiur. ibi, mandamus, quatenus ſub pęnis excõicationis publicè in eccleſia proponi facias, vel proponas, vt qui ſuper hoc nocuerit veritatẽ, procedat ad teſtimoniũ proferendum, &c. Nec minus recordatus eſt d. extrauag. Io. XXII. ti. de fur. vbi clarè traditur practica hæc monẽdi generaliter malefactores, & ſciẽtes, vt infra certum terminũ ſatisfaciant, vel reuelent, aliàs reuelẽt, aliàs excõicationẽ ĩcurrãt.

QVAESTIO IIII.

Monitoria generalia quis concedere poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio eccleſiaſtica eſt in Summo Pontifice, vti in capite, a quo alij Prælati.*

2 *Monitoria vbi, & quibus concedere poſſit Epiſcopus, & nu. fin.*

3 *Eccleſiaſticus iudex ſolus de peccato cognoſcit.*

4 *Monitoria quando decernenda arbitrio Epiſcopi relinquitur.*

5 *D. Io. Bap. Coſta I.C. Papienſ. laudatur.*

6 *Litteræ monitoriales Apoſtolicæ Epiſcopo, vel eius Vicario cõmittũtur.*

7 *Epiſcopus an poſſit concedere monitoria hõibus beneficij nullius diœceſis.*

Communis eſt ſñia, quotidiano vſu approbata, Epiſcopũ in tota ſua diœceſi poſt Romanũ

1 † Pontificem, in quo tanquam in capite, ſeu primario fonte reſidet iuriſdictio eccleſiaſtica, vt in c. cũ ab eccleſiarum. & in c. graue gerimus. de offi. ord. Suarez. to. 5. diſ. 2. ſect. 2. poſſe ad inſtantiã cuiuſcũq; ſui ſubditi, hmõdi generalia monitoria, ſiue litteras moni-

2 toriales † concedere ꝯ iniuſte detinentes res inſtantis partis, vt niſi eas reſtituant intra tempus in eiſdẽ literis aſſignatũ ſint excõicati, & ẽt ꝯ ſcientes, vbi, vel apud quã perſonã tales res nunc ſint, vt id propalare teneantur, vt tradunt Bar. Bal. Ange. Iaſon & alij cõiter poſt glo. 1. in l. ciuile eſt. C. de fur. quos citat, & ſequitur Rimin. iun. conſi. 357. nu. 14. volu. 4. & Iac. Alba. cõſ. 15. n. 1. vol. 1. tex. in c. qui cum fure. de fur. vbi Abbas nu. 2. dicit per illum tex. iuſtificari poſſe Epiſcoporum ſñias, qui quotidie ſubditos ſuos furti ꝯſcios admonẽt, vt dẽant reuelare, & non reuelantes excõicant, ita Bal. in c. ſi ſacerdos. in prin. de offic.

offic.ordin.glo.in cle. diſpendioſã.in verb.præmoniti de iudi. vbi Imo.Anch. & alij,quos refert, & probat Io. Gutierr. lib.1. can.qq. c. 11.nu.1. poſt Io.Neuiz. in Silua.nup.lib.3.verb.monitoriç.nu. 28.vbi idem cõprobant, nẽpe ra-
3 tione peccati † de quo ſolus eccleſiaſticus iudex cognoſcere poteſt,vt hr̃ in cap.nouit. de iud.vbi Nauar.latiſſimè. Aufrer.in addi. ad cle.j.de offi.ord in.tract.de poteſt.eccleſ. ſuper ſeculares. n.53. Euch.tract.de Epiſcop.a n.86. & ſeqq. Praxis Archiepiſc.Neapol. cap.1.nu.16.in fi.

Quod hodie approbauit ſacrũ Conc.Trid.ſeſſ.25.c.3.verſi.qua-
4 propter. de refor. & ipſius † Epiſcopi arbitrio,qñ ſint concedẽda hæc monitoria prorſus reliquit, ibi, ſed totũ hoc in eius arbitrio, & conſcientia ſit poſitũ, qñ ipſe pro re,perſona, aut tẽpore ea decernenda eſſe iudicauerit. vt ẽt
5 annotarunt † excell. D.M. & oĩũ doctrinarum gñe refertiſſimus, ſummus theoricus, & ſummus practicus, celeberrimuſq; Aduocatus. D.Io.Baptiſta Coſta in ſuo eruditiſſ.trac. de fact.ſcien.& ign. cent.2. diſt.55. nu.1.to.j. & Greg. Sair.tract.de cenſur. lib.1.c.9.nu. 33. & Emanuel Rodriq. in ſum. par.1.c.79.n.j. & infra q.11.huius primæ ſect. latius declarabitur.
6 Epiſcopi † quoq; vel eorũ Vicarij regulariter delegantur pro executione litterarũ monitorialiũ auctoritate Apoſtolica extra curiã conceſſarũ, prout diſponit cõſti. fęli.mem.Sum.Pont.Pij V. incip.Sanctiſſimus in Chriſto Pater. Quę effectum ſuũ ſortiri non poſſunt,niſi prius ab eiſdẽ tãquã ſedis Apoſtolicæ delegatis ſummariè cognoſcatur,expreſſas preces ſubreptionis,vel obreptionis vitio nõ ſubiacere, iuxta decretũ Cõc.Trid.ſeſſ.22.in c.5. de refor. & notat Theſaur.for.eccl.part.2. c.17.n.51. An verò Vicarius Epiſcopi generalis poſſit cognoſcere litteras monitoriales, & eas exequi, quæ Epiſcopo sũt directę, vide inf. q.6. in fi. huius 1.ſect.
7 Non põt aũt † Epiſcopus concedere dicta monitoria hoĩbus beneficij,quod eſt nullius diœceſis; nã pro eius confugiendũ eſt ad ſedem Apoſtolicam,ſi qñ illis opus habẽt, minuſq; poſſunt cõcedi ab obtinente dictum beneficium,ſic declarauit ſacra congregatio Cardin.vt refert Praxis Archiep.Neap.cap.1.not.1.in fi.

QVAESTIO V.

Monitoria an poſſit concedere Legatus, vel Nuncius Apoſtolicus.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere ordinariam, & plenam habet iuriſdictionem.*
2 *Legatus concedit monitoria per totam ſuam prouinciam.*
3 *Legatus in quib.caſib.diſpẽſare poſſit.*
4 *Legatus quid facere poſſit, vel non. remiſ.*
5 *Legati officium non expirat morte Pontificis.*

6 Nun-

6 *Nuntius Apoſtolicus concedere poteſt monit. in vniuerſa ſua prouincia.*
7 *Nuntij apoſtolici ſtylus in concedendis monitorialibus.*

1 Legatum a latere, cum ordinariam † plenamq; habeat iuriſdictionem in prouincia ſibi commiſſa, vt tradunt gl. pe. & communiter doc. in c. legatos. 2. de offic. lega. lib. 6. & latè probat perquàm doctus D. Alc. Moneta in tract. de distribu. quotid. par. 2. q. 9. nume. 6.
2 monitoria per vniuerſam ſuã prouinciam decernere poſſe, pro indubitato firmant Iacob. Graff. conſ. 6. nu. 8. de ſent. excomm. & Ioan. Gutier. lib. 1. can. qq. c. 11. nu. 5. & ſeq.
3 Imo in omnibus † caſibus diſpẽſare poteſt, in quib. poteſt Epiſcopus, ſiue Archiepiſcopus, vel Patriarcha, ſiue quilibet ſuæ prouinciæ ordinarius, vices enim Papę gerẽs pleniſſimam, & maiorem alijs Prælatis, poſt Summum Pontificem, obtinet in ea poteſtatem; omniaque poteſt, quæ Pontifex maxi-
4 mus ſibi non reſeruauit, vt colligitur ex c. 1. de offi. lega. & ibi doct. Spec. in ti. de legato §. conſequenter. in prin. ſequitur Gũdiſal. Villadiegh. in tract. de leg. 1. par. q. 14. & Marc. Anto. Cucch. in inſtit. maio. iur. can. lib. 2. ti. 5. vbi ſigillatim explicat, quid poſſit facere legatus,
5 vel non; traditque illius officium per mortem Summi Pontificis nõ expirare, vt habetur in d. c. legatos. & ibi gloſſ. penult. & doct. de offic. leg. in 6. Villadieg. loc. citato. quæſtione 16.
6 Dictam verò facultatem, nempe monitoriales concedendi obti-

Pet. Ant. Lazar. Papien.

6 net † etiam Nuntius Apoſtolicus, Sedis Apoſt. legatus, vt hodie eſt in Regno Neapolitano dominus meus. Illuſtriſſ. & Reuer. D. D. Gulielmus Baſtonius, Epiſcopus Papienſ. quia & ipſe eſt ordinarius in ſua prouincia, & Papæ vices quoque gerit, ut in puncto tenent Io. Gutier. & Graff. loc. cit. qui teſtantur ſe ſæpiſſimè vidiſſe talem legatum, ſiue Nuntium concedere, atque decernere præfata monit. per
7 totam ſuam prouinciam, rem † cõmittendo Epiſcopo, ſiue ipſius generali Vicario, vt ſi re maturius cõſiderata iuxta dec. ſac. Conc. Trid. duxerit concedenda, ea decernat, cum alicuius termini aſſignatione, intra quem ſub pęna excommunicationis Apoſtolicæ reueletur, quod prætenditur. Sic etiam refert, & teſtatur Rodrig. in ſum. par. 1. ca. 79. nu. 1

QVAESTIO. VI.

Vicarius Generalis Epiſcopi an poſſit concedere monitoria.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Generalis eandem habet cum Epiſcopo poteſtatem.*
2 *Vicarius Epiſcopi decernit monitoria, vt declarauit ſac. congr. Card.*
3 *Concil. Trid. excludere volens Vicariũ Epiſcopi, vt loquatur.*
4 *Matrimonij denunciationes poteſt Vicarius Epiſcopi dimittere.*
5 *Vicarius an poſſit concedere monitoria præſente Epiſcopo, & qua non poſſit eo præſente.*

6 *Epiſcopo excommunicato, vel interdi-ćto, an eius Vicarius poſſit concede re monitoria.*

7 *Vicarius Epiſcopi an poſſit exequi mo-nit. Papale Epiſcopo directum, & quando.*

8 *Epiſcopi an poſſit cognoſcere cauſam ſuo Vicario ſub nomine officij delega tam.*

9 *Vicarius foraneus an poſſit concedere monitoriales.*

10 *Vicarius ſubſtitutus per aliũ Vicariũ, an poſſit decernere monit.*

11 *Epiſcopo abſente, nullo per eum Vica-rio deputato, ad quem ſpectet monit. concedere.*

12 *Vicarius Epiſcopi delegatus an poſt executionem monitorialium Papa-lium poſſit iterum eas publicari, & fulminari facere.*

VIcarium generalẽ Epiſcopi non poſſe monitoria cõcede re videretur rñdendũ, quia Conc. Trid.d.ſeſſ.25.c.3.de refor.diſpo-ſuit a nemine prorſus, præterquã ab Epiſcopo eſſe decernenda; ta-men cum Vicarius generalis cu-iuſcunque Epiſcopi, ſiue Archie-piſcopi hẽat generale mandatum,
1 ac † eandem Epiſcopi poteſtatem in iuriſdictionalib. ſibi ab Epiſco-po conceſſam, & poſſit excommu nicare, ordinariam enim exercet iuriſdictionem, cap.ex tuæ. ca.tua. de offic. ordin. dubitandum non eſt, quin prædicta monitoria con-cedere poſſit, vt in terminis tenẽt Sylua nup. lib. 3. verſ. monitoriæ. nume.28. Bernar.Diaz in reg.243. Iacob.Sbroz.de Vic.Epiſc.lib.2.q. 171.num.2.Graff.conſ.6. nume.7. de ſenten.excom.D.Ioan.Baptiſta Coſta trac.de fact.ſcie.& igno.cet. 2.diſt.55.nu.1.tom.1.& ita cenſuit ſacra congreg.Card.anno 1585, vt teſtantur Greg.Sair.trac.de cenſu. lib.1.c.9.nu.33.verſ.primum eſt.& Io.Guttier.lib.1.can.qq.cap.11.n.
2 8.his verbis. † Vicarius generalis, & ad id facultatem habens ab Epi ſcopo poteſt ſine præuia cognitio ne facti ab ipſomet Epiſcopo, ex-communicationes ad finem reue lationis pro rebus deperditis de-cernere; dum tamen ipſe Vicarius cauſæ cognitionem adhibeat. & ita in praxi receptum eſt vbique, vt fidem facit Marc.Ant. Genueſ. Epiſcop⁹ Mõtis marani in ſua pra-xi Archiep.Neapolit. cap.1.not.1.
3 Vnde per incluſionem † Epiſco pi factam a Conci.non excluditur eius Vicarius, qui, vt habetur in c. 2.de conſue.lib.6.& cap.Romana. de appel.lib.6.& tradit Camil.Cã-pegius Papienſ. qui fuit vnus ex Theologis Sum.Pontific. in cele-bratione ſacr. Concil. Trid. & po-ſtea Epiſcopus Sutrinus in tracta. de poteſt.Papę in reſponſ.art.1.nu me.48.facit idem tribunal cum ip ſo Epiſcopo, ſed ſolum inferiores voluit ſacrum Concil. in hoc ex-cludere. Nam quando Conc. Tri. voluit excludere Vicarium, vt in c.6.ſeſſ.24. de reform. loquitur ta-xatiuè, & expreſsè dicẽs, quod Epi ſcopis, non eorum Vicarijs, ſit per-miſſum, vt etiam aduertit Iacob. Sbroz.dicta q.171.in fi.
4 Sic etiam, licet † ſacrum Concil. Trid.ſeſſ.25.cap.1.de refor. videa-tur tantũ facultatẽ Epiſcopis con-cedere, vt exiſtẽte cauſa permittat matrimonia contrahi nõ pręcedẽ tibus

tibus denunciationibus; tñ hoc et poteſt Vicarius generalis, vt probant. Nauarr. conſil.5. de ſponſal. Tolet.in ſum.lib.7.capit.19.Graff. conſi.6.nu.12. de ſent.excom.

5 Et poteſt † talis Vicarius etiam præsẽte Epiſcopo huiuſmodi monitoria concedere, niſi expreſsè prohibeatur, vt concludit Graff.d. conſil.6.nu.16. poteſt enim Vicarius Epiſcopi præſente Epiſcopo ſuum exercere officium; niſi in caſibus exceptis, & in reuerentialib. Rebuff.in prax.benefi.li.1.cap.22. nu.187.& facit glo.no.in l.cuncta. C.de metaph.lib.12. vbi habetur, delegati iuriſdictionem non expirare per delegãtis præſentiã, ita Lãfran.Balb.deciſ.488. Et in omni loco ſuæ dioeceſis facere poteſt per rationes allegatas per Sbroz. de Vic.Epiſc.lib.1.q.fin.

6 Aduertas tñ † quod qñ Epiſcopus eſſet excõicatus, vel interdictus ſuſpenditur etiam poteſtas eius Vicarij generalis. capit.1.de offi.vic.lib.6.glo.& doct. in ca.vlt.de procur. Rebuff. in cap.poſtulaſtis. not.11.de cler.excom.miniſt.& in prax.lib.1.cap.22. ſiue in forma Vicariatus. nu. 217. Marant. in prax. par.4.diſt.5.an iudic.ſit ordi.vel deleg.nu.75.& ideo in hoc caſu non poſſet monitoria concedere.

Quæres autẽ, an talis Vicarius
7 † generalis exequi valeat monitoriales à ſede Apoſtolica conceſſas Epiſcopo directas? & reſpon.negatiuè, quia in huiuſmodi cauſis, & commiſſionib. Epiſcopus non cognoſcit, vt Epiſcopus, ſed tanquã Papæ delegatus; & quæ competũt ratione iuriſdictionis delegatæ, nõ vr̃, quod Epiſcopus illi cõmittat. Dec. in c.quoniam. Abbas.nu.15. de offi.deleg. Rip.in c. eam te.nu.46.& ſeqq. de reſcri. Cucch.in inſti.maior.iur.can.tit. de vic. n.116. ꝙ intellige, niſi Vicarius eſſet cõſtitutus a Sum.Pontifice, vt declarat Dec. loco cit.vel niſi Sum. Pontifex alternatiuè mandaret cauſam Epiſcopo, vel eius Vicario. Fely.in d.cap.eam te. nu.17. circa med.de reſcrip. Sbroz.de Vic.lib.2. q.135. per tot. Vel niſi Epiſcopus ei ſubdelegaret. Cucch.ibid.

Quod procedit è cõuerſo, quia
8 † nec Epiſcopus cauſam ſuo Vicario delegatam cognoſcere poteſt. Dec.in d.c.qñi Abbas.n.15. Etiãſi ſub nomine officij, & dignitatis tãtum, & non ſub nomine proprio, & dignitatis ſit eidem Vicario cã a Summo Pontifice delegata. Ripa d.nu.46.Cucch.loco cit.nume. 117.cũ ſeqq.& tenet. Iaco. Sbroz. d.lib.2.q.136.num.8.ꝯ Bertach.de Epiſcop.lib.4.par.5.nu.59. Limita tamen hoc ſecundum Cucch. vbi ſupra. vbi Vicarius eſſet officio defunctus, tunc enim in ea ſe immiſcere põt Epiſcopus, ſi ſub nomine dignitatis facta eſſet obligatio.

9 An verò † Vicarius foraneꝰ poſſit concedere huiuſmodi monitoriales? & concluditur, quod non, quia non habet eãdẽ auctoritatẽ, qua potit Vicarius generalis; nec facit idem conſiſtorium cum Epiſcopo. gl. in prin. in verb. foranei. de offi.ordin.lib.6. Quare a ſñia Vicarij foranei datur appellatio ad Epiſcopum, ſiue ad eius Vicariũ generalem, quæ tamen non datur a Vicario generali ad Epiſcopum,

Sbroz.de Vica. Epiſ.q.23.nu.5.cũ ſeq.de quib. vide Marant. vbi ſup. nu.12.cum plurib.ſeqq.

10 Quæritur etiam † an Vicarius ſubſtitutus per alium Vicariũ poſſit talia monitoria concedere? & reſpondetur, quòd licet Vicarius non poſſit ſibi ſubſtituere alium Vicarium perpetuũ ſibi ſimilem, ſecundum Marant. vbi ſupra nu. 22.ex aliqua tamen cauſa, puta abſentiæ, vel infirmitatis ad modicũ tempus poteſt, quo caſu dicerem, & hunc poſſe monitoriales litteras concedere.

11 Sed dubitatur, Abſente † Epiſcopo, nullo per eum Vicario conſtituto, ad quem ſpectet concedere monitoria; & dicendũ vr̃, quod ad Archidiaconũ, qui abſque aliquo facto, & ipſo iure eſt Epiſcopi Vicarius, iuxta c.1. vbi gl. & Butr. & c.ad hæc, §.ſciendum, & §.item epiſtola de offi. Archid.

12 Et in facto dubitatum fuit, an Vicarius Epiſcopi delegatus ad exequẽdas monitoriales Papales, poſtquam eas executioni demandauerit, & factæ fuerint aliquæ propalationes; poſſit denuo præcipere, vt iterum publicentur, & teneantur ſcientes, qui non propalauerunt, denunciare; & cõcluſum fuit affirmatiuè: ſic apertè colligit ex tenore ipſarum monitorialiũ, per illa verba, quæ regulariter apponuntur, Ex tunc in eos generalẽ excõicationis ſñiam proferatis, eamq; faciatis vbi, qñ, & quoties videritis expedire vſq; ad ſatisfactionẽ condignam, & reuelationẽ debitã ſolemniter publicari, &c. Secũdũ aureã dec.Boc.131. p totã.

QVAESTIO VII.

Vicarius generalis capituli Sede Vacante an monitoria decernere queat.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius capituli ſede vac. monitoria concedit iuxta declarationẽ S. Cõgr.*
2 *Capitulum ſede vac.in quibus ſuccedat Epiſcopo.*
3 *Capit.ſede vac.quæ poſſit facere, vel nõ remiſ.*
4 *Capit.ſede vac. infra quantum tempus Vicarium conſtituere teneatur.*
5 *Capit.ſede vac.an poſſit limitare auctoritatem, vel tempus Vicario.*
6 *Capitulo ſede vac. an liceat paciſci de Vicariatu.*

GEneralem capituli Vicarium 1 † ſede vac. conſtitutum monitoria concedere poſſe vſus teſtatur, & ſacra declarauit congregatio Card. 14. Auguſti anno 1586. vt tradit Greg.Sair. de cenſur. lib. 1.ca.9.nu.33.ver.primum eſt, & ratio eſſe poteſt, quia capitulum ca-2 thedralis ſede vac. gñaliter † ſuccedit in ſui Epiſcopi iuriſdictione, etiam in adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium, habetq; iuriſdictionem ordinariã a iure cõi, & poteſt iudices dare, ac cõſtituere, atq; omnia expedire, quæ ad iuriſdictionem pertinent, prout latè ſcribit Fran.Pauin.in tract. de offi. & poteſt. capituli ſede vac. q.1. & ſeq. pri. par. prin. optimè. Cucch. in inſt. mat. lib.2. titul.9. & Steph. Quaranta in ſumm. Bullar. verb. capi-

capitulum ſede vac. vbi latiſſimè
3 cumulant, quænam † poſſit capitulum ſede vac. facere, vel nõ; de quibus etiã vide copiosè. Illuſt. Card. Tuſch. tom. 1. pract. concl. iuris. lit. C. concl. 56. per tot. Theſau. for. eccl. par. 1. cap. 10. nu. 8. & in puncto tenet. Gutier. lib. 1. can. qq. ca. 11. nu. 9. & ſequ. a quo ferè omnia fideliter eſt mutatus circa hanc materiam, quamuis eius nomen reticuerit. Iac. Graff. conſil. 6. de ſent. excommu. vbi num. 10. hoc idem refert.

Quod etiam probare videtur ſacrum Conci. Triden. relatum per Theſau. for. eccl. vbi ſup. nu. 7. ſeſſ. 24. c. 16. de refor. vbi pręcipit, quòd
4 capitulum † ſede vac. officialem, ſeu Vicarium infra octo dies poſt mortẽ epiſcopi ꝯſtituere, vel exiſtentem cõfirmare oĩno teneatur, qui ſaltẽ in iure canonico ſit doctor, vel licentiatus, vel aliàs quantũ fieri poterit idone⁹. Qui quidẽ huiuſmodi facultatẽ nempe cõcedẽdi monitoria habet † niſi in mãdato habito a capitulo expreſsè denegetur, vel reſtringatur, quod ad hoc, vel ad alia ſibi reſeruando, quod capitulũ facere põt, vt tenet Gutier. & Graff. l. cit. & vide Iaco. Sbroz. tract. de vic. epiſc. lib. 1. qu. 30. & lib. 2. qu. 70. nu. 4. Imo põt certũ tẽpus in ipſa Vicarij deputatione præfinire, quo elapſo eius iuriſdictio expiret, vt ex declar. ſac. Cõgr. radit Steph. Quaranta loc. cit. in n. vbi nu. 13. deſcribit formulam commiſſionis in perſonam Vicarij capitularis; & eam declarat. Non poteſt † tamen capitulũ ſede vac. conſtituere Vicarium, cum pacto de participando de emolumentis, quia eſſet ſimonia, quibus non incurreret excõmunicationẽ, quia licet Vicariatus non ſit beneficiũ, neque ordo, eſt tamen res ſpiritualis. cap. 1. & 2. ne pręlati vices. Nau. conſil. 2. eod. tit. ne prælati vic. An verò capitularis Vicarius ſede vac. poſſit exequi litteras monitoriales Epiſcopo, vel eius Vicario cõmiſſas. vide inf. ſeſſ. 2. quæſt. 1. nu. 16. vbi negatiuè reſpondetur.

QVAESTIO VIII.

Abbas Regularis an poſſit permittere monitoria quoad ſuos ſubditos.

SVMMARIVM.

1 *Viſitator Epiſcopi an monitoria concedere poſſit.*
2 *Abbas quam iuriſdictionem habeat in ſubditos.*
3 *Abbates quinam Epiſcopis æquiparentur.*
4 *Abbates monitoria quoad ſuos ſubditos decernunt.*
Prior conuentus an monitor. decernere poſſit. nu. 4
5 *Prælati exempti an concedere poſſint monit.*

Licet, pro negatiua reſpondendum eſſe videatur, exceptis enim prædictis, nullum alium ea poſſe concedere, colligitur ex ſuperius adductis, & probat. Henriq. in ſum. theol. lib. 13. de excommunicatione. capitulo 17. §. 4. vbi fir-
1 mat, quòd nec † Viſitator Epiſcopi,

nec

nec Archipresbiter, & huiuſmodi generalem excōicationē ferre valent, facit bulla Pauli III. incip. licet nuper. 67. vbi prohibet ſub pœna excōicationis, & priuationis Præpoſito, & officialis Sancti Eleutherij, ne de cętero audeant concedere hōi monitoria, & conceſſa annullat, & ſic non poſſunt Parochi, prout poterant de iure antiquo ex conſuetudine, vt in c. 2. de offic.ord. Tñ ɔ̃rium quoad Abbatē verius eſſe opinor; quia
2 † Abbas in ſuos ſubditos iuriſdictionē quaſi Epiſcopalem, & ordinariam habet, in quos, præter depoſitionem omnia poteſt. Pan. in c. ſi quis contra de for.compe.

Imo iura, & doctores adęquant
3 † Abbates Epiſcopis in ptāte, & authoritate, & nonnullis alijs. c. vl. in prin. de offi.deleg. in 6. Pau. Lezar. in repet. ca. ex parte de confeſſis, nu. 1. quamuis aduertendum puto, nè quis decipiatur, tunc non de quibuſcunq; Abbatibus; ſed ſolum de habentibus Epiſcopalē iuriſdictionem, qui dñr magni Abbates, ſeu Abbates generales, intelligi debere, & de iis loquitr tex. in cap. Adrianus. el 2. 63. diſt. & in c. conuenientibus. in princ. 1. q. 7. vbi Abbas tenuit locum Papæ in Concilio: vide c. nullam poteſtatem. 18. q. 2. vbi habetur, quòd Abbatia eſt caput omnium beneficiorum regularium; & de magna Abbatum dignitate vide Card. Tuſc. to. 1. pract. cōcl. iu. lit. A. concl. 13. & concl. 29. nu. 5. & ſeq. Zecch. in repub. eccl. tit. de Abbatibus. c. 15. & pulchrè agit. Io. Baptiſta Magonus in lucerna morali. par. 1. c. 23.

4 Et poſſe † concedere in terminis tradunt Cucch. in inſt. mai. li b. 3. tit. 3. nu. 26. & Graff. conſil. 6. nu. 11. de ſent. excomm. qui extendit etiam ad Priorem conuentus, cū & eadem perſona cenſeatur, perſonamque Abbatis repręſentet; ſicut capitulum refert perſonam Epiſcopi, ſic hr̄ in c. his qui. de præben. in 6. & poſſe Abbatē, & Priorē monachos ſuos excōicare, probat Petr. Greg. Tholoſ. in par. iur. canon. lib. 4. titu. 16. cap. 4. lit. K.

Et Franc. Suarez ad D. Tho. diſp. 20. ſect. 1. nu. 2. to. 5. tenet, quòd
5 non ſolum Abbates, ſed alij † Prælati exempti, qui Epiſcopalem, vel quaſi habent, comprehendantur, ſic Lap. alleg. 38. in fi. & Illuſt. Tuſchus. tom. 3. prac. concl. lit. E. concl. 437. nu. 2. & ſeq. Et ſolum excludantur inferiores iudices ſubordinati Epiſcopis, vt ſolent eſſe viſitatores, Archipresbiteri, Archidiaconi &c. vt dicit Henric. loc. cit. faciunt adducta per D. Mar. Antonin. lib. 1. var. reſolut. vlt. reſol. caſ. 42. verſ. & licet.

QVAESTIO IX.

Monitoria quib. perſonis concedenda, vel non.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatis, criminoſis, monitoria non conceduntur.*
2 *Iudæis cur monitoria concedi non poſſint.*
3 *Monitoria ijs tantum conceduntur, de quorum intereſſe agitur.*
4 *Procuratori alicuius an ſint concedēda moni-*

monitoria.

5 *Pij Papæ V. conſtitutio ſuper monitorijs expediendis refertur.*

6 *Speciale mandatum requiritur ad obtinenda monit.*

1 AD inſtantiam excommunicati† vel manifeſtè, & notoriè criminoſi, & peccatoris non ſunt concedenda monitoria. gl. & Ab. in c.noui. nu. 32. in verbo additio. de iudic. Io. Neuiz. in Sylua. nupt. lib.3. verb. monitoriç. nu.47. verſ. limita primo. Theſau. for. eccl. 3. par. c.38. nu.29. Acta eccl. Mediol. par.1. lib.5. tit.7. cap.4. niſi criminoſus eſſet emendatus, vt ex Imol. in d. cap. nouit. & Roch. de Curt. declarat. Neuiz. d. num.47. in fin. vbi etiam ſubdit, quòd licet pro criminoſo non ſint concedenda, iudex tamen debet inquirere ex officio proprio, vt faciat reſarcire damnum, cui debet. Eadẽ ratione nec

2 Iudæis† cõcedi poſſunt, quia licet nobis fratres, & proximi ſint, præſertim in ſtatu euãgelij, quod omnes vocat, tamen cum in ſpiritualibus non ligentur lege canonica, & de eorum ſalute non curetur. c. gaudemus, de diuor. Felyn. in c. iudæi, el 2. de iudæis, fruſtra auxiliũ legis canonicæ implorant, qui in eam committunt, l. auxilium. in fi. & ibi Bart. nu.1. ff. de minor. c. bonæ, in prin. de elect. & quamuis iudæis non liceat impunè humanas leges violare, & proximo damnũ afficere, conſtitutionibus tamẽ ecclesiaſticis, & cenſuris, ac diſpoſitionibus peccati rationem habentibus, & fauorem animæ, vel moram in inſtructionem reſpicientibus directè non aſtringuntur. Philip. Maſſin. in l.1. C. de eden. nu.98. vide Felyn. in ca. nouit. de iud. nu.1

3 vbi additionator. Nec ijs,† de quorum intereſſe non agitur concedi debent, & ſi conceſſa fuerint, veniunt reuocanda. Nau. conſ.7. de ſent. excom. nu.1. Greg. Sair. in flo rib. deciſ. lib.5. tit.23. deciſ.8. Fran. Leo. in Theſau. for. eccl. d.c.38. n. 28. & infra declarabimus q.18. nu. 3. huius ſect. ſed vtique ad inſtantiam alicuius particularis damnificati,

4 vel† ad petitionem procuratoris alicuius Reipublicæ, aut ciuitatis damnum notabile poſſe concedenda veniunt. vt tradit Lud. Lopez in inſtruct. conſc. par.2. c.11. &

4 extat conſtitutio† ſemper auguſtę mem. ſum. Pont. Pij V. incip. ſanctiſſimus in Chriſto Pater, vbi ordinauit, quòd mandata, quæ in forma ſignificauit, pro rerum ſubtractarum, aut deperditarum reſtitutione, ſeu reuelatione expediãtur ad eorũ dũtaxat inſtãtiã, quorum ciuiliter ĩtereſt. Additq;, modo ſuper illis ſupplicationes in præſentia ſuæ ſanctitatis ſignatæ fuerint; quæ ſupplicationes rẽ ipsã, de qua agitur, reiq; valorem noĩatim, & ſpecificè exprimãt; niſi fortè ſint pro eccleſijs, locis pijs, cõitatibus, vniuerſitatibus, collegijs, aut vniuerſalibus ſucceſſoribus, quos veriſimile eſt, certam rerũ notitiam non hrẽ, tunc etenim hac ipſi perſonarũ qualitate expreſſa, itã demũ fieri poterit quædã in gñe deſignatio rerũ, ſi deſignatio neq; nimis vaga, & incerta, atq; adeo ĩ veriſimilis ſit, & tamen oſtendat res ipſas (id quod præcipuè in omnib.

atten-

attendendum eſt) minimè vulgates exiſtere &c. Ordinatur quoq;, quod committantur Ordinarijs, vel eorum Vicarijs,&c. Quam cõſtitutionem ad verbum refert Stephan. Quaranta in ſum. bullarij, verb. excommunicatio. ad finem reuelat. poſt princ. & de ea meminit Pet. Greg. Thol. in par. iur. can. lib. 4. tit. 16. cap. 2. in glo. lit. G.

6 Et nota† quod ad obtinendum iſta monitoria requiritur ſpeciale mandatum, vt tradit ex ſpeculatore, titu. de procur. ver. 18. Prax. Archiep. Neapol. capitu. primo, not. 11. vbi dicit, ſic ſeruari in ipſa Curia Neapol.

QVAESTIO X.

Monitoria quibus de cauſis concedenda, vel non.

SVMMARIVM.

1 *Expreſſa frequentiæ cauſa non excludit cæteras cauſas.*
2 *Cauſæ traduntur, pro quibus regulariter poſſunt monitoria concedi.*
3 *Monitoria concedi poſſunt contra non ſoluentes decimas.*
4 *Monitoriorum finis, & cauſa quænam ſit.*
5 *Circunſtantię obſeruandæ in monitorialibus relaxandis ex Conc. Trid.*
6 *Monitoria pro re omnino occulta, vel nota cur non concedenda.*
7 *Monito. pro re infamatoria non permittenda.*
8 *Copia reuelationum continentium infamiam non danda iudici ſeculari, & quid agendum.*
9 *In cauſa criminali cur non decernenda monitoria, declaratur. num. 15. & 17.*
10 *Stylus Curiæ Romanæ, & diœceſanorũ ponendi clauſulam, quod monitoria niſi pro ciuili intereſſe fidem faciãt.*
11 *Praxis, quod obtinentes monitoria non vtantur in criminalibus.*
12 *Monitoria in criminalib. cauſa quomodo concedi poſſint, declaratur. numero 15.*
13 *Monitorium an iuſtè concedi poſſit contra eos, qui iniecerunt manus violentas in clericum.*
14 *Monitorium an relaxari poſſit contra auctorem libelli infamatorij.*
15 *Irregularitas ex homicidio, quando euitetur cum proteſtatione, quod iudex ſecularis procedat citra pęnam ſanguinis.*
16 *Epiſcopus, cum non poſſit tradere iudici laico propalationes continentes criminalitatem, quid aget.*
17 *Monitoria concedi poſſunt, quando coram iudice laico agitur de crimine ciuiliter, quod explicatur.*
18 *Monitoria contra illum, qui non eſt ſoluendo, non decernenda.*

Licet ſacrum Conc. Trident. in ſeſſ. 25. cap. 3. de reform. exprimat, quod monitoria pro rebus ſubtractis, & deperditis concedantur, non excludit tamen, quin pro alijs cauſis concedi poſſint, prout indicant illa verba fieri ſolent, nã
1 expreſſa † frequentiæ cauſa non excludit cęteras cauſas. Corſet. ſingu. verb. frequentia per gloſ. in clem. 1. de reſcript. & no. prax. Archiep. Neapol. capit. 1. not. 2. Et in hac materia proceditur de ſimilibus caſibus ad ſimilia. Abb. in cap. nouit. nume. 52. de iudic. quem citat, & ſequitur Riminal. iun. conſ.

357. num. 32. & ſeqq. vol. 1. vbi concludit, quod in his caſibus regulariter ſint concedenda, in quib: agitur de intereſſe petẽtis monitoria, & peccatum purgari nequit per viam actionis, vel alterius remedij de iure introducti.

Et ideo non tantum † pro rebus furtim, & ĩ occulto acceptis, & deperditis, & pro ſciendis occultis, inueniendis ſcripturis, & iuribus occultatis, & alijs grauibus peccatis in proximi damnum commiſſis, & ſic contra illicitos detentores, & conſcios, vt hi reuelare, illi verò reſtituere teneantur; ſed etiam contra recuſantes dicere veritatẽ corã quocunque iudice, & contra impedientes teſtes produci in cauſa, & contra conſcios ſimulati contractus, vel pacti nudi in graue tertij præiudicium, vt infra quæſt. 16. la-
3 tius dicetur. & † contra nõ ſoluentes decimas. Rim. iun. d. conſi. 357. nu. 15. poſt glo. Card. Imo. in clem. diſpendioſam. in verb. præmoniti. de iud. & in ſimilibus caſibus ſunt concedenda; modo perſonæ ignorentur. Et exemplũ monitorij conceſſi ſuper repletione, & comablatione cuiuſdam capellæ de nouo ꝯſtrui inceptæ affert Franc. Marc. deciſ. 859. par. 2. & contra culpabiles, & conſcios, qui piſcauerunt in ſtagno cuiuſdam, habetur per eundem deciſ. 865. d. par. 2.

4 Et hoc † duabus potiſſimum de cauſis, ſiue finibus, nempè ob correctionem a peccato commiſſo, aut ad executionem præcepti obligantis; & conſequenter ad præueniendum, ne peccatum committatur; hi enim ſunt fines adeo intrinſeci excõicationis, quæ ſpũalis, & medicinalis pęna eſt, c. 1. de ſent. exc. lib. 6. vt ſine illis ſubſiſtere nequeat, & tradit Epiſcopus Montis Marani in d. prax. Archiep. c. 2. no. 1. in prin. quãuis eccleſiaſticus Prælatus poſſit hanc excõicationem imponere, non ſolum ad corrigendũ peccatũ iam cõmiſſum, & ad roborandam naturalẽ obligationem; ſed ad ſtatuendum proprium pręceptum, & nouam obligationem in huiuſmodi materia. Franc. Suarez tom. 5. diſput. 20. ſect. 3. nu. 2. & 5.

5 Aduertendũ tamen eſt, † vt res, pro qua monitiones petuntur, primo vulgaris, hoc eſt modici momenti, nõ ſit, vt infra declarabitur, ne leui de cauſa ad excommunicationem procedatur, ſed ea diligenter, & cum magna maturitate conſiderata, & examinata, quę verè moueat iudicem ad eam fulminandã. Nec moueatur ad eam ferendã cũ iuſſuis ſecularis, etiam magiſtratus auctoritate, & iudex verè iudicet pro re, loco, perſona, aut tempore, vt excõmunicatio feratur. ita Concil. Trid. d. cap. 3. teſtibus Sair. tract. de cenſur. lib. 1. cap. 9. num. 3. & D. Ioan. Baptiſta Coſta tractat. de fact. ſcien. & igno. cent. 2. diſt. 55. num. j. tomo 1.

6 Secundò, vt res † nõ ſit omnino occulta, ſiue incerta, vt cum iã diu amiſſa, vel ſubtracta eſt, vt illius memoriam amplius non haberi veriſimile ſit: vel nõ ſit omninò publica, & nota, quãdo enim debitor eſt notus, & notum quoq; eſt debitum, nulla ratione procedẽdum eſt per monitoria, vt debitor creditori ſoluere cogat. prax. Archiep. Neap. c. 2. not.

2.not.5. ex Sot.in 4.diſt.22. q.1.art. 2.vbi inquit,quòd non debet reue lari debitor, qui eſt notus. & infra explicabimus,quia hæc monitoria concedi tantùm debent deficiente probati ne,& in ſubſidium alio rum iuris remediorum;& ideo remedia ſubſidiaria appellari poſsũt; de quibus remediis elegans tracta tus a celeberrimo Domino meo, & pręceptore D.Io.Baptiſta Coſta fuit compilatus, & propediem excudetur.

7 Tertiò,vt † non ſit infamatoria. Neuiz.in ſylua nupt.lib.3.num.50. vnde in praxi nunquàm nominat̃ perſona, quæ præſumitur reum detinere, ne contingat oblędi eius famam Franc.Marc.par.2.decıſ.803. & 854.D.Menoch. de præſumpt.libro 4.præſump.190.n.35. & ſeq.latè prax.Archiep.Neapol. c.1.no.5. in prin.D.Coſta tract.de fact.ſcien. & ignor. cent.2.diſt.55.nu.7. tom. 1.ex Ant.Sola ſuper ord. & decret. Sabaud.tit.6. ſub rub.de tribun.cõpet.glo.4. nu.7. poſt Ludou. Vital. tract.de reis, & teſtimon. nu.22. & tale monitorium, in quo nominat̃ certa perſona,eſſe abuſium, & reijciendum tradit Ariſin. Tepat. lib. 1.var.iur.tit.de monitor. eccleſ.

8 Imo,quando reuelationes † recep tæ continent infamiam, non debet concedi earum copia in iudicio ſeculari; ſed ſunt concedenda tm̃ nomina, & cognomina teſtiũ, qui reuelarunt, quos compellere poteſt iudex laicus poſtea ad deponendum;dummodo non deponãt ſuper crimine ex infra dicendis:ſic vſu receptum eſſe in curia eccleſ. Neapol.teſtat̃ eius praxis Archiep. capitulo.1.not.5.in fi.

9 Quartò, vt res † non ſit criminoſa,ſiue criminalis cauſa:& talis etiã dicitur, etiamſi agatur tantùm de pęna pecuniaria,vbi fiſco veniat applicãda.l.agraria. vbi gl. ff.de term. mot. Philip. Maſſin.ad l.1. C. de eden.nu. 91. quod procedit præſertim,ſi copia reuelationum ſit conſignãda iudici laico, coram quo lis vertitur; tum quia infamiæ notam affert, tum etiam ad vitandam irregularitatem.Marc.Anton.Genueñſis in ſua.prax.Archiep.Neapoli.d. cap.1.not.6.

10 Vnde ex ſtilo † Curiæ Romanę, & generali diœceſanorum vſu, in ipſis monitorijs apponitur clauſula,nolumus autem, quòd ex reuelatione huiuſmodi,ſi eam fieri con tingat,niſi pro ciuili intereſſe, & ciuiliter tantùm agi poſſit;aliàs reue latio,ipſa neque in iudicio, neque extra iudicium fidẽ faciat. Ita quoque ſtatuit Pius Papa V. in conſtit. incip.ſanctiſſimus. vt no. Theſaur. for.eccl.par.3.cap.38.nu.21.

11 Et quia aliquando † reuelationes etſi non contineant criminalitatem,eas tamen obtinentes vtuntur illis in criminalibus, ſolet Vicarius Papienſis,& alij in ipſis litteris monitorialibus apponere, ne huiuſmodi reuelationibus poſſint vti criminaliter ſub pęna excommunicationis,& alia arbitraria.& Neapolitanus, vt habetur in eius praxi d.cap.1.no.6.quando concedit copiam reuelationum, ſolet imponere pęnam excommunicationis latæ ſententiæ parti,& iudici,ſi dictis reuelationibus vtantur in criminalibus, quæ practica tutior mihi vr̃.

Et

Et quamuis Franc. Marc. deciſ.
12 855.par.2. teneat monitoria † iuridicè concedi poſſe ſuper crimine prohabenda veritate, etiamſi criminaliter agatur: & ita etiam ſolere tradit Lel.Zecch. in tract. de republ. eccl.tit. de prælat. in genere. capit.1.§.quinto.verſ.excommunicatio verò, dummodo, inquit, in huiuſmodi cauſis criminalibus cõcedantur cum tribus clauſulis, primò ne fidem faciant, niſi ciuiliter tantum: ſecundò ad defenſionem tantum: tertiò quoad intereſſe, quibus factis iudex non incurrit irregularitatem, etiamſi mors inde ſequatur.

Et ꝑ intereſſe apertè docet Frã. Marc. d. deciſ.855. vbi concludit,
13 † quòd generale monitorium iuſtè fuit conceſſum c ntra oẽs, qui iniecerunt manus violentas in perſonam cuiuſdam presbiteri, & qui auxilium dederunt, conſcios &c. vt tenerentur emendare damnũ, & reuelare, ſicuti etiam contra fures,& alios damnificãtes, ſcienteſque quotidie iuſtè conceditur, iuxta cap. qui cum fure. de furt. l.ciuile.C.de furt.vbi glo.

Sic etiam videtur † poſſe decerni monitorium contra occultum auctorem libelli infamatorij, non quidem ob cõmiſſum delictum, ed ad reſtituendam famã, ad quã re naturæ tenetur, vt deducitur cap.quidam malignis.5.quæſt.j. i D.Gregor. ſimilem libelli infamatorij auctorem excommunica-, vt not. Sair. tract.de cenſur.lib. cap.9. nu.25.

Tamen ad euitandam † irregularitatem re vera non ſufficiunt dictæ clauſulæ, nec concedendo copiam reuelationum continentium criminalitatem, ſatis eſt proteſtatio, quòd iudex ſecularis procedat citra pœnam ſanguinis, iuxta c.2.de homic.in 6.quia textus in d. cap.2. non habet locum in agentib. cauſas alienas, ſed tantum ſuas, vt ibi notatur communiter per ſcribentes,& tradit prax.Archiep. Neapo. d. cap. 1. not. 7. & explicitè tenent Graff.par.1.deciſ.lib.2.c.62.nu.32. & 40.doctores in cap.poſtulaſti. de homic. vbi Fely. inquit, ſi clericus accuſaret furtũ alteri factum, vel teſtimonium præberet, talis proteſtatio non iuuat.de qua materia vide Nauar.conſi.9.de homic. Hoſt. in ſum.titu.de homic. volunt. n.4. & cum incurrente hanc irregularitatem ſolus Papa poteſt diſpenſare, quia dicitur homicida voluntarius.Spec.ti.de diſpen.§.4. inci.iuxta n.10.vide Simon.Maiol. de irregu.lib.2.cap.9. vbi ſub nu. 3. refert exemplum clerici, qui factus eſt irregularis ob patrocinium præſtitum pro fratre.

16 Sed hic quæritur, poſtquã † Epiſcopus receperit propalationes cõtinentes criminalitatem, quas non poteſt tradere iudici laico, quid erit remedij, vt orator valeat bona ſua recuperare? Reſpondeo cum Marc.Ant.Genuen. Epiſcopo Mõtis Marani Auctore dictæ prax.Archiep.d.not.6.quòd Epiſcopus poterit detinentem bona aliena per excõicationem cogere, vt exeat a peccato, & reſtituat, iuxta cap.nouit. de iud. vel declarari incurriſſe excõicationem generaliter latam contra detinentes talia bona,& nõ

reſtituentes,iuxta tradita infra ſec. 4.q.8.nu.14.& ſeqq. quod fieri poteſt,etiamſi compareat,& dicat,ſeparatum ſtare iuri coram ſuo iudice laico competenti, cum in hoc caſu alio modo prouideri non poſſit; nec in foro iudicis competẽtis aliquid probari queat, iuxta not.ſupra in prin. & eccleſia adiri poteſt ratione peccati mortalis, quando in foro exteriori nõ cõpetit ius,iuxta Inno.& alios,in d.c.nouit. de iudi.& cap.quia plerique de immun. eccleſ.

17 Conceduntur quidem † monitoria, quando coram iudice laico agitur de crimine ciuiliter,niſi cõtinerent ſcandalum, vt exemplificat Marc. Anton. Genuenſ. in ſua prax.Neapol.d.c.1.not.6.de quodã hærede,qui anno 1600. Neapoli agebat contra legatarios coram iudice laico, vt priuarentur legato, quia maledixerant animæ teſtatoris iuxta l.ſi animicidę ff. de his qui bus vt indign.& petijt monitoria contra ſcientes aliquem ex legatarijs talis teſtatoris eius animæ, quæ non fuerunt conceſſa, quoniam non poterat negari, quin contineret magnum ſcandalum.

18 Quintò,& vltimò, vt † res non ſint tales,pro quib.ſatisfacere non poſſe ſatis conſtet,vel probabiliter præſumatur eum, contra quem in genere latum eſt monitorium nõ habere,vnde reſtituat,imò ſententia excommunicationis lata contra inopem notoriũ eſt nulla. Butr. & Dec.in capit.P.& G.de offic.deleg.poſt Abb. in cap.Odoardus. & ibi gl.de ſolut. & ſi fuerint conceſſę huiuſmodi monitoriales earum curſus impediri poteſt, vt infra in 4.ſect.q.1.nu.19.declarabitur.

QVAESTIO XI.

Cuius valoris eſſe debeant res, pro quibus monitoria concedenda petuntur.

SVMMARIVM.

1 *Monitoria niſi pro rebus perditis alicuius ponderis concedenda, vt intellig.*

2 *Stylus Curiæ Rom. in concedendis monit.quoad valorem rerum perdit.*

3 *Monit.pro qua ſumma in ciuitatibus, vel oppidis ſint concedenda.*

4 *Res parua, vel magna dicitur reſpectu perſonarum.*

5 *Ruſtico porcum ſubtrahens oculum ei furari dicitur.*

6 *Furto ſubtrahens doctori librum furtũ magnum committit.*

7 *Furantem librum doctori an liceat occidere pro eius defenſione, & numero ſequen.*

8 *Locus Exod. capit.22. quomodo intelligendus.*

9 *Monitoria facilius pro pauperibus cõcedenda de re parua,& pro qua ſumma.*

10 *Monitoria de re ſacra pro minori concedenda.*

11 *Cauſa quæ magna, & quæ parua dicatur,relinquitur iudicis arbitrio.*

12 *Monit.ſpecialia contra certas perſonas quando, & pro qua ſumma conced.*

Res deperditas,vel ſubtractas, pro quibus monitoria decerni petuntur,non exigui ponderis, ſed aliqu-

1 alicuius † valoris eſſe debere, ſatis patet tum ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. ibi, ex re non vulgari; tum ex cõſtitu. Pij V. incip. ſanctiſſimus. ibi, quod præcipuè attendendum eſt, minus vulgares res exiſtere, &c. quæ vox, non vulgaris, vt notat Michael Salon in 2. 2. q. 66. arti. 6. non tñ intelligẽda eſt in ordine ad furtum, quàm in ordine ad excommunicationem. Et ſic quãuis duo, vel tres aurei ſint materia grauis in ordine ad furtum imo in aliquo furto quantitas rei ſurreptę pertingens ſummam duorum iuliorum ſufficit ad culpam mortalẽ. Nau. in man. c. 17. ſub n. 2. & latè Steph. Quar. in ſumm. bull. verb. caſus reſeruatus. n. 9. vbi reddit rationem, non tamen eſt talis in ordine quoad excommunicationem.

Quare ſtylus Curiæ Romanæ
2 † optime obſeruat, vt monitoria minimè concedat, niſi rerum ſubtractarum valor ſummam ſaltem quinquaginta aureorum attingat, licet ſint ſeparatim ſubtracti, vt ex tenore Papalis monitorij conſtat, qui infra in q. 18. huius 1. ſect. deſcribitur, & tradit Graff. conſilio 6. nume. 5. de ſent. excom. & in omnibus ferè locis ſeruatur, quod ſolũ pro aliqua graui ſumma feratur, quadraginta, vel quinquaginta ducatorum, & ita in Curia Neapolitana ſeruatur, quod non conceditur pro minori ſumma quinquaginta ducatorum, vt fidem facit eius praxis cap. 1. not. 2. circa med.

Verum cum aliter conſideranda ſit qualitas rei ſubtractæ in ciuitate, aliter in oppido, ideo cum eodem Graff. loc. cit. num. 6. tenerem
3 ſtylum Curiæ Romanæ † in ciuitatibus obſeruari debere, quando tñ petẽs eſt diues, in oppidis verò concedi poſſe pro ſumma decem aureorum ita tenet Lel. Zecch. in republ. eccl. tit. de Prælat. cap. 1. nu. 6. §. excommunicatio verò. & faciũt adducta per Io. Gutierr. lib. 1. can. qq. ca. 11. num. 60. vbi dicit, quòd ipſe Vicarij generalis officio fungens nunquam in ciuitate conceſſit monitoria pro minori ſumma, quàm viginti aureorum. Aliquando verò pro minori ſumma, vt decem viginti, vel triginta ducatorũ in Curia Neapolitana fuerunt conceſſa conſiderata paupertate petẽtis, vt habetur in d. c. 1. not. 2.

Sed quia non ſolum ratione loci, & rei; ſed etiam ex perſonarum
4 qualitate res parua † vel magna appellatur, ſecundum Franc. Marc. deciſ. 6. par. 2. nam, vt inquit gl. in l. ſed etſi. §. j. verb. modica, ff. de in modicum dicitur reſpectu perſonæ, & ibi ponit exemplum de Regina Mattilda dicente aliquantulũ terræ dono illi eccleſiæ, quæ tamẽ ad triginta miliaria extendebatur, quam gl. communiter approbant doct. ſecundum Cur. iun. in l. 3. nu. 18. ff. ſi cert. pet. reſpectu enim pauperis non erit vulgaris res, quæ reſpectu diuitis minima iudicabitur. Io. Gutier. loc. cit. nu. 63. quia parũ pauperi ſubtractum maximum afferre poteſt præiudicium, vt pulchrè declarat Franc. Marc. par. 2. d. deciſ. 6. nu. 4.

Et ob id non inargutè dicit D. Menoch. de arb. caſ. 295. nume. 10. & ſeq. ex glo. in l. illicitas, §. non te-
5 nuis, ff. de offic. præſid. qui † aufert

ruſtico porcum, aufert oculum: ſic
etiam tradit Iacob. Graff. par. 1. de-
ciſ. lib. 2. cap. 35. num. 27. ex Angel.
in l. ſed etſi, §. 1. ff. de iudi. & ibi etiã
ſcribit D. Menoch. quod magnũ
6 furtum iudicabitur, † ſi codex do-
ctori ſubtrahatur; in quo multum
inuigilauit, & plura ſcripſit, atque
annotauit. ita Graff. d. c. 93. nu. 27.
7 pro cuius libri † defenſione, qui pe
nes dominum eſt in ſingulari æſti-
matione, quis forſan penes alium
pro vili haberetur, licet in eo actu
eidem domino furem præſertim
nocturnum occidere, ſecundum
Thom. Gram. in §. iuris præcepta.
nu. 13. inſt. de iuſt. & iur. cuius opi-
8 nioni fauere vr̃ cap. 22. † Exod. ibi,
ſi effringens fur domum, ſiue ſuf-
fodiens fuerit inuentus, & accepto
vulnere mortuus fuerit, percuſſor
non erit reus ſanguinis: ſi autem
orto ſole hoc fecerit, de homici-
dio reus erit. ita habet in c. ſi perfo
diens. de homic. vbi gl. q͏ intellige
in defenſione cũ moderamine in-
culpatæ tutelæ, hoc eſt, vt id ſolum
faciat, ſine quo non poteſt iniuria,
ſiue furtum vitari, gl. fin. in c. olim
de reſtit. ſpol. Nau. in man. c. 15. n.
3. vide D. Menoch. de arb. caſ. 278.
nu. 1. Et quamuis hæc Gram. opi-
nio videatur ſatis probabilis, tamẽ
contraria tutior eſt, & magis pia: tũ
quia liber neq; æquipollet vitæ, ne
que ad vitam neceſſarijs, pro quib.
tantum licet regulariter hominẽ
occidere, ſecundum cõem, tum
quia talis occiſio eſſet ꝯ charitatẽ,
quia vita alterius præferretur rei
inferioris ordinis, & valoris, & lo-
cus ſcripturæ non videtur proce-
dere in hoc caſu. Quando verò li-
cet occidere pro defenſione rei fa-
miliaris, optimè declarant Sair. in
claui. lib. 7. c. 10. num. 10. & ſeqq. &
Tolet. in ſum. lib. 5. c. 6. nu. 29. poſt
Caiet. 2. 2. q. 61. ar. 7.
Hinc fit, (vt vnde digreſſus ſum,
9 reuertar) quòd facilius † pro pau-
peribus concedenda erunt moni-
toria de re parua, quàm pro diuiti-
bus, pro quibus de re parua conce-
di minime debent, vt rectè docet
Io. Gutier. d. cap. 11. nu. 60. Pro pau
peribus tñ concedenda fore non
cẽſerem, etiam in oppidis, niſi pro
ſumma ſaltem decem aureorum
niſi eſſent valde pauperes, quia tũc
etiam pro minori ſumma licitè cõ
cedi poſſent arbitrio iudicis. Lél.
Zecch. loc. cit. & ſic vidi Papiæ ob-
ſeruari, & facit Graff. d. par. 1. deciſ.
lib. 2. c. 93. n. 17. & Gutier. d. cap. 11.
nu. 65. in fi. Solent tamen in nego-
tijs modici valoris concedi moni-
tiones tantum ſub pęna excõica-
tionis abſque aggrauatione, vt no-
tat. prax. Archiep. Neapol. c. 1. not.
2. circa med. Quis autem dicatur
diues, & quis pauper vide D. Me-
noch. de arb. libro 2. caſ. 65. & 66.
vbi ex omnibus antiquis, & moder
nis optimè declarat.
Item conſiderandum venit, ſi
10 res † ſit ſacra; quia pro minori ſum
ma cõcedi poterunt, quàm pro re
non ſacra. Graff. conſi. 6. de ſent. ex
com. nu. 6. & facit dicta conſt. Pij
V. ac etiam extrauag. com. vnic. Io.
XXII. de furt.

Quibus perpenſis circũſtantijs
moueri poteſt animus ordinarij ad
ea relaxãda, vel non, cuius arbitrio
hoc relinquitur a Conc. in d. c. 3. ſi-
cuti etiam iuxta communem opi.

de

le iure regulariter † arbitrio iudi-
is remittitur, quenã dicatur cau-
a magna, & quæ parua, vt pluribus
elatis teſtatur D. Menoch. de arb.
ib. 2. caſ. 27. nu. 10. & caſ. 295. n. 10.

Aduertendum tamen eſt, quòd
bi monitorium, ſiue excommuni
atio eſt ſpecialis ꝯ certas † perſo-
as (& hoc procedit præſertim in
auſa ad forum eccleſiaſticum per
inenti; vt quando negotium ver-
atur inter perſonas eccleſiaſticas,
uia eo in caſu clarum eſt, poſſe ec
leſiaſticum iudicẽ vti gladio ſpiri
uali contra certam, & determina-
am perſonam, etiam in caſu, ſeu
nateria temporali, imo frequen-
er non poteſt alio modo fieri, vt
uando aduerſus tales contuma-
es executio realis, vel perſonalis
eri nequit, vt in d. c. 3. Conc. Trid.
: tradunt Franc. Suarez. tom. 5. di-
). 20. n. 13. & Theſ. for. eccl. par. 3.
. 38. nu. 22.) tunc pro minori ſum-
na concedi ſolent, aliàs namq; ec-
leſia non haberet remedium cõ-
etens ad cõpellendos reos, ſi pro
ninoribus quantitatibus ſpeciali-
er debitis excommunicationem
on decerneret, ſuaq; iuriſdictio
ſſet illuſoria, & abſque effectu: vt
otant Gutierr. d. cap. 11. num. 66.
: Suarez loc. cit.

QVAESTIO XII.

nitorij excommunicatio an li-
et, ſi pro re parui momenti conce
itur.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio non ligat niſi ex intentione ferentis.*
2 *Furans rem paruam quando peccet mortaliter.*
3 *Excommunicatio lata contra furantes res eccleſiæ an liget ſubtrahentes parua.*
4 *Excommunicans pro leuibus in dubio an præſumatur habere intentionem excommunicandi.*
5 *Excommunicans pro re minima peccat mortaliter.*
6 *Excommunicatio incurritur pro re leui, ſi adſit contumacia mortalis.*
7 *Cauſa excommunicandi quando fiat grauis.*
8 *Cõtumacia eo maior, quo ex leuiori cauſa deſcendit, vt intellig.*
9 *Contumacia quid, & cõtumax quis propriè dicatur.*
10 *Concil. Trid. ſeſſ. 25. ca. 3. de reform. decretum conſideratur.*
11 *Excommunicatio cur ſit maior pœna, quæ poſſit irrogari.*
12 *Excommunicationem ferre ſolam ad deterrendum, cur non liceat.*

IN hac quæſtione duæ ſunt opi-
niones, quarum vna negat, &
eius fundamentum eſt, tum quia
excommunicatio pro re leui vide-
tur nulla ex intolerabili iuris erro-
re. cap. per tuas. de ſenten. excom.
tum quia cum canones prohibeãt
excommunicare pro leuibus cul-
pis. c. dilecto. de ſent. excommun.
lib. 6. c. corripiantur. 24. q. 3. & excõ
1 municatio † non liget, niſi ex intẽ-
tione proferentis, gloſſ. communi-
ter approb. in c. apoſtolicæ. de cler.
excommu. miniſ. Boſch. Codecha
in repe. ca. de quoquultdeo. nume-
ro 72. de iudic. veriſimile non eſt,
iudicem excommunicare voluiſſe

contra diſpoſitionem iurium prædictorum. Palat. Rub. in repe. cap. per veſtras, §.18.nu.22. de donat. inter vir. & vxor. D. Menoch. lib.2. de arbitr. caſ.542.nu.14. fauet Tolet. in ſum. lib.1.c.8.nu.4. in fin. Sair. in claui lib.9.c.15.nu.19. vbi dicit, ſi excommunicatio daretur ob furtũ, ſurreptor acus, aut alterius rei paruæ, ex cuius defectu graue damnũ
2 eſt ſubſecutum, † quamuis peccet mortaliter, non tamen incurret excommunicationem, etiamſi id damnum non reſtituat; tum quia excõmunicatio lata ob furtum intelligitur, (ſi ex ſe ſit mortale peccatũ) ſcilicet rei notabilis; non autem ſi per accidens, vt quia graue damnũ dedit, aut moleſtiam; tũ quia ſubtrahere acum nõ peccato furti ſed iniuſtitiæ genericè tribuitur: ſic nec excommunicatio generalis ab homine, lege, ſtatuto prolata contra furantes res eccleſiæ arctat eos
3 † qui res paruas, & infimas ſubtraxerunt, vt puta candelam, clauum &c. Palat. Rub. d. nu. 22. & pro hac opinione videtur facere, Concil. Trid. ſeſſ. 25. ca. 3. ibi ex re non vulgari, vbi vox illa expreſſè ſignificat excommunicationes pro rebus minimis non eſſe ferendas.

Altera opinio, quę verior & probabilior eſt, partem affirmatiuam tuetur, eiuſq; ratio eſt; quia vt plurimum iudices, quando excommu-
4 nicant † pro re leui habent animũ, atque intentionem excommunicandi, prout in dubio præſumitur, ſecundum Ioan. Gutier. d.c.11. numero 61. Propterea licet iniuſtè id quidem faciant, & peccent morta-
5 liter, † etiamſi abſq; dolo, odio, aut mala voluntate fieret; contrauenien do ſacris canonibus, & præſentim grauiſſimo Concilij Trid. præcepto, vt probant Bannes, & Michael Salon. in 2.2.q.66. art.6. Ioan. Baptiſta Corrad. in reſp. caſ. conſc. par.1.q.175. Graff. par.1. deciſ. lib.4. c.7. num.9.

Nihilominus ſi pro re leui, & minima peccatum mortalẽ continõte concedatur, ſicuti etiam ſi pro
6 quocunque † peccato mortali inobedientiæ, & cõtumaciæ feratur, valida eſt, & ligat, iuxta illud D. Greg. Papæ, de quo in c. ſententia paſtoris, & probatur in c. nemo. 11. q.3. c. ſacro de ſent. excom. glo. fin. recep. in c. 1. vt lit. non conteſt. Nauar. in man. in ca.27.nu.9. & pro indubitato tradit D. Marcus Anton. variar. reſol. lib.1. reſol.73.nu.11. & lib.3. reſol.13.nu.14. & 16. poſt Neuiz. in ſylua nupt. lib.3. verbo monitoriæ, nume.49. in fin. & Boſchum Codecham Papien. in repet. ca. de quo uult deo. nu.93. & ſeqq. de iudic. vbi pulchrè declarat. & n.184. concludit excommunicationem tenere etiam, ſi feratur pro præſumpta contumacia.

Et facit primo, quia Conc. Trid. ibi hoc negotiũ, & examinationẽ cauſæ pro loco, & tempore, & perſonis arbitrio Epiſcopi, & conſciẽ-
7 tiæ eius relinquit: & poſtq̃ † ita ipſe iudicauit, efficitur grauis cauſa, atque adeo tali ſententiæ non parẽs grauiter ratione inobediẽtiæ, & rebellionis delinquit; tanto n. maior
8 eſt contumacia, quanto ex leuiori cauſa deſcendit, ſi tamẽ ex vero cõtemptu proueniat, ſecundum Præpoſ. & Gemin. in ca. Epiſcopi. 11. q. 3. Graff.

.Graff.conſi.6. num.3. de ſent. excommu. poſt Boſchum Codechã Papienſ. in repet. ca. de quoduult-Deo nu. 91. circa med. vide D. Coſtã.tract.de fact. ſcien. & ignor.cẽt. 1.diſt. 12.tom.1.Sair.de cenſur.lib. 1.c.9. nu.5. & 29. verſ. & denique. Contumacia autem nihil † aliud eſt, quàm inobedientia, quædam, qua ius dicenti non paretur. arg. l. contumacia, ff.de re iudi. & cap.1. & ibi gl. in verb. contumaciter. de dolo, & contum. Et contumax dicitur quaſi tumidus, vt vox ipſa denotat, & elatus factus, qui eccleſiã audire cõtemnit, dum iudicis præceptum, quo aliquid fieri præcipitur, aut fieri prohibetur, obſeruare contemnit: qui manifeſtus, & præſumptus eſſe poteſt, & vterque excommunicari iuſtè poteſt, Sair. d. c.9.nu.30.& ſeq.

Secundò facit, quia licet Cõcil. dicat non ferendam talem excõi-
10 cationem, niſi pro re graui † nõ tñ dixit, quòd ſi ſecus factum fuerit, totum irritum ſit, & inane, vt aduertit Sair. in claui lib.9.c.15.num. 21. in fin. Et hæc opinio tutior eſt præſertim in foro conſcientiæ etiã ſm Palat. Rub. vbi ſupra Suarez tom.5.diſp.20. ſect.2. nu.2. & ſeqq. poſt Sot.in 4.diſtin.22.q.j.ar.2. quo loci ſummopere conqueritur de aliquorum abuſu decernendi frequenter excommunicationes pro rebus,& damnis minimis, vt pro leui furto, vel olerum, vel fructuum pro vna gallina contra præſcriptũ Concilij Trid. cum excommunica-
11 tio, ſit maior pœna † quam habeat eccleſia, & quæ poſſit irrogari, cum ſeparet animam à gratia Dei, quæ eſt vita ipſius animæ. c. nemo 11. q. 3. vbi gloſſ. Farinac. de delict. q.19. nũ.12. Rom.conſi.369.num.10. ac proinde non eſſet imponenda, niſi pro maximis peccatis, vt in d. cap. corripiantur. 24.q.3. & c. nullus. 11. q.3. vbi gl. Nec ſufficit quorundã iudicum excuſatio, vt inquit Sot. loc.cit. dicentium ſe ſepè non habere excommunicandi intentionem, ſed ferre excommunicatio-
12 nem ad deterrendum: † nam cum ſubditi illam intentionem ignorent, nõ excuſantur à peccato mortali, dum contra conſcientiam nõ obtemperãt, & longè peius eſt homines in peccatum conijcere, quã pœnæ ſubiacere excommunicationis. Et licet tranſgreſſores exiſtimãtes Prælatum non habuiſſe intentionem excommunicãdi, nullam ob id excommunicationem incurrant. Pan. in c. ex parte. nu.6. de off. ord. Tolet. in ſum.lib.j.ca.10. nu.7. obligati tamen erunt per ſuam cõſcientiam erroneam cauere ab his, à quibus excommunicatus abſtinere tenetur. vt ex Io. Med. C. de ieiun. q.7.dub.2. & ex Alph. de Caſt. lib.j. de poteſt.leg.pœnal.c.5. docu. 4. tradit Sair. in claui. lib.3.c.6.n.17 Graff.conſi.9.nu.5. de ſent. excom.

QVAESTIO XIII.

Monitorij excommunicatio an feratur ob peccatum preteritum furti, vel pro peccato, in quo quis perſeuerat nolens reſtituere alienum.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio pro pecc. præterito ferri*

ferri poteſt à Papa ſecundum Caiet.
2 *Excommunicari quando quis poſſit pro peccato præterito.*
3 *Excommunicatio non fertur, niſi in contumacem.*
4 *Stylus eccleſiæ in excommunicandi forma.*
5 *Excommunicatio omnis admonitionem requirit, & quomodo.*
6 *Monitor. excommunicatio ob pec. in quo quis perſeuerat alienum retinēs fertur.*
7 *Cauſa proxima incurrendæ excommun. quænam ſit.*
8 *Cauſa finalis monit. eſt, vt timore eius malum commiſſum emendetur.*

QVamuis Caiet. in 2.2.q.69.ar. 1. ad 2. & Cordub. in quæſtionario lib. 2.q.27. §. ſed ad exaltationem. vt etiam refert Sair. tract. de cenſur. lib. 1. ca. 9. num. 25. eius fue-
1 rint ſentētiæ † excōicationem maiorem ſaltem a Papa ob peccatum præteritum ferri poſſe, dum dicūt, quòd ſicut ante factum poteſt excommunicari, quicunq; furtum, vel incendium commiſerit, & huiuſmodi, ita poſt factum poteſt excommunicari quicunq; fecit, &c.

Tamē ſecundum communem ſententiam non poteſt quiſpiam abſolutè excommunicari pro pec-
2 cato pręterito † niſi in futurum pē deat ſcandalum, aut ſatisfactio. vt latè tradit Pan. in c. P. & G. num. 7. de offic. deleg. Sot. lib. 5. de iuſt. & iur. q. 6. art. 2. & in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2. concl. 4. Nau. in ca. inter verba. concl. 6. num. 306. P. Nau. lib. 2. de reſt. c. 4. nu. 164. Salon. in 2.2. q. 69. ar. 2. contr. 7. Hugol. de cenſur. tab. 1. ca. 9. num. 5 latè Sair. d. nu. 25. & ſeqq. poſt Lud. Beiam. in reſp. caſ. conſcr. par. 2. caſ. 2. in fi. & expreſsè colligitur ex cap. Romana. & ibi Steph. Coſta. §. caueant. de ſenten. excomm. lib. 6. vbi excommunicationem pro commiſſis culpis ferri prohibetur. & tenet Suarez de cenſur. diſp. 4. ſect. 5. a nu. 6. vbi latè diſputat hanc quæſtionem, & pro cōmuni plura nouiſſiuè adducit D. Io. Beltran. Gueuera in propugnaculo libert. eccl. aſſert. 2. §. 3. numero 67. & 68.

3 Ratio eſt, quia excōicatio † non fertur niſi in rebellem, & inobediētem iuxta Math. ca. 18. ſi eccleſiam non audierit & c. j. de ſent. excom. in 6. & c. ſi Epiſcopus. 11. q. 3. Boſc. Codecha in repet. ca. de quouultdeo de iudic. num. 93. inobedientia autem non reſpicit præterita, quæ iam non ſunt in hominis facultate, quin ſint facta: ſed ſolum futura facta: enim pro infectis haberi nequeunt. Caſt. in l. ſi vnus. §. ne peteret. nu. 3. ff. de pact. Et certè ſi quis pro peccato præterito excōmunicaretur, ſępè eum excōmunicari contingeret, qui iam eſſet de eo contritus, & in gratia; cum tamen non niſi ob graue mort. peccatum excommunicari quis debeat, iuxta c. nemo Epiſcoporum. 11. q. 3. & communem ſentētiam. Couar. in c. alma mater. 1. part. §. 9. in prin. & debet eſſe proprium peccatum, vt in c. ſi habet. 24. q. 3. Couar. lib. 2. var. reſol. cap. 8.

4 Cui accedit vſus † & praxis eccleſiæ, quę neminem vnquam, ſub hac forma excommunicat, Excōico te, quia hoc feciſti, (ſic enim pro peccato præterito excōicaret; ſed,

ſed, Niſi hoc feceris, niſi ablatum reſtitueris, aut ſatisfeceris, aut ſi hoc credideris, aut hoc feceris. argu. c. præterea requiſiti. de appell. quo modo excommunicantur a iure hæretici, percuſſores clericorum, & alij.

5 Deinde etiam omnis † excõicatio admonitionem præcedentem exigit; vt tradit Tho. Sanchez de matr. lib. 9. diſp. 32. nume. 13. & expreſsè habetur in c. ſacro. & ca. per tuas. de ſent. excomm. & c. Romana. §. porrò. & c. coſtitutionem. de ſent. excommun. lib. 6. quæ ſi ſit ab homine, admonitionẽ expreſſam, & explicitam requirit, ſi a iure, ipſum ius valet pro admonitione, vt notat Sair. d. nu. 25. Menoch. de arbit. lib. 2. caſu. 541. nu. 6. In excommunicatione autem generali præceptum ipſum generale promulgatum monitio eſt, & quæuis prohibitio peccati futuri, vide Socin. in d. c. ſacro. nu. 217. & D. Menoch. d. caſ. 541. nu. 18

Quare concluditur monitorij
6 excõicationem † contra non reſtituentes aliena non pro peccato præterito furti, quo illa rapuerunt; ſed ob peccatum. in quo perſeuerant illa ſibi retinentes, ferri, cum ad id iure naturæ ſimpliciter, & citra cenſuram teneantur, vt in puncto tradit Sair. d. tract. de cẽſur. lib. 1. c. 9. num. 26. circa med. ex Pan. & alijs ſupra citatis.

Atque hinc ſequitur proximam
7 huius cenſuræ † cauſam eſſe contumaciam, & inobedientiã aduerſus eccleſiaſticum præceptum in exhibenda ſatisfactione, vel in manifeſtanda veritate aliqua. ca. 2. de ma. & obed. & ita cõcludit Boſch. Codecha in repet. c. de quoduultdeo. de iud. nu. 91. ex Abb. in ca. ex parte. de ver. ſig. in gl. in verbo pro contumacia. Beret. conſi. 2. num. 3. & habetur in c. a nobis. de ſent. excom. vbi præſcribitur iudicib. modus, quem tenere debent in vſu poteſtatis, nimirum vt illa non vtantur, niſi vel grauitas criminis, vel nimia in ſatisfaciendo mora, vel aliqua iuſta cauſa eos prudenter inducat. & latè declarant Couar. in c. alma mater. 1. par. §. 9. nu. 1. verſ. 2. Nauar. in man. c. 27. num. 9. & in c. inter verba. 11. q. 3. num. 480. & Io. Belt. Gueuar. in propugn. liber eccl. §. 2. aſſert. 2. nu. 1. & ſeq.

Adhoc enim fertur etiam in huiuſmodi cauſis, & actionibus, quæ proximè ad temporales fines ordi-
8 nari videntur † vt timore eius fideles a tali peccato ceſſando, vel pro illo ſatisfaciendo eccleſiaſticum præceptum adimpleant: vnde quã do incurritur, ob contumaciam eius proximè incurritur, ſic cõmuniter tradunt. Tolet. in ſum. lib. 1. ca. 8. n. 3. Sair. d. c. 9. nu. 26. & ſeqq. vbi D. Thom. Alex. Aleſ. Couar. & alios citat optimè Suarez ad D. Tho. diſp. 20. ſect. 1. nu. 3. & 4. to. 5.

QVAESTIO XIV.

Monitorium an ſit concedendum non ſolum contra ſcientes, vt debeant reuelare rem vbi nunc eſt, & eum qui eam detinet; ſed etiam furem, qui huiuſmodi rem ſurripuit, & quando quis ad huiuſmodi reuelandum teneatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Monit. aduerſus ſcientes furem, & nõ reuelantes decerni poſſunt.*

2 *Reuelare furem quis non tenetur, niſi præmiſſa fraterna correctione.*

3 *Reuelare an teneatur, qui habet rem furatam à fure acceptam, vel ab ipſo fure nouit, vbi res illa ſit.*

4 *Reuelare quando quis teneatur non ſolum rem furatam, locum, ſed etiam furem.*

5 *Reuelare obligatus, & omittẽs ad quid teneatur.*

6 *Reuelare cur non teneatur, qui ſcit ex ipſo fure tantum.*

7 *Furtum unus ſcit, quia uidit, alius verò ſcit per confeſſ. ſacram. uter dicatur certiùs ſcire.*

HAEc quæſtio eſt ſummopere controuerſa inter iuris vtriuſque doctores, & eam latè diſputat Ioan. Gutierr. lib. j. can. qq. c. 11. nu. 11. & ſeqq. vbi concludit poſt Neuiz. in ſylua nupt. lib. 3. nu. 30.
1 talia monitoria † generalia cum cẽſuris aduerſus ſcientes furem, & non reuelantes iure decerni poſſe iuxta c. qui cum fure. de furt. & facit D. Hier. ſuper c. 26. prouer. vbi habetur, participantem cum fure occidere animam ſuam; inquit, nõ ſolum furem eſſe reum, ſed etiam eum, qui furti eſt conſcius, ſi quærente poſſeſſore non indicet: & de communi ſententia tradit Illuſtr. Tuſch. tom. 3. pract. concl. iuris lit. E. conclu. 441. nu. 8. poſt Iul. Clar. in §. fi. in prax. crimin. lib. 5. q. 27. n. 4. Io. Bonifac. in lib. de fur. §. eſt. nu. 72. Farin. in prax. lib. 2. tit. de indic. & tort. q. 51. nu. 19. & ſeq. & ſic vſũ receptum eſt, & ſeruat conſuetudo dioceſanorum, & ſtylus Curiæ Romanæ, vt videre eſt in q. 18. huius primę ſect. in qua curia eſt vberrimus fons canoniſtarum, & eſt mater aliarum curiarum eccleſiaſticarum. cap. fi. de for. compet. De qua conſuetudine generali eccleſiæ teſtatur Nau. in man. c. 18. n. 40. & confirmat hanc ſententiam in c. 17. num. 134. & ſeq. & c. 25. num. 46. & latius in cap. inter verba. 11. q. 3. concl. 6. nu. 581.

Ad quod tenetur quis, ſalua ta-
2 men correctione † fraterna ſecundum communem inducendo reũ, vt mandato Epiſcopi ſatisfaciat, quicquid dicat Neuiz. in ſylua nupt. d. lib. 3. n. 46. ſi autem fur, aut læſor admonitus ſecretò noluerit reſtituere, illum reuelare tenetur; modò aliquod graue periculum, vel damnum non incurrat. Nauar. & Gutier. loc. cit. nu. 20. & ſeqq. & latius infra q. 15. ſect. 2. dicemus.

Quare dicit Sair. in claui. lib. 12. c. 14. nu. 25. poſt Clar. d. q. 27. nu. 3. & conſuluit Socin. ſen. conſil. 102. lib. 5. & refert D. Menoch. lib. 2. de arb. caſ. 355. numero 5. quòd ſiquis
3 † haberet rem furto ſublatam, a fure acceptam, vel ex ipſo fure tantũ nouerit, vbinam res illa ſit, vi monitorij manifeſtare, vel denunciare non tenetur. Ratio eſt, quia in denunciando, vel manifeſtando maximum ſibi infert periculum, & incommodum; ſiquidem vel bona fide rem illam accepit, vel mala: ſi mala, tunc eſt particeps in crimine, & ita denunciando prodit ſuũ delictum occultum, ad quod non tene-

enetur, ſecundum communem
›pi. ſi verò bona fide acceperit, cũ
›onam illam fidem in iudicio pro-
›are nequeat, conſequenter con-
ra illum tanquam contra reum in
udicio agetur, nemo autem cum
anto ſuo detrimento manifeſtare
enetur. Vbi verò aliunde ſcit, aut
abet rem, denũciare tenetur, vel
nanifeſtare, vt ſic iudex inquiren-
lo ex officio ſuo procedere poſſit.
ſair. d. c. 14. nu. 25. Et hoc procedit
tiam quando fur retuliſſet non tã
um denunciãti, ſed etiam alijs co-
am ipſo † in hoc enim caſu tene-
ur reuelare rem furtiuam, & locũ
o modo, vt res poſſit recuperari:
uòd ſi aliter recuperari nequeat,
iſi reueletur fur; tunc in vltimũ
ubſidium etiam tenetur furem rẽ
elare, quãdo probari poteſt, vt ex
Abb. in cap. qui cum fure. de furt.
radit Graff. 1. par. deciſ. lib. 4. c. 8. n.
1. & ſic intelligendus D. Menoc.
l. caſ. 355. nu. 5. & alij ab eo ibi. cita-
i, aliàs excommunicationem † in- 7
urret; & damnificato, quod ob
uum ſilentium recuperare de ſuo
miſerit, reſtituere tenebitur. Io.
Gutier. d. ca. 11. nu. 21. circa med.
oan. Pedraz in 7. præcep. decalog.
is, incipien. quintodecimo ſe pu-
licandoſi.

Secus, ſi ipſi ſoli tãtum eſſet ab
pſo fure dictum, vel ipſe ſolus vi-
iſſet furari; tunc enim per litteras
nonitoriales † reuelare non tene-
ar, ſed tantũ monere delinquẽtẽ,
t ſatisfaciat. Philiarc. de offic. ſa-
erd. par. 1. libro tertio, capitulo tri
eſimoquarto, verſiculo primo in
ne. Graff. dicto capitulo octauo,
numero 30. & conſilio 6. ſentent.
excommunicatio. numero 25. &
ſeqq. & ſic intelligendi ſunt Soci.
ſenior dicto conſilio 102. & Franc.
Marc. deciſ. 859. num. 3. par. 2. quia
eſſet periculum, & ſcandalum re-
uelanti, etiamſi ſecretè fur detege-
retur. & ſi fieret etiam ipſi furi per
ſuperiorem monitio ſecreta de re-
ſtituendo, ſemper orietur ſuſpicio
contra hunc reuelantem de reue-
latione, negante fure, & inſurgen-
te contra reuelantem ſuper infa-
mia ſibi incuſſa, & ob id fortè opor-
teret reuelantem publicè referre
crimen, quod non poſſet probare,
vt colligitur ex traditis per Hiero.
Paul. Barch. in prax. cancell. mihi
fol. 158. in parua impreſſ. & Graff.
conſilio primo, de adult. & ſtupr.
nume. 22. Declara tamen prædicta
iuxta infra dicenda quæſt. 11. ſect.
2. circa med.

Sed hic addere volo dubium,
quod mouet Imol. & reputat nota
bile, in capitulo ſi ſacerdos. nume.
2. de offic. ordin. † nempe vnus ſcit
aliquod furtum, quia furari vidit,
alter verò nouit per confeſſionem
ſacramentalem furis, quis ex iſtis
dicetur certius ſcire? Multi reſpõ-
dent illum, qui per confeſſionem
ſacramentalem, cum ibi non præ-
ſumatur mentiri, nec immemor ſa-
lutis eternæ. Contrarium tamen
verius videtur ſecundum Imo. lo-
co cit. & Caroc. tract. de reuel. con-
feſſ. quæſtione 35. quia propria ſciẽ-
tia eſt per ſenſum viſus, quæ præua
let, ſecundum Bald. in l. Meuius, §.
duobus, num. 5. ff. de legat. 2.

QVAESTIO XV.

Monitorium an ritè decerni poſſit, quando pars procedere poteſt contra reum via ordinaria.

SVMMARIVM.

1 *Monitoria non relaxanda, vbi quis habet teſtes, vel inſtrumenta, declaratur. nu. 8*

2 *Litiganti ſuper re amiſſa quando monitorium ſit concedendum.*

3 *Excommunicatio non debet adhiberi, niſi pro vltimo remedio, & cur.*

4 *Remedium ſubſidiarium quando ceſſare dicatur.*

5 *Laicus coram iudice ſeculari conueniendus in cauſis ad illud forum pertin.*

6 *Stylus Curiæ Rom. & diœceſ. in concedendis monit. quoad perſonam petentis.*

7 *Monit. concedenda non videntur in cauſis, in quib. patet probatio, etiãſi adſit aliquod periculum, declaratur num. ſeq.*

9 *Monit. quando concedi poſſint, etiamſi petens habeant teſtes, vel inſtrumenta.*

9 *Agere non poſſe, uel cum difficultate procedunt a pari.*

10 *Laicus ſi lateat, vel abſens ſit, ita ut a iudice ſecul. capi nequeat, an ab eccleſ. per cenſ. coerceri poſſit.*

11 *Iudex eccleſiaſticus, & ſecularis debent ſibi inuicem auxilium prabere.*

12 *Laici quando, & quomodo poſſint per iudicem eccleſiaſticum compelli, vt coram iudice competenti teſtim. ferat, & nu. ſeqq.*

13 *Traxis, vt pendente lite teſtes non citati compellantur per monit. ad deponendum; & nu. 14. & ſeqq.*

15 *Quid aduertendum in cogendis laicis per cenſuras.*

16 *Iudex ſecularis quibus pœnis poſſit compellere contumacem ad ſatisfaciendum alicui.*

1 Litteras monitoriales † negandas eſſe, quando quis coram competenti iudice ob indicia, quæ ſunt cõtra reum procedere poteſt, vel habet teſtes, vel inſtrumenta, tradunt Sot. in 4. diſt. 22. q. 1. arti. 2. Neuiz. in ſylua nup. lib. 3. num. 48. Diaz in reg. 243. lim. 2. Rimin. iur. conſ. 357. nu. 1. & 2. vol. 4. Nau. in c. inter verba. concl. 6. num. 316. Henriq. in ſum. lib. 13. c. 17. nume. 4. lit. B. Rot. Rom. par. j. in nouiſſ. decif. 383. nume. 8. Prob. in c. 2. nu. 54. & 59. de conſt. lib. 6. Franc. Marc. deciſ. 803. par. 2. Gutierr. lib. 1. can. qq. c. 11. num. 59. Rodriq. in ſum. part. j. c. 79. num. 5. Sair. tract. de cenſur. lib. 1. c. 9. num. 33. in fi. Theſau. for. eccl. par. 3. c. 38. num. 21. Graff. par. j. deciſ. lib. 4. c. 7. nu. 8. & eſt communis ſententia, & faciunt optimè adducta per Card. Tuſch. tom. j. prac. concl. lit. C. concl. 256. in princ. & deduci, atque probari videtur ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. ca. 3. de reform. & nouiſſimè tradit. Lel. Zecch. in republ. eccleſ. titul. de Prælat. cap. j. num. 6. §. excommunicatio vero.
2 qui dicit † vbi quis litigat ſuper re amiſſa, ſi id poteſt probare per monumenta, non eſt ei concedendũ monitorium; ſi non poteſt probare, non debet de facili concedi, niſi vbi aliter nequeat tueri ius ſuũ, & cauſa eſt alicuius momenti, quã inno-

nocens amitteret, & illud fulminando, inuenientur teſtes rei peritæ, vel ſubtractæ.

Et huius opinionis fundamentum eſt, tum quia excommunicatio, quæ monitionib. præmiſſis fit, cum ſit maxima pœnarum. ca. corripiantur. 24. q. 3. glo. & doct. in ca. qua fronte de appella. non † debet adhiberi, niſi alijs remedijs tentatis. c. cleric s. de vit. & honeſt. cler. Quamobrem etiam regulariter in præceptis iudicum eccleſiaſticorũ additur illa clauſula, ſub pena excõmunicationis in ſubſidium, tum quia cum excommunicationis gladius neruus ſit eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſobriè, & magna circumſpectione exercendus eſt, vt decreuit. Conc. Trid. d. c. 3. & tunc demum, quando alia via non eſt poſſibilis recuperandi ſuum. Iaco. Beret. conſilio 5. nu. 29. puta quando furtum ab occulto fure commiſſum eſt, vel quando veritas alio modo haberi non poteſt; ſed quando extat
4 remedium ordinariũ † ceſſare debet extraordinarium, & ſubſidiarium, quod ceſſare dicitur, quãdo ceſſat cauſa, & ratio, qua ipſum remedium fuit introductum. D. Menoch. de præſump. lib. 4. præſumpt. 190. nume. 35. & 37. Vnde probat Suarez d. diſp. 20. ſect. 1. n. 13. quòd non licet eccleſiaſtico iudici ſeſe intromittere in hoc caſu, & procedere per cenſuras, vt colligitur ſatis apertè ex d. Alex. II. in c. cauſam quæ. qui filij ſint legit.

Quando enim perſona ſecularis
5 eſt certa † tunc coram iudice ſeculari debet cõueniri, & ad illum per ſe ſpectat talis cauſa: quare non recte faciet iudex eccleſiaſticus illã vſurpando contra ſacros canones; qui ſtatuunt, vt iudex ecclaſiaſticus in his cauſis non procedat, quã diu alijs temporalib. remedijs poſſunt ſufficienter terminari, etiam in cauſis ad forum eccleſiaſticum pertinentibus quoad excommunicationem. vide Franc. Marc. q. 853. part. 2. vbi dicit, quod quando aliquid non poteſt probari tunc ritè conceditur monitorium generale, vt ſaltem quis verecundiæ rubore ſuffuſus pro latenti exceſſu ſatisfacere compellatur.

6 Quapropter ex † ſtylo curiæ Romanæ in ipſis concedendis monitorijs apponitur, quòd filij iniquitatis, quos prorſus ignorat ipſe ſignificans &c. & omnes ferè locorũ ordinarij ſolẽt vti clauſula, de quibus exponens nullam hucuſq; informationem, nec reſtitutionem habere potuit, nec poteſt. Rota Roma. in nouiſſ. par. 1. deciſ. 383. nu. 6. prax. Archiep. Neapol. c. j. not. 3. in prin. & refert Gutier. d. num. 59. in Hiſpania, & alijs prouincijs in praxi receptum eſſe, vt petens a iudice dictas litteras monit. prius in iudicio iuret petere non poſſe id, ꝙ prætendit, quia non habet probationem plenam, vel ſemiplenam ipſius rei, ſic etiam Rodriq. in ſum. par. 1. c. 79. nu. 1. in fi. & Iacob. Graf. conſi. 6. nu. 19. de ſent. excom.

Ex quibus colligi videtur, moni-
7 toria peti, vel permitti † nõ debere, quando quis poteſt in iudicio ꝯ furem procedere habens indicia, teſtes, vel ſcripturam, non obſtante metu alicuius periculi &c. tũ quia ſi procedendo via ordinaria hæc timet,

met,de eiſdem vereri poterit procedendo pro monitoria; tum quia alia remedia ad talem metum facilè adhiberi poterunt, recurrendo ad Principem &c.

Verùm crederem, quòd quãdo
8 † quis probabiliter dubitaret,& pòtius deſperaret ſe poſſe via iuris ordinaria conſequi, quod ſibi occultè fuit ſubtractum; vel ob iudicis ſecularis iniquitatem, vel quia iudex renuet cauſam definire, cum nimis fauebit alteri parti; vel petẽdo ordinario iudicio,haberet rationabile dubium ponendi ſe in graui diſcrimine eius vitæ, vel ſuorũ, vel magnæ partis bonorum; eo in caſu,ſicuti talis prudenter, & iuſtè petere poteſt monitoria, etſi habeat teſtes,& inſtrumenta,vel indicia ſufficientia ad procedendum, argu. eorum, quæ tradit So. de rat. m.2.q.7.& Sair. in claui lib.12.cap. 20.n.27. ita iudex iuſtè, & iuridicè ea concedere poteſt,vt in terminis tenet Graff.conſ.6. de ſent.excom. a nu.18.& ſeqq.

Quod quidem probatur; primò quia in huiuſmodi caſibus a regulis eſt recedendnm, facit gloſ. in c. ſicut vrgeri.1.q.1. Nauar.in c.inter verba 11.q.3.concl.6.nu.658. paria
9 † enim ſunt agere non poſſe,vel difficile, cum quis poſſe non dicatur, quod commode fieri non poteſt.l. nepos Proculi.ff.de verb.ſigni. Rimin.iun.conſ.357.nu.34.volum.4. Nauar.in man.c.17.nu.56. Secundò, quia hoc excommunicationis remedium in hoc caſu eſt tutum medium recuperandi ſuum; nã huius gladij timore vt plurimũ ſatisfaciũt parti leſæ, cui via iuris ordinaria nunquã, aut rarò ſatisfacerent.

Imo adit Suarez d. diſp.20. ſect.
10 1.in fi. quòd quando † perſona eſt certa,ſi tamen ita lateat, vel abſens ſit, vt ſecularis poteſtas, nec capere, nec remedium aliud adhibere queat; tunc iudex eccleſiaſticus poſſit per cenſuras abſentem compellere,vt à tali recedat,& pñr,vt parti leſæ ſatisfaciat, maximè quando delictum eſt ita publicum,vt nulla tergiuerſatione celari queat; & in his, & ſimilibus caſib. poſſit iudex eccleſiaſticus ſuam authoritatem interponere; quod ante eũ docuit Abb.in c.ad noſtrã. el 2.de iureiur. nu.2. quem ſequuntur Io.Gutierr. d.cap.11.n.37. Graff. conſ.vnic. de teſt.cogend.n.6.& tenet Mandos. de lit. monit. ſiue execut. q.45. dicens,in cauſa vertente coram iudice ſeculari poterit iudex eccleſiaſticus ad requiſitionem eiuſdem iudicis ſecularis hanc excommunicationis ſententiam generaliter,& in ſpecie ferre; ſi perſonæ ſciantur.

Et ratio eſſe poteſt, quia ſicuti iu
11 dex † ſecularis impendit auxilium iudici eccleſiaſtico;ita etiam rationabile eſt, quòd eccleſiaſticus adiuuet ſecularem,vt in c.cum ad verum 96.diſtin.& optimè confert, quod dicit grauis doctor, & refert Rodriq.in ſum.par.1.cap.79. nu.3. ſcilicet quòd Deus in egreſſu Aegypti conſtituit duos fratres iudices populi Iſrael, nempe Moyſem, qui præſideret ſecularibus, & Aron, qui præſideret eccleſiaſticis, vt tanquam fratres ſibi inuicem coadiuuarent.

Dicta verò Abbatis doctrina in curia Neapo. & alibi,vt habetur in

eius

eius praxi c.1.not.3.ita practicatur.
12 quod, vbi ſint certi † teſtes, qui veritatem ſciunt de aliquo negotio, ſuper quo mouetur lis, fiat eis præceptum ſub pœna excommunicationis, vt remoto omni odio, gratia, amore, vel timore deponant veritatis teſtimonium, coram iudice ſuo competenti, ratione peccati mortalis, iuxta cap. nouit. de iudit. eſt enim peccatum mortale in teſtib. tacere veritatem. ca. quiſquis. 11.q.3. & cap. 1. de crim. falſi. Silu. nupt. & Prob. loc. cit. Franc. Marc. §.2. deciſ. 835. Quò fit, vt laicus poſſit a iudice eccleſiaſtico per cenſuras compelli ad deponendum; nè veritate occultata aliquis ius ſuũ amittat. l. curēt. ff. de teſtib. Aduertas tamen, quod non debet fieri tale præceptum perſonis valde qualificatis, nēpe titulatis, & ſimilibus, pro quibus eſt præſumptio, quod nolent tacere veritatem ob perſonę qualitatem; ſed eos Iudex eccleſiaſticus poterit admonere, ita ſolitum eſſe in curia Neapolit. tradit dicta Prax. loc. cit.

Hinc vſu receptum eſt, in præfa-
13 ta curia Neapolitana † quod quando pendet lis, & eſt datus terminus in cauſa, ſi non ſunt citati teſtes, quia adhuc poſſunt ignorari, concedantur monitoria, ſecus vbi ſint citati; ſed fit pręceptum teſtibus citatis, quod veritatem deponant coram eorum iudice, vt ſupradictum eſt. Et tale præceptum fieri poteſt non ſolum, quando pars ſcit teſtes eſſe verè informatos de facto; ſed etiam ſi preſumat veriſiſr eſſe informatos, nempe, ſi ſint vicini, vel ſimiles; & ſufficit, quod petens præceptum nominet teſtes, qui nolunt deponere abſque quod probet fuiſſe ab alijs vocatos in conteſtes, maximè quia tale præceptum fit in cauſis ciuilibus.

14 Practicatur quoq; † prout teſtatur dicta Prax. Archipal. Neapolit. d.ca.1.no.3. circa med. quod quando teſtes ſunt citati, ſolet Vicarius concedere monitoria cum clauſula, dummodo non recipiantur reuelationes teſtiũ citatorum, vel teſtes citati non cōprehendantur in monitorio; ſed qñ teſtes fuerunt citati in numero copioſo, puta triginta, vel quadraginta, ſolet Vicarius in totũ denegare monitoria; quia non eſt veriſimile, partem ſcire nō poſſe negotij veritatem.

15 Hac tamen in re † magna eſt adhibenda prudentia, & moderatio; ne aliquid præter eccleſiaſticã conſuetudinē, vel ſacros canones fiat, & prędicta tantum procedere deberent præſertim ad ſatisfaciendũ parti læſæ, vbi nullum aliud foret remedium, prout ſtatuit Sac. Concil. Trid. d. ſeſſ. 25. ca. 3. & tradit Suarez loco cit. quamuis pauci caſus reperiri videantur, in quibus iudex
16 † ſecularis contra perſonam laicam certam non habet iuris remedia diuerſa, & opportuna, vt per multas, bannum, bonorum confiſcationē, & alias pœnas, quibus ad illud compellere poſſit, maximè vbi delictũ eſt notorium, iuxta textum in l. locum. verſ. etſi fortè non obtemperan. ff. de tabu. exhiben. iuncta glo. in verbo coerceri, quæ ſupplet captis pignoribus, vel mulctis. l. ab initio. & ibi gloſſ. ff. quemadmodum teſta. aper. & facit l. ſi quando,

do. C. de teſtib. Mandos. tractat. de litt. monit. ſiue executor. q. 45.

QVAESTIO XVI.

Monitoria an relaxanda contra teſtes, qui veritatem ſciunt de aliquo negotio, vt illud manifeſtent.

SVMMARIVM.

1 *Monit. ad teſti. proferendum etiam pendẽte lite ſunt cõce. ſi teſtes ignorantur.*
2 *Textus in c. ad noſtram. el. 2. de iureiu. explicatur.*
3 *Veritatem tacere eſt peccatum mortale; & quando.*
4 *Monitorium in omnes impedientes teſtes produci in cauſa mota decerni poteſt.*
5 *Monitoriales concedi poſſunt contra conſcios ſimulati cõtractus in graue tertij præiudicium, vt illum detegant.*
6 *Monitor. an concedi poſſit contra ſcientes ſimplicem conuentionem, ſiue pactum nudum, vt illud propalent.*
7 *Pacta quantuncunq; nuda cur ſeruanda & nu. 9.*
8 *Pactum nudum de iure canonico actionem parit.*
9 *Iuramentum dicitur habere vim conſenſus geminati.*
10 *Pactum nudum iure ciuili non producit actionem.*
11 *Partes ſi fecerint aliquam conuentionẽ dicendo, quòd inde fiat ſcriptura, an poſſit quamlibet ipſarum pœnitere.*
12 *Aduocatus an poſſit tuta conſcientia pactum nudum impugnare.*
13 *Monit. concedi poſſunt, etiam quòd in foro exteriori non competat actio.*
14 *Monitoria quando ſuper facto proprio ſint concedenda, vel non.*
15 *Obliuio vel ignorantia quando præſumatur in facto proprio.*
16 *Monit. an ſit relaxandum contra teſtes, qui fuerunt præſentes, quando quis dedit pignus Titio, quod ipſe negat.*

1 MOnitoria ſunt concedenda † quando teſtes ignorantur, etiam pendente cauſa coram iudice ſeculari, tex. in c. ad noſtram, de iureiur. el 2. ibi mandamus, quatenus ſub pœna excommunicationis publicè in eccleſia proponi facias, vel proponas, vt qui ſuper hoc nouerit veritatem, procedat ad teſtimonium proferendum: ita Franc. Marc. deciſion. 835. & 864. parte 2. Graff. conſ. 6. num. 27. de ſenten. ex com. & vide infra q. 18. num. 8. huius ſect.

Et quamuis Innoc. in d. c. ad noſtram, nu. 1. † intelligat illum textum, vt ſpecialiter procedat in caſu, quo loquitur, nempe reſtitutionis vſurarum, quando debitor iurauit non repetere; quia tunc licet cõtra vſurarium procedere in modum inquiſitionis, vel denuntiationis, tamen Abbas ibi num. 2. intelligit dictum textum indiſtinctè & generaliter procedere in omni cauſa vltra vſurariam, de qua in illo textu: inquit enim, Nota bonã practicam citandi teſtes, quando ignorantur perſonæ, vt fiat generale præceptum ſub excommunicationis pœna, vt qui ſuper tali facto nouerint veritatem, comparcant ad teſtimonium proferendum. Et licet iſte textus loquatur in materia peccati, idem tamen puto dicẽdum,

dum, vbicunq; teſtes compelli poſ
3 ſunt† quia tūc tacere veritatem eſt peccatum mortale, vt in cap. quiſquis. 11. q. 3. & in c. j. de crim. falſ. verum enim tacere, & falſum aſſerere paria ſunt. D. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 3. nume. 59. Quem Abbatis intellectum, atque ſententiam ſequitur, & probat ad litteram Io. Gutierr. lib. 1. can. 99. c. 11. nume. 37. poſt Silu. Nupt. lib. 3. nu. 33. & ſeq. Alba in conſ. 15. nu. 1. volu. 1. quam ego quoque amplector, & eſt memoriæ mandāda pro practica. ita Franc. Marc. d. deciſio. 835. & Ant. Sola in antiq. conſtitu. Sabaud. tit. nemo inuitus. ſuper decreto nullus. glo. vnic. numero 11. Graff. d. nu. 27.

4 Declara primò, vt †concedi etiā poſſit monitorium, ſiue generalis excommunicatio cōtra omnes impedientes teſtes produci in cauſa mota. Abb. in c. cōſtitutis. el 1. vbi tex. de teſtib. & atteſta. nu. 1. in fine, vbi inquit, nota practicam, vt feratur excommunicatio generalis, ex quo ignorantur impedientes &c. ita etiam declarant Gutier. d. c. 11. num. 36. Rodriq. in ſum. par. 1. cap. 79. num. 5.

5 Secundò †cōtra conſcios ſimulati contractus in graue tertij præiudicium. Praxis Archiep. Neapol. c. 1. not. 5. vtputa ſi quis ficte, & apparenter feciſſet donationem, venditionem, vel ceſſionem prædij alicui exempto, & priuilegiato, v. g. publico lectori, ſiue profeſſori, vt a collectarum, & ruralium onerum ſolutione liber eſſet; quia cum hoc tendat in præiudicium, & damnū illorum, ad quos poſtmodum pro rata ratione æſtimi huiuſmodi collectæ ſoluendæ onus ſpectabit, iuxta tradita per Do. Io. Baptiſtam Coſtam in tract. de port. rata. q. 149. nume. 2. & q. 157. in hoc caſu, & ſimilibus ad monitoriales iure recurri poteſt, vt teſtes de hac re edocti teneantur veritatem manifeſtare, ſimulationemque detegere, ne talis fraudulenter cum aliena iactura locupletur. arg. d. cap. ad noſtram, cū ibi no. per Abb. & deducitur ex ſupradictis, conferunt etiam tradita per Nau. conſ. 14. de do. inter vir. & vx. An verò teſtis vnus de viſu ſufficiat ad probandam contractus ſimulationem, vide Maſch. de prob. vol. 1. concl. 448. num. 4. Declara tamen prædicta iuxta tradita ſupra q. 10. nu. 7. & ſeq.

6 Tertiò contra teſtes† ſcientes quandam ſimplicē conuētionem, vel pactum nudum fuiſſe factum, inter aliquos. Praxis Archiep. Neapol. cap. 1. not. 2. in fin. quod intellige præcedente legitima cauſa, de re licita poſſibili, & notabili, cum promiſſione faciendi ſcripturam, vel inſtrumentum, ſi vt quandoq; contingit, antequam fiat ſcriptura, vnam partem peniteat, vnde non mediocriter lędat altera pars, quæ cum non poſſit probare talem nudam conuentionem omnibus iuris ſolennitatibus deſtitutam, nec conuenire teſtes, vt de ea teſtificentur, iuſtè impetrare poteſt monitorium contra ſcientes, vt veritatem propalare teneantur, arg. d. cap. ad noſtram. & ibi Abb.

Et pro iuſtitia huius ꝯceſſionis, ſiue impetrationis facit, quia †pacta,
7 quantuncunq; nuda, ſunt ſeruāda,

& cuſtodiēda, vt expreſsè habetur in c.1.de pact.& c.qualiter. eod.tit. hoc enim naturalis ęquitas ſuadet. l.1.l.legitima. & l.iuriſgentium. ff. de pac.Theſau.for.eccl. par.2.c.30.
8 nu.39.& hac ratione, de iure † canonico pactum nudum actionem parit, vt firmant canoniſtæ ferè omnes in d.c.1.de pact.Iaſ.in l.iuriſgentium,§.igitur nuda.nu.4.ff.eod.tit. Couar.in releſt.c.quamuis.in 2.parte.§.4.nu.12.& ſeqq.de pact.in 6.& alii ab eo citati.Lanfranch.Balb.deciſ.108.qui concludit, quod vbi ex inobſeruantia pacti nudi pars damnificatur, ex pacto nudo agi poteſt, ita d.Mar.Anton.lib.2.var.reſol.57 num.50.& 54. vbi dicit pactum nudum, & ſimplicem cōuentionem ſufficere præſertim inter mercatores abſque ſtipulatione.Dec.conſi. 107.num.1.

Quod multo magis procedit, quando eſſet pactum iuratum; tū
9 quia † iuramentum dicitur habere vim conſenſus geminati. glo.in ca. cum contingat.in verb.debent, de iureiu.tum quia iurans in caſu licito compellitur per cenſuram ad iuramentum ſeruandum. cap. vlt. de for. compet. lib. 6. & latè probant Couarr. & alij loc.cit. Iacob. Graff. par.2.deciſ.c.9.vbi per tot. pulchrè explicat effectus, quos habet iurata conuentio, quicquid dicat Fachin.lib.2.controuerſ.iu.cap.10.
10 Et quamuis † iure ciuili pactum nudum nō producat actionem, ſed exceptionem. Aretin.& alij in §. in perſonam, in pen.col.inſt. de act.& alios citat, ac ſequitur Fachin.loco cit. & tenet R. Ludouicus Viſinarius Papienſis ſubtilis, & peracuti ingenij adoleſcens in ſuis concluſ. nu.17.publicè diſputatis in Academica Inquietorum Papiæ.& ſic intelligi debent Afflict.deciſ.39.Marant.4. par. diſt. 204.Caſtr.in l. contractus. ff. de fide inſtrum. & refert Paul.Fuſc.ſing.7.lit. P. dum dicūt,
11 quod † ſi partes fecerint aliquam conuentionem, & dixerint, quod inde fiat ſcriptura, poteſt quamlibet ipſarum pœnitere; tamen iure canonico, quod ratione peccati in hoc eſt attendendum, & in tribunali conſcientiæ obſeruari tale pactum debet.Couar. loc.cita. vbi de communi teſtatur, modo ſit de re illicita, poſſibili, notabili, & quod mutatio rerum non eneruauerit, vt diximus, & declarat Nauar.in man.c.18.num.6.
12 Imo aduocatus, † aut cauſidicus tale pactū nudum impugnare abſque culpa mortali non pōt.gloſſ.in d.c.1.de pact.vbi Bal.col.1. Io.Petr. Ala.in tra.de aduo.& cauſid.chriſt. par.1.q.88.vbi allegat Iaſ. in §.ſed iſte.nu.109.de act.Butr.in cap.1.de prob.in prin.quod intellige, quando fuit factum præcedēte aliqua legitima cauſa, vt diximus, & not. ex Felin.in c.ſi cautio, de fid. inſtr. nu. 1.Ala.loc.cit.in fin.
13 Hinc infertur † quod monit.concedi poſſunt etiā quod in exteriori foro non cōpetat actio, arg. l.fin. de fideicom. vel ſi ſententia fori exterioris feciſſet trāſitum in rem iudicatam contra actorem, quando fuerit iniuſta.Inno.& alij in c.quia plerique, de immu.eccle.& dicetur. infrà ſect. 3.q.1.n.12.ſufficit enim, quod adſit peccatum mortale, rōne cuius poteſt Epiſcopus excommunicare,

municare. e. nouit. de iudic. & notat Prax. Archiepi. Neapolit. cap. 1. no. 2. in fin.

Notandum quidem eſt, quod ſu-
14 per † facto proprio concedi non debent monitoria; ſic practicari in curia Neapol. tradit dicta Praxis d. c. 1. not. 3. & ratio eſt, quia in hoc caſu non præſumitur ignorantia. v. g. Petrus mutuauit Antonio cẽtum, poſtea petit monitorium, q̃ ſcientes tale mutuum, quo in eam non conceditur, quia aut teſtes nõ fuerunt præſentes, quãdo fuit factum mutuum; & tunc non eſt neceſſarium monitorium; quia non adfuerunt teſtes; aut teſtes fuerunt præſentes, & præſumitur, quod pars petens monitorium cognoſcat dictos teſtes; & ſic cum ſint certi, nõ conceduntur monitoria generalia, ſed fit præceptum dictum in præcedenti quæſt. teſtibus, quorũ nomina pars exprimit. Poſſunt tamen; & ſolent concedi monitoria generalia contra teſtes etiam in facto proprio, quando præſumitur
15 † obliuio, nempe ſi factum eſſet antiquum, iuxta Bar. in l. non fatetur. ff. de confeſſ. vel ſi factum eſſet valde implicitum; nã propter eius difficultatem præſumitur obliuio, l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. Bart. in d. l. non fatetur; Vel quando factum non fuiſſet explicatum per ſe, ſed per ſeruum, vel filium, vel procuratorem, iuxta in l. ſi res obligata. ff. de leg. j. Vel quando ſumus in homine præpedito multis negotiis; quia etiã in facto ſuo proprio præſumitur ignorantia. Vel quando quis fecit aliquid in mortis articulo; tunc enim homines ignorare ſolent. Socin. in fal. 175. Vel quando tractatur de valore rei de præterito, & non de præſenti, iuxta eũd. Socin. in d. fall. qui ponit ſupradictas limitationes ad regulã, quod ignorantia non præſumitur in facto proprio, quas omnes refert, & probat dicta Prax. Neapol. d. not. 3. circa finem. Vel quando magnitudo facti aliud ſuaderet, aliæ coniecturæ eſſent in contrarium, iuxta Abb. in ca. ab excommunicato. de reſcript.

Practicatur quoque, vt teſtaĩ di
16 cta Prax. Archiep. loc. cit. quod † ſi aliquis petit monitorium cõtra teſtes, qui fuerunt præſentes, quando ipſe dedit pignus Franciſco, quod ille negat recepiſſe, non conceditur monitorium contra teſtes, qui ſciuerunt conſignationem pignoris, ex ſupradictis, niſi præſumeretur obliuio; ſed conceditur monitorium contra teſtes, qui ſciunt, apud quem reperitur dictum pignus, vt reuelẽt, vel ſi aliquid ſciũt ex confeſſione partis.

QVAESTIO XVII.

Monitorium an decernendũ contra habentes, vel ſcientes habere has, vel illas ſcripturas, vt producantur.

SVMMARIVM.

1 *Monit. pro editione ſcripturarum non neganda, & cur.*

2 *Prælatus cur ſpeciali præcepto obligare poſſit ad manif. veritatem.*

3 *Moni. regulariter permittitur in caſu, in quo quis iã ad illud faciẽ. tenebatur.*

4 *Iudex eccl. quibus in caſibus poſſit compellere aliquem ad proden. ſcrip.*
5 *Compulſoriales litteræ in curia Romana concedi ſolent pro exhibendis ſcripturis.*
6 *Ob peccatum euitandum poteſt quis compelli ad edendas ſcripturas.*
7 *Iacobi Menochij encomium, & dignæ laudes, ac eius obitus, nu. 7.*
9 *Monitoria contra retinentes ſcripturas, vel ſcientes qualiter in praxi concedenda.*

COmmunis ſententia eſt, vt mo-
1 nitoria † pro editione ſcripturarum inſtante parte, ad cuius tuendum ius attinent, ſint concedenda: ita Dominic. Sot. in 4. diſt. 22. quæſt. 1. ar. 2. verſ. 3. Anto. Cordub. in trac. de caſibus conſ. q. 63. Gregor. Sair. tract. de cenſur. lib. 1. capi. 9. nume. 36. & in claui regia lib. 12. capit. 20. num. 30. Tolet. in ſumm. lib. 1. ca. 8. num. 7. Io. Gutierr. lib. 1. can. qq. ca. 11. num. 38. Graff. par. 1. deciſ. lib. 4. cap. 8. num. 24. & conſi. 6. nume. 29. de ſent. excom. & ſic vſu receptum eſt: tum quia pro ueritate reperienda editio ſcripturarum denegari nō debet illi, cuius intereſt l. ſi quis ex argentarijs. §. ex hoc edicto. vbi omnes. ff. de eden. capit. quoniam. de probat. & declarat ex Curt. iun. in l. 1. C. de eden. nume. 40. D. Marius Antonin. lib. 1. var. reſol. vlt. caſ. 12. verſic. ſtudium. Prælatus autem
2 † cui præcipuè cura boni communis, atque iuſtitiæ ſeruandæ eſſe debet, ſpeciali præcepto poſitiuo ad veritatem manifeſtandam obligare poteſt, vt ſcripturæ prodantur; quibus ea probari poſſit: Fran. Suarez tom. 5. diſput. 20. ſectio. 3. reg. 2.

3 Tum quia tale monitorium † regulariter conceditur eo in caſu, in quo quis ante tale monitorium tenebatur vel iure naturæ, vel alio quocunque ad prodendā ſcripturam, qui dum obligationē non adimplet, ad quā tenetur, peccat, in materia tamen graui, vt ſupponimus; & ideo per publicā monitionē corripitur, vt a peccato recedat; quòd ſi nolit, iuſtè etiā per excommunicationē compellitur, vt docet Suarez d. diſp. 20. ſect. 3. nu. 2. & ſeq.

Regulariter autem in his caſib.
4 † in quibus iudex ſecularis re perſpecta pōt quē compellere ad edēdas ſcripturas; quos latè notat D. Menoch. de arb. caſ. 499. per tot. Phil. Maſlin. ad l. j. C. de eden. à nu. 53. In his etiam poteſt iudex eccle. in ſubſidium ſub excōmunicatione compellere. vt ex Dec. & Cordub. tradit Henriq. in ſum. tom. j. libro 13. c. 18. num. 2. & dicetur infra ſect. 3. quæſt. j.

Hinc in curia Rom. ſimilis inole-
5 uit † practicus vſus concedendi cōpulſoriales litteras, quę dantur pro compellendis perſonis, pęnes quas ſcripturæ, iura, & monumenta ad cauſam alicuius facientia reperiuntur ad illa exhibenda pro veritate eruenda, vt tradit Veſtr. in praxi Rom. lib. 6. ſub num. 11. & ſeqq & de his etiam loquitur Lancell. de attentat. 2. p. cap. 4. lim. 10 num. 2. cum hæ tendant ad negotij veritatem habendam, ſicut monitoriales litteræ.

Hanc verò iuſtam eſſe cauſam, nem-

Digitized by Google

6 nempe quæ † prouenit ab euitādo peccato, atque euitando animæ periculo, vt quis poſſit euāgelica denunciatione (cuius locū hodie monitorium obtinet) compelli ad edēdas ſcripturas, tradit in terminis, poſt Inno. Abb. Dec. nu. 56. & alios in capit. 1. de probat. & Rimin. iun. conſi. 357. num. 40. & ſeq. volum. 4. nouiſſimè in tract. de arbit. iud. lib. 2. caſ. 499. num. 87. D. Preſes Iacob.

7 † Menoch. noſter Papienſis I. C. plurium operum ſplendore conſpicuus, atque admirabilis, ſic nuncupatur plurimiſque laudibus ornatur a Io. Baptiſta Lupo in comm. l. curabit primò. §. 6. num. 118. capit. de act. empt. qui certè totius legalis ſcientiæ eſt ſplendor maximus; nam materias tā canonicas, quàm ciuiles, & criminales, quoad bonos mores ita conſentaneè, quoad eruditionem ita ſolidè, quoad vbertatem ita copioſè, quoad perſpicuitatem ita methodicè explicauit, & ſubtiliter eſt interpretatus vt meritò Iuriſconſultorum recentiorum Monarcha appelletur, alijſq; encomijs cumuletur a D. Io. Bapt. Coſta in tract. de fact. ſcien. & ignor. tom. 1. inſpect. 5. nume. 12. & cen. 1. diſt. 61. nu. 6. & a D. Philippo Maſſini in rubr. ca. de edend. nu. 12. Illuſtriſſimus Preſes, & Iuriſconſultus eminentiſſimus vocetur, qui profectò, nedum patriæ meæ lumen, & decus, ſed totius Italię gloria, & ſingulare ornamentū extat, cuius laudes proſequuntur Io. Baptiſta Magonus in lucerna morali tit. de prę-ceden. cauſidic. ca. 2. nu. 21. Ruger. conſ. 14. in fin. lib. 1. Thom. Treniſ. deciſ. 55. num. 2. Vicen. Annibal. in addit. ad conſil. 12. Albæ vol. 1. Maſchar. de prob. pluribus in locis, & Polyd. Ripa in tract. de actis in mort. art. Decian. tract. crim. tom. 2. lib. 6. capit. 1. nume. 3. in fin. vbi inter alia inſignem I. C. & compatrē honoris gratia nominat. Hortenſ. Caualc. tract. de teſtibus par. 3. nume. 3. & part. 2. 2. nume. 108. vbi inquit, qui non habet libros a Dom. Menochio viro doctiſſimo, & celebratiſſimo, ac moderno authore editos multo lumine caret. Ign. Lopez de Salzed. vir certè pereruditus, & ſubtilis ingenij, doctor Hiſpanus ad pra. can. Diaz. ca. 39. in lit. A. ver. relegentur, dicit, vide doctiſſimum & noſtrā ætate celeberrimū Iureconſultum Iacob. Menoch. in lib. illo variæ, & indefeſſe, & nūquā ſatis laudatæ lectionis, de arbitr. iud. lib. inquam 2. cent. 4. caſ. 388. nume. 15.

Alios authores dignam huius primarij viri mentionem facientes
8 breuitatis cauſa omitto † qui dum hæc ſcriberem, nempe anno 1607. die 10. Auguſti ſeptuageſimū quartum annum agens, vt fertur, extremum vitæ ſpiritum Deo reddidit Mediolani, cuius corpus Papiam poſtridie delatum in eccleſia Sanctæ Mariæ de Canepa noua iuxta ſacellum, eius ſumptibus honorificè conſtructum fuit repoſitum; non mediocre ſui deſiderium relinquens, vti præclariſſimo Italiæ, ne dicam orbis terrarum lumine extincto.

9 Seruari autē debet, quando † monitoria fiunt contra retinentes ſcripturas, vel ſciētes apud quem reperiantur, ex quibus apparet aliquod debitum,

debitũ, vt non nominentur omnes perſonæ, inter quas fuit debitum contractum; ſed tantum debet dici, quicunque ſciuerit, vel retinuerit ſcripturas, ex quibus apparet aliquid deberi Franciſco, reſtituat, vel reuelet; & non eſt exprimendũ nomen debitoris; ita in curia Eccle. Neapol. practicari tradit eius Prax. Archiep. cap. 1. not. 5. quod intellige, niſi cauſæ qualitas aliud ſuadeat. Quando verò habens tales ſcripturas, de quibus in monitorio, vel ſciens habere teneatur eas producere, vel reuelare, vide infra ſect. 3. q. 1.

QVAESTIO XVIII.

Monitoria qualiter in Praxi concedenda.

SVMMARIVM.

1 *Monitoria iuſte conceduntur, vbi deficiunt probationes.*
2 *Praxis, vt petẽs monitoria prius iuret, ſe non habere probitionem aliquam.*
3 *Monitoria ad inſtantiam tantum eius ſunt concedenda, cuius intereſt.*
4 *Monitoria poſſunt concedi, etiam ſi intereſſe non ſit clarum.*
5 *Supplicatio pro obtinendo monitorio quid continere debeat.*
6 *Conditiones ſeruandæ in praxi in concedendis monitorijs, & nu. ſeqq.*
7 *Tenor monitorij, Papalis eum anno. ad marginem.*
8 *Monitoria quo in loco, & contra quos non relaxanda.*
9 *Monitoria tam lite cepta, quàm ante permittenda, & cur num. ſeq. & nu. 11. in fin.*
10 *Iudicia fieri non debent fruſtatoria.*
11 *In appellationis cauſa quando conceduntur monitorio.*
Monitoria poſt concluſum in cauſa quibus perſonis concedenda.
12 *Monitoria cum clauſula nullo excepto, vel dempta parte, & conſilio concedi poſſunt. Et de vi harum clauſularum, & nu. 13.*
14 *Clauſula, vt quantũuis ſanguine coniũcti propalare teneantur, qd operetur.*
15 *Monitoria cur concedantur ſine partis citatione.*
16 *Iuramenti abſolutio, ſiue realxatio ad finem agendi, quando non requirat partis citationem.*
17 *Monitorij Papalis tenor, vel ſenſus non alterandus, & quando poſſit latius extendi.*
18 *Clauſulæ, latius arbitrio tuo, vel ſignificantis poſitæ in monit. effectus.*
19 *Appellari an poſſit, ſi epiſcopus deneget litteras monitoriales.*
20 *Iudex denegans officium ſum nobile petenti impertiri, iniuriam facit, & poteſt appellari.*
21 *Monitoria eſſe concedenda, vel non, eſt decretum interlocutorium; et ideo reuocari poteſt.*
22 *Appellatio cur detur a ſententia ſuper reiectione monitorialium, licet ſit interlocutoria.*

1 HVIuſmodi litteras † monitoriales cõcedendas eſſe, vbi deficiunt probationes, & in ſubſidiũ aliorũ iuris remediorũ, quãdo veritas alio modo haberi non poteſt, conſtat ex traditis in ſuperioribus quæſt. ex Neuiz. in ſilua nupt. lib. 3. verb. monitoriæ. poſt numero 28. Nauar.

Nauar.conſi.3. de cenſibus nume. 1.Theſaur.for.eccl.par.3. capit.38. numero 24. & clarè deducitur ex ſacr.Concil.Trid.d.ſeſſ.25.capit.3. de reform.

Et ideo commendanda mihi vi-
2 detur praxis † illa, quā ſupra quæſt. 15.n.6.tradidimus; nempe, vt a petente has litteras prius iuretur ſe via iuris ordinaria minimè petere poſſe, quod ſibi deberi prætendit, cum nec plenam, nec ſemiplenam probationem ipſarum rerum obtineat, vt in practica ſeruari in Hiſpania, & alijs quàm pluribus locis fidem faciunt Io.Gutierr. lib.1. can. qq.cap. 11.nu.59. Rodriq. in ſum. par.1.cap.79. in princ. Iacob.Graff. conſi.6.num.19. de ſenten.excom. part.1.

3 Secundò ad eius † inſtantiam tātum, & rogatu, cuius ciuiliter intereſt, ſunt iſta monitoria concedēda; ſi intereſſe ſit ob peccatum, iuxta conſtit. Pij V.incip. ſanctiſſimus in Chriſto. quam ſuperius in q. 9. nu.5.retulimus. & notat in puncto prax. Archiep. Neapol.capit.1.not. 7.vbi inquit, quòd in ea conſtit. fūdatur practica eiuſdem curiæ non concedendi dictas monitoriales, nec procedendi ad aggrauationē excommunicationis, quādo apparet oratorem non habere intereſſe; ſed quando cōceduntur, ponitur clauſula, dummodo petentis interſit in ducatis quinquaginta.

4 Quando verò intereſſe † nō eſt clarum, ſed ſperatur in euentu litis, quæ vertitur corā iudice laico, & timor eſt, ne bona dilapidentur, poſſunt concedi monitoria pro habendis teſtibus, & notitia bonorū; licet intereſſe non ſit clarum: & regulariter in dicta curia, vt habetur in præfata praxi.loc.cit.concedunt monitoria ad inſtantiam intereſſe prætendentium coram ſuo iudice competenti, quamuis ſit dubium in curia eccleſiaſtica; exemplum, ſi aliquis vti hæres Franciſci petat monitoriales contra ſcientes, vel detinentes bona hæreditaria; & pars opponat non eſſe hæredem, debet prius docere ſe talem; ſed ſi prætendat hæreditatem coram iudice laico, & adhuc non fuit declaratus hæres, poterit obtinere monitoria contra ſcientes bona hæreditaria ad futuram rei memoriam, & ne dilapidentur bona ob intereſſe prætenſum, & quia poſtea poſſet declarari intereſſe: & ſic declarari debent tradita per Anton. Solam.ad antiq.conſtit.Sabaud.tit.vt nemo ſuper decr. cum nullus glo. vnic.num.10.circa med. vide infra ſect.4.q.1.nu.22.in fi.

Tertiò eſt aduertendum, quòd
5 † in ſupplicationis libello exprimi debent res, de quibus agitur, earūque valor nominatim, & ſpeciatim, niſi monitoria fiant pro rebus eccleſiæ loci pij, communitatis, vniuerſitatis, collegij, vniuerſalisve ſucceſſoris, quarum rerum certam notitiam illam, non habere, veriſimile ſit; tunc enim ſupplicantis qualitate in libello expreſſa, rerum, de quibus quæritur, deſcriptio, ſiue deſignatio quædā in genere fieri ſufficiet; modò nō ſit incerta nimis, aut inueriſimilis; ſed eiuſmodi, quæ ſaltem oſtendat rē ipſam, vt ſtatuit Pius V. in præfata conſtit. & not. Marc. Ant. Genuen.

in

in ſua prax. Archiep. Neap. in d. c. 1. not. 4.

6 Quartò, quòd aliæ requiſitę † cõditiones prudenter ſeruentur, hoc eſt, vt res non ſit parui valoris, nec omnino occulta, vel nota, aut infamatoria, vel criminoſa; ne leui de cauſa ad excommunicationẽ procedatur, vt ſupra quęſt. 10. latius annotauimus. Et ſi nihil aliud obſtiterit, Epiſcopus, vel eius generalis Vicarius cum aſſignatione competẽtis termini eas expediri permittet, vt colligitur ex actis eccleſ. Mediolan. par. 1. lib. 5. tit. 7. cap. 4. & ex adductis per Nauar. conſi. 3. nu. 8. de cenſibus, & ex dicta praxi Archie. cap. 1. not. 5. & ſeqq. & omnia clarè etiam deducuntur ex tenore ſequẽtis monitorij Papalis, videlicet.

7 Paulus † Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Ven. fratribus Papienſi, & Terdonenſi Epiſcopis, ſiue dilectis filijs, eorum Vicarijs in ſpiritualibus generalibus ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Significauit nobis dilectus filius N. de N. Papienſis ciuitatis, vel diœceſis, quòd nonnulli iniquitatis filij, † quos prorſus ignorat, cenſus, terras, domos, poſſeſſiones, mobilia, & immobilia bona, ſcripturas publicas, & priuatas, fidem tamen facientes, ac iura, nec non pecuniarum ſummas auri, & argenti, vini, frumenti, & aliarum frugum quantitatem, iocalia, gemmas, annulos aureos, pannos lineos, laneos, ſericeos, domuſque ſuppellectilia magni momenti † ad dictum ſignificantem ratione ſucceſſionis hæreditariæ parentum, & conſanguineorũ ſuorum defunctorum, ac aliàs legitimè ſpectantia, & pertinentia ſubtraxerunt, & temere occuparunt; eaque malitioſè occultare, ac occultè † & indebitè detinere præſumpſerunt, & præſumunt, ex quo dicto ſignificanti grauia damna valorem † quinquaginta ducatorum excedentia nequiter intulerunt in animarum ſuarum periculum, & dicti ſignificantis non modicum detrimentum, ſuper quo ipſe ſignificans Apoſtolicę ſedis remedium implorauit.

3 Monit. cõtra indebite detinentes conced.

4 Monit. pro ſumma. Romæ conceduntur.

Quocirca fraternitati veſtræ fratres Epiſcopi, ſiue diſcretioni veſtræ filij Vicarij per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, quilibet veſtrum, videlicet in ſuis ciuitatibus, & diœceſ. ſi cauſa diligenter, & magna maturitate per vos † examinata pro rei loci, temporis, & perſonæ qualitatibus, vobis pro veſtra conſcientia videbitur expedire, omnes huiuſmodi bonorum detentores, & illorum celatores, aut aliàs ſcientiam habentes, ac dãnorum illatores occultos ex parte noſtra † publicè in eccleſijs coram populo per vos, vel aliũ, ſiue alios moneatis, vt infra competentem terminum, quem eis præfixeritis ea dicto ſignificanti, a ſe debita, detentores quidem, & occupatores reſtituant, occultatores verò, ac illatores reuelent; & ſi id non adimpleuerint infra alium competentem terminum, quem eis ad hoc duxeritis peremptoriè præfigẽdũ, ex tunc in eo generalem excommunicationis ſententiam proferatis † eamq; faciatis, vbi, quando, & quoties videritis expedire, vſq; ad ſatisfactionem cõdignam, & reuelatio-

5 Monit. cõceſſio ad arbitrium ordin. committitur.

6 Forma publicandi monit.

7 Monit. ex cõicatio repeti poteſt quoties expedire vĩ.

lationem debitam ſolenniter publicari. Volumus autem, quòd ex reuelatione huiuſmodi, ſi eam fieri contingat, non poſſit † niſi pro ciuili intereſſe, & ciuiliter tantum agi, aliàs reuelatio ipſi neque in iudicio, neq; extra iudicium fidem faciat. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarn. Domini Milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo, nonis Decembris Pontificat. anni iij. Super plica M. Delphinus a tergo regiſtr. & ſigillata ſigillo plumbeo cum cordulis canepis pendẽtibus more ſolito Curiæ Romanæ &c.

Monit. ni pro ciuili ereſſe cõluntur.

8 Quintò aduertendum † monitoria minimè eſſe concedenda in loco, vbi veriſimile ſit, quod negligantur, & contemnantur, vt colligitur ex Concil. Trid. d. ſeſſ. 25. ca. 3. de reform. & ex concil. prouin. Mediol. loc. cita. Sot. in 4. diſtin. 22. q. 1. ar. 2. ſylua nupt. vbi ſupra, num. 48. Sair. tract. de cenſur. lib. 1. cap. 9. num. 33. & tradunt Hoſt. Io. And. & Fely. in c. nouit. de iud. dicentes, quòd ſi Prælatus videt excommunicationem minimè timeri, non debere paſſim illam proferre; ſed deſiſtere. Idem Felin. in cap. Apoſtolicæ. num. 4. de except. & notat Couar. in cap. alma mater, in 1. par. in initio nu. 10. poſt Abb. in d. c. ab excommunicato. de reſcrip. & D. Thom. in 4. diſtin. 18. arti. vlt. ſub q. 2. ſi iudex viderit excommunicationem minimè vtilitatem ipſi excommunicando allaturam: imo ſuſpicetur magis indurandum cor ipſius per excommunicationem; tũc etenim poterit ſuperſedere huic cenſuræ.

Sextò aduertendũ, quòd moni-

9 toria † concedi poſſunt non ſolum poſt litem cęptam, vt notant Graſ. conſ. 6. nu. 27. de ſent. excom. Greg. Tholoſ. in ſintagm. iuris vniuerſ. par. 3. lib. 48. cap. 13. nu. 31. D. Marius Antonin. tom. 1. var. reſol. lib. 5. reſol. vlt. caſ. 36. Alba conſil. 15. nu. 2. vol. 1. Crauet. conſi. 181. nume. 5. in fine. vbi inquit ſic indiſtinctè vidiſſe obſeruari, quod procedatur ad monitoria per iudicem eccleſiaſticum non obſtante litis pendentia coram iudice ſeculari, ſed etiã ante, vt patet ex c. ad noſtram. el 2. de iureiur. quod pro notoria praxi tradit Io. Neuiz. vbi ſupra. vbi ait, quòd obtentis propalationibus datur poſtea libellus, & parte citata repetuntur, vt dicetur infra ſect. 3. quæſt. 9. & ita vbique vſu receptũ eſt, ſuadetq; ratio, quòd non tam poſt litem cęptam, ſed ea nondum incepta, ſint monitoriales, ſi petantur, concedendæ vtroque tempore, nã propalationes veritatis quæruntur, vt quis ſcire poſſit; an habiturus ſit probationes, quibus valeat deducere ius ſuum in iudicio, vt inquit Alba d. num. 2. & illud legitimè proſequi: fruſtatorium enim eſſet inchoare iudicium, niſi quis prius in manu haberet exitum veriſimilem, & iuridicum ipſius iudicij.

Et iura hoc maximè curant, paſ-
10 ſimq; iudicibus iniungunt, † ne videlicet, iudicia fiant fruſtatoria. l. ſi prætor iuſſerit. in prin. ff. de iudi. & ne inanibus litibus, atq; expenſis homines vexentur. l. 2. in prin. ff. de aqua pluarcen. Ant. Solá ad antiq. cõſt. Sabau. ti. vt nemo ſuper decr. cum nullus gloſ. vnic. ſub num. 10.

poſt

poſt Albam d.conſ.15.nu.3.& ſeq. vbi ſubdit ſtylum, quòd huiuſmodi monitoria tantummodo concedantur poſt litem cęptam, non valere; tum quia eſt contrarius indagandæ veritati, cui iura ſemper volunt eſſe locum. l. Imperatores, §. pen. ff. de probat. tum quia probationum facultas non eſt coangustanda.l.quoniam.in fine. C.de hæret. & ideo reprobatur regulariter pactum, ſtatutum, iuramentum, conſuetudo, ſi tendant ad reſtringēdam facultatem probationum. Doc.communiter in c.2.de proba.

11 Item in † cauſa appellationis cōceduntur, quando eſt datus terminus ad non poſita ponendum, dūmodo capita non concernant articulos primæ inſtantiæ, vel directè contrarios, ſed nouos iuxta cle. 2. de teſtibus, & notatur in Prax. Archiep.Neapol.c.1.no.3. circa med. Declara tamen, vt poſt concluſum in cauſa non concedantur monitoria, niſi eccleſijs, mulieribus, & alijs perſonis priuilegiatis, cęteriſque, quando eis conceditur reſtitutio in integrum aduerſus omiſſas probationes, vt latius infra ſect. 4. q. 1. nu.23.declarabitur.

Septimò aduertendum, huiuſmodi monitoriales pro rebus, vt diximus, temporalibus, & realibus

12 occultis cum varijs clauſulis non tantum a Summo Pōtifice; ſed ab Epiſcopis & eorū Vicarijs, in vim ſuæ ordinariæ poteſtatis concedi poſſe, & ſolere. Et primò cum clauſula, nullo excepto, ſiue nemine dempto, & tunc perſona quælibet etiam priuilegiata includitur, vt tradunt Rota Rom.par.1.in nouiſ. deciſ.383.num.3. Gregor.Tholoſ. in ſintagm.iuris vniuerſ. par.3. lib. 48.ca.13.nu.31. Papon lib.18.tit.7. an reſt.9. Egid.tract.appell.cap.9.& 10. arreſto. & ſimili monitorio cōpelli poterit probandum tutor, de quo dubitatur, quòd non omnia ſcripſerit in inuentario, vt notat Ant.Sola in antiq.conſt.Sabaud. titu.de mino.glo.1.n.17.ſuper 1.par. inuent. Rebuf.in conſt. reg. tit. de inuent.glo.1. nu.6.

13 Secundò appoſita † clauſula illa antiqua, dempta parte, & eius cōſilio, per quam litigans cum eius conſilio ab onere propalandi eximitur; qua quidem clauſula in monitorio non inſerta, coguntur ipſe aduerſarius, eiuſque; conſilium deponere, & teſtificari pro aduerſario, ſecundum Gregor. Tholoſ. d. num.31. Egid.loc.cita. prout latiùs declarabitur infra ſect.3. q.12. nu. 8.& ſeq.

14 Tertiò adiecta † clauſula, quòd quantumuis ſanguine coniuncti propalare teneantur, & tunc affines, & cōſanguinei, vxor, maritus, & huiuſmodi ſpecialiter comprehenduntur. Greg. Sair.in claui Regia lib.9.cap.16.nume.19.& de his infra ſect. 3.q.11. copiosè agemus Deo dāte. Aduertas tamen, quòd dictæ perſonæ vi præfatarum clauſularum in monitorialibus includuntur, niſi aliqua alia iuſta de cauſa excuſentur, de quibus cauſis ſatis abundè per tot.ſect.2.tractatur. præſertim q.4.circa finem.

15 Octauò aduertendū, † quòd in iſtis monitorijs non requiritur partis citatio, cum nō tractetur de alicuius præiudicio; ſi quidem excōmuni-

municatio non ligat, niſi exiſtẽtes
in peccato mortali, & nõ peccãtes
non tãgit, vt nouiſſimè tradit Prax.
Archiep. Neap. cap. 1. not. in princ.
Sic etiam in abſolutione a iuramẽ-
16 to † ad finem agendi non requiri-
tur citatio; cum parti nõ inferatur
præiudicium iuxta magis cõem, in
c. 1. de iureiu. Cur. ſen. conſi. 43. nu.
77. Couar. var. reſol. c. 4. num. 5. latè
Brun. a Sole in qq. leg. 1. q. 22. ex nu.
59. Graff. part. 2. deciſ. cap. 10. nu. 8.
& ſeq. & quia eſt actus quaſi pœni-
tentialis, vt dicit Anton. But. in ca.
debitores. nu. 7. de iureiu. quod tã-
to magis procedit in his monito-
rialibus, quorum finis eſt, vt anima
exeat a peccato: & ita ſeruari in cu-
ria eccleſ. Neapolitana tradit eius
Praxis Archiep. d. ca. 1. no. 10. Hinc
patet, quòd, cum tractetur de ſalu-
te animarum, & ſic pietas vrgeat,
huiuſmodi monitoriales, etiam
die feriata c nc edi poſſunt. arg. ca.
conqueſtus. de fer. & cum Franc.
Marc. inf. ſect. 4. q. 1. n. 30. dicemus.

Nonò aduertendum, quòd im-
17 petrato † monitorio a Summo Põ
tifice non poteſt pars, ad cuius in-
ſtantiam eſt expeditum monito-
riũ, formare alia capita vltra expreſ
ſa in ipſo monitoriali reſcripto, a-
liàs excommunicatio eſſet nulla,
tanquam lata a delegato nõ ſerua-
ta forma reſcripti. Dominic. in ca.
Romana, §. ſed nec. de ſent. excom.
lib. 6. Feli. in c. cum ſit. nume. 15. de
18 appell. niſi in eo adſit clauſula, † la-
tius arbitrio tuo, vel ſignificantis.
Prax. Archiep. Neap. d. c. 1. not. 12.
quæ ſi deſit, monitorium eſt publi-
candum ad verbum, non alteran-
do ſenſum, ſermonem, nec verba
dicti monitorij; quamuis pro idio-
tis poſſit publicari materna lin-
gua, ſeu vulgari, vt ſcripſit Sacra
congreg. Concil. Trid. teſte Marc.
Anto. Genuens. in dicta Praxi loc.
cit. & ſic obſeruetur Papiæ, & ferè
vbique Dicta quidem clauſula ra-
rò apponitur in monitorio; ſed qñ
adiungitur, in formandis alijs capi-
tibus ſunt conſiderãda, quæ ſupra
ſunt notata.

19 Decimò aduertendum eſt † ꝙ
ſi Epiſcopus, vel eius Vicarius à par
te requiſitus, vt decernat iſta moni
toria, ſine cauſa deneget illa, poteſt
appellari, vt notat Prax. Archiep.
Neapo. in d. cap. 2. no. 13. nam licet
in illis concedendis epiſcopus pro
cedat ex officio ratione peccati, in
quo iudicis officium multum exu
berat. Card. in clem. diſpen dioſam
de iudic. & pars inſtans dic itur ſti-
mulus inſtigans. Probus in ca. 2. de
conſt. lib. 6. & ſylua nuptialis, vbi ſu
20 pra; nihilominus † ſi denegat pe-
tenti impartiri officium ſuum no-
bile iniuriam facit, & appellari po-
teſt. Bart. in l. 1. ff. de iuriſdict. omn.
iudic. Felin. in c. per tuas. de teſtib.
Poterit etiã appellari, ſi detur bre-
uis terminus ad reuelandum, vt cũ
Nauar. conſil. 11. de offic. ordin. te-
net Prax. Archiepiſ. Neapolit. loco
cit. in fi.

Vndecimò aduertẽdum, quò l
21 ſententia, † nempe monitoria eſſe
ꝯcedẽda, eſt merè interlocutoria,
vt latè probat Crauet. in conſi. 181.
& ideo reuocari poteſt. l. quod iuſ-
ſit. ff. de re iudic. quinimo ipſa excõ
municationis ſententia dicitur me
rè interlocutoria, & non obſtante
partis contradictione; ſi eſt iniuſta,
reuo-

Digitized by Google

reuocari poteſt. Abb. notabiliter in ca. ſacro. nu. 5. per Illum textum de ſent. excom. Feli. in rub. de ſent. & re iudic. Prax. Archiep. Neapol. d. d. cap. 1. no. 14. vbi addit, quod ita cenſuit eadem curia Archie. de decreto, non eſſe procedendum ad monitoria, vt ſit interlocutorium, & reuocari poſſit; cum nullatenus participet de ſententia diffinitiua; facit, quòd ſententia reijciens probationes; nempe ſi declararet probationes eſſe illegitimas, & nõ clarè probantes in principali, eſt merè interlocutoria. l. fina. C. de ſent. quę ſine certa quantit. & ibi Bald. num. 2. Lud. Rom. in rubr. ff. de re iudic. num. 5.

Duodecimò aduertendũ, quòd
22 licet ſententia † ſuper admiſſione, vel reiectione litterarũ monitorialium ſit interlocutoria; tamen quãdo veritas aliunde haberi non põt, dicitur huiuſmodi ſententiam interlocutoriam ſuper reiectione cõtinere præiudicium irreparabile, ideo admittitur appellatio, cũ ex hac reiectione nõ poſſit quis proſequi cauſam vſque ad diffinitiuã; & ſic perimat totum ius ipſius petentis monitoriales, facit ſacr. Concil. Trid. ſeſſ. 13. c. 1. in fi. de refirm. vide Crauet. d. conſ. 181. per tot.

QVAESTIO XIX.

Monitoria qualiter publicanda, vel pro eis excommunicationis ſententia ferenda.

SVMMARIVM.

1 *Monit. in tribus diebus feſtiuis, & inter miſſarum ſolemnia publicanda.*
2 *Comprehenſi in monitorijs ad quid teneantur.*
3 *Scientes aliquid de contentis in monit. quomodo propalare teneantur.*
4 *In quibus diebus feſtiuis non ſint promulganda monit. vel eorum ſententia ferenda.*
5 *Praxis aliquorum ordin. antequam per mittant fulmin.*
6 *Ritus fulminandi monitorij.*
7 *Cæremoniæ in fulminatione monit. cur fiant.*
8 *Cæremoniæ iſtæ fulminationis quidnam ſignificent.*
9 *Dęmon vtitur excommunicato ſicut ruſticus aſino ſuo.*
10 *Monit. an contineat excommunicationem, & eius effectus.*
11 *Excommunicationis ſententia quantæ ſit efficaciæ magno miraculo demonſtratur.*
12 *Excommunicatus pro furto coruus miſera cæpit infirmitate pedetẽtim deficere.*
13 *Inceſtuoſus excommunicatus a D. Paulo ſtatim a dęmone fuit correptus.*
14 *Demon an maiorem poteſtatem habeat in excommunicato, quàm in peccatore.*
15 *Excommunicatio quibus eccleſiæ ſuffragijs priuet.*
16 *Eccleſia pro iudeis, & paganis orat in die paraſceues, cur non pro excommunicatis.*
17 *Excommunicatio in quibus differat a mortali peccato.*

MOnitorialibus litteris in forma de Epiſcopi, ſeu eius Vicarij expeditis, Parochus, vel alius eccleſiæ Rector, cui illæ publicandę

dæ fuerint præſentatæ die prima dominica poſt earum præſentatio-
1 nem vel alijs tribus diebus feſtiuis immediatè ſecuturis in eccleſia inter miſſarum ſolennia. dum ibidē ad diuina maior aderit populi multitudo, publicè legendo, etiam materna, ſeu vulgari lingua pro idiotis. vt ſcripſit ſacra congreg. Concilij, explicādo, omnia in monitorio contenta denunciabit; & monendo in genere omnes, & ſingulos vtriuſque ſexus, eis ſub excommunicationis pęna diſtrictè præcipiendo mandabit ex parte Reuerendiſſimi Epiſcopi, ſiue eius Vicarij, & ad inſtantiam exponentis, ſiue petentis, (ſic expreſsè colligitur ex extrauag. com. vnic. Io. XXII. tit. de furtis.)

2 Quatenus ij, qui bona † de quib. in calce dictarum litterarum fiet mentio in toto, vel in parte contractauerunt, & exportauerunt, ac habuerunt, vel habent, ſeu dolo habere deſinunt, aut celant, occupāt, vſurpant, & indebitè detinent, ſeu illa quouis modo illicitè, & indebitè ad eorum manus peruenerunt, debeant ea omnia, ſi extant exponenti rēſtituiſſe, relaxaſſe, & conſignaſſe, & ſi non extant eorum pretium, & valorem ſoluiſſe, aut cum eo compoſuiſſe.

Scientes vero, vel notitiam habentes aliquem, vel aliquos bona,
3 † de quibus in monitorij ſic habuiſſe, vel detinere &c. eos ad ipſum Epiſcopum, vel ad eius bāchum infra dies in monitorio præfixos, puta duodecim proximè futuros, quorum dierum quatuor pro primo, quatuor pro ſecundo, & reliquos quatuor pro tertio, & vltimo peremptorio termino, a doctrina canonica monitione præmiſſa eis omnibus, & ſingulis præfigitur, & aſſignatur, manifeſtare, & propalare teneantur. Eorumque dictum, & teſtimonium ſcriptis deponere debeant ad pręfatum banchum ita vt fidem faciat in iudicio, & extra, quod declaratur infra ſect. 2. q. 11. nu. 6. Alioquin ꝯ omnes & ſingulos ipſorum mandatorū conteptores; aut rebelles ad excōicationis ſnīam, prout iuris fuerit, procedeř.

Et nota, quòd ſemper in iſtis monitorijs tam ad reſtituendum, quàm ad reuelandum ponuntur, prout diximus aliqua dierum interualla, iuxta ca. conſtitutionem. §. ſtatuimus. eod. tit. in 6. Nec poſſet abbreuiari terminus, niſi facti neceſſitas aliud ſuadeat, vt in d. §. ſtatuimus. & ibi Gemin, Franc. & alij, prax. Archiep. Neapol. ca. 1. not. 9. in princ. & in curia Epiſcopali Papiæ poni ſolet interuallum dierum quatuor inter vnam monitionem, & aliam, Neapoli verò interſtitium ſex dierum, vt refert dicta prax. loc. cit.

4 In ſanctiſſimis † autem diebus Natiuitatis Domini, Paſchatis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, & in celebritate ſanctiſſimi Corporis Domini, aliiſq; anniuerſarijs ſolennioribus dieb. nullo modo promulgandæ erunt, niſi Epiſcopus, ſeu eius Vicarius aliter cenſuerit. Facta verò promulgatione locis, & temporibus congruis, factaque de ea Epiſcopo relatione in ſcriptis; iterum Epiſcopus diligenter, & accuratius eius conceſſionis cauſa perpenſa, quę ſi grauis exti-

extiterit, tũc ad excommunicationis ſententiam ferendam, & promulgandam contra prædictos deuenire poterit, vt ex ca. 3. Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. & Concil. prouin. Mediol. & præcipuè ex actis eiuſdem eccleſ. par. 1. lib. 5. tit. 7. c. 6. & 7. Non debet quidem excommunicationis ſententia ferri in feſtiuitatibus præſertim Natalis Domini, & Paſchæ, vt fideles vacare poſſint deuotioni: & ſic ſeruari Neapoli teſtatur dicta praxis. d. c. j. not. 9. in fine.

Solent autem & rectè nonnulli
5 locorum † ordinarij, & in ſpecie Papienſis ante fulminationem præcipere, vt iterum litteræ monitoriales legi debeant in die feſto in dicta eccleſia cum termino octo dierum proximè futurorum ad propalandum, ſeu reſtituendum, & vbi huiuſmodi nõ comparuerint, qui ablata, ſeu retenta reſtituant, ſeu ablatores & detentores reuelent, fulminari debeant ſeruatis ſeruandis cum termino aliorum octo dierum, exinde proximè futurorum ad propalandum, ſeu reſtituẽdum.

Ad fulminationem autẽ Paro-
6 chus, ſeruatis prius ſupradictis † ſic deueniet, prout moris eſt, nempe faces, ſiue candelas ardentes in manibus tenendo eos publicè excommunicabit, ſiue denunciabit candelis in terrã proiectis, & extinctis, eaſq; pedib. conculcabit, quæ poſtea ad aliquem vſum non aſſumũtur, paulatim etiam pulſatur campana, ſecundum Pan. in c. 1. de offi. cuſtod. vbi ſic vſu receptum eſſe multis in locis teſtatur.

Quæ fulminationis cerimoniæ colliguntur nõ tantum ex vſu, ſed ex cap. non omnes. 2. q. 7. & cap. debent. 11. q. 3. vbi gl. in verb. conculcare. & expreſsè habentur in d. extrauag. com. vnic. Io. XXII. titu. de furt. vbi clarè traditur forma huius excõicationis publicãdæ, & fulminandæ, & etiam eas notat Greg. Sair. tract. de cenſur. lib. 1. cap. 15. &
7 fiunt † ad terrorem populi, & ad inducendam ſcientiam, necnon ad maiorẽ cõfuſionẽ, & grauiorẽ terrorẽ excõicatis inijciendum. Henriq. in ſum. lib. 13. c. 20. in fi. & Sair. loc. cit. D. Marius Antonin. libro j. var. reſol. vlt. caſ. 37. in fin. vbi dicit fulminationem venire in executionem ipſius ſñiæ excõicationis.

Ex quibus profectò ceremonijs
8 ponitur † effectus ipſius excõicationis ante hominum oculos. Siquidem ſacerdos Chriſtum repręſentat excõicantem, proiectio verò facum, ſiue candelarum, earumque extinctio excommunicatum, quaſi mortuũ ſignificat, vtpotè a Chriſti corpore tanquã palmitem a vite pręciſum. arg. c. nihil. 11. q. 3. Quòd verò pedibus candelæ illæ conculcentur, patefacit excõicatũ, ſic ex eccleſia eiectum, traditum demonibus torquendum, & ab eiſdem in inferno, niſi reſipiſcat conculcãdũ iri. arg. c. abſit. & c. audi. & c. omnis chriſtianus. 11. q. 3. Nau. in man. c. 27. nu. 18. vbi excommunicatum iumentum diaboli appellat, diabo-
9 lus † enim vtitur excõicato, ſicut ruſticus ſuo aſino, & habet ptãtem in eo, ſicut in pecore, vt ex Iaſ. in l. gallus. 2. lect. in §. ſed & quid tantũ col. 2. ff. de liber. & poſthum. tradit Io. Neuiz. in ſylua nupt. lib. 3. num.

41.ver.monitoriæ.conſt.ſinod. Papiæ par.4.c.1.39.Roman.conſi.369. num.10. vbi inquit excommunicatum träſire de familia Dei in familiam Diaboli.vide Felyn.in rub.de ſent.excomm.num.4.vbi ponit excommunicationis effectus, quos pulchrè,& breuiter tradit etiã Saulius Epiſc. Papienſ. in interrog.pro mouend. tit.de excomm. verſ. qui ſunt effectus.& Petr. Ferra.in prax. Papien.in form. reſp.rei conuen.in gloſ. tanquam. nu.5. denotat vocẽ illam terribilem Chriſti in iudicio externo, Ite maledicti in ignem æternum, quam excommunicati cũ maximo dolore, & damno ſuo audient, niſi a cõtumacia deſtiterint. Quas quidem cęremonias debe-rent Parochi aliquãdo in ipſo actu fulminatiõis latius declarare multis de cauſis.

Et ex prædictis patet monitoria
10 † non continere excommunicationem; ſed comminationẽ eius, iuxta gl.in cap.vnic. de ſagit.& probat Graff.conſil.2.nu.29. de pęnis: quæ quidẽ comminatio ſola excommunicationis nihil operatur per ſe, nec ad damnationem ſufficit.canoniſt.in ca.relatum.de iurepatr.& in ca.is,qui de ſent.excom.lib.6 comminationes enim,epiſtolæ & pragmatica auctoritatem rei iudicatæ non habent.tot.titu. C. comminationes epiſtolæ &c.lib.7. habent tamẽ vim citationis, & præcepti monitotia vt colligit Mandoſ.in tract. de monit. ſiue litteris executor. q. 17.n.4. ex Inn. in c.tua. de cohabit. cler. Viridariũ Sũmiſt.part.2.c.300. num.84. vbi declarat. Bern.Buſt.in roſar.par.2.ſerm.37. p.4.caſ.13. ex Pet.Ant.Lazar.Papien.

communicati tamẽ per generalẽ monitorij ſententiam omnes nominatim intelliguntur in foro animæ, tanquam expreſſis proprijs nominib.gloſſ.ſing.in c.1.a nobis.1.de ſent. excomm. ex l. nominatim. ff. de lib.& poſthu. & infra 4.ſect.q.8. latè dicetur.

11 Quãtæ verò efficaciæ † ſit huiuſmodi excõicationis ſententia ob monitoriales litteras lata ex magno patet miraculo, quod legitur lib.de viris illuſtrib. ordin. Ciſterc. & refert præter alia Henric.Germ. in ſpecul.exempl.diſt.3.exemp.51. Nempe quòd in Saxonia Abbas illius ordinis Ciſtercienſis iuxta conſuetudinem Imperialiũ Abbatum illius tẽporis inter cęteras res præcioſas anulum aureum valde pulchrũ, & precioſum habebat, & cũ abluendarũ manũ cauſa anulũ ſuper mẽſam depoſuiſſet, coruus domeſticus, quem curiales Abbatis in delitijs habebant, nullo penitus aduertẽte rapuit ore anulũ, & peruio volatu in ſuum nidũ aſportauit; cuius rei gratia nõ reperto anulo diligenter cõquiſito, graui indignatione commotus Abbas miniſtros ſuſpectos habens, mãdauit parochis oppidi, quod amplum erat, eiuſq; ſubiacebat ditioni, quaten[9] excõicationis ſententiam ꝯ tales fures,& detentores fulminarẽt, niſi ſex dierum ſpatio reſtituiſſent.

Quo facto, mirabile dictu, coru[9]
12 † pro furto excommunicatus, etſi culpæ ſuæ inſcius eſſet, cępit paulatin, & in dies langueſcere, cibum faſtidire, pennas proijcere, eiuſque caro tabeſcere; de cuius ꝓdigioſa, ac miſerabili immutatione, dome-

ſticis ipſis præſente Abbate conquęrentib. vnus quaſi iocando dixit, fortè iſte eſt anuli fur, & excōmunicationis vinculo innodatus hac horrenda plaga indicium dat. Vnde in eius nido conquiſito, & reperto anulo, Abbas denuo mandauit ſtatim, quatenus anathema celeriter relaxaretur, hocque peracto, prædictus coruus, qui atrociſſimas furti pęnas luebat, nec tamē furti ſe reum intelligebat, non ſine omnium ſtuporè reuiuiſcere quodammodo, ac reuireſcere cępit, ad priſtinamq; formam, ac ſanitatem non ſine magno præpotentis Dei miraculo ad hominum exēplum, atq; conſilium integraliter fuit reſtitutus.

13 Et cū Paulus inceſtuoſum † Corinthium hoc gladio petiuiſſet, ſtatim illum a Sathana correptum omnes viderunt. 1. Corint. c. 5. vbi gloſ. ordin. Etſi excommunicatos nunc non videmus illico expirare, vel a dęmonibus arripi, dubitandū tamen non eſt, cum Chriſtus aſſiſtat ſuæ eccleſiæ eos, qui legitimè excommunicatione percelluntur, & morti ęternę eſſe obnoxios, quādiu in pertinacia perſtiterint, & in diaboli poteſtate eſſe. c. audi. 11. q. 3. vbi gloſ. conſtit. ſinodal. Papienſ. par. 4. ca. 39. vbi plenè declarant.

14 Imo dęmon maiorē † habet poteſtatem in excommunicato, quā in peccatore, quia ille eſt omnino ſegregatus ab eccleſia, vt membrū a corpore abſciſſum. tex. elegāſ in c. quemadmodum. 23. q. 7. & cap. ipſa pietas. 23. q. 4. & tradit Graff. in 1. par. deciſ. lib. 4. cap. 1. num. 2. vide Nauarr. in Man. c. 27. nu. 18. & ſeq. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 12. vbi con-

15 cludit, quòd † excommunicatio communibus, & generalibus eccleſiæ ſuffragijs priuat, adeo vt nulla re intendat illa ei ſubuenire per illa; tollit enim excommunicatio interiorem, exteriorem, & mixtam communionem. Et licèt eccleſia

16 † in die Paraſceues oret pro iudeis, paganis, & expreſsè pro hæreticis, qui ſunt iure excommunicati. c. 1. & 2. de hæret. & in bul. cęnæ: & ratio eſt, quia ea die, in qua reprę ſentatur paſſio Chriſti, qui pro inimicis ſuis orauit eccleſia ſuſpendit prohibitionem, quam alio tempore facit, ne miſſa, aut orationes pro illis a ſuis miniſtris offerantur, quod eccleſia facere poteſt; non tamen de excommunicatis mentionem facit, vt oſtendat, quantum ſint deteſtandi, quos nec nominandos eſſe a fidelibus voluit. Sot. in 4. d. 22. q. 1. ar. j. dub. 1. Sair. de cenſur. lib. 2. c. 4. nu. 7. & ſeq. Vnde D Bernard. trac. de grad. humil. in fin. ait. Vide quàm mala eſt excommunicatio, quòd in Paraſceues die eccleſia pro iudeis, & pro paganis, & hæreticis orat, & non pro excommunicatis, vt notat Corrad. part. 1. q. 175. in fin.

Verùm quidem eſt, quòd mor-

17 tale † peccatum ab excommunicatione differt, primò quia illud priuat nos gratia Dei, ſecus autem excommunicatio in ſe accepta, ſed tollit ea, quæ nos diſponunt ad gratiam; nemo tamen maiorem incurrit excommunicationem impoſitam a canone generali, vel particulari, niſi mortaliter peccando. Palu. in 4. diſtin. 18. q. 1. arti. 2. quod

proce-

procedit etiam in excommunicatione generali lata ab homine. Nauarr.in man. c.27.nu.9. & ideo excommunicatio lata contra aliquid facientes includit tantum mortaliter peccantes. Nauarr.conſil.57.de ſen.excom.Graff.conſil.3.nu.7. de peni. & remiſ. Secundò differt in hoc, nempe, quia eccleſia orat pro exiſtentibus in lethali peccato, nõ autem pro excommunicatis, vt diximus.

QVAESTIO XX.

Monitoria qualiter interpretanda.

SVMMARIVM.

1 *Interpretari quid ſit.*
Monitoriales iuxta terminos iuris, et conſuetudinem recipiunt interpretationem.
2 *Monitoriales interpretandæ ſunt ciuili modo, nequis arctetur ad impoſſibile.*
3 *Interpretatio in monitorialib. ita facienda eſt, vt quam minimã inducant obligationem.*
4 *Interpretatio fieri debet, vt actus valeat.*
5 *Ligare per monitorium quos non intelligat index regulariter.*
Monitorium fraudulenter imperratum pro tali ſumma cur, & quando non liget.
6 *Prorogatio data a parte ad reuelandum, vel reſtit.quid operetur.*
7 *Debitor, ſi non ſoluat in termino monitorij prorogato a parte, cur non incurrat excommunicationem.*
8 *Dubio occurrente circa monitoria, qui conſulendi ſint.*
9 *Materia monitorialium cur dicatur fauorabilis.*
10 *Monitoria quando obligent ad denunciandum, vel teſtificandum.*
11 *Quæ negotia requirant teſtes, quæ verò denunciatores, & nu. 12.*
13 *Tenor verborum in monitor. eſt ſpectãdus, & quot modis fiat.*

1 MOnitoriales litteras † interpretari nihil aliud eſt, quam dare illis rationabilem intellectũ, iuxta legiſlatoris, ſiue cõcedentis mentem, vt dicitur ex clem.1.de elect.& c.intelligentia.de verbor.ſignificatio. Recipiunt autem interpretationem vbi dubiæ ſunt tum iuxta terminos iuris, tex.In cauſam quę.vbi Felyn.nu.5.de reſcrip.poſt Gemin.conſ.47.nu.3. D.Menoch. de arb.caſ.199. nu.9. & in terminis Rota Roma.in nouiſſ.part.1.deciſ. 383.num.7.tum iuxta conſuetudinem, cuius principalis effectus eſt legem interpretari, quando nobis non conſtat de ſuo vero ſenſu, ſed in dubio verſatur, & non tantum humanam, ſed etiam diuinam, vt poſt alios aduertit Nauar. in man. c.27.nu.186.

Qua in re primò obſeruandum
2 venit, vt † ciuili, & laudabili modo interpretētur, hoc eſt nequis arctetur ad impoſſibile, ſed tantum ad id, quod congruit, ne quid contra iuſtum, & honeſtum præcipere videantur, arg.c.quintauallis.de iure iur.gl.in c.dilecto. in verb. generalis de præb.Greg.Sair. in claui reg. lib.12.c.14. nu.29. Io.Gutier. lib.1. can.qq.cap.11.nu.80. Nauar.conſi. 18.de hæret.nu.7.

Secundò vt ſtrictè interpreten-
3 tur,& ita,† vt quàm minimam obligationem inducant.l. ſemper in ſtipul. ff.de reg.iur. Nauar.de vſu.nu. 109. & Miſcell. 28. de orat. nu. 39. Vnde earum verba ſunt ponderanda,& præciſe attendenda, & ad caſum, in quo loquuntur reſtringenda, arg.tex.in l.in delictis, §.1. ff. de noxal.Nau.conſi.57. de ſent. excō. l.non aliter. ff.de leg.3. ca.præterea de verb. ſign. ca.ad audientiam. de decim.Beret.conſi.150.nu.8. Ant. Marc. de Canib. conſil. 2. numero 386. in mat. Feud. pro Epiſcopo Papienſi.

4 Non tamen † ita ſtrictè interpretari debent, vt actus ſuſtineri non poſſit, & monitoriales reddantur cluſoriæ,& inutiles. l.quoties.ff.de verb.oblig.c. Abbate.eod.tit.l.non dubium.C.de legib. Rimi.iun.cōſ. 353.num.200. volu.4. Menoch.de arb.caſ.199.nume.19. & 22. latè & pulchrè Rodriq. in qq.reg. tom.1. q.11.ar.6.regula.7. iuris enim remedia non debent eſſe deluſoria. Beret. conſil.71. nume.1. & conſi.83. num.3.& verba monitorialium potius impropriè ſumi,quàm vt intelligantur cum tertij præiudicio. Beret.conſ.74.num.5.

Tertiò interpretandæ veniunt, vt non ligent, quos iudex monitoriales concedens, vel eas impetrās ligandi intentionem non habere probabiliter præſumatur. Graff.cōſil.9.nu.4.de ſent.excom. Tolet. in ſum.lib.1.c.10. nu.7. cuius rationē vide inf.ſect. 2.q.2. & in dubio mēs Principis, & iudicis ſemper præſumitur fuiſſe talis, qualis de iure eſſe debet, vt ex Iaſ.in l.beneficium. nu.35.ff.de legib. & alijs tradit Rodriq.d.ar.6.regul.11.

5 Non intendit † autem iudex regulariter ligare eos, quos ſi cogitaret, exciperet, vt vxorē, filium, aut fratrem. de qua re vide latè infra ſect. 3.q. 8. & 11. Nec quem iuſta cauſa excuſat; nec qui inculpabiliter ignorat ius, aut factum, ſcilicet latam eſſe excommunicationem, aut ſe feciſſe id, pro quo lata eſt,vt colligitur ex Sot.in 4.diſt.22. quæſt.1.art.2. Silueſtr.verb.ignorātia.§.16. Nau.in man. cap.27.num. 254. Nec eum, qui fecit prius pactum cum parte,ad cuius inſtantiā publicatur monitoriū, de ipſa re, de qua in ipſo monitorio agitur, quia ſi iudex hoc pactum ſciuiſſet, monitorium non conceſſiſſet. Io. Gutierr.lib.1. can.qq.cap.11. num. 77.& ſeqq.

Hinc notandum venit, quòd ſi aliquis fraudulēter a ſede Apoſtolica impetraret monitoriales, aſſerens fuiſſe ſibi ſublata bona aſcendentia ad valorem quinquaginta ducatorum, quod quidem non obtineret,niſi pro tali ſumma;et re vera non aſcendebant ad dictam ſummam, non comprehenduntur ſciētes, vel retinentes id tali monitorio, vt in puncto tradit Epiſcopus Montis Marani in praxi Archiep. Neap.ca.2.not.8.

6 Nec eum † cui a parte datur dilatio ad reuelandum,vel reſtituendum,priuſquā incidat, quia iudex, cum excōicat ad partis petitionē, non intendit magis excommunicare,quam ipſa pars velit. Tolet.d. lib.1.cap.10.num.7. prax. Archiep. Neapol. cap. 2. not. 8. Imo nec po-

ſtea

ſtea Incidet, niſi data eſſet de cõſenſu iudicis, ſine quo pars id facere nequit, ſecundum Innoc. in c. præterea el 2. de appell. quem ſequuntur Io. Andr. & Hoſt. & alij, & expreſsè tenent Angel. verb. excommunicatio 1. §. 20. Silueſt. eod. ver. Nauar. in man. ca. 27. nu. 15. & Lel. Zecch. trac. de caſibus reſer. caſ. 1. nu. 9. §. notandum etiam. Pedraz. in ſum. præcep. 7. Decalogi §. 15. & alij: quamuis ſententia affirmatiua, nempe quòd pars ſine conſenſu iudicis terminũ prorogare poſſit, vt ſi lata ſit excommunicatio, niſi intra menſem ſoluat, facere poſſit, vt ad duos menſes prorogetur, poſt quos excommunicatio cõtrahatur, ſi non ſoluerit, ſit probabilis, & tenenda ſecũdum Tole. in ſum. lib. 1. c. 10. n. 7. ex Pan. in d. c. præterea. nu. 4. & hanc opinionem approbant Hugolin. de cenſur. tab. 1. ca. 20. §. 6. nu. 5. Gregor. Sair. de cenſu. lib. 1. cap. 11. num. 20. Spec. comm. opin. q. 493.

7 Mihi tamen magis placet negatiua † vti probabilior, & magis in praxi recepta ea potiſſimum ratione, quia hoc iuriſdictionis eſt, quã pars n..n habet, & quando in prorogatione concurrit iudicis conſenſus, cenſetur iudicem ſub noua excommunicatione prorogare; nam, cũ pęnę ſint reſtringendæ, iudicis intentio in ferenda excommunicatione ſub conditione ad certum tempus, intelligi debet reſtricta ad illud tantum ſaltem in hoc caſu.

Et vbi pars ſibi reputet eſſe ſatiſfactum, tunc ceſſet totaliter excõmunicatio. Summ. Piſanel. verb. excommunicatio. 1. verſic. quid ſi iudex. Sum. Confeſſorum lib. 3. tit. 33. q. 76. Pedraz. & Sair. loc. cita. in fine.

8 Quartò, vbi † de iudicis intentione, vel de alia re circa monitoria dubitari contingat, & nihil certi deliberari poſſit, cõſultius eſt ipſum iudicem, vel alios prudentia, & doctrina prædios cõſulere, quid agendum ſit. Sair. in claui reg. lib. 12. ca. 14. num. 32. circa fin. eligendo ſemper quod tutius eſt pro ſalute animæ, iuxta gl. communiter receptam in c. ſciant cuncti. & cap. nihil de elect. lib. 6. Vnde licet monitorialium materia videatur odio-

9 ſa, & ſtricti iuris † tamen cum agatur de ſalute animæ fauorabilis dicitur, vt ex Dec. in cap. nouit de iudic. rectè concludit Rimi. iun. conſil. 357. nu. 41. vol. 4. vide gl. ſing. c. ſciant cuncti de elect. & Rodriq. in qq. regul. tom. 1. q. 11. art. 6. melius enim eſt incidere in damnum temporale, quã in ſpirituale, vt latè declarat Io. Azor. par. 1. inſt. mor. lib. 2. ca. 16. q. 2. & quamuis in dubio pro poſſeſſore ſit iudicandum. Beret. conſi. 134. n. 28. non tamen, vt cum aliena iactura locupletetur, vt ipſe Beret. tradit conſi. 149. nu. 10.

Sed magna quidem opus eſt di-
10 ſcretione ad diſcernendum † q̃n iudex in talib. monitorijs nobis pręcipiat, vt teſtibus, & quando vt denunciatoribus; & certè quotieſcũque id exprimit iudex, ſcilicet vt denunciemus, aut vt teſtificemur, res manifeſta eſt, & in claris nõ eſt opus conjecturis. l. ille, aut ille. ff. de leg. 3. accipiẽda nãq; ſunt verba in ſua propria ſignificatione, arg. l. nõ aliter, ff. de leg. 3. c. præterea. de ver.

fig. & c. ex litteris. de ſponſal. Ant. Mar. de Canibus. conſil. 2. nu. 386. in cauſa feud. epiſcop. Papien. Idē que dicendum eſt, quando mens iudicis ex modo proponendi, aut ex alijs coniecturis colligi poteſt. Greg. Sair. in claui regia lib. 12. ca. 14. numc. 32.

11 Quando autem, neq; clarè præcipitur denunciare † neque teſtificari, ſed dicere, vel reuelare, ſiue propalare, quod intelligi poteſt de nunciando, & etiam teſtificando, tunc ſecundum Nauar. in capi. inter verba. 11. q. 3. corol. 66. nu. 781. in ciuilibus negotijs tam inceptis litigari, quàm non inceptis, ac etiā in criminalibus inceptis litigari, intelligendum eſt teſtificando; quia in ciuilibus communiter non agitur de punitione, vel pęnitentia peccati; in criminalibus verò incęptis litigari, non ſunt neceſſarij denunciatores, ſed teſtes; ſecus in nō ceptis, in quibus ſæpe quæruntur denunciatores. cap. ſuper his. de acuſ. Regulariter autem in dubio vocatur quis vt teſtis; & quamuis edictum monitorium vtatur verbo denunciare, ſumitur tamen improprię pro teſtificari, & econtra ſecūdum ſubiectam materiam, arg. l. in inſulam, ff. de præſcrip. & tradit ex Nauar. loc. cita. Henriq. in ſum. moral. theolog. lib. 13. ca. 18. de excom. nu. 5. Marc. Anto. Genuenſis in ſua prax. Archiep. Neapol. cap. 2. not. 2. verſ. & ex his, faciunt optimè adducta per Camil. Gallin. in tract. de verb. ſig. lib. 2. c. 1. nu. 4. & ſeqq.

12 Vbi verò monitorium † ſit omnino generale, neminē expreſsè, nominādo, nec agatur de negotijs litigādis; ſed ꝓ recuperatione rerū ſubtractarum, vel deperditarū; tūc quidem ad denunciādum quis vocatur; quo ī caſu ciuiliter agitur & requirit monitio fraterna, vbi ſperatur per eā fratris emendatio; nec eſt periculū alterius grauis præiudicij in mora; ſic colligitur ex Nau. in man. c. 25. nu. 46. & ſeq. & Graff. par. 1. deciſ. lib. 2. capit. 69. num. 28. prax. Archiep. Neapol. loc. cit.

13 Et nota, † quod verborum tenor, qui, vt diximus, maximè eſt attendēdus, regulariter fit vno ex tribus modis; primò an ſciat de delicto, & delinquente; Secundò an ſciat de fama, ſeu infamia, & notorietate delicti. Tertiò, vt dicatur, vel reueletur, manifeſtetur, vel propaletur, quicquid ſcit, vel audiuit; Ille autē ſcire dicitur, qui ſenſu externo expertus eſt, aut ſcit per confeſſionē partis, aut audiuit certificari a viro fide digno. Henriq. d. c. 18. nu. 5. & dicemus infra ſect. 2. q. 12.

CANO-

CANONICARVM, ET PRACTICABILIVM QVAESTIONVM

Vtriuſq; Fori tàm interni, quàm externi,

SECTIO SECVNDA.

In qua diſcutitur materia monitorialium, & præſertim quando, & quis obligetur ad reſtituendum, vel propalandum.

QVAESTIO I.

[M]onitorij ſententia quando incipiat obligare, vel ceſſet obligatio.

SVMMARIVM.

[1] *Certus dierum numerus aſſignatur in monitorijs ad reſti. vel reuel. & cur, num. 3.*

[2] *Dies in monitorijs quando incipiant currere, vel compleantur, & numero ſeq.*

[T]*erminus in moni. ad quid ponatur, & num. 7.*

[D]*ies publicationis monitorij an connumeretur intra terminum latè declaratur.*

[P]*rorogare quando quis poſſit denunciationem vltra terminum.*

[T]*ermino monitotij elapſo an incurratur ſtatim excommunicatio, & quando.*

[T]*ermino elapſo cur non ceſſat oligatio reſtit. vel reuelandi.*

[P]*aſchatis tempore non ſe communicans an teneatur poſtea communicare intra annum, & ſic non confitens. pecc.*

9 *Monitorij excommunicatio an liget eum, qui ſolum poſt terminum rem ſciuit.*

10 *Monitorij obligatio quando ceſſet.*

11 *Mandatum expirat, ſi iudex, aut pars expirauerit.*

12 *Mortuo delegante quando delegati expiret iuriſdictio.*

13 *Excommunicandi, vel abſoluendi facultas quando morte delegantis non expiret.*

14 *Delegationis litteræ ante obitum prædeceſſoris conceſſæ a Papa ſucceſſore validantur.*

15 *Delegatus quando ſubdelegare poſſit, vel non.*

16 *Vicarius capitularis Sede Vac. non poteſt exequi litteras monitoriales epiſcopo, vel eius Vicario commiſſas.*

17 *Delegationes collationum benef. diſpen. abſol. monit. &c. epiſcopis vel eorum Vicarijs factæ per Vic. cap. non exequuntur.*

18 *Succeſſor in Vicariatu an ſuccedat in cognitione cauſæ delegatæ Vicario ſub nomine dignitatis.*

19 *Obligatus propalare, vel reſtituere, ſi moriatur in tertio monitorij an in-*

currat excommunicationem.

20 *Lex non plus obligat, quàm verbis exprimat.*

21 *Statuta epiſcopi eius morte non expirant; ſecus a Vicario facta.*

CVm huiuſmodi monitoria ferri debeant ſub † certo numero dierum, vt v. g. infra duodecim dies proximè futuros, quorum dierum, vt tradit Illuſt. Tuſch. tom. 3. pract. concl. iuris conc. 447. num. 2. & diximus ſupra ſect. 1. q. 19. nu. 3. quatuor pro primo, quatuor pro ſecundo, & reliqui quatuor pro tertio, & vltimo peremptorio termino, ac trina canonica monitione aſſignantur, vt reſtituatur, vel reuele- (1)
tur, quod præcipitur ſub excommunicationis pena ipſo facto incurrēdæ (quamuis regulariter nō ſit ipſo iure, ſed ferenda, ibi, prout iuris fuerit procedemus.)

2 Sciendum eſt, quod dies † iſti numerandi ſunt ab eodem die, & hora, qua edictum monitorium profertur, modò ab eadem die notitiā de monitorio quis habeat, tempus enim in his monitorijs datum incipit currere a die ſcientiæ, arg. c. quāto. 2. q. 5. & tradit Graff. conſi. 6. nu. 17. de ſent. excom. Suarez tom. 5. diſp. 20. ſect. 3. in fine & colligitur ex verbis monitorij ibi, moneatis, vt infra competētem terminū &c. Vnde neſcientes ſtatim primo die fuiſſe latam excommunicationem contra ſcientes poſſunt a die notitiæ numerare prædictos dies. Henriq. in ſum. lib. 13. c. 18. nu. 6

Neque incurretur excommunicatio, donec tot dies naturales 24. horarum integrè cōpleantur, qua

3 ille terminus † poſitus eſt, vt in eo liceat differre executionem, & cōſulere, & perpendere, quid, & quomodo agere oporteat. Nā propriè dies eſt 24. horarū, & nomine diei continetur nox, quia deſeruit diei tamquam nobiliori; alioquin dies, vt diſtinguitur a nocte, eſt quādiu ſol eſt ſuper terram. Bald. in c. cum in cunctis. num. 3. & 4. de elect. & de multiplici diei acceptione elegantiſſimè ſcripſit doctiſſimus Polydo. Ripa in tract. de nocturno tēpore. cap. 3. & Graff. par. 2. deciſ. lib. 2. cap. 13. nume. 21. & dixi ad compend. Nauar. in addit. in verb. Dies. numero 8.

4 Et terminus † dierum datorum ad propalandum incipit currere ab hora publicationis, vt ſi v. g. hora 16. alicuius diei incipiat publicari monitorium in eadem hora 16. expirabit terminus ad propalandum, iuxta tamen dicta ſuperius; ſicuti dicitur, quòd ſi conſtitutione caueatur, quòd aliquid fiat infra menſem, ſi menſis iam ſit cœptus, quando occurrit caſus, tunc dies ſupplentur de alio menſe ſequenti, vt eſt gl. notab. in extrauag. ne ſede vacan. aliquid innou. §. fin. in verb. eo ipſo; intelligendo tamē ſecundum Henriq. d. cap. 18. nu. 6. in princ. ſicut inquit ſeruari in practica, vt intra quatuor primos dies non connumeretur dies primus publicationis, quia dies termini non computatur in termino. gl. in c. ſtatutū. paulò ante fi. vbi DD. de præb. lib. 6. plures cumulat Andr. Tiraquel. de vtroq; retract. par. j. §. j. n. 51. & 52. & declarat Gomeſ. in quæſtione 73. de infirm. reſign.

c vide Nauar.conſi.18.de preben.

Quę quidem ratio duplicem poteſt habere ſenſum; primus nempe an dies vltima termini computetur in termino,& de hoc nemini dubium eſt,quod computatur; ſecundus verò ſenſus; nunquid dies aſſignationis ad propalandum, aut 6 reſtituendum aſſignetur in termino,vt ſi iudex aſſignet hodie terminum duodecim dierum ad propalandum,ſeu reſtituendum, an dies hodiernus computetur in termino duodecim dierum; & communis eſt opinio, quòd non computetur,niſi dicatur, hinc ad duodecim dies.Iaſ.in l.1.nu.20.& ibidem Bar. & alij, ff. ſi quis caut.ſicut nec dies exceptionis, ſeu intimationis litterarum citationis cõputatur in termino dierum expreſſorum in citatione. Specul.in tit.de citat. §.4.in p.viſo.n.17.quem ſequitur Abb. prax.cap.14.nu.10.

Et in hoc propoſito caſus cõtingere poteſt. Quid ſi vltimus dies termini datus ad propalãdum, ſeu reuelandum ſit feſtus? vel non poſ ſit haberi copia iudicis,aut notarij? tunc dicas, quoad primum, terminum eſſe in ſequenti die non feſto dilatum, ſic probatur l. 2. §.2. 7 fi.& l.etſi poſt tres.ff.ſi quis caut. ibi lex.ff.de vſucap. Abb. in prax. ca.14.n.7. Quoad ſecundum vero dicas,eſſe reſtituendum,cum ei nequam imputari non poſſit, vt probatur per l.ſed etſi per Pretorẽ. in magiſtratũ, ff.ex ... uib.cau.mai. Vnde patet,quòd quamdiu terminus ille non eſt elapſus, non poteſt talis perſona verè dici contumax; imo † terminus ille quoad cõ ſcios intelligitur ſi modò intra id tempus cõmodè poſſint pręmittere primam,& ſecundam correptionem fratris, intra quod tẽpus prorogare poſſint denunciationem, vt ex D. Thom. & communi ſentẽtia docet Henriq.in d.c.18.nu.6.

At elapſo † termino, & nulla interueniente iuſta excuſatione ſtatim incurritur excommunicatio. capit.a nobis. el 1. de ſent. excom. capit.præterea.el 2.de appel. Sair.in claui reg.lib.12.c.14. num.34. verſ. tertio quando.& Mich. Salon.in 2. 2.q.68.art.1.contr.2. D.Io. Baptiſta Coſta tract. de retrotrac. caſ.15. in capi.8.nu.4.ſupponimus autem, & fuiſſe hac intentione latam, vt eo ipſo incurreretur, & modo iuſto, vel ſaltem ſufficiente ad valorem eius, ideſt cum debita præmonitione, & cum illa clauſula iuſtificatiua,ſi te grauatum ſenſeris,&c.quia aliàs non ligaret,iuxta Innoc.in ca. propoſuit.de conceſſ. præbẽ. Nau. conſi.75.de regu.& in ca. cum contingat.de reſcrip.5.cauſ.nul.nume. 4. Doctiſſ. Menoch. de arbitr. caſ. 543.nume.26.& ſeqq. Henriq.loc. cit. Suarez tom.5.diſp.20.ſect.3.numero 13.& ſeqq.

Nec eſt dicendum, ꝙ elapſo † illo termino ceſſet obligatio, imo ſemper tenetur obedire edicto monitorio, nec põt abſolui, donec ſatisfaciat, quia terminus ille nõ eſt ad extinguendã, ſed tm̃ ad differẽdam obligationem. Suarez d.num. 13.& ſeq.& in dubio talis præſumitur eſſe intentio iudicis, qui per ſe curat, vt reus ex obedientia eccleſiæ exeat a peccato,vt diximus ſup. ſec.1.q.10.in prin. & in pũcto tenet.

Nau.

Nau.in man.cap.25.num.46. in fin. & Iacob.Scuert.in ſum.excom.p.2. art.3.in fin.volum inquit, quòd talis excommunicatio eſt epiſcopo reſeruata, ſi monitorium eſt Epiſcopale, donec ſatisfaciat parti, & abſoluatur.

Ita etiam cõcludit ipſemet Nau. in man.c.21.nu.45. quẽ ſequuntur Corrad. in reſp. caſ. conſc. par.2. q. 218. & Azor tom.1. lib.7. inſt. moral.cap.41.q.5. poſt Palud.in 4.diſt. 12.q.1.art.5. conclu.1. & Maior. in
8 4.diſt.17.q.2.de eo † qui tempore ſtatuto Paſchæ non communicat, quòd tenetur, quã citius poteſt cõmunicare, vt ſatisfaciat pręcepto, & ne peccet nouo peccato mortali; quia non ceſſat obligatio de cõmunicãdo intra annũ, quę pręcipitur ab eccleſia determinante ius diuinum cõtra D.Ant.par.2.tit.9.§.3. Sylueſtr. verbo Euchariſtia. 3. q. 5. Medin.C.de pęnit.trac. de confeſſ. quos refert & ſequit̃ Tolet.in ſum. lib.6.cap.18. num.4. qui tamẽ cum Medin. docet non procedere in eo, qui non eſt confeſſus toto vno anno; quia sẽper ſub peccato mortali manet obligatus cõfiteri. Mihi quidẽ ſemper placuit prima opinio Nauar. quæ tutior, & probabilior eſt, vt tradit Azor.d.q.5.& eam confirmat praxis ordinariorum, qui tales tempore Paſchę non communicantes per ſuas conſt. ſynod. ab eccleſiæ ingreſſu interdicunt, vel excõmunicant, vt in conſt.ſynod. Papien.par.3.c.28.

9 Probabile tamẽ videtur, quod † ſi præcipiatur aliquid reuelari per huiuſmodi generale monitorium, eum, qui ſolum pòſt terminum illũ ſciuit rem, nõ ligari excommunicatione, ſi non reuelet, quia vbi tractatur de obligatione ſtrictè eſt interpretandũ, vulg. iu. quod tamen declara iuxta diſt.infra q.6.huius ſect.

10 Ceſſat autẽ dicta † obligatio monitorij, ſi intercedat aliqua ratio, ob quam mandatum extinguatur, vt ſi mãdans moriatur, nam excommunicatio ab homine per ſententiam lata illo mortuo extinguitur, nec ligat eos, qui poſt eius finitã iuriſdictionem contrafaciunt. gl.in cap. a nobis el 1.de ſent.excom. vbi Hoſt. Pan. Fely. Palud.in 4.diſtin. 18.q.5. art.2.num.11.Sylueſt.verb.excommunicatio.2.§.2.verſic.15.quos ferè omnes refert & probat Henriq. par.1.in ſum.lib.13.capit.18.nume.
11 14.vbi ait, ſi † iudex, aut pars expirauerit, cum eis expirat & mandatũ: iſta enim monitoria non dicuntur ſtatuta, ſed mandata generalia, vel ſpecialia lata ab homine. prax. Archiep.Neapol.cap.1.not.17. Idemque eſt, ſi delegans amoueatur, transferatur, vel ſuſpendatur ab officio, vt not. Suarez. d. diſp.20. ſect. 3.num. 4.tom.5.& facit gloſ. in ca. a nobis el 1. in verbo. non niſi, de ſent.excom. quam citat, & ſequitur poſt Federic.de Senis conſ.97. Illuſtriſs. Tuſchus in pract.concl. iuris. tom.3.conclu.450.nu.3.& ſicut dictis de cauſis delegãs amittit ſuam iuriſdictionem, ita & delegato eiſdemet de cauſis adimitur. Sair.trac. de cenſur. lib.1.c.6.nu.27.

Hęc tamen procedunt, ſi delega
12 tus † nõ inceperit vti ſua iuriſdictione, antequã delegans moriatur, aut alia ex cauſa iuriſdictionẽ amittat; ſecus verò vbi cauſam cognoſcere,

Digitized by Google

& ſua iuriſdictione vti ceperit, etiã per ſolam citationẽ, per quã perpetuatur iurisdictio ſ'm glo. in c. pen. de fo. cõp. modò citatio ad partem peruenerit, vel per ſolam monitorij publicationem, quæ ad inſtar eſt generalis citationis; quia tunc non obſtante delegantis morte, aut alia ſuæ iurisdictionis priuatione, cauſam illã proſequi poterit, quia res nõ eſt integra, c. gratum. c. licet. ca. relatum. vbi gl. & Abb. nu. 6. Theſ. for. eccl. par. 2. c. 17. nu. 52. & ſeq. & ſic intelligi debet. prax. Archiep. Neapol. loc. cit.

Hinc eſt, vt qui commiſſionẽ † aliquos excommunicandi, vel illos abſoluendi habuerit, & ante mortem delegantis aliquos eorum excommunicauerit, vel abſoluerit, mortuo delegante reliquos excõmunicare, vel abſoluere poteſt, ſi negotium omnium, qui excummunicandi, vel abſoluendi ſunt, connexum fuerit, arg. d. cap. licet. & ibi gl. & Pan. nu. 5. Hugo. de cenſ. tab. capi. 7. §. 1. nu. 6. & quod de mortuo delegante dicitur, etiam & de depoſitio intelligendum, nam depoſitus mortuo æquiparatur quoad dignitatem. Sair. loc. cit.

Sciẽdum quidẽ eſt; primo quod † delegationis litteræ omnes tam gratiæ, quã iuſtitiæ a Papa conceſſæ intra annum ante diẽ eius obitus, etiam executoribus non præſentatæ, omnino per Papam ſucceſſorẽ reualidãt, vt ex reg. 9. Cãcel. Clem. VIII. patet, teſte Theſau. for. eccl. vbi ſupra nu. 54.

Secundò Papæ † vel alterius Principis delegatũ poſſe ſubdelegare, c. paſtoralis, vbi Abb. de offi. deleg. maioremque eſſe quoque ordinario in cauſa delegata, vt probatur in cap. ſane. 2. eod. tit. cap. paſtoralis de offic. ordin. & ideo cum ordinarius poſſit delegare, multo fortius delegatus Papæ, vel alterius Principis poterit ex cauſa ſubdelegare. Theſau. for. eccl. d. par. 2. capi. 17. nu. 58. & ſeq. Quod limita, niſi committatur nudum miniſterium, vel quando eſt electa induſtria perſonæ, vel ſi eſt cauſa meri, & mixti Imperij. vide gloſſ. & Abb. ac Felyn. in capi. ſuper quæſtionum. §. porro. de offic. deleg. D. Menoch. de arb. lib. 1. quæſt. 54. prax. Papienſ. in form. appell. ab interloc. in gloſſ. cum ipſe. Delegatus autem iudicis inferioris ſubdelegare nequit. doctor communiter in c. quãuis. de offi. deleg. Theſau. for. eccl. loc. cit.

16 Tertio quod ſi † monitoriales litteræ fuerint conceſſæ a ſummo Põtifice, earũque executio ſit cõmiſſa Epiſcopo, vel eius generali Vicario, ſi ante, vel poſt, quã alter ipſorum incæperit eas exequi, moriatur Epiſcopus, non poterit Vicarius Epiſcopi perficere talem cauſam monitorialium, iuxta dicta per Rebuſ. in prax. benefic. lib. j. capit. 22. num. 162. Nec etiam poterit Vicarius generalis a Capitulo tunc deputatus executioni illas mandare. ita Fede. de Senis conſ. 130. num. 1. verſ. ſuo iure agitur. & Felyn. in cap. cum olim. de maior. & obed. Pau. de Leazar. in clemen. etſi principalis de reſcr. Sbroz. de offic. Vic. lib. 2. q. 135. nu. 5. Theſau. for. eccl. par. j. cap. 10. num. 8. fal. 2. & 3. vbi inquit, delega-
17 tiones † collationum, beneficiorum, diſpenſationum, abſolutionum,

num,monitorialium,&aliarū gratiarum Apoſtolicarum, quæ Epiſcopis, vel eorum Vicarijs cōmittuntur, vel cognitiones cauſarum ſub noīe oſſicij eiſdem delegatas per Vicarium capitularē cognoſci, nec executioni demandari poſſe; quia iuriſdictio delegata non trāſit
18 in capitulū; quamuis † trāſeat in Vicarium generalē ſucceſſorem; qñ delegatio eſt facta Vicario vti dignitati nō expreſſo noīe proprio. Fede.de Senis lo.cit.Paul.de Leaz. & Card.in c.qm̄. Abb.quos refert, & probat Abb.nu.10.de offi.deleg. Cucch.inſt.mā.lib.2.tit.de Vic.nu. 12.& ſeq.referēs ita fuiſſe in Rom. curia iudicatum teſte etiam Put. deciſ.486.lib.2. & latiſſimè Hier. Gabr.conſ.32.num.7.& ſeqq.lib.2. vbi hanc veriorem, & æquiorem dicit ea rōne, quia ſupponitur Vicarium habere iure proprio iuriſdictionē, & quòd cōmiſſio cauſæ cēſeatur facta intuitu tribunalis, non autē perſonæ. Contrarium tenent Imol. Dec.Berou.in d.ca.qm̄ Abb. Gigas conſi.48.Caualc.&alij quos refert Sbroz.de offi.Vic.li. 3.q.49. ea rōne, quia talis dignitas Vicarij, ſub cuius noīe fuit cauſa ſibi commiſſa, non cōpetit eidem iure proprio; & ideo commiſſio non trāſit in ſucceſſorē. Ego vero a priori nō recederem,quam nouiſſimè tenet Theſau.for.eccl. loc.cit. lim. 4. vbi latè declarat, in quibus Vicarius a capitulo ſede vac.deputatus nō habet eandem authoritatem, quā Vicarius epiſcopi habebat. An verò Vicaris gñalis Epiſcopi poſſit exequi litteras monitoriales Apoſtolicas Epiſcopo directas, vide ſup.ſec. 1.q.6.vbi negatiuè reſpond. niſi alternatiuè ſit facta commiſſio.

Sed dubitatur, an ſicuti obligatio propalandi ob monitorium expirat morte delegantis,delegati, & actoris impetrantis monitorium,vt ſupra declarauimus, ceſſet quoq; morte rei vt non incurrat excōmu-
19 nicationem vt v.g.†publicatur monitorium, ferturque excommunicationis ſententia contra non propalantes, vel reſtituentes intra terminum decem dierū;vnus comprehenſus in dicto monitorio ante expletū terminū mortuus eſt, quęritur, an inciderit in excōicationē? Reſpōdeē negatiuè,quia viuens nō fuit in mora,nec contumax,nec impleta fuit conditio; qñ autē illa impletur iā non eſt capax cēſurę, neq; obligationis prouenientis ex pręcepto eccleſiaſtico,pręcipuè cum illā adimplere iā nō poſſit.Si autē dices debuiſſe pręuenire tempus ſolutionis, ſeu obſeruatiōis talis pręcepti, ſi potuit, & periculū mortis pręuidit;reſpōdeē fortaſſe debuiſſe ex iuſtitia, aut ex alia naturali obligatione, ad quā ille actus pertinebat; tñ ex vi illius eccleſiaſtici pręcepti nō
20 fuiſſe ad id obligatū,quia † lex non plus obligat,quā verbis exprimat;illa autē lex ſolū voluit obligare infra certū terminū, quē ipſa,quantū in ipſa erat, vt ſic dicā, conceſſit ad differēdā ſolutionē,vel propalationē vſq; ad illum, & ante illū noluit per cenſurā obligare,nihil excepit, vt ſupponimus de articulo mortis, ergo ex vi illius legis, ſiue ſnīę non teneē ad illā anticipationē.Vnde licet darem' illū peccaſſe mortaliter non reſtituēdo ante mortē, nihilominus

ninus non incurrit illam cenſurã. ieri autem poteſt, vt neque alia ra ione peccet, vt in puncto explicat erquam doctus Franc. Suarez to. .diſp.5.ſect.1.nume.12. Sair.tract. le cenſ.lib.1.c.8.num.11.

Notandum vltimò, † quòd ſi E-iſcopus per ſtatutũ proferret ſen-entiam, ſemper durat, quia ſtatuta ipiſcopi morte non expirãt. Abb. 1 c.a nobis.c.ſi. vbi omnes de offi. eg. prax. Archiep. Neapol. cap. 1. ot.17. ſtatuta tamen, quæ fiunt a Vicarijs eorum morte, aut remo-ione in officio expirant; ſiquidẽ Rectores terrarum, & Poteſtates abentes iuriſdictionem ad tẽpus, rout Vicarij, non poſſunt facere, iſi quaſdam ordinationes pro tẽ-ore ſui officij, quo finito expirãt, t dicit Bart. in l.omnes populi.ff. e iuſt.& iur. & no.prax. Archiepiſ. Ieapol.loc.cit.in fin. Officialis nã-ue prohibitio tantum durat, quã-im eius officiũ. Afflict.deciſ.290.

QVAESTIO II.

An ordinarius poſſit eximere ali-quos ab obligatione propalandi per monit.

SVMMARIVM.

dinarius quãdo principalem, vel alios a propalando eximere poſſit.

imere an poſſit ordinarius a propal. in monit. Papali cuius ipſe eſt executor.

r monitorium cur non ligentur, quos iudex, vel pars eximere intendit.

icium iudicis requiſitum non excedit intentionem requirentis.

5 *Non reuelans quia ſcit, vel credit peten tem non habere ius, non incurrit ex-communicationem.*

6 *Pars, quæ eximitur ab obligatione reue-landi, an impetret declaratoriam.*

7 *Forma, ſiue praxis petendæ, & conce-dendæ exemptionis ab onere propa-landi.*

8 *Cauſæ exprimendæ pro petenda exem-ptione ab oblig. propal. remiſ.*

Dubitandum non eſſe videtur, 1 quin † ordinarius, vbi ei expe-dire videbitur, principalẽ, vel alios a propalationis obligatione cõten-torum in monitorio ab eodem cõ-ceſſo eximere poſſit; præſertim vbi aliqua legitima exiſtat cauſa, vt quia principalis, vel alius ſciat il-lum talem, ad cuius inſtantiam cõ-ceſſum eſt monitorium, nullum ha-bere ius ſuper contentis in ipſo mo-nitorio, vel alia ſimili de cauſa, vt in puncto probat D. Mar. Antonin. libro primo, var.reſol.in reſol.vlt. caſ.75. in princ. ex Nau. lib.5.con-ſil.7. de ſen. excommun. & alijs ab eo citat. & faciũt adducta per Rot. Rom.deciſ.383.par.1.in nouiſſ. nu-me.9.ver.non obſtat, quod ordin.

Quod procedit non tantũ in mo-2 nitorio a ſe conceſſo, † ſed etiam in Papali, cuius executio ipſi ordina-rio cõmiſſa ſit, vt deducitur ex ver-bis, quę regulariter in ipſis monito-rijs Papalib⁹ apponi ſolẽt, ibi, Quo-circa fraternitati veſt.&c. ſi cauſã di-ligenter, & magna maturitate per vos examinata pro rei loci tẽporis, & perſonæ qualitatibus vobis pro veſtra cõſcientia videbitur expedi-re &c. vt videre eſt ſupra ex tenore monitorij Papalis in ſect. prima, q.18.

q.18.circa finem, & faciunt optimè adducta per D.Marc. Antonin. lib. 1.var.reſol. vlt.caſ.37.verſic. ſecundò quia. Grego. Tholoſ. in ſyntag. iur. vniuerſ.par.3. lib.48. capitu.13. num.31.Sair.de cenſur.lib.2. capit. 20.num.13.& per Fran.Marc.deciſ. 872.par.2.& ita vſu receptum eſt.

Et ex his ſequitur per monitoriū
3 † non ligari quos iudex intendit ab hoc eximere: Graff.conſi.9. num.4. de ſent. excom. vel quos petens illud non intendit includere; neceſſaria enim eſt partis intentio, quando ab eius inſtantiam excommunicatio fertur. Tolet. in ſum.lib.1.capit.10.num.7. quia excommonicatio omne ſuum robur accipit a voluntate excommunicātis, qui cùm excommunicat ad petitionem partis, non vult magis excommunica-
3 re, quàm ipſa pars velit; quia † officium iudicis requiſitum non excedit intentionem requirentis; vt colligitur ex Syluest.verb. excommunicatio 2.q.2.ver.14.& tradit Graff. par.1.deciſ.lib.4. ca.3.num.10. poſt Nau.d.cap.27. num.14. Cordub.in trac.de caſib.conſc.q.175. Gutierr. d.cap.11. nume.79. Sebaſt. Medic. in ſum.peccat. de excom.queſt.50. Bern.Buſt.in roſar.par.2.ſer.37.par. 4.caſ.13. & fauet Rot. Rom. d. deciſ.383.par.1. nume.4. & in puncto tradit Tolet. d.lib.1.cap.10.nume. 7.& vide infra quæſ. 9. in fin.3.ſect. Quos autem regulariter iudex nō intendat ligare vide ſupra quæſ.20. ſect.1.

Ex quāuis ſine iudicis exceptio-
5 ne † qui ideo non reuelat per monitorium, quia ſcit vel probabili ratione, vel auctoritate alicuius doctoris iuſta ſcientia, & conſcientia præditi firmiter credit petentem non habere ius, ſuper quod petit, excommunicationem non incurret; ſecus, ſi dubitaret, vel leuiter crederet illi deeſſe ius, vt validis rationibus probat Nauar.conſil.7.de ſent. excom.per tot.& Graff.lib.4. deciſ. par.1.cap.8.num.11.in fi. Rodriq. in ſum.par.1.cap.79.num.11. circa fin. Rot. Rom. d. deciſ.383. nu.3. prax. Archiep. Neapol.cap.2.not.4.

Tamen ſatis opportunum, & tu-
6 tum in hoc caſu † exiſtimarem ad tollendos ſcrupulos, & animi ambiguitates, vt pars principalis, vel quiuis alius aliqua ſubſiſtente cauſa compareat coram iudice eccleſiaſtico, & ab ipſo obtineat exemptionis declaratoriam, nempe huiuſmodi monitorium non afficere perſonam talis, vel talis, ſiue principalis, & eius conſilij, vt colligitur ex Rota Rom. vbi ſupra.num.4. & 11. & ex Theſau.for.eccl. par.3.cap.38. nume.23. in fin. cuius comparationis formam pro praxi ſubnectere hic operæ pretium diximus prout in curia eccleſiaſtica Papiæ vidi obſeruari, videlicet.

7 Ibique &c.necnon † coram Illuſtri & M. R. D. N. I. V. D. & Prothonotario Apoſtolico, ac Vicario generali curiæ Papiæ aſſertoq; commiſſario, & delegato Apoſtolico, vt in actis &c. Cōparet. N. de N. ſuo proprio nomine, ac tanquam pater & defēſor, ac legitimus adminiſtrator. N. eius filij, item & præſentatus N. cum cōſenſu dicti eius petris, & tā ſimul &c. citra reuocationē &c. & ſaluis &c. occaſione nōnullarū litterarū monitorialiū Apoſtolica-

rum

im eiſdem, vt dicitur intimatarũ, mniumque, & ſingulorum in eis, t dicitur contentorum &c.

Qui quidem ad oẽm bonum fi- ẽ, & effectum, & omni iure &c. di- t dictas aſſertas litteras Apoſtoli- is nullas, & inualidas, ideoq; non ereri executionẽ aliquã, minuſq; ius virtute præfatos patrem, & fi- um de N. teneri aliquid denũcia- ,ac notificare, ſeu propalare, mi- uſq; poſſe, nec de iure debere ex- ommunicari, ſtantib. potiſſimum bus, prout ſtant, ſed dictę aſſertę terææ monitoriales tollẽdæ, ſeu ſu endendę ſunt ſaltem quoad ipſã m perſonarum præiudicium atti t, & declarandum præfatos pa- em, & filium nõ teneri ad aliquã opalationem, vt ita fieri petũt cõ rentes, aliter proteſtantur &c. præcipuè quia præfati de N. bo- , de quibus in dictis monitoria- us ſine peccato, & iuſtam rectã nſcientiam, iuſtoque titulo, & na fide retinent ratione legiti- e compenſationis, nec ſunt in a- uo debitores dicti N. de N. vt e ſedi Apoſtolicæ expoſuit; quia 8 atenus apparere poſſit dictum N. aliquid perſoluiſſe Ven. Ho- ali S. Matthæi Papiæ, apparebit d perſoluiſſe ex pretio tot bo- rum ipſorum comparentiũ per tum N. venditorum: præterea ti pater, & filius multa alia cre- ı, & diuerſas prætenſiones ha- t contra dictum de N. vt ex ceſſu, & ex calculis fiendis ap- ebit.

tem ſaluis ſemper premiſſis di- t dicti N. in aſſertis litteris mo- orialib. agi de eorum animarũ 1 intereſſe, & cum de iure non coga- tur quiſquam ſuam propriam tur- pitudinem detegere, etſi ſine labe peccati, ſed iuſtè poſſidere proba- biliter credant, petunt idcirco or- dinari, & declarari dictas aſſertas lit teras monitoriales ipſos patrem, & filium de N. non afficere, minuſq; ipſos illarum vigore teneri aliquid notificare, ſed ipſos immunes, & e- xemptos eſſe ab onere propalandi, prout ita fieri petunt, aliter, prote- ſtantur, &c. & de reclamando &c. ac habendo recurſum ad ſanctam ſedem Apoſtolicã, & etiam de ex- penſis. &c. ſal. &c.

Qui præfatus Illuſt. & M. R. D. Vic. ac executor Apoſtolicus vt ſu- pra viſis, & auditis prædictis &c. ſe- quens &c. & aliàs omni iure &c. ſic inſtantibus dictis N. & filio de N. ordinauit, & declarauit, ac ordinat, & declarat dictos patrem, & filium de N. exemptos, & immunes eſſe ab onere propalandi ſaluis in reli- quis iuribus partiũ &c. & inde &c. N. Vicarius generalis, & deleg. Apo ſtolicus. &c.

Plures autem † cauſas, quæ pro petẽda dicta exemptione ab onere propalandi inſeruire poſſunt, & per quas curſus harum litterarum mo- nitorialiũ impediri poteſt, vide in- fra ſect. 4. q. 1. a nu. 1.

QVAESTIO III.

Quomodo propalationes vi moni- torialium ſint faciendæ.

SVMMARIVM.

1 *Monitoria an compellant deponere cum*

cum iuramento, & quando.

2 *Reuelantes ob monitoria quando non ſatisfaciant ſuæ obligationi.*

3 *Praxis curiæ Epiſcopalis Papienſis in reuelationibus recipiendis.*

4 *Reuelationes an poſſint recepi cum interrogatorijs partis.*

5 *Reuelantes an poſſint cogi ad reſpondendum abſque relatione ad propalationes.*

6 *Reuelantes, ſi contrarium deponant in iudicio, an puniantur de falſo.*

7 *Teſtis deponens falſum in iudicio ſine iuramento punitur pœna falſi.*

8 *Delatori falſo lingua in pœnam præſcindenda.*

1 MOnitoria iſta † non compellunt deponere cum iuramento, ſecundum communem vſum, cum fiant ad conſcientiæ exonerationem; niſi in ipſis monitorijs præcipiatur vt cũ iuramento reueletur, quod fieri poteſt, vt ſcribit Iacob. Alba.conſil.15.poſt nu.6.in fin.vol. 1.& poſſunt ſcribi manu propria, vt not.prax. Archiep. Neapol.cap.1. not.15.in prin.

2 Non ſatisfaciunt quidem † monitorijs ſcientes, & reuelantes Epiſcopo, vel generali Vicario oretenus; quia is cuius intereſt, non poteſt ipſis vti. Nauar.conſi.5.de furt. prax. Archiep. Neapolit. d. capitu. 1. not.18. in princ. vbi ſubdit idem fuiſſe concluſum in eadem curia Neapo. quando reuelationes non fuerunt ritè receptæ, puta per notarium non approbatum, quia eccleſia illis vti non poteſt ad cogendum peccatorem, vt exeat a peccato.

3 Vnde ex praxi † curiæ Epiſcopalis Papiẽſis apponi ſolet in monitorialibus clauſula, quòd ſcientes, & informati debeant eorum dictu[m] & veritatẽ in ſcriptis deponere ad banchum ipſius curiæ ita, vt fidem faciat in iudicio, & extra, & regulariter in ciuitate huiuſmodi propalationes recipiũtur a cancellario, ſiue notario vel alicui ex notarijs curiæ Epiſcopalis; in oppidis verò per notarium ab Epiſcopo, ſiue eius Vicario deputatum, cum præſentia Parochi illius oppidi, vt infra ſect.4.q. 9.num.9. latius dicetur.

Seruatur etiã in d.curia Archiep. Neap. & alibi, prout fidem facit eius prax.d.cap.1.not.15. † quòd in 4 cauſis magni momenti inſtãte parte, ſoleant recipi reuelationes cum interrogatorijs partis: ſi autem reuelantes nolint reſpondere interrogatorijs, poteſt illis tanquam perſonis certis fieri præceptum ſub pęna excommunicationis, vt veritatem deponant coram eorum iudice competenti; quæ tãto magis procedunt, quãdo coram iudice laico non examinantur teſtes cum interrogatorijs.

Dicit tamen D.Iacob. Menoch. de arbit.iudic.lib.2. cent.2. caſ.109. nu.2. quòd poteſt † iudex competẽs 5 cogere teſtes, qui reuelarunt ad reſpondendũ abſq; relatione ad reuelationes iam factas, ex Bald.in l.vlt. in fi. C.de teſtib. & Boer.deciſ.108. num.6.& alijs. Et regulariter, quando reuelantes poſtea examinãtur, vti teſtes in forma iudicij nõ debẽt ipſis legi eorũ reuelationes, quod pulchrè declaratur infra ſect.4.q.9. nume.4.& ſeqq.& D.Menoch.loc. cit.num.11.

Et

Et notandum eſt, quòd reuelantes † ſi contrarium deponant in iudicio, cum examinatur cum interrogatorijs, ſtatur poſteriori depoſitioni cum iuramento, nec poſſunt puniri de falſo, iuxta latè tradita per Fely. in c. cum tua. de teſtibus, & ſyluam nupt. vbi ſupra, prax. Archiep. Neapol. d. c. 1. not. 15. vbi tamen in fin. addit, menti eſſe tenendum, quòd facientes falſam reuelationem etiã ſine iuramento grauiter puniuntur in dicta curia Archiepiſcopali: ſi quidem teſtis † deponens falſum in iudicio ſine iuramento punitur pęna falſi. Bart. in l. ſiquis legatum, ff. de falſis, & eſt cõmunis doctorum ſententia. prout teſtatur Iul. Clar. in prax. crimin. in §. falſum, nu. 11. Vnde inquit dicta praxis, quod anno 1600. per dictã curiam Archiepiſcopalem ob falſum reuelationem vigore monitorialium fuit quidam fuſtigatus per ciuitatem Neapolitanam. Falſo autem delatori lingua in pęnam præſcindenda, & quandoq; caput amputandum, iuxta cap. delatori. q. 6. text. cum gl. in cap. accuſatores diſt. 46. vide Simon. Maiol. trac. de irregul. lib. 5. cap. 20. nu. 4. vbi huiuſmodi falſos delatores irregulares eſſe affirmat.

QVAESTIO IIII.

[...]monitoria, qui teneatur propalare ſiue reuelare, vel non regulariter.

SVMMARIVM.

1 *[Reu]elare per monit. obligatur quis in casu, quo ad id iure nat. vel diuino tenetur.*

2 *Excommunicatio contra ſcientes aliquid, quos obliget ad reuel. regulariter.*

3 *Monit. aliquando obligat ad citius exequendam obligationem præcedentem.*

4 *Excommunicatio ab homine lata redditur nulla ex defectu cauſæ.*

5 *Excuſatur quis ab excommunicatione, vbi immunis ſit a culpa mortali.*

6 *Iuramentum de non reuelando an excuſet à propalatione.*

7 *Iuramentum quando non ſit obligatorium.*

8 *Excommunicatus per monit. ob contumaciam ſemper in eo ſtatu manet, niſi pareat.*

9 *Cauſæ plures excuſantes aliquem ab onere propalandi.*

Reuelare delictum vi monitorij quis regulariter non tene-
1 tur, niſi in eo † caſu, quo ad id, vel iure naturali, vel diuino obligatur, vel iuridicè cogi poſſit a iudice ſub pęna peccati mortalis ad illud reuelandum. ſiue iudex procedat per viam inquiſitionis, & iubeat reuelari per viam denunciationis, ſiue iudex procedat per viam accuſationis, & iubeat reuelari per viã teſtimonij, in vtraq; enim via non ſemper ille, qui aliquid ſcit, reuelare tenetur, nec ad reuelandum obligari poteſt.

2 Quare, ſi iudex † excommunicationem ferat in hunc modum, vt qui ſcit aliquẽ furtũ aliquod commiſiſſe, aut bona Petri, vel Antonij, aut Lazari detinere, niſi intra duodecim dies id patefecerit, ſta-

tim excõmunicatus ſit, is ſolum ad
reuelandum ſub prædicta pęna o-
bligatur, qui vel à iudice iuridicè
interrogatus, vel alias iure naturali,
vel diuino, vt diximus, idipſum
manifeſtare teneretur, & qui etiã
ſecluſa excommunicatione per ſe
ad hoc obligatur, vt docet ex Ang.
verbo excõmunicatio 3. §.20. Sot.
de rat. regend. ſecret. memb.2. q.6.
& Nau. in man. c.18. nu.40. & c.25.
numero 46. Greg. Sair. tract. de cẽ-
ſur. libro 1. cap.9. num.34. idem Na
uar. in cap. inter verba. concl.6. nu.
719. vbi dicit, quod monitorium
generale pro reuelandis delictis li-
gat in illis caſibus, & ſecundum il-
lum ordinem, in quibus, & quem-
admodum ſine illo præcepto eſſet
3 quis obligatus † excepto quòd ali-
quoties teneretur citius cum illo,
quam ſine illo reuelare, ſic Sot. d.
q.6. & Suarez ad D. Thom. tom.5.
diſp.20. ſect.1. nu.4. ibi imo accide-
re poteſt, vt terminus ille (hoc eſt
reuelandi) arbitrarius ſit, & quòd
præcepto iudicis ſub tali cenſura
præfiniatur: & clarius declarat ſec.
3. nu.2. & 5. in reg.3.

Et addit ibi Suarez, quòd quãdo
4 huiuſmodi † excõicatio ab homi-
ne lata, nec ſupponit grauem cul-
pam in tacenda veritate, vel in oc-
cultanda ſcriptura, neque etiam
ſupponit priorem obligationẽ ad
talem actum, neque illam valet
inducere, vel ſimpliciter, vel in tali
caſu; tunc etiam ſi quis non reſpon
deat, ſeu obediat tali ſententiæ nõ
ligabitur huiuſmodi cenſura, cum
ſit nulla ex defectu cauſæ, quia, ſi
nec obligatio ſupponitur, nec de
nouo inducitur, nulla cõmittitur
culpa, vel contumacia, ergo deeſt
materia, & cauſa excommunicatio
5 nis. Et in his omnibus caſibus † in
quibus occultatores a culpa mor-
tali excuſantur, immunes ẽt ſunt
a cenſura excõmunicationis, quæ
contra occultantes, vel non reuelã
tes profertur. Lud. Lopez in inſt.
conſc. par.2. ca.12. circa med. & eſt
communis Suarez d. diſp.20. ſec.2.

Vice autem verſa in caſibus, in
quibus tenetur quis reuelare, non
6 excuſatur ob fidem pręſtitam † ſeu
iuramentum de non reuelãdo. D.
Thom. 2.2. q.7. ar.1. Abb. & Felyn.
in c. intimauit. de teſtib. Abb. in ca.
ſi ſacerdos. ff. de offic. ordin. Graff.
par.1. deciſ. lib.4. c.8. nu.22. Et ratio
eſt, quia illud iuramentum nõ ex-
tenditur ad hunc caſum, nempe
cum fulminatur excõmunicatio,
vel ſi producatur in teſtem. c. quã-
to. de iureiu. & ſi cogitauit ipſum
caſum, tunc etiam nõ extenditur.
7 cap. humanę aures. 22. q.5. cum † iu
ramentũ ꝯ bonos mores pręſtitum
non ſit obligatoriũ. c. nõ eſt obliga-
torium. de reg. iu. in 6. Nau. in man.
c.18. nu.55. nec ſeruari poſſit ſine
alterius præiudicio, & æternæ ſalu
tis diſpendio. c. cum contingat. de
iureiur. c. inter cætera 22. q.4. quia
non debet eſſe vinculum iniquita
tis, vulg. iur.

Contumax verò, & rebellis, qui
tenebatur reuelare in termino, &
non reuelauit, incidit in cenſuram
8 † & etiã poſtea non reuelando ſem
per in peccato manet, niſi obediat,
vt ex Sot. tradit Io. Baptiſta Corra.
in reſp. caſ. conſc. par.1. q.216. Graf.
par.1. deciſ. lib.4. c.8. nume.10. poſt
Nau. in man. cap.17. num.134. vbi
inquit,

Digitized by Google

inquit, monitorio publicato vt quis denunciet, quicquid nouerit de hoc is, qui metu tacuit, debet cum primum poterit parere facta prius admonitione fraterna, aliàs ſemper manet ſub eadem cenſura obligatus, vt latius dicemus infra ſect. 4. q. 4.

Regulariter autem ab hoc † excuſant occultum; defectus probationis; iuſtus metus; auditio dubia; vel ab eo, cui non eſt credendum; denunciatio eius, a quo audiuit; ſi factum ſit furtum ratione recuperationis; vel paruum ſit; vel non habeat, vnde reſtituat, vel ſi per confeſſionem ſacramentalem, vel cõſultationem nouit, & quoties conſtat reum in conſcientia excuſari, vt infra in ſeqq. quæſt. fuſius declarabitur. & vide ſupra in ſect. 1. q. 20. circa med.

QVAESTIO V.

Teneatur quis aliò accedere ad reuelandum ſuis expenſis.

SVMMARIVM.

Reuelare quis non tenetur, ſi oporteat aliò accedere ſuis expenſis.

Expenſæ quando conceduntur, eundo, ſtando, & redeundo intelligitur.

2 *Teſtis non ſolum expenſas viæ, ſed mercedem dierum licitè accipere poteſt, declaratur nu. fin.*

Saluus conductus datus alicui, vt intelligatur conceſſus.

3 *Aduocatus conſtitutus extra ſuam vrbem ad pertractandam cauſam, quorum dierum poſſit ſalarium petere.*

Monit. per quod ſubditi extra patriã trahuntur, quando non liget.

7 *Extravag. vnica de furt. Ioann. Papa XXII. tenor refertur.*

8 *Publicatio excom. lata in eos, qui furati ſunt theſaurum eccleſiæ, qui iubente Clem. V. de Peruſio ad Lucanam ciuit. fuit deportatus.*

8 *Practica monẽdi malefactores, vt intra certum term. ſatisfaciant, aliàs excõmunicationem incurrant.*

10 *Modus fulminandæ, & publicandæ excommunicationis, in monitorialib. & num. ſeq.*

1 NOn † tenetur quis aliò proficiſci ad propalãdum, nec in ſecreto, nec in aperto ſuis expenſis, puta ſi oporteat adire Vicarium Epiſcopi, vel Romã, vel alium degẽtem in remotis partibus, quem adire non poteſt ſine impenſa, vt cum Roſella probat ſylua nup. lib. 3. verbo monitoriæ. nu. 46. in fi. contra Sylueſt. & tradit Gutierr. lib. 1. can. qq. cap. 11. nume. 23. prax. Archiep. Neapol. cap. 1. not. 18. in fin. & citat Nauar. in cap. inter verba. corol. 66. nume. 799. Vnde niſi ſoluantur ei expenſæ, etiam pro tempore, quod amittit, reuelare non obligatur, ſecundum Fely. in cap. 1. de teſtibus. & Alexand. in l. recuſare. §. ſiquis alio. columna 1. ff. ad trebel.

2 Et debẽt deputari † expenſæ tã inueniendo, quàm ſtãdo, & redeũdo. c. ſi teſtes omnes. §. venturis. 4. q. 3. & ita in puncto tenet Graff. cõſi. 6. nu. 30. de ſent. excomm. Greg. Sair. in claui reg. lib. 12. cap. 19. nu. 3 13. vbi inquit, quòd teſtis † non ſolum expenſas viæ, ſed mercedem dierum, quib. in teſtimonio reddẽ-

do occupatus ſtetit, & etiam lucra ceſſantia accipere poteſt; quia officium ſuum nemini debet eſſe dānoſum. ca.cū non noceat. de elect. in 6.Paul.Leazar.in reper. c.ex parte.de confeſſis. n. 11. & luculenter probat D.Menoc.de arbit.caſ.310. num.10.ex c.ſtatutum.§.proferendo teſtamento.de reſcr.lib.6. & faciunt adducta per D.Io. Baptiſtam Coſtam tractat.de port.rata q.149. & per Anto. Marium de Canibus. conſ. 2. nu. 434. in cauſa feudi pro Epiſcopo Papiæ, & ita intelligitur textus in l.quoniam liberi.C.de teſtib.c.ſtatutum. §. fi. & ibi Francus de reſcrip. in 6. vbi dicit ex illo tex-
4 tu inferri, quod † ſaluus cōductus datus alicui in veniendo intelligitur ēt datus in ſtando, & recedendo,ſic notant Doct.in ca.2. de treg. & pace,& refert. Graff.d.dſ.6.n.30.

5 Facit etiam, quòd † aduocatus, vel cauſidicus rogatus; vt in aliena vrbe defendat aliquam cauſam, poteſt iure petere ſalarium illorū dierum, quib.diſcedit, & eſt in itinere eundo,vel redeundo,etiam ſi diſcederet hora veſpertina. Ripa in l.quominus.num.21. ff.de flum. Roman.ſingul.390. incip.medico exiſtenti. Bald. in l.1.circa fin.C.de ſuffrag. Bar.in l.de diuiſ. in fi. ff.ſol. matr.& ita obſeruari teſtāt.Io.Pet. Ala trac.de aduoc.chriſt. q.100.

Imo ſecundum Gutier.d.ca.11. nu.23. ſi monitoria aliter decernātur, non ligant, ita ēt Franc.Marc.
6 par.2.deciſ.865.† vbi cōcludit monitoria, per quę ſubditi extra patriā extrahuntur pro re merè temporali non tenere. Secus autem, qn̄ monitorium eſſet Papale de re eccleſiæ valde graui, & notabili, vt colligi videtur ex eodēmet Franc. Marc.loc.cit.dum dicit pro re merè temporali,& prophana,& etiam ex extrauag.vnic.Ioan.XXII.tit.de furt.ibi nobis,aut ipſi deputato noſtro indicare &c. quæ profectò extrauag. cum ſit valde notabilis in hac materia de monitorijs; eā hic adſcribere volui.

7 Infidelis † & ſtolidæ prædicationis alumni, ſe per culpæ vitiū indignos efficiunt, vt matris eccleſiæ filij nuncupentur, dum ad ipſius matris iniuriam ſe conuertunt,(quod graui nos cōmotione perturbat) matris eiuſdem pietatem offendunt, & his in perniciem miſerabili cęcitate delapſis, reſpergunt infamię maculis loca proprię nationis.

8 Dudū ſiquidem † nonnulli degeneres filij, qui ad quæquè nepharia currere ſunt auſi peruerſis auſibus in matris eiuſdem proſiliētes iniuriam,& offenſam, illam theſauri ſui maximā partem, quæ de Perusio ad ciuitatem Lucanam de mandato fęlicis record. D. Clem. Papæ V.prædeceſſoris noſtri, dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegalen.diœceſis,& Gulielmū de Luna ſeruiētem prędeceſſoris eiuſdem fideliter deferēdam tempore inuaſionis ciuitatis Lucanenſis direpſerunt in prædā, & de præfata ſacriſtia p̄ violētiā aſportarūt.

9 Nos igitur † ad recuperationem theſauri prædictis ſolicitis ſtudijs prætendentes, omnes & ſingulos aſportantes theſaurū prædictū, & alios pęnes quos aliqua de theſauro fuerūt, vel adhuc exiſtūt, aucto-

ritate

ritate Apoſtolica corā hac fideliū multitudine copioſa monemus, vt ea nobis, aut ei, quē ad id duximus deputandum intra quatuor menſium ſpatium a die datę publicationis præſentium numerandum, cū integritate reſtituant, & aſſignent; ac omnes, & ſingulos ſcientes, vbi, vel pęnes quos aliqua de dicto theſauro extiterint, vel exiſtant, vt intra terminum ſupradictum nobis, aut ipſi deputato noſtro indicare ſtudeant, alioquin in omnes, & ſingulos monitionis huiuſmodi contemptores, cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, vel cōditionis extiterint, etiamſi Patriarchali, vel ſuperiori, aut alia quacunque præmineant dignitate, ex nunc auctoritate prædicta excommunicationis ſententiam promulgamus. Mandantes illos † per diœceſanos locorum, & rectores parochialiū eccleſiarū, citatum, & diœceſim earundē ſingulis diebus dominicis, & feſtiuis, pulſatis campanis, & cādelis extinctis, excommunicatos publicè nūciari, proceſſuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon contra ciuitates, communitates, vniuerſitates, & ſingulares perſonas quaſcunq;, quę fuiſſent in pręmiſſis culpabiles, ſicut proteruia ipſorum exegerit, & viderimus expedire. Nō obſtante, ſi eis, aut eorum aliquib. vel alicui ſub quacunq; forma vel exceptione verborū a ſede Apoſtolica ſit indultum, quòd excōmunicari non poſſint, per litteras ſedis eiuſdem non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbū de indulto huiuſmodi mentionē, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali, vel ſpeciali cuiuſcunque tenoris exiſtat, per quam effectus præſentium impediri poſſit, vel quomolibet retardari.

11 Vt autem † huiuſmodi noſtra monitio veriùs ad communē omnium notitiam deducatur, chartas, ſiue membranas monitionem continentes eandē iu eccleſia Auinionen. appēdi, vel affigi oſtijs, ſeu ſuper liminaribus eiuſdem eccleſię faciemus, quæ monitionem ipſam ſuo, quaſi ſonoro præconio, & patulo indicio publicabunt: ita quòd omnes, & ſinguli, quos monitio ipſa contingit, vel contingere poteſt, nullam poſtea poſſint excuſationem prætendere, quòd ad eos talis monitio nō peruenerit, vel quod ignorauerint eandem. cū nō ſit veriſimile remanere quoad ipſos incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auenione. 2. Kalend. Aprilis Pontificatus noſtri anno primo.

Notandū quoq; eſt, quòd licèt 12 † teſtis citatus, ſeu coactus ad deponendum extra proprios lares debeat habere expenſas ab eo, ad cuius petitionē citatur, vel ad cuius fauorem deponere, ſeu reuelare cogitur; nihilominus non eſt intelligendum quoad expenſas, quas facturus erat, ſi domi permanſiſſet, vnde expēſę quas domi feciſſet, detrahēdæ ſint, ex Roma. in l. ſed etſi lege. §. ꝙ autem. ff. de petit. hæred.

QVAESTIO VI.

An qui monitorij tempore erat impotens, vel abſens, & ideo

F 3 illud

illud ignorauit, & deinde intelligat fuiſſe fulminatum, teneatur ſub eadem pęna excommunicatio nis latæ quam primum reſtituere, vel reuelare.

SVMMARIVM.

1 *Infirmitas, & abſentia æquiparantur.*
2 *Excommunicatio vltra terminum ſtatuentis nullum habet vigorem. declaratur nu.4. & ſeq.*
3 *Excommunicationis ſententia non habet tractum ſucceſſiuum, ſed incontinenti aſſumit vires in eum, contra quem fertur.*
4 *Excommunicationis ſententia non operatur vltra excommunicantis intentionem.*
5 *Terminus monitorij non ad extinguendam, ſed ad differendam obligationē datur.*
6 *Denunciare, vel comparare iuſſus, ſi in termino non denunciat, vel compareat, tenebitur poſtea.*
7 *Ignorans monitorium a principio publicationis quando incipiat obligari.*
8 *Abſens excommunicatus ob furtum an incurrat excommunicationem, etiãſi monit. ignoret.*
9 *Excommunicatus edoctus de negotio, de quo in monit. quomodo poſſit teſtificari.*

PVblicatur quandoque monitorium, & aliquis ex culpabilibus ſiue in eo comprehenſis, quia abſens erat, niſi poſt illius terminũ veniens intelligit latam fuiſſe excommunicationis ſententiam, dubitatur, an iſte incurrat eãdem excommunicationem, ſi ſtatim ac ſciuit, vel potuit, non reſtituat, vel reuelet. Cui quæſtioni negatiuè reſpõdent Sum. Armil. verb. excommunicatio nu. 34. Tabien. eo. verb. 4. §. 4. Coſm. Philiarc. tract. de offi. ſacerd. part. 1. lib. 3. c. 34. de excom. ver. ſed dubium. Quod extendunt in non parente ob impotentiam, vel ob ignorantiam ab infirmitate, vel alio ſimili modo cauſatam, arg. c. fi. vbi glo. & doct. qui matr. accuſ. poſſ. Gomes. in reg. de infirm. reſign. q. 9. nu. 7. & in ſimilib. terminis tradit Bart. Bertaz conſi. crim. 240. nu. 10. Infirmitas † enim, & abſen- 1
tia æquiparantur. l. ſi longius. ff. de iudic. l. quæſitum. ff. de re iudic. & expreſsè de ignorantia cauſata ex infirmitate loquitur D. Menoch. de arbitr. caſ. 186. nu. 15. & ſeq.

Ratio autem Armillæ, Tabien. Philiarc. loc. cita. eſt, quia durante ignorantia fuit excuſatus, & elapſo termino amplius non tenetur;
2 nam excommunicatio † vltra terminum ſtatuẽtis nullum habet vigorem vulg. iur. Hanc quoque opinionem tenet Prax. Archiepiſc. Neap. ca. 2. not. 7. vbi inquit, quòd non obediens quamprimum poteſt, non incidit in eandem excommunicationis ſententiam, ex quo illa ſententia, fuit lata contra illos, qui fuerunt contumaces, iuxta c. nullus. & c. nemo. 11. quæſt. 3. inter quos non fuit iſte; ſed opus eſſet noua ſententia contra iſtum nouũ ↄtumacem; Nec eſſe verum, quòd
3 ſententia † excommunicationis habeat tractũ ſucceſſiuum; nam incontinenti aſſumit vires in eum, cõtra quem fertur; ſecus quidem, ſi feratur per ſtatutum; tunc enim com-

mprehenduntur futuri contumaces; quia lex ſemper loquitur. l. riani. C. de hæret. not. Abb. in c. nobis. el 1. de ſent. excommun.

Verùm hæc doctrina declarari bet, vt habeat locum; quando communicans voluit ſic fulminare talem ſententiam, vt tantum ntumaces præteritos intra terminum iam lapſum comprehēdet, quia certè † excommunicatios ſententia non operatur vltra ex mmunicantis intentionem, arg. on omnis. ff. ſi cer. peta. vbi Dec. in hoc caſu talis non eſt arguens de contumacia, ſi ſtatim non lituat, vel reuelet. Lud. Lop. in truc. conſcr. par. 2. cap. 12. verſic. eterea.

Secus ſi etiam contumaces fuos a notitia cenſuræ includere endit, vbi non reſtituant, vel reent. Io. Baptiſta Corrad. in reſp. conſc. par. 2. q. 450. & Lud. Lo- 7 : loc. cit. quod quidem præſumē n eſt; quia † ille terminus non d extinguendam, ſed tantum erendam obligationem; Vnde imuis ille ob ignorantiam excuſ fuerit, poſtea tamen obligabi ita Franc. Suarez de cenſur. di o. ſect. 3. in fin. Emanuel Rodr. m. par. 1. c. 79. nu. 18. ex Sot. in ſt. 22. q. 1. ar. 1.

Quod ſanè infertur etiā ex Nau. an. c. 25. num. 46. quem probat l. Lopez loc. cit. qui ait, quòd ſi † ex edictis generalibus intra um terminum iuſſus denun-, rebellis, cōtumaxque fuerit denunciando; licet iam delirit ex contumacia, adhuc tamē peccato intra reſiduum anni ad denunciandum tenetur, quàm cito commodè potuerit. Sicuti etiam, qui ſemel eſt citatus, vel ad comparendum eſt obligatus determinata die, tenetur etiam poſt illius diei lapſum, cum primum potuerit, comparere, vt de mente Innoc. refert Abb. in prax. ca. 14. n. 7. ſicuti etiam, qui præſcripto die interpellatur ad ſoluendum debitū; ſi tunc nequiuit ſoluere, ſimul ac facultatem habuerit, tenebitur; & optimè faciunt, quæ ſupra q. 1. huius ſect. 2. de communione, & ſacramentali cōfeſſione adducimus. Quare infert Soc. loc. cit. quòd qui tempore excommunicationis non habet, vnde ſoluat, tenetur poſtea, dum habet, ſoluere, ſub eiuſdem excommunicationis ſentētia, quę ſemper durat, vt alibi fuſiùs dicemus.

Probabile quidem cenſeo cum Franc. Suarez loc. cit. illum † ſic per ignorantiam excuſatum non teneri ad ſtatim comparendum, ac edictum monitorium nouit; ſed infra terminum æqualem in monitorio conceſſum; quia non debet eſſe peioris conditionis: præſertim cum tale edictum non comprehendat ſubditos, qui eo tempore degunt extra territorium eiuſdem epiſcopi. Henriq. in ſumm. lib. 13. de excō. cap. 18. n. 4. Et tempus in huiuſmodi monitorijs datum incipiat currere a die notitiæ, arg. ca. quanto. 2. q. 5. Graff. conſi. 6. nu. 17. de ſenten. excom. Henriq. loc. cit. nu. 6. Sicuti a ſimili dicitur de tempore ad præſentandū in iurepatronatus, quod incipit currere a die notitiæ patroni, non autem a die vacationis

beneficijs, vt de magis communi teſtatur Mar. Antonin. var. reſolu. lib. 1. reſol. 29. nu. 20.

Et quamuis prædicta videantur procedere tantũ in eo, qui aliquid ſcit de contentis in monitorio, nõ
8 autem † in delinquente, ſiue fure, qui ſi poſt furtum diſceſſerit, & durante eius abſentia a ſuo ordinario excommunicetur, non videtur ob ignorãtiam excuſari; quia tenetur ipſe hoc quærere, cum excommunicatio hac de cauſa ſit publicè lata, vt ex Armil. in verb. excommunicatio concludit Viridar. Sũmiſt. par. 2. c. 300. nu. 86. & tradit gloſ. in cap. a nobis. 1. de ſent. excom. tamẽ contrarium vti verum defenditur infra ſect. 3. q. 17. nu. 5.

9 Quid ſi edoctus † de negotijs, de quibus in monitorio, ſit excõmunicatus, quid agendum ſit, vt rectè deponat, cum excommunicatus non poſſit eſſe teſtis? Reſpõdetur, quòd talis excommunicatus abſoluendus eſt ad hunc effectum cum reincidentia poſt examinationem. Dec. in ca. intelleximus. nu. 15. de iudi. D. Coſta de retrotrac. capit. 8. caſ. 15. nu. 5. rationem reddit Sair. tract. de cenſur. lib. 2.

QVAESTIO VII.

Ob monitorium an reuelare teneatur quis, vbi peccatum eſt occultum; vel peccator ſe correxit; vel creditur ſe emendaturum.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum occultum cur non teneatur quis reuelare, & quid occultum dicatur.*

2 *Denunciare cur quis non obligetur ante fraternam correct.*

3 *Denunciatio in tribus caſibus fieri debet abſque monitione fraterna.*

4 *Reuelatio non fienda, ſi reus eſt emendatus, vel ſperatur emendatio ex correctioni.*

5 *Ceſſante cauſa finali præcepti ceſſat ipſius obligatio.*

6 *Admonitus ſatisfacere nolens quando denunciandus.*

7 *Denunciandus ille eſt ob monit. contra quem adſunt indicia, vel ſemipl.*

8 *Hæreticus occultus ſine correctione fraterna denunciandus.*

1 VBi peccatum † eſt occultum, regulariter non tenetur quis ob generale monitorium illud iudicialiter reuelare. cap. qualiter, & quando. el 1. de accuſ. ibi exceptis occultis criminibus, iuncta gloſſ. Henriq. in ſumm. theol. lib. 13. cap. 18. num. 3. quia tunc iudex nullum ius interrogandi, & hoc præcipiendi habet, vnde nec teſtis reſpondere, ſiue reuelare tenetur, vt probat Greg. Sair. in claui lib. 12. c. 20. nu. 18. Viridar. Summiſt. par. 2. ca. 300. nu. 4. & ſeq. Tolet. in ſum. lib. 5. ca. 27. num. 11. Occultum autem hic dicitur, prout opponitur probabili, cuius non ſunt teſtes, etiamſi aliqui ſciãt, ſed ſint adeo pauci, quòd inde nulla fama orta ſit, quod a gl. in capitu. de manifeſta. 2. quæſt. 1. quaſi vel plenè occultum appellatur, Rodriq. in ord. iudic. ca. 3. numero 1. & ſeq. poſt. Nau. in man. c. 27. nu. 255. Graff. conſi. 1. numero 5. de offic. Vic. Pro intelligentia tamen

nen cuius art. vide infra q. 11. nu. 1. & ſeq. cui vero occulta furta ſint euelanda, vide infra quæſt. 10. numero 3.

Quod procedit præſertim, vbi eccator ſe correxit, & emendauit, 4 ut fraterna correctione probabiliter creditur ſe emendaturū, tunc eim † non eſt parēdum ante fraterā correctionem, etiam ſi ſub pœna xcõmunicationis preciperet præiſſa correctione fraterna: ex Chri i enim mandato denūciationem cedere debet fraterna correctio, uod præcepto inferioris tolli non oteſt, & tūc quamuis probari poſt crimē, ſi occultè delinquens mo itus deſiſtat, non debet nec poteſt uis iure illud manifeſtare, ſi eſt ſeretum ex D. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 7. 13. Sot. de rat. teg. ſecr. memb. 2. q. poſt D. Antonin. in ſumm. 2. par. 5 t. 9. c. 6. §. 4. Nauar. in man. cap. 25. m. 46. P. Nauar. lib. 2. de reſtit. ca. par. 2. dub. 9. nume. 217. & ſeqq. olet. in ſum. lib. 1. cap. 8. nu. 7. Dean. trac. crim. tom. 1. lib. 5. cap. 30. m. 3. prax. Archiep. Neapol. in c. no. 5.

Et licet denunciatio † abſque alia monitione in tribus caſibus re ılariter ſtatim fieri debeat, primò ādo delictū commiſſum eſt puicum iuxta illud Pau. 1. ad Timo. Peccātem corā omnibus argue; cæteri timorē habeant. Secundò ando eſt periculum in mora; vel præparatio alterius, nec ſperatur endatio. Tertiò cum eſt veniale 6 lictum, quòd non infamat, vt ſūt oclamatioues, quæ in capitulis igioſorum fiunt, ſecundū Nau. c. inter verba. concl. 6. num. 776.

11. q. 5. Corrad. in reſponſ. caſ. cōſc. par. 1. q. 20. & ex D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. tradit Decian. d. num. 3. prax. Archiepiſ. Neapol. capitu. 2. not. 2. in fine.

Secus tamen eſt, quando † generaliter, vel ſpecialiter id exigat Prælatus ſolum ad emendationem peccati mortalis illius, vel ad præcauēdum malū imminens Reipublicæ vel proximo cuicunque, vel ad ſatiſfaciendum damnificatis de damno recepto; ſi criminoſus ille ſufficiēter emēdatus ſit vel ſatis credibile, & certum, quod ad ſecretam monitionem, vel alio modo cum minori detrimēto ille emēdabitur, vt oportet, & damnum imminens omnino cauebitur, & proximo damnificato debitè ſatisfiet. Cordub. lib. 1. quæ. q. 43. prax. Archie. Neapo. c. 2. no. 5.

Et ratio eſt, quia cum † ceſſet in hoc caſu cauſa finalis præcepti, ceſſat etiam obligatio c. cum ceſſāte. de appel. & proinde denūciare non debet; ſed famam proximi illæſam ſeruare, nec tacendo excommunicatus erit; eſt enim iudicis intentio ſolum procurare emendationem delinquentis, aut partis læſæ ſatisfactionem, per quam exeat ab iniuſta retentione. cap. nouit. de iudic. qua ſubſecuta, & obtēta, eo modo, quo diximus, non intēdit aliquem cenſuram illa illaqueare. Cordub. d. q. 43. Io. Gutierr. lib. 1. can. qq. cap. 11. num. 75. Greg. Sair. in claui reg. lib. 12. cap. 14. num. 27.

Sed vbi † admonitus ſatisfacere nollet, & admonitor probare poſſet denūciare, & manifeſtare teneret; niſi ob iuſtum metū taceret. ſecundū Io. de Anan. in c. qui cū fure

de

de furt.num.6.& 8. Rodriq. in ſum. par.1.ca.79.nu.2. Michael Salon.2. 2.q.68. art.1. controu.2. & ratio eſt quia licet hmõdi denunciare, vel accuſare antea non teneamur, poſſumus tamen: cũ igitur licita ſit talis denũciatio, & edicta monit. ſuperiorum in honeſtis, & licitis omnib. obligent, conſequẽter exiſtẽte huiuſmodi edicto ad denunciandum obligamur, vt tradit Sair. d. cap.14. nume.24.

Quod procedit etiã quando cõſtaret † talem delinquẽtem iam de illo crimine eſſe diffamatum, vel legitimè accuſatum, aut denunciatũ cum ſufficiẽtibus indicijs, vel ſemiplena contra illum probatione, aut infamia, tunc enim etiam ſi emẽdatus ſit, non ſolum vbi à iudice quis interrogaretur, veritatẽ dicere tenetur; ſed etiam ad tale preceptum ſuperioris, qui punitionẽ intendit, neceſſariò reuelare debet, ſi aliter quã per ſigillum ſecreti notus ſit; alias tacẽdo peccaret mortaliter, & excommunicationẽ incurreret, cũ iuſtè, & iuridicè in hoc caſu iudex procedat. Sair. d. c. 14. n.27. & 28. in fin. Rodriq. d. cap.79. nume.2. & in tract. de ordin. iudic. c.7. numero 8. Gutierr. d. nu.73. & optimè declarat. Hẽriq. in ſum. lib.13. de excom. c.18. nu.1. lit. C. Tolet. in ſum. libro 5. cap.27. num.11.

8 Occultus autem † hereticus, vel de hæreſi ſuſpectus nulla præcedẽte correctione fraterna M.RR. Inquiſitoribus eſt protinus denũciãdus, ſecundum magis communem ſententiam, vt latè probauimus in noſtro theſau. confeſſarior. par. 2. primo caſu reſeru.

QVAESTIO VIII.

An reuelare teneatur quis, vbi nouit eum, qui rem furto occultè abſtulit, eam ſibi retinere in compenſationem alterius tanti vel pluris, quod ſibi debetur a domino rei.

SVMMARIVM.

1 *Quibus in caſibus ſciens aliquem ſibi alienum retinere in compenſationem non teneatur reuelare.*

2 *Accipiens rem alienam in iuſtam compenſationem, cur non teneatur reſtit. vel reuel. ob monit.*

3 *Compenſatio, vt iuſta ſit, quęnam requirat.*

4 *Accipiens rem ſuam occultè quãdo nulli iniuriam irroget.*

5 *Excommunicatio contra habentes bona talis defuncti non ligat eum, qui ſuum a defuncto iniuſtè detentum accepit.*

6 *Creditor quando peccet occultè ſibi recompenſans.*

7 *Compenſans ſibi illicitè an teneatur ad reſtit. ſi ſequatur ſcandalũ, vel damnum alteri.*

8 *Scandalum præbens qua pœna puniatur.*

1 CErtum eſt, quod in omnibus † caſibus, in quibus ſibi recompenſans non tenetur reſtituere, aut ſe reuelare, & conſequenter monitorij excommunicatione non ligatur; nec quicunque alius ſciens in eiſdemmet caſibus denũciare tenetur, etiam ſi excõmunicatio ſpecialiter feratur contra ſcientes, & non denun-

enunciãtes; quia cùm excommunicatio in illis caſibus principalem on cõprehendat, multominus nõ enunciãtem. ita Cordub. in tract. eçaſibus conſc. q. 64. & 111. quem equuntur P. Nau. lib. 2. de reſtit. ca it. 1. par. 4. dub. 9. num. 406. Sair. in lani reg. lib. 9. cap. 14. num. 14. Neiz. in ſylua nupt. lib. 3. verb. monitoriç. num. 43. poſt Adrian. quolib. . Baiard. ad prax. Clari. §. furtum. um. 87. vide D. Menoch. de recup. oſſeſ. remed. 5. & de arbit. caſ. 516. um. 6. 3

Qui autem rem alienã † accepit i iuſtam recompẽſationem ſui cer debiti, nec de ſe, nec de alijs mani eſtare tenet, ſi monitorij excõmuicatione præcipiatur, vt rectè nota ant poſt gl. in c. ius gentium. verb. ed cum. diſt. 1. Suarez. ad D. Tho. o. 6. diſp. 20. ſect. 2. in princ. & ſect. . nume. 12. & D. Menoch. de arbit. aſ. 516. nu. 6. & ratio eſt, quia ferri õ poteſt excommunicatio, niſi ob eccatum mortale; ſed in hoc caſu on peccat mortaliter accipiendo, uod ſibi debitũ, eſt ergo qui ſic renet alienũ, & ego id ſciã, vel quia pſe mihi dixit, vel alio modo cero, nec ille per monitoria excõicaus erit, non reſtituendo; nec ego il um non reuelãdo. ſic Ang. in ſum. erb. furtum. §. 41. Syluest. eod. nu. 5. Tabi. verb. inquiſitio. q. 7. Nau. n man. c. 17. num. 115. & in c. inter erba. concl. 6. num. 792. 11. q. 3. P. Nau. lib. 2. de reſt. ca. 4. par. 2. dub. 9. u. 227. Lopez. in inſtr. conſc. par. 2. 9. Sair. in claui d. cap. 14. nu. 12. Io. Medin. de reſt. q. 11. & eſt communis ſententia, pulchrè. Fran. Ripa in ac. de peſte ti. de remed. ad curãd. 4 peſtem. §. ſed quid. nu. 122. D. Menoch. de præſump. lib. 1. q. 80. num. 35. prax. Archiep. Neap. cap. 2. no. 4.

Ad iuſtam verò † recompenſatio nem nõnullç conditiones requirũtur, quarum prima eſt, vt debitũ ſit ex iuſtitia, & non ex ſola charitate, aut gratitudine. Secũda, vt ſit liquidum, & certum, quia liquidi ad nõ liquidum nõ eſt cõpenſatio. Corn. conſ. 79. nu. 6. vol. 1. Quod declaratur per D. Coſtam de portione rata q. 61. nu. 14. cum ſeq. Tertia, vt plus non accipiatur, quã ſibi debetur ex iuſtitia; nam furtũ eſſet reſpectu ex ceſſus, cum obligatione reſtituẽdi, vt in ſeq. quæſt. declarabitur. Quarta, quòd nõ poſſit via iuris debitum illud recuperare, aut etiam extra iudiciũ, vel ſine notabili iactura ſua. Quinta, quòd ſit veriſimile, quod ad debitum recuperãdum nihil ſibi proderit id petere a debitore. Sexta, vt caueat ſic ſibi recompenſans ne inde ſequatur aliquid ſcandali, aut damni alteri, quod debeat ſaltẽ ex charitate euitari. Septima, vt aliquo modo admoneat debitorem, vel eius heredes iam debitum eſſe ſolutum, ne iterũ ſibi, aut ſuis hæredibus ſoluant, aut aliud damnum incurrãt, ita colligitur ex Inn. in c. aliam de reſt. ſpol. Nau. in man. cap. 17. n. 112. Cordub. lib. 1. quæſt. q. 35. Sair. in claui d. c. 14. num. 6. vbi fusè, & dæclarat Marc. Solon. Hiſp. in comm. ad leg. Taurinas in 5. par. leg. 3. nu. 1496. quem refert D. Menoch. d. q. 80. nu. 35.

Quibus conditionibus cõcurrẽtibus licitum eſt cuique † rẽ ſuam occultè accipere D. Menoch. d. caſ. 516. nu. 2. vbi hoc firmat ex ſententia

tia

tia duo, & triginta iuris Cæſarij, & Pontificij interpretum ab eo citatorum, quib. permultos ſacræ theologiæ doctores adiungit, & perdoctè more ſuo hanc quæſtionem declarat. Et ratio eſt manifeſta, quia in tali caſu nulli irrogat iniuriam, imo rem ad æqualitatem deducit, cum alia via commodè non poſſit, nec ſperat ad æqualitatem venire, nec debitori, nec iuſtitiæ puplicæ iniuriam facit. Tolet. in ſumm. lib. 1. cap. 8. nu. 5. ver. 5. Sair. loc. cit. n. 8. Rebuf. in conſtit. Reg. tract. de famul. ſala. gl. 10. n. fi. Rodriq. in ſum. par. 1. c. 79. nu. 11. poſt Pau. de Leazarijs in repet. cap. finē litib. de dol. & cōtu. nu. 12. vbi pulchrè declarat.

5 Vnde excōmunicatio † lata ſub hac forma, qui aliquid talis defuncti habet, vel accepit, excōicatus ſit, non ligat eum, qui, quod ſuum erat a defuncto, iniuſtè, detentum accepit, vt concludunt Ledeſm. 2. 4. q. 23. ar. 3. Nau. conſi. 3. de cenſib. num. 6. Menoch. & Rebuff. loc. cit. Sair. tract. de cenſur. lib. 9. c. 12.

6 Etſi prædictæ † circunſtantię nō concurrant, peccabit quidē creditor in hoc caſu ſibi in cauſa propria ius faciens, ſi tamen certum erat ſibi tantundem deberi, ad reſtitutionem accepti non tenebitur, ſemel namq; peccato in accipiēdo admiſſo, cum iam ſuum habeat, & iniuſtitiam nullam committat retinendo, ſequitur nihil eſſe reſtituendū; quamuis enim illicita fuerit ſubtracto ex defectu alicuius conditionis, iniuſta tamen non eſt, & ita eſt accipiendus D. Tho. 2. 2. q. 66. ar. 5. ad 3. vniuerſaliter docens accipientem rem ſuam in compenſatione non teneri ad reſtōnem, ſm Greg. Sair. in claui. lib. 9. c. 14. nu. 8.

7 vbi addit, quòd quamuis † ex modo accipiendi ſequeretur ſcandalum ſui, aut alterius, cui fortè res erat commendata; niſi tamen aliunde damnum aliquod temporale cuſtodi immineat, ex ſolo ſcandalo ſibi, vel alteri dato ad reſtitutionē aliquam non tenebitur. Quamuis in hoc caſu in foro etiam exteriori, cū a ſubtractione abſtinere debēret, ſicuti tradunt præfati doctores

8 † iudicis arbitrio puniri debet pro ſcandali qualitate. D. Menoch. d. caſ. 516. nu. fin. Certum enim eſt, pęna dignum eſſe eum, per quem veniunt ſcādala, ſicuti legitur Matth. c. 18. cum dixit Saluator noſter, uæ homini, per quem ſcandalum venit. & alibi ſcriptum eſt, Qui ſcādelizat, neceſſe eſt, vt ſuſpendatur in collo eius mola, & proijciatur in mare. & multa ſcribit de hac re Didac. Conar. in reg. peccatum. par. 1. §. 1. nu. 4. de reg. iu. in 6.

QVAESTIO IX.

An teneatur quis reſtituere, vel reuelare, ſi in monitorio expreſsè præcipiatur, vt res reſtituantur, vel reuelentur, etiamſi retineantur in compenſationem debitorum, vel ſciāt ita acceptas.

SVMMARIVM.

1 *Curia Romana ſæpè concedit monit. contra retinentes, vel ſcientes alienum acceptum in compenſ.*

2 *Monitoriales expreſsè præcipientes, vt acce-*

acceptum in compenſ. reſtituatur, vel reueletur, quomodo intellig.
Acceptum in compenſ. quando quis reſtituere teneatur ob monit.
Mandatum generale ita interpretandũ eſt, vt iuſtum remaneat.
Accipere alienum in compenſationem quando liceat.
Ab illicitani compenſ. non incurrit excommunicationem non reſtit. vel reuelando, etſi id exprimat monit.
Excommunicatio requirit contumaciã, & inobedientiam.
Acceptio iniuſta in compenſ. quando nõ inducat excommunicationem.
Furtum committens ſi pœniteat, & paratus ſit reſtituere, cur non ligatur excommunicatione.
Scientes non obligantur propalare, vbi illicitè, vel iniuſtè recompenſans non tenetur reſtituere.
Caſus pulcher de muliere ſtuprata habente res ſtupratoris, an teneatur eas reuelare ob monit.

HAc in re Summa Roſella in verb. familia §. ſi partem affirmatiuam tuetur, contrariam in totum reprobans, ex eo quòd ſtylus Curię Romanæ ſæpè decernat tales litteras monitoriales contra retinentes vel ſcientes alienum acceptum in recompenſationem debiti; nec dicendum eſſe, Curiam in hoc errorem facere, quia cũ multi creditores eſſe putent, cum re vera non ſint; ideo Prælati hoc rationabiliter facere poſſunt, cui opinioni videtur fauere Medin. C. de reb. reſt. q. 11. dub. 2. & Lud. Lopez in inſtruc. conſc. par. 2. c. 2. dicẽtes, quod ſi iudex ſub cenſura præcipiat, vt qui cõpẽſationis cã quid alienum accepit, illud reddat hac intẽtione, (ſicuti præſumitur) vt priore poſſeſſore in ſua poſſeſſione reſtituto, creditor audiatur, eidemque iuſtitia fiat, tunc ad rei ablatæ reſtitutionem tenebitur.

Tamen Nau. in man. c. 17. n. 115. & in c. inter verba. 11. q. 3. concl. 6. nu. 792. 11. q. 3. P. Nau. lib. 2. de reſt. par. 2. c. 4. dub. 9. num. 227. & ſeqq. poſt Ange. verb. furtũ §. 41. Sylueſ. ibi nu. 15. & Cordub. lib. 1. q. q. 43. quos ſequit Philiar. de off. ſacerd. par. 1. lib. 3. c. 34. in princ. lim. 3. Viuald. in cãdel. par. 2. tit. de cauſ. excõm. n. 9. pro indebito tenẽt, quòd
2 etſi † litteræ monitoriales expreſsè præcipiant, vt res reſtituantur, ac reuelentur, etiamſi teneantur in cõpenſationem debitorũ, vel ſciãt ita acceptas, non obligari ſic retinẽtes, vel ſcientes ad reſtitutionem, vel propalationem; ſed prędictas litteras intelligi debere qñ cõpenſatio fuit iniuſta, vt in puncto tradit doctiſ. Franc. Ripa trac. de peſte ti. de remed. ad curãd. peſt. §. ſed quid nu. 122. Vel accipiendo plus pro minori quantitate, vel certum pro debito incerto, aut qñ dubitatur, iuſta vel iniuſta an ſit compenſatio, tunc. n. illa monitoria ad reſtituendum, vel reuelandũ obligant.

3 Dictum autem Medin. & Lopez loc. cit. procedit, † qñ probabiliter ſperat ſe iuſtitiam aſſecuturum: ſecus ſi re reſtituta non ſperet ſe debitum commodè recuperaturum, vt rectè declaret Gregor. Sair. in claui regia lib. 12. c. 14. nu. 29.

4 Et ꝓ hac opinione, quæ mihi valde placet, & maximè placuit Sair. loc. cit. facit, quia cũ diſpoſitio † & man-

mādata generalia eo modo intelligenda ſint, vt iuſta remaneant, vbi iuſta, vel iniuſta intelligi poſſēt, ar. l. ſi procurator. ff. de cōd. indebit. c. quintauallis. de iureiu. gl. in c. dilecto. in verb. generalis, de præb. ca. 1. de iureiu. in 6. Nau. in d. c. inter verba concl. 6. coroll. 66. n. 792. & ſeq. conſequēter prędicta monitoria interpretanda ſunt, ne quid cōtra iuſtum, & honeſtū præcipiant quod eſſet, ſi intelligenda forent, vt comprehenderent etiam illos, qui illud acceptum retinēt in iuſtam cōpen
5 ſationem certi crediti; † ſi quidē ex cōmuni doctorum cōſenſu hoc licitū eſt; cum aliter per iuſtitiā recuperare illud nequeat, vel ſine magno labore & periculo, & damno facultatum, honoris, amicitiæ, aut aliorum bonorū; dūmodo prouideatur, vt debitor deſinat credere, ſe teneri reſtituere, ſi id credebat, vt rectè annotauit Caiet. 2. 2. q. 66. ar. 5. ad 3. in fine, & in præced. quæſ. diximus.

Imo adde, quod quando iudex, vel abſolutè profert ſententiam nihil dicens de recompēſatione, vel etiam in monitorio exprimet illicitam compenſationem, tunc licet Silueſt. verb. furtū q. 15. Medin. d. q. 11. dub. 2. Angles in flor. theol. qq. par. 2. tract. de reſt. q. quis ſit liber à reſt. ar. 1. dub. fin. velint tā auferentem, quam ſciētes eam incurrere, niſi reſtituant ablatum, & denuncient ſic auferentem.

Rectiùs tamen Nau. in ma. c. 17. num. 115. P. Nau. lib. 3. de reſtit. c. 1. par. 4. dub. 8. num. 404. & Lopez d. c. 2. quos referēdo ſequitur Sair. in claui li. 9. c. 14. nu. 13. docent, quod
6 † ſi acceptio, ſeu compēſatio fuit illicita ſolum, puta quia contra iuris ordinem abſtulit rem ſuam, cum abſq; incōmodo notabili per viam iudiciariam debitum ſuum recuperare poterat; ſi tamen nō fuit iniuſta, puta quia debitum erat certū, & liquidum, & plus non accepit, quam ſibi deberetur, etſi auferendo illicitè peccauit; quia tamen nō fuit iniuſta, & conſequenter neq; reſtitutioni obnoxia, neq; ſublator non reſtituendo neq; ſcientes non manifeſtando tali excommunicatione ligantur.

7 Ratio autem huius eſt, quia † excōmunicatio requirit cōtumaciā, & inobedientiam, atq; adeo nō fertur ob peccatū prçteritum propriè, ſed ob futurum, vel prçteritum pēdens in futurū; vt latè ex Sair. trac. de cenſur. lib. 1. c. 9. n. 26. & Suarez tom. 5. diſp. 20. ſec. 1. ſupra ſect. 1. q. 13. demōſtrauimus; ſed in hoc caſu nullum peccatū prçſens inobediētiæ, & contumaciæ exiſtit ob illicitam acceptionem tm̄, neq; ob retētionem quæ culpabilis non eſt, ergo non reſtituendo non peccat, & conſequēter excommunicatione lata contra recompenſantes nō implicabitur.

8 Quod procedit † etiā ſi acceptio fuerit iniuſta, puta quia plus accepit, quā ſibi deberet, aut quia debitū nō erat certū, ſi tamē poſtea, aut pęnituit, & parat' ſit reſtituere, qđ ſuperfluè abſtulit, aut certior fact' ſit de iure, & dominio rei ablatę, nō ligatur excōmunicationis ſentētia lata contra iniuſtè recompēſantes; quia excōicatio non pro iniuſta acceptione, & peccato præterito fertur,

ertur, ſed pro contumaciæ, & inoedientiæ peccato futuro in nõ reituendo, aut retinẽdo, quod iniuè poſſidet: dum igitur certior fatus ſit poſtea ſe abſtuliſſe tantum, uod ſibi debitum, aut ſi plus acce it, quàm ſibi debebatur, nunc taien paratus eſt reſtituere illud, uod vltra ſibi debitũ accepit, nul- modo inobediens aut cõtumax t in non reſtituendo, aut retinen o, quod iniuſtè poſſidet, ergo nõ it excõmunicatus P. Nau. d. lib. de reſtit. c. 4. par. 2. dub. 9. nu. 227. . ſeq. Sair. in claui lib. 9. c. 14. n. 13. fi. fauet Nau. in d. ca. inter verba. oncl. 6. corol. 66. nu. 794.

Et confirmatur, quia † ſiquis fur m cõmiſerit, & feratur monitoım pro furto præterito, ſi tempo litterarum monitorialium pęni it, & parat⁹ ſit reſtituere ſine mo nullo modo ea ſententia cõprendetur, cum vt diximus, excõiio non ob peccatũ furti, & iniutiæ præteritum feratur, ſed ratio inobediẽtiæ, & cõtumaciæ, quæ futuro pendet, ergo multo mis in caſu noſtro, ſic iniuſtè ſibi re mpenſans, & paratus reſtituere, od vltra ſibi debitũ accepit, exicatus erit; cum excõmunicatio ratio non ſit, quod quis furatus vel iniuſtè ſe compẽſauerit; ſed ia non ſit reſtitutio debita, aut ia retinetur aliquid contra conentiam, quę ambæ rationes in ca us prædictis ceſſant, vt rectè renit Sair. d. nu. 13.

Aduertendũ quoq; eſt, quod eo caſu † in quo illicitè, vel ini ſtè i recõpenſans nõ tenet̃ reſtitue- aut ſe reuelare, nec ſcientes obli gantur propalare, vt in præcedenti quæſtione ex Cordub. in tract. de caſibus conſc. q. 64. & q. 111. & P. Nau. lib. 2. de reſtit. ca. 1. par. 4. dub. 9. num. 407. & Sair. d. cap. 14. num. 14. & Henriq. in ſum. theol. lib. 13. capit. 18. num. 4. iu fin. declaratum fuit.

11 Ex prædictis infertur † quod nõ tenebitur ad monitorias generales reuelaré mulier habens res quaſdã amici ſui, qui eã ſtuprauit & dotẽ ei promiſerat, eſtq; defunctus nam poteſt eas ſibi retinere pro ſatisfactione, & iuſta recõpenſatione, donec ſibi dos promiſſa ſoluat̃, quinimo nec amicus defuncti alias res, quas ſtuprator apud ſe ſecreto reliquit in confidentia, vt eidem mulieri daret in recompenſam debiti, reuelare tenetur; ſed prędictę mulieri dare debet cum hoc onere, vt quoties mulieri ſoluatur dos promiſſa, hæredibus defuncti reſtituãtur prędictæ res. vt tradit Cordub. in tract. de caſ. conſc. in 2. editione q. 181. & refert ſequendo Gutierr. lib. 1. can. qq. cap. 11. num. 67.

QVAESTIO X.

Quando conſcij ablationis cauſa compenſationis factæ teneantur ob monitorium reuelare.

SVMMARIVM.

1 *Dubitans de alterius iuſta compenſatione, vel de eius impotentia in reſtit. reuelare tenetur.*

2 *Recompenſanti quando credendum ſit, quòd tantum ſibi debitum acceperit.*

Occultè

3 *Occultę ſubtractiones cui reuelandæ virtute monitorij.*
4 *Accipiens rem, quæ non erat debitoris in ſui compenſ. eam reſtituere tenetur.*
5 *Furans depoſitum an illud depoſitario, vel domino rei, reſtituere teneatur.*
6 *Scientes quando ante denuntiationem detentorem prius ſecretò admonere debent, vt reſtituat.*
7 *Dictum Io. Neuiz. in ſylua lib. 3. num. 46. reprobatur.*

PRo clatiori, & completa intelligētia preced. queſt. duo aduer-
1 tenda ſunt, primo, quod † quando conſcij ablationis rerũ dubitarent de iuſta recompenſatione, tũc epiſcopo ſuper eadem rerũ ablatione excommunicationis monitorio ferente, ſi talis, qui rem abſtulit admonitus non reſtituat, denunciare, & propalare tenentur, quia etſi in dubio nemo præſumendus ſit delictum admiſſurus. l. merito ff. pro ſocio. in hoc tñ dubio declinare debent in fauorem iudicis; ſicuti dubitantes de potentia, vel impotentia rei in reſtituẽdo. ita Lud. Lopez par. 2. in inſtruct. conſc. c. 9. Henriq. in ſum. theol. par. 1. lib. 13. ca. 18. num. 4. lit. y. & facit Nau. in man. c. 23. num. 37.

2 Etiamſi recõpenſans † eis dicat, quod ad ſuum recuperandũ tantũ, quod erat iuſtũ, acceperit, niſi ſublator illius rei tãta fide, & exiſtimatione apud ſcientes polleret, vt meritò ob eius dictũ omnẽ dubietatẽ ab animis ſuis remouere deberẽt, & certi efficerentur, arg. gl. ſing. in l. Titio fundus. ff. de condit. & demonſt. Nau. in man. c. 17. nu. 114. in fi. P. Nau. lib. 2. de reſtit. cap. 4. par. 2. dub. 9. nu. 227. Lopez in inſtr. cõſc. d. ca. 9. par. 2. & in inſtr. negot. lib. 2. c. 25. poſt Medin. C. de reſtit q. 3. & latius q. 11. Graff. par. 1. deciſ. lib. 4. c. 8. nu. 12. Rodriq. in ſum. par. 1. ca. 79 num. 11.

3 In occultis † verò non dẽt ſciens reuelare parti læſæ, vt aliqui dicunt, ne detur occaſio odij, ſed priuatim Prelato tanquam patri eſt reuelatio fienda. Silueſt. in verb. excommunicatio 2. §. 18. & dicitur in ſeq. q. 11. num. 9. & vbi non cedit id, quod a prælato petitur, in præiudicium tertij, tunc in dubio inclinandum eſt in fauorem rei. vt ex Naua. Neuiz. in ſilua nupt. Simãc. & alijs tradit Henriq. d. capit. 18. numero 4.

Secũdò quod ſi acceptio iniuſta fuit ex eo, quòd in recompenſã ſui
4 debiti † accepit rem, quæ non erat ipſius debitoris, ſed alicuius tertij, vt rẽ depoſitatam, ĩ hoc caſu ſicut fuit iniuſta acceptio, ita ſẽper erit iniuſta retentio, ac proinde excõicatio, lata iniuſtum ſurripientẽ, & ſcientes non reuelantes cõprehendet, niſi ablatũ ſine mora reſtituat; cum non habeat ius accipiẽdi a debitore rem alterius iniuſtã ſui compenſationẽ, vt rectè poſt Nauar. in man. d. cap. 17. num. 114. annotarũt P. Nauar. lib. 3. de reſtit. capit. 1. par. 4. dub. 8. num. 406. & Greg. Sair. in claui regia libro 9. cap. 14. num. 5.
5 Anverò talis, qui † pignus depoſitũ vel ſimile a cõmodatario, depoſitario, vel ab eo, qui iuſto tit. illud poſſidet, furto abſtulit, teneaẽ illi reſtituere, an domino proprietatis? Reſ. domino, ſi eſt periculũ, nè depoſitarius

arius reſtituat. ita tradit Ale. Pe-
in.in conſ. ad D.Tho. 3.par. q.62.
iſp.1.fol.726.

Aduertendum tamen eſt, vt do-
ent P.Naua. & Sair. loc.cit. quòd
ſcientes antequam denuncient
i illis caſibus, in quibus denuncia
e tenentur, ſecreto prius detento
em admonere debent, vt ſi fieri
oterit, & euitetur damnum alte-
ius cum bonæ famæ alterius con-
ſeruatione, & pœnæ debitæ immu-
is fiat: quod procedit, ſi ſperatur
rmiter, vel probabiliter emenda-
o, aliàs ſtatim debent denũciare,
im crimen ſit in damnum tertij,
melior ſit conditio innocentis,
iam rei; & ideo debet inſpici ma-
s eius bonum, quam bonum rei,
declarat Rodriq. in tract. ordin.
dic. cap.4. num.8. Nec placet di-
um † Neuiz. in ſilua nupt. lib. 3.
rb. monitoriæ nume.46. dum in-
uit, quod denũciatio, quæ fit per
onitoria dicitur iudicialis, ad
iam non requiritur monitio illa
er te, & ipſum, quia eſt contra
rum, & communem opin. vt pa-
in præced. quæſt.7.nu.2.

QVAESTIO XI.

i teneatur quis reuelare per mo
nitorium, vbi delictum probare
nequeat.

SVMMARIVM.

*elare nemo tenetur rem occultam,
uam ſolus ſcit.*

*dicitur quis ſcire, quod probare
equit.*

*litor criminis dicitur, qui delictum
occultum reuelat.*

4 *Præceptum de denunciando intelligendum eſt de ijs qui probare poſſunt.*

5 *Conſtitutio mandans, vt ſcientes aliquẽ poſſidere benef. cum ſimonia reuelẽt quos liget.*

6 *Reuelare qui non tenetur, cum probare nequeat, quid faciet.*

7 *Praxis ſeruanda a iudice pro reuelante crimen occultum.*

8 *Clauſula monit. vt ſcientes reuelare debeant in for. fidem fac. quomodo intellig.*

9 *Monit. exprimens quòd ſcientes reuelent, etſi probare nequeant, an obliget & quando.*

10 *Probare poſſe dicitur, qui habet vnum teſtem integrum.*

11 *Teſtis omni exceptione maior quis dicatur.*

12 *Monitoria ad finem denunciandi vt differant ab illis ad finem teſtificandi.*

13 *Præſumitur iudicem non recipere ad teſtificandum, niſi ſint aliqua indicia contra reum.*

14 *Conſcius delicti etſi ſingularis vigore monitorialium reuelare tenetur, & quando.*

15 *Teſtis vnius dictum ſemiplenam quando facit probationem.*

16 *Actori habenti vnum bonum teſtẽ defertur iuramentum in ſemiplenæ probationis ſupplem.*

17 *Reus tenetur reuelare, ſi eius delictum eſt ſemiplenè per vnum teſtem omni excep. maiorem probatum.*

18 *Iuramentum ſuppletorium, quando ſit deferendum, remittitur arbitrio iudicis.*

19 *Depoſitio vi monitorij fit ſine iuramento, & ideo iudicialiter repetenda.*

20 *Reuelans vigore monitorialium non tenetur probare ſuam propalationem.*
21 *Occultum crimen reuelare quando quis teneatur, etiam non præmiſſa fraterna correct.*
22 *Hæreticus occultus eſt denunciandus, etſi probari nequeat.*
23 *Teſtis vnicus ſufficit ad impediendum matr. et quando teneatur impedimentum reuelare.*

1 NOn teneri † quenquā ob generale monit. reuelare rem occultam, quam ſolus ſcit, & probare nequit per teſtes, vel ſcripturas, aut indicia ſufficientia, vel infamiam, tenuerunt pro indubitato ex Feli. in c. de cætero. de ſent. & re iudic. §. fi. Ripa in tract. de peſte tit. de remed. ad curand. peſt. remed. vlt. nu. 124. Dom. Antonin. 3. part. ſum. tit. 24. ca. 74. circa princ. Ang. in verb. denunciatio. §. fin. Silueſt. verb. excommunicatio el 2. §. 3. & 8. & videtur communis opinio per c. ſacerdos. de pęnit. diſt. 6. vbi latè Nauarr. & ratio eſt, quia reuelatio ita facienda eſt, vt dominus rem ſuam recuperet; quare ſi ita propalat, vt probare nequeat nullum pręſtat ſubſidium principali, nec ſatiſfacit monitorio. Nauarr. conſ. 8. de vſur. & optimè faciunt tradita ſupra ſect. 1. q. 14. nu. 3.

Vnde audiens a parte principali nemine præſente cum probare nequeat, reuelare non tenetur non;
2 † enim dicitur quis ſcire ad effectū illud denunciandi, quod probare non poteſt. gloſſ. in d. c. ſacerdos. & glo. in verbo proferatur in extrau. 1. de ſent. excom. inter comm. per tex. in clemen. nolentes. vbi glo. in verb. valeant de hæret.

3 Imo † proditor eſt criminis, & non corrector, qui delictum occultum, quod probare non poteſt, reuelat. ca. ſi peccauerit. 2. q. 1. iuxta illud traditum ab Alex. in conſil. 55. vol. 4. num. 4. quod boni viri tacēt illud, quod probare non poſſunt. c. plerunq;. 2. q. 7. de quo etiam diſſerit Nauarr. in c. inter verba. 11. q. 3. concl. 6. corol. 66. nu. 786. quia id potius eſt infamare, quam iuridicè denunciare, vt habetur in ca. qualiter, & quando. il 1. de accuſ. ibi, exceptis occultis criminibus. & notat Suarez. to. 5. ad D. Thom. diſp. 20. nu. 11. & facit prouerb. cap. 25. quę viderint oculi tui, ne proferas in iudicio cito, ne forte emendare non poſſis.

4 Quare quādo † præcipiť, vt qui talem rem ſciunt, per denunciationem manifeſtēt, intelligitur de iis, qui illud ſciunt, & probare poſsūt, & ſic de ſcientia probabili. gloſ. in d. c. plerunq;. 2. q. 7. Io. Gutier. lib. j. can. qq. ca. 11. num. 22. Sair. in claui. lib. 12. c. 14. nu. 32. poſt Bern. de Buſto par. 2. ſerm. 37. par. 4. in fi. & Frā. Ripa in d. tract. de peſte §. ſed quia. nu. 126. vbi ex Fel. in d. c. de cętero.
5 §. fi. de re iudic. ꝯcludit, quod † conſtitutiones epiſcopi. vel Papæ mandantes quibuſcunq; ſcientibus aliquem tenere, & poſſidere beneficium cum ſimonia, vt debeāt denūciare ſub pęna excōmunicationis latæ ſententiæ, non ligant ſcientes, qui non poſſunt probare, vel fidem facere, & addit, quod ſciens proditionem tractatam cōtra Principē, quam probare nequit, ſi taceat, nō incidit in pęnam l. quiſquis. C. ad L.

iul.

ul.maieſt.ſic tenet Angel.in tract. le malef.relatus ab eod. Ripa ibid. nu.127.& latè probat. D.Menoch. le arb.caſ.355.nu.10.& n.13. dicit uniri arbitrio iudicis.

Et in tali caſu † quãdo delinquẽs ſt occultus ſufficit,quod ſecundũ uangelium moneat delinquen-ẽ,quod declinet a malo, & faciat onum, ſatisfaciendo parti læſæ; uod ſi non obedierit, functus eſt fficio ſuo, vt tradit Graff.conſil.6. e ſent. excom. num.28. vbi addit, uod cum non teneatur reuelare le crimen occultum,† debet pru ens iudex eccleſiaſticus, ſiue eius tuarius, quando quis comparet l denunciandum monere, vt de-unciet, ſi probare poteſt, alias nõ. ecian.tract.crim.to.1. lib.5. c.30. 1.4.vbi denunciatio,quæ probari on poteſt, non eſt admittenda, ẽt materia hæreſis, vt eſt tex. in cle. de hæret. Io. And. in ca.nouit.de d. nam occulta ſoli Deo reſeruã-r. c.ſicut nobis. & c.ſeq.de ſimo. ita † clauſula illa, quæ ſolet appo in monitorijs, de qua ſupra ſect. 1.19.nu.3. nempe vt ſcientes pro lare debeant iudicialiter in for-1 fidem faciente, intelligenda n eſt,de his quæ ſunt occulta, & obari non poſſunt; nã huiuſmo-acta faciunt notorium. l. geſta. de re iudic,Feli.in c.ſignificaue-it. col.2. de teſtib. Alex. in l.exi-. ff.de acq.poſſeſſ. & ſic intelligi et Neuiz. in ſilua li.3. num.46. videtur reprobare vſum dictæ uſulæ.

mo addunt, quod † ſi iudex in nitorialib.litteris diceret, quod ntes propalẽt,ſiue probare poſſint,ſiue non, nõ valerẽt huiuſmodi litteræ, quia continerent errorẽ intolerabilem; niſi adderet, quòd qui non poteſt probare, diceret ſibi in ſecreto, & tunc teneret quis in ſecreto reuelare Prælato, vt corrigeret occultè, tanquam patri, ſi hoc intendat facere Prælatus. cap. hoc videt. 22.q.5. gl.in c.ſacerdos. de pęn.diſt.6. Angel. verb.denunciatio. nu. 13. & ita reſoluit plures allegans Neuiz.in ſilua nupt. lib.3. nu.45.& ſeq.& hanc diſtinſtionem probat Greg. Tholo.in par.iur.can. lib.4. tit.16. ca.2. lit.g. in gl.cui etiã diſtinct.fauet Sair.d.c.14. nu.32. & Graff.1.par.deciſ.lib.4. ca.8. nu.32. Viridarium Summiſt.par.2. c.300. num.5. Bern. de Buſto par.2. ſerm. 37.parte 4.in fi.

Aduertendum tamẽ eſt primò, 10 quòd dicitur † quis probare poſſe,ita vt denũciare debeat,ſi habet vnum teſtẽ integrũ.Nau.in man.c. 25.nu.33. in fi. Petr.Cened.collec. iuris can.par.2. collect.101. num. 3. poſt Cordub. tract. de caſib.conſc. q.64.verſ.y.todo eſto es verdad. Te-11 ſtis † autem integer, ſiue omni exceptione maior dicitur is, contra quem nulla opponi poteſt exceptio. Surd.conſi.129.nu.40.volu.4. Maſchar.de prob.q.6. nu.70. vol.1.

Secundo, quod prædicta proce-12 dunt † in monitorijs ad finẽ denũciandi,in quib.aſtringitr̃ quis probare,quod reuelat,cũ non poſſit. Rodriq. in ſum. par.1.c.79.num.12.& Cordu.d.q.64. & in infra dicemus, ſecus vero in monitorijs ad teſtificandum,quia in his, in quib. nobis præcipitur,vt reuelemus tanquam teſtes,tenemur deponere, vt tales,

quod ſcimus, etiamſi id probare nequeamus, etiam cum ad id iubemur generaliter etiamſi interpoſitum fuiſſet iuramentum de illud non reuelando. cap. intimauit. de teſtib. Ripa vbi ſupra n. 128. Prob. in c. 1. 2. de conſt. Nauar. in d. c. inter verba. concl. 6. nu. 780. Lud. Lopez in inſtr. cõſc. par. 2. c. 10. q. 4. optimè Sair. in clau. lib. 12. c. 19. nu. 9. poſt Pan. in c. ad noſtram. el 2. de iureiu. & Henric. Boich. in c. qui cũ fure.
13 de furt. cum veriſimile ſit † iudicẽ non recipere ad teſtificandum, niſi ſint aliqua indicia, vel ſemiplena probatio cõtra reum. Nau. in man. c. 17. nu. 135. Graff. conſ. 6. num. 29. de ſent. excommu. vide Henriq. in ſum. lib. 13. c. 18. num. 5. lit. l, vbi inquit, quod pro iudice non eſt præſumendum, niſi ſit vir probitatis, & integritatis. Quomodo autem cognoſcatur, an iudex præcipiat, vt reuelemus vti teſtes, vel vti denunciatores, vide ſupra ſect. 1. quęſ. 20. a num. 10.

Tertio aduertendum eſt, quod licèt videantur prædicta procedere, quando delictum eſt ſecretum, ita vt ſciens pro certo habet, quod niſi per ſe probari poteſt, in hoc tamen caſu non videtur teneri vigore propalationũ reuelare quia ex eius propalatione principalis nullum vr̃ conſequi poſſe auxilium, & ſic verificãtur ſuper ius adducta n. 2. & ſeqq. nã fruſtra fit, quod factũ non releuat. c. per tuas. de ſimon. & ſic colligitur ex Franc. Marc. deciſ. 856. in addit. verb. probari.

Verùm in hoc quoq; caſu tene-
14 rem † conſcium, etſi vnicum, ac ſingularẽ, ſi præmiſſa fraterna correctione, non ſit ſecuta emẽdatio, & ſatisfactio, teneri regulariter, ceſſante metu, & periculo alicuius notabilis damni, vi monitorialiũ reuelare, modo ipſe ſit omni exceptione maior, maximè ſi contra culpabilem adſit aliqua ſuſpicio, vel dif-
15 famatio; quia † eius depoſitio facit ſemiplenã probationẽ. l. iuſiurandum, C. de teſtib. c. veniens. c. licet. eod. titu. Maſchar. de probat. q. 11. per tot. volu. 1. præſertim ſi reddat cauſam ſui dicti, vt quia vidit. Maſch. concl. 491. nu. 16. vol. 1. & ſemiplenè probãti iur̃m ſuppletorium deferri poteſt, & debet ſic expreſsè Feli. in c. cum in omni negotio. de
16 teſtib. n. 5. vbi inquit † actori habẽti vnum bonum teſtem deferri dẽt iuramentũ in ſemiplenæ probationis ſupplementum. glo. in c. ex inſinuatione. de proc. vbi Abb. maximè ſi actor eſt perſona honeſta, & legalis, etiamſi cauſa ſit grauis momenti. tex. notab. in c. fin. de iureiu. per quem text. ita concludit Lud. Rom. in l. admonẽdi. in gl. in verb. exacto ad fin. ff. de iureiu. & dicit ſe admirari. quod legiſtæ, aut canoniſtæ non aduerterunt ad illum tex. ſed ante eum idem expreſsè tenuit Salicet. in d. l. admonendi. per d. c. fi. & notarunt Marſ. ſing. 27. & Bened. de Vadis ad reper. Fel. in verb. iuramentũ aliqñ defertur. Maſch. de prob. concl. 1457. nu. 2. & tanto magis deferendum eſſe videtur in hoc caſu, in quo ſanè pro ciuili intereſſe, & ciuiliter tantum agi poteſt, vt ex monitor. forma videre eſt. Bened. de Vadis loc. cit. ad fin.

Conferunt etiam adducta infra in 3. ſect. q. 12. vbi nu. 5. firmanimus excom-

:x communi ſententia, quod † vbi
leliĉtum eſt ſemiplenè probatum
er vnum teſtem omni exceptio-
ie maiorem-deponentem aſſerti-
iè, vel per indicia ſufficientia tene
i in foro conſcientiæ reum princi-
ɔalem reuelare, niſi ſatisfecerit in
ermino monitorij, alias excõmu-
iicatione incurrere, & in his termi
iis intellige tradita ſup. q. 7. n. j. hu
uſce ſectionis de peccato occulto.

Non affirmamus quidem in hu-
iuſmodi caſibus † ita ſemiplenè
robanti ſemper deferendum eſſe
ıramentum, ſed iudicis arbitrio
:mitti debere. An, & quando hoc
t concedendum cenſemus cum
.u. Ro. loc. cit. Bellamer. deci. 682.
: D. Menoch. de arb. caſ. 464. nu.
.& ſeqq.

Nec obſtare poteſt, quod † talis
:poſitio virtute monitorialium
ıt ſine iuramẽto, quia neceſſe eſt,
teſtis poſtmodũ iudicialiter re-
:tatur, aliàs ei non crederetur. vt
D. Menoc. de arb. caſ. 109. n. j. &
. Coſta trac. de fact. ſciẽ. & ignor.
ſt. 55. num. 11. & ſeq. tom. 1. latiùs
clarabimus infra ſect. 4. q. 9. nu. j.
Nec obſtare poteſt, ꝙ talis non
ıeatur propalare, cum nõ poſſit
ɔbare, vt tradunt præfati doct. eo
ıdamento, quia reuelãdo infert
i damnum, facit enim litem ſuã.
ım reſpondetur, quod † in hoc
ı non tenetur defendere dictũ
ıı: ſiue tueri ſuam depoſitionẽ,
atet ex ſtylo, & vſu monitorio-
& colligitur ex Rodriq. d. c. 79.
12. Vnde cũ huiuſmodi teſtifi-
o ei non noceat, & alteri pluri-
n prodeſſe poſſit, ea non eſt o-
tenda cum tam graui animæ
periculo arg. eorum. quæ tradit gl.
in c. vnic. de ſcrut. fac. & præcipuè
qñ cõſcius probabiliter præſumit,
vel credit alios tale factum, ſiue de
lictum non ignorare, vel quia pars
eis dixit, vel alio modo certo ſcire,
maximè pręcedẽte aliqua infamia,
quia ſi iſte nõ propalaret, eo quòd
in hoc caſu probare nõ poſſet, nec
alij idcirco reuelare tenerentur, ra-
ro impetrans monitorium conſe-
qui poſſet id, quod eius vita prætẽ-
dit, & forſan etiam talis culpabilis
per alium fuit denuntiatus, vel de-
feretur, vnde contra eum procedi
poterit. Imo in Papiæ curia epiſco-
pali quilibet reuelare ſolet vi mo-
nitorialium id, quod probare ne-
quit, ad quod etiam obligari vnũ-
quemq; in curia Neapol. teſtatur
eius praxis ca. 2. no. 2.

Remota quidẽ omni hæſitatio-
21 ne concludunt omnes, quod † te-
neatur quis reuelare crimen occul
tũ alterius, etiãſi illud probare nõ
poſſit, etiã nulla præcedente infa-
mia, vel monitione ſuperioris, nec
fraterna correctione, quando illud
vergit in grauẽ perniciem ſpiritua-
lem, vel temporalem alicuius cõi-
tatis, veluti ſi quis vellet tradere ci-
22 uitatem inimicus, aut ſit † hæreti-
cus ẽt occultus, vel ducere aliquos
in ſuã hęreſim occultã, vel aliquod
magnum cõmittere incendiũ, tan
to magis exiſtẽte edicto, vel moni-
torio ſuperioris manifeſtare teneẽ,
aliàs peccat mortaliter, & excõica-
tionem incurrit, vt per Nau. ma. c.
25. nu. 33. Sot. de rat. teg. ſar. memb.
2. q. 4. in 2. concl. Bann. in 2. 2. q. 33.
ar. 8. poſt D. Thom. ibi art. 7. Inn. in
c. 1. de teſtib. cogẽ. & de communi

G 3 opin.

opin.teſtator Royas in ſingul.fidei 2.nu.19. Lopez d.c.10. ſed pro maiori huius intelligentia vide Sair. in claui d.lib.12.c.19. nu.9. & c.14. a num.22.

Tenetur etiã quis reuelare impedimentum matrimonij etiã oc-
23 cultum † cùm vnus teſtis iuratus ſufficiat ad impediẽdum matrim. & ſit plena probatio ad hunc effectum,cap.præterea. el 2.de ſponſal. Nauar.in c.ſacerdos.de pœnit.diſt. 6.nu.27.& latè declarat Io. Gutier. lib.1.can.qq.cap.11.nu.28.& ſeqq. non tenetur quidem ad hoc,vbi ex reuelatione impedimenti ſequeretur magnum ſcandalum, quamuis probare poſſet, etiam ſtante præcepto ſub excommunicatione ipſo facto,vt denuntiet. Nauar. loc. cit. Gutierr. dicto capitulo vndecimo, numero 29.Graff.deciſ.par.2. c.12. num.fin.

QVAESTIO XII.

Scire quis dicatur in hac materia monitorialium, & an teſtis de auditu reuelare teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Audiens aliquid a leuibus perſonis,cur denunciare non teneatur.*

2 *Auditio dubia, vel ab incognito &c.excuſat quem a propalatione.*

3 *Scire aliquid eſt veritatem viſu ſine alio ſenſu perceptam mente retinere.*

4 *Audiens aliquid a parte principali,vel a fide digno, aut iuſtè id credit, dicitur certè ſcire, & ad quid in dubio teneatur.*

5 *Teſtis de auditu cur, & quomodo reuelare obligetur.*

6 *Teſtis de auditu vt probet, quatuor concurrere debent.*

7 *Teſtes inhabiles cur comprehendantur in monitorijs.*

8 *Fides teſtis inhabilis ex quibus ſuppleatur.*

9 *Audiens nõ tenetur reuelare,ſi is,a quo audiuit,propalauit.*

1 QVando quis delictũ, ob quod monitorium fertur,† audiuit ſolum a leuibus perſonis, quæ non ſunt fide dignæ, tunc denunciare non tenetur,quia & ſibiipſi,qui de leuitate notaretur,ſi ob talem notitiam tantum accederet ad propalãdum,aut denunciandum,nam qui cito credit,leuis eſt corde.cap.non ſolum.11. q.3. & reo damnũ inferret;quia ob id rigidius a iudice fortè tractaretur, & fortaſſis iniuſtè. Naua.in man. c.25. nume.46. Cordub.lib.j.q.43.in 6.caſu. Rodriq.in ſum.par. 1.ca.79.nu.7. Vnde tacere omnino debet, quandoquidem in hoc caſu non cenſetur delictum ſcire, regulariter enim non dicitur teſtis ſcire,quod audit.l.2. §.labeo, ff.de aqua plu.arcen.

Quod procedit multo magis,
2 quando † auditio fuit dubia,vel neſciens a quo audierit, vel a perſona incognita, vt per vicos, & plateas. ita Nauar.in man. cap.25. num.46. verſ.7. & in cap.inter verba.11.q.3. concl.6.corol.66. num.786.in fine. Cordub.lib.1.d.quæſt.q.43. in 6.caſu. Gregor. Sair. in claui regia lib. 12.cap.14. nu.33. Graff.conſil.1.de teſtibus cogen. nume. 19. & par.1. deciſ.lib.4. cap.8. nu.30. Vel quando quis audiuit ab aliquo vacillante,

te, quia teſti vacillanti non creditur. c. licet. de probat. Paul. Leazarius in repet. c. tertio loco. num. 31. de probat. Vel ſi audiuit a perſona fide digna, verùm ſcit, quod illa nõ plus nouit, quàm ipſe, nec id audiuit ab eo, qui plus ſcit, quam vterque ipſorum.

Et ratio eſt, quia quando monitorium publicatur contra ſcientes intelligitur de verè, & realiter ſciẽtibus, † ſcire enim propriè eſt veritatem viſu perceptam mente retinere, vt inquit glo. no. in d. l. 2. §. idẽ labeo, ff. de aqua plu. arcen. gl. in c. ...a nos. de ſponſal. & eſt textus in 5 ...hoc videtur. 22. q. 5. & ſcire dicitur, qui cognoſcit per vnum ex ...uinque ſenſibus corporis. l. qui ...eſtamento. ff. de teſtam. l. 1. in prin. ... de his quæ in teſtam. delentur. ...rax. Archiepiſcop. Neapolitan. ...ap. 2. not. 9. vide Io. Petr. Ferrar. in ...rax. Papien. in form. infra t eſtium ...i gloſſ. dicere nume. primo. opti...ẽ. D. Menoch. de præſump. lib. 5. ...æſ. 22. nu. 10. vbi inquit, teſtis atteſtari debet de his, vel quę vidit, ...l quę ſenſu corporis certa eſſe ...ercepit.

Vnde † qui audiuit, vel ſciuit a ...rte principali, vel ab aliquo fide ...gno, qui illud ſciebat, dicitur cer 6 ... ſcire. gl. in ca. cupientes. in verb. ...otitiã de elect. in 6. Ant. Gabriel. ...mm. concl. lib. 7. de malef. con...1. 8. nu. 58. & ideo reuelare tene...: Nau. conſ. 9. de hæret. nume. 1. ...aff. d. lib. 4. c. 8. num. 30. Aut ſi id ...) certo tenet, ex aliqua iuſta ra...ne. Inno. in c. cum cauſam. de iu...a. calum. Vel ex iuſta credulita...nã teſtis de credulitate probat, quando reddit iuſtam cauſam credulitatis. ca. quoties de teſtib. & in pluribus alijs caſibus relatis per Felyn. & alios ibi. prax. Archiep. Neapol. loc. cit. not. 9.

In dubio autem quando reuelãs neſcit diſcernere dictas qualitates in illis, a quib. audiuit, debet reuelare ex regula iuris, quòd tutior via eſt eligenda. Nauar. d. corol. 66. nu. 787. & in man. d. c. 25. num. 49. prax. Archiep. Neapol. d. not. 9.

Et licet regulariter teſtis de auditu videatur nullius momenti, tanquã non concludẽs neceſſariò. l. teſtium. C. de teſtib. tenetur † tñ reuelare, a quo audiuit; tñ quia poterit iudex ex officio interrogare illum, a quo audiuit, qui fortè maiorem afferet lucẽ. prax. Archie. Neapol. c. 2. no. 9. tñ quia talis teſt. s præbet ſaltẽ adminiculũ, & præſumptionem. Archid. communiter recept. in d. c. hoc vr. 22. q. 5. & per gl. & doct. in l. ciuile, C. de furt. tradit Franc. Marc. deciſ. 856. in fin. par. 2. & adminiculũ vehemens admittit ſemiplenam probationẽ. D. Menoch. de præſump. lib. 1. q. 42. n. 2. Nauar. in man. cap. inter verba. 11. q. 3. concl. 6. n. 819. Imo nota ſm D. Menoc. de arbit. caſ. 475. a n. 6. & ſeqq. † quod teſtes de auditu, quatuor concurrentibus, probant, primo, ꝙ audierint dici, non ab vno ſolo, ſed a pluribus. 2. debent atteſtari, ſe audiſſe omnes ab eiſdẽ perſonis, non aũt a diuerſis, alias in ſuo teſtimonio eſſent ſingulares. 3. debent expreſsè notare perſonas eorũ, a quibus hoc dici audierunt. 4. vt dicant ſe audiſſe ante litẽ motã. vide Maſch. de proba. concl. 104. a nu. 9. &

..ncl.458.a num.2.volum.1.

7 Inſuper inhabiles † ad teſtificandum comprehenduntur in monitorialib.& tenentur reuelare. Nau. d.nu. 819. quia eorum teſtimoniũ non omnino inualidum eſt; nam etſi non probent, faciunt tñ præſumptionem. gl.in ca.1. in verb. ad teſtimon. de teſtib. in 6. vbi Frãch. & quia poſſunt prodeſſe pro indicio, & ad integrandam probationẽ. vide D. Menoch. de præſump. lib.2.præſ.51.nu.20.vbi dicit,quod teſtis minus idoneus cum alijs idoneis, ſiue fide dignis coniunctus fi-
8 dem facit, quia † fides illius non idonei ſuppletur a fide aliorum:ita gl.in l.3.in prin. ff.de teſtib. Bald.in l.Imperator.ff.de ſta.homi.&eſt cõmunis in l. ſi quis ex argentarijs. §. cogentur per illum tex. ff.de eden. & ex numero aliorũ teſtiũ.gl.in l.teſtium fides. in verb.numerus. ff. de teſtib. & ex coniecturis, præſumptionibus, & veriſimilitudinibus. Crau.conſ.35.Farin.de teſtib.q.62. nu.345. & præſertim in caſu difficilis probationis Boſſ.de indicijs.numero 177.

Excuſatur etiam quis a propala-
9 tione facienda,vbi alius † iam delictum denũciaſſet, ex quo enim iudex factus eſt certus,certificari amplius non debet. D.Io.Baptiſta Coſta tract.de fact.ſciẽ. & ign.inſpect. 70.nu.1.ex c.eum qui.de reg.iur.in 6. Sair.tract. de cenſur. lib.1.cap.9. nu.34. quod procedit præſertim, ſi denuncians is ſit, a quo ſciuit, vel audiuit, ſm Graff. d.lib.4. c.8. nu.3. Rodriq.in ſum.par.1.cap.79.nu.7. in fin.Prax.Arch.ep. Neapolit.d.c. 2.not.9. quod melius eſt, & procurari deberet. Nauar. locis cit. Cor dub.d.quæſt.43.caſ.Io.Gutierr.lib. 1.can.qq.cap.11.numero 72. & ante eos Io. Neuiz. in ſilua nup. libro 3.verb.monitoriæ num.63.

QVAESTIO XIII.

An monitorio obedire teneantur ſcientes aliquem malè alienum accepiſſe, ſed a reſtitutione excuſari, quia vel non habet in bonis,vel alia iuſta de cauſa.

SVMMARIVM.

1 *Vbi debitor ob impotentiam a reddendo excuſatur, ſcientes quoque a reuel. ſunt excuſati.*

2 *Impotens ad reſtit. an teneatur ob monitorium comparere coram iudice.*

3 *In re,in qua obedire quis non poteſt, nõ peccat.*

4 *Sciens delinquentem non poſſe monitorij tempore reſtituere, quid agere debeat.*

5 *Reſtituere ſtatim tenetur delinquens, ſi potens eſt, alias per monit. denunciandus.*

6 *De potentia, vel de impotentia delinquẽtis dubitans reuelare tenetur.*

QVemadmodum talis debitor
1 † qui impotens eſt,a reddẽdo ſecundum omnes excuſatur; ita ſcientes a denunciando, vel manifeſtando vi monitorij excuſabuntur; iam enim ceſſat formalis ratio præcepti in re,vt docet Franc. Suarez ad D.Thom.to.5.diſp.20.num. 12.circa fin.

Vnde verbi gratia ſi Ioannes furatus,

atus, ſit, vel damnũ intulerit pro-
imo in aliqua re ſatis notabili, &
'etrus, vel Antonius id nouerit,
[uia Ioannes id ei dixit, aut Petrus
idit, aut alia via certò id cognouit.
i Ioannes ſit tam pauper, & contra
amnificatus tam locuples, quòd
oni viri iudicio non teneatur pro
unc ad eius reſtitutionem, etiam
publicentur monitoria, ɔtra eos,
ui furati sũt, vt reſtituant, & ɔ̃ eos
ui ſciunt, vt id manifeſtent, nec
).qui furatus eſt † non reſtituendo
b impotentiam excõmunicatio-
: ligatur, nec tenetur comparere
rã iudice, ſed diſſimulare poteſt.
olet. in ſum. lib. 5. c. 27. nu. 10. quia
re, in qua obedire † nequit, non
:ccat, nemo enim ad impoſſibile
)ligatur. §. ſi impoſſibilis. Inſtit.
: inutil. ſtipul. l. fin. ff. quæ ſent. ſi-
appell. reſcind. & tunc ceſſat cõ-
macia, ob quam excommunica-
fertur. Mileus in repert. verb. ex
mmunicari non poteſt. arg. ca. a
bis el 2. ibi, quem non contem-
is religionis, ſed neceſſitatis arti
lus impediuit, de ſent. excomm.
lchrè Felyn. in c. P. & G. num. 3.
Dec. col. 2. de offic. deleg. & no-
ſimè tradit Epiſcopus Mõtis ma
i in ſua prax. Archiep. Neap. ca.
o. 1. ante fin. nec qui conſcius eſt
ti, & impotentiæ furis in non re-
uendo, non denunciando excõ-
nicationem incurrit, ſi ferat, vt
ant Sot. in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2.
ſ. ſecundo, Nauar. in c. inter ver-
1. q. 3. concl. 6. corol. 66. nume.
& ſeqq. & Sair. in claui lib. 12.
i. 14. nu. 31. Rodriq. in ſum. par.
79. nu. 10. & Suarez dicta diſp.
nu. 12. vbi addit hoc procedere

in ſciente rem fuiſſe alienam, iam
verò iuſtè eſſe præſcriptam, ſeu viſu
captam. Idẽ intellige in omnibus
caſibus, in quibus nõ tenetur quis
reſtituere, cum ceſſet, vt diximus.
peccatum, cuius ratione fertur ex-
communicatio. prax. Archiep. Nea
pol cap. 2. not. 4.

4 Monent quidem Nau. & Greg.
Sair. loc. cit. & rectè, quòd quando
debitor non † eſſet potens reſtitue
re in præſenti ob aliquam iuſtam
cauſam, debet ille, qui nouit admo
nere damnificantem, vt procuret
intra terminum per monitorium
datum, aptius medium, quod repe
riri, poterit, ad ſecurum reddendũ
eum, quòd reddetur ei, cui debe-
tur ceſſante neceſſitate, quanto ci
tius commodè poterit, conſeruan-
do quoad fieri poteſt, & debet, ho-
norem ac famam eius, qui furatus
eſt, vel damnum intulit.

5 Quando autem † qui damnum
intulit, potens eſſet ad ſtatim reſti-
tuendum, ſtatim reſtituere tenet̃;
cuius quoq; reſtitutionis certior
fieri debet iſte, qui cõſcius eſt deli-
cti, vnde niſi reſtituat, debet qui cõ
ſcius eſt, delinquentem manifeſta-
re, antequam labatur tempus in lit
teris monitorialibus præfixum, vel
vt teſtis, vel vt donũciator iuxta id,
ad quod monitorij tenor, ac circũ-
ſtantiæ negotij eum obligauerint,
vt not. Rodriq. in ſum. ca. 79. par. 1.
d. num. 10.

6 Quod procedit, vbi talis ɔſcius
† de potentia, vel impotentia delin
quẽtis in reſtituẽdo dubitaret, tũc
enim reuelare, vel denũciare tene-
retur, vt docet Greg. Sair. in claui
regia. d. lib. 12. cap. 14. num. 31. & di
ximus.

ximus ſupra in hac ſect. 2. quæſt. 10. num 1.

Et hęc ſunt diligenter notanda, & memoriæ tenenda, cum in praxi quotidiè ferè occurāt, & multi hac in re grauiter errant.

Quando verò impotens ad reſtituendum iure excuſetur a monitorij excommunicatione, vide infra ſect. 4. quæſt. 4.

QVAESTIO XIIII.

An teneatur quis ex monitorio denunciare crimen alterius, quādo ipſe probabiliter incurret aliquod graue periculum, vel damnum.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem non incurrit, qui ideo non reuelat, quia ex hoc ei imminet graue damnum.*

2 *Occultatio veritatis quando ſine peccato fieri poſſit. & nu. 3. & 4.*

3 *Sciens ſolus crimen aliquod cur illud reuelare non teneatur, & quando.*

4 *Teſtis quibus remedijs vt poſſit, ſi interrogetur de eo, quod non debet.*

5 *Mendacium quando officioſum, vel pernicioſum, & mortale, & obliget ad reſtit.*

6 *Laicus compellitur a iudice eccleſiaſtico ad proferendum teſtim.*

7 *Iudex quando peccet interrogando teſtem, cui imminet graue damnum.*

8 *Reſtitutio eſt de neceſſitate ſalutis.*

9 *Curia Rom. in monit. cur exprimat iniquitatis filios detentores &c.*

10 *Vaſſallus non tenetur reuelare contra dominum.*

11 *Conſanguinei, & affines cur rarò ad reuelandum ſint obligati.*

12 *Rixæ, & inimicitiæ inter coniunctos præponderant iacturæ multorum bonorum.*

13 *Reuelare qui non poteſt ſine ſuo præiudicio, an ſcribere poſſit ſine nomine.*

14 *Bullettinum, quod ſit pro teſte non probat.*

15 *Metu qui tacuit publicato monit. parere tenetur, quàm primum poterit.*

16 *Non propalantes timore diſplicendi alicui, cur acriter increpandi.*

Accidit quandoque publicato monitorio in forma, quòd culpabiles, cum ſciant quoſdam eorum delictum noſſe, & propalaturos eſſe, eos aggrediantur, & ſub verborum forma, quæ prima facie videtur modeſtiſſima, ſic alloquūtur; publicatum fuit monitorium de negotio, quod tibi notum eſt, peto a te, vt dicas veritatem, & ne mihi afferas damnum, alioquin denuntio tibi inimicitiam, & indignationem meam: quæ poſtrema pars, vt rectè ponderat Io. Petr. Ala trac. de aduoc. chriſt. q. 45. nihil aliud re ipſa præfert ad iudicium cuiuſcunque prudentis niſi, vt tales abſtineāt a ferēdo teſtimonio, & propalatione, vel apertè terrent. In huiuſmodi profectò caſibus, & ſimilibus, in quibus † probabiliter quis timet ex denunciatione malū corporis, vel amiſſionis bonorum, vel magnæ partis &c. non tenetur denunciare: & ideo ſi non reuelat excommunicationē non incurrit: ita expreſsè Sot. de rat. teg. m. 2. q. 7. Nauar. in man. capit. 18. in fine ita etiam tenet Graff. par. 1. deciſ. lib.

4. c.

4.capi.8.nu.34.Rodriq.in ſum.par. 1.cap.79.num.12. quia nemini officium ſuum debet eſſe nociuum.c. cum non noceat de elect. li.6.Pau. Leazar.in repet.cap.ex parte.de cõfeſſis.num.11.nec debet exponere ſe periculo alterius cauſa.l.ſi quando.C.de teſtib.& charitas ordinata a ſeipſo incipit.l. prçſes. C. de ſeruit.& aqua.D.Menoch.de arb. caſ. 487. nu. fin. & monitorium in hoc caſu benignè eſt interpretandum, ita ſcilicet,vt quicunque ſcit,deferat crimen,quando ſine graui incõmodo deferre poteſt.

Quare ſecũdum cõmunem,qui occultat,ſe antequam vocetur,aut
2 etiã vocatus,& interrogatus † prudenter occultat veritatem ad vitãdum aliquod magnum damnum ſuum, aut parentum, vel cognatorum, &conſanguineorum, ſiue in vita,ſiue in fama,& honore, ſiue in bonis, nec peccat,nec ad vllam reſtitutionem obligatur. ita Sot. li.5. de iuſt.& iur. q.7.ar.1. Salon.2.2.q. 70.ar.1. cõtr.3. concl.6. Bãnes ibid. dub.4. Nau.in man.cap.25. nume. 50.Rodriq.in tract.de ord. iudic.c. 7.concl.6.Graff. conſil.1. de teſtib. cog. nu. 19. Suarez tom.5. diſp.20. num.9.ſect.3.

3 Hinc fit,quòd ſi quis† ſcit priuatim,& ſolus crimẽ aliquod,vt puta furti,& ſimul etiã nouit delinquẽtem probe ſcire, nulli alteri eſſe notum, præterquã illi, in hoc caſu nõ tenet ex vi edicti monitorij crimẽ manifeſtare ; ſi probabiliter dubitet,oriri poſſe inter ipſum,& delinquentẽ magnã,ſiue capitalẽ inimicitiam, vel aliud graue periculũ in vita,vel in bonis ei eueturum; quia cum delinquens optimè nouit,crimẽ eſſe notũ illi ſoli,eo ipſo, quòd crimen defertur ad iudicem, colliget ab illo altero eſſe delatũ; vnde accident illi incommoda prędicta. Nemo autem cum tanto ſuo incõmodo crimen alterius manifeſtare tenetur, quod alioquin in perniciẽ Reipublicę non redundat,tunc verò cum aliquali ſuo incommodo, aut parentum ſuorum fateri tenẽt. Suarez d.num.9.

Imo Sot.de rat.teg.m.2.q.7.ver. ſed nũquid. dicit, quòd ſi ego ſum teſtis homicidij perpetrati a Franciſco, & neceſſarius, quia ſine me
4 homicidium probari non poteſt † ſed ſi teſtimonium dixero, certus ſum quòd amici Franciſci interficient me, non teneor dicere teſtimonium,quia iugum Domini ſuaue eſt, nec obligat in caſu tam arduo,& difficili:& in tali caſu, vt dictum, eſt teſtis poteſt ſe abſcondere, & vocatus fugere, & interrogatus occultare veritatẽ, vtendo verbis æquiuocis; dummodo non mẽtiatur. Ala tract. de aduoc.chriſt.p. 1.q.81. ante fin. & vbi occultet per
5 mendacium † erit quidem officioſum, nõ tamẽ pernicioſum ſi verò mendacium iuramẽto confirmet. ex hac parte quidem erit mortale, nunquam tamen eſt obligatio reſtitutionis, vt in terminis tradit Sair. in claui lib.12. c.20.n.27.facit optimè D. Menoch. de arbitr. caſ. 487.per tot.

Et ita in ſimili caſu, de quodam
6 laico†cui iudex eccleſiaſticus prçcepit ſub pęna excõmunicationis latæ ſẽtẽtię,vt deponeret id, quod ſciebat in cauſa criminali cõtra ſacerdo-

cerdotem inquiſitum de homici-
dio,qui metuẽs excommunicatio-
nem,ne ab alijs euitaretur, acceſſit
ad deponendum;ſed interrogatus
a iudice occultauit veritatem, &
hoc quia ſibi imminebat probabi-
le mortis periculum , concludit
Graff.conſi.1.de teſt.cog. circa fin.

7 Vnde ſi iudex † aduertat tale
damnum imminere teſti, poſſitq;
ſine ſcãdalo ab illius interrogatio-
ne abſtinere, iniquè certè ageret,ſi
teſtem interrogaret; nec teſtis in
hoc caſu reſpondere teneretur. Si
verò iudex periculum illud igno-
rat,aut debeat ex officio interroga
re,quia aliter ſequeretur ſcandalũ;
tunc iuſtè quidem interrogat, quã
tum in ipſo eſt, teſtis ratione illius
damni ſibi imminentis ad reſpon-
dendum non tenetur. Sair.d.capit.
20.nu.27.in fin.D.Menoch.de arb.
caſ.487.nu.2.& ſeq.

8 Et facit, quia licet † reſtitutio ſit
de neceſſitate ſalutis reg. peccatũ.
de reg.iu.in 6.& latè probat Sair.in
claui lib.10. tract.1.c.5.& Rodriq.
in ſum.par.2.c.39.num.3. tamen ſi
probabiliter immineret periculũ
vitæ, eſſet proroganda; propterea
non teneretur adultera cum peri-
culo mortis ſeipſam prodere, etiã
ſi ſciret futuram vtilem ipſius cri-
minis proditionem ad damni illa-
ti reſtitutionem, ne filius ſpurius
iniquum patrimonium mariti ha-
beat. Doct.communiter in ca. offi-
cij.per illum textum de pœnit.& re
miſ. Tolet.in ſum. lib.5. c.11. nu.7.
Graff.conſ.1. de teſtibus cog.num.
20.poſt Ange.verb. Adulterium.§.
4.Sylueſt.eod.§.2. Nauar.in man.c.
19.nu.89.& ca.16. nu.45.cum ſeq.
Graff.par.1.deciſ.lib.2.cap.132.nu.
26.cum ſeqq.vide Maſchar.concl.
788.nu.5.& ſeq.

Et tanto magis procedit in his
monitorijs,& excommunicationi-
bus generalibus,in quibus,vt vide-
9 re eſt, cancellaria † curiæ Roman.
cautè exprimit iniquitatis filios de
tentores, & temerè, ac malitioſè
occultantes,vel nequiter detinen-
tes; non enim intendit ligare eos,
qui non iniquè,vel temerè non re-
uelant; ſed ex iuſtis cauſis, puta ſu-
perius expreſſis,abſtinent a reuelã-
do,vt not. Hier.Pau.Barch.in prax.
cancel.Roman.mihi fol.160.

Ex prędictis autem ſequitur,pri
10 mò,quòd excuſabitur † vaſallus,ſi
non reuelat cõtra dominum ſecũ-
dum Præpoſ.in c.1.§. ſimiliter. de
conſuetu.rect.feud. Graff.conſilio
6.numero 29.de ſentent.excomm.
poſt ſylu.nup.lib.3. numero 47.Gu-
tierr. lib.1. can.qq. cap.11.numero
25.vide Ferrar.in prax. Papienſ.in
for.iur. teſti in gloſſ. proteſtante.
num 17.

11 Secundò, quòd rarò † teneãtur
conſanguinei,affines,& alij ſangui-
ne cõiuncti, & alij impediti a iure,
vel priuilegiati ferre teſtimoniũ,ſi-
ue reuelare etiam in caſibus,in qui-
bus compelli poſſent a iudice ad
teſtificandum; cum damnũ vnius
redundet in alterum,vt patris in fi-
lium, vel fratris in fratrem &c. cũ
exinde maximè diſſenſiones, rixę,
12 & inimicitiæ naſcerent, quæ † cer-
tè inter cõiunctos præponderãt ia-
cturæ multorum bonorũ; nihilq;
magis reipublicæ paci, & conſerua
tioni obeſt, quàm ciuium, & præ-
ſertim priuatarum cognationũ, &

fa-

Digitized by Google

amiliarum diſſenſio, odium,& ini
nicitia,vt experientia teſtatʳ,& tra-
lit D.Menoch. d.caſ.487.nume.5.
Hortenſ.Cavalc.tract. de teſt.b. in
part.2.partis 2. nu.54.& ſeqq. Sar.
n clavi lib.12.c.20.nu.28. Imo hac
le cauſa familiam excuſari a reue-
ando tenet Syluest.& Ang.in ver
o,familia,& prax. Archiep.Neap.
.2.not.6.vide infra q.16.nu.4.& 9.
iuſdem ſect.

Addit tamen Philiarc.de officio
acerd.par.1.lib.3.cap.34.§.1.lim.8.
quòd vbi quis † non poſſit reuela-
e ſine ſuo præiudicio, quia fortè
ogeretur probare, & non poſſet,
el aliud graue damnum ei eueni-
et, eo caſu poſſet ſcribere, quod
it,& mittere ſine nomine; ſi verò
lhuc adeſſet periculum, tunc pro
ıldubio excuſaretur.

An verò tale bullettinū † quod
pro teſte, probet, & quando, vi-
: Maſcar.de probat. conclu. 247.
m concl. ſeq. & Victorin. Man-
m de modo procedendi in cau-
regul. ca.12.nu.4. vbi concludit
iuſmodi bullettinum, ſiue litte-
incerto authore non probare,
e habere vim accuſationis ad ef-
tum inquirendi, niſi indicia ex-
eſſa, aut infamia antecedat: ita
ciatim prohibentur dictæ litte-
in cap. inquiſitionis. vbi Abba.
accuſ.

Notandum tamen, quòd publi-
o monitorio, vt denūcient, qui
uerint illud, is † qui metu ta-
t, tenetur, quā citius poterit pa-
e præmiſſa quidem fraterna cor
tione; aliàs ſēper manet ſub ea-
n cenſura obligatus, vt latius di
ius ſupra par.2.quæſt.6.nu.4.ex
Nauar.in man.c.17.nu.134.& cap.
25.nu.40.in fi.

16 Vnde acriter † reprehendendi
ſunt nonnulli homines, qui ſola ta
citurnitate damnari malunt ad in-
extinguibiles Inferni flāmas, quā
loquendo, & reuelando offendere
voluntatem, & animum cuiuſuis
homunculi, quando enim aliquis
teſtificando, ſiue propalādo poteſt
auertere iniuſtum damnum proxi-
mi ſui, & rogatur ab eo, vel inter-
pellatur ob monitorium, vt teſti-
monium perhibeat, ſiue reuelet,
tūc tenetʳ teſtificari, ſiue propalare
ſub pena peccati mortalis, non ob-
ſtante aliquo leui, & ſeruili timo-
re, diſplicēdi alicui quantumlibet
primario viro. vt colligitur ex D.
Th. 2.2.q.70.ar.1. qui ſubdit, quòd
ſi nō requiratur vt teſtis, vel aliqua
cauſa iuſta nō poſſit examinari, de-
bet veritatem enunciare alicui,
quo poſſit litigatori damnificato
prodeſſe: ita Caiet. Salon, Arragon.
d. artic.1. vbi addit, quòd quando
fuit requiſitus,& per monitorium
interpellatus, tenetur etiam ad re-
ſtitutionem: ita expreſsè tradit Io.
Petr. Ala tract.de aduoc.& cauſid.
chriſt. par.1.quæſt.45. poſt Nau. in
man.c.25.nu.41.Lud.Carbo.de re-
ſtit.q.51

QVAESTIO XV.

An vi monitorij tenear reſtituere,
vel reuelare enſem, ſclopetum,
vel aliquam pecuniæ ſummam
Titio, quam ipſe mihi dedit ad
cuſtodiendum, & ea nunc a me
repetit, & certò ſcio, ea velle ad
occidendū, vel perpetuandum
aliud delictum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Arma, vel alia mihi ſecretò data reſtituere non teneor, ſi certò ſcio ea petentem malè vti velle.*

2 *Scientes me iuſta de cauſa non reſtituere non tenentur ob monitorium reuelare.*

3 *Rem furto captam reſtituendo domino quando quis peccet contra charitatem, iuſtitiam.*

4 *Reſtituens enſem domino, quo ſcio, eum aliquem occiſurum, quando non pecco.*

5 *Reſtituere qui non tenetur, creditorem ſecurum reddere debet in termino monit.*

6 *Depoſitarius quibus in caſibus non teneatur reddere depoſitum deponenti.*

1 SI Titius dedit † mihi ſecretò ad cuſtodiendum enſem, ſclopetum vel aliquam pecuniæ ſummam, & ea nūc a me repetit, & pro certo habeo ea velle ad occidendum, vel aliquem occidere faciendum, vel aliquod aliud facinus perpetrandum, eaq; non reſtituo, quoniam in hoc caſu non teneor, ſecūdum communem doctorum ſententiam; vt infra habeo, enim cauſam non reſtituendi, quam deberet meritò creditor approbare, arg. gl. in l. tale pactum. §. qui vocauit. ff. de pactis, & quia Titius non poteſt me compellere ad id, quoniam probare nequit, impetrat litteras monitoriales in forma cōtra occultè detinētes res ipſius Titij, ac etiam contra ſcientes, vt propalare debeant, non teneor ego pariter virtute illarum litterarum reſtituere, vel reuelare, quia nō poſſum demonſtrare Titium illa ad malū vſum velle; neque † ſcientes me ea de cauſa Titio non reſtituere ad denunciandum, vel teſtificandum contra me obligantur, ſecundum communem doctorū ſententiam. quam ex S. Antoni. par. 3. ſumm. ti. 2. cap. 8. §. 1. Nauar. in c. inter verba, 11. q. 3. concl. 6. corol. 66. num. 797. tradit Greg. Sair. in claui regia lib. 12. cap. 14. nu. 31. & alij ſequuntur, expreſſiſq; verbis docet S. Auguſt. in pſalmis, & habetur in ca. ſi quis, 22. q. 2. & faciunt adducta in præcedenti quæſt. 14. 2

Imo ſi darem huiuſmodi rem depoſitatam, aut † etiam fur o captam Titio, quia ſcio, quòd ſit facturus damnum proximo, non ſolum peccarem contra charitatem, ſed etiam contra iuſtitiam, cum eſſem cauſa poſitiua dicti damni, præbens illi verbi gratia enſem, quo ſcio velle occidere proximum, ſic tenet cum Caiet. 22. q. 62. art. 3. vbi Arrag. & Soto lib. 4. de iuſt. q. 7. art. 2. Rodriq. in ſum. par. 1. ca. 153. nu. 8. circa med. 3

Verum tamen eſt, quòd ſi iudex iubeat † mihi ſpecie dari dictū enſem, non peccabo, quando illū dedero, cum ſic obediam illi, cuius curę incūbit vitare dicta dāna, putans, quod ſi non do Titio res, poterit mihi euenire magnum damnū; quia ſic nemo cum ſui detrimento tenetur vitare mortē proximi. Nec obſtat, quod homicidiū eſt intrinſecè malū, & nullo metu debet fieri: quia reſp. quòd ego tribuēs enſē 4

non

nō occido, ſed ſolum do enſem, & ideo ſū cauſa accidētalis, nō principalis mortis ſecutę. & ſi actus iſte habet aliquam malitiam, aufertur per obedientiam iudicis, quia aliter fieri nō poteſt. Rodriq. in ſum. 1. c. 153. nu. 8.

In caſu autem monitorialiū, intellige † modò intra terminū in eis præfixum, adhibeatur ſufficiens remedium, & cautela, quod trāſacto huiuſmodi periculo, quod Titij ſit, reſtituetur, ſine nota mei honoris, pariterque Titij, vt rectè notat Greg. Sair. d. ca. 14. n. 31. & dictum eſt ſupra q. 13. nu. 3. huius 2. ſect. Ex quibus facilè colligi poteſt, quid in alijs ſimilibus caſibus dicendū ſit, qui frequenter accidere ſolent in huiuſmodi materia.

Adde etiam, quod depoſitarius vel alius, cui datum ſit aliquid ad cuſtodiendum, non tenetur regulariter illud reddere petente depoſitante, quatuor in caſibus; primò quando deponens effectus eſt furioſus, vel repetit gladium ad malum vſum, vt diximus, etiam ſi iuſſet ad eius petitionē ſemper reddere. cap. nequis. 22. q. 2. Secundò, poſt depoſitionem bona eius fuerit publicata, quia publico delicto infertur damnum. l. bona fides. ff. depoſiti. Tertiò, quando fur depoſuit aliquid, & fur, & dominus ſimul cōcurrunt, quia in repetitione præponitur dominus rei, vt d. l. bona fides. vbi glo. Rodriq. ſupra. Quarto quando fur deponit ad dominum, cui ſurripuit, vel ad proprietarium rei, vt in d. l. bona fides. vbi glo. & ſcrib. vide Guid. Pap. deciſ. 152. num. 3.

QVAESTIO XVI.

An qui ſub ſigillo ſecreti rem, ſiue delictum, ſcit teneatur ob monit. reuelare.

SVMMARIVM.

1 *Scientes per ſecretam conſultationem reuelando peccat mor. & tenētur ad reſtit.*

2 *Secretum ſeruare eſt de iure naturali.*

3 *Scientes ſub ſigillo ſecreti ſi propalare tenerentur, quæ mala euenirent.*

4 *Veritas coactè narratur medico, aduocato, & procuratori.*

5 *Secretò ſcientes non tenentur propalare, cum proceditur ad pęnam delinquentis, ſecus, & nu. ſeqq.*

6 *Promiſſio ſecreti, etiam iurata, quando non obliget.*

7 *Secretum quodnam reuelare, non tenemur.*

8 *Subditus cur ſecretum reuelare non teneatur, etiam ſi prælatus id ei iubeat.*

9 *Medicus, aduocatus, procurator quando per monit. propalare teneantur. vide nu. 11. in fin.*

10 *Aduocatus quādo debeat reuelare ſecr. ſui clientiſ.*

11 *Cautela prudentum aduocatorum, & cauſidicorum in caſu propalationis per ipſos fiendæ.*

12 *Reuelare qui non tenetur, iurare etiam poteſt ſe ne ſcire.*

13 *Reus ſeipſum prodere non tenetur, niſi iuridicè interrogetur, & quando ſic interrogari dicatur.*

14 *Reus legitimè interrogatus negare nequit veritatem, etiamſi ſibi, vel alteri immi-*

immineant mortis periculum,& quã do mor. vel venialiter peccet.

15 *Mendacium omne de re leui cum iuramento mortale eſt peccatum.*

16 *Confeſſarij quid aduertere debeant in confeſſione rei.*

17 *Confeſſarij reorum,& iudicum cur admodum docti eſſe debeant.*

1 QVibus per ſolam conſultationem † ſecretũ a delinquente delictum eſt concreditum,& clanculo communicatum, vt ei conſilium,vel remedium pro ſalute animæ, vel corporis ſiue honoris, vel pro defenſione bonorum illi adhibeant, procuratorib. viris literatis, obſtetrici,& ſimilibus ſępè euenit, hi certè nullo pacto reuelare debent, etiamſi ſub excommunicationis pena illis præcipiatur, vt dicant, quicquid norunt de tali delicto,etiamſi in teſtes vocẽtur,& ſciant illum delinquentem laborare infamia, vel adeſſe ſemiplenã probationem,& incidia,& probari poſſe per teſtes; aliàs reuelãdo peccãt mortaliter, & ad dãnatorũ reſtitutionem tenẽtur,atq; adeo in tali caſu ſolum aperire poſſunt quod alia via,quàm per ſecretum ratione ſui muneris reſciunt. ita Henric. Gandenſ.quolib.9.Silueſt.verb.confeſſio.3.q.20.in fin. & verb. teſtis.q.8. Gabriel in 4.diſt.15.q.6.ar.2.concl. 7.Nau.in man.c.18.nu.52.& c.25. nu.42.& 46.& in c. inter verba.11. q.3.concl.6.corol.66.nu.799.poſt Sot.de reg.ſecr.m.2.quæſ.7.cõcl.4. Cordub.in ſum.q.64.caſu.3.P.Na. lib.2.de reſtit.ca.4.par.2.dub.9.nu. 222.& ſeq.Neuiz d.lib.3.in ſilua nup.nu.47.Franc.Marc.par.2.deci. 856.nu.4.D.Io.Baptiſta Coſta trac. de fact. ſc.& ign.cent.2.diſt.55.nu. 3.tom.1.& omnes poſt D.Tho.2. 2.q.70.art.1.ad 2.Capel. Tholoſ.q. 241. Ant.Sola ĩ nou.decr.Sabaud. lib.3. titu.6. titu.de tribu. compet. num.5.& ſeq.in gl.4.

2 Et ratio eſt,quia † ſeruare ſecretum in hoc caſu eſt de iure naturali;nihil autem præcipi poteſt homini contra id, quod eſt de naturali iure,cum enim ita ſecretum ſub fide committens ad remedium animæ,& corporis,non debeat eſſe peioris conditionis ob id, quam ſi tacuiſſet,propterea poſtulat ius naturę, vt illi ſine iuſta cauſa frangatur; vt poſt alios tradit Greg.Sair.in claui Regia lib.12.cap.14.num.29.

3 Si enim iudici interroganti † reuelare tenerentur prędictæ perſonæ,nullus auderet eorum fidei ſe commitere,ipſorumque auxilio in propria neceſſitate vti, & mala malis adderentur; vt verbi gratia, ſi puellæ partum ex fornicatione reuelare poſſet obſtetrix, ita vt nec puella eſſet ſecura de obſtetricis ſecreto, eligeret potius periclitari in ſuo partu, vel ſuffocare prolem, quàm illius auxilio vti,vt latè declarat Sair.in claui lib.12.cap. 20.nu.16.& Suarez. tom.5.diſp.20. num.11.

4 Quod procedit. etiamſi veritas aliter haberi non poſſit † quia iſtis dicitur veritas coactè; confeſſario enim, ita & medico, aduocato, & procuratori dicenda eſt veritas, vt notat Specul.titul. de aduoc.§.nũc tractemus. Foller. in prax. crimin. verbo teſtib.diligenter,nu.33. licèt alij teſtes priuilegiati tunc teneantur,

ur, quãdo aliter veritas haberi nõ
oſſit. Graff. in par. 1. deciſ. lib. 4. ca.
nu. 23. & conſi. 6. nu. fi. de ſent. ex-
omm. Borgn. deciſ. 21. nu. 77. par.
Anton. Sola in d. gloſſ. 4. ſub nu-
mero 13.

Prædicta tamen intellige, cum
d ſolam delinquentis pęnam pro-
editur, quia tunc fides naturaliter
ebita eſt ſeruanda; quare ita ſe ha-
ere quis debet, ac ſi nihil omnino
iret; ſecus verò, vbi adſit iuſta, &
gens cauſa, & talis ſecreti denun
atio, vel teſtificatio eſſet neceſſa-
a ad vitandum graue Reipublicę
amnum, vel tertiæ perſonæ, quod
ter impediri nequeat. D. Thom.
.q. 70. ar. 1. ad 2. vbi inquit, quod
tra confeſſionem ſacramentalẽ
bet chriſtianus reuelare ſecreta 7
i commiſſa, quando illorum oc-
tatio afferret notabile damnũ
ui. Nauar. in man. c. 18. num. 52.
Petr. A la tract. de aduoc. & cau-
chriſt. part. 1. q. 27. nam tunc ſe-
dum cõem ſentẽtiam promiſ-
cuiuſcunque ſecreti, excepto
iximus, confeſſionis ſacramen-
ſecreto, etiam † iuramento fir
a non obligat, ſed prodendum
idici legitimè interrogãti, vel
itteras monitoriales præcipiẽ-
iſi maius ſit damnum rei, quã
ius) quia tunc meretur ille, vt
ides frãgatur, & promiſſio, cũ
lo deſiſtere nolit, aut ſi deſi-
onum tamen innocentis Rei
icæ, vel tertij præponderat. In- 8
c. qualiter. el 1. de accuſ. Pan.
lilectus. de exceſ. prælat. & in
nis nouiſſimè tradunt D. Me
de arb. caſ. 355. nume. 4. & de
mp. q. 89. nu. 17. Farin. tom. 1.
Ant. Lazario Papien.

prax. crim. q. 51. nume. 115. Martin.
Delrio to. 3. diſq. magic. lib. 6. ca. 1.
ſect. 2. Sair. in claui lib. 12. ca. 14. nu.
29. Corrad. in reſp. caſ. conſc. par. 1.
q. 339. D. Coſta in tract. de fac. ſciẽ.
& ign. cent. 2. diſt. 55. num. 6. tom. 1.
poſt Nauarr. in c. ſacerdos. de pen.
diſtin. 6. numero 14. Decian. tracta.
crim. tom. 2. lib. 7. c. 17. nu. 23. quod
intellige ſemper, pręuia abſolutio-
ne a iuramento. vide Caroc. tract.
de reuel. cõfeſſ. q. 21. vbi ex Aufrer.
ad Toloſ. deci. 240. & ex D. Meno-
ch. loc. cit. dicit quòd ſi plures ſocij
iurarunt aliquid tenere ſecretum,
ſi fiant litterę monitoriales, vel pro
ducantur in teſtem, reuelare tenẽ-
tur, intellige tamen iuxta prędicta.

Vnde concluditur, quòd quan-
do ſecretum † nobis cõmiſſum eſt,
quod non tenemur accuſare, vel
denunciare, qualia ſunt delicta iã
facta, & nullo modo pendentia in
futurum, & quæ ſolum requirunt
a iudice, vt puniantur, & non euite
tur damnum aliquod Reipublicæ,
vel tertiæ perſonæ, nec vt reſtitua-
tur aliquod pro iniuria, vel damno
illato; tunc ſiue procedatur per viã
accuſationis, quo caſu requiritur
ſemiplena probatio, ſiue per viam
inquiſitionis, & tunc ſufficit infa-
mia, vel ſufficientia indicia iudicis
arbitio, non tenetur quis, vt teſtis,
illud prodere, vt ex Angel. Sylueſt.
verb. Teſtis ex Nauar. & alijs ſupra
cit. & præſertim ex Gandenſ. quol.
9. in princ. qui ait † ſubditum in ta-
li caſu non debere vllo modo id
dicere, etiamſi id ei expreſsè iu-
beat ſuus Prælatus, quia obedien-
tia ſuperiorum intelligitur ſemper
eſſe in ijs, quæ non ſunt contra ius

H diui-

diuinum,vel naturale,vt declarant Greg.de Valen. tom.3.diſp.5.q.14. puncto 1. in fin. & Sair. in claui lib. 12.c.20.nu,14.

Sed quando prælatus,non ad pœnam delinquentis,ſed ad tollendũ graue damnum alicuius, ac etiam vt delinquens ſatisfaciendo damnificato exeat a peccato, monitoriales litteras concedit, qui eſt proprius finis huiuſmodi litterarũ, vt ſup. quæ.10.ſect.1. demonſtratum

9 fuit; tunc quidem † prædictæ perſonæ, nempe medicus, aduocatus, procurator, & ſimiles, etiamſi ſub ſigillo ſecreti ſciant, modò res illa, ſiue delictum non ſit omnino occultum,propalare tenentur, vi ipſarum monitoralium, quod procedit præſertim, vbi aliũde illud ſciebant, vel reſcierunt, vel vbi veritas aliter haberi nequeat, vt colligitur ex prædictis, & Steph. Aufr. de reprob.teſt.in verb.aduocatus ad fin. & ex Felin.in cap.1.col.2. de teſtib. Sair.d.ca.20.num.8.quia tunc ſtante tertij damno occultare veritatẽ eſt mortale peccatum cuius correctio ſpectat ad ecclesiam. Hoſt. in ſum.de teſt. cog. §. 1. ante fin. & in terminis pro notabili tradit Greg. Tholoſ.in ſintag.iur.vniuerſ.par.3. lib.48. cap.13. num.31. vbi inquit, quod licet aduocatus, & pcurator cauſæ,& litis vnius clientis non poſſint produci ab aduerſario teſtimonij cauſa, vt colligitũ ex ca.Romana de teſtib.in 6. attamen ratione monitorij, & excõmunicationis ad finem reuelationis hodie moniti,nõ tantũ iſti, ſed ipſemet aduerſarius cogũtur deponere pro aduerſario, ſi quid nouerint,& ipſi quoque teſtes eſſe p eo; veritas enim ſola eſt, quæ potior debeat omnibus rebus eſſe eccl. Et ita ex Egid. tract.appel.c.9.& 10.areſto,refert placuiſſe ſenatui Pariſienſi 15. Maij 1538. quod tamen limita, vbi in monitorio fuerit appoſita clauſula illa antiqua, dempta parte, & conſilio, per quam litigans eximitur, ſeipſum prodere,nec poſsũt exquiri probationes ab officina,& domo aduerſarij, prout ſubdit Tholo. loc. cit. & ſic intelligi debet Neuiz. in ſylua nupt. lib.3.verb. monitoriæ.nu.47. & alij ſupra allegati,qui videntur tenere contrarium.

10 Et in ſpecie de † aduocato, vt debeat reuelare ſecreta ſui clientis, quando ex illorum occultatione immineret notabile damnum aduerſario; declarat Petr. Arrag. in 2.2.q.71.ar.3. circa fin. & expreſſius Michael Salon ibi cõcl.vlt.vbi vtitur his verbis, cenſeo tamen, ſi parti contrariæ immineat graue damnum in magna quantitate ſubſtantię, teneri ſimiliter aduocatũ ad reuelandum iniquitatem ſuæ partis, vt liberetur aduerſarius a tanto damno. Quod ſi dãnum, de quo agitur,non ſit adeo graue non licebit illi prodere ſecretum; quia præſtat aduocatum ſecreta ſui cliẽtis cuſtodire, quam leuia damna partis contrariæ curare. Hactenus Salon qui idem ſenſit in q.70. ar. 1. concl.vlt.verſi.ex hac regula ſequitur procuratores tabelliones, aduocatos &c.quem refert,& probat Ala tract. de aduoc. chriſt. quæ.27. in fi.

11 Quare mihi valde pbatur † cautela illa, qua nonnulli prudẽtes, & timo-

imoratæ conſcientiæ aduocati, ꝓcuratores, & alij viri litterati vtuntur, qui in huiuſmodi caſibus ꝑſertim dubijs ad iudicē eccleſiaſticū accedunt, & faciunt ſe eximere ab obligatione propalandi, ſicuti diximus ſupra q.2. huius 2. ſect. nè præuaricatores, & cauſæ proditores reuelando videātur, aut dicātur, iuxta l. 1. ff. de præuaric. Petr. Cened. par. 1. collect. 28. nu. 4. poſt Nau. in man. cap. 25. num. 30.

Aduertendū quidem eſt, primò, quod prædictæ perſonæ, quibus in ſecreto aliquid commiſſum eſt, denunciare non tenentur, niſi tractetur de præiudicio alicuius, & alia via prouideri nō poſſit, vt diximus, & quando etiam aliter prouideri nequeat, reuelādum non eſt, pluſquam ſufficit; nec quod ſufficit, quando maius damnum eueniret denunciato. ita Nauar. in d. cap. inter verba corol. 66. num. 779. & in man. cap. 25. nu. 43. quem referendo probat prax. Archiep. Neapol. cap. 2 not. 2. in fin.

Secundo obſeruādum eſt, quod in his, & quibuſcunque caſibus in
12 quibus reuelare † quis nō tenetur, iuramento etiam reſpōdere poteſt ſe neſcire, intelligendo, & interius cōcipiēdo, quòd teneatur ad reuelandum ſecundum cōmunē doct. ſententiā. Palud. in 4. de correc. fra ter. q. 3. art. 3. vbi Adrian. q. 4. Gandenſ. quodl. 11. ar. 1. ad 2. Io. Maior. diſt. 15. q. 18. in 4. Nauar. in man. c. 12. num. 8. & c. 18. num. 61. P. Nau. de reſt. lib. 2. c. 4. dub. 9. nume. 229. Greg. de Valen. tom. 3. diſp. 5. q. 13. pun. 2. Salon 2. 2. q. 69. art. 2. contr. 11. Aragon. ibid. art. 2. Bannes ibid. ar. 2. circa med. Rodriq. in ſum. par. 1. c. 79. n. 13. vbi de magis communi, & veriori ſententia teſtatur.

Et hoc non tantū procedit in teſte, ſed in reo, qui delictum commiſit; interrogatus enim ſub eadē pena ſe prodere non tenetur, cum nemo ſeipſum infamare debeat, vt tradunt Nau. in man. cap. 18. num. 41. Hugol. de cenſur. cap. 17. tab. 1. §. 4. num. 5. & eſt communis Theolog. ſupra cit. Sair. de cenſur. lib. 1. cap. 9. num. 35. quod intellige, modò iuridicè non fuerit interrogatus, quia ſi iuris ordine ſeruato interrogetur, nimirum a ſuo iudice competēti, & de delicto ſaltem ſemiplenè probato, & ſemiplenè probatum eſſe ſciat reus, tunc ſe prodere tenetur. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 58. num. 2. & ſeq. Lel. Zecch. in republ. eccl. tit. de prçlat. in genere c. 1. nu. 6. §. excommunicatio. nam in hoc caſu iudex habet poteſtatem a Deo interrogādi, iuxta illud Apoſt. omnis anima poteſtatib. ſublimioribus ſubdita ſit, non enim eſt poteſtas niſi a Deo, & qui reſiſtit poteſtati, vtique reſiſtit Dei ordinationi.

14 Nec poteſt † reus legitimè interrogatus veritatē negare, etiamſi immineat periculum mortis. D. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 1. vbi Caiet. Arrag. Salon, & probat tex. in c. cū dilecti. de accuſ. vbi habetur, quòd non licet mentiri; & pierare pro homine cōſeruando; aliàs mortale peccatū incurrit, & excommunicationem in caſu excommunicationis, prout teſtātur ſupra cit. doct. mortale autē peccatum nō deducitur ex ſola virtute iuramenti, ſed ex dicta obligatione reſpondendi, vt tradit Salon

H 2 loc.

loc. cit. concl. 1. Et licèt quoad illã ſimplicem ſpectat obedientiam, q̃ reus debet iudici, aliqui, & Caiet. loc. cit. videantur ſentire, quod cõtraueniens ſemper peccet mortaliter, probabilior tamen eſt diſtictio Salon. vbi ſupra in fin. ar. 1. Tolet. in ſum. lib. 5. ca. 58. num. 3. nempe an proponatur materia grauis delicti,
15 aut leuis; nã ſi leuis, ſimplex † mendacium, ſine iuramento non eſſet mortale, vbi verò pręcedat iuramẽtum omne mendatium, etiam leue efficitur mortale. ita etiam diſtinguit Ala in trac. de aduo. chriſ. q. 81. vbi pulchrè admonet aduocatos, & cauſidicos; ne vllo modo in huiuſmodi caſu præbeant conſiliũ reo negandi delictum, quod patrauit, quia eius peccato cooperantur in grauiſſimam vtriuſque animarum ſalutis perniciem. Boſſius. tit. de reſponſ. reorum nu. 18.

Cauere quoque è contra debẽt
16 † confeſſarij, & valde, ne cogãt reũ fateri crimen, niſi ſit clariſſimum ad id teneri; cum præſertim ſecundum communem Theolog. ac etiam Iuriſperitorum ſententiam, non teneatur reus fateri ſuum crimen, etiamſi iuraſſet dicere veritatem, niſi conſtet ſe ad hoc teneri: vide Nauar. in man. c. 15. num. 57. & c. 25. nu. 35. Corrad. in reſpon. caſ. conſc. par. j. q. 16. & 29. Et ex his col
17 ligitur, quod † confeſſarij reorum, & iudicium, ac actuariorum debẽt eſſe admodum docti, & prudẽtes, vt ſciant quando poſſint rei reuelare, vel non ſe, & ſocios; & iudices, & actuarij interrogare reos de delictis, ac de complicibus, & ſimilib. Vnde prudenter ſe geſſit religioſus quidam ad confeſſiones audiẽdas recenter admiſſus, ad quem cum accederet pro confitendis peccatis actuarius officij maleficiorum, dixit ſe confeſſiones hominum huiuſmodi farinæ minime audire. Sed de his omnibus latè ſcripſimus in noſtro theſau. confeſſar. part. 1. capitu. de confeſſarij ſcientia circa fi.

QVAESTIO XVII.

An qui delictum nouit per confeſsionem ſacramentalem, teneatur vi monitorij propalare, & quando poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius reuelare nequit audita in confeſſione, niſi de pœnitentis licentia.*

2 *Sacerdos detegere non poteſt Epiſcopo peccatum confeſſi, etiam cum proteſtat. quòd illud dicit vti in confeſſione.*

Sacerdos quæ ſcit in confeſſione, non vt homo ſcit, ſed vt Deus.

3 *Sacerdoti confeſſionem reuelanti non creditur, & quando credatur etiam in iudicio.*

4 *Pœna reuelantis confeſſionem etiam metu mortis.*

5 *Ad ſigillum confeſſionis qui obligentur.*

6 *Iudex, ſi ex ſcripto rei volentis ſe confiteri intelligat eius delictum, vel alia notitia orta ex ſigilli violatione, non poteſt reum punire, imo ſic condemnatum abſoluere debet.*

7 *Confeſſarius reuelare nequit impedim, ma-*

matrim. contracti, vel contrahendi auditum in confeſſione.

Confeſſio facta in foro pœnitentiali non debet nocere in foro contentioſo.

Confeſſarius an detegere debeat mulieri bona fide credenti matr. eſſe validum, quod nullum eſt.

10 *Mulier ſciens matrim. in quo coniuncta eſt, nullum eſſe ob imped. non poteſt petere, vel reddere debitum.*

11 *Epiſcopus ordinare tenetur, quem ſola confeſſione irregularem nouit.*

12 *Excommunicatum vitare quis non debet, etiam in occulto, ſi per ſolam confeſſionem id nouit.*

13 *Confeſſarius tacere debet peccatū, quod confiteri nequit, niſi confeſſionem reuelet.*

14 *Confeſſarius reuelare non debet hæreticum ſibi confeſſum nolentem pœnitere, nec alios prodere.*

15 *Confeſſarius quando, & quomodo hæreticos reuelare poſſit.*

16 *Confeſſarius reuelare quando poſſit, & debeat audita in confeſſione ob monit. quæ aliàs nouit. & nu. ſeq.*

18 *Confeſſarius non tenetur ad ſigillum, vbi ei fuerit communicatum ſecretū ſine propoſito confitendi.*

19 *Conſuetudo detegendi alicui ſub ſigillo confeſſionis non obligat ad ſigillum.*

20 *Sacerdotes quare arcanum ſub ſecreto, & non ſub ſigillo confeſſionis accipere debeant.*

21 *Confeſſarius an poſſit monere Prælatum de pecc. quod ſcit in confeſſ. ſolere cōmitti, vt prouideat.*

22 *Confeſſarius noſcens per confeſſionem, aliquem occidendum fore, an illum monere poſſit.*

23 *Sigilli confeſſionis obligatio quanta ſit.*

24 *Opinio Theologorum de non reuelando delicto committendo contra canoniſtas vt concilietur ſecundum Caroc.*

COmmunis eſt omnium doctorum ſententia, peccatum † a ſacerdote in confeſſione ſacramētali notum omnino reticendum, nec vllo modo ab eo reuelandum non ſolum ante pęnitentis mortē, ſed ēt eo mortuo, niſi de licentia pęnitētis, qui cum voluerit, poteſt eam reuocare. c. ſignificaſti vbi omnes. Canoniſtæ de adult. Abb. in c. dilectus. n. 4. de exceſſ. præl. Theolog. in 4. diſt. 21. Ripa tract. de peſte tit. de remed. ad curan. peſtem nu. 108. Nau. in ca. inter verba. 11. q. 3. concl. 6. corol 42. num. 102. & in c. ſacerdos. de pęn. diſt. 6. ex nu. 116. & 119. Card. Tuſch. tom. 2. pract. conclu. lit. C. concl. 686. ex Lap. alleg. 95. quidam presbyter Martin. Delrio to. 3. diſq. magic. lib. 6. ca. 1. ſect. 2. circa princ. Suarez tom. 4. diſp. 33. ſect. 1. Graff. conſi. 6. num. 30. de ſent. excom. D. Menoch. de præſump. libro 6. præſump. 95. a nu. 1. Caroch. tract. de reuel. confeſſ. q. 8. & q. vlt. vbi cum Rebuf. in c. omnis vtriuſq;. circa fi. de pęnit. & remiſ. dicit, quod confitens dare poteſt licentiam confeſſario reuelādi confeſſionem, quando ipſius confitentis ſpirituale, vel corporale, aut publicum bonum exinde ſequatur, aliàs non; ex leui enim cauſa reuelare, etiam habita permiſſione confitentis ſacrilegium foret. Martin. Delrio loc. ci. Nec ſufficit ratihabitio, vel licentia interpreratiua, vel implicita; ſed requiritur explicita, & dēt eſſe libera, & nullatenus coacta.

cta.Non eſt tamen neceſſarium, vt aliqui dicunt, vt hæc licētia detur extra confeſſionem, & rurſus tunc pęnitens narret ſuum peccatum, vt de probabiliori ſent. tradit Martin.Delrio d.ſect.2.

Et hoc procedit, etiamſi Epiſcopus diceret, quod vult illud ſcire
2 in confeſſione,ſi † ſacerdos detegeret peccatum confeſſi ſuo Epiſcopo,vel alteri ſacerdoti, proteſtans, quod illud dicit tanquam in confeſſione.Graff. d.conſi.6. nu.31. ſecreta enim commiſſa in confeſſione verè ſacramentali, quæcunque illa ſint, nullo modo manifeſtanda ſunt, etiam ad ſaluandum totum regnum,imo totum mundum: ſic D.Th. in 4.diſt.21.q.3.& 2.2.q.70. ar.1. vbi Caiet. Salon. Aragon. Cathec. Roman.de ſacr. pęnit. nu.58. optimè D. Menoc. de arb. caſ.414. per tot.Io.Bellarin, clericus regularis religioſiſſimæ, & doctiſſimæ cōgregationis S.Pauli in doctrinaCōcil.Trid. & Catheſ. de pęnit. nu. 5. in prin. Caroc. tract. de reuel. confeſſ. q. 3. poſt D. Menoch. de præſump.lib.6.prẹſump.95.nu.1.

Et ratio eſt,qa, quòd ſcit ſacerdos in confeſſione, non vt homo ſcit; ſed vt Deus, vel Dei miniſter; vnde non poſſet cogi etiam a Papa ad reuelandam confeſſionem. Nauar.in man.c.8. Baiar.ad prax.Clar. §.fin.q.87.nu.4.maius.n.eſt vinculum ſacramēti quolibet hominis, etiam Summi Pōtificis pręcepto, vt notāt alleg.doctor. & nouiſſimè poſt Giga.de crim. læſe maieſt.lib. 2. rub. qui accuſ. poſ. q.18.Martin. Delrio tom.3. diſq.magic.lib.6. c.j. ſect.2. vbi inquit, quòd eo in caſu poſſet dicere ſe neſcire, nec de tali peccato ſe quicquam audiuiſſe, & hæc etiam iuramento confirmare, mente ſubintelligendo,quòd poſſim reuelare.

Et dato, quòd reuelaret dicta in
3 confeſſione † etiā iudicialiter, nulla penitus ei adhibenda eſſet fides. Bald. & Caſtr. in l.archigerōtes. C. de Epiſc.aud.Fel.in c.1.nu.3.de excep.Ripa tract.de peſte. §.fi. n.104. etiam ſi fauore matrimonij confeſſionem detexerit. D. Menoch. de præſump. lib.6. præſump. 95. nu.9. Hoc tamen fallit, quotieſcunq; ſacerdos eſſet fide dign⁹, aſſereretq; morientem dediſſe licentiam de reuelanda confeſſione, tunc enim creditur tali ſacerdoti; probaretq; eius dictum etiam in iudicio, præſertim accedente iuramento. Lap. in alleg.94. incip.mulier in confeſſione. Viuius in ſuis comm.opin. verb.confeſſio, ſeu eā quæ. Nau.in man.c.8.Bertaz.conſ.crim.452.nu. 8.& 9.vol.2. D.Menoc.d.præſump. 95. num.6. & ſeqq. vbi pulchrè declarat, quando præſumatur ſacerdotem de confitentis conſenſu cōfeſſionem ſacramentalem reuelaſſe, & latè in eod.tract. de præſump. lib.1.q.58.nu.15. & Caroc.tract.de reuel. confeſſ.q.16. Maſch. de proba.concl.1292.a nu.1.vol.2. Sacerdoti autem aſſerenti ab alijs dictū, & non per confeſſionem incumbit onus probādi.Maſch.de proba. d. conclu.1292.num.5. Naua. in c. pen.diſt.6.n.164. quia præſumptio eſt ꝯ ipſum.Caroc.loc.tit.q.15. Vnde ſi confeſſus accuſat ſacerdotem de detecta, & prodita confeſſione, & ſacerdos negat, quòd audierit

con-

confitentem in confeſſione, ſed extra, ſacerdoti non creditur niſi probet, etſi non probat, ob id pęna extra ordinaria eſt puniendus, & hãc dicit communem & recep. ſent. in c. omnis. de pęn. & remiſ. Menoch. lib. 2. caſ. 414. n. 8. de arb. iud. Caroc. d. q. 16. nu. 2. Maſch. ibid. nu. 6. Sed hoc intelligendum de ſacerdote malæ famę arbitratur Martin. Delrio to. 3. diſq. magic. lib. 6. ca. 1. ſect. 2. & quidem in eo, qui bonæ famæ eſt, putarim ſufficere iuſiurandum pro probatione, ſi teſtes deſint. vt dictum eſt.

4 Vnde ſacerdos confeſſionis † ſigillum, quod ex iure diuino poſitiuo fluxit, frangens deponẽdus eſt, & in perpetuum carcerem trudendus, c. ſacerdos. de pęnit. diſt. 6. vbi Nau. & c. omnis. de pęn. & remiſ. vide Concil. Lateran. c. 21. aliquando ẽt tales iuſſi fuerunt a Pontificibus degradari, & pęna mortis affici, & merito. Mart. Delrio tom. 5. diſq. magu. lib. 6. c. 1. ſect. 2. in fine, & exemplũ ponit Felician. lib. de degrad. ca. 14. Nec ab his pęnis eximi debeat, etiãſi metu mortis hoc feciſſet, tenetur enim quis potius mille mortes ſubire, quam id detegere. Rebuf. in c. oĩs vtriuſq;. in vlt. not. de pęn. & remiſ. Marti. Delrio loc. cit. Corrad. in reſponſ. caſ. cõſc. par. 1. q. 329. & Sot. de rat. tegẽ. ſecr. memb. 3. q. 4. vbi hoc mortaliſſimũ crimen appellat, & Maſcar. de probat. conclu. 377. n. 6. volu. 1. inquit cõfeſſionis reuelationem tam verbo, quã ſigno, vel quouis alio modo eſſe prorſus prohibitam ſub pęna quaſi hæreſis. & talem confeſſarium verè irregularem eſſe etiam peracta pęnitentia tradit Simon Maiol. de irreg. lib. 5. c. 19. nu. 6.

Ad quod ſigillum non tantum
5 † confeſſarius, ſed interpres laicus in extrema neceſſitate, ſi illi facta fuit confeſſio, doctor, a quo per cõfeſſarium conſilium petitum fuit, qui ſe confeſſarium finxit, & quouis modo conſcij tenentur. Nau. in man. ca. 18. num. 51. Sot. de rat. teg. mem. 3. q fi. & Rebuf. in d. c. omnis vtriuſq; in vlt. no. in ampl. 4. & ſeq. Caroc. de reuel. confeſſ. q. 227. & ſeqq. & eſt communis Theol. in 4. diſt. 21. quia res ad quemcunque tranſeat, cum ſuo onere tranſit. ca. ex litteris. de pig. c. paſtoralis. de decim. quod ſi canonum iura de ſacerdotib. ſolis loquantur, id factũ eſt, quia frequenter, & ordinariè illis fiunt confeſſiones. Nau. in d. ca. ſacerdo. de pen. num. 47.

6 Hinc inferẽ primò ſi iudex † inueniſſet peccatũ delinquentis ſcripto mandatum, vt id confiteretur, vel ab aliquo auſcultante pęnitentẽ, vel a ſacrilego ſacerdote ſigilli violatore id intellexiſſet, non poſſet iudex his teſtib. nec illi ſcędulæ, nec ipſi ſacerdoti credere, nec ppea reũ capere, vel torquere. D. Menoc. lib. 1. de præſump. q. 89. 26. & 27. Imo etiãſi illũ condemnaſſet teſtib. conuictũ, & poſtea intelligeret totã delationẽ, vel accuſationẽ ortam ex ſigilli violatione, deberet damnatũ abſoluere, & dimittere. vt de cõi ſent. teſtatur Martin. Delrio loc. cit. vide So. in 4. diſt. 18. q. 4. ar. 5. Non credo tamen prædictorum parem eſſe obligationem, atq; confeſſarij: tenetur quidẽ arctius ad ſecretũ doctor, criminoſũ

agnoſcens, dum illum cõfeſſarius, vel imprudenti ſermone, vel de pœnitentis licentia rogat pro conſilio capiendo, quàm ſi pœnitens ipſum doctorem conſulat, quia in hoc caſu ex confeſſione non ſcit. Nauar. in man.d.ca.18.n.55. in fi. Cordub. caſ.64. Henriq. in ſum. lib.6. p.1.ca. 20.num.3. Notandum verò, quòd quando doctores concedunt veniam detegendi ſeu narrandi aliqua accepta in confeſſione, nunq̃ loquuntur de expreſſione delicti in ſpecie, vel perſonæ nominatione; ſed omnes tantum agere de quadam generali reuelatione delicti ſic facta, vt per eam nequeat ad perſonarum cognitionem deueniri, ſic poſt Angel. Alburtin. Gabr. docuit Farin. to.1. prax. crim. quæſtio. 51. numero 110. cum Martin. Delrio tom.3. diſq. magic. lib.6. ca. 1. ſect.2.

Secundò infertur, quòd ſacer-
7 dos, qui in confeſſione † nouit impedimentum matrimonij contracti, vel contrahendi, vt puta copulam fornicariam, ex qua orta eſt affinitas, reuelare non poteſt: Nau. in c. ſi ſacerdos. num.144. de pœn. d.6. Maiol. de irregul. lib.3. ca.25. §. affinitas. Gutier. lib.1. can. qq. c.11. nu. 50. & quamuis parocho, qui id confeſſione ſcit, licere videatur honeſtis, & occultis modis citra tñ oẽm reuelationis ſuſpicionem diuertere tales nuptias; vbi tamẽ nequeat ſine tali ſuſpicione, debet authorizare, & benedicere huiuſmodi matrimonium, & hoc abſq; peccati timore, & periculo cẽſuræ. So. Graff. Gutierr. loc. cit. poſt Silueſt. verb. confeſſio.3. q.12. ꝙ procedit etiam, qñ ſcire votum caſtitatis emiſſum fuiſſe ab altero contrahentium, vide pulchrè Alph. a Veracru. in append. ad ſpecul. coniug. ar.15. par.j. de impedim. vot. ſimplic. quamuis Caualc. deciſ.12. n.10. par.2. dicat, ꝙ ad confuſionem contrahentis, qui tale delictum fornicarium cõmiſit, poſſet parochus confeſſarius facere celebrare matrimoniũ per ſubſtitutum; ſi tamen ipſe coniungeret, non peccaret mortaliter, dũ modo ſponte non ſe offerret ad celebrãdum matrim. ſed potius quaſi coactus.

Imo Henric. Gãden. quodlib.8.
8 q.18. dicit, quòd confeſſarius † in nullo caſu poteſt ſe aliter habere cum pœnitente poſt confeſſionẽ, q̃ ante, nec poteſt ſe iuuare notitia confeſſionis, ſed cuncta gerere debet, ac ſi prorſus ignoraret conſciẽtiã pœnitẽtis: ita tenet Card. Tuſc. tom.2. pract. concl. lit.c, concl.687. nu.j. inquiens, ꝙ confeſſiò facta in foro conſcientiæ, ſiue pœnitentiali nullo modo debet nocere in foro contentioſo; alias ſacram. pœnitentiæ graue fieret, & formidarẽt ſubditi confiteri ſuo parocho: vide Caroc. tract. de reuel. confeſſ. q. 5. & Epiſcopum Minorenſ. in praxi pœnit. c.22. q.1. pulchrè Tho. Sãchez. de matr. to.j. lib.2. diſp.38. per tot. vide Nau. conſi.75. nu.4. de regular. & ita Clemẽs Papa VIII. anno 1592. die 26. Maij decreto quodã præcepit ſuperiorib. regularium, vt diligentiſſimè caueant, ne notitia de peccatis in confeſſione habita ad exteriorẽ gubernationẽ vtanť. Quæ ſanctio, etſi liget dũtaxat eos, ad quos eſt ſcripta; ſatis tamen indicat

dicat Pontifici Max.magis probari eam ſententiam,quæ vult,ita prorſus ſe confeſſarios gerere, ac ſi in confeſſione nihil pœnitus audiſſent.Martin. Delrio.tom.3.diſquiſ. magic.lib.6.ca.1.ſect.2.Vbi ex hac ſententia rectè infert, quòd ſi Petrus,puta furti reus,mihi confitens inter circunſtantias peccati complicem indicarit, iſque mox mihi quoque cõfiteatur, ſed peccatum illud ſibi cum Petro commune reticeat, non poſſe me hac ſententia vti,ad illum de hoc peccato examinandum, ſed tantum poſſe me in genere inueſtigare, num ſit aliud, quod conſcientiam eius grauet, & perſiſtentem in ſilentio teneri me ſimpliciter abſoluere.

Et hic obiter annotandum duxi graue dubium,& difficile circa matrimoniũ, quod tale eſt mulier antequam nuberet, rẽ habuit cũ fratre illius, quem poſtea in maritum accepit,ex quo plures habuit filios, nec vnquam confitẽdo hoc peccatum, explicauit perſonam, cũ qua rẽ habuerat, neſciens ob id impedimentum oriri in matrimonio tãdẽ
9 explicauit: quæritur, † an ꝯfeſſarius detegere debeat matrimoniũ nullum eſſe,& in fornicationis ſtatu permanere? Cui dubio negatiuè reſpondetur, niſi mulier ſcrupulo tacta confeſſarium interroget, an ipſe, quẽ habet, ſit ſuus legitimus maritus,tunc ipſe veritatem reſpõdere tenetur; ſi autẽ bona fide credat eum ſuum legitimum maritũ eſſe,nihil dubitãs,cõfeſſarius nullo modo reuelare debet.ita Sot. in 4. diſt.18.q.2.art.4.Io.Baptiſta Corra. in reſp.caſ. conſc. q. 141.par.1. vbi refert hunc caſum accidiſſe anno Iubilei Pij V.& ſic fuiſſe concluſũ.

Quibus adde,quòd vbi ipſa mu-
10 lier † edocta fuerit matrimonium non valere, non poteſt vllo pacto petere,vel reddere debitum.Inno. in cap.inquiſitioni.de ſent. excom. Sot. loc. cit. ſed ſecretò quærenda eſt diſpenſatio, & ea obtenta inter ſe iterum conſentire;quamuis ſufficiat copula maritalis ſecuta, & hoc ne oriatur ſcãdalum, maximè ex parte mariti qui ignorat hoc impedimentum, & ei aperiri nequit, vt colligitur ex Sot.loc.cit.& Lud. Lopez,quos refert,& ſequitur Corrad. d. q. 141. in addit. poſt Angel. verb. impedim. §.9. & Nau. conſi. 11.de ſponſal.vide Sanchez de matr.par.2.lib.9.diſp.27.num.10.& ita fuiſſe in hac ciuitate Papiæ in facti occurrentia ſeruatum, teſtatus mihi fuit quidam pius & expertus vir.

Tertiò infertur, quòd ſi epiſco-
11 pus † dum publicè vult ordines cõferre,videat illum accedere,quẽ ſola cõfeſſione ſcit eſſe excommunicatum, aut irregularẽ, aut aliàs indignũ, qui tamen fuit ab examinatoribus ap̃pbatus, & ad ordines ſuſcipiendos vti idoneus in ſchedula ſcriptus, tunc debet eũ Epiſcopus ordinare,eo magis, quia habet ius quodammodo in publico petẽdi, niſi fortè citra omnẽ ſuſpicionẽ reuelare de cõfeſſionis poſſet illũ aliqua arte dimouere, etiam ſi ille putet ſe ob ꝯfeſſionẽ repelli, vt ex Sot. tradit Corrad.in reſponſ.caſ.conſc. q.334.par.1.in addit.& vide Io. Pe. Ferr.in prax.Papiẽſ.in forma oppo. contra iudic.ſuſpec.in gl.nec fuiſſe

nu.17.

nu.17. vbi Theodor. Meda. & Caroc. de reuel. cōfeſſ. q. 12. & ſeq. pulchrè Paul. Fuſc. ſing. 25. lit. e, in fi.

12 Quartò infertur † confeſſarium non teneri euitare excommunicatum, cuius excommunicationem intellexit per ſolam confeſſionem, vbi ex hoc poſſet ſacramenti manifeſtatio conijci; imò nec occultò, ne ſigillo iniuria fieret, & nè Sacramentum odioſum redderetur, vt dictum eſt: & quamuis textus in cap. cū non ab homine. de ſent. excom. videatur contrarium exprimere, ille tamen intelligi debet, quando ſecretò ſcitur aliter, quàm per confeſſionem, quod procedit etiam in pollutione eccleſiæ intellecta in confeſſione, quia detegi nō debet, vt reconcilietur, arg. ca. ſi ſacerdos. de offi. ordi. & not. Siluestr. verb. cōfeſſio 3. q. 11. Caroc. de reuel. confeſſ. q. 10.

Quintò infertur, quod confeſſa-
13 rius † qui commiſit aliquod mortale peccatum, quod non poteſt ꝯfiteri, niſi confeſſionem reuelet, tenetur illud tacere, & reliqua ꝯfiteri, cum propoſito illud etiam confitendi, quando abſq; ſigilli præiudicio facere poterit; quia maius eſt vinculū ſigilli, quā expreſſionis circunſtantiæ mortaliter aggrauātis, ſecūdum omnes in 4. diſt. 21. & no. Nauar. in man. c. 8. n. 6. poſt Sot. lo. cit. quæ. 4. Corrad. in reſp. caſ. cōſc. par. 1. q. 336. Nec ſi duo confeſſarij eundem pęnitētem audiant, poterunt poſtea inter ſe de illius peccatis loqui, vt rectè probat Suarez tom. 4. diſp. 33. de ſigillo confeſſionis ſect. 5. nu. 3. circa fin.

14 Sextò infertur † confeſſariū non debere reuelare reū criminis leſę maieſtatis humanę, vel diuinę, ſiue hæreſis, ſibi confeſſū. Gig. de crim. læſæ maieſt. lib. 2. rubr. qui accuſ. poſſ. q. 18. Ant. Gabriel. lib. 7. cōcl. vlt. nu. 17. Albert. de agnoſc. aſſer. cath. q. 25. etiam nolentem pęnitere nec alios prodere, quos ſcit hæreticos, vt ex cōmuni tradit Simanc. de cathol. inſt. tit. 42. aduerſus Alberic. contrarium tenentem, latè Nau. in d. cap. ſacerdos. nume. 119. vbi dicit nunquam a Theologis fuiſſe probatum, ſed potius tanquam peſtilens ab illis, & nominatim a doctoribus Pariſienſibus damnatum; illud dictum vulgatum, Hæreſis eſt crimen, quod nec confeſſio celat. Mart. Delrio tom. 3. diſquiſ. magic. lib. 6. c. 1. ſect. 2. ſed de hoc fuſius in noſtro theſaur. confeſſariorum par. 1. cap. de ſigillo confeſſ. & par. 2. caſ. 1. reſeruato.

Adde tamē ex Nau. lo. cit. quòd
15 vbi confeſſarius † intelligit per cōfeſſionē multa ab hæreticis moliri in perniciem fidei catholica, & eccleſiæ, debere in tali caſu monere Epiſcopum, vel inquiſitorē, vt inuigilet ſuper gregē ſuum, quia lupus eſt in eo. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 20. num. 69 tom. 1. Caroc. tract. de reuel. confeſſ. n. 22. Quādo verò hęreticus doctus ſimulata cōfeſſione hereſes ſuas conatur ipſimet cōfeſſario perſuadere, quia in eo caſu cēſendum non eſt talem confiteri ſacramentaliter, ſed potius diabolica vti aſtutia ad confeſſarium peruertendum; tunc quidē confeſſarius huiuſmodi hæreticū liberè manifeſtare poterit. Simanc. d. tit. 42. nu.

15. Salz. d.

15. Salzed. ad prax. Diaz capit. 109. Viuald. de confeſſ. nu. 15. pulchrè D. Menoch. de arbit. caſ. 414. n. 12. Michael Salon in 2. 2. q. 70. contr. 3. ar. concl. 5.

Aduertendum quidã eſt, quòd
16 confeſſarius† ſciens audita in confeſſione alia via ante, vel poſt cõfeſſionem reuelare, & deponere poteſt, & debet pręſertim virtute monitorij in iudicio; aliàs non paruũ veritati, & iuſtitiæ præiudicium fieret; quia ſacerdos per id, quod audiuit in confeſſione, nullum ius amiſit, quod ante confeſſionem habebat, ideo ſi ante cõfeſſionem dicere poterat, eodem modo poſtea dicere poteſt. Nau. in c. ſacerdos. de pęni. diſt. 6. nu. 161. quod procedit præſertim in delictis cõmittendis. Mar. Delrio to. 3. diſq. magic. lib. 6. cap. 1. ſect. 2. ver. ſecũdus caſus. Suarez tom. 4. diſp. 33. ſect. 3. nu. 7. Hinc ſi huiuſmodi confeſſarius vocaretur in teſtem vel per litteras monitoriales non poſſet iratus reſpondere citra mendacium ſe neſcire, ſi eſt alias publicum, poſtquam ſcit, vt homo, ergo tenetur candide reſpondere veritatem etiam ſi non per viſum; ſed ſi legitima habet indicia, poteſt id in iudicium deferre, & reuelare ſecundum communem Theolog. in 4. diſt. 21. Corrad. in reſp. caſ. conſ. par. 1. quę. 338. poſt Sot. in 4. diſt. 18. quę. 4. & de rat. teg. ſecr. mem 3. q. 4. concluſ. 5. dub. 5. facit Pau. Fuſc. ſing. 25. lit. e, vbi notabis, inquit, quòd ſi Epiſcopus ſciat peccatũ alicuius aliter, quàm per confeſſionem, licèt poſtea pœnitens confiteatur ſibi, poteſt circa aliã pęnitẽtiam imponere, & in illo publicè punire, ex quo primò ſciebat, & citat Arch. in c. ſacerdos circa med. de pœnit. d. 6. dũmodo non vtatur ſcientia cõfeſſionis ad agẽdum, ſiue puniendum illũ, vel noua indicia inquirenda. Suarez d. nu. 7. Imo ſecundum Crauet. conſ. 267. num. 2. quem ſequitur Caroc. tract. de reuel. confeſſ. q. 24. ſi incõtinenti finita confeſſione, & data abſolutio, ne antequã pęnitens ſurgat, confeſſarius interroget confitẽtem, an ſit debitor alicuius, & ſi reſpondeat, quòd ſic, eo ĩ caſu, cõfeſſarius poterit liberè deponere.

Cauendum tamen eſt a ſcãdalo,
17 vt videlicet † confeſſarius, quæ audiuit in cõfeſſione, nullo modo manifeſte, niſi primo certiſſimè ſciat, & poſſit ꝓbare ꝑ idoneos teſtes, & adducere cauſas, & indicia, quib. illud aliàs nouit, ne minima oriatᷣ ſuſpicio reuelationis ꝯfeſsionis: ſecũdò quòd patefacere expediat, nẽpe pro bono publico valde neceſſario, vel graui damno tertię perſonę aliàs potius eſt tacẽdum; vt ex Ale. de Ales, & Adrian. IIII. de confeſſio. dub. vlt. docet Victor. in ſumm. de cõfeſſ. q. 186. Caroc. tract. de reuel. confeſſ. q. 10. Mar. Delrio lo. ci. Suarez d. nu. 7.

18 Nec ad ſigillum, † obligatur cõfeſſarius, vbi quis ei ſecretũ aliquod perniciosum communicaret, etiam permiſſo crucis ſigno, genibus flexis, & recitato confiteor, quaſi aperiendo peccata ſua, ſine tamen propoſito manifeſtandi alia ſua peccata, & abſolutionem accipiendi; ſed potius, vel ratione amicitiæ, vel quærendi auxilium ad peccatum. Inno. & Pan.

Pan. cum communi in cap. omnis. de pœnit. & remiſ. quia talis reuelatio non eſt ſacramentalis, nec vera confeſſio. Sot. de rat. teg. m. 2. q. 7. Caie. 2. 2. q. 70. ar. 2. Nau. in cap. inter verba concl. 6. num. 621. 11. q. 3. Lud. Lopez. in inſtruc. conſc. par. 2. cap. 10. Caroc. tract. de reuelat. con feſſ. q. 3. num. 3.

19 Vnde † conſuetudo detegendi aliquid alicui ſecretò, & ſub ſigillo confeſſionis, niſi fiat integra cōfeſſio peccatorum, non obligat ad ſigillum confeſsionis; & ideo iuridicè interrogatus, vel per litteras monitus tenetur talè ſecretum, & delictum reuelare, etiam nullo obſtāte iuramento. Nau. in man. c. 8. nu. 17. & cap. 18. nu. 55. & latè diximus, in præcedenti quæſt. quod intellige ſecundum D. Menoch. lib. 1. de præſump. q. 89. nume. 17. & Farin. tom. 1. prax. crim. q. 51. num. 115. de delicto committendo; quamuis ſi graue damnum inferretur occultatione illius criminis commiſsi, teneri quoque illud ſic reuelare fateantur D. Menoch. & Farin. loc. cit. doctiſs. duo Iuriſconſulti moderni. Et hoc procedit præſertim in laico, cui ſigillum ſecretæ confeſsionis non eſt iniunctum, ſed ſacerdotibus. Abb. in c. ſi ſacerdos de offic. ord. poſt Inno. in cap. qualiter de accuſ. nu. 3. optimè. D. Menoch. de arbit. iud. caſ. 537. nu. 30. & caſ. 355. nu. 4. Card. Tuſch. to. 2. pract. concl. lit. C. concl. 686. n. 5. Decian. tract. crim. tom. 2. c. 17. num. 24. Caroc. tract. de reuel. confeſſ. q. 20.

Quare ſumnopere cauendū eſt 20 † ne ſacerdotes vnquā aliquid ſub ſigillo ꝯfeſsionis accipiant, quādo non eſt cōfeſsio, ſed aliquod ſecretum: nā tūc accipi debet ſub ſecreto, & non ſub ſigillo confeſſionis, quia fit iniuria ſacramento, & cum non ſit materia ꝯfeſſionis, caſu dari poteſt, vt ſacerdos reuelare teneatur, & inde ſcandalum oriri poſſet puſillorū, q diſtinguere nequeūt, quænam ſit confeſſionis materia, vt not. Corrad. in reſp. caſ. conſc. par. 1. q. 332. Rebuf. ad cap. omnis. in vltimo not. ampl. 9.

21 Prædictis adde etiam primo † nō peccaſſe confeſſarium, qui audita cuiuſdā mulieris confeſſione, quæ in habitu viri introducta fuerit in quendam conuentum ad malos fines admonuit Prælatum illius cōuentus, vt prouideret tacita perſona confitentis, quia hoc non eſt cōtra ſigillum; ſed confeſſarius poteſt, & debet impedire, nè peccatum ſibi confeſſum, iterum committatur, ſine tamen reuelatione perſonarum confitentium, & abſque periculo, ne a ſuperiore p eā reuelationem delinquens conijciatur. Nau. conſi. 11. de pœnit. & remiſ. Sair. in florib. deciſ. li. 5. tit. 22. deciſ. 17.

22 Secūdò, † quod ſi quis in ꝯfeſsione dixerit ſacerdoti ſe velle cōmittere homicidium in perſonā talis, nec poſſe huic tentationi reſiſtere; cōfeſſarius, ne ſequatur delictum, poterit generalibus verbis, nō exprimēdo, ſiue propalando perſonam, monere illum, cui paratum eſt malum, vt caueat tali loco, & tēpore, ita arg. cap. hoc videtur. 22. q. 5. tradunt Ripa tract. de peſte §. fin. a nu. 104. Gigas de crim. læſæ maieſt. in rub. qui accuſ. poſ. q. 18. Ant. Gabr.

comm.

comm.concl.lib.7.concl.vlt.de ma leſ.nu.20. Baiard.ad prax. Clari §.fi. q.87.nu.4. vbi cõmunem dicit eſſe Canoniſtatum, quod ſemper intelligendum erit, modò non ſit periculum, vt prodatur, vel deprehendatur perſona confitentis iuxta prę dicta.

Contrarium tamen tenent communiter Theologi in 4.diſt.21. nẽpè confeſſarium nullo modo poſſe reuelare peccatum committendũ in confeſſione ſacramentali auditum: & hanc ſentẽtiam ſequuntur vti tutiorem, & veram Marti.Delrio tom.3.diſquiſ.magic.lib.6.ca.1. & latiſſimè P. Suarez tom. 4. diſp. 23.ſect.1.nu.2.vbi inquit, certum eſ
23 ſe † obligationem præcepti de ſigillo confeſſionis tantam eſſe, vt in nullo caſu, & ob nullum finem, etiam pro tuenda tota republica ab ingenti malo temporali, aut ſpirituali, violare illud liceat, & tradit ita docere omnes Theologos in 4. diſtinct.21. vbi D.Thom. q.3.art.1. vocat ɔ̃riam ſententiam erroneã, & expreſſe habetur in ca. ſacerdos. de pęnit. d. 6. ob nullũ ſcandalum vitandum, frangendum eſſe hoc ſigillum.

Has autem opiniones conatur Vincen.Caroc.tract. de reuel.con-
24 feſ.q.9.† ſic ɔciliare, nempe Theologorum ſententiam procedere, quando confeſſarius ſcit in confeſſione verè ſacramentali; ſecus in confeſſione de committendis, quę ſecundum eum, non eſt Sacramentum, nec vera cõfeſſio. Sed in hoc aduertas, quod ſiquis animo confitendi, ſeque clauibus ſubijciendi accederet, & ſic confeſſionis ſigillo rem ſubijceret; quamuis nõ fuerit perfecta confeſſio, & valida, nõ eſſe tunc licitum detegere, ne Reipublicæ quidem proditionem, vt diximus ſupra n.14. & probat Martin.Delrio loc.cit. niſi modo relato ſup.num.15

CA-

CANONICARVM, ET PRACTICABILIVM QVAESTIONVM

Vtriuſq; Fori tàm interni, quàm externi,

SECTIO TERTIA.

In qua pariter explicatur pręcipuè, qui monitorialium vi ad reſtituendum, vel propalandum teneantur.

QVAESTIO I.

Si feratur monitorium in omnes, qui habent tales ſcripturas, vel inſtrumenta, vt intra certum terminum producant, & ſcientes reuelent, qui obligentur edere, vel reuelare.

SVMMARIVM.

1 *Scripturæ poſſunt eſſe in quadruplici differentia.*

2 *Scripturæ publicæ, vel propriæ rei, vel actoris, vel communes quæ dicantur.*

3 *Scripturas publicas reus prodere, & ſcientes reuelare tenentur, & quomodo.*

4 *Scripturam authenticam non habens, ſed eius tranſumptum illud prodere non tenetur.*

5 *Notarij tenentur ſcripturas ex officio edere, & quibus perſonis.*

6 *Scripturas proprias rei cur non teneatur ipſe prodere, nec ſcientes reuelare.*

7 *Iudicia ordinaria, & ſummaria quoad ſcripturarum editionem æquiparantur.*

8 *Scripturas communes reo, & actori quando non obligetur reus producere.*

9 *Obligatus ad certam penſionem, de qua ipſe habet titulum, ad illum oſtend. per monit. cogi poteſt.*

10 *Scripturas actoris quando reus prodere non teneatur.*

11 *Reus an, & quando ad coadiuuandam actoris intentionem ſcripturas edere obligetur vi monit.*

12 *Scripturam proauorum meorum fauentem ad ius alterius quando edere tenear.*

Peccans contra iuſtitiam eſt obligatus ad reſtitutionem.

13 *Quomodo cognoſcendum, an per monito. noua obligatio imponatur ad probandas ſcripturas. an verò exigatur antiqua. & nu. ſeq.*

Præ-

PRemittimus pro reſpõſione,& reſolutione huiuſcæ quæſtio-
1 nis, quòd † ſcripturæ poſſunt eſſe in quadruplici differẽtia: vel enim ſunt publicæ, vel propriæ rei, vel propriç actoris; vel communes reo,& actori.

2 Publicas appellamus illas † quæ continent acta cauſæ in iudicio, nõ pe confeſſiones, interrogationes, reſponſiones, & cęteras obligationes in iudicio factas: Acta enim dicuntur omnes ſcripturæ in iudicio factæ,coram iudice, & manu publica,ideſt tabellionis ad hoc deputati conſcriptæ, vt declarat ex Alex. in l.acta.& in l.actorum. ff.de re iudic. Philip. Maſſinius inſignis eruditionis vir,preſertim in ſcientia legali ad rubr. C. de eden. nume: 42. circa med. inſtrumenta autem, ſiue ſcripturas rei vocamus,quæ pertinent ad ius ipſius rei, & numerantur in bonis ipſius, licet in illis aliqua dicantur, quæ faciant pro iure actoris,& faueant illi. Scripturæ verò communes dicuntur, quæ tam pertinent ad ius rei, quàm ad ius actoris, & tam in bonis actoris, quã in bonis rei numerari poſſunt, tamen reus eſt poſſeſſor earum. Proprias autem actoris vocamus, quæ ſolum pertinent ad ius illius, & ſolum numerantur in bonis illius: ita colligitur ex traditis per Sair. in claui libro 12.c.20.nu.30. & ex D.Menoch. de arb.iud.caſ.499. & Philip. Maſſin.loc.cit.

3 Inſtrumenta ergo † ſiue ſcripturas publicas reus prodere, & ſcientès reuelare vi monitorij tenentur, quia illę ad publicum iudiciũ pertinent, & conſequenter ad publicã iuſtitiam ſunt exhibendæ, ſiue edẽdæ,& reuelandæ,vt conſtat ex c.G, perpetuus Vic.de fide inſtru. Henriq.in ſum.lib.13.ca.18.nu.2. lit.F. & latè probat Phil.Maſſin.in l.j. C. de eden.nu.78.

Non tenetur tamen reus exhibere illas, ſed tantum reuelare eſſe penes acta curię,vel apud talem notarium reperiri,ſi bona fide,& iure eas habet. Graff.conſ.6.num.29. de ſent.excommu.& optimè declarat Maſſin. d. nu.78. verſ. primum igitur. Ita etiam, vbi per monitorium præcipitur, vt qui habet talem ſcri-
4 pturam, eam prodat † qui eius trãſumptum habet, non verò ſcripturam authẽticam,non tenetur illud prodere, quia nec ſunt idem, neq; in iudicio trãſumptum facit ęqualem fidem. vulg. iur.& tradit Suarez tom.5.diſp.20.ſect.3. nume.12. Henriq.loc.cit.& dicit Berous in c. 1.num.64. de probat.poſt Innoc.& Boich.ibi. reum teneri ſolum edere copiam illius capituli,ſuper quo eſt controuerſia, quando ſcilicet habet ſcripturam authenticam. ita tradit Io.Baptiſta Mago. in lucern. morali par.2. titu. de fidel. notar.c. 25.nu.7. vbi per tot. cap. cum ſeq. optimè declarat hunc artic.

5 Hinc infertur, quòd † notarij, quorum officium eſt publicum,cũ teneantur edere inſtrumẽta,& ſcripturas ex officio nõ tantum ei,qui tales ſcripturas conſcribi mãdauit, ſed ei,de cuius re in eis agitur,& ad hoc cogi poſſint, vt de veriori,& magis recepta opinione Baldi Ripæ Alcia.in l.j. C.de eden.& Felin. c.1.de prob.nu.13.& Dec.ibi num. 47.tradit D.Menoch.de arbitr.caſ.

499.

499.nu.8. conſequenter per huiuſmodi monitoria eas propalare, & edere ſine dubio obligātur. Vnde deduci poteſt, quàm graue peccatum ſit illius notarij exiguæ fidei, qui ab actore promiſſis, & muneribus allectus negat ſe rogatum fuiſſe de aliquo inſtrumento, ꝙ multum facit ad cauſam rei aduerſarij, qui ſucceſſit in factum alienum in eius notabile damnum: vide Graff. par.1.lib.3.ca.9.nu.3.& Ioan.Petr. Ala tract.de aduoc.chriſt.q.45.

6 Propria autem † rei inſtrumenta, ſiue ſcripturas, nec ipſe prodere, nec teſtis reuelare tenetur, quāuis faciant pro iure actoris. l.1.& l. vltim.C.de eden.c.1.de probat.pulchrè D.Menoc.d.caſ.499.n.1. quia non tenetur reus arma contra ſe aduerſario præbere. d.c.1. de prob. l.nimis graue, C. de teſtib. propria enim inſtrumenta, quæ apud ſe habet, & tanquam ſua legitimè poſſidet, in fauorem ſui aduerſarij prodere non cogitur, abſque ſpeciali, & iuſta cauſa, vt boni communis, & neceſſitatis publicæ, vel grauiſſimi petentis intereſſe, iuxta not. in d. c.1. de prob. vbi gl. Abb. Dec.& alij id latius declarant. D.Mar.Antonin. lib.2. var.reſol. vlt.caſ.12. D. Menoch. d.caſ.499.num.j.& 2.vbi addit aliam rationem, ne ſcilicet negligentia actoris, qui ad iudiciū paratus venire debet, noceat ipſi reo, contra text. in l.1. ff.ſi menſor. falſ.mod.dixe.& l.magna. ff.de verbor.obligat.

Et hæc quidem ſententia habet
7 locum † etiam in iudicijs, in quib. proceditur de plano, & ſummariè, ac ſecūdum æquitatem. ita Anch. in clem.ſæpe col.15. de re iud. & apertius D. Menoch. d. caſ.499. nu. 2. & Philip. Maſſin. in d. l. 1. C. de eden. vbi a nu.49.& ſeqq. agit de editione ſcripturarum iudiciali, & extraiud. & alijs diuerſis editionib.

8 Quando verò ſcripturæ † ſunt cōmunes reo, & actori, non videtur obligatus reus ad producendas illas, ſi faciant pro iure alterius, & ↄ̃ ius proprium rei; quia cū ſint vtrique communes, & in bonis vtriuſque numerentur, & reus ſit in poſſeſſione, ſi cętera ſit paria, melior eſt conditio poſſidentis. Sair.in claui d.c.20.nu.31. niſi ſint acta, quæ vt diximus, cū ſint publica, & communia, a reo ꝓculdubio actori ſunt edenda. l.2. C.de eden. Maſſin.d.n. 78. Neque teſtis ſimiliter eas reuelare tenetur, quia verè tunc nō occultantur ſcripturæ, quæ ſint actoris propriæ, ſunt enim quoque proprię rei, & reus eſt earum poſſeſſor, qui regulariter eſt actore fauorabilior. D.Menoch.de præſump. lib.2. præſump. 90. nu.1. Maſſin. in d.l.1. C.de eden.nu.54.

Verum quidem eſt, quod poſſeſ
9 ſor † obligatus ratione rei ad certā penſionem, de qua habet titulum penes ſe, poteſt compelli per monitorium generale nemine dempto ad oſtendendum ipſum titulum, ſm Papon.libro 18.titul.7.arreſt.9. quem referendo ſequitur Areſm. Tepat. in tract. variar. iuris lib.j.tit. de monit.eccle.optimè D.Menoc. d. caſ.499. nu.7. & ſeq. Amadeus a Ponte in quæſt. Laud.q.44. a nu.4. & ſeqq. vbi declarat regulā, quòd nemo cogitur oſtendere titulum ſuum, vide etiā Ant. Mar. de Cani-

Digitized by Google

bus.conſi.2.num.512.in mat.feud. in cauſa Epiſcopi Papienſ.

10 Vbi verò reus† ſcripturas actoris bona fide acceptas retinet, & in cã, & lite habet certo, & euidenter iuſtitiam, tunc pariter non cenſetur obligatus eſſe ad prodendum illas, ſi prodendo iuſtitiam in cauſa, & litem perdere probabiliter timeat, vel aduerſarius coget eum ad magnas expẽſas, & vexationes in lite. Cordub.in tract.de c.i.c nſc.q.63. ad finem.Henriq.in ſum.lib.13.ca. 18.num.2. lit.F.Tolet.in ſum. lib.j. capi.9.nu.7.& in his terminis intelligi debet, quod dicit D.Menoch. d.caſ.499.nu.84. nempe reum non teneri edere actori ſcripturas ad ſupplendum defectum ſemiplenæ probationis; quia hoc non eſſet probationem, & intẽtionem illius coadiuuare, ad quod aliàs tenetur, ſecundum Abb.in c.1.de prob.vbi Dec.num.33. ſed perfectam ex imperfecta reddere, ſecundum Alex. in l.1.nu.23. C.de eden. Ad reſtitutionem enim, vel productionem illarum cum tanto ſuo damno, & incommodo non cẽſetur obligatus, ſic nec teſtis in tali caſu eas reuelare debet, & non producendo, aut non reuelando in hoc euentu excommunicationem non incurrũt. Sair.in claui.d.num.31.

Secus dicendum, vbi euidenter litem iuſtam non proſequatur,

11 † quia ſi actor habet iam ius, & probationes inchoata lite, & quærat maiorem probationem ad coadiuuandam ſuam intentionem; tunc reus tenetur edere inſtrumẽta aliena, aut communia, actuſque iudiciales, quos penes ſe habet, ſicut reus ſemiplena probatione cõuictus veritatem cõfiteri tenetur. vt ex Dec.in d.c.1.nu.60. tradit Hẽriq.in ſum.lib.13.ca.18.nu.2. & pulchrè declarat Philip. Maſſin.in d.l. 1.C.de eden.nu.54. & 60. & in terminis Riminal.iun. conſil.353. nu. 40.& ſeqq. vol.4.vbi expreſsè, tradit, quòd quis tenetur per monitoriũ docere, & producere iura, quæ ſuo aduerſario prodeſſe poſſunt ratione peccati, de quo argueretur ex retentione, & per monitorium ad hoc compelli, vide prax.Epiſcopi Montis marani cap.2. no.1. in fi. vbi pariter pro indubitato tenet, quòd quando ex non exhibitione ſcripturarum maneret in mortali peccato, tenetur illas exhibere, & poteſt compelli cenſuris. Si enim fauore fiſci quis tenetur edere arma contra ſe, iuxta communem in d.c.1.tanto magis fauore animę, vt exeat a peccato, & ita fuit iudicatũ in curia Archiep.Neap.vt refert Epiſcop. Montis marani d. ca.2. not. 1. in fin. Si tamen ſcripturæ nullo modo prodeſſent actori, non tenetur quis illas exhibere; ſecus ſi aliquo modo actorem releuarent, vel eſſemus in dubio: ita S.t. in 4.diſt. 22.q.1.ar.2.caſ.3.

12 Vnde † ſi habeo ſcripturam proauorum meorum faciẽtem ad ius alterius pro cauſa pecuniæ magni momenti, teneor tunc illam edere, & exhibere, niſi timeã mihi, aut patri, vel fratrib. notabile damnũ, vel periculum in bonis temporalibus, vel in fama, vel vita; ſecus ſi leue damnum ſit futurũ habita rõne ad detrimẽtum proximi; aliàs pec. mortaliter ꝯ charitatem, & ſi

per fraudem illam celarē, aut me ab ſcōderem, ne exhibere compellere contra iuſtitiam, peccarem, & eſſem obligatus ad reſtitutionem damnorū. ita Sot. de rat.teg.mem. 2.q.7.conclu.3.dub.4. Sair.in claui lib.12. cap.20. num.21. circa fin.D. Menoch. d.caſ.499. nu.fin. Suarez tom.5.diſp.20.ſect.3. reg.2. circa fi. vbi dicit, quòd ſuperioris præceptum regulariter obligat ad exhibendam propriam ſcripturam, qñ dominus non ob id perdit dominium eius, neque vſum, nec aliquod graue incommodum inde incurrit,& ideſt vtile alteri,ſeu bono communi.

Et in hoc caſu conſieranda ſunt
13 † verba præcepti, ſeu monitorij; nā ſi abſolutè præcipiat proferri ſcripturas,ex quibus veritas in tali cau ſa haberi poſſit, non determinādo, an ſint alienæ,vel propriæ;nec ſupponendo peccatum in eo, qui illas apud ſe retinet, vel occultat ante tale præceptum; tunc ſignum eſt, huiuſmodi ſententiam ferri ad inducendam nouam obligationem ſub tali cenſura, & ideo per ſe lōquendo obligare, etiamſi nullum antea peccatum eſſet huiuſmodi ſcripturas retinere, ad eas edendas vel reuelandas,niſi,vt diximus, graue præiudicium habenti inferatur, vt not. Suarez dict. diſp. 20. ſect.3. reg.2. in fine. Henriq.in ſumm.lib. 13.cap.18.nu.2.lit.I.

At ſi monitoriū feratur per ver-
14 ba,† quæ culpam ſupponant, vt cō tra eos, qui alienas ſcripturas apud ſe retinent, vel qui contra conſciētiam,& abſque Dei timore veritatem occultant,tunc quidem ſignū eſt, non ferri nouum præceptum, ſed monitorium ferri ad corrigendum peccatum, vel ad extorquendam executionem prioris præcepti,ſeu obligationis, vt communiter fit. Et eo in caſu non obligat eū, qui prudenter occultat proprias ſcripturas, quamuis partim contineant ius aduerſarij collitigantis, iuxta ea, quæ ſuperius diximus, & ex Sot.lib.3. de iuſt.& iur.q.4.art.5. & Dec.in c.1.de prob.num.36. probat Hēriq.d.c.18.& Suarez d.reg.2.

QVAESTIO II.

An ob monitorium teneantur reſtituere,vel reuelare ij,qui ex vinea aliena tres,aut quatuor racemos vuæ ſurripuerint, & alij totidem,non tamen conſcij alienę ſubtractionis,atq; ita totam, vel maiorem partem vindemiauerint, & graue damnum in toto fecerint.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio contra furantes, aut non reſtituentes comprehendit tantum notabile damnum facientes.*

2 *Monit. ob furta leuio quando obliget ad reſt. vel propalandum.*

3 *Excommunicatio ferri poteſt non ſolū pro peccato mort.ſed pro graui damno reficiendo.*

4 *Prælati non debent decernere monit. pro damno a multis ſeorſum facto.*

5 *Damnum leue inferentes ſeorſum quando peccent mort. & teneantur ad reſtit.*

6 *Furti exiguitas quando excuſet a mortali.*

7 Ser-

7 *Seruus, vel alius interpolatim rem leuem ſæpe accipiens ab eadem perſona quando peccet mort. & teneatur ad reſt. incurrat excom.*

Poteſt quis non peccare acipiendo, peccare tamen non reſtituendo.

8 *Iurans rem paruam ſæpe ſine intentione perueniendi ad notab. ſummam ſi perueniat, an peccet mor. & teneatur ad reſtit.*

Furto accipiens paruas rerum quantitates animo colligendi magnam, an peccet mor. & teneatur ad reſt.

10 *Pauper quando non excuſetur a peccato, & a reſtit. de rebus paruis a multis perſonis furatis.*

11 *Seruus furans quibus pœnis ſit plectendus.*

CVm excommunicatio genera
1 lis † contra eos lata, qui furan
tur, aut malè ablatum non reſti-
tuunt, ſolum comprehendat aufe-
rentes, aut retinentes tantam quã-
titatem, quanta ſatis ſit ad peccan-
dum mortaliter, ob id in hoc caſu
nullum peccaſſe mortalirer, nec ad
reſtitutionem teneri, eo quòd nul-
lus eorum damnum notabile fe-
cit, nec eſt cauſa, vt fieret, nec ad id
conſenſit, docet Nau. in man. cap.
17. ex num. 4. & num. 130. cuius o-
pinionem videntur ſequi P. Nau.
lib. 3. de reſtit. dub. 7. nume. 61. &
Suarez ad D. Thom. to. 5. diſp. 20.
ſect. 2. dub. 1. ante num. 2.

Contrarium tamen verius eſt, et
2 magis receptum; quia quãuis † v-
niuſcuiuſq; acceptio fuerit in ſe
venialis, damnũ tñ ab iſtis omnibus
ſimul ſumptis illatũ eſt graue, & in
conſcientia habita illius notitia re-
ficiendum, vnoquoq; ſuam partẽ
reſtituẽte & nõ reſtituẽte in tali ca
ſu eſt mortale, quia cenſura iſta iu-
ſta eſt, reſpectu totius damni, & fer
tur pro peccato mortali nõ reſtau-
randi graue damnum proximi, po-
3 teſt † enim ferri nõ ſolum pro pec-
cato mortali, verum etiam pro gra-
ui damno reficiendo: tenebitur er-
go vnuſquiſque horum ſub pecca
to mortali, & ſub pęna excommu-
nicationis id, quod abſtulit, reſti-
tuere, præſertim cum non poſſit a-
lio modo iſtius damno prouideri,
niſi tamen tam paruum ſit, vt pro
nihilo reputetur, aut partem ſuam
prius reſtituiſſet, tunc enim nõ in-
curreret excommunicationẽ: ita
Sot. in 4. diſt. 22. q. 1. arti. 2. Cordub.
tract. de caſibus conſc. q. 70. in pun
cto. 1. Ludo. Lopez in inſtr. conſc.
par. 1. cap. 93. & part. 2. c. 13. in prin.
Tolet. in ſum. lib. j. c. 9. nu. 5. Sair. de
cenſur. lib. 1. ca. 9. nu. 9. poſt Arrag.
in 2. 2. q. 62. ar. 7. contr. 1. Henriq. in
ſum. lib. 13. de excomm. ca. 17. §. 4.
Couar. lib. j. var. reſol. ca. 3. num. 12.
& communiter receptam eſſe hãc
opinionem teſtatur Suarez loc. ci.
prax. Archiep Neap. capit. 1. not. 2.
Rodriq. in ſum. part. 1. c. 79. nu. 16.
vbi ex P. Nau. tr. d. lib. 3. de reſt. c. 1.
nu 58. addit Prælatos iuxta ſuum
4 iudicium † non debere concedere
monitoria in hoc caſu, ſed certè
hoc ſuum iudicium procedere
poſſet, quando petens monitoriũ
ſciret furtum fuiſſe tali modo fa-
ctum, Prælatoque ſignificaret, &
caſus iſte rarò continget.

Et dicta concluſio procedit præ
ſertim, quando tales vineæ deuaſta
5 tores † ſciuerint de damno ab alijs
illato, & ſi ſeorſum prexerint, om-

nes enim peccarunt mortaliter, & tenentur ad reſtitutionem illo mō do ſcienter cooperando ad vineā ſpoliandum, vt tradit Greg. Sair. d. tract. de cenſur. lib. 1. cap. 9. num. 9. Rodriq. in ſum. par. 1. ca. 150. nu. 7. Verumtamen eſt, quòd in hoc caſu non tenetur vnuſquiſque, reſtituere damnum inſolidum, quod factum eſt, ſed ſolum partem ſuā, quam cępit, quòd ſi vnus reſtituat inſolidum, tenentur reliqui reſtituere huic partes ſuas. Rodriq. ibi.

6 Quod autem dici ſolet † exiguitatem nempe furti reddere ipſum veniale, intelligi debet, quando nō notabiliter dānificatur dominus. Lud. Lopez in d. inſtr. conſc. par. 2. ca. 13. vbi ex Adrian. tract. de reſti. & Caiet. in ſumm. verb. furtum, & Nau. in man. ca. 17. nu. 139. ſubdit,

7 quòd † ſeruus, vel alius interpolatim per menſes quolibet mēſe, aut hebdomada vel ſæpius aliquod modicum, & rem leuem eidem perſonæ furans, ſi ſic in fine trium, vel quatuor annorum compleat ſummam notabilem, ſub pęna peccati mortalis tenetur ad reſtitutionem; aliter ſi fulminaretur monitorium pro tali re, in excommunicationem incideret: poteſt enim quis non peccare mortaliter accipiendo ob materiæ leuitatem, & peccare poſtea mortaliter retinendo, vel non reſtituendo. Imo ſecundum Rodriq. d. c. 150. nu. 8. non ſolum tenetur ad reſtituendum ſub pęna peccati mortalis dictam notabilem quantitatem, ſed peccauit mortaliter tales res frequenter furando, licèt ipſæ ſingulæ ſint pauci valoris ob complacentiam, & volū tatem faciendi dictum damnum, q̄ habet interpretatiuè frequentando dicta furta. Et hoc procedit q̄d

8 reſtitutionem etiam ſi † a principio animum accipiendi in tanta quantitate non habuerit, nec præuiderit ex ſingularibus acceptionibus coaleſcere graue damnum. Suarez d. diſp. 20. tom. 5. ſect. 2. dub. 1. verſ. in hac re. & preſertim ſi non ſolum modus, ſed & factum inuito domino fuerit, vt quando famulus non ad veſcendum, vt ſolent aliqui, ſed panem, vinum, aut triticum, vel ſimilia ad donādum acceperit, Sair. in claui lib. 9. cap. 15. nu. 22. in fi.

9 Imo furari † paruas res multorū, tamen cum intentione faciendi ex eis omnibus notabilem cumulum eſt mortale peccatum, & obligat ad reſtitutionem, vt concludunt Sot. & Cordub. loc. cit. Nec obſtat, quod ex multis capitur parū, quia quantitas in ſe eſt notabilis, & hic habuit intentionem furandi eam; & tanto magis, ſi omnes vicini alicuius villæ, aut oppidi aggregant triticum ſuum in cumulum vnū, certum quidem eſt, quod qui furaretur quantitatem prædictam de eo peccaret mortaliter, & tenere‍tē ad reſtitutionem: quare ergo non eodem modo tenetur, qui ex multis cumulis capit illam quantitatē; & quidem ſi contrarium admittatur, eſſet aperire portam amplam cauponarijs, & reliquis, qui vendūt res minutim, vt poſſent capere parum ex ſingulis ſine peccato mortali, & abſq; obligatione reſtitutionis, quod nullo modo dici debet.

Notandum quoque eſt, quòd

10 † ſupradicta habent locū, licet qui com-

committit furtum, ſit pauper, quia paupertas, quæ nõ eſt extrema, aut magna, non dat facultatem capiendi aliena, vt dicunt Sot. & Cordub. loc. cit. quos ſequitur Rodriq. d. ca. 150. in fin.

11 Quibus verò pęnis † plectendus ſit talis ſeruus furans, vide D. Ioan. Baptiſtam Magonum in lucerna morali par. 2. c. 5. vbi pulchrè tradit, pecuniaria, ſeu corporali pęna, etiam vſq; ad vitam incluſiuè, vltra rei furatæ reſtitutionem, talem ſeruum eſſe afficiendum, iuxta textum in l. qui ea mente. ff. de furt. & ibi Barto. Sair. in claui d. ca. 15. num. 34.

QVAESTIO III.

Si Petrus bona fide emit veſtem a fure, quam retinet bona fide, & Antonius ſciat eſſe veſtem Lazari furto ſublatam, an poſſit, aut teneatur Antonius Lazaro reuelare virtute monitorij.

SVMMARIVM.

1 *Monitorij virtute tenetur quis ex officio propalare.*

2 *Tacens furtum, quod reuelare tenebatur, ad reſtitutionem tenetur.*

3 *Emens aliquid bona fide a latrone, vi monit. obligatur illud domino reſtituere.*

4 *Sciens aliquid fuiſſe ablatum, an debeat dominum rei monere.*

5 *D. Tho. Aquinatis Doctoris Angelici laus.*

Occurrit multoties, vt furto ſubtracta fuerit (verbi gratia,) veſtis non parui momenti, Lazari, cuius cauſa ipſe monitoriales litteras obtinuit contra detinẽtes, & conſcios, Antonius autem nouit Petrum bona fide emiſſe huiuſmodi veſtem; modò dubitatur, an Antonius teneatur id propalare. Ratio difficultatis eſt; tum quia monitoriales diriguntur contra indebitè detinentes, at Petrus bona fide retinet; tum quia ſi Antonius reuelauerit veritatẽ, Petrus incurrit ſine culpa iacturam pretij; ſi aũt nõ manifeſtet, Lazarus carebit veſte ſua, in hoc quidem caſu dicendum eſt, quòd, cum Antonius † ſtãte monitorij excõicatione, per q̃ præcipitur, vt qui nouerint, quiſnã veſtem illam habeat, reuelare debeant, ex officio teneatur propalare gl. ſing. in c. a nobis. el 1. de ſent. excom. niſi ob maiora damna vitãda excuſetur, iuxta declarata in ſuperiori q. 14. 2. ſect. ad illud manifeſtandũ, ſiue reuelandum proculdubio eſt obligatus; aliàs excommunicationem incurrit, & ad reſtitutionem ipſe tenetur. Sair. in claui regia lib. 10. tract. 2. ca. 15. nu. 17. Rodriq. in ſum. par. j. cap. 152. n. 15. in princ. vbi expreſsè ex Nauar. in man. cap. 17. n. 134. inquit † quicũque ex ſuperioris præcepto tenetur denunciare, aut accuſare, ſi tacet, & diſſimulat veritatem, tenet̃ reſtituere totum id, quod fur debebat in cõſcientia reſtituere, &c.

3 Imo verò, ſi ipſe Antonius † veſtem illam Lazari haberet, quã bona fide a latrone emiſſet, publicatis litteris monitorialibus hac de cauſa, illam manifeſtare teneretur, reddẽdo illã Lazaro, q̃a bona fides, &

ignorantia excuſat ementem quoad pęnam, & peccatum; ſecus autem quoad reſtitutionem, vt tradunt D.Menoch.de recuper.in 16. remed.nu.32.& Greg.Sair. in claui regia lib.10. tract.ſecundo,capitul. 2.numero decimoſettimo, titu.de bonæ fidei poſſeſſore. quod latius declarabitur infra ſect.3.q.2.

Vbi verò non feratur monito-
4 rium, quamuis † ſimpliciter tutius
ſit reuelare, vt Lazarus veſtem ſuã
recuperet; ſi tamen tacet, ad reſti-
tutionem aliquam non obligatur,
quia tunc ex officio propalare,ſiue
manifeſtare non aſtringitur, vt tra-
dit ex doctrina D.Thomæ Aquina
5 tis † Doctoris Angelici, fideique
catholicæ defenſoris, ac ſacroſan-
ctę eccleſiæ Romanæ columnæ fir-
miſſimæ, qui fuit vir ſpiritu ſancto
repletus, & nunc in cęlis eternæ
gloriæ gaudio fruitur,Chriſti Ieſu
meritis, in quem credit, & a quo e-
ius ſcripta viuæ vocis oraculo fue-
runt comprobata,in 2.2.q.62.artic.
ſeptimo. Grego.Sair. in claui regia
lib. decimo, tracta. ſecundo, dicto
cap.15.numero decimoſettimo, &
Rodriq.in ſum.d.par.j.cap.152.nu.
15.ante fin.

QVAESTIO IIII.

An reuelare teneantur illi, quibus amicus manifeſtauit ſe habere centum aureos, quos Titius eũdo ad bellum, vel alium locum penes ſe depoſuit relinquendo ei illos, vt ſuos, ſi ibi moreretur, ipſoſque certos de hoc reddidit per ſchedulam eiſdem oſtenſam, ſubſcriptam manu ipſius deponentis, cuius characteres illi benè norũt; ſi poſt Titij mortem, conditionemq; impletam, defuncti hæredes obtinerẽt monitorium contra retinentes bona occulta Titij defuncti.

SVMMARIVM.

1 *Edictum monitorium contra detinentes intelligi debet de iniuſtè detinentibus.*

2 *Scientes vel credentes aliquem rem iuſtè detinere non tenentur vi monitorij propalare.*

3 *Voluntatem qui habet defuncti pro ſe, licèt non ſolennem poteſt, ſibi relicta retinere.*

4 *Voluntas defuncti ob non ſeruatas ſolennitates quando nulla, etiam in foro conſc.*

5 *Caſus cuiuſdam ſacerdotis, cui certa pecunia fuit ab amico relicta, vt in quaſdam pias cauſas erogaret poſt eius obitum, an teneatur vi monit. reuelare.*

NEgatiuè reſpondet in hoc caſu doctiſſ. Fran. Ripa Papieſ. in ſuo eleganti tract. de peſte titul. de remed. ad curan. peſtem §. ſed quia nu. 118. & ſeqq. qui dicit hoc practicaſſe: pro cuius ſententia, quam approbat Greg. Sair. in claui lib.12.capit.14.num.31. circa prin. fol. mihi 970. facit, quia edictum
1 † monitorium contra detinentes
intelligi debet de iniuſtè detinentibus, aliàs eſſet notoriè iniquum, & contineret manifeſtum iuris errorem; quo caſu non ligaret. capit. per tuas. de ſent.excomm. ca.cum contingat. vbi Pan. in penult. not.

de

de offic. delega. ſed cum iſte, in cuius poteſtate fuerunt depoſita illa centum, ea retineat bona voluntate defuncti, ergo vi monitorij nec reſtituere, nec reuelare tenetur, nec pariter ſciẽtes propalare aſtrin
2 guntur, † ſcientes enim, vel probabiliter credentes aliquem iuſtè, & debito iure rem detinere, non tenentur vi monitorij reuelare; ita Nauar. conſi. 7. nume. 3. de ſent. excom. vbi citat dictum Rip. vbi ſupra. idem Nauar. conſi. 3. de cenſib. Greg. Sair. in claui regia loc. cit.

Nec obſtare poteſt, quod huiuſmodi ſcriptura fortè non probet in foro fori, quia in foro poli, & cõ
3 ſcientię, de quo quæritur, † omnis, qui habet defuncti voluntatem pro ſe, licet non ſolennem, poteſt ſibi relicta retinere, ſecundum Innocen. & omnes in cap. quia plerique. de immun. eccle. quem ſequũtur Bart. Alexand. Iaſ. & alij in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. & in puncto tenent nouiſſimè Ant. Sola in antiq. conſtit. Sabaud. tit. vt nemo inuitus. ſuper decreto nullus. num. 8. Ioan. Baptiſta Baiard. ad prax. Clari §. fi. q. 27. num. 4. quod intellige,
4 † niſi ob defectum talis ſolennitatis huiuſmodi defuncti voluntas irritaretur a lege ſuper rationẽ præcipuè fundata, vt in ſeq. quæſt. 23. latius declarabitur.

Et ex prædictis colligi poteſt, me in facti contingentia rectè reſpon
5 diſſe cuidam Ven. ſacerdoti, † penes quem amicus in eum multum confidens ſine ſcriptura fidem ſaltem faciente, certam pecuniæ quãtitatem depoſuit hac lege, vt poſt eius obitum de eiſdemmet pecunijs quaſdam pauperes puellas in matrimonio collocaret, & capellaniam in quadam eccleſia erigeret, cum certo miſſarum onere, iuxta amici intentionem eidem ſacerdoti ſignificatam; nõ teneri huiuſmodi ſacerdotem amico defuncto vi monitorij ad inſtantiam hæredũ publicati contra detinentes bona, vel pecunias occultas talis defuncti, dictam nummorum ſummam reſtituere, vel reuelare, ſed tantum adimplere ſibi commiſſa abſq; manifeſtatione. Nec pariter ſcientes hoc ita eſſe ad denunciandum obſtringuntur.

QVAESTIO V.

Vtrum, qui bona accepit donatione, vel teſtamento, & fidem donatori, vel teſtatori dedit, ſe illa bona filio ſpurio donatoris, vel teſtatoris redditurum, teneatur vi monitorij ad inſtantiam hæredum ab inteſtato publicati veritatem manifeſtare, ipſiſque hæredibus reſtituere, vel fiſco, aut filio ſpurio, vel poſſit ſibi ea retinere.

SVMMARIVM.

1 *Pater nec per ſe, nec per interpoſitam perſonam poteſt aliquid relinquere filio ſpurio.*

2 *Hæres, vel donatarius, qui ſecretè promiſit reſtituere ſpurio an iudice interrogante teneatur propalare veritatem, & nu. 9.*

3 *Hæres inſtitutus data fide de reſt. hæreditate ſpurio, quibus reſtituere*

teneatur, & num. ſeq.

4 *Hæres, vel donatarius data fide inſtitutus cur poſſit tutò hæreditatem ſibi retinere ante iudicis ſententiam.*

5 *Spurius accipiens hæreditatem patris cur eam reſtituere teneatur, non verò alius hæres, etſi tacita fide inſtitutis.*

6 *Spurius an poſſit præſcribere hæreditatẽ paternam, & quando.*

7 *Spurius quando poſſit licitè accipere, & retinere bona patris ſibi reſtituta ab eo cui pater ſic illa commiſit.*

8 *Bart. opinio in l. vlt. ff. de his, quib. indig. reprobatur.*

9 *Veritatem fateri coram iudice quando quis non teneatur.*

10 *D. Io. Baptiſta Coſta in tract. de portione rata queſtione 4. numerò 2. declaratur.*

11 *Fiſcus poteſt auferre bona ab eo, qui fidem dedit de eis reſtit. ſpurio.*

12 *Fiſcus cur auferat bona ab eo, qui fidem dedit de eis reſtit. ſpurio, ſecus ſi pater illa intentione palam ſpurio relinquat.*

13 *Hęres, qui fidem accomodauit de reſti. incapaci, an perdat totum, vel pro rata.*

14 *Hereditas in caſu manifeſtationis fidei datæ de eis reſt. incapaci an ad ſecularem, vel eccleſiaſt. fiſcum pertineat.*

15 *Hæres ſecretè grauatus reſtituere bona incapaci, ſi hoc deferat, conſequitur tertiam hæreditatis partem.*

16 *Fideicommiſſarius incapax ſeipſum deferens conſequitur dimidiam bonorum omnium.*

17 *Legatum vxori factum per interpoſitam perſonam, ſi ipſa hoc fiſco deferat, quid lucretur.*

18 *Notificans iura, & bona fiſco deuoluta quid conſequatur per conſt. nou. Mediolani.*

19 *Deferenti ſeipſum poſt dilationem ab alio factam, vel poſt iudicis interpellationem nihil debetur.*

20 *Inſtitutus ſine pacto, ſed ſpe, quod reſtituet ſpurio, an poſſit ſibi retinere bona vel ſpurio reſtituere.*

21 *Hæres grauatus reſtituere bona arbitratu ſuo, tunc ſpurio reſtituere poteſt.*

22 *Fraus fidei accommodatæ ex quibus probetur.*

23 *Legitimatus poteſt a patre hæres inſtitui, idem eſt in nepote ex filio, num. ſeq.*

24 *Spurius cur inſtitui poſſit hæres a fratre ſuo, vel ab alijs tranſuerſalibus.*

25 *Spurijs filijs debentur alimenta de iure canonico.*

26 *Auth. ex complexu. C. de inceſt. nupt. declaratur.*

27 *Presbiter an alimenta præbere, & relinquere poſſit tuta conſcientia filio ſuo ſpurio.*

28 *Clerici filias ſuas ſpurias dotare poſſunt.*

29 *Filiis ſpuriis relinqui poſſunt alimenta a patre, ſi aliunde non habent, quo ſe alant, &c.*

30 *Alimenta cur ſpurio defuncto non trãſeant ad eius hæredes, ſed ad patrem ſpurij.*

31 *Dos data ſpurię ea mortua, etiam cum filiis reſtituenda eſt patri ſpurię, & cur.*

32 *Dos data ſpuriæ ſuccedit loco alimentorum, quæ vita finiuntur.*

33 *Maritus ſciens vxorem ſuam ſpuriam cur teneatur reddere patri, vel eius hæredibus reſiduum præter alimenta, ſecus ignorans.*

34 *Ma-*

34 *Maritus ſciens vxorem, quam ducit ſpuriam, quando lucretur bona dotalia.*

35 *Dos ſpuriæ quando debeat reuerti ad hæredes partis etiam ipſa viuente.*

DVbia,& difficilis eſt apud ſcribētes quęſtio, ad quid teneatur ille, cui relicta ſunt bona vel ꝑ teſtamētum, vel per donationem, data fide de eis reſtituēdis filio ſpurio:
1 certum quidem eſt,quod † pater nec per ſe, nec ꝑ interpoſitam perſonam iure poteſt aliquid relinquere filio ſpurio. l.is qui ex bonis. ff. de vulga.& pupil. ſubſtitu. vbi Bar.& Iaſ.num.10.Boer.deciſ.127. num.8.& 14.& in pūcto firmat D. Menoc. de arb. caſ.459.n.27.Rim. iun.conſ.447.nu. 32.& 33.vol. 4. vbi reddit rationem, quod limitādum eſt, niſi aliquid relinquat ꝑ neceſſarijs alimentis, vt infra dicemus. Bart. in l. vlt. ff. de his qb. vt indig. inquit, puto ſalua Theologorum rõne legaliter loquēdo, ꝙ hæres ita inſtitutus teneatur dare fiſco ſm conſcientiam, neque poſſit dare ſpurio, vel ſibi retinere; quod patet, quia retinēdo eſt poſſeſſor malæ fidei; id autē,quod non eſt ex fide peccatum eſt:ſic ille: idem affirmant alij, quos refert Couar. in epit. de matr. par.2.ca.8. §. 5.nu.9.& videtur hæc ſententia cōis Iuriſconſultorum: Imo addit Bar.ibidem, quem multi ſequuntur iuriſperiti, teſte Couaruuia, ꝙ
2 ſi † talis hæres, vel donatarius fuerit a iudice legitimè interrogatus, num fidem præſtiterit teſtatori,vel donatori de reddenda hæreditate, vel donatione filio illi ſpurio, cogitur veritatem confiteri, vnde ſecundum Bart. ad monitorium veritatem propalare cogitur.

Sotus autem lib.4.de iuſt.q.5.ar.1.in 4.argu. ad fi. ſentit ante vllam iudicis ſententiam, &
3 condemnationem delicti † talem hæredem debere reſtituere, legitimis hæredibus ab inteſtato, & ſic ad monitorij interpellationem teneri reſtituere, vel propalare, & ſubdit, qđ ſi hæredes ab inteſtato non extarent,pauperibus reſtituere teneretur:& ratio eſt;quia hæres ſic inſtitutus hæreditatis capax non eſt; fiſco autem dare minime debet, niſi condemnetur, quia ante condēnatione fiſcus ad illa bona ius non habet. ita Ludou. Lopez in inſtr. conſc.par.2. cap.19.q.2. vbi tamen intelligunt de bonis amico datis a clerico ſub tali pacto, vt ea redderentur filio ſpurio.

Sed longè verius exiſtimo cum Azor.par.2.inſt.mor.lib.2.ca.10.q.4. quod tradit Couar. in d. epit. de matr. c.8.§.5.n.8. communē ſecu-
4 tus opinionem,nempe † talem hæredem, vel donatarium poſſe tuta conſcientia ſibi hæreditatem, vel donationem retinere ante iudicis ſniam, qua fiſco illa addicatur; nā in illa dominium quęſiuit per inſtitutionē ſibi factam, licet poſſit ea priuari ī pęnā criminis, vt pulchre ſentit Bald. in l. ſi quis presb. C. de Epiſc.& cler.quem cit. & ſequitur Naua. conſil.8. nume.5. de teſtam. at pœna non debetur, niſi ſecuta delicti condemnatione.gl.ſolen.& recep.in ca.fraternitas.12.q.2.Nau. ibid. Nec tenetur cōſanguineis defuncti, aut ſuccedētib.ab inteſtato

ea bona reſtituere; nec minus filio ſpurio, quãuis, ſi ea ſibi accepiſſet, poſſet poſtea ſpurio vti extraneo liberè donare, vel teſtamento ei relinquere, vt infra dicemus. Vnde
5 † non idẽ iuris eſt de hęrede, quod de filio ſpurio, ſi hæreditatem accepiſſet, ſpurius enim hæreditatis capax nõ eſt. Auth. licet. in fi. C. de natura. lib. & §. fin. Auth. quib. mod. na. effic. ſui iu. Natta conſ. 302. per tot. ita nec etiam per fideicommiſſum ei quicquam relinqui poſſit. §. 1. Inſtit. de fideicom. hæred. & ideo debet eam reſtituere legitimis hæredibus teſtatoris ante iudicis ſententiam.
6 Nec † prodeſt ei, ſi lunghiſſimo tẽpore eam poſſediſſet, quia præſcriptionis præſidio nõ fruitur, niſi ex iuſto errore, & ignorantia ſuorum natalium ductus poſſederit per 40. annos, quia tũc tutus eſt omni tempore, vt ex Peregr. de fideicom. ar. 23. tradit D. Coſta tract. de fact. ſc. & ign. cent. 2. diſt. 19. nu. 1. hæres verò inſtitutus per leges non eſt factus inhabilis ad hæreditatem, etſi grauiter peccauerit, q̃a promiſit ſe hæreditatẽ ſpurio traditurum volendo fraudare legem bonam per illam tacitam fidem. ita Azor. loc. cit. & Nau. d. conſi. 8. nume. 3.

Dicit tamen Lud. Lopez d. par.
7 2. c. 18. q. 2. quod † ſi pater committat aliquid amico data fide, vt illud tribuat ſuo filio ex adulterio ſuſcepto, amicus hic tenet ius naturale ſeruare, hoc eſt dare filio, & filius poteſt licitè tũc accipere, & retinere, perinde atq; ſi eſſet extraneus, & ſic omnia bona ſua dare poteſt pater, filijs ſi careat legitimis; ſed ſi filij extant legitimi, nõ poteſt eos exhæredare, niſi vſq; ad quintã partẽ: neq; hic interuenit peccatũ, & rationem adducit; quia cũ lex ſit in odium filiorum, non eſt dilatanda vltra id, quòd ſonat, ſed lex tantum prohibet illum eſſe hæredem, ergo extra teſtamentum pater ſua bona donãs adulterinis filijs hac via non agit cõtra rigorẽ legis, neq; in eius fraudem, quia lex pęnalis tantum ad id obligat, quod ſonat. Verum quidem eſt, quòd ſi fiſcus petierit, ſtandum erit foro exteriori: ita etiã tenet Corrad. ſequẽs Lopez in reſponſ. caſ. conſc. par. 2. q. 255. in fine. quam opinion. Lopez. declara iuxta ea, quę infra dicemus.

8 Nec obſtat, quod dicit † Bart. in d. l. vlt. illum hæredem eſſe malę fidei poſſeſſorem; quia tutò poſſidet, quouſq; iudicis ſententia condemnetur, crimine verò condemnato retrotrahitur ſententia vſq; ad diem commiſſi ſceleris, & aufert ab eo fiſcus hæreditatẽ, & omnes fructus hæreditatis extantes. Azor loc. cit. d. q. 4.

9 Nec obſtat, † quod teneatur corã iudice fateri veritatẽ, quia ſi occultum eſt crimen, nec vlla infamia, vel ſemiplena probatio anteceſſit, nullo iure cõpellitur ad id cõfitendum, cum contra vel præter ius de crimine interrogaretur, vt docent Couar. & Azor loc. prædic. & ſic in
10 telligi debet † tradita per D. Coſtã in tract. de port. rata q. 4. nu. 2. dum inquit, in praxi receptũ eſſe, vt formentur poſitiones contra fiduciarium hęredẽ, an accõmodauerit fidem de dando incapaci, quib. cogit per iuramentum credulitatis reſpõdere,

dere, aliàs habetur pro cōfeſſo, modo tamen, vt ipſe declarat, poſitio contineat tempus præciſum, alioquin iuſtè detrectabit reus reſpondere poſitioni.

Vbi tamen probari poſſet, quòd
11 † illi defuncto fidem accommodaſſet, tunc fiſcus poſſet illud auferre tanquam ab indigno, vt in caſu, in quo conſuluit Socin. conſ. 84. lib. 4. vt refert Clar. §. fin. q. 79. in fi. & in §. teſtamentum. quæ. 31. nu. 3. vbi inquit, quo ſecus eſſet, ſi pater in teſtamento, & palam filium ſpurium hæredem inſtitueret, quia cū relictum nihil valeat, & pro non ſcripto habeatur, fiſco non applicatur, ſed illud defertur venientibus ab inteſtato, vel hæredibus inſtitutis, ſi qui extant Bar. in l. fin. num. 8. ff. de his quib. vt indig. Nau. conſi. 8. de teſtam. num. 3. D. Io. Baptiſta Coſta tract. de fac. ſc. & ign. cent. 2. diſt. 19. nu. 7. Deciſ. Auenion. deciſ. 14. optime Rimin. iun. cōſ. 380. vol. 4. nu. 47. ex l. non intelligitur. in princ. ff. de iur. fiſci. & eſt communis concluſio, vt teſtatur Clar. loc.
12 cit. & ratio differentiæ eſt, quia † quando relinquit filio ſpurio relictum, habetur penitus pro non ſcripto, ex quo ipſe ſpurius eſt prorſus incapax, vnde fiſcus non habet, a quo auferat, ſed quando relinquitur alteri, qui fidem accōmodauit illud dādi filio ſpurio, ille quidem eſt capax; ſed quia fidem dedit in fraudem, fiſcus ab eo aufert tāquā ab indigno: quare iſte fideicommiſſarius ſibi cauere debet, ne id perueniat in notitiā fiſci, quia ſi id veretur, conſultius eſt fiſco patefacere rationibus infra dicendis.

13 Sed quæritur † an hæres accommod ita tacitè fide de dando, ſeu reſtituendo incapaci perdat totum, vel duntaxat illam ratam partem, quam clam reſtituere reſpondit? Reſpōdeo cum D. Coſta d. trac. de port. rata q. 4. nu. 5. per tex. in l. ex facto §. Iulianus. ff. de vulg. & pupil. tantum ratā ſibi vindicare fiſcum, detecta fraude, vt pena commēſuretur delicto. l. reſcriptū. ff. de his, quib. vt indig. & facit optimè ſimile apud Afflic. deci. 69. nu. 8. & late probat D. Coſta loc. cit.

14 Rurſus dubitari poteſt, an † in caſu manifeſtationis accomodatæ fidei præfata hæreditas ad ciuilem, & ſecularem, vel ad eccleſiaſticum fiſcum pertineat. Reſp. ſecundum communem ſentētiam teſtib. Couar. & Azor. loc. cit. ad fiſcum ſecularem pertinere, ſi talis hæres ſit laicus, quamuis teſtator, & filius ſpurius clerici ſint; quia talis hæres eſt iam factus dominus illorum bonorum.

15 Quid ſi talis † grauatus reſtituere bona incapaci denunciet, ſiue deferat fiſco diſpoſitionem hāc: Naua. conſ. 8. de teſtam. n. 8. & D. Menoc. de arb. caſ. 198. nu. 37. & ſeqq. tradunt, quòd talis hæres tertiam partem totius hæreditatis cōſequitur, ſicuti Conſtantinus ſtatuit in l. vnica in princ. C. de his, qui ſe defer. li. 10. cuius verba hęc ſunt is, cuius tacitæ fidei cōmiſſa fuerit hæreditas, ſtatim officio grauitatis tuę nūciet & geſta prodat, & continuo quod actum fuerit, renunciet, & poſt hāc fidem, tertiā ex omnibus defuncti bonis percipiat portionem. ita admittit Bart. in l. ſenatus. ff. de iure fiſci.

ſci. quod procedit in quolibet alio tale factum denunciante, ſecundũ Nau. loc. cit.

16 Quando verò ipſemet † fideicommiſſarius, ſiue ſpurius, cui relinqui non potuit, ſeipſum fiſco denunciat, in hoc caſu conſequitur delator iſte dimidiam partem ipſorum bonorum ſibi relictorum, vt in d. l. vnica, verſi. quod ſi. & l. ſenatus. §. ſenatus ff. de iure fiſci. Naua. & Menoch. d. caſ. 198. num. 38. & hoc procedit, quando ipſemet fideicommiſſarius incapax ſeipſum defert, antequam ſibi reſtituta fuit ipſa hæreditas; ſecus ſi poſt, tunc enim niſi quartam partem, ſiue dimidiam dodrantis, non autem totius aſſis conſequitur, vt habetur, in l. cum tacitum. ff. de iure fiſci, & declarat D. Menoch. d. caſ. 198. numè. 42.

17 Quod quidem habet locum† in legatò facto a marito alicui, qui tacita fide reſtituat vxori contra ciuitatis ſtatutũ, de qua re infra in hac ſec. 2. q. 27. latè egimus; nam ſi ipſa, cum ſit incapax talis legati D. Menoch. de arb. caſ. 459. num. 28. (redditur enim inhabilis quoad hoc ab ipſo ſtatuto) deferat fiſco hãc teſtatoris diſpoſitionẽ, ipſa dimidium lucratur, ſi alius, vt legatarius, tertium, quod vxori donare poteſt, reliquum vero accipit fiſcus, d. l. cum tacitũ. & expreſſe tenet. Naua. loc. cit. & ita fuiſſe declaratum Bononiæ audiui: & hæc procedũt in alijs caſibus in quibus bona vel iura fuerint deuoluta, & applicata fiſco, qa in huiuſmodi caſibus præſertim

19 † in dominio Mediolani ex iure nou. conſtit. in tit. de præfect. annonæ. c. in omnibus. quicũq; detulerit, vel notificauerit fiſco bona, vel iura ad fiſcum ſpectãtia, de quibus notitiam nõ habeat, tertiam partẽ eorum bonorum, & iurium notificatorum lucratur in notificationis premium, modo id faciat intra ſex mẽſes a die, quo acquiſitum ſit ius fiſco, & ſi ſecretò voluerit, tenebitur; ita etiam tradit D. Menoch. d. caſ. 198. n. 6. & ſeq. vbi plures caſus in dicto Dominio in praxi ſecutos refert, & declarat.

19 Prædicta tamen intellige †quando hæres, vel fideicommiſſarius, aut vxor ſtatim, & ſpõte deferunt; ſecus ſi ab alijs prius fuerit hoc negotium delatum, vel vi monitorij denunciauerint, vel ob iudicis interpellationem præcedentibus indicijs detulerint, hoc caſu præmiũ nullum ſeipſum deferenti datur. l. edicto. §. cum ante ff. de iure fiſci, & notat D. Menoc. d. caſ. 198. num. 44. vbi latè, & pulchrè explicat hunc art.

20 Quid autem ſit dicendum† quando pater bona ſua reliquit extraneo abſq; vlla ꝯditione, & pacto, vt eam vel patrẽ filio ſpurio reſtituat, ꝯcepta tamen ſpe, qua credit, & ſperat ipſum ea bona reſtituturũ. Reſpondet Couar. lo. cit. quẽ ſequitur Azor. d. p. 2. lib. 2. c. 10. q. 5. tuta conſcientia illum poſſe ſibi retinere, ac tutò etiam poſſe ea filio ſpurio tradere; qa, non tradit ex debito bona patris, ſed gratis, ac liberaliter donat vt ſua, & hoc locum ẽt habet in eo, q ea bona acceperit, ſciẽs ſub ea ſpe eſſe ſibi relicta, facit Hie. Lau. in deciſ. Auenion. deciſ. 42. num. 3. dum inquit ſpurium (ceſſante fraude)

Digitized by Google

de) inſtitui poſſe ab hærede patris, & in paternis bonis.

Imo ſecundum Bal. conſ. 242. in 2. vol. Corn. conſi. 236. volu. 2. quos referunt, & ſequuntur Couar. loc. cit. nu. 5. & Cardinalis Paleot. trac. de noth. & ſpur. capit. 44. quando
21 † teſtator inſtituit hæredem, & rogat eum, vel fidem accipit ab eo, vt reſtituat hæreditatẽ arbitratu ſuo, cui, & quibus voluerit, tunc hæres poteſt hæreditatem reſtituere filio ſpurio teſtatoris, & hoc habet locum in conſcientiæ foro, ſecundũ prædictos, & etiam in iudiciali, ſi talis heres ſic inſtitutus hæreditatem ſibi peruentam ipſi ſpurio in teſtamento relinquat, quia tunc non præſumitur factum in fraudẽ; nec fiſcus ipſa bona ab eis auferre poteſt. Bart. in l. is qui. nume. 3. vbi Alex. num. 6. ff. de vulga. & eſt communis ſententia. Clar. in §. teſtamẽtum. quæſt. 31. num. 5. Quod intel-
22 lige, vt procedat † niſi aliquæ coniecturæ fraudis concurrerent, puta quia ille inſtitutus, dum viueret, permiſiſſet iſtum filium ſpurium huiuſmodi bona poſſidere, vel ſimiles, vel quando is, cui pater bona ſua donauit ſtatim, vel ex paulo tẽporis interuallo ea ſpurio reddiderit. ita Couar. d. num. 5. & Clar. num. 5. & pulchrè declarat D. Io. Baptiſta Coſta tract. de portione rata q. 4. num. 11. vbi inquit, quòd cõſiſtit inſtitutio, aut legatum ad fauorem patris, vel fratris vxoris non obſtãte ſtatuto, quod prohibet, ne maritus poſſit hæredem inſtituere vxorem, nec eidem legare, cũ non ſufficiat ſuſpicio ſimplex, niſi aliunde conſtet de fraudolẽtia; & ſic declarari poteſt ſtat. 90. in ciuilib. Papiæ.

23 Scias tamen, quòd prædicta † omnia intelligenda ſunt, primò, vt procedant in filio ſpurio non legitimato; nam ſi eſſet legitimatus, poſſet etiam a patre hæres inſtitui, & ei quocunque titulo relinqui: quinimo ſi eſſet a patre in teſtamento pręteritus, illud rumperet ad inſtar legitimi Clar. d. §. teſtamentum q. 31. num. 6. & q. 84. & ratio eſſe poteſt quia legitimatio eſt primaria inſtitutio ad primæuum ſtatum naturæ. capit. tanto. qui fil. ſint leg. & ideo illa conditio, ſi deceſſerit ſine filijs legitimis & naturalib. impletur per legitimatum, vt de communi, & probabiliori opinione teſtatur Rol. a Valle conſi. 83. nu. 19. volum. 3. & latiſſimè Menoch. de præſump. li. 4. pręſump. 79. facit D. Io. Baptiſta Coſta tract. de fact. ſc. & ign. tom. 1. diſt. 17. cen. 1. num. 5. poſt Peregrin. de iu. fiſci tit. 18. Se-
24 cundo, vt non procedat † ſi ſpurius inſtituatur a fratre ſuo, vel ab alijs tranſuerſalibus, quia quoad eos nõ eſt ſpurius, nec reperitur prohibitum, omnia namque licent, quę ex preſſè non ſunt prohibita. Rolan. a Val. conſi. 87. num. 18. & ſeq. vol. 3. Rimin. iun. conſ. 447. nu. 7. & ſeqq. vol. 4. Tertiò limita nõ procedere in nepote legitimo, & naturali ex filio ſpurio, qui inſtitui poteſt, modò abſit contẽplationis ratio, fraudiſque ſuſpicio eſſet. Crauet. cõſ. 868. in fi. vol. 5. Clar. in §. teſtamẽtũ q. 32. D. Menoch. de præſump. lib. 4. præſump. 96. nume. 19. & ſeq. D. Coſta tract. de fact. ſc. & ign. cent. 1. diſt. 61. nu. 12. facit opt. Sair. in florib.

rib.deciſ.caſ.conſc.lib.1.titu.11.de fil.presb.deciſ.9.vbi refert per Rot. Rom.deciſum fuiſſe, quòd filij legitimi filiorũ presbyterorum non excluduntur ab eorum beneficijs, & alijs, quamuis filij ſpurij omnino excludantur. Conc. Trid. ſeſſ. 25.cap.15.de refor. Quartò limita, ſi pater aliquid reliquerit ſpurio ſub conditione, ſi legitimatus fuerit, vel cum fuerit legitimatus Bal. conſil.146. nu.3. vol.1. Durant. de art.teſtan.ti.1.caut.vlt.n.15.Claud. Bertaz.in addit.conſilio 437. crim. lib.2.lit.a. Bart.eius, patris vbi latè. Aduertas tamen, quod ſpurius a teſtatore patre vſufructuarius relictus, donec Rex Franciæ hæres inſtitutus ab eo venerit ad adeũdam hæreditatem non poteſt dictam hæreditatem habere, nec etiam donec impleatur prædicta conditio, cum præſumatur in fraudem legis facta, quia cum ſpurius ſit omnino incapax, illa ꝯditio dicitur adiecta per teſtatorem in fraudẽ, vt ſpurius fruatur bonis, vt præclariſſimè conſuluit Corn.cõſ.217.per tot. vol.3.

25 Adde etiam, quòd licet † ex iure ciuili ſpurijs filijs, ex inceſtu, adulterio, ſacrilegio ſuſcepti alimenta nõ debeãtur, vt in auth.ex complexu. C.de inceſt.nupt.l.licet patri. C.de naturalibus liber ad fi. iure tamen canonico, qđ in hac parte potius, quam ciuile eſt ſeruandũ, teſte Couar.in epitom. par.2.ca.8.§.6. num. 7. vbi teſtatur ita vſu receptũ eſſe, & hanc eſſe communem doctorũ ſententiam, alimẽta debentur, quæ per naturale ius denegari minimè poſſunt, vt latè probat Rimin. iun. conſi.380.a num.12.& ſeqq. vol.4.

26 Nec † ius ciuile in dicta authentica ex complexu. priuat filios ſpurios alimentis ſimpliciter vitæ neceſſarijs, quę iure naturali filijs quibuslibet debentur, nec poſſunt lege, aut poteſtate humana tolli ſecũdum communem opinionem, ſed voluit adimere filijs ſpurijs in odiũ criminis paterni alimẽta, cum poſſunt aliunde ali, præter quam a patre Azor.par.2.inſt.mor. lib.2. cap. 12.q.47.Molin.de iuſt.tract.2.diſp. 168.verſic. obſerua Lel, Zecch. in ſum. mor. theol. par.2.cap.57.§. licet tamen. tit. de ſucceſſ. ad inteſtat. D. Io. Baptiſta Coſta tract. de fact.ſc.& ign. diſtin. 17. cent.1. nu. 5.tom.1.

27 Quod procedit etiam † in filio ſpurio presbyteri, cui alimenta pręſtare poteſt.& debet pater tuta cõſcientia nõ obſtantibus duab.cõſt. Pij V. in quib. videtur omnino decernere, & prohibere, ne patres hiſce filijs alimenta præbeãt, qa vt docet Nau.in tract.de ſpolijs cleric.§. vlt.nu.9.& ſeqq. dictæ conſtitutiones Pij V. ius commune non abrogant, ꝙ habetur in c. cum haberet. de eo, qui dux. in matr. quam pol. per adult.& eſt cõmunis opinio in illo cap. idem habet. Rot. Rom. in nouis.par.1.deci.505.Dec. in c.clerici.nu.2.de iudic.& hęc ſententia, ſecũdum Azor.par.2. inſt.mor. lib. 2.ca.12.q.4. citra periculum teneri poteſt, ita vt liberum ſit patri nõ ſolũ ex bonis patrimonialibus, & prophanis; ſed etiã ex redditibus eccleſiaſticis filio ſpurio alimenta relinquere.

28 Imo filias † ſpurias dotare, qa dos ſuccedit loco alimentorũ, ſecundũ communem, & Bar.in his term.

term.in l. vxorē. §. pater naturalis, ff.de leg.3.& in puncto ex communi ſententia concludit Cardin. Palæot.tract.de noth.& ſpur. c.49.vbi citat Abb.conſi.50.& 115.lib.2. Ripa in l.1. ff.ſolut.matr. nu.66. Boer. deciſ.127.nu.11. idem tenet Azor. d.cap.12.q.5.D.Coſta tract.de facti ſci.& ign.tom.1.cent.1.diſt.61.nu. 10.Nauar.loc.cita.poſt Rimin.iun. conſil.380.a nu.38. & ſeqq. volu.4. vbi inquit, quòd cauſa dotis non eſt minus fauorabilis, quàm cauſa alimentorum, vide Claud. Bertaz. loc.cit. vbi tradit, quænam quantitas poſſit relinqui in hoc caſu pro dote.

Sed hęc omnia declara procede
29 re primo in filijs † qui aliunde non habent, quo ſe alant. l.ſi quis a liberis, §. ſed ſi filius.& §. ſolet. ff.de lib. agnoſc.& tradit Nau. in d.tract. de ſpolijs cler.§.19. num.10. & ſcribit poſt alios D. Io. Bapt. Coſta tracta. de fact.ſcien.& ignor.cent.1.diſtin. 22. num.13. tom.1. & latè declarat Aym.Crauc.conſ.199. per tot.par. 1.& ſuperius notauimus. Secundò vbi legatum alimentorum modū non excedat,quia aliàs fraus præſumeretur, ſi in magna quātitate darentur.Bald.nouel.in tract.de dotę par.6. priuil.16.col.4. Rolan.a Val. conſ.74.nu.40. Bald.conſ.258. vol. 1.& conſi.75.vol.3.

31 Vnde infertur † ex Riminal.iun. conſ.380.n.44.& ſeqq.vol.4. quòd cum alimenta ſolum debeantur in vita,& morte finiantur. l.cum hi.§. conſtat. ff. de tranſact. l.nulla. ff.de alim. & cib. lega. & ideo reſpectus alimentorum, vt inquit Dec.conſ. 311.nu.4. non attendatur mortuo
30 filio ſpurio, † quòd defuncto ſpurio non tranſeunt ad eius hæredes nec ratione proprietatis, quia non valeret legatum, nec ratione alimentorum, quæ cum vita finiunt, ſed talia bona reuerti debent ad patrem ſpurij. Dec.loc.cit.vbi cōcludit,quòd patris bona,quę apud ſpurium reperiūtur ad hæredes patris reuertuntur. Rimi.iun.d.conſ.380. nume.53. & ſeqq. & citat Azon.in ſum.C.de natur.liber.col.1. dicentem, quicquid pater dedit filio per ſe, vel per alium totum retractum legitimæ ſoboli reddendum eſt, idemq; ſequuntur Bald.& Salic.in l.1.C.de natur.liber.

Ex quib. pariter infertur, quòd
31 † dos data filiæ ſpuriæ cedēs in cauſa alimentorum, ea mortua,ad maritum non pertinet, nec ad eius filios, ſed ad eius patrem reuerti debet. Rimin.loc.cit.nume.53. quod ante eum tenuit Ripa in l.1. nu.70. Alciat.nu.24. Bologn.num.114. in fi. ff.ſolut.matr.poſt Abb.conſi.50. & plenius repetit conſ. 115. part.2. vbi in terminis tradit filium relictum ſuperſtitem ex filia ſpuria nupta prædefuncta marito, non ſuccedere matri, ſed hæredes patris filię,
32 quia † dos data fuerat filiæ ſpuriæ loco alimentorum, & alimenta ſolum debentur in vita, & per mortē terminantur. d. l.nulla. Surd. tract. de alim. ti.5. quæſt.7. nume.1. & 2. Claud. Bertaz.in addit. conſil.437. crim.lib.2.in fin. Barto. eius patris, vbi dicit ſic obtinuiſſe. D.Ioan.Baptiſta Coſta tracta.de fact.ſcien. & ignor.cent.1. diſt.61.nu.9. & ſeqq. tom.1.vbi dos data ſpuriæ de bonis fideicommiſſi poſt eius obitum de

bet

bet reſtitui fideicommiſſario, & declarat quando.

Hoc tamen procedit ſecundum Io. Lup. in cã. per veſtras ſub num. 3. §. 24. de don. inter vir. & vxor. &
33 Rimin. d. conſi. 380. num. 68. † vbi maritus ſciuit ante cõtractum matrimonium mulierem in vxorem acceptam eſſe ſpuriam, quia ſibi debet imputare, qui cum tali contraxit, debuit enim cautius negotiari. arg. cap. nuper de donat. inter vir. & vxor. & ideo pręter alimenta totum reſiduum tenetur reddere patri, vel eius hæredibus; ſecus verò vbi maritus ignorauit eam eſſe ſpuriam, vel aliàs illegitimam, quia ex quo de fraude non participauit, iuſtum eſt, quòd ab eo non auferatur; quam diſtinctionem nouiſſimè comprobauit egregiè D. Coſta d. diſt. 61. nume. 6. & 16. ſcientia autem in marito non præſumitur, cũ mulier eſt forenſis; ſecus verò inter compatriotas. Riminal. iun. d. conſi. 380. in fin. D. Coſta d. num.
34 6. qui num. 16. limitat † pro marito ſciẽte, ſi adeſt pactum in inſtrumẽto dotali de dote lucranda; vel niſi in mariti patria, & domicilio extiterit ſtatutum de dote lucranda premortua vxore, vt habetur Papiæ in ciuilibus ſtat. 121. quod etiã prius notauit Rolan. a Val. conſil. 74. nu. 53. cum ſeq. vol. 1.

Addit quoque Claud. Bertaz. vbi ſupra, & citat Abb. d. conſil. 115. num. 2. & Io. Lup. d. nume. 3. Paleot. in d. tract. de noth. cap. 50. num. 3. & D. Menoc. conſ. 60. nu-
35 mero 10. quòd cum † huiuſmodi dos verè debeat habere alimentorum naturam, ſi poſt mortem viri ad ſpuriam dos reuertatur, poteſt per hæredes, vel ſucceſſores patris ab ea auocari, ita vt ipſe habeat rãtum alimenta in bonis patris. ita Rolan. a Val. d. conſi. 74. nume. 49. & conſi. 85. num. 13. lib. 3.

QVAESTIO VI.

Si Titius ſponte, & actu donauerit Caio prædium donatione inter viuos, quam inſinuare iuxta leges, & ſtatuta oblitus eſt, an poſſit Caius tuta cõſcientia prædiũ illud poſſidere, vel teneatur per monitorium hæredibus Titij reſtituere, vel reuelare, cum talis donatio lege humana ſit nulla: & ſic latè declaratur, an cõtractus in foro exteriori nullus ob defectum ſolennitatis, ſit validus in conſcientiæ foro.

SVMMARIVM.

1 *Iuri naturali ſtandum eſt in contractu minus ſolenni, ſi fraus abeſt, declaratur nu. 30.*

2 *Teſtamentum minus ſolenne an debeat in foro conſcientiæ obſeruari, vide nu. 10. & ſeq.*

3 *Legatarius, vel hæres, qui ex teſtamento minus ſolenni conſequi nequit, an res hæreditarias furari poſſit.*

4 *Contractus iure ciuili nullus in conſcientia eſt nullus, quod procedit in teſtamento, & declaratur num. 10. & 13.*

5 *Poteſtas condendi leges ciuilis foret niſi ſubditi eiſdem legib. in foro conſcien. obedire tenerentur.*

6 *Matrimonij forma, & materia quænam ſit.*

7 Na-

7 *Naturæ maximè conſentaneum eſt, vt fraudes tollantur.*

8 *Lex, quæ præſumit fraudem ex defectu ſolennitatis, etiamſi conſtet de veritate in ipſo actu minus ſolenni, cur annullet etiam in foro conſc. ipſum actum, declara, vt nu. 12. & ſeq.*

9 *Solennitates requiſitæ in alienatione bonorum eccl. vel minorum ſi omittantur, nullam reddunt ipſam alien. in foro conſc.*

10 *Lex, quę in contractu, vel vltima voluntate requirit certam ſolennitatem, quando obliget in foro animæ.*

11 *Contractus ab vxore conſtante matr. ſine licentia viri, vel a minore factus ſine ſolenn. requiſitis, an ſit nullus in foro conſcien. etiam iuramento confirm.*

12 *Lex ſuper pręſumptione fundata, quæ præſumit ob defectum probationis non obligat in conſcientia illos qui de veritate certi ſunt, & nu. 37.*

13 *Contrahentes, quando obligentur ex contractu a iure prohibito ad reſtit. acquiſitorum, & nu. 15.*

14 *Lex prohibitiua ſemper intelligitur habere clauſulam derogatoriam, & annullatiuam.*

15 *Fraus, & dolus excepti in actu ſemper intellig.*

16 *Legatum, vel hęreditatem ex teſtamẽto minus ſolenni quis retinere poteſt, donec per legitimos hæredes petitum fuerit.*

17 *Venientes ab inteſtato non obſtante teſtamento minus ſolenni poſſunt tutò hæreditatem petere, & retinere.*

18 *Hæredes ab inteſtato tutò poſſident bona ante iudicis declarationem, ideſt teſtamentum eſſe nullum.*

19 *Hæredes ab inteſtato cur non peccant ſcienter contraueniendo voluntati teſtatoris minus ſolenni.*

20 *Poſſidens titulo minus ſolenni quando hęredibus legitimis, etiam non petẽtibus reſtituere teneatur in foro cõſ. & nu. ſeq.*

21 *Leges irritantes contractus, vel vltimas voluntates non ſunt pœnales, ſed præceptiuæ.*

22 *Hæres extraneus inſtitutus in minus ſolenni teſtamento omiſſis conſanguineis indigentibus ad quid teneatur.*

23 *Hæres, qui non confecit inuentarium, cur teneatur in foro iudiciali vltra vires hæreditarias, ſecus in foro animæ.*

24 *Hæres in foro conſcientiæ non tenetur ad plus, quam defunctus tenebatur.*

25 *Debitor non tenetur vltra eius vires ad ſoluendum creditoribus.*

26 *Aduocatus creditoris an iuſtè poſſit vrgere hæredem ſine beneficio inuentarij, vt ſoluat vltra vires hæredit.*

27 *Hæres ab inteſtato in foro iudiciali legata in minus ſolenni teſtamento relicta ſoluere non tenetur. & numero 29.*

28 *Solennitates iuris ciuilis cur fuerint inductæ in vltimis voluntatibus, & contractibus.*

29 *Hæres ab inteſtato cur legata in minus ſolenni voluntate relicta ſoluere non teneatur in foro animæ.*

30 *Actus omnis tribus adhibitis conficitur.*

31 *Obligatio naturalis an oriatur ex contractu, vel teſtamento minus ſolenni.*

32 *Legata ad pias cauſas in minus ſolenni teſtamento hæres ab inteſtato præſtare tenetur, & quando, & numero ſeqq.*

33 *Hæres ad pium legatum præſtandum ex minus ſolenni actu compelli poteſt excommunicatione.*

34 *Teſtamentum coram duabus, vel trib. perſonis cũ interuentu Parochi quando, & vbi ualeat.*

35 *Textus in c. cum eſſes. de teſtam. vt intelligendus.*

36 *Schedula a patre ſcripta continens eius vltimam voluntatem valet, quoad eius filios, & ad pias cauſas.*

37 *Sententia iudicis quando non obliget in conſcientia.*

38 *Furto rem ſuam conſequi quando liceat.*

39 *Opinio Molinæ, quod tantum contractus ſine debitis ſolennitatibus ſint nulli etiam in foro conſc. affertur, & declaratur. nu. 41.*

40 *Teſtamenta, & aliæ vltimę voluntates in foro exteriori nullæ cur valeant in foro conſc. ſecundum Molin.*

41 *Opinio Molinæ in hac quæſtione vt intelligenda*

42 *Legumlatotes noluiſſe actum ſine debitis ſolennit. irritare, ſed fraudes tollere, vt cognoſcatur.*

43 *Lex vlt. C. de fideicom. explicatur.*

44 *Hæres ab inteſtato dubitans vel voluntate teſtatoris &c. quid agere debeat.*

45 *Hæres ab inteſtato, quando, & quomodo cogi poſſit ſoluere legata in minus ſolenni teſtamentlo relicta.*

46 *Principes in ſuis regnis quid conſtituere deberent pro quiete conſcientiarũ ſubditorũ ratione cõtract. & teſtam. minus ſolen.*

47 *Hæres ex inualido teſtam. ob defectum ſolennitatum cur non teneatur reſtituere ante iudicis condemn. & quando.*

48 *Hæres ex teſtamento ipſo iure, irrito cur ante hæredum petitionem non teneatur reſtituere.*

49 *Conſuetudo inducere poteſt, quicquid inducit priuilegium, vel lex.*

50 *Hæres in minus ſolenni teſtamento ſcriptus an teneatur in foro conſc. legatarijs in eod. teſtamento nuncupatis res legata tradere.*

IN hac graui, difficili, quotidiana, & perutili quæſtione, quam poſt alios ad vtranque partem diſputant Couar. in cap. cum eſſes. de teſtam. a nu. 6. D. Menoch. de præſump. libro 1. q. 80. Molin. tracta. 2. de iuſt. diſp. 81. tom. j. affirmatiuam partem tuentur Adrian. quolib. 6. conclu. 2. Syluest. verb. hæred. 3. q. 7. Medin. de reſt. q. 23. ad finem Panorm. in c. quia plerique de. in integrum reſtitu. Ripa, Alciat. & alij iuriſperiti in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. cui opinioni fauet Greg. Sair. in claui lib. 3. c. 7. nu. 8. circa finem, & aiunt, Caium poſſe prædium illud ex tali donatione in foro exteriori ob defectum ſolennitatis inualida incolumi conſcientia poſſidere ea
1 potiſſimũ ratione, quia † vbi fraus deeſt, & dolus, ſtandum eſt iuri naturali, & contractus tenet, etiam lege ciuili, vel canonica obſtante, & ſecus facientes propriam lædunt conſcientiam. Abb. loc. cit. & in c. cum omnes. de teſtamen. Ripa in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. nam quos natura ligat, hos etiam conſcientia obligat. Bald. in l. 2. C. de vectig. cõmiſſ. lex enim ciuilis fundata ſuper præſumptione, reijcitur in foro cõſcientię, in quo ſola veritas attenditur. c. tua nos. & c. is qui per fidem. de ſponſal. Nau. in man. c. 23. n. 42.
2 Quod procedit † in vltima voluntate

Prouera l ius queſtionis intelligentia vi oĩno pr. noſtrati non. qq. i 4. q.

tate, quæ etſi minus ſolennis ſit, in foro tamen conſcientiæ eſt obſeruanda ceſſante fraude, & dolo; & proinde relicta in tali minus ſolenni diſpoſitione in eodem foro debentur, & qui ea hoc titulo poſſidet, eſt tutus in conſcientia, ſecureque retinet, ita poſt prædictos intrepidè tenet Fran. Mantic. de coiect. vlt. vol. lib. 2. titu. 14. nu. 10. cũ ſeqq. affirmans hanc eſſe magis cõmunem; & veriorem, & pro ea affert. quattuor fortiſſima fundamenta; hanc quoque ſententiam videtur ſequi Sot. libro 4. de iuſt. & iu. q. 5. art. 3. & plura argumenta pro hac parte adducit nouiſſimè Molin. d. diſp. 81. in prin. tract. 2. de iuſt. to. 1. vbi ſequenda eſſe in foro conſcientiæ profitetur, vt refert etiam ac probat Ala in tractat. de aduoc. chriſt. par. 1. q. 66. Hinc Bald. & Iaſ. in l. 1. nu. 7. C. de teſtam. tenent, ꝙ
3 legatarius † vel hæres inſtitutus in teſtamento minus ſolenni, quod probare nequit ob detectam inhabilitatem teſtium, dato, quòd in iudicio contentioſo obtinere non poſſit; nihilominus poteſt quocunque ingenio in foro conſcientiæ furari res hæreditarias; idem tradit Alex. conſ. 13. incip. viſo. lib. j. And. ab Exea in repe. c. canonum ſtatuta. nu. 334. de conſt. quod quidem erroneum eſſe demonſtrat D. Menoch. de præſump. d. lib. 1. q. 80. nu. 34. poſt Couar. lib. 1. var. cap. 2. numero 15.

Partem verò negatiuam tenent Couar. lib. 2. in reg. peccatum. par. 2. §. 3. nu. 10. de reg. iu. in 6. & in ca. cum eſſes. de teſta. a nu. 6. Victor 2. 2. in prin. de reſt. Ledeſm. 2. 4. q. 18. art. 1. dub. 12. quam ſeptem fundamentis ſuffulcit Mantic. vbi ſupra nu. 1. cum ſeqq. licet ipſe priorem probet: hanc etiam negatiuam ſequuntur D. Menoch. de præſump. d. q. 8. per tot. vbi pulchrè. Gutierr. lib. 2. can. qq. c. 25. nu. 11. verſ. ſecunda opinio. vbi latè ex Anch. & alijs; & hanc eſſe tutiorem, probabiliorem, & veriorem tradunt Michael Salon. 2. 2. q. 61. ar. 4. & Petr. Arrag. ibi q. 62. de dominio, vbi pluribus argumentis, & rationibus eam cõ-
4 probant aſſerendo † contractum donationis, vel teſtamentum iure ciuili nullum in conſcientia nullũ eſſe, & deficientibus iuris ſolennitatibus, quæ in inſtrumentis dicuntur ſubſtantialia, ſecundum D. Menoch. de præſump. lib. 2. præſump. 82. num. 1. illum, qui ita poſſidet, teneri ad reſtitutionem; ita etiam ex magis recepta, & magis tuta opin. in animæ iudicio concludit, & pluribus rationibus, & fundamentis comprobat Hier. Cæual. in ſpecul. comm. opin. q. 71. poſt nu. 8.

Et ratio eſt, quia cum Reſpublica ciuilis præter ius naturale, ac diuinum poteſtatem habeat leges iu-
5 ſtas condendi, quæ ſanè † poteſtas vana, & inutilis foret, niſi ſubditi huiuſmodi legibus in conſcientia obedire tenerentur, vt pulchrè probat ex D. Thom. 1. 2. q. 96. ar. 1. Sair. in claui lib. 3. ca. 6. nu. 12. poſt Card. Bellar. contr. 5. lib. 3. ca. 11. per tot. & leges humanas iuſtas vim habere in foro conſcientiæ confitentur Pan. & ceteri, cum quibus diſputatur: poſſitque Reſpublica, & Princeps naturalem voluntatem ciuium cohibere in ſuis diſpenſan-

dis rebus, & modum eis præſcribere, ſicut fecit per Conc. Trid. circa matrimonia, quę niſi fiant cum certis ſolennitatibus, irrita ſunt, licet
6 † forma matrimonij eſſentialis ſit ſolus mutuus conſenſus; hoc eſt materia matrimonij eſt expreſſio mutuæ traditionis, qua quilibet ſponſorum tradit alteri ſui corporis poteſtatem: forma verò eſt expreſſio mutuæ acceptationis, qua quilibet acceptat traditionem ſibi per alterum factam, vt rectè docet Tho. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 2. diſp. 5. Alex. Peſan. ad D. Thom. 3. p. quæſt. 42. diſp. 2. de matr. conſequens eſt, vt eiuſmodi contractus, & teſtamenta minus ſolennia legibus humanis inualida nullam vim in conſcientiæ foro ad dominium transferendum habeant.

Errant ſanè dicentes huiuſmodi leges eſſe contra naturā, ne quis poſſit diſponere de ſuis rebus, cū nihil naturalius ſit, quàm bonorū propriorum communicatio; quia
7 q̄ † maximè eidem naturæ conſentaneum eſt, vt fraudes tollantur, & deceptiones, quas in contractibus, & vltimis voluntatib. humana fallacia extrueret. Io. Baptiſta Corrad. d. q. 84. par. 1. & Salon d. arti. 4. facit Ant. Marius de Canib. conſil. 2. nu. 432. in mater. feu. in cauſa Epiſcopi Papięſ. vbi inquit, quòd malitijs & malignantib. prorſus eſt obuiandum: vide D. Menoch. d. q. 80. nu.
8 16. vbi concludit, quòd quādo † lex præſumit fraudem ex defectu ſolēnitatis, etiam ſi tunc conſtet de ipſa veritate; attamē actus ille minus ſolennis non debet obſeruari etiā in foro animę, cum lex illa poſitiua habeat actum illum pro non confecto & cōfirmari poteſt primo, quia ſi contractus iure canonico, vel ciuili ob defectum ſolennitatis nullus eſſet validus in foro conſcientiæ, nullius ſanè momenti eſſet lex, quæ illum nullū efficeret, imo verò eſſet iniqua, cum vi illius nullus talis contractus eſſet in ſeipſo, & in conſcientiæ foro inualidus, & in exteriori foro abſque culpa mortali peti non poſſet, vt iuxta eam canonicam, aut ciuilem legem nullus pronunciaretur. Vnde cum hæc abſurda ſint, dicendum eſt abſque dubio eiuſmodi contractus nullos re ipſa eſſe non minus in conſcientia, quàm in foro exteriori. Secundò comprobatur eo exēplo, quòd
9 † ſi lex ſtatuat obſeruari debere certas ſolennitates in alienatione bonorum eccleſiæ, vel pupillorum, & minorum, & id quidē ob ſuſpicionem deceptionis, & doli, etiāſi conſtet nullum dolū, nullam deceptionem interceſſiſſe; attamē alienatio facta non ſeruata ſolennitate, etiam in foro conſcientiæ valida nō erit. c. 2. de reb. eccl. nō alien. in 6. & in ſpecie Bar. & alij in l. cum, ij. §. eam tranſactionē. ff. de tranſac. Fely. in c. cauſam. nu. 6. de iudic. & alios refert, & ſequitur D. Menoc. loc. cit. vbi diligenter ſatisfacit rationibus, & argumentis ɔ̄triæ partis: vide Azor. par. 1. inſt. mor. lib. 5. c. 16. q. 17. §. ſed contra. vbi diſtinguit de factis contra legem, vel in fraudem legis. Facta autem contra legem, vt alienationis bonorum eccleſiæ, vel minorum ſine ſolennitatibus, ſiue conditionib. legis irrita ſunt, & pro infectis habentur.

In

In quorum opinionum controuerſia licet vtraque habeat grauiſſimos auctores, & vtraque ſit probabilis, & videatur tuta, mihi tamen pace tantorum virorum, quorum certè diſcipulus eſſe vix mereor, diſtinguēdum ſic videtur. Primo, aut
10 † lex, quæ in contractu, vel vltima voluntate requirit certam ſolennitatem, fundatur, & condita eſt principaliter ob ſolam rationem, & nō ob ſolam præſumptionem, aut è contra. Primo caſu, ſi vſu recepta eſt ſine dubio obligat in foro conſcientiæ. Coua. lo. cit. vbi inquit, quòd lex iuſta nec a præſumptionem fraudis præcipuam, & vltimam, ac finalem rationem habens, ſicut in exteriori iudicio ſeruanda eſt etiam ſi conſtet nullā ſubeſſe in actu contractus, vel teſtamēti fraudē, ita etiam in interiori animæ iudicio, vt etiam colligitur ex adductis a Borgon. deciſ. 21. nu. 64. par. 3.

Vnde expreſſe tenet Couar. ibi.
11 † contractum ab vxore conſtante matrimonio ſine licētia, viri, ſiue a minori ſine ſolēnitatib. a iure, vel ſtatuto requiſitis eſſe nullum in foro animæ, nec ex eo rem acquiſitā poſſe alterā partem iuſtè obtinere, aut retinere in eodem etiā foro animæ, vt pulchrè declarat D. Menoch. d. q. 80. n. 37. vbi falſum dicit huiuſmodi mulierem, aut minorem teneri in foro conſcientiæ ad ipſius cōtractus obſeruationem, etiā ceſſante omni fraude & dolo: vide Io. Gutierr. d. lib. 2. can. qq. c. 25. num. 10. verſ. contrarium. tamen vbi de magis cōmuni, & veriori authorū ſententia cōcludit, quòd cōtractus factus ab vxore ſine licentia viri nō firmatur iuramēto, etiam ſi eius religio magna ſit in præiudiciū viri; iuramentum enim nō eſt ſeruādū, quoties vergit in alterius præiudicium, vt in c. cū cōtingat. de iureiu. & in c. quāuis pact. cum ſimilibus de pact. in 6. ſine tamē viri præiudicio ſuſtinetur ratione iuramenti etiam ſi aliter diſponeret ſtatutum. Azor. par. 1. inſt. mor. lib. 5. c. 26. q. 9. ſecus deficiente iuramēto l. Lāce. in conſuet. Alex. verb. vxori q. 5. num. 25. Non poterit tamen ipſa vxor agere aduerſus contractum ab ea iuratum, vt ex Imol. & Alciat. in d. c. cum contingat. reſoluit Gutier. loc. cit. faciunt adducta per Ferrar. in prax. Papien. in for. lib. in act. real. in glo. veris ac legitimis, nu. 44. vbi Theod. Meda inaddit, quod verum eſt ſi ſtatutum procedat ipſo iure annullando; aliàs nō: & ſic conciliari poteſt opinio Alç tract. de aduo. chriſt. p. 1. q. 67. & aliorum contrarium tenentium, vide, vt infra nu. 13.

12 Vbi verò lex † ſuper ſola præſumptione fundatur, & præſumit ob defectum legitimæ probationis, non obligat in conſcientia illos, qui de veritate in cōtrarium certi ſunt; & ſic intelligendi ſunt Pan. in c. canonum ſtatuta. nu. 10. de conſt. Ang. in ſum. verb. lex, nu. 4. Silueſt. eod. q. 9. Tabien. eodem nume. 28. q. 27. circa med. Alph. de Caſtr. lib. 1. de poteſt. leg. pen. cap. 5. docum. . in fi. & ita loquitur. tex. in d. c. is, qui fidē de ſponſ. vt declarat Couar. in c. cū eſſes. de teſtam. num. 9. & in epit. de ſponſ. c. 4. §. 1. nume. 5. & 6. & docet D. Menoch. d. q. 80. nume. 16. & in

hoc caſu monitorium non obligat ad reſtituendum, vel reuelandum.

Secundò aut lex, quæ per rationē præcipuè condita eſt, reſiſtit, & prohibet omnino actum fieri annullando ipſo iure, aut non. Primo
13 caſu † ex tali prohibito contractu, vel vltima volũtate nõ poteſt quis in vtroq; foro retinere bona acquiſita; vel legatũ poſt legitimam interpellationem hæredum venientium ab inteſtato, vel aliorum, quorum de iure intereſt. Io. Petr. Ferrar. in prax. Papienſ. in for. lib. quo pet. hære. ex teſt. in glo. ac etiam, nume. 7. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 6. diſp. 33. nu. 2. & ideo virtute momonitorij reſtituere, vel reuelare tenetur. Hoc tamen venit notan-
14 dum, quod † lex prohibitiua ſimpiiciter loquens ſemper intelligitur habere clauſulam derogatoriã, & annullatiuam actus, vnde nõ eſt neceſſe, quod vltra annullet, quia prohibendo ſatis dicitur annullare. §. ſi aduerſus. inſt. de nup. l. non dubiũ, C. de legib. vbi Iaſ. qui hoc declarat: pulchrè Azor. par. j. inſtit. mor. lib. 5. c. 16. q. fin. vbi dicit regulam illam iuris vtriuſque, multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent, procedere, quando ex alia lege, iure, vel ratione certa, & manifeſta conſtat illa rata eſſe, & firma. & ſic ſoluuntur obiectiones glo. in c. vides diſt. 10. & cap. quæ contra. de reg. iu. in 6.

Quando autem nõ prohibet in totum, ſed cum certa ſolennitate permittit, eo in caſu non tenetur ad reſtitutionem, niſi poſtquam in iudicium vocatus fuerit, & condẽnatus: intellige tamen in vtroque
15 caſu, dummodo † omnis fraus, & dolus ceſſauerit, quia ſemper in actu intelliguntur, dolus, & fraus excepti. l. creditos. §. lucius, ff. mãd. quod procedit etiam ſtante monitorio, quia niſi ex indicijs, & propalationib. virtute ipſius monitorij forſan in iudicio factis, vel fiendis probabiliter credat ſe a iudice condemnari poſſe, reſtituere, vel reuelare non tenebitur; quia cum non teneatur ad talem reſtitutionem, niſi poſt iudicis condemnationẽ, non tenebitur quoque reuelare, niſi poſſit ad hoc probabiliter cõuinci, & cõdemnari, vt ſi nullam iuſtã litigandi cauſam vel ſe tuendi habeat, quia per monitorium, vel litis cõteſtationem conſtituitur in mala fide, ac proinde peccaret mortaliter, & ad reſtitutionem cum expenſis teneretur defendendo cauſam iniuſtam, & vexando aduerſarium: & ſic credo eſſe intelligendum D. Menoch. loc. cit. nu. 3. vbi dicit ſufficere, quòd hęres, vel legatarius huiuſmodi ſit conuentus, vt ad reſtitutionem in foro animæ teneatur. & hæc diſtinctio colligitur ex Cur. ſen. cõſ. 71. incip. Princeps. nu. 14. & ſeqq. Bertazol. conſ. 25. li. 1. Lancell. Gallia in conſuet. Alex. rubr. vt maritus non poſſ. relinq. vxo. D. Menoch. de præſump. d. q. 80. nume. 31. Borgn. d. deciſ. 21. nu. 64. circa fi. Gutierr. lib. 2. can. qq. ca. 25. numero 11.

Hinc infertur primò, quòd quis
16 poteſt † ſibi retinere legatum, vel hæreditatẽ ex teſtamento minus ſolẽni, vt tradit Matheſ. ſin. 4. incip. nota mirabilem. & Capic. deciſ. 81. quouſq; fuerit oppoſitum cõtra ta-

le te-

le teſtamentum per veniẽtes ab inteſtato. D. Menoch. d. num. 31. poſt Sot. d. lib. 4. de iuſt & iur. q. 5. art. 3. vbi inquit, ſi nuncupatus hæres in minus ſolenni teſtamẽto fortè hæreditatẽ poſſidet, dũmodo omnis fraus, & dolus abfuerit, non teneẽ hæredibus ab inteſtato reſtituere, quouſq; in iudicium vocatus, & cõdemnatus fuerit, & eodem modo de legatario, vel donatario dicendũ eſt, ita in puncto concludit, & probat ex veriori, & magis communi ſententia Gutier. lib. 2. can. qq. c. 25. nu. 11. verſ. rurſus. Lud. Carbo. de reſt. q. 45. in 2. concl.

17 Veniens † autem ab inteſtato ſtã te teſtamento minus ſolenni poſſunt & ipſi cum bona conſcientia hæreditatem petere, & retinere: & licet hæres in tali teſtamento ſcriptus habeat pro ſe voluntatem defuncti, iſti tamen ſunt tuti legis pręſidio aduerſus talem voluntatem, vt notatur in ca. quia pleriq;. de im mun. eccleſ. vnde per dictum hæredem nulla poteſt exceptio obijci ꝯ eos, qui muniuntur legis præſidio, poſteaquã nulla videatur naſci ciuilis, & naturalis obligatio; cum teſtamentum dicatur nullum, & perinde ſit, ac ſi nunquam fuiſſet confectum. l. hac cõſultiſſima, §. ex imperfecto. C. de teſtam. & in puncto notat D. Menoch. de præſump. lib. 1. q. 80. n. 32. & ſeq. Bertrand. conſi. 212. nu. 20. vol. 1. quem referendo ſequitur Borg. d. nu. 64. ita concludunt pro indubitato Gutier. & Lu. Carbo. locis cit. qui cũ D. Menoc. optime diluunt fundamenta contraria huic ſententiæ, & pręcipue illud, quod magis vrgere videtur, nẽ pe non eſſe poſſibile, eundem animæ forum pati hæredem ab inteſtato poſſe iuſtè petere, atq; retinere eandem hæreditatem, ſimiliterque & hæredem, & legatarium in teſtamento minus ſolenni ſcriptos eandem hæreditatem, reſque legatas poſſidere tuta conſcientia poſſe, cum ſint duo contraria, & repugnantia contra text. in l. ſi vt certo, §. duob. ff. commod. quia cum vnũ eſt bonum, cõtrarium eſt malum. c. hoſpitalium. 32. diſt. reſpondent namque duo contraria diuerſis reſpectibus procedere iure poſſe. Naua. in capit. inter verba. conclu. 1. num. 5.

17 Quare ſi venientes † ab inteſtato bona poſſiderent ante iudicis ſententiam, tutò poſſiderent, imò cũ primum iudici conſtiterit de defectu talis teſtamenti, vel ꝯctus, tenetur illũ declarare nullũ, & rẽ veris dominis reſtituere. Salon. in 2. 2. q. 61. art. 4. Nec huiuſmodi hæredes

19 ab inteſtato † ſcientes talẽ fuiſſe teſtatoris, ſiue donantis voluntatem, propriam lędunt conſcientiã, nec peccant mortaliter impugnãdo tale teſtamentum, vel donationem, vel poſſidendo huiuſmodi bona, ꝯ Alæ opin. tract. de aduoc. chriſt. p. j. quæſ. 66. & alios ab eo citat. primo, quia cum talis voluntas minus ſolennis, voluntas non ſit, nimirum lege eam annullante, propterea nõ lædunt conſcientiam, ſi iure exiſtimant ſe non teneri, & in dubio debent conſcientiã ſcrupuloſam deponere. D. Menoch. d. q. 80. nu. 30. Quando autem durat, & remanet conſcientia læſa, quid agendum, vide infra in hac q. ante fin. nu. 44. Se-

cundò facit, quia voluntas diſponentis adaptatur ad poſſibilia, & præſumitur voluiſſe, quod iura volunt, vt rectè docet Ant. Marius de Canib. I.C. Papienſ. excellentiſſ. in conſ. 2. nu. 332. in mat. feud. in cauſa Epiſcopi Papienſ. ex Bar. & doct. in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad trebell. Alciat. de præſ. 3. reg. præſ. 32.

20 Vbi verò è cõuerſo retinens † bona ex contractu minus ſolenni ita animo conciperet, & iudicaret primam opinionem falſam, tunc ſtatim quicquid per talem contractũ, vel teſtamentum obtinuerit, reſtituere teneretur, niſi eam deponeret, aliter enim ageret contra propriam conſcientiam, & ædificaret ad gehennam. ita gl. in c. inter hęc. 33. q. 2. Menoch. d. q. 80. nu. 29. Io. Gutier. lib. 2. can. qq. c. 25. num. 11. poſt Alex. in l. nemo poteſt. circa finem. ff. de lega. 1. & ſic limita primam illationem nu. 16. ſecus vbi vtramq; iudicaret probabilẽ, quia tutò illa poſſideret, nec teneretur reſtituere, donec iudex præciperet, vt diximus, petentibus legitimis hæredibus.

Secundò limita illationem d. n. 16. quòd ſi hæres ab inteſtato petat coram iudice ſua bona, & inſtitutus in hæredem per teſtamentum minus ſolenne, & nullum ipſo iure, defendat ſe fraude, & dolo, occultando teſtes, vel ſcripturas, vel inducendo falſas, tenebitur procul dubio ipſi hęredi illa bona reddere

21 ſine alia iudicis ſententia, quia † leges irritantes contractus, vel iſtas vltimas voluntates, non ſunt pęnales, ſed præceptiuæ, ideo ſi retineat alienum, retinet inuito domino, ꝙ eſt mortale, vt tradit Salon 2. 2. d. q. 61. arti. 4. quem refert, & ſequitur Corrad. d. q. 84. part. 1. D. Menoch. d. q. 80. nu. 7. verſ. poteſt etiam. & facit, quod diximus num. 15.

22 Tertiò limita, vbi hæres † inſtitutus in minus ſolenni teſtamento ſit extraneus, omiſſis a teſtatore cõſanguineis indigentibus, quibus conſcientia ſubuenire tenebatur, quia tunc ante omnem iudicis cõdemnationem talis hæres reſtituere tenetur, vt latè probat Burgos de Paz quem citat, & ſequitur Gutierr. loc. cit. n. 11. ante fi. facit Nau. in man. c. 26. nu. 36. & Lud. Beia in reſp. caſ. conſc. caſ. 3. vbi concludunt, quòd teſtator deſcendentibus, & aſcendentibus carens, ſi habeat conſanguineos in graui receſſitate conſtitutos, tenetur illis ſubuenire præcepto caritatis, præſertim quando magnum ſcandalum excitaretur ex ipſorum præteritione: ita etiam tenet Ala tract. de aduoc. chriſt. part. 1. quæſtio. 68. circa finem.

Secundò infertur ex prędicta di

23 ſtinctione, ꝙ licet hæres † qui non confecit inuẽtarium, teneatur creditoribus hæreditarijs vltra vires hęreditarias in foro iudiciali. l. fina. C. de iure delib. & no. in auth. de hęred. & falci. in foro tamen conſciẽtiæ non tenetur: ratio eſt, quia lex fundata eſt ſuper pręſumptione, & præſumit plus fuiſſe in hæreditate, & quòd hęres fraudauerit bona, ex quo non confecit inuentariũ: quare ex quo conſtat in foro conſcientiæ de contrario, non habet locum iuris diſpoſitio. ſic tenẽt vltra Pan. Ang. Silueſ. l. c. Rodriq. in ſum. par. 1. cap.

1.c.194.concl.30.Graff.lib.2.deciſ. par.1.c.10.nume.30.D.Menoch.in conſi.37.nu.56. lib.1. vbi alios adiungit, quem refert, & probat Ala tract. de aduoc. chriſt. part.1.q.61. Fachin.lib.6.contr.iuris.ca.24. vbi
24 inquit, quòd † hæres in foro conſcientiæ non debet in plus teneri, quàm defunctus teneretur; eſt.n. hæreditas ſucceſſio in vniuerſum ius, quod defunctus habuit.l.nihil aliud.ff.de verb.ſign. & hæres dicit defuncti perſonam ſolūmodo pro rata repreſentare.§.1.in auth.de iureiu.a morien.præſtit.& ex eius perſona dicitur obligari. l. ex qua perſona de reg.iu.vbi Marc. Antonius Roueſcal. in addit.ad Dec. D. Coſta tract.de port.rata q.45.nu.7.Beret.conſi.82. nu.16.

Sed defunctus in foro conſcien-
25 tiæ † non tenebatur ad creditorib: ſoluēdum vltra vires ſuas, quia nemo tenetur ad impoſſibile. c.ſi res, 16.q.6.D.Thom.22.q.62.art.vlt.ad Couar.in regul.peccatum. in j.par. nu.2. ergo neque hæres in foro cōſcientiæ erit obligatus. D. Menoch. conſi.89. vol.1. num.160. & de præſumpt.lib.1.d.quæſt.80.num.3. poſt med. (vbi tamen addit, quòd ſi creditores in iudicio, & foro exteriori experiantur, & hæres ille cōdemnatus fuerit; tunc etiam in foro conſcientiæ parere tenetur.)
26 Vnde notandum eſt † quòd ſi re vera hæres nihil occultauerit, & creditores hoc veriſimiliter ſcire poſſint, veluti quia hæreditas, & patrimonium conſiſtat in immobilibus, non poterit aduocatus in iudicio animæ defendere creditorem; qui vellet ſibi ſatisfieri vltra vires hæreditarias, vt rectè docet Io. Pet. Ala in tract. de aduoc. chriſt. par.1. q.60. vide Iaſ. in rub. ff. de acqu. hæred. circa & Graff. loco cit. vide Abbat. conſ.73. nu.11. par.2. vbi addit, ſi eccleſia ſit hæres, licet non confecerit inuentarium; nihilominus nec etiam in foro fori tenetur vltra vires hæreditarias, quia hæreditas intelligitur delata eccleſiæ, inquantum non ſit oneroſa.

27 Quartò infertur, quòd † hæres in foro iudiciali legata in minus ſolenni teſtamento relicta ſoluere obligatur. l. fina. C. de fideicom. Et quamuis ſecundum Pan. in d. cap. quia plerique. nu.42. & ſeq. Iaſ. in l. nemo poteſt. in 1. lect. col.9. Fran. Ripa ibid. col.19. ff. de leg.1. Andr. ab Exea in d. cap. canonum ſtatuta. num.337. concl.8. Adrian. quolib. 6. ar.1. cōcl.2. Sebaſt. Medi. in trac. mors omnia ſoluit. par.2. concl.58. numero 169. Guilier. Bened. in repet. c. Raynutius. in verb. ſi abſque liberis el 2. de leg. & fideicom. nu. 208. talis hęres, ſi certò nouerit nullam fraudem in huiuſmodi teſtamento minus ſolenni interueniſſe, voluiſſeque teſtatorem tale teſtamentum valere, teneatur in foro conſcientię talia legata ſoluere: ſic etiam tenet Rebuf. tom.1. cōſt. regal. titu. de ſent. prouiſ. in præfat. numero 85. & num.86. refert horrendam viſionem cuiuſdam non adimplentis voluntatem defuncti, quam tradit etiam Guil. Bened. loco citato.

Ea ratione, quia, vt iam dictum
28 eſt ſuperius † ſolēnitates iuris ciuilis fuerunt inductę ad falſitates euitandas, & de rigore; ſi ergo conſtat in

betreſtitui fideicommiſſario; & declarat quando.

Hoc tamen procedit ſecundum Io. Lup. in ca. per veſtras ſub num. 3. §. 24. de don. inter vir. & vxor. & 33 Rimin. d. conſi. 380. num. 68. † vbi maritus ſciuit ante cõtractum matrimonium mulierem in vxorem acceptam eſſe ſpuriam, quia ſibi debet imputare, qui cum tali contraxit, debuit enim cautius negotiari. arg. cap. nuper de donat. inter vir. & vxor. & ideo preter alimenta totum reſiduum tenetur reddere patri, vel eius hæredibus; ſecus verò vbi maritus ignorauit eam eſſe ſpuriam, vel aliàs illegitimam, quia ex quo de fraude non participauit, iuſtum eſt, quòd ab eo non auferatur; quam diſtinctionem nouiſſimè comprobauit egregiè D. Coſta d. diſt. 61. nume. 6. & 16. ſcientia autem in marito non præſumitur, cũ mulier eſt forenſis; ſecus verò inter compatriotas. Riminal. iun. d. conſi. 380. in fin. D. Coſta d. num. 34 6. qui num. 16. limitat † pro marito ſciẽte, ſi adeſt pactum in inſtrumẽto dotali de dote lucranda; vel niſi in mariti patria, & domicilio extiterit ſtatutum de dote lucranda premortua vxore, vt habetur Papiæ in ciuilibus ſtat. 121. quòd etiã prius notauit Rolan. a Val. conſil. 74. nu. 53. cum ſeq. vol. 1.

Addit quoque Claud. Bettaz. vbi ſupra, & citat Abb. d. conſil. 115. num. 2. & Io. Lup. d. nume. 3. Paleot. in d. tract. de noth. cap. 50. num. 3. & D. Menoc. conſ. 60. nu-35 mero 10. quòd cum † huiuſmodi dos verè debeat habere alimentorum naturam, ſi poſt mortem viri ad ſpuriam dos reuertatur, poteſt per hæredes, vel ſucceſſores patris ab ea auocari, ita vt ipſe habeat tãtum alimenta in bonis patris. ita Rolan. a Val. d. conſi. 74. nume. 49. & conſi. 85. num. 13. lib. 3.

QVAESTIO VI.

Si Titius ſponte, & actu donauerit Caio prædium donatione inter viuos, quam inſinuare iuxta leges, & ſtatuta oblitus eſt, an poſſit Caius tuta cõſcientia prædiũ illud poſſidere, vel teneatur per monitorium hæredibus Titij reſtituere, vel reuelare, cum talis donatio lege humana ſit nulla: & ſic latè declaratur; an cõtractus in foro exteriori nullus ob defectum ſolennitatis, ſit validus in conſcientiæ foro.

SVMMARIVM.

1 *Iuri naturali ſtandum eſt in contractu minus ſolenni, ſi fraus abeſt, declaratur nu. 30.*

2 *Teſtamentum minus ſolenne an debeat in foro conſcientiæ obſeruari, vide nu. 10. & ſeq.*

3 *Legatarius, vel hæres, qui ex teſtamento minus ſolenni conſequi nequit, an res hæreditarias furari poſſit.*

4 *Contractus iure ciuili nullus in conſcientia eſt nullus, quod procedit in teſtamento, & declaratur num. 10. & 13.*

5 *Poteſtas condendi leges ciuilis foret niſi ſubditi eiſdem legib. in foro conſcien. obedire tenerentur.*

6 *Matrimonij forma, & materia quænam ſit.*

7 Na-

7 *Naturæ maximè conſentaneum eſt, vt fraudes tollantur.*

8 *Lex, quæ præſumit fraudem ex defectu ſolennitatis, etiamſi conſtet de veritate in ipſo actu minus ſolenni, cur annullet etiam in foro conſc. ipſum actum, declara, vt nu. 12. & ſeq.*

9 *Solennitates requiſitæ in alienatione bonorum eccl. vel minorum ſi omittantur, nullam reddunt ipſam alien. in foro conſc.*

10 *Lex, quę in contractu, vel vltima voluntate requirit certam ſolennitatem, quando obliget in foro animæ.*

11 *Contractus ab vxore conſtante matr. ſine licentia viri, vel a minore factus ſine ſolenn. requiſitis, an ſit nullus in foro conſcien. etiam iuramento confirm.*

12 *Lex ſuper preſumptione fundata, quæ præſumit ob defectum probationis non obligat in conſcientia illos qui de veritate certi ſunt, & nu. 37.*

13 *Contrahentes, quando obligentur ex contractu a iure prohibito ad reſtit. acquiſitorum, & nu. 15.*

14 *Lex prohibitiua ſemper intelligitur habere clauſulam derogatoriam, & annullatiuam.*

15 *Fraus, & dolus excepti in actu ſemper intellig.*

16 *Legatum, vel hęreditatem ex teſtamẽto minus ſolenni quis retinere poteſt, donec per legitimos hæredes petitum fuerit.*

17 *Venientes ab inteſtato non obſtante teſtamento minus ſolenni poſſunt tutò hæreditatem petere, & retinere.*

18 *Hæredes ab inteſtato tutò poſſident bona ante iudicis declarationem, ideſt teſtamentum eſſe nullum.*

19 *Hæredes ab inteſtato cur non peccant ſcienter contraueniendo voluntati teſtatoris minus ſolenni.*

20 *Poſſidens titulo minus ſolenni quando hęredibus legitimis, etiam non petẽtibus reſtituere teneatur in foro cõſ. & nu. ſeq.*

21 *Leges irritantes contractus, vel vltimas voluntates non ſunt pœnales, ſed præceptiuæ.*

22 *Hæres extraneus inſtitutus in minus ſolenni teſtamento omiſſis conſanguineis indigentibus ad quid teneatur.*

23 *Hæres, qui non confecit inuentarium, cur teneatur in foro iudiciali vltra vires hæreditarias, ſecus in foro animæ.*

24 *Hæres in foro conſcientiæ non tenetur ad plus, quam defunctus tenebatur.*

25 *Debitor non tenetur vltra eius vires ad ſoluendum creditoribus.*

26 *Aduocatus creditoris an iuſtè poſſit vrgere hæredem ſine beneficio inuentarij, vt ſoluat vltra vires hæredit.*

27 *Hæres ab inteſtato in foro iudiciali legata in minus ſolenni teſtamento relicta ſoluere non tenetur. & numero 29.*

28 *Solennitates iuris ciuilis cur fuerint inductæ in vltimis voluntatibus, & contractibus.*

29 *Hæres ab inteſtato cur legata in minus ſolenni voluntate relicta ſoluere non teneatur in foro animæ.*

30 *Actus omnis tribus adhibitis conficitur.*

31 *Obligatio naturalis an oriatur ex contractu, vel teſtamento minus ſolenni.*

32 *Legata ad pias cauſas in minus ſolenni teſtamento hæres ab inteſtato præſtare tenetur, & quando, & numero ſeqq.*

33 *Hæres ad pium legatum præſtandum ex minus ſolenni actu compelli poteſt excommunicatione.*

34 *Teſtamentum coram duabus, vel trib. perſonis cũ interuentu Parochi quando, & vbi ualeat.*

35 *Textus in c. cum eſſes. de teſtam. vt intelligendus.*

36 *Schedula a patre ſcripta continens eius vltimam voluntatem valet, quoad eius filios, & ad pias cauſas.*

37 *Sententia iudicis quando non obliget in conſcientia.*

38 *Furto rem ſuam conſequi quando liceat.*

39 *Opinio Molinæ, quod tantum contractus ſine debitis ſolennitatibus ſint nulli etiam in foro conſc. affertur, & declaratur. nu. 41.*

40 *Teſtamenta, & aliæ vltimę voluntates in foro exteriori nullæ cur valeant in foro conſc. ſecundum Molin.*

41 *Opinio Molinæ in hac quæſtione vt intelligenda*

42 *Legumlatores noluiſſe actum ſine debitis ſolennit. irritare, ſed fraudes tollere, vt cognoſcatur.*

43 *Lex vlt. C. de fideicom. explicatur.*

44 *Hæres ab inteſtato dubitans vel voluntate teſtatoris &c. quid agere debeat.*

45 *Hæres ab inteſtato, quando, & quomodo cogi poſſit ſoluere legata in minus ſolenni teſtamento relicta.*

46 *Principes in ſuis regnis quid conſtituere deberent pro quiete conſcientiarũ ſubditorũ ratione cõtract. & teſtam. minus ſolen.*

47 *Hæres ex inualido teſtam. ob defectum ſolennitatum cur non teneatur reſtituere ante iudicis condemn. & quando.*

48 *Hæres ex teſtamento ipſo iure, irrito cur ante hæredum petitionem non teneatur reſtituere.*

49 *Conſuetudo inducere poteſt, quicquid inducit priuilegium, vel lex.*

50 *Hæres in minus ſolenni teſtamento ſcriptus an teneatur in foro conſc. legatarijs in eod. teſtamento nuncupatis res legata tradere.*

IN hac graui, difficili, quotidiana, & perutili quæſtione, quam poſt alios ad vtranque partem diſputant Couar. in cap. cum eſſes. de teſtam. a nu. 6. D. Menoch. de præſump. libro 1. q. 80. Molin. tracta. 2. de iuſt. diſp. 81. tom. j. affirmatiuam partem tuentur Adrian. quolib. 6. conclu. 2. Syluеſt. verb. hæred. 3. q. 7. Medin. de reſt. q. 23. ad finem Panorm. in c. quia plerique de in integrum reſtitu. Ripa, Alciat. & alii iuriſperiti in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. cui opinioni fauet Greg. Sair. in claui lib. 3. c. 7. nu. 8. circa finem, & aiunt, Caium poſſe prædium illud ex tali donatione in foro exteriori ob defectum ſolennitatis inualida incolumi conſcientia poſſidere ea potiſſimũ ratione, quia † vbi fraus deeſt, & dolus, ſtandum eſt iuri naturali, & contractus tenet, etiam lege ciuili, vel canonica obſtante, & ſecus facientes propriam lædunt conſcientiam. Abb. loc. cit. & in c. cum omnes. de teſtamen. Ripa in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. nam quos natura ligat, hos etiam conſcientia obligat. Bald. in l. 2. C. de vectig. cõmiſſ. lex enim ciuilis fundata ſuper præſumptione, reiſcitur in foro cõſcientię, in quo ſola veritas attenditur. c. tua nos. & c. is qui per fidem. de ſponſal. Nau. in man. c. 23. n. 42.

Provera huius quęſtionis intelligentia vide oĩno par. 7. noſtrarũ canon. qq. ſec. 4. q.

1

2 Quod procedit † in vltima voluntate

tate, quæ etſi minus ſolennis ſit, in foro tamen conſcientiæ eſt obſeruanda ceſſante fraude, & dolo; & proinde relicta in tali minus ſolenni diſpoſitione in eodem foro debentur, & qui ea hoc titulo poſſidet, eſt tutus in conſcientia, ſecureque retinet, ita poſt prædictos intrepidè tenet Fran. Mantic. de cõiect. vlt. vol. lib. 2. titu. 14. nu. 10. cũ ſeqq. affirmans hanc eſſe magis cõmunem; & veriorem, & pro ea affert. quatuor fortiſſima fundamenta; hanc quoque ſententiam videtur ſequi Sot. libro 4. de iuſt. & iu. q. 5. art. 3. & plura argumenta pro hac parte adducit nouiſſimè Molin. d. diſp. 81. in prin. tract. 2. de iuſt. to. 1. vbi ſequenda eſſe in foro conſcientiæ profitetur, vt refert etiam ac probat Ala in tractat. de aduoc. chriſt. par. 1. q. 66. Hinc Bald. & Iaſ. in l. 1. nu. 7. C. de teſtam. tenent, quod

3 legatarius † vel hæres inſtitutus in teſtamento minus ſolenni, quod probare nequit ob detectam inhabilitatem teſtium, dato, quòd in iudicio contentioſo obtinere non poſſit; nihilominus poteſt quocunque ingenio in foro conſcientiæ furari res hæreditarias; idem tradit Alex. conſ. 13. incip. viſo. lib. j. And. ab Exea in repe. c. canonum ſtatuta. nu. 334. de conſt. quod quidem erroneum eſſe demonſtrat D. Menoch. de præſump. d. lib. 1. q. 80. nu. 34. poſt Couar. lib. 1. var. cap. 2. numero 15.

Partem verò negatiuam tenent Coſtar. lib. 2. in reg. peccatum. par. 2. §. 3. nu. 10. de reg. iu. in 6. & in ca. cum eſſes. de teſta. a nu. 6. Victor 2. 2. in prin. de reſt. Ledeſm. 2. 4. q. 18. art. 1. dub. 12. quam ſeptem fundamentis ſuffulcit Mantic. vbi ſupra nu. 1. cum ſeqq. licet ipſe priorem probet: hanc etiam negatiuam ſequuntur D. Menoch. de præſump. d. q. 8. per tot. vbi pulchrè. Gutierr. lib. 2. can. qq. c. 25. nu. 11. verſ. ſecunda opinio. vbi latè ex Anch. & alijs; & hanc eſſe tutiorem, probabiliorem, & veriorem tradunt Michael Salon. 2. 2. q. 61. ar. 4. & Petr. Arrag. ibi q. 62. de dominio, vbi pluribus argumentis, & rationibus eam cõ-

4 probant aſſerendo † contractum donationis, vel teſtamentum iure ciuili nullum in conſcientia nullũ eſſe, & deficientibus iuris ſolennitatibus, quæ in inſtrumentis dicuntur ſubſtantialia, ſecundum D. Menoch. de præſump. lib. 2. præſump. 82. num. 1. illum, qui ita poſſidet, teneri ad reſtitutionem: ita etiam ex magis recepta, & magis tuta opin. in animæ iudicio concludit, & pluribus rationibus, & fundamentis comprobat Hier. Cæual. in ſpecul. comm. opin. q. 71. poſt nu. 8.

Et ratio eſt, quia cum Reſpublica ciuilis præter ius naturale, ac diuinum poteſtatem habeat leges iuſtas condendi, quæ ſanè † poteſtas 5
vana, & inutilis foret, niſi ſubditi huiuſmodi legibus in conſcientia obedire teneretur; vt pulchrè probat ex D. Thom. 1. 2. q. 96. ar. 1. Sair. in claui lib. 3. ca. 6. nu. 12. poſt Card. Bellar. contr. 5. lib. 3. ca. 11. per tot. & leges humanas iuſtas vim habere in foro conſcientiæ confitentur Pan. & ceteri, cum quibus diſputatur: poſſitque Reſpublica, & Princeps naturalem voluntatem ciuium cohibere in ſuis diſpenſan-

dis rebus, & modum eis præſcribere, ſicut fecit per Conc. Trid. circa matrimonia, quę niſi fiant cum certis ſolennitatibus, irrita ſunt, licet
6 † forma matrimonij eſſentialis ſit ſolus mutuus conſenſus; hoc eſt materia matrimonij eſt expreſſio mutuæ traditionis, qua quilibet ſponſorum tradit alteri ſui corporis poteſtatem: forma verò eſt expreſſio mutuæ acceptationis, qua quilibet acceptat traditionem ſibi per alterum factam, vt rectè docēt Tho. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 2. diſp. 5. Alex. Peſan. ad D. Thom. 3. p. quæſt. 42. diſp. 2. de matr. conſequens eſt, vt eiuſmodi contractus, & teſtamenta minus ſolennia legibus humanis inualida nullam vim in conſcientiæ foro ad dominium transferendum habeant.

Errant ſanè dicentes huiuſmodi leges eſſe contra naturā, ne quis poſſit diſponere de ſuis rebus, cū nihil naturalius ſit, quàm bonorū propriorum communicatio; quia
7 q̄ † maximè eidem naturæ conſentaneum eſt, vt fraudes tollantur, & deceptiones, quas in contractibus, & vltimis voluntatib. humana fallacia extrueret. Io. Baptiſta Corrad. d. q. 84. par. 1. & Salon d. arti. 4. facit Ant. Marius de Canib. conſil. 2. nu. 43. 2. in mater. feu. in cauſa Epiſcopi Papieſ. vbi inquit, quòd malitijs & malignantib. prorſus eſt obuiandum; vide D. Menoch. d. q. 80. nu.
8 16. vbi concludit, quòd quādo † lex præſumit fraudem ex defectu ſolēnitatis, etiam ſi tunc conſtet de ipſa veritate; attamē actus ille minus ſolennis non debet obſeruari etiā in foro animę, cum lex illa poſitiua habeat actum illum pro non confecto & cōfirmari poteſt primo, quia ſi contractus iure canonico, vel ciuili ob defectum ſolennitatis nullus eſſet validus in foro conſcientiæ, nullius ſanè momenti eſſet lex, quæ illum nullū efficeret, imo verò eſſet iniqua, cum vi illius nullus talis contractus eſſet in ſeipſo, & in conſcientiæ foro inualidus, & in exteriori foro abſque culpa mortali peti non poſſet, vt iuxta eam canonicam, aut ciuilem legem nullus pronunciaretur. Vnde cum hæc abſurda ſint, dicendum eſt abſque dubio eiuſmodi contractus nullos re ipſa eſſe non minus in conſcientia, quàm in foro exteriori. Secundò comprobatur eo exēplo, quòd
9 † ſi lex ſtatuat obſeruari debere certas ſolennitates in alienatione bonorum eccleſiæ, vel pupillorum, & minorum, & id quidē ob ſuſpicionem deceptionis, & doli, etiāſi conſtet nullum dolū, nullam deceptionem intereeſſiſſe; attamē alienatio facta non ſeruata ſolennitate, etiam in foro conſcientiæ valida nō erit. c. 2. de reb. eccl. nō alien. in 6. & in ſpecie Bar. & alij in l. cum. ij. §. cam tranſactionē. ff. de tranſac. Fely. in c. cauſam. nu. 6. de iudic. & alios refert, & ſequitur D. Menoc. loc. cit. vbi diligenter ſatisfacit rationibus, & argumentis ɔ̄riæ partis: vide Azor. par. 1. inſt. mor. lib. 5. c. 16. q. 17. §. ſed contra. vbi diſtinguit de factis contra legem, vel in fraudem legis. Facta autem contra legem, vt alienationis bonorum eccleſiæ, vel minorum ſine ſolennitatibus, ſiue conditionib. legis irrita, ſunt, & pro infectis habentur.

In

In quorum opinionum controuerſia licet vtraque habeat grauiſſimos auctores, & vtraque ſit probabilis, & videatur tuta, mihi tamen pace tantorum virorum, quorum certè diſcipulus eſſe vix mereor, diſtinguẽdum ſic videtur. Primo, aut
10 † lex, quæ in contractu, vel vltima voluntate requirit certam ſolennitatem, fundatur, & condita eſt principaliter ob ſolam rationem, & nõ ob ſolam præſumptionem, aut e contra. Primo caſu, ſi vſu recepta eſt ſine dubio obligat in foro conſcientiæ. Coua. lo. cit. vbi inquit, quòd lex iuſta nec a pręſumptionem fraudis pręcipuam, & vltimam, ac finalem rationem habens, ſicut in exteriori iudicio ſeruanda eſt etiam ſi conſtet nullã ſubeſſe in actu contractus, vel teſtamẽti fraudẽ, ita etiam in interiori animæ iudicio, vt etiam colligitur ex adductis a Borgon. deciſ. 21. nu. 64. par. 3.

Vnde expreſſe tenet Couar. ibi.
11 † contractum ab vxore conſtante matrimonio ſine licẽtia, viri, ſiue a minori ſine ſolẽnitatib. a iure, vel ſtatuto requiſitis eſſe nullum in foro animę, nec ex eo rem acquiſitã poſſe alterã partem iuſtè obtinere, aut retinere in eodem etiã foro animæ, vt pulchrè declarat D. Menoch. d. q. 80. n. 37. vbi falſum dicit huiuſmodi mulierem, aut minorem teneri in foro conſcientię ad ipſius cõtractus obſeruationem, etiã ceſſante omni fraude & dolo: vide Io. Gutierr. d. lib. 2. can. qq. c. 25. num. 10. verſ. contrarium. tamen vbi de magis cõmuni, & veriori authorũ ſententia cõcludit, quòd cõtractus factus ab vxore ſine licentia viri nõ firmatur iuramẽto, etiam ſi eius religio magna ſit in pręiudiciũ viri; iuramentum enim nõ eſt ſeruãdũ, quoties vergit in alterius pręiudicium, vt in c. cũ cõtingat. de iureiu. & in c. quãuis pact. cum ſimilibus de pact. in 6. ſine tamẽ viri pręiudicio ſuſtinetur ratione iuramenti etiam ſi aliter diſponeret ſtatutum. Azor. par. 1. inſt. mor. lib. 5. c. 26. q. 9. ſecus deficiente iuramẽto l. Lãce. in conſuet. Alex. verb. vxori q. 5. num. 25. Non poterit tamen ipſa vxor agere aduerſus contractum ab ea iuratum, vt ex Imol. & Alciat. in d. c. cum contingat. reſoluit Gutier. loc. cit. faciunt adducta per Ferrar. in prax. Papien. in for. lib. in act. real. in glo. veris ac legitimis, nu. 44. vbi Theod. Meda inaddit. quod verum eſt ſi ſtatutum procedat ipſo iure annullando; aliàs nõ: & ſic conciliari poteſt opinio Alç tract. de aduo. chriſt. p. 1. q. 67. & aliorum contrarium tenentium, vide, vt infra nu. 13.

12 Vbi verò lex † ſuper ſola præſumptione fundatur, & pręſumit ob defectum legitimę probationis, non obligat in conſcientia illos, qui de veritate in cõtrarium certi ſunt; & ſic intelligendi ſunt Pan. in c. canonum ſtatuta. nu. 10. de conſt. Ang. in ſum. verb. lex, nu. 4. Silueſt. eod. q. 9. Tabien. eodem nume. 28. q. 27. circa med. Alph. de Caſtr. lib. 1. de poteſt. leg. pen. cap. 5. docum. in fi. & ita loquitur. tex. in d. c. is, qui fidẽ de ſponſ. vt declarat Couar. in c. cũ eſſes. de teſtam. num. 9. & in epit. de ſponſ. c. 4. §. 1. nume. 5. & 6. & docet D. Menoch. d. q. 80. nume. 16. & in

hoc caſu monitorium non obligat ad reſtituendum, vel reuelandum.

Secundò aut lex, quæ per ratione præcipuè condita eſt, reſiſtit, & prohibet omnino actum fieri annullando ipſo iure, aut non. Primo
13 caſu † ex tali prohibito contractu, vel vltima volũtate nõ poteſt quis in vtroq; foro retinere bona acquiſita; vel legatũ poſt legitimam interpellationem hæredum venientium ab inteſtato, vel aliorum, quorum de iure intereſt. Io. Petr. Ferrar. in prax. Papienſ. in for. lib. quo pet. hære. ex teſt. in glo. ac etiam, nume. 7. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 6. diſp. 33. nu. 2. & ideo virtute momonitorij reſtituere, vel reuelare tenetur. Hoc tamen venit notan-
14 dum, quod † lex prohibitiua ſimpiiciter loquens ſemper intelligitur habere clauſulam derogatoriã, & annullatiuam actus, vnde nõ eſt neceſſe, quod vltra annullet, quia prohibendo ſatis dicitur annullare. §. ſi aduerſus. inſt. de nup. l. non dubiũ, C. de legib. vbi Iaſ. qui hoc declarat: pulchrè Azor. par. j. inſtit. mor. lib. 5. c. 16. q. fin. vbi dicit regulam illam iuris vtriuſque, multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent, procedere, quando ex alia lege, iure, vel ratione certa, & manifeſta conſtat illa rata eſſe, & firma. & ſic ſoluuntur obiectiones glo. in c. vides diſt. 10. & cap. quæ contra. de reg. iu. in 6.

Quando autem nõ prohibet in totum, ſed cum certa ſolennitate permittit, eo in caſu non tenetur ad reſtitutionem, niſi poſtquam in iudicium vocatus fuerit, & condẽnatus: intellige tamen in vtroque
15 caſu, dummodo † omnis fraus, & dolus ceſſauerit, quia ſemper in actu intelliguntur, dolus, & fraus excepti. l. creditos. §. lucius, ff. mãd. quod procedit etiam ſtante monitorio, quia niſi ex indicijs, & propalationib. virtute ipſius monitorij forſan in iudicio factis, vel fiendis probabiliter credat ſe a iudice condemnari poſſe, reſtituere, vel reuelare non tenebitur; quia cum non teneatur ad talem reſtitutionem, niſi poſt iudicis condemnationẽ, non tenebitur quoque reuelare, niſi poſſit ad hoc probabiliter cõuinci, & cõdemnari, vt ſi nullam iuſtã litigandi cauſam vel ſe tuendi habeat, quia per monitorium, vel litis cõteſtationem conſtituitur in mala fide, ac proinde peccaret mortaliter, & ad reſtitutionem cum expenſis teneretur defendendo cauſam iniuſtam, & vexando aduerſarium: & ſic credo eſſe intelligendum D. Menoch. loc. cit. nu. 3. vbi dicit ſufficere, quòd hęres, vel legatarius huiuſmodi ſit conuentus, vt ad reſtitutionem in foro animæ teneatur. & hæc diſtinctio colligitur ex Cur. ſen. cõſi. 71. incip. Princeps. nu. 14. & ſeqq. Bertazol. conſ. 25. li. 1. Lancell. Gallia in conſuet. Alex. rubr. vt maritus non poſſ. relinq. vxo. D. Menoch. de præſump. d. q. 80. nume. 31. Borgn. d. deciſ. 21. nu. 64. circa fi. Gutierr. lib. 2. can. qq. ca. 25. numero 11.

Hinc infertur primò, quòd quis
16 poteſt † ſibi retinere legatum, vel hæreditatẽ ex teſtamento minus ſolẽni, vt tradit Matheſ. ſin. 4. incip. nota mirabilem. & Capic. deciſ. 81. quouſq; fuerit oppoſitum cõtra ta-

le te-

le teſtamentum per veniẽtes ab inteſtato. D. Menoch. d. num. 31. poſt Sot. d. lib. 4. de iuſt & iur. q. 5. art. 3. vbi inquit, ſi nuncupatus hæres in minus ſolenni teſtamẽto fortè hæreditatẽ poſſidet, dũmodo omnis fraus, & dolus abſfuerit, non tenetur hæredibus ab inteſtato reſtituere, quouſq; in iudicium vocatus, & cõdemnatus fuerit, & eodem modo de legatario, vel donatario dicendũ eſt, ita in puncto concludit, & probat ex veriori, & magis communi ſententia Gutier. lib. 2. can. qq. c. 25. nu. 11. verſ. rurſus. Lud. Carbo. de reſt. q. 45. in 2. concl.

17 Veniens † autem ab inteſtato ſtãte teſtamento minus ſolenni poſſunt & ipſi cum bona conſcientia hæreditatem petere, & retinere: & licet hæres in tali teſtamento ſcriptus habeat pro ſe voluntatem defuncti, iſti tamen ſunt tuti legis prę ſidio aduerſus talem voluntatem, vt notatur in ca. quia pleriq;. de im mun. eccleſ. vnde per dictum hæredem nulla poteſt exceptio obijci ꝯ eos, qui muniuntur legis præſidio, poſteaquã nulla videatur naſci ciuilis, & naturalis obligatio; cum teſtamentum dicatur nullum, & perinde ſit, ac ſi nunquam fuiſſet confectum. l. hac cõſultiſſima, §. ex imperfecto. C. de teſtam. & in puncto notat D. Menoch. de præſump. lib. 1. q. 80. n. 32. & ſeq. Bertrand. conſi. 212. nu. 20. vol. 1. quem referendo ſequitur Borg. d. nu. 64. ita concludunt pro indubitato Gutier. & Lu. Carbo. locis cit. qui cũ D. Menoc. optime diluunt fundamenta contraria huic ſententiæ, & pręcipue illud, quod magis vrgere videtur, nẽpe non eſſe poſſibile, eundem animæ forum pati hæredem ab inteſtato poſſe iuſtè petere, atq; retinere eandem hæreditatem, ſimiliterque & hæredem, & legatarium in teſtamento minus ſolenni ſcriptos eandem hæreditatem, reſque legatas poſſidere tuta conſcientia poſſe, cum ſint duo contraria, & repugnantia contra text. in l. ſi vt certo, §. duob. ff. commod. quia cum vnũ eſt bonum, cõtrarium eſt malum. c. hoſpitalium. 32. diſt. reſpondent namque duo contraria diuerſis reſpectibus procedere iure poſſe. Naua. in capit. inter verba. conclu. 1. num. 5.

17 Quare ſi venientes † ab inteſtato bona poſſiderent ante iudicis ſententiam, tutò poſſiderent, imò cũ primum iudici conſtiterit de defectu talis teſtamenti, vel ꝯtus, tenetur illũ declarare nullũ, & rẽ veris dominis reſtituere. Salon. in 2. 2. q. 61. art. 4. Nec huiuſmodi hæredes

19 ab inteſtato † ſcientes talẽ fuiſſe teſtatoris, ſiue donantis voluntatem, propriam lędunt conſcientiã, nec peccant mortaliter impugnãdo tale teſtamentum, vel donationem, vel poſſidendo huiuſmodi bona, ꝯ Alæ opin. tract. de aduoc. chriſt. p. j. quæſ. 66. & alios ab eo citat. primo, quia cum talis voluntas minus ſolennis, voluntas non ſit, nimirum lege eam annullante, propterea nõ lædunt conſcientiam, ſi iure exiſtimant ſe non teneri, & in dubio debent conſcientiã ſcrupuloſam deponere. D. Menoch. d. q. 80. nu. 30. Quando autem durat, & remanet conſcientia læſa, quid agendum, vide infra in hac q. ante fin. nu. 44. Secundò

cundò facit, quia voluntas diſponentis adaptatur ad poſſibilia, & præſumitur voluiſſe, quod iura volunt, vt rectè docet Ant. Marius de Canib. I.C. Papienſ. excellentiſſ. in conſ. 2. nu. 332. in mat. feud. in cauſa Epiſcopi Papienſ. ex Bar. & doct. in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad trebell. Alciat. de præſ. 3. reg. præſ. 32.

20 Vbi verò è cõuerſo retinens † bona ex contractu minus ſolenni ita animo conciperet, & iudicaret primam opinionem falſam, tunc ſtatim quicquid per talem contractũ, vel teſtamentum obtinuerit, reſtituere teneretur, niſi eam deponeret, aliter enim ageret contra propriam conſcientiam, & ædificaret ad gehennam. ita gl. in c. inter hęc. 33. q. 2. Menoch. d. q. 80. nu. 29. Io. Gutier. lib. 2. can. qq. c. 25. num. 11. poſt Alex. in l. nemo poteſt. circa finem. ff. de lega. 1. & ſic limita primam illationem nu. 16. ſecus vbi vtramq; iudicaret probabilẽ, quia tutò illa poſſideret, nec teneretur reſtituere, donec iudex præciperet, vt diximus, petentibus legitimis hæredibus.

Secundò limita illationem d. n. 16. quòd ſi hæres ab inteſtato petat coram iudice ſua bona, & inſtitutus in hæredem per teſtamentum minus ſolenne, & nullum ipſo iure, defendat ſe fraude, & dolo, occultando teſtes, vel ſcripturas, vel inducendo falſas, tenebitur procul dubio ipſi hęredi illa bona reddere

21 ſine alia iudicis ſententia, quia † leges irritantes contractus, vel iſtas vltimas voluntates, non ſunt pęnales, ſed præceptiuæ, ideo ſi retineat alienum, retinet inuito domino, ꝙ eſt mortale, vt tradit Salon 2. 2. d. q. 61. arti. 4. quem refert, & ſequitur. Corrad. d. q. 84. part. 1. D. Menoch. d. q. 80. nu. 7. verſ. poteſt etiam. & facit, quod diximus num. 15.

22 Tertiò limita, vbi hæres † inſtitutus in minus ſolenni teſtamento ſit extraneus, omiſſis a teſtatore cõſanguineis indigentibus, quibus conſcientia ſubuenire tenebatur, quia tunc ante omnem iudicis cõdemnationem talis hæres reſtituere tenetur, vt latè probat Burgos de Paz quem citat, & ſequitur Gutierr. loc. cit. n. 11. ante fi. facit Nau. in man. c. 26. nu. 36. & Lud. Beia in reſp. caſ. conſc. caſ. 3. vbi concludunt, quòd teſtator deſcendentibus, & aſcendentibus carens, ſi habeat conſanguineos in graui receſſitate conſtitutos, tenetur illis ſubuenire præcepto caritatis, præſertim quando magnum ſcandalum excitaretur ex ipſorum præteritione: ita etiam tenet Ala tract. de aduoc. chriſt. part. 1. quæſtio. 68. circa finem.

Secundò infertur ex prędicta di

23 ſtinctione, ꝙ licet hæres † qui non confecit inuẽtarium, teneatur creditoribus hæreditarijs vltra vires hęreditarias in foro iudiciali. l. fina. C. de iure delib. & no. in auth. de hęred. & falci. in foro tamen conſciẽtiæ non tenetur: ratio eſt, quia lex fundata eſt ſuper prǽſumptione, & præſumit plus fuiſſe in hæreditate, & quòd hęres fraudauerit bona, ex quo non confecit inuentariũ: quare ex quo conſtat in foro conſcientiæ de contrario, non habet locum iuris diſpoſitio. ſic tenẽt vltra Pan. Ang. Silueſ. l. c. Rodriq. in ſum. par. 1. cap.

1.c.194.concl.30.Graff.lib.2.deciſ. par.1.c.10.nume.30.D.Menoch.in conſi.37.nu.56.lib.1.vbi alios adiungit, quem refert, & probat Ala tract.de aduoc.chriſt.part.1.q.61. Fachin.lib.6.contr.iuris.ca.24.vbi
24 inquit, quòd † hæres in foro conſcientiæ non debet in plus teneri, quàm defunctus teneretur; eſt.n. hæreditas ſucceſſio in vniuerſum ius, quod defunctus habuit.l.nihil aliud.ff.de verb.ſign. & hæres dicit defuncti perſonam ſolùmodo pro rata repreſentare.§.1.in auth.de iureiu.a morien.præſtit.& ex eius perſona dicitur obligari. l.ex qua perſona de reg.iu.vbi Marc. Antonius Roueſcal. in addit.ad Dec. D. Coſta tract.de port.rata q.45.nu.7.Beret.conſi.82.nu.16.

Sed defunctus in foro conſcien-
25 tiæ † non tenebatur ad creditorib. ſoluẽdum vltra vires ſuas, quia nemo tenetur ad impoſſibile, c.ſi res, 16.q.6.D.Thom.22.q.62.art.vlt.ad Couar.in regul.peccatum.in 1.par. nu.2. ergo neque hæres in foro cõſcientiæ erit obligatus. D. Menoch. conſi.89.vol.1.num.160.& de præſumpt.lib.1.d.quæſt.80.num.3. poſt med.(vbi tamen addit, quòd ſi creditores in iudicio, & foro exteriori experiantur, & hæres ille cõdemnatus fuerit; tunc etiam in foro conſcientiæ parere tenetur.)
26 Vnde notandum eſt † quòd ſi re vera hæres nihil occultauerit, & creditores hoc veriſimiliter ſcire poſſint, veluti quia hæreditas,& patrimonium conſiſtat in immobilibus, non poterit aduocatus in iudicio animæ defendere creditorem, qui vellet ſibi ſatisfieri vltra vires hæreditarias.vt rectè docet Io.Pet. Ala in tract.de aduoc. chriſt. par.1. q.60.vide Iaſ.in rub. ff.de acqu.hæred.circa & Graff.loco cit.vide Abbat.conſ.71.nu.11.pat.2.vbi addit, ſi eccleſia ſit hæres, licet non confecerit inuentarium; nihilominus nec etiam in foro fori tenetur vltra vires hæreditarias,quia hæreditas intelligitur delata eccleſiæ, inquantum non ſit oneroſa.

27 Quartò infertur, quòd † hæres in foro iudiciali legata in minus ſolenni teſtamento relicta ſoluere obligatur.l.fina. C.de fideicom. Et quamuis ſecundum Pan. in d. cap. quia plerique.nu.42.& ſeq. Iaſ.in l. nemo poteſt. in 1. lect. col. 9. Fran. Ripa ibid.col.19.ff.de leg.1. Andr. ab Exea in d.cap. canonum ſtatuta. num.337.concl.8. Adrian. quolib. 6.ar.1.cõcl.2. Sebaſt. Medi.in trac. mors omnia ſoluit.par.2. concl.58. numero 169. Guilier. Bened.in repet.c.Raynutius. in verb. ſi abſque liberis el 2. de leg. & fideicom. nu. 208.talis hęres,ſi certò nouerit nullam fraudem in huiuſmodi teſtamento minus ſolenni interueniſſe, voluiſſeque teſtatorem tale teſtamentum valere, teneatur in foro conſcientię talia legata ſoluere; ſic etiam tenet Rebuf.tom.1.cõſt. regal.titu.de ſent. prouiſ.in præfat. numero 85.& num.86. refert horrendam viſionem cuiuſdam non adimplentis voluntatem defuncti, quam tradit etiam Guil.Bened. loco citato.

Ea ratione, quia, vt iam dictum
28 eſt ſuperius † ſolẽnitates iuris ciuilis fuerunt inductę ad falſitates euitandas,& de rigore; ſi ergo conſtat

in

in foro animæ, quòd nulla falſitas interuenit, ceſſare debet diſpoſitio iuris poſitiui, & ſeruari æquitas, & obligatio naturalis, quæ oritur ex diſpoſitione defuncti, arg. l. cum amplius. §. is natura debet. ff. de re iud.

Tamen p̄dictos doctores in hoc erraſſe rectè tradit, & probat Doctiſſ. D. Menoch. de præſump. d. li. 1. q. 80. num. 13. & 32. ex Sot. lib. 4. de iuſt. & iu. q. 5. ar. 3. Couar. in d. c. cum eſſes; num. 9. de teſtam. & alijs doct. & nouiſſimè hāc Menoc. ſententiam ſequuntur, & probant Io. Gutierr. lib. 2. can. qq. ca. 25. nu. 11. §. denique. Lud. Carb. de reſt. q. 45. in 3. concluſ. qui communiter con-
29 cludunt, quod † hæres legitimus ab inteſtato ſuccedens ēt in foro animę non teneatur reſtituere hæreditatem, nec ſoluere legata relicta in minus ſolēni volūtate heredibus, & legatarijs in ea ſcriptis, ſed ſecurè in conſcientia ſibi retinere poſſit; quam quidem concluſionem multis comprobāt rationibus, & præci-
30 puè, quia omnis † actus tribus cōficitur, volūtate, potentia, & modo, ſiue forma adhibitis. c. cū ſuper. de offic. deleg. & apertiùs Afflict. deciſ. 305. nu. 7. quib. non cōcurrentibus actus, nullus eſt, nec ꝯſequitur nomen ipſius actus. l. hac ꝯſultiſſima. C. qui teſtam. fac. poſſunt. non enim ſufficit veritas ſine ſolennitate. l. ſi veritas. C. de fideic. Nec ſatis eſt, quòd actus rectè hoc eſt cū iuſtitia, niſi ritè .i. cum ſolennitate fiat; nec ſat eſt bonum agere, niſi &
31 bene agitur. Vnde † ex conttactu, vel teſtamento minus ſolenni non oritur naturalis obligatio, quæ ex vinculo legis oriri debet in caſu noſtro, cùm verè tale teſtamentum, vel contractus ſit nullus, & pro nullo habeatur, quod idem eſt quoad iuris diſpoſitionem. Bart. in l. ſi maritus. ff. ad l. iuliam de adult. Curt. iun. conſil. 55. nume. & alij alleg. a D. Menoch. d. queſt. 80. num. 17. & 32. lex namque humana irritans eiuſmodi contractus, & teſtamenta, lataque a poteſtate publica, cui teſtator, & bona illius ſubiacent, impedit, ne ex ea obligatio naturalis oriatur, vt dictum eſt: nec talis lex fundatur propriè in p̄ſumptione, ſed irritat vniuerſum teſtamentū minus ſolenne, quæcunque fuerit voluntas teſtatoris, idque quia ita poſtulat bonum commune, ne per miſſio teſtam. minus ſolennis occaſio ſit malorum in republica, & ſic in contractibus.

32 Dicerem tamen, ꝙ in † legatis, donationib. & alijs operib. ad pias cauſas, præſertim vbi ſine magno detrimēto ſolui poſſint, teneretur hæres ex tali teſtamēto minus ſolēni fauore animę ceſſante fraude, & dolo, prout ſentiunt Syluest. verb. legatum. 4. q. 10. prope fin. Nau. in man. ca. 17. nu. 117. Lopez in inſtr. conſc. par. 2. cap. 14. Corrad. in reſp. caſ. conſc. par. 1. q. 84. & faciunt adducta per Graff. par. 1. deciſ. lib. 4. c. 8. nu. 20. vbi ex Syluest. dicit, quòd ſi Petrus in extremis cōſtitutus inſtituat hæredem Titium, quē rogauit teſtator, vt ꝑ eius anima daret 20. Sempronio pauperi, ꝙ quidem relictum non fuit ſcriptum in teſtamento, hoc tamē nouerūt aliqui; defuncto Petro Sempronius petijt 20. a Titio, qui negauit relictum in

hoc

hoc caſu licet Titius non teneatur ſoluere in foro iudiciali ex defectu
33 probationum † tenetur tamen in foro conſcientiæ; & per monitorium,& excommunicationem cõpelli poteſt ad tale relictum pium præſtandum, quia voluntas teſtatoris, vt lex eſt ſeruanda in hoc caſu,vt probat Surd. deciſ.346. num. 25.lib.2. Sublimita tamen,quod etiam ad legata pias hæres ab inteſtato non teneatur, quando teſtamentum ipſum, quo relicta fuere, iure ſolenne non fuerit, etiã quoad ea,nempe quos duos nõ habuerit teſtes, ſed vnũ: ita Io.Guttierr. lib.2.can.qq.cap.26. nu.11. aliàs ſecus eſt dicendum.

34 Cęterum vbi, † teſtamentũ coram duobus,vel tribus perſonis cũ interuentu Parochi in extremo ſpiritu ſit factũ. vt in ca.cũ eſſes. de teſtam.valet, nõ tam quoad pias cauſas,quàm quoad prophanas,& tam in foro eccleſiaſtico, q̃ ſeculari: & ita Senis ſtatuto cautum eſt,vt tres teſtes etiam non rogati ſufficiãt in teſtamento,vt refert D.Menoc.de pręſump.lib.4.pręſump.4 nume.4. Ceſſante verò dicto neceſſitatis caſu expreſſo in d.c.cum eſſes.licet in terris eccleſiæ validũ eſſet tale teſtamẽtum ẽt quoad legata nõ pia, tamen in vtroque imperio tam Papæ,quàm Cæſaris ſeruanda erit diſpoſitio iuris ciuilis, circa numerũ
35 teſtium:&ſic intelligendum† eſſe dictum textum in c.cum eſſes. tradunt Clar. in §. teſtamentum. q.6. nu.2. & q.57.nu.3. Guido Pap.deciſ.543.D.Menoch.d.q.80.nu. 21. verſ.quarto.Gabriel.lib.4.concl.8. de teſtam.Fachin.lib.6.contr.iuris c.47.Beret.conſ.64. num.9. & vide Specu. cõm. opin.q.220.& q. 700. vbi dicit,quòd fœmina poteſt eſſe teſtis in dicto teſtamento ſaltem quoad pia,ita probat Dec.in l.femine.nume.27.de reg. iu.vbi pulchrè D.Marc. Anton. Roueſe poſt Bal. in l.1.in 2.lect.nu.112. C.de ſacroſ. eccl.Felyn.in ca.quoniam.nu.3.de teſtib. & loco presbyteri duo alij teſtes adhiberi poſſunt,ſecundum Pan.in d.c.cum eſſes.

36 Imò † ſchedula de manu patris ſcripta continens eius vltimam voluntatem a filijs recognita, non ſolum inter ipſos liberos valet in vim vltimæ voluntatis, & teſtamenti, licet non interuenerint teſtes, nec ſubſcripſerint eidem, vt de magis communi teſtatu Clar.in d.§. teſtamẽtũ q.7.& declarat D. Menoch. de præſ. lib.4. præſ.7. num. 3. ſed etiam valet ad pias cauſas, vt tradit Bernar.Hẽric. in ſum. magis com. opin. lib.1. conclu. 76. ex Bonauogl.ad Iaſ.in l. publicati.col.1. C. de teſt.& declarauit Rot.Rom.in nouiſſim.deciſ.74.par.2. D. Menoch. conſil.167.num. 10. lib. 2.& cõſil. 224.lib.3.

Quartò infertur, qđ dicta ſuperius,nempe legem,vel ſtatutũ fundatũ ſuper præſumptione ſola nõ obligare in conſcientia procedũt
37 † etiã in ſententia iudicis,ſecundũ Pan.Ange.Syluest.Tabien.loc.cit. & præſertim ſecundum Alph. de Caſtr.lib.1.de leg.pen.c.5. docum. 1.vbi dicit, quòd iniuſtè condẽnatus ſecundũ veritatem ad reſtituẽdum aliquid,quod nõ abſtulit, aut non debet,ſeu ad poſſeſſionem rei relinquendam,iuſte tñ ſecundum alle-

allegata, & probata, puta conuictus per falſos teſtes, q ſeruato iuris ordine repelli non potuerunt non tenetur in foro conſcientiæ ſoluere; quia ſententia ſuſtinetur ſola præſumptione iuſtitiæ, vt nó. in l. Iulianus. ff. de condit. indeb.

Vnde, qui ſic iniuſtè per ſententiam priuatur re ſua, ſi aliter non poteſt damnum ſibi illatum reſar-
38 cire † poterit poſtea ab illo, qui per iniuſtam ſentẽtiam rem ſuam abſtulit ſemoto ſcandalo, tantumdem clanculo ſurripere, quantum fuerit ab eo iniuſtè ablatum, nec tenebitur ob monitorium reuelare: vt ex Innoc. in capitulo olim cauſam. nu. 8. de reſtit. ſpol. docet Sair. in claui lib. 3. c. 7. num. 8. vbi addit, quod vbicunq; per alium rẽ ſuã, & ius ſuum proſequi nequeat, licitum eſt etiam furtiuè rem ſuã recuperare; dũmodo ex tali furto nec malum, nec ſcandalum valeat generari, vt ſuperius q. 8. 2. ſect. dictum eſt.

Poſt hæc ſcripta vdi Molin. quæſtionem hãc latè diſputãtem tom. 1. tract. 2. de iuſtit. diſput. 81. vbi circa med. deſtinguit ĩter vltimas voluntates, & contractus; & quoad
39 † contractus approbat opinionem Couar. Ledeſmij, & aliorum ſupra cit. qui negatiuam partem defendunt, quia id ſonãt apertè iura, quę de inualiditate eiuſmodi cõtractũ vſu approbante ſunt lata. Limita tamẽ primo, quãdo eſſet omiſſio modicæ ſolennitatis, quia non viciaret actum, licèt ſolennitas illa eſſet de forma actus. Secundò, quando cõtractus eſſet onerosus, & vtrinq; ęqualis, quia tunc vnuſquiſque cõtrahẽtiũ expectare poſſet, vt alter ſi vellet, peteret illius reuocationẽ ob ſolẽnitatis defectum, neq; tunc ęquitas ferret, vt quãdo cõtractus reſcinderetur, fructus percepti ſoluerentur, quia præſumendum eſſet eos bona fide perceptos eſſe, & conſumptos.

Quoad vltimas verò volũtates
40 tenet Molina teſtamenta † & alias vltimas voluntates minus ſolenniter factas in foro conſcientiæ valere, quia vt colligit ex l. etſi inutiliter. & l. vlt. C. de fideicomm. & l. non dubium. C. de teſtam. mens, & intentum legumlatorũ non fuit irritas reddere minus ſolennes teſtatorum vltimas voluntates, nec eis vllam vim adimere, vel impedire, ne ex eis naturalis obligatio oriretur, nec ex præſumptione falſitatis eas nullas pronunciare; ſed duntaxat ſtatuere, vt quę ſine eis ſolennitatibus deinceps fierẽt, reputarẽtur nullæ ad fidem in foro exteriori faciẽdam, ipſoſmet teſtatores eiſdem legibus pręmonendo, qualiter ſuas voluntates vltimas cõdere deberẽt, vt fidem facerent: hoc idẽ ex eodem Molin. affirmat Ala. trac. de aduoc. chriſt. par. 1. q. 66.

Cuius quidem ſñia non obſtat
41 ſupra per nos declaratis, † quia quo ad contractus intelligi debet cum diſtinctione ſuperius adducta nu. 13. nempe de ꝯtractibus a lege prohibitis, vel ipſo iure annullatis ob defectũ ſolẽnitatum; ſecus in alijs, in quib. certè vſq; ad reuocationẽ, & iudicis declarationẽ poteſt quis ex illo cõtractu bona retinere &c. vt clarè patet ex ſupradictis, & optimè facit Sanchez de matri. tom. 1. diſp.

diſp.33.lib.6.nu.2.vbi inquit, ꝙ huiuſmodi leges prohibētes,& quicquid geſtum fuerit annullantes in vtroq; foro ſunt receptæ, vt ſonāt, & ita in praxi ſeruari teſtatur.

Quæ quidem diſtinctio pari paſſu in vltimis voluntatib. procedit,
42 nec leges ab eodem † Molin. loc. ci. adductę obſtant, quia non prohibent talem actum fieri, neq; ſecus factum irritant ipſo iure, ſed cum ſolennitatibus requiſitis permittunt; quibus profectò ſolennitatibus voluerunt legumlatores in huiuſmodi caſibus tollere fraudes, non propriè irritare actum ſaltem quoad conſcientiæ forum, vt apertè colligiť ex dicta l. vlt. C. de fidei-
43 com. † vbi cum teſtator non adhibuiſſet requiſitas ſolemnitates in ſuo teſtamento, eademq; de cauſa hęres neq; fideicommiſſum ſoluere vellet, neq; manifeſtare id fuiſſe a teſtatore fidei ipſius hæredis cōmiſſum, ad eam litem dirimendā, ſtatuit Iuſtinianus Imperator hęredem cogi poſſe iurare in foro exteriori, an abſq; dubio ſciret, aut ſibi certò perſuaderet eam fuiſſe teſtatoris voluntatem, atq; adeo ſe teneri in foro cōſcientię illi ſtare, quod ſi iurare renueret, vel confiteretur eam fuiſſe defuncti volūtatem, cogendum illi ſtare, & ſic ob defectū probationis, quod certè non habet locū in vltimis voluntatib. vel ipſo iure & facto ob defectum ſolennitatū annulatis, vel prohibitis omnino a legibus, vel ſtatutis receptis, & ſuper rationem pręcipuè fundatis, vt de ſtatuto prohibente, quod maritus aliquid vxori relinquere poſſit, de quo infra q.26.

Addit etiam Molina d. diſp. 81.
44 primò quod, vbi hæres † ab inteſtato dubitat, an poſſit petere, vel retinere hæreditaria bona, attenta teſtatoris voluntate, vel dubitet, an fuerit verè talis volūtas nempe hęredi in minus ſolenni teſtamento inſtituto ſua bona deferendi, & ob id habeat læſam conſcientiam in non adimplendo teſtamento, tunc quidem durante dubio, facta mora li diligentia, tenetur facere compoſitionem cum hærede legatarijs, & fideicommiſſarijs, ita minus ſolenniter inſtitutis pro dubij quantitate ſibi accipiendo partem eorum bonorum, & partem alteram illis relinquendo: & ſic intelligi debet Io. Gutierr. li. 2. can. qq. c. 25. nu. 11. §. hæc tamen. & declarat Sair. in claui regia lib. 1. cap. 13. nume. 11. circa med.

45 Secundò, quòd quando † hæres ab inteſtato petit hæreditatē in tali minus ſolenni teſtamento, non tamē a lege irritato, alteri relictā, vel renuit ſoluere legata, aut fideicommiſſā minus ſolēniter relicta, poſſe iuxta d. legem vlt. C. de fideicom. & debere in exteriori iudicio cogi iurare, vt dictū eſt, an ſciat, vel certò ſibi perſuadeat eā fuiſſe teſtatoris voluntatem, atq; adeo debitā illis in foro ↄſcientiæ quod ſi annuat, vel iurare renuat, ad iudicanda eſſe hrdi, fideicommiſſario, aut legatarijs in minus ſolenni teſtō, aut codicillo relicta, non quidē vitalis teſti, aut codicilli, quaſi fidem in foro exteriori faciat, ſed vi propriæ ei cōfeſſionis formalis, q̄ cenſetur ſufficiēs, & legitima probatio, nihil impediēte præſumptione in:

ne in contrarium, & quod tale teſtamentum, aut codicillus minus ſolennis fidem non faciant in foro exteriori. Ad quod benè aduertantur aduocati, & procuratores, quia in praxi eis perutiliter deſeruiet.

Non mediocriter quidem expediret, vt ſcripſit Molina d. diſp. 81.
46 † chriſtianos legiſlatores, quandoquidem res hæc tota ex eorum mẽte pendet, vt vnuſquiſq; in ſuo regno diſertis verbis explicarent, an intenderent irritas omnino reddere minus ſolemnes voluntates, impedireq; ne ex eis obligatio naturalis oriretur vt Coua. D. Menoch. & alij ſentiunt; ita enim fieret, vt confeſſarij eſſent vnanimes, & multo melius conſcientijs hominum conſuleretur.

Adhuc autem grauis extat dubi-
47 tatio, cur † nuncupatus hæres per inualidum teſtamentũ ob defectũ ſolẽnitatum, non tamen irritũ ipſo iure nõ teneatur protinus abſq; petitione, & iudicis ſnĩa reſtituere hęredi ab inteſtato; & ſic pariter legatarius poſſidens legatum per huiuſmodi teſtamentum, vt concludũt doct. ſupra num. 15. & optimè facit Sanchez. de matr. tom. 1. lib. 6. diſp. 38. cum. 32. in fin. Cui dubitationi reſponderi poteſt talem hæredem non teneri ad reſtituẽdum ante iudicis condemnationem, ea potiſſimum ratione, quia ceſſante omni fraude, & dolo, iura humana nihil aliud volũt in hoc caſu, vt ex Molina d. diſp. 81. diximus, quàm quod tales vltimę voluntates, vel contractus habeantur nulli ad fidẽ faciendã in iudiciali foro, non autẽ quod ſtatim ipſo facto trãslatio ſit nulla, vel ob talem ſolennitatis omiſſionem prorſus impedire dominij trãslationem; alioquin nimis rigoroſum eſſet aliter intelligere huiuſmodi leges, quarum præcipuus finis eſt fraudibus obuiandi. Sot. lib. 4. de iuſt. & iu. quæſt. 5. ar. 3. optimè facit Tolet. in ſum. lib. 5. capit. 20. num. 7.

48 Quod procedit etiam † quando abſolutè, & ſimpliciter annullat actum, quia quãuis in hoc caſu non liceat tali hæredi, vel cõtrahenti ex huiuſmodi teſtamẽto, vel ꝯtractũ ipſo iure irrito ob omiſſas ſolennitates expectare iudicis ſententiã; non tenetur tñ ante legitimam hęredum, vel quorum de iure intereſt, petitionem reſtituere, vt notãt doctores ſupra allegati, vbi tradunt, quod ſic obtinuit vſus, & declarauit recepta ꝯſuetudo, optima legum interpres. l. 3. §. ſi de interpretatione. ff. de legib. Beret. conſ. 51.
49 nu. x. quæ † inducere põt, quicqd inducit priuilegium, vel ipſa lex. Nau. conſ. j. de reg. nu. 13. & conſ. 2. de cogna. ſpiritual. nu. 8. Tolet. loc. cit. facit Io. Gutierr. lib. j. can. qq. ca. 9. n. 11. vbi inquit quòd pœnæ c. cum deteſtabile. de ſimon. in extr. comm. locum habent tñ in ſimonia reali, non verò cõuentionali, quamuis aliter ſonent verba ipſius extrau. quia ſtylus, & ꝯſuetudo Curiæ, & Rotæ Romanæ ſic eſt interpretata q̃ conſuetudo excuſat in conſcientiæ foro: & optimè cõferunt ẽt adducta per Tolet. d. ſca. 20. n. 7. Adde tñ, quod licet in primo caſu ante ſnĩam, & in ſecundo ante interpellationẽ, reſtituere qs non obligetur, tamen bonũ eſſet

preſertim

præſertim in ſecundo caſu ante interpellationem reddere; & confeſſarius conſilium hoc debet, ſed non ſub præcepto imponere: vide Tolet. loc. cit.

Vlterius dubitari poteſt, an hæ-
50 res † in teſtō minus ſolenni ſcriptus teneatur in foro conſcientię legatarijs in eodem teſtō nuncupatis res legatas tradere, vel eas retinere poſſit, vt hęredi ab inteſtatō, cum eas ab illo petierit, tradat, in vtramq; partem diſſerit Burg. de Paz in l. 3. Taur. nume. 1512. cum ſeqq. & tandem de congruo concludit, vt refert, & probat Ioan. Gutierr. d. lib. 2. can. qq. cap. 25. nu. 11. in fi. quòd huiuſmodi hæres in minus ſolenni teſtamento ſcriptus poſſidens hæreditatem tradat legatarijs in eodem teſtamento nuncupatis in foro conſcientiæ res ſibi legatas, ſi legatarij idoneos fideiuſſores præſtent, illum ab hęrede ab inteſtato ab omni damno deinceps ob hoc contingenti immunem, & liberum facturos, & quòd ſic caueatur etiam publico inſtrumento. Pro vera huius principalis quæſtionis intelligentia vide omnino par. 2. harum noſtr. can. qq. ſect. 4. vbi latè declaratur, vnde cognoſci poſſit legem ita inualidare teſtamentum, vel contractum aliqua carentem ſolennitatem vt in conſcientia ſit nullus omnino, vel e contra.

QVAESTIO VII.

Defuncto Titio eius hæres fuit ſtatim interpellatus a Caio, qui erat Titij creditor de bis mille ducatis; quæ ſumma, cum totam exaudiret hæreditatem, fuit de conſenſu vtriuſque redacta ad mille, condonatis alijs mille ipſi hæredi. Mox elapſis ſex annis Seius reperto inſtrumento, ex quo conſtabat Titium fuiſſe debitorem eidem Seio de ſumma mille, & quinque centum ducatorum, & eius creditum erat antiquis dicto Caij. Negante autem hærede ſe aliqua bona poſſidere ipſius Titij, obtinuit Seius monitorium contra detinentes bona Titij. Modo quæritur, an hæres teneantur reſtituere, vel reuelare mille ducatos, quos obtinuit ex remiſſione, & condonatione Caij; & an Caius ad reſtitutionem aliorum 500. cum eius creditum eſſet poſterius.

SVMMARIVM.

1 *Debitor in reſtituendo, vel ſoluendo debita quem ordinem ſeruare teneatur, quando omnibus ſoluere nequit.*

2 *Hæres eodem ordine debita ſoluere debet, quo defunctus ſoluere debuit.*

3 *Debitor ordinem in reſtituendo, vel ſoluendo non ſeruans, cur mort. peccet, & ad reſt. alijs creditoribus teneatur.*

4 *Debitor excuſatur ſoluendo poſteriori creditori valde indigenti, vel prius potenti.*

5 *Creditor poſterior prius petens, & accipiens totum debitum non peccat, nec tenetur ad reſtitutionem & quādo.*

6 Gener,

6 *Gener, & nurus accipientes de boni ſocerorum ob ſuum creditum quando peccent.*
7 *Remiſſio ſponte facta ab eo cui reſtituẽdum eſt, liberat debitorem in vtroq; foro.*
8 *Remiſſio debiti æquatur ſolutioni.*
9 *Creditor antiquior an ſit præferẽdus inter alios creditores æquales, vel an bona ſint diuidenda pro rata.*
10 *Debitor non poteſt integrè vni ex creditoribus æqualibus ſoluere, quando nequit omnibus ſoluere.*
11 *Conſtitutio noua Mediol. tit. de ſaluiſcond. recenſetur & declaratur.*
12 *Fraus in impetrandis debitorum ſaluiſconductis, ſiue moratorijs valde deteſtanda.*
13 *Aduocati, & cauſici quomodo ſe gerere debeant in ſaluiſconductis debitorum quinquennalibus.*
14 *Creditorum maior pars quæ ſit intelligenda.*

SVppoſito prius in hac quæſtione ſatis dubioſa, & difficili vtrũque Titij creditorem nempe Caium, & Seium æqualem habuiſſe actionem, vel hypothecam, expreſſam, vel tacitam, vel perſonalem reſpondetur, nec hæredem, nec Caium, neque ſcientes reſtituere, vel reuelare teneri quod probatur.

1 Primò, quia licet † debitor ordinem in reſtituendo, vel ſoluendo debita ſeruare debeat, quando omnibus ſoluere nequit, nempe vt ſoluat primò, quòd in propria ſpecie debetur, vt depoſitum, vel commodatum, vel acceptũ titulo oneroſo, vt venditione, & nondum ſolutum, ſi extat. Secundò ijs, qui, bona habent expreſsè hypothecata, & prius prioribus, priuſque habentibus ſpecialem hypotecam, quàm ijs, qui generalem. Tertiò dotis debitum, vel fiſci. Quarto habẽtibus hypotecam tacitam, & prius prioribus. Quintò depoſitoribus rei non extantis. Sextò cęteris pro rata: ſic docent ex Bald. in l. pro debito. C. de bonis iudic. aucto. poſſeſſ. ex D. Antonin. par. 2. tit. 2. cap. 7. §. 3. Sylueſtr. verb. reſtitutio 6. q. 5. Nau. capit. 17. in man. nume. 47. & ſeq. P. Nau. lib. 4. de reſt. cap. 6. dub. 5. nu. 30. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 25. in prin. Arrag. 2. 2. q. 72. ar. 8. concl. 4. Bann. ibid. concl. 3. Saul. Epiſc. Papien. in interrog. promou. ti. de reſt. in prin. D. C. ſta trac. de rata q. 56. Rodriq. in ſum. par. 2. capi. 46. concl. 5. Sair. in claui lib. 10. tract. 2. cap. 7. num. 26. vbi alios refert, vide Ferrar. in prax. Papienſ. in form. libell. in act. hypotheca. in gloſſ. ſub eadem nume. 9. & D. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 119. & 121. & faciunt adducta per eundem. de arb. caſ. 150. nume. 10. vbi tradit quid obſeruandum, cum de bonis iacentis hæreditatis eſt creditoribus ſatisfaciendum.

2 Et dictum † ordinem hæres ſeruare debet, debita enim eodẽ ordine pſoluere debet, quo defunctus ſoluere debuit, vt ex D. Tho. Sylue. & Petr. Nau. pbat Sair. in claui. d. lib. 10. c. 7. n. 24. Huiuſmodi verò
3 ordinem nõ † ſeruans debitor mortaliter peccat, & damnum alijs creditoribus reſarcire tenetur, vbi ſua ſponte non coactus, neque requiſitus ſoluit poſteriori creditori, quia fraudat alios creditores partibus ſuis, & cõmittit ĩ iuſtitiã. c. ea te. de

iureiur.

nitetiu.& latè declarat Nau. d.c.17. nume.51.& ſeq. poſt Sylueſt.verb. reſtitutio 6.q.7. Petr.Arrag. 2.2.q. 62.art.8. concl.5.& vlt.& ibi Bann. dub.vlt. P.Nau. lib.4. de reſt.cap.6. dub. 11.nu.51. & ſeq. Lud. Lopez par.2. in inſtr.conſc.c.111. Grego.a Val.tom.3.diſp.5.q.6.punct.10.§.8. Philiarc.tom.2.lib.6.c.29. ſum.Coron.par.2.c.5.num.24. Sair.in claui d.c.7.num.92. Lud.Carbo.q.92.de reſt.concl.13.& ſeq.Rodri. in ſum. par.2.c.46.concl.13.

Tamen ſecundum prædictos do-
4 ctores loc. cit. † excuſatur debitor ſoluendo poſteriori creditori valde indigenti, vel petenti in iudicio, vel extra ante alios, vt in caſu noſtro, tunc enim tenetur primo petenti, & diligentiori prius ſoluere, cum diligentia in petendo faciat eum iure potiorem, illa enim regula iuris, qui prior eſt tempore, potior eſt in iure, intelligitur cęteris paribus, vt declarat ibi gl. creditor autem diligentior in petendo ſibi debitum eſt potior in iure, vt not. Sair.in claui d.nu.92.& explicat D. Io.Baptiſta Coſta in tract.de portione rata.q.74.nu.5. & q.121.num.4. Vnde dictus hæres iuſtè ſoluit, cum Caio primo petenti bona fide ſoluerit.

5 Secundò, quia † creditor poſterior petendo prius non peccat nec accipiendo totum debitum, etiam quando debitor non eſt ſoluendo omnib. quibus debet, nec tenetur ad reſtitutionem accepti; ratio eſt quia petendo vtitur iure ſuo, ergo non peccat, & qui accipit quod ſuum eſt ſolum, non alienum, non tenet ad reſtitutionem. Hoc tamen intel ligendum eſt ſecundum Greg. de Val. d. punc.10. modò reliqua ſint paria, vt ſupponimus in caſu nro, nempe quòd creditor alius non ſit magis priuilegiatus, aut habeat ius ad rem illam ratione pignoris, aut hypothecæ, tunc enim regulariter minus priuilegiato non licet prius petere, aut accipere alijs manentibus inſolutis, ſic enim violaret iuſtitiã, quæ præſcribit, vt illis prius, quàm ſibi ſatisfaciat. D. Io. Baptiſta Coſta tract. de portione ratà.q. 74.in prin.

Vnde inferũt prædicti doctores, vt refert Sair.in claui lib.10. ca.vlt.
6 num.fin. † peccare generos, & nurus accipientes, & retinentes de bonis ſocerorum, ſcientes eorum bona alijs magis priuilegiatis deberi, & ad reſtitutionẽ acceptorũ, & detentorũ obligari: at in caſu noſtro, cum creditores ſint æquales: hæres iuſtè perſoluit, vt probauimus, Caius quoque iuſtè accepit mille aureos, & alios mille ſibi debitos tutà conſcientia accipere poterat, quos cũ hæredi condonauerit, iuſtè hæres eos retinere poteſt; nec per monitoriũ reſtituere, vel reuelare tenetur, cũ nulla bona Titij defuncti poſ-
7 ſideat, cõdonatio.n. † ſiue remiſſio ſpõte facta debitori ab eo, cui reſtituendum eſt, liberat debitorem in vtroq; foro.gl.in c.peccatũ. de reg. iu.in 6.Caie.verb.reſtitutio. Adria. de reſt.q.2. Nau.conſi.6. de pact.& in man. c.17. num.44. & facit c.veniẽs de teſtib.&l.ſi mulier.ff.de cõd. cauſa dat.& declarat Sair.in florib. deciſ.lib.1.ti. de pact. deciſ.6. Marcheſ.de commiſſ.par.1.commiſſ.4. ſuper dilat.moratór.c.j.nu.32. cum

ſeq.& cap.2.per tot.quia paria ſunt dare,vel remittere, vt probat Dec. in l.ſiquis,ff.de reg.iu. n.2. vbi Mar. Ant.Roueſc.in addit. Vnde ſumit regula generalis ab omnibus in-
8 terpretibus,quòd † remiſſio debiti æquat ſolutioni, exceptis aliquot caſibus, vt tradit Nauar. conſil.14. de vſur.& conſi.2. de cenſib.

Sed dubitatur circa hanc materiam, an vbi nullum extat priuilegium, aut ratione dominij,aut hypothecæ,aut perſonalis priuilegij; ſed omnes ſint ex æquo perſonales actiones, ſint pro rata inter creditores bona diuidenda,necne? Reſpōdetur, quòd licet ſecundum Ioan. Medin.C.de reſti.q.2.dub.5.cōcl. 5.Salon.2.2.q.62.artic.8.concl.2.& Gregor.de Valen.d.tom.3.diſp.5.
9 q.6.puncto 10.§.7.videatur † præferendum eſſe antiquiorem, ita vt illi totum debitum perſolui debeat; verius tamen eſt,eo in caſu inter illos bona eſſe diuidenda pro rata ſecundum proportionem debitorū, ita Sylue. P. Nau. Arragon. Bann. Rodriq.poſt S.Antonin.Ange.Nauar.locis ci. Ioſeph.Angl.in flor.in 4.ſent.q.2.de reſt.artic.3.concl.vlt. Lud. Lopez Philiarc. Lud.Carbo. loc.cit.Sair.in claui d.lib.10. trac.2. cap.7. nu.27. qui omnes docent licitum eſſe debitori ob cumulum creditorū facere deteriorem cauſam creditorum; modò tamen dominium,vel hypothecam,vel priuilegium legale nō habeat iuxta tex. in l.priuilegia,ff.de priuil.credit. & ibi Ripa; & pulchrè declarat nouiſſimè D. Coſta tract.de port. rata q. 74.nu.1. vbi inquit,quòd in hoc caſu licet creditoribus nō habentib. hypothecam, vel priuilegium ſolui debeat pro rata, non tamen præferendos eſſe poſteriores creditores prioribus, ſeu anteriorib. Gail. obſer.25.lib.2. Vnde Sair. & alij ſupra cit. doctores concludunt non
10 † poſſe tuta conſcientia debitorē integrè vni ex huiuſmodi creditorib.ſoluere,quando non habet,vnde ſoluat omnibus: hoc enim cederet in fraudem, & iniuriam aliorum. Quid verò in hoc caſu creditores tuto agere debeant,debitore bonis cedēte optimè docet D. Coſta d.q.74.nu.2.& ſeq.

Quamobrem aduertendum cēſeo, quòd cū ex nouis conſti.huius Dominij Mediolani in ti. de ſaluiſ-
11 conductis † caueatur,ſi tres partes ex quatuor omniū creditorum cū debitore conueniant,quod illa cōuentio per reliquos creditores,qui non conuenerunt obſeruari debeat; modò tamen præmiſſi creditores, & debitor,coram iudice ordinario citatis reliquis creditoribus iureiurando affirmauerint, ipſam conuētionem non feciſſe, nec facere per malitiam, neque dolum, neque in fraudem alicuius, grauiter, & ſæpe hac in re peccari, vt notat Io. Petr. Ala tract.de aduoc.chriſ.q.57.par.
12 1.nā † ſi fortè aliquis creditor magnæ ſummæ nolit ſaluocōductui, ſiue dilationi quinquennali,quam moratoriam vocitant, Cucch.trac. de morat.præſcrip.D.Coſta lo.c. q. 139.nu.1. conſentire eidē creditori tacitā fidē accommodat debitor de illi ſoluendo certā ſummā menſtruatim; quo fit, vt ad ſpeciem talis creditor videatur cōcurrere cū alijs in concedenda dicta dilatione

quin-

Digitized by Google

quinquennij, re ipſa autem creditum ſuum conſequitur, quod certè in maximam fraudem cæterorū creditorum cedit, & violatur iuramētum ex latere tam debitoris, quàm creditoris. Quare aduocati,
13 † & cauſidici, quorū conſilio, teſte Io. Pet. Ala d.q.57. vt plurimū in hoc peccatur, hortari debent creditores, vt bona fide conueniant, neque ſint illis auctores fraudis, & periurij.

Hac in re etiam aliud fraudis, & malitiæ genus ſæpe vſurpatur, vt animaduertit præfatus Io. Pet. Ala in dicto ſuo tract. pietate, & religione referto q.57. circa fin. nempe, quod cum ex eadem conſtit, quam expēdit D. Menoch. de arb. caſ. 203. nu.
14 15. & ſeqq. requiratur † conſenſus maioris partis creditorum tam reſpectu numeri, quàm ſummæ iuxta l. maiorem, ff. de pact. & ita explicat D. Coſta d.q. 139. nu. 3. accidit multoties vnum creditorem habere inſtrumētum v.g. librarum mille, & re vera iam exegit libras quingentas, ſed vt conficiatur maior pars creditorum reſpectu ſummę, talis creditor edoctus, & inductus a nonnullis malitioſis, qui non timent Deum, in maximum damnū reliquorum creditorum iurat, ſiue potius peierat ſuper tota ſumma librarum mille, hoc eſt totam ſummam adhuc ſibi deberi, & hęc ſunt grauiſſima peccata.

Ex ſuperius autem dictis pro reſolutione principalis quæſtionis, & infra dicendis in quæſt. fin. huius 3. ſect. deduci poteſt, quid ſit dicendum in caſu, de quo nunc dubitari contingit, & egregiè conſuluit admodum R. D. Ludouicus Somaſcus, peritiſſimus, & acutiſſimus I.V. Doctor, & collegiatæ eccleſiæ Sancti Inuentij Papiæ prępoſitus, multis nominibus obſeruandus, videlicet. Iamdiu A. quandam certam pecuniarum quantitatem B. mercatori in ſocietatē contulit cū pactis licitis iuxta ſolitum talis ſocietatis, quam pecuniæ quantitatē dictus B. vt creditur, nomine C. & D. conſobrinorum recepit; & pręfatus C. Nepos dicti A. tunc temporis erat maior, & D. filius prædicti A. minor. Defuncto autem A. qui dederat pecunias dicto B. mercatori, & vt fertur, rogato inſtrumēto, pręfatus mercator reſtituit totā pecuniæ quantitatem dicto C. nepoti prędicti iam in plena pubertate, ſiue in maiori ætate conſtituto; filio quidem nihil reddidit, cum eſſet minor, & viueret in domo contubernali; de prædicta verò reſtitutione rogatum fuit inſtrumentū. Poſtmodum præfatus D. filius duxit vxorem, voluitque diuidere, & dictus mercator eos concordauit, nempe dictū C. & alios ex vna parte, & dictum D. minorem ex altera, cui (comprehēſa dicta pecuniæ quantitate, vt ſupponitur) promiſſum fuit certū quid dandum a præfato C. & de hac re cōfectum fuit chirographum a tribus teſtib. ſubſcriptum, quod adimplendū erat termino quindecim dierum, dummodo minor pronunciaretur maior; ſed dictus D. nihil vnquam obtinuit, & dictus C. decoxit. Quæritur, an vigore monitorialium ipſe mercator teneatur manifeſtare dicta inſtrumenta, non obſtante, quod, vt apparet, agatur de eius intereſſe.

Digitized by Google

QVAESTIO VIII.

An filij, vel vxores, præter caſus licitos; aliquid a parentibus, vel maritis ſubtrahentes comprehendantur in monitorio a patre, vel marito obtento, in quo præcipitur ſub excommunicationis pęna, vt qui furta commiſerint, teneantur illa reſtituere, vel manifeſtare.

SVMMARIVM.

1 *Filij, vel vxor ſubtrahentes aliquid a patre, vel marito quãdo comprehendantur in monit.*

2 *Conſanguinei regulariter non præſumũtur includi in monitorio, niſi exprimantur, & cur.*

3 *Filius, vel vxor dubitans ſe monitorij excommunicationẽ incurriſſe ob furtum patri, vel marito factum, quid agere debeat.*

4 *Filius ſufficienter prouiſus a patre accipiens aliquid ab eo, vt nimis ſe pompoſè ornet, excommunicationem monit. incurrit, & quid aget.*

5 *Filius obtinens remiſſionem a patre de furto liberat etiam a reſtit. complices.*

6 *Filius, ſi de ſubtracto a patre remiſſionem non obtinuerit, ad quid teneatur.*

7 *Vxor ad quid obligetur de re furata marito, & qua pęna puniri poſſit.*

8 *Filiusfa. qui aliquid tertiæ perſonæ furatus eſt, quando poſſit de bonis patris reſtituere.*

9 *Filiusfam. vel minor lucrans in ludo ab eo qui eſt ſui iuris, an ſibi retinere poſſit.*

10 *Ludo acquiſitum a minori, vel filiofam. vel ab alio, qui alienare nequit, an ſit reſtituendum.*

SI in monitorio exprimatur, quòd omnes quantumuis ſanguine coniuncti manifeſtare, ſiue propalare teneantur, vel addatur clauſula, nullo excepto, proculdubio † filij, vel vxores, præter caſus licitos, aliquid a parentibus, vel a maritis accipientes comprehenduntur, quia tunc re vera eſt furtum; ſi res ſit notabilis, & per huiuſmodi verba indicatur, quòd animus, & eius, qui inſtat, necnon ſuperioris eſſe illius inſtantis domeſticos etiam obligãdi; quod procedit etiam, vbi furti quantitas eſt adeo notabilis, quòd præſumendum ſit, hoc eum velle, vel ex qualitate rei id colligi poſſit. Et facit, quòd etſi communiter in clauſula generali non veniant requirentia ſpeciale mandatum: tamen comprehenduntur, cum ex verbis apparet talem eſſe concedẽtis intentionem. Felyn. in cap. quæ in eccleſiarum, de conſtit. num. 32. & probant in term. infra citandi doctores, & faciunt optimè adducta per Io. Baptiſtam Magon. in lucerna moral. p. 2. c. 3. titu. de fidelit. notarior.

Vbi verò proponantur furantes in genere, tunc non videntur obligari; tũ quia odioſa ſunt reſtringenda, vulg. iuribus: faciunt tradita per Caroc. trac. de re furtiua. q. 23. tum quia cum monitorium ſolũ vtitur illa generali clauſula, nec adhibet 2 † alia exprimens coniunctos, quæ po-

potuit, & ſolet aliquando adhiberi, non eſt credendum patrem, aut ſuperiorem eos tam grauiter, & acriter ob huiuſmodi furta excommunicationis cenſura innodare. Tolet.lib.1.c.10.nu.7.poſt Sot.de iuſt.& iur.lib.5. q.3.art.1.quem citat,& ſequitur.prax.Archiep.Neapolit.capit.2.not.8.Quamuis tenẽãtur ad reſtitutionem, quando graue eſt damnum; ſecus ſi vxor, vel filij accepiſſet aliquid pro ſuo decẽti ornatu; quia tunc non tenentur reuelare, vel reſtituere, ad hoc.n.tenetur pater, vel maritus.

3 In dubio tamen † ſecurius, & ſalubrius erit abſolutionem petere, vbi enim filius, vel vxor crederet, aut dubitaret eã incurriſſe, ex eo, quòd de patris, vel mariti intentione, cui iudex monitorium concedens ſolitus eſt ſe conformare, nihil certi habeat, an voluerit, nec ne in hoc caſu eos ligare; tũc impetrata ꝯdonatione a patre, vel a marito poterit abſolui, quia pars eſt ſatisfacta: vide F.Bern.Buſt. par.2. roſar. ſerm.37. in §.pen. in fin. 3.p. vbi inquit, quòd in dubio melius eſt viã tutiorem eligere, & ſe excommunicatum reputare, & abſolutionem petere.

Et hoc præcipuè locum habet, & probabiliter dubitari poteſt, filium excõicationẽ huiuſmodi in-
4 curriſſe, quando † ipſe ſufficienter eſſet prouiſus a patre iuxta ſtatum ſuum, & ſub patria poteſtate accipiat clãculo, quod poteſt, vt nimis pomposè ſe ornet cultiorib. indumentis; tunc enim melius, & ſecurius eſſet impetrare a patre remiſſionem illius quantitatis diſtractæ, & abſolutionem obtinere, & ſi ante lapſum termini in monitorio præſignati dictam condonationẽ obtinuerit, excommunicationis ſententiam euitabit: ita concluditur ex Sot.lib.5.de iuſt.& iu. q.3.ar.1.Michael Salon.2.2.q.66.art.3. Petr. Arragon.ibid. P.Nauar.lib.3. de reſt.cap.j.par.2.dub.5.nu.81. Greg. Sair.in claui lib.9.c.16.nu.19.Graſ. par.1.deciſ.lib.4.c.3.num.11. Emanuel Rodriq. in ſum.par.1.c.79.n.15.poſt Lud.Lopez par.2. inſtr.cõ-
5 ſc.c.12.& 23.in fi.& † vbi filius obtineat remiſſionem a patre de furto liberat quoque a reſtitutione ſocios, & complices furti, vtputa familiarem, qui ſcienter auxiliatus eſt filium ad tale furtum, & emptorem, qui in rigore tenebantur ipſi patrifam. reſtituere. Rodr. in ſum. par.2.c.47.num.17. circa fi. vbi latè hæc declarat.

Adduntq; citati doctores, quòd
6 † niſi remiſſionẽ obtineat a patre, tenebitur filius vt dictum eſt, ſi bona habet caſtrẽſia, vel alia libera, reſtituere patri, non minus, quàm extraneo; & ſi nihil horum præſtitit, moriente patre ex parte ſuæ hæreditatis alijs fratrib. accepta cõpen-
7 ſare obligatus erit. Sic̃ vxor † ſi habeat bona paraphernalia, vel libera ſin minus, qñ locus fuerit de ſua dote, vt inter alios tradit Lud. Lopez d. c.12. Mortuo autem marito hæredibus viri de re mariti furata de furto tenetur.l.3. ff.de act. rer.amot. Aret.trac.de malef.verſ.veſtẽ in fi.Io.Bapt.Magon. in lucer.mor. p.2.tit.de fidel.notar.c.3.nume.20. Viuẽte autem marito negatur aduerſus eam furti actio in honorem

matrimonij, ſed ab ipſo marito puniri poteſt, & debet moderata caſtigatione arbitrio boni viri. D. Menoch. de arb. caſ. 580. per tot.

Aduertendum quidem eſt, qđ
8 † ſi filius aliquid furatus ſit, & illud expenderit in vtilitatem patris, poteſt de patris bonis reſtituere, itidemq; vxor de bonis viri, vt colligitur ex prædictis doctoribus loc. cit.

Et hic incidenter addas vnum
9 ſatis notabile, quòd † ſicut vincens ludendo filiumfamilias tenetur reſtituere, ita filius, vel minor vincēs etiam hominem ſui iuris tenetur ei reſtituere, vt æqualitas ſeruetur. Couarr. in reg. peccatum. par. 2. §. 4. ſub num. 4. verſ. deinde. quem referendo ſequitur Caroc. trac. de refurt. q. 21. nu. 17. quod limitari debet, niſi qui potuit ludere, cognouerit illum, cum quo ludebat, eſſe minorem, cui prohibita eſt alienatio bonorum ſuorum, quia in hoc caſu non tenebitur minor reſtituere, quod eſt lucratus: & ratio eſt, qa volenti, & aſſentienti non fit iniuria: & licet minori ſit prohibitum alienare, non eſt tamen illi prohibitum recipere: ita aduertunt Angles in flor. in 4. de ludo. dub. j. Rodriq. in ſum. par. 1. c. 189. nu. 3. Sair. in claui lib. 11. c. 12. n. 9. Poteſt quidem talis, qui perdidit cum minori, illud poſtea lucrari, & ſe reparare, vt cum Syluest. tenent Lopez in inſtr. conſc. par. 2. c. 33. & Rodri. d. nu. 3. contra Armi. Sunt, qui pro-
10 babiliter aſſerunt ludo † a minori obtentum non eſſe reſtituendum vſque ad condemnationem iudicis, ſi nulla intercedit iniuſtitia; qa licet non ſit trāſlatum dominium ciuile, eſt tamen tranſlatum naturale ius, & ius accipiendi, & vtendi, donec repetatur, quod limitandum puto in obtento in ludo a filiofamil. ſub poteſtate in graue patris præiudicium, & notabile damnum, vt colligitur ex Nau. in man. c. 17. num. 12. & hoc reſtitui debet in conſcientia patri, & nō ipſi filio. Rodriq. in ſum. par. j. c. 153. num. 8. Sair. in claui. d. lib. 11. c. 12. nu. 7. vbi latè declarat, & extēdit in lucrato a religioſo, a maritata, a ſeruo, a fure, & etiam a minore, ſi eſt notabilis quantitatis.

QVAESTIO IX.

An vi monitorij teneatur vxor reſtituere, vel reuelare ſibi ſecretè donatum a marito in mortis articulo.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter cōiuges cauſa mortis, vel in tempore finiti matrimonij valet, declaratur nu. 30.*

2 *Donatio ſi excedat 500. aureos inſinuationem requirit, & ſine inſinuatione exceſſus tantum annulatur.*

3 *Donatio inter coniuges in Hiſpania elapſo anno a contracto matr. ſi filij non naſcantur ualet, & ratio huius legis.*

4 *Donatio inter coniuges cur regulariter prohibita.*

5 *Donatio inter coniuges cur etiam per interpoſitam perſonam prohibeatur, & nu. 24.*

6 *Marito uolens donare, & vir mandet, ut uxori donet, an ualeat donatio.*

7 *Donatio inter coniuges an ſit contra bonos mores.*

8 Do-

8 Donatio facta inter eos tempore, quo coniuges non ſunt relata in tempore nuptiarum ualet.
9 Donatio ob nuptias tenet etiam poſt cõtractum matrim. niſi ut in nu. ſeq.
10 Stat. Papiæ 85. in ciuil. quid diſponat circa donationem ob nuptias.
11 Maritus mortua uxore in matr. Papiæ lucratur dotem per ſtat. 121. in ciuil. & quando niſi uſumfructum.
12 Cautela aliquorum notariorum in inſtrumento dotis ratione donationis ob nuptias cur non ſit tuta.
13 Contrahentes mortaliter peccant iurando ſuper re falſa etiam minima.
14 Cautela ſeruanda a notarijs in donat. ob nuptias pro conficiendo inſtrumento dotali.
15 Donatio inter coniuges conſtante matr. in quibus caſibus teneat.
16 Donatio inter virum, & vxor. qualiter reuocetur, remiſs.
17 Statutum Papiæ 90. in ciuilibus, quòd mar. non poſ. relinq. vx. refertur & declaratur nu ſeqq.
18 Statuta Papiæ compilata, & edita fuerunt a Baldo Peruſino.
19 Stat. quod maritus non poſſ. relinq. vxo. videtur procedere tantum in vlt. vclunt. declaratur nu. 31.
20 Stat. contra ius commune vti odioſum ſtrictè eſt interpretandum.
21 Mulier tenens bona ſibi relicta a marito contra for. ſtatuti peccat, & tenetur ad reſtit. petentibus hæredibus & ligatur per monit. declarat. num. 38. & ſeqq.
22 Stat. Papiæ, quòd mar. nõ poſſ. relinq. vxo. cur valeat, & obliget etiam in foro conſc.
23 Leges prohibentes, & annulantes ipſo iure inhabilitãt perſonas, & in vtroque foro ſunt receptæ.
24 Maritus probibitus legari vxori non poteſt ei relinquere per interpoſitam perſonam.
25 Statutum ciuitatis factum in fauorem perſonarum porrigit effectum extra territorium ſtatuentium.
26 Aduocati, confeſſarij, & huiuſmodi ſi malè conſulant, ad quid teneantur.
27 Mulier poteſt ſibi retinere bona a marito ſibi relicta, donec ab hæredibus interpelletur.
28 Mulier habens bona ſibi a marito relicta, ſi in termino monit. reſtituere nequeat, an teneatur reuelare.
29 Principi quando liceat diſpenſare, vt maritus relinquat vxori.
30 Donatio facta vxori cauſa mortis valet, vbi non extat ſtat. quòd maritus non poſſ.
31 Donatio cauſa mortis dicitur relictum, & cur.
32 Dec. in conſ. 195. refellitur, aſſerens donationem cauſa mortis uxori factam tenere etiam in teſtamento cũ clauſ. codicil.
33 Hæres ſciens voluntatem defuncti, vt eius vxor habeat quoddam relictum contra ſtat. contrauentendo non peccat, & quando.
34 Priuatus ipſo iure ob delictum bonorũ dominio an teneatur reddere bona ſua fiſco ante iudicis condemnationem.
35 Iura plus fauent agenti de damno vitando, quàm agenti de damno captando.
36 Reſtituere an teneatur accipiens ab eo, qui dilapidat bona ſua, & quando.
37 Reſtituendi neceſſitas, ex qua legis transgreſſione oriatur.
38 Vxor, cui maritus aliquid donauit, uel ipſa accepit ex bonis mariti, quandò reſti-

reſtituere per monit. non teneatur etiam ſtante in contr. ſtat.

39 *Maritus nedum integram dotem, ſed quæ benè, vel malè impendit de bonis parapbernis tenetur vxori reſtituere.*

40 *Vxor non poteſt ſibi retinere aliquid ex bonis mariti pro fructibus bonorum parapher. a marito percept & quando.*

41 *Statutum Papiæ 87. in ciuilibus quod mul. non poſſ. petere fructus bonorũ paraph. declaratur.*

42 *Vxor poteſt de bonis mariti ſoluere debitum ipſius, etiam contra eius expreſſam voluntatem, & quid aduertere debeat in hoc.*

43 *Donatio remunerationis cauſa vxori facta a marito quando teneat.*

44 *Donatio remuneratoria propriè donatio non eſt.*

45 *Merita quæ dicantur æquipollentia donationi.*

46 *Vxor non poteſt ſibi aliquid ex bonis mariti retinere ob ordinaria obſequia marito exhibita.*

47 *Vox tenetur ad obſequia mariti, etiam vilia.*

48 *Maritus, cui vxor aliquid de ſuis bonis parapher. donauit, an teneatur ob monitor. reſtituere, vel reuelare.*

Et quid non ſeruata forma ſtatuti, numero 51.

49 *Statutorum verba ſtrictè, & propriè ſunt accipienda.*

50 *Statutum Papiæ 98. in ciuilibus, ne mulier maritata poſſit ſine conſenſu &c. declaratur.*

Contingit, & ſæpiſſimè quidẽ, vt vxores paulò ante, quàm decedant eorum mariti, faciant ſibi relinquere, ſiue ſecretò, donare, & aliquando per interpoſitam perſonam, torquem auream, vel aliquam pecuniæ ſummam, vel alia bona, de quibus etiam mariti dicunt, nolle vxores teneri ad aliquã rationem hæredibus reddendam, vel ea manifeſtare. Hæredes autem ſuſpicando de huiuſmodi bonorum occultatione, poſt mortẽ viri, impetrant generale monitor. contra detinẽtes, & ſcientes bona occulta talis defuncti: modo quæritur, ad quid teneantur tales mulieres, & ſcientes. Hæc quæſtio eſt quotidiana, grauis, & vide controuerſa.

Quod huiuſmodi mulieres non teneantur reſtituere, vel reuelare illud ſibi a marito donatum, facit
1 primò, quia † donatio facta inter coniuges cauſa mortis, vel etiam conſtante matrimonio, modo protrahatur in tempore finiti matrimonij, vt ſcilicet res fiat viri, vel vxoris, cum mors fuerit ſecuta, tenet, vt habetur in l. ſed interim. ff. de donat. inter vir. & vxorem, & in l. cum vxori. §. vlt. & in l. quia. eod. tit. Petr. Duen. in reg. 221. lim. 2. niſi fiat, quod nullo modo reuocetur, quia non valet. gloſ. in d. l. ſed interim.

Imo donatio aliàs nulla inter coniuges aliquo modo facta morte donantis, & non reuocantis tacitè, vel expreſsè validatur. l. 1. & 2. C. eodem titu. cap. donatio. eodem titu. & ratio eſt, quia eo tempore ceſſat ratio prohibitionis, ne ſcilicet mutuo ſe amore ſpolient. ita latè probat Sanchez de matr. par. j.

lib. 6.

2 lib.6.diſp.14.num.1.† dummodo non ſit vltra quingentos aureos,qa ſi excedit, inſinuationem requirit. l.ſancimus.iuncta l.pen. C. de don. Roland.a Valle conſ.93. nume.15. lib.1.Sanch. d.diſput.14. nume.24. & ſeq. vbi dicit, ſi excedat, ſolum exceſſum annullari,reliquam autẽ ſummam morte confirmari, vide Gabriel com.concl.lib.3.tit.de donat. concl. 1. & hæc indiſtinctè tenent glo.& Io.Andr.in d.cap.donatio. Le.Zecch. in ſum.mor.theol. par.2.cap.33.nume.19. & citat Couar.& alios. Intellige tamen prædicta procedere, modo nõ fuerit ſimplex promiſſio,ſed ſecuta fuerit vera traditio, non ficta. Caſtr.in l.1.§. ſi vir vxori.ff.de acquir.poſſeſ. Manſuer. in prax. iudic. §. item donatio facta. Polyd. Ripa tract. de act. in mor.art.c.12.num.3.quamuis ſecũdum communem, vt teſtatur Sanchez d.diſp.14.nume.7. & 12. ſufficiat ficta traditio,quocunque tempore vitæ fiat.

De iure Reg. Hiſpan. etiam habere in 3.tit.12. lib.3.fori, & refert
3 Duen.d.reg.221.in fi.†quod elapſo anno a tempore cõtracti matrimonij valet donatio inter coniuges,ſi filios non habent; ſi tamen filij poſtea naſcantur, reuocatur donatio, quinta parte excepta. Palat.Rub.in repet.rubr.de don.nu.11.vbi dicit eſſe menti tenendum, & alibi non reperiri: & ratio dictæ l. 3. fori eſt, quia tranſacto anno ceſſat amoris feruor, qui initio ipſius matrimonij cauſa eſſe poſſet,vt coniuges ipſos permiſſa donatione ſe ſpoliarent.Sanchez de matr.tom.1.lib.6. diſp.1.num.5.

4 Nec obſtare vr primo,q† donatio inter coniuges regulariter ſit prohibita.tot.tit.ff. & C. & extr. de don.int.vir. & vx. & primo quia ſit ꝯ bonos mores.l.2.& 3.eo.ti. ſecundo ne mutuo amore inuicẽ ſe ſpolient.l.1.eod.res enim inter virum, & vxorem communes eſſe oportet. tertio ne coniugum ꝯcordiam dicatur pretio recõciliari, & matrimonia eſſe venalia.l.3.eod. Couar. in rub.de teſt.par.2.num.10.D.Menoch.de præſ.lib.3.præſ.23.

5 Et ideo tantum prohibeatur talis donatio,vt neque valeat† etiam ſi fiat per interpoſitam perſonam, vel per modum remiſſionis debiti, vel aſſignationis,quia omnia habẽt rationem donationis. l. ſi ſponſus. ff.eod.Nauar.conſil.1. de diuort.& in man.c.17.num.149.D.Menoch. de arbr.caſu 459.num.30.prohibetur enim inter eos pendente matrimonio donatio directè,& obliquè. l.1.& 2.l.creditor. & l. pen. C. eod. Sanchez.de matr.tom.1.diſp.1.lib. 6.nume.8.

6 Vnde ſi quis† vellet viro donare cauſa mortis, & vir mandet, vt donet vxori, donatio non valet, quia idem videtur, ac ſi donaret vxori.l. idemq;.ff.eod.ſecus ſi volenti legare mihi,mando,vt leget vxori meæ. l.ſed ſi vir.§.q legaturus. ff.e.quod intelligitur, quando iam donauerat cauſa mortis, ſecus ſi diſpoſuerat tantum donare, quia valebit, ſi mutato propoſito,ad inſtantiam viri donet vxori. Syluest. verb.donatio 2.q.3. Lel. Zecch.in ſum. mor. par.2.c.33.nu.15. in fi.

7 Quia reſpondetur primò non rectè dici† eam donationem eſſe contra

tra

tra bonos mores, quia moribus receptum eſt, ne valeat donatio, vt inquit Vlpian. l. 1. ff. eo. ti. non autem dicit bonis moribus repugnare, vt Socin. iun. adnotauit conſ. 44. nu. 34. lib. 2. Fach. lib. 3. contr. iu. ca. 81. Nec minus rectè dici, ne ſe inuicē ſpoliēt; & pręcipuè ne maritus ob vxoris amorem ſpolietur, quia hoc potius militare poſſet in concubina, quę blandior, & rapacior eſſe ſolet, quā in pudica, & legitima vxore, vt no. ī addit. conſ. Dec. 195. Nec obſtat, quod talis donatio ſit prohibita, & quod oporteat rem eſſe cōmunem inter ipſos coniuges, quia cum huiuſmodi donatio regulariter efficax non fit, niſi donator prædecedat, vt ſuperius diximus, res ergo communis eſſe non deſinet.

Secundò reſpondetur illa procedere conſtante matrimonio, ſecus in donatione cauſa mortis, vel ſi reſpiciat tempus finiti matrimonij, vt tradit Duen. d. reg. 221. lim. 2. Vn
8 de † & donatio facta inter eos, quo tempore coniuges non ſunt, relata tamen in tempore nuptiarum valet. l. 1. l. quod ſponſæ. C. de don. ante nupt. l. cum hic ſtatus. §. ſponſus. ff. de don. inter vir. & vx. & hæc donatio ante nuptias, vel propter nuptias dicitur, quam ſpōſus, vel alius eius nomine facit ſponſæ, vel alteri nomine ſponſæ in recompenſationem recipiendæ dotis, quod fieri poteſt, etiamſi vir dotem non accipiat. c. nuper. eo. tit. & dicitur donatio ob cauſam, & remuneratoria, non ſimplex. l. fin. C. eod. vocaturq; donatio ob nuptias, quia propter eas fieri poteſt. §. eſt aliud. inſtit. de don. & fit plerunque a ſponſo ante contractum matrimonium, dum
9 tamen eſt in fieri† quamuis teneret etiam poſt contractum matr. d. l. fi. Zecch. d. cap. 33. nu. 17. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 6. diſp. 28. num. 2. & talis donatio, & dos in omnib. ęquiparantur. datur enim in præmium dotis vxoris, & eſt quaſi dos viri. D. Io. Baptiſta Coſta tract. de ſc. & ign. diſt. 12. cen. 2. num. 51. tom. 1. Nec requirit inſinuationem, etiamſi excedat quingentos aureos, cum nō ſit donatio ſimplex, ſed ob cauſam. auth. eo decurſum. C. de don. ante nupt. & Zecch. ibid. ex Abb. in c. fi. de don. inter vir. & vx.

Hoc quidem notandum eſt, ꝙ licet hæc donatio ob nuptias ſit a iure communi proculdubio permiſſa, in aliquibus tamen ciuitati-
10 bus † vt Papiæ, & in eius principatu obſtant ſtatuta, vt 85. in ciuilib. vbi habetur, quod in aliquo inſtrumento dotali de cętero non fiat, nec fieri debeat aliqua traditio alicuius tertiæ, vel quartæ, nec ſponſalitij, hoc eſt donationis propter nuptias, quod permittebat lex Lombarda, & ſtat. 121. vbi diſponit, ꝙ
11 mortua† vxore in matrimonio maritus lucretur dotem in totum, niſi exiſtant liberi, quia tunc maritus, niſi vſumfructum lucratur, reſeruata proprietate ipſis liberis; quod procedit etiam, ſi liberi eſſent primi matrimonij. Paris. conſ. 91. nu. 8. & ſeq. & conſil. 110. a numer. 21. vol. 3. mortuo autem viro in matrimonio vxor lucretur tertium plus dotis de bonis viri, & non plus loco tertiæ, & quartę antiquitus debitæ, ſeu donationis propter nuptias, quod quidem tertium aſcendere

non poteſt vltra libras centum monetæ currentis ſoluti matrimonij, vt conſtat ex ſtat. 88. in ciuil. Vnde
12 ab aliquibus †notarijs Papienſibus hæc cautela ſæpe vſurpatur, nempe quod in inſtrumento dotali minimè exprimant talem donationẽ factam a ſponſo ob nuptias, ſed eã vna cum dote computando, dicãt ſponſum confiteri ſe recepiſſe talem, ac tantam pecuniarum ſummam pro dote, & ratione dotis ante illud inſtrumentum, quæ quidẽ confeſſio, licet ſit loco traditionis. Silueſtr. verb. donatio. 2. q. 5. Ludo. Lopez de contract. lib. 2. cap. 47. tamen nõ eſt tuta cautela ob periculum periurij, ad quod aduertere debent notarij, qui in huiuſmodi inſtrumentis deferunt partibus iuramentum, quo iurãt ſupradicta omnia contenta in inſtrumento eſſe vera, quia cum nihil ante inſtrumẽ
13 tum fuerit receptum †contrahentes mortalem periurij culpam incurrunt, deliberatè iurando ſuper re falſa, etiamſi eſſet minima. Graf. lib. 2. deciſ. par. 1. c. 16. nu. 3. Arrag. in 2. 2. q. 89. art. 3. vbi firmat pro indubitato, quod omne iuramentũ aſſertorium, cui deeſt veritas ſemper eſt mortale peccatum, & ipſi notarij huius rei conſcij iuramentũ deferendo peccant quoq; mort. cap. ille. 22. q. 5. Ala trac. de cauſid.
14 chriſt. q. 55. & ideo melius, †& ſecurius eſſet, ſeruando hmõi vſum, ꝙ ſponſus ipſe, vel alius eius nomine pecuniam talis augmenti, ſiue donationis ſponſæ donaret paulò ante ſtipulationem inſtrumenti dotalis, & ſponſa in ipſius ſtipulationis actu vna cum alia pecunia dotali eam ſponſo numeraret, & ſic iuſtè poſſet vterq; tunc iurare de data, & recepta dote in tali, ac tanta quantitate; vide Sanchez de matr. tom. 1. lib. 6. diſp. 1. & 9. & melius diſput. 28. & ſequenti, vbi etiam dicit talem donationem, quam arras hiſpani vocant, non poſſe excedere in Regno Caſtellę decimam partẽ bonorum mariti. facit etiam Fach. lib. 8. contr. iur. c. 67. & quamuis tutius eſſe ſeruare dicti ſtatuti diſpoſitionem, non tamen vxor reſtituere tenetur ſibi donatum a marito ob nuptias in conſcientiæ foro, donec aliter a iudice eſſet declaratũ, cum dictum ſtat. non procedat in hoc annullando, nec reddat ipſam ĩcapacem quoad hoc, ſecus aũt eſt de ſtat. 90. in ciuil. ꝙ mari. non poſſ. relinq. vxo. vt infra dicemus,

Vbi vero non obſtet ſtat. in mul
15 tis caſibus etiam †conſtante matrimonio tenet donatio inter virum, & vxorem, & primo ſi eſt iurata. Nau. conſ. 1. de diuor. Fach. d. lib. 8. c. 91. & de magis communi opin. teſtatur Rol. a Valle conſ. 77. nu. 2. & 9. lib. 1. clar. in §. donatio. q. 9. nu. 3. Poly. Rip. trac. de actis in mor. artic. cap. 12. num. 2. circa fi. Secũdo, pro reſtaurandis rebus igne ꝯſumptis. l. ſi quod vis. ff. eo. Tertio cum ſit cauſa mortis, vt in caſu noſtro d. l. ſed interim. ff. eod. Quarto, cum ſit cauſa conſequendi aliquem honorem, vel ob aliam piam, & honeſtam cauſam. l. quod ad piſcendæ. ff. eod. & ibi Cyn. & Bald. & l. ſi conſtante. de don. ante nupt. Quinto, ſi ſit Imperator, vel Rex. l. pen. C. eo. & alios caſus vide apud Nauarr. in man. cap. 17. nu. 149. Gabriel. com.

concl.

concl.de donat. concl.1.& 2. Petr. Duen. d. reg.221. Thom.Sanchez de matr.tom.1.diſp.3.lib.6.Zecch. in ſum.mor.p.2.ca.33.num.19. vbi
16 num. 20. tradit † qualiter talis donatio reuocetur.

Nec obſtare videtur ſecundo, quin vxor poſſit ſibi ſecreto a marito donatum retinere eo, quod in multis ciuitatibus per ſtatutū prohibeatur, ne maritus poſſit vxorem ipſius hæredem inſtituere, legare, vel relinquere in vltima voluntate vxori ſuæ niſi libr.50. Imperial. vel vſumfructum, vt habemus nos Papiæ ſtat. 90. in ciuilibus his verbis,
17 † Statuimus, ꝙ de cætero aliqs maritus non poſſit vxorem ipſius inſtituere, vel legare, nec relinquere in aliqua vltima voluntate vxori ſuæ, niſi vſumfructum; proprietatem āt alicuius rei relinquere non poſſit, ſed dicto vſufructu vti non poſſit, niſi honeſtè, & in viduitate manendo, & thorum viri ſui honeſtè cuſtodiendo: alimēta autem poſſit ipſe maritus relinquere dictæ vxori ſuæ, lectum viri ſui honeſtè in viduitate cuſtodiendo vēdere verò, nec alienare vxori, vel alteri pro ea conſtante matrimonio non poſſit, & ſi ſecus factum fuerit nō valeat, nec teneat ipſo iure. Hęc ibi. Quod
18 † quidem ſtatutum cum alijs Papiæ fuit compilatum, & editum a peritiſſimo Baldo Peruſino, vt referunt Franc.Curt.iun. conſ.5. num. 12.& D.Menoch. de recuper. poſſ. remed.9.num.343.

Quia reſpondetur, ꝙ licet tale ſtatutū validum ſit, vt probat Lancel.Gallia in conſuet. Alex.rubr. vt
19 maritus non poſſit &c. † procedit tamen in vltima voluntate, prout loquitur, & non habet locum in donatione cauſa mortis. Bald.in l.hac conſultiſſima. C.qui teſt.face.poſs. Alex.in l.2.ff.de leg.1.& in conſilio 116.animaduerſis.& conſ. 76. viſis dubitationibus.lib.5.& in terminis tenet Dec. conſ.195.nu.4. & facit,
20 quia tale ſtatutum † contra ius cōe dicitur odioſum, & ſtrictè, & propriè debet interpretari. vt not. Andr.Sicul.conſ.12.lib.1. Alex. conſil. 43.viſo.lib.5.& ideo cum tale ſtatutum loquatur de relictis, non habebit locum in donatione, quæ morte confirmatur, vt firmat Dec. loco cit. vbi addit hoc procedere, etiam ſi donatio cauſa mortis fiat in teſtamento ſub illa clauſula, & ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure donationis cauſa mortis, & ſufficere, quod notarius ſtipuletur nec ob id fraus fieri videt̄ tali ſtatuto, vt not. Bald. conſi. 160. quem refert, & ſequitur Dec. d.conſi.195. Et tanto magis ſi iuramento confirmetur talis donatio.c.cum contingat.de iureiur. Alex. conſi. 54. in caſu. lib.7. arg.l.cum hi.ff.de tranſl.Dec.in l.1. col.5.C.de ſecun. nup. Et hoc quia donatio cauſa mortis non eſt mera vltima voluntas, vt plenè notatur in l.fina.C.de don.cauſ.mort.& in l.2.in prin.ff.de dot.præleg. & inſtitu.de don.in princ.

Quibus tamen non obſtantibus contrarium vti verius, & probabilius, atque in foro cōſcientię tutius eſt aſſerendum, & tenendum, nem
21 pe † quod mulier tenens bona ſibi relicta a marito contra mentem, & formam ſtatuti peccat, & tenetur ad reſtitutionem nulla iudicis expecta-

pecta-

pectata ſententia, ſed tantum petētibus ipſis hæredibus, & ideo virtute monitorij ligatur, & ſi excommunicationis ſententia feratur, remanet excommunicata non reſtituendo, aut ſe cum hęredibus componendo intra terminum in monitorio pręfixum, vt in puncto tenet Borgn. Caualc. deciſ. 21. par. 3. nu. 75. & ſeqq. poſt Bertazol. conſil. 25. in ciuilibus. lib. 1. in primo dub. Lācell. Gallia in conſue. Alex. in rubr. vt mar. non poſ. relinq. Ioan. Bapt. Corrad. in reſp. caſ. cōſc. par. 1. quęſt. 125. in add. Caſſan. in conſue. Burg. tit. de droieſt. §. 7. gl. 13. verſ. quidā mercator. Pulchrè D. Menoch. de præſumpt. lib. 1. q. 80. nume. 38. & citat Petr. Pecch. tract. de teſtamen. coniug. lib. 4. c. vlt. Nauar. conſil. 8. de teſtam.

22 Et ratio eſt, quia † de validitate talis ſtatuti etiam in foro conſcientiæ non eſt dubitandum; tum quia per rationem, & non per ſolam pręſumptionem eſt conditum. Borgn. d. deciſ. 21. nu. 64. nam vt not. Bar. in l. 1. q. 6. in verſic. vel pone ſtatutum eſt, C. de ſum. Trinit. tale ſtatutum conditum fuit, ne maritus propter vxoris amorem depauperetur, ſiue ſpolietur, & pro conſeruanda agnatione, & familijs, quas conſeruare Reipublicæ intereſt. l. 1. §. denunciare. ff. de ventr. inſpi. l. ſuper. C. de quæſtionibus, & præſertim ne depauperentur filij, qui ſunt columnæ familiarum, vt dixit Euripides Poeta Græcus, & refert Azor part. 2. inſt. mor. lib. 2. c. 27 q. 7. in fine. ita Alberic. par. 2. ſtat. q. 112. Lancel. Gallia loc. cit. pulchrè D. Menoch. d. q. 80. nu. 37. vbi inquit cōditum etiam fuiſſe tale ſtatutum ob pſūmptam fraudem, & malitiam mulierum, quę maritos blanditijs alliciūt ad ſibi relinquēdum, & ſic in odio vxorum, & fauorem maritorum. Socin. conſi. 74. vol. 3.

23 Tum quia leges † hæc omnino prohibentes, & quicquid cōtra geſtum fuerit ipſo iure annullātes, vt diſponit dictum ſtatutum, inhabilitant perſonas contrahētium, inualidantque dominij translationem, vt in par. 2. can. qq. ſect. 2. dicemus, & in vtroque foro tam conſciētiæ, quàm exteriori ſunt receptæ, vt ſonant, & ita vſus ipſe teſtatur; ſic expreſsè tradit Sanchez. de matr. to. 1. lib. 6. diſp. 33. num. 2. & in terminis noſtris tenet Lancel. Gallia in conſuet. Alex. in rubr. vt mar. non poſs. relinq. vxo. in præfat. & in verb. non poſſit. q. 6. & 14. poſt Præpoſ. in cap. quoniam. diſt. 18. num. 12. Curt. ſenior. 71. incip. princeps. nume. 9. & ſeq. Vnde retentio ex tali mala donatione furtum eſt. Rolan. a Valle, conſ. 98. num. 35. lib. primo. Imo ex adductis per Sanchez loc. cit. nu. 1. colligitur maritum ſcienter contra diſpoſitionem talis ſtatuti facientem grauiter peccare: quod intellige, niſi aliqua exiſtente iuſta cauſa, prout infr. nu. 38. & ſeqq. declarabitur.

24 Quod procedit, etiamſi † per interpoſitam perſonā maritus relinquat vxori, vt quando donat Titio, vel eum hęredem inſtituit, tacita fide, vt ipſe poſtea reddat vxori: ita in term. Nau. cōſ. 8. de teſta. Alber. in l. ſi is qui. & eum refert ibi Iaſ. num. 5. ff. de vulg. & pupill. D. Menoch. de arb. caſ. 459. nume. 28. & ſeq. vbi expreſ-

expreſsè ita interpretatur dictum ſtat. quia paria ſunt per ſe, vel per alium facere. vulg. iur. Quo in caſu cum relictum ſit factum incapaci tacita fide locum habet diſpoſitio. l. cum tacitum. ff. de iure fiſci, nempe quod fiſco applicatur. D. Meno. de arbit. caſ. 198. n. 37. & latè declarauimus ſup. q. 22. huius ſect. 2. nu. 17. vbi docuimus etiam, quid agere poſſit talis mulier, vt huiuſmodi rei per tertium ſibi reddendæ dimidium lucrari iure queat.

Quod extende, etiamſi teſtator extra territorium ſtatuentium ita
25 diſpoſuiſſet, quia ſtatutum ciuitatis factum in fauorem perſonarum porrigit effectum extra territoriũ ſtatuentium, ut tradit Bart. ponens exemplum de ſtat. quo prohibetur coniux legare. in l. 1. n. 52. C. de ſumma Trin. quem Iaſ. ibi & alij ab eo cit. ſequuntur. & in his terminis explicat Nauar. d. conſ. 8. num. 2. & latè explicat Pariſ. conſi. 99. a nume. 59. & ſeq.

Quare animaduertere debẽt huiuſmodi mulierculæ, quæ in hac re ſępè imperitos conſulunt, & remanent hoc laqueo illaqueatæ cum
26 † ſuis conſultoribus, qui certè non ſolum peccant mortaliter, ſed tenẽtur ad oẽ damnum ſubſecutũ, ſi neſciunt, ꝙ ſcire tenenẽ, & ignorãter malè conſulunt, ut ſunt aduocati, confeſſarij, medici, & huiuſmodi, quibus fides adhiberi ſolet. Io. Baptiſta Corrad. in reſp. caſ. cõſc. par. 1. q. 128. Sair. in claui. lib. 10. tract. 2. cap. 8. num. 11. Rimin. iun. conſilio 455. nu. 63. uol. 4. Et quamuis tuta
27 conſcientia † poſſint directè mulieres retinere huiuſmodi bona, & fructus, donec fuerint interpellatæ ab hæredibus. Borgn. d. num. 64. & demonſtrauimus ſupra q. 23. circa fin. licet bonum eſſet ſi ante interpellationem redderent, & confeſſarius conſilium hoc dare debet, ſed non ſub præcepto imponere, iuxta tradita per Tolet. in ſum. lib. 5. c. 20. in
28 fin. ſecus tamen † poſt monitorij interpellationem, in cuius termino, vbi reſtituere nequeant, non ſunt liberatæ ab onere reuelandi, vt tenet Borgn. d. deciſ. 21. nu. 76. & no. in c. nouit. de iudic. & ſylua nupt. libro 3. verb. monitorię, nu. 36. & colligitur ex Alberic. de Maletis Papien. in tract. de teſtibus c. 6. nu. 19. & ſeqq. Hæc tamen intellige, niſi
29 † maritus obtinuiſſet diſpenſationem a Principe, vt non obſtante tali ſtatuto vxori relinquere poſſit, quam diſpẽſationem legitima exiſtente cauſa, & niſi in graue agnatorum pręiudicium tendat, concedere iure poteſt. Roland. conſi. 3. nu. 16. vol. 1. quo in caſu aliquando diſpenſat Excellentiſs. Mediolani Senatus.

Nec obſtãt in contrarium adducta, & primò, quod donatio cauſa
30 mortis valeat &c. quia reſp. † illa procedere de iure communi, & habere locum, vbi nõ extat huiuſmodi ſtatutum, & in tali caſu loquitur Rodriq. in ſum. par. 1. c. 79. num. 11. circa med.

Secundò non obſtat, quod ſtatutum loquatur in vltima voluntate, & nõ in donatione cauſa mortis, ut probat Dec. in d. conſ. 195. quia re-
31 ſpond. talem † donationem habere uim relicti, & dr̃ relictum, prout diſponit ſtatutum, aliàs ſtatutum redde-

deretur eluſorium, quod nõ eſt dicendum, quia vt fraus tollatur, etiã in materia odioſa fit lata interpretatio. glo. fi. in c. quamquam. de vſur. in 6. facit tex. in c. ſi ciuitas. de ſent. excom. in 6. & in c. quanto. de priui leg. & l. 1. §. pecuniam. ff. de calum. Rim. iun. conſil. 450. nu. 69. volu. 4. pulchrè Camil. Gallin. de verb. ſigni. lib. 2. c. 21. n. 4. & declarat Mar. Anton. Roueſe. in addit. ad Dec. in l. fœminæ. ff. de reg. iur. nu. 59. Hinc
32 friuolum patet eſſe, quod † aſſerit Dec. d. conſ. 195. nempe quod talis donatio cauſa mortis teneat, etiãſi fiat in teſtamento apponendo clauſulam codicillarem; quia ſic de facili poſſet fieri fraus ſtatuto. Vnde non miror, ſi contra illud Dec. conſil. fuit pluries iudicatum, vt ex Alciat. lib. 2. de verb. ſig. refert additionator illius cõſilij lit. B. vide D. Menoch. conſi. 39. noua excitatur dubit. nume. 53. lib. primo, vbi de magis communi concludit donationem inter virum, & vxorem factam in teſtamento ab eo, qui eſſet conſtitutus in mortis articulo etiam iuramento firmata non tenere de iure communi, ſic etiam refert Poly. Rip. in tract. de act. in mort. art. cap. 12. num. 5.

Nec obſtare poteſt, quod ſi hæ-
33 res † certò ſciat talẽ fuiſſe teſtatoris voluntatem, vt eius vxor haberet illud relictum, peccet mortaliter cõtraueniẽdo ipſius teſtatoris voluntati, vt aiunt Abb. in c. cum omnes, col. 4. de teſtam. Rip. in l. nemo poteſt. nu. 101. ff. de leg. 1. quia reſp. nõ peccare; cum illa volũtas non ſolẽnis voluntas nõ ſit, ex quo lex eam habet pro non volũtate, dum eam annullat: & ideo talis hæres non peccat, nec habet conſcientiam læſam, ſi iure exiſtimat ſe non teneri, & ſi dubitaret, & ob id haberet conſcientiam ſcrupuloſam, eam deponere poteſt. c. per tuas. de ſimon. & tradit D. Menoch. de præſumpt. q. 80. num. 30. & diximus ſup. q. 23. nume. 15. huius 2. ſect.

Nec obſtare poteſt, quod ſicuti
34 † per legem pœnalem priuatus ipſo iure, & facto ob delictum bonorũ dominio non tenẽ in foro cõſcientiæ ante iudicis condemnationem reſtituere bona fiſco, vt poſt alios de communi, & veriori ſententia teſtatur Azor. par. 1. inſt. mor. lib. 2. cap. 11. & li. 5. c. 7. q. 1. & ſeqq. Corrad. in reſp. caſ. conſc. part. 1. q. 209. ita in caſu noſtro non teneatur dicta vxor reſtituere, niſi ſecuta iudicis condemnatione, quia reſpondetur, quod licet dictus reus ſit priuatus bonorum dominio, illorum tamen poſſeſſione, & adminiſtratione non eſt priuatus, vnde obtinuit, vſus, teſte Azor. loc. cit. q. 3. vt niſi poſt iudicis condemnationem locum habeat talis priuationis pœna: Sed in caſu noſtro lex potius impedit, ne vxor acquirat, quam priuet, ſiue ſpoliet acquiſitis; nec propriè, & ſimpliciter dicitur pœnalis; ſed potius legalis ſententia, & præcepti ua, quia ipſa inhabilis redditur ad illud tale acquirendum, ut inqt Sot. li. 1. de iuſt. q. 6. ar. 6. Corrad. in reſp. caſ. conſc. q. 84. p. 1. facit etiam, quia
35 in caſu noſtro † agitur de lucro captando, cum bona directè ſpectent ad hæredem, ſed in reo priuato agitur de damno uitando, quo in caſu iura plus fauent, ut ex l. Is cui. §. fin. ff. de

ff. de furt. & l. 2. §. portio. ff. ad leg. Rhod. de iactu. concludit Nauar. in man. c. 24. nu. 22. circa med.

36 Nec obſtare poteſt, quod ſicuti † non cogitur qs ad reſtituendũ malè acceptum ab eo, qui ſponte bona dilapidat in epulis, ludis prohibitis, & luxurijs ante iudicialẽ ſententiam, ita in caſu noſtro nõ teneatur &c. Quia primo reſpõdetur, quod ibi nõ annullatur actus; ſed datur tantum aliquando in foro iudiciali repetitio. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 6. diſp. 38. nu. 32. in fin. ex Auth. aliarũ. C. de relig. & ibi addit, quod iſte dilapidans nõ poteſt in conſulto iudice cõpenſatione vti, ſecus in caſu noſtro, in quo eſt ſpecialis ratio propter ſpeciale ius, quod obſtat acquirenti, vt diximus. Secun-
37 dò, quia reſtituendi neceſſitas oritur ex tranſgreſſione legum, & in ſpeciali iuſtitiæ, non autẽ ex tranſgreſſione legis charitatis ſecũdum communem opin. ſed acquirens ludo ab hmõi dilapidatore, etiamſi ludus ſit prohibitus, niſi ab eo, qui donare non poteſt, aut dolo, fallacia, ſimulatione, metu, &c. ſint extorta, nihil cõtra legem iuſtitiæ cõmittit, ergo reſtituere nõ tenetur, niſi fortè aliqua de cauſa a iudice ad id cogatur, vt ex D. Tho. Alex. Adrian. Pan. & cõmuni tradit Nauar. in man. c. 20. nume. 19. Tolet. in ſum. lib. 5. ca. 27. nu. 5. Sair. in claui. lib. 11. c. 12. nu. 7. Sanchez d. nu. 32. quod non procedit in caſu noſtro, vt ex ſuperius adductis patet.

Aduertẽdum tamen eſt primò,
38 quod † ſi maritus aliquid ſic donauerit, vel vxor de bonis mariti aliquid propria authoritate occultè acceperit p ſatisfactione ſuæ dotis, vel arrarũ, vel bonorum paraphernalium per maritum receptorum, de quorum receptione nihil appareat, & aliàs commodè eam, vel eã recuperare nequeat, non tenetur ipſa reſtituere, nec id ſcientes reuelare, dummodo ſuum creditũ non excedat, caueatque, ne iterum ſibi tale debitum ſoluatur, vel quod in eum euentum ſublatum reſtituat. Cordub. tract. de caſ. conſc. q. 126. in prin. Gutier. lib. 1. can. qq. cap. 11. nu. 69. Nauar. in man. cap. 17. num. 153. & ſeqq. vbi ait, quod maritus
39 † accipiens ſibi, vel alteri aliquid notabile ex bonis, quæ vxor præter dotem habet, peccat mort. & tenetur reſtituere nedum integram dotem; ſed etiam ea, quę benè, vel malè impẽdit de illius bonis paraphernis. vide Capic. deciſ. 183. nu. 8.

40 Non põt autem † vxor aliquid accipere, & ſibi retinere ob fructus bonorum paraphernaliũ, ſiue extra dotem, vel receptitiorũ, hoc eſt bonorum conſtante matrimonio ſibi datorum, vel ex ſucceſſione delatorum, quos maritus perceperit ipſa ſciente, patiẽte, nec reclamãte, vel contradicẽte, ſiue de eius expreſſa voluntate, quia eos petere, vel prætendere nõ poteſt, vt notat Decian. conſi. 84. per tot. vol. 4. poſt Dec. cõ-
41 ſil. 521. & † Papiæ extat ſtatutũ 87. in ciuilib. ſub rubr. quod poſt mortem mariti mulier non poſſit petere fructus bonorum paraphernaliũ, quod latè, vt pulchrè declarat D. Io. Bapt. Coſta in tract. de fact. ſc. & ign. diſt. 46. cent. 1. tom. 1. & vide D. Menoch. de præſ. libr. 3. præſ. 9. Poteſt quidem accipere, & ſibi retinere

tinere ei donata vti ſponſæ per con ſanguineos ſponſi, quia huiuſmodi, cedunt commodo ipſius ſponſæ, & ſua efficiuntur. Rolan. conſil. 10. n. 8. vbi declarat. & Sanchez de matr. tom. 1. lib. 6. diſp. 26.

42 Poterit quidem † occultè, & ſine ſcandalo de bonis mariti ſoluere debitum ipſius, etiam contra expreſſam eius voluntatem, quia eſt ſocia adiutrix. Geneſ. 1. & hoc faciẽdo adiuuat eum ad ſeruandam animam ſuam, ſecundum Gabr. in 4. diſtin. 15. q. 1. & ſequitur Nauar. in man. d. c. 17. nu. 117. vbi hoc tempe rat, dũmodo prouideat, quòd maritus, vel hæredes intelligant ſe illi non debere, recepta ſchedula remiſſionis ab eo, cui ſoluit, aut alio modo.

43 Secundò, ſi † maritus aliquid vxori donauerit remunerationis cã, vt puta, quãdo maritus vel eius pater, ſeu mater diù ægrotaſſet, eiſq; vxor ſtudioſè, & diligenter inſeruiſſet, & inſtãte mortis periculo ſecretè donet 25. aureos, vel alia mobilia in ſignum beneuolentiæ, & ob merita diuturnæ ſeruitutis vxori, quæ tribulationum, & infortuniorum eius particeps, & adiutrix fuit, nec affectum mutauit ob eius diuturnam ægritudinem, vt dicit D. Io. Baptiſta Coſta in tract. de fac. ſc. & ign. tom. j. cent. 2. diſt. 12. n. 37. in hoc quidem caſu crederem, qđ huiuſmodi mulier nõ teneatur reſtituere, nec reuelare virtute monitorij, nec pariter ſciẽtes, preſertim, ſi hæredes extranei ſuccedant, vel ſi filij ſuccedat, graue, & notabile damnum eis non inferatur ex huiuſmodi re donata.

44 Tum qa † huiuſmodi obſequia ſunt remuneratione digna, vt cum Dec. & Pariſ. docet Tiraqu. l. ſi vnquam. verb. donatione largitus. nu. 108. C. de reuoc. dona. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 6. diſp. 6. num. 14. in fi. verſi. ſimiliter; & talis donatio remuneratoria propriè donatio non eſt, ſed talium officiorum merces, & huiuſmodi debiti naturalis reſtitutio. vt tradit Roland. a Val. conſi. 98. num. 48. lib. 1. & probatur in l. 1. ff. de don. D. Menoch. de præſump. libro 3. præſ. 29. num. 9. & hanc eſſe communem ſententiam tradit Fachin. libro 3. contr. iu. capit. 82. tum quia donatio inter virum, & vxorẽ, cum ſit ob benemerita, & remunerationis gratia, ſine dubio valet. D. Menoch. de arb. caſ. 132. num. 3. & de præſ. lib. 3. præſ. 11. n. 13. Rolãd. a Valle conſi. 5. num. 11. & conſil. 98. nume. 44. lib. 1. v. de Franc. Rip. in l. ſi vnquam. q. 14. C. de reuocan. don. & ibi Bald. & Ange. & præſertim, vbi donatio non excedat valorem meritorum. Gabr. com. concl. tit. de don. concl. 2. num. 46. merita

45 † autem, quæ dicantur æquipollentia donationi, arbitrio prudentis relinquendum eſt, attenta donantis qualitate, an diues ſit, vel nobilis, cum ſoleant nobiles multo maiorẽ referre gratiã. c. 1. de don. ita D. Menoch. cum alijs, quos refert de arbit. lib. 2. d. caſ. 132. nu. 7. & ſeqq. & optimè explicat D. Coſta in tractа. de port. rata. q. 75. v. de Cardin. Tuſchum tom. 2. pract. concl. iuris lit. D. concl. 636. & tom. 1. lit. B. con clu. 87. vbi inquit benemerita multa habere ſpecialia. tũ quia huiuſmodi donatio, ex qua donans non

Pet. Ant. Lazario Papien.

efficitur pauperior, licet donatarius efficiatur ditior, inter coniuges valeat, vt latè probat Sanchez de matr.tom.1.lib.6.diſp.4.

46 Non poterit tamen † vxor aliqd ſibi retinere propter obſequia ordinaria ipſi marito in eius vita impenſa, quia gratis ex debito iuſtitiæ ad ea exhibenda erat obligata. Angel. verb. vxor. num.2. vbi dicit vxorem teneri ad obſequia viri etiam vilia
47 vxor † namque quaſi ad vſum viri dicitur eſſe. Paul.Caſtr.conſil.124. incip. ſuper primo. & Sali. in l.cum te. C.de donat. ante nup. Io.Baptiſta Magon. in lucerna morali par.2. tit. de fidel.notar. cap.3. nume.3. & ideo acceptum, etiam de mariti licentia, tenebitur reſtituere per monitorium. Io.Baptiſta Corrad. in reſp.caſ.conſc. par.1. quæſ.215. in addit. verſ. Maria vxor. poſt Lud. Lopez in inſtr.conſc. par.2. ca.12. verſ. porro. Non punitur tamen vxor alliciens virum blanditijs, vt eũ nummis, aut alia re emungat. D.Ioann. Baptiſta Coſta d.trac. de fac. ſciẽ. & ign. inſpect.29. num.12. tom.1. vide Farin.tract.crim.par.1. q.18. nu.70. & ſequen.

48 Tertiò aduertendum eſt, ꝙ † ſi vxor de ſuis bonis paraphernalib. reliquerit, vel donauerit cã mortis aliquid marito, non tenebitur maritus virtute monitorij ad inſtantiã hæredum vxoris publicati reſtituere, vel reuelare; tum quia, vt ſupra probauimus, donatio cauſa mortis inter virum, & vxorem de iure cõmuni tenet; tum quia ſtatutum loquens in marito erga vxorem non habet locum in vxore erga maritũ, vt tradit Anchar. q.27. par.1. Rolã. conſi.60. num.37. volu.1. Curt.iun. conſi.6. circa primum. vbi loquitur etiam in ſocero. Roma.conſi.39. latè Cephal.conſi.408. vol.3. Lancel. Gall. loc. cit. q.4. & hæc opinio ve-
49 rior † videtur, quia verba ſtatutorum ſtrictè, & propriè intelligi debent. Surd.deci.329. nu.10. lib.2. & D.Menoch. de arb. caſ.321. nume. 11. & præſertim, vbi ſtatutum extaret, quòd verba ſtatutorum ad litteram, & ſine interpretatione intelligantur, vt ex D.Menoch. conſilio 11. num.3. volu.1. & Iacob.Berret. conſil.22. tenet Borgn. d.deciſ. 21. part.3. numero 78. & tale ſtatutum habetur Papiæ in criminal. ſtat. vlt.

Quod quidem ſublimitandum
50 eſt, nẽpe, quando vigeat aliud † ſtatutum, per quod prohibeatur, ne mulier maritata poſſit ſine conſenſu propinquorum contrahere, vel alienare, vt habetur Papiæ ſtat. 98. in ciuilib. quod declarat D. Menoch. de arbit. caſ.185. num.34. & caſ. 211. numero 1. quia tunc maritus
51 † accipiens pecuniam ab vxore, nõ adhibito tali propinquorum conſenſu, non videtur tutus in conſcientia; & ideo tenetur vi monitorialium reſtituere, vel propalare, licet ipſa vxor ſecretè hoc illi prohibuerit: ita in puncto tenet Caſſan. in conſuetu. Burg. titu. des droiets. §.7. gloſſ.13. ver. quidam mercator. & colligitur ex Couar. in reg.pecc. p.2. §.3. nu.10. de reg.iu. in 6. quòd intellige quando apparet, vel maritus probabiliter credit ſe a iudice condemnari poſſe ex indicijs, & propalationibus factis, vel fiendis virtute monitorij, aliàs poteſt ſibi retinere dictam pecuniam ceſſante frau-

te frau-

Digitized by Google

te fraude, & dolo, donec a iudice condemnetur; quia tale ſtatutum non procedit annullãdo actum ipſo iure, vt diximus ſupra in hac ſec. q.6.nu.13.& ſeqq.

Et ex ſupradictis facilè colligi poteſt reſolutio illius caſus, qui nuper euenit, nempe de muliere illa A. quæ mutuò dedit aureos ducentum B. cũ quo illinc ad annos quatuor matrimonium contraxit, nullo confecto dotali inſtrumento; poſt verò nonnullos annos maritus confeſſus fuit a dicta A. ſua vxore ſe recepiſſe aureos mille in dotem, comprehenſis illis ducentum aureis. Deceſſit autem poſtea præfatus B. condito teſtamẽto, in quo legauit omnia domus ſuppellectilia C. ſub fide, vt ea reſtitueret dictæ A. vxori, & ita factum fuit; Accidit, quòd, viuenre dicta A. ſæpe, & ſæpius dixit ſe velle dicta mobilia bona tempore eius mortis legare D. eius amico, ſed morte pręuenta diem ſuum inteſtata obijt, nullis ex ſe relictis affinib. Nunquid incolumi conſcientia poſſit dictus D. frui præfatis mobilibus.

QVAESTIO X.

An vxor, quæ occultauit bona mariti ob ęs alienum, vel ob delictum ab eo commiſſum, ne a fiſco, vel à creditoribus ſequeſtrarẽtur, teneatur ob monitorium propalare.

SVMMARIVM.

1 *Vxor occultans bona mariti, ne ob eius delictum ſequeſtrentur, vel in fraudem creditorum, ob monit. reuelare tenetur, declar. nu. 4. & ſeqq.*

2 *Aduocati, & cauſidici cur delinquenti conſulere non poſſint, vt abſcondat bona mobilia metu futuræ confiſcationis.*

3 *Delinquentes, qui paſſi ſunt bonorum publicationem, paucos ſaluari probabiliter ſuſpicatur.*

4 *Vxor ſciens maritum occultaſſe ſua bona, ne a fiſco deſcribantur, per monit. propalare quando non teneatur.*

5 *Maritus, & vxor dicuntur ſocij diuinæ, & humanæ domus, & ſunt vna, & eadem caro.*

6 *Vxor metu confiſcationis poteſt occultare bona mariti ad compenſandũ debitum dotis.*

7 *Vxor in caſu confiſcationis bonorum mariti per neceſſaria ſuppellectilia abſcondere poteſt, nec ob monit. tenetur reuelare.*

8 *Caſus cuiuſdam mercatoris, qui donauit vxori mille aureos in fraudem creditorum, an vxor teneretur propalare.*

9 *Donatio quando præſumatur ficta, & ſimulata, & ſit nulla ipſo iure.*

10 *Donatio facta a reo in fraudẽ fiſci quando teneat, vel non.*

11 *Reus criminis, in quo bona ipſo iure perduntur, an teneatur reddere bona fiſco ante declaratoriam.*

12 *Donans bona ſua, ſi intra biennium delinquat, talis donatio non attenditur in dominio Mediolani.*

13 *Bona confiſcata in ſtatu Mediolani cenſentur incorporata fiſco à die patrati criminis.*

14 *Fiſcus in bonis occultatis ad eum ſpectantibus quid ſeruet pro recuperatione.*

1 NOn minus † vxor bona mariti
occultans, timens ne a credi
toribus ſequeſtrentur, vel a iudice
confiſcentur, ſiue deſcribantur ob
delictum, ab eius marito perpetra-
tum, vi monitorij propalare tene-
tur, quàm quilibet alius cognatus,
vel affinis eiuſdem delinquentis
bona ſic abſcondens; quia huiuſ-
modi occultatio non habet vim
conferendi dominium; ſed benè
habuiſſet vera donatio nullo alio
in contrarium obſtante. Nau.conſ.
1.de don.inter vir.& vxo.nu.5.& in
man.ca.17.num.135. Lud. Lopez
in inſtruct.conſc.par.2.c.12. Iacob.
Graff.in 1.par.deciſ.lib.4.cap.8. nu-
mero 14. Io.Baptiſta Corrad. in re-
ponſ.caſ. conſc.par.1. quæſtio.215.
in addit.

Vnde cauere debent, vt not. Io.
Petr. Ala in tracta.de aduoc. chriſt.
2 par.1.q.58.aduocati, & cauſidici † q
ſimul, atq; aliquis delictum patra-
uit, per quod publicentur bona, ſta
tim conſuluntur, quid agendum
ſit, ne conſilium præbeant celandi
cuncta, quæ celari poſſunt, vel cor-
rumpendi notarium, ſi fortè vena-
lis ſit, qui nomine fiſci deſcriptu-
rus eſt, atque apprehenſurus bona
publicāda, vt prętermittat ea, quę
delinquens voluerit; quo fit, vt ſe-
cuta condemnatione fiſcus non aſ
ſequatur bona doloſè non deſcri-
pta, quia certè poſt condemnatio-
nem retineri nō poſſunt ſine mor-
tali peccato, ſecundum communē
Theolog.ſent. D.Tho.2.2.q.62.ar.
3.& 16.& ibi Caiet. Salon.Petr.Ar
rag.Azor.par.1.inſt.mor. lib.5.ca.8.
q.1.& infra dicetur, & ipſi ſunt au-
ctores horum ſcelerum.

3 Quamobrem probabiliter † ſu-
ſpicatur Io.Pet.Ala in d.tract.q.58.
in fin. paucos delinquentes, quorū
bona fuerunt publicata, & cōfiſca-
ta, aſſequi ſalutem animæ, cum nū
quam auditum fuerit factam fuiſ-
ſe aliquam reſtitutionem fiſco hu-
iuſmodi bonorum occultatorū, in
qua naui nauigant ēt cooperatores
nō reſtituētes, vel nō denūciantes.

4 Declara tamen primò, qñ † mari
tus ipſe occultat bona ſua, quia ti-
met fortè ſequeſtranda ob eius de-
lictū, quòd vxor eius occultationis
conſcia non tenetur ad mandatū
iudicis excommunicantis ea reue-
lare niſi facta prius condemnatio-
ne, vt diximus: tum quia vxor eſt
perſona priuilegiata in hoc, vt con-
tra maritum teſtificari cogi nō poſ
ſit.l.Iulia.ff.de teſtib. l.Cornelia, ff.
5 de iniu.Corrad.l.c.maritus † enim,
& vxor dicūtur ſocij diuinę, & hu-
manæ domus, & ſunt vna, & eadē
caro, vt probāt D.Menoch.de præ-
ſump.lib.4.præſump.139. num.65.
Surd.lib.2.deciſ.330. num.20. ex c.
debitū. de bigam. & declarat Hor-
tenſ.Caualc.trac.de teſtibus. par.2.
ſecundæ part. nu.56. & ſeqq. quod
intellige iuxta dicenda in ſequenti
quæſtio. tum quia regulariter quo-
tieſcunque principalis non tenē-
tur reuelare, vel reſtituere ex ali-
qua iuſta cauſa, nec acceſſorij, tenē
tur, cum acceſſorium ſequatur na-
turam ſui principalis. vulga.iur. ita
tenet Graff.d.c.8. nu.14. in fin. poſt
Mediu.C.de reſtit. quæſt.11. in fin.
verſ.reſpondetur.

Secundò declara nō procedere
6 † vbi dicta bona abſcondita perti-
neant ad compēſandum debitum
dotale,

dotale, vel aliud aliàs legitimè cō-
tractum. Nau.in man.d.c.17.num. 135.Graff.loc.cit.& latè declarauimus in præcedenti quæſtio. nume. 38.& ſeq.

7 Tertiò declara, quando vxor in tali caſu abſcōdiſſet tantummodo mobilia domus, quæ eſſent ſibi pr̃ſus neceſſaria, ſine quibus vitam tranſigere non poteſt, vt lectum, menſam, & reliqua perneceſſaria ſuppellectilia, nec tenetur vi monitorij ea reſtituere, vel reuelare, ſecundum Io. Baptiſtam Corrad. d.q. 213.par.1. poſt Ludo. Lopez in inſtruc.conſc.d.c.12.

Quæ quidem reſpectiuè procedunt in occultatione bonorum in fraudem creditorum facta, vt colligitur ex Corrad. & Lopez loc. cit. & Graff. in d.par.j.deciſ.lib.4.cap.8.
8 vbi num.15. refert caſum de † quodam mercatore, qui cum plures haberet creditores, quibus omnibus cum fortè non poſſet ſatisfacere, dedit mille aureos, quos habebat vxoris ſuæ hac lege, & conditione; vt ſi excommunicationis ſententia per monitorium contra occultantes bona eiuſdem mercatoris fulminaretur, præfatos aureos ex tunc donaret vxori, quo facto fuga arripuit; poſtea fuit publicatum monitorium; & dubitabatur an vxor, & alij, qui huius rei notitiā habebant, tenerentur factum propalare, & cōcluſum fuit teneri; cum re vera nō poſſet vxor prætendere vllo modo dictos mille aureos, vti ſuos per illā donationem, quæ non fuit valida; tū quia in fraudē creditorum facta fuerat, vt tenet Graff. d.c.8. nu. 15. tum quia huiuſmodi donatio facta vxori conſtante matrimonio eſt ipſo iure nulla, præſertim vigore ſtat. vt latè in præcedenti quæſt. demōſtratum fuit.

9 Et talis donatio, † quæ fit vxori vel alij in fraudem creditorum, vel poſt delictū commiſſum, pro quo bona fuerint confiſcata, vti ficta, & ſimulata eſt ipſo iure nulla, quādo facta eſt ſine vero animo donandi l.1. C. plus valere, quod agitur. Naua.conſil.14.nu.1. de don.inter
10 vir. & poteſt quidem † reus criminis donare (niſi ſit crimen, per qđ bona; vel adminiſtratio eorum ipſo facto perduntur) antequam in iudicio deducatur, & valet ipſo iure huiuſmodi donatio, ſi perſonis non prohibitis, & vero donādi animo ſit facta, etiam in fraudem fiſci, donec reuocetur. l.poſt contractū. ff.de don. Nau.conſ.3.de don.inter vi. & vxo.num.2. Reuocata tamen per iudicem, tenetur donatarius ad relaxanda bona ſibi donata in foro conſc. glo.celeb. in c.fraternitas. 12.q.2.D.Thom.2.2.q.62.art.4. vbi Bann.ar.3. Nau.conſi.5.de vſur.nu. 4. Azot.p.1. inſt.mor. lib.5. c.8. q.1.
11 Non tenetur autem reus † manifeſtare fiſco bona ſua, quæ occultauerat in eius fraudem, eaque reddere in foro conſc. niſi poſt ſententiam latam, & criminis condemnationem. Bann.d.ar.3. quod procedit etiam in crimine, quo quis ipſo iure & facto bonorū dominio, & adminiſtratione priuatur. Azor.d.par.1. lib.5.c.7.q.3. & 7. ita nec illi, quib. donata ſunt ab eo in hoc caſu vſq; ad ſententiam reſtituere tenetur. Angel.verb.donatio.1.§.4.vbi Sylueſt.q.1.§.8. Nau.in man.c.17. nu.

106. Verùm publicato monitorio ad inſtantiã fiſci, in crimine, in quo perditur dominium ipſo facto, ſtatim poſt ſentẽtiam declaratoriam tenẽtur donatarij reſtituere fiſco, vel propalare; ſecus in alijs delictis, in quib. donatio tenet, quia niſi legitimè reuocetur, tanquam fraudulenta, non obligantur donatarij reſtituere, faciunt adducta ſupra q.23.nu.13.& ſeqq.

Declara tamen prædicta primò,
12 ꝙ † in dominio Mediolani ſiquis donauerit bona ſua, & intra biennium delinquat animo deliberato, talis donatio non attenditur in præiudicium fiſci, vt cauetur cõſt. de iure fiſci. §. ſiquis vnam. Secun-
13 dò quòd † in omnibus delictis, in quibus bona confiſcantur cenſeri incorporata fiſco a die patrati criminis, etiamſi per ignorantiam, vel negligentiam, vel aliter nõ fuerint deſcripta, & apprehenſa, vt cauetẽ in conſt. eiuſdem Dominij d.tit. de iure fiſci. §. omnium. quo caſu con fiſcatio retrotrahitur ad tẽpus delicti, vnde ſecuta condemnatione fiſco debentur huiuſmodi bona donata, vel occultata in pœnam delicti commiſſi, vt diximus, & tradit nouiſſimè Ala tract. de aduoc. chriſtia. par. 1. q. 58. & ſeq. Aduertas ta-
14 men, quod † fiſcus in d. dominio Mediolani regulariter non vtitur remedio ſubſidiario monitorialiũ; ſed ſi quis ea tanquam ad ipſum fiſcum ſpectantia iuxta diſpoſitionẽ nouarum conſtit. tit. de præfect. annonæ, c. in omnibus notificauerit, inquirit, & aufert ea.

QVAESTIO XI.

Ob monitorium an teneatur vxor contra maritum, vel filij contra parentes, vel e conuerſo.

SVMMARIVM.

1 *Perſonæ priuilegiatæ, quæ teſtificari contra alios non tenentur, quęnam ſint, et prohibeantur.*

2 *Teſtificari tenetur quis ſpontè, vbi proximus graue damnum patitur.*

3 *Perſonæ priuilegiatæ teſtificari tenentur, vbi deſunt alij teſtes, & quando ſponte.*

4 *Sacerdotes, & alij clerici teſtificari non poſſunt ſine licentia ſui Epiſcopi, & religioſi ſine licentia ſui ſuperioris.*

5 *Naturæ, & charitatis lege quando teneatur quis læſæ parti fauere.*

6 *Inter teſtes priuilegiatos, & non priuilegiatos quęnam extet differentia.*

7 *Teſtificari vt poſſint, & debeant conſanguinei, & affines, quid attendendum.*

8 *Teſtificari cur rarò teneatur pater contra filium, & vir contra vxorem, & contra.*

9 *Pater ſciens filium velle committere crimen læſæ maieſtatis an reuelare teneatur.*

19 *Partem læſam non habere teſtes, niſi priuilegiatos, ex quibus colligatur.*

11 *Teſtis in criminalibus quando teneatur ſponte ſe offerre etiam cum ſuo damno.*

12 *Liberare an tenear falsò accuſatum de crimine, quod ego commiſi.*

Teſtes

Digitized by Google

13 *Teſtes vbi deſunt, & veritas aliter haberi nequeat, tenentur priuilegiati vi moni. propalare, & quomodo, declar. nu. 18. & ſeq.*

14 *Teſtes priuilegiati ex neceſſitate informati, vt differant ab informatis voluntariè.*

15 *Teſtis, qui ut non deponat contra ſuum cognatum, vel affinem ſe abſcondit quam grauiter peccet.*

16 *Teſtis reuelare diffugiens vt a iudice conueniendus, & quando mulctandus.*

17 *Soror contra ſororem, quæ marito defũcto ſubtraxit nonnulla bona reuelare ob monit. recuſans a iudice compelli poteſt.*

19 *Teſtis priuilegiatus etiam in defectu aliorum quando excuſetur a propalatione.*

20 *Filius ſpiritualis an teneatur deponere contra patrem ſpiritualem.*

PRo huius queſtionis ſolutione præmittẽdum primo eſt, quaſdam cauſas eſſe ciuiles quaſdam verò criminalis. Rurſus quaſdam
1 † perſonas eſſe priuilegiatas, quæ non tenentur contra alios teſtificari, & variæ ſunt.

Aliæ enim ob dignitatem ſui ſtatus, vt Epiſcopi, clerici, & religioſi, qui neque in cauſis ciuilibus compelli poſſunt, vt in l. nec honorem, C. de Epiſc. & cler. & in c. fina. 14. q. 2. Aliæ ob ſanguinis vinculum, vt parentes contra filios, & e contra, & omnes aſcendentes in recta linea. l. parentes. C. de teſtib. cap. ſi teſtes. §. item parentes. 4. q. 3. Nec vir contra vxorem, vel e contra: nec conſanguineus intra quartum gradum in linea trãſuerſali teſtificari debet, a iure enim prohibetur. l. Iulia, ff. de teſtibus. l. Cornelia, ff. de iniur. Aliæ ob decentiam, vt ſerui, & libertini contra dominos, ſiue patronos, & eorum filios, vxores, vel propinquos, & e conuerſo, teſtimonium ferre non poſſunt. l. libertinorum. C. de teſtibus, & latè de his omnibus agit Nauar. in c. inter verba. 11. q. 3. concl. 6. corol. 66. nu. 808. & ſeqq. poſt Angel. verb. denũciatio. nu. 13. Sair. in claui. lib. 12. c. 29. nu. 19. & ſeqq.

2 † Secundo præmittitur, quòd in cauſis ciuilibus, & pecuniarijs, quotieſcunque proximus graue detrimentum patitur, tenetur quis vltrò ſe offerre ad teſtificandum. ita D. Thom. 2. 2. quæſtio. 70. artic. primo. poſt Alexan. Ales par. 3. q. 43. membr. 1. Sot. lib. 5. de iuſtit. & iur. quæſt. 7. artic. 1. & tract. de teg. ſecr. memb. 2. quæſ. 7. poſt concl. 3. dub. 5. Sylueſt. verb. teſtis. q. 8. Nauar. d. conclu. 6. corol. 64. nume. 713. & in man. ca. 25. num. 44. & 47. Salon. 2. 2. quæſ. 70. artic. 1. contr. 2. concl. 1. Bann. ibidem. par. 5. dub. 1. concl. j. Greg. de Val. tom. 3. diſp. 5. queſtio. 14. punct. 1. concl. 1. Rodriq. in ordi. iudic. c. 7. concl. 6.

Quod procedit etiam in perſonis iure impeditis, & priuilegiatis,
3 † quando enim deſunt alij teſtes, & veritas aliter haberi non poteſt ex natura rei, & negotij, vt ſi ſub cõfidentia illud actum ſit, & eorum teſtimonium neceſſarium eſt, vt quis bona ſua, famam, honorem recuperet, aut ab alio magno damno liberetur, quod illi iniuſtè infertur tenentur contra ſe inuicem teſtificari, ſicut alij extranei, præſertim

vbi probabiliter ſperant ſe teſtimonio ſuo illi profuturos, & vltrò ſe
4 offerre, dummodo † ſacerdotes, & alij clerici præſertim coram iudice ſeculari id faciant ex licentia ſui Epiſcopi, & religioſi ex licentia ſui ſuperioris: ſic tenentur parentes, & alij conſanguinei. gloſ. in ca. quamquam 14. q. 2. fundata in bonis textib. & colligitur ex Ange. & alijs in verb. teſtis, Nau. d. concl. 6. nu. 812. Graff. conſi. 1. de teſt. cog. num. j. & faciunt adducta per Mar. An. Roueſc. in addit. ad Dec. in l. fœminæ. de reg. iu. num. 33. Et ratio eſt, quia
5 † naturæ, & charitatis lege tenetur quis parti læſæ fauere a quocunq; lędatur; quando læſus omnino indiget ſuo auxilio; iſti verò prohibiti, & priuilegiati hoc habent ex ſolo iuripoſitiuo humano, quod iure naturæ, & charitatis præcepto derogare non poteſt.

Quare notabiliter Abb. in c. 1. n. 4. de teſt. cog. & etiam Hoſt. ibi di-
6 cũt, ꝙ † teſtes priuilegiati nõ excuſantur a toto; ſed tunc ſolum, cum alij teſtes haberi poſſunt: & inde infert, ꝙ inter priuilegiatos, & nõ priuilegiatos hæc differentia notari poteſt, vt non priuilegiati cogant̃, etiamſi per alios fides haberi poſſit, ex quo moniti teſtificari recuſant, priuilegiati verò non cogant̃, niſi vbi per alios veritas haberi nõ poteſt; quia tunc peccatũ eſſet nõ teſtificari, & occultare veritatem, c. 1. de crim. falſ. Innoc. in d. ca. 1. de teſt. cog. & nullum priuilegiũ, nullaq; pietas excuſat a peccato, c. ſuper eo. de vſur. Imo. in d. c. 1. de teſt. cog. Vnde in graui neceſſitate inuiti ad teſtificandum a iudice cogi poſſunt, vt concludunt omnes in d. c. j. Nau. in d. c. inter verba. concl. 6. corol. 66. n. 816. Salon vbi ſupra, & in puncto firmat Franc. Marc. p. 2. deciſ. 561. num. 4.

7 Illud tamen ſciendũ eſt, † quod adhoc, vt conſanguinei, & affines contra ſe inuicẽ teſtificari poſſint, & debeant in pluribus, vel paucioribus cauſis, & in grauioribus, vel leuioribus iuxta maiorem, vel minorem coniunctionem, reſpicere etiam oportet maius, vel minus dãnum, quod poteſt ipſi, vel alteri imminere; ſufficit enim minus damnum, vt propinquus in ſecundo gradu, deſinat teſtificari, quam propinquus in quarto. Item maior neceſſitas requiritur in parte læſa, & periculum maioris damni debet illi imminere, vt frater contra fratrẽ teſtimonium ferat, quam alius affinis, vt patet ex charitatis ordine, nã cæteris paribus, quò coniunctiores ſunt, eo magis diligendi ſunt, & minus agendum contra illos, quàm contra minus coniunctos, ratione adducta ſupra in hac ſect. 2. q. 14. n. 11. & ſeqq. D. Menoch. de arb. 481. num. 5.

8 Quare † rarò contingere poteſt caſus, quo pater in ciuilib. cõtra filium, aut vir contra vxorem teſtificari poſſit, & teneatur, aut e cõtra; cum id redundet in propriam infamiam, & pater non ſolum eximitur iure huiuſmodi a ferendo teſtimonio ꝯ filium, & econtra, ſed etiã iure naturæ, ꝙ prçponderat cuiuis alteri iuri, vt tradit Greg. Sair. d. l. 12. in claui, cap. 20. nu. 22. & Suarez to. 5. diſp. 2. nu. 10. Hortenſ. Caualc. tract. de teſtib. p. 2. ſec. par. a nu. 41. vbi

Digitized by Google

vbi declarat. Hinc infertur, quod
9 †pater ſciens filium cõmittere velle crimen læſæ maieſtatis aduerſus Principem, non tenetur illum reuelare, tũ quia pater, & filius reputantur vna, & eadem perſona ſm gl. in c.ſuper eo.el 2.de teſtib. tum ẽt, nè videatur proprium filium ad ſupplicium offerre. per text.in l.miles. §.deſertorem.de rę milit.ita Fel.in c.1.col.3.de offic.deleg.& ibi Dec. quos citat Gab.lib.7.de malef. concl.37.nu.6.vide D.Io.Bapt.Coſtam in tract.de fact.ſcien.& ign. inſpec. 68.num.8.& ſeqq. quamuis alij probabiliter contrarium teneant, quia bonum Principis eſt bonum capitis, ad cuius defenſam cætera membra ſe exponere tenẽtur. vide Graſ. par.1.deciſ.lib.2.c.69.nu.37.& ſeq.
10 Quando autem† pars læſa, & indigens alios teſtes non habeat, colligendum eſt ex natura cauſæ, de qua agitur, & ex loci, temporis, & perſonarum circumſtantijs; quod ſi exinde colligi non poſſit, ſtandũ erit iuramento ipſiuſmet partis iurantis ſe non habere alios; credendum enim eſt, partem læſam nolle proferre teſtes ↄiunctos parti contrariæ, qui eo nomine ſuſpecti eſſe ſolent, ſi alios extraneos, & minus ſuſpectos habere poſſet, vt doctè, & copioſè traditur a Nauar. in d.c. inter verba.conclu.6. num.815. vſque ad 823.
11 In criminalibus etiam † tenetur quis vltrò ſe offerre, non ſolum ad condemnationem, & damnum rei, cuius delictum eſt contra bonum commune; ſed etiam quãdo neceſſarium, & vtile eſt ad liberandũ innocentem a dãno, quod iniuſtè patitur; quia in his caſib. denunciare, & accuſare tenetur; multo magis teſtificari, & hoc cum aliquali eius incommodo non obſtante promiſſione, vel iuramento, vt concludũt ex D.Tho.in 2.2.q.70.ar.1. Naua.in man.c.15.num. 16. & P.Nau.lib.2. de reſtit.ca.3.par.2.dub.10.nu.256. Si tamen v.g. Petrus condemnatur ob homicidium, quod ſcio factum eſſe a Ioanne, non teneor prodere Ioannem ad liberandum Petrum, quamuis poſſim, ſecundum Sair.in claui lib.12.ca.20.nu.23. vbi latè de hac materia.
12 Et multo minus † falsò accuſatũ de crimine, quod ego commiſi, cũ meo periculo liberare teneor ex iuſtitia. Nec ad damna, quæ ipſe innocens patitur, ſum obligatus, ſi nihil ego illi impoſui. Sot. li.4.de iuſt. & iur.q.6.art.3. Nau.in man. c.15. nu. 17. Zecch. de caſ.reſer. caſ. 12. pulchrè Graſſ.conſi.1.nu.3.de iniur.ſecus autem, quando occidens Paulum crederem, & intentionem haberem, quod iudex procederet contra Ioannem, quia contra eum ſunt aliqua indicia, tũc enim teneretur ad reſti.omnium damnorum. Corrad.par.1.q.128. in addit.

Ex prædictis colligitur ſolutio
13 præfatæ quæſtionis, nempe † quod vbi veriſimiliter deſint alij teſtes, & veritas aliter hẽri non poſſit, tenerẽ virtute monitorij dicti priuilegiati teſtificari, vel ꝑpalare. Fran. Marc.par.2.deciſ.864. nu.4. Alber. de Maletis.tract.de teſtib. p.1.c.6. n.19. & ſeqq. optimè Hortenſ. Cæphal. loc. cit.nu.49.& 50.& 58. ubi de cõmuni teſtatur. & in par.3. nu. 186.& ſeq.& declarat Surd. conſil.

129.num fin. vol. 1. quod procedit præſertim, ſi in monitorio addatur clauſula, φ quantumuis coniuncti propalare teneātur, vel nemine excepto, ſicut aliqn exprimi ſolet, prout notat Sair in claui lib. 9. cap. 16. nu. 19. & tradunt Papon. lib. 18. ti. 7. arreſt. 9. & Anto. Sola in antiq. conſtit. Sabaud. tit. de minor. glo. 1. nu. 17. ſuper par. j. inuent. Rot. Roman. par. 1. in nouiſſ. deciſ. 383. numer. 3. Gregor. Tholoſ. in ſyntagm. iu. vniuer. par. 1. c. 13. num. 31. modo graue damnum eis non ſequatur iuxta prædicta nu. 11.

14 Et quamuis in iſto caſu videantur † excuſari informati ex neceſſitate, vt eſt aduocatus, pcurator, & alij, qui de neceſſitate ſcire debent, vt in q. 16. huius 2. ſect. dictū eſt, non tamen excuſantur informati voluntariè ſuper facto; & ideo in tali caſu maritus, vxor, frater, conſobrinus, & affines regulariter ſunt obligati ad propalādum, φ ſciunt, niſi factum ſit omnino occultum; tanto magis, cum virtute monitorij, niſi ciuiliter agatur: ita in puncto Borgn. deciſ. 21. num. 76. par. 3. Petr. Duen. reg. 387. lim. j. vide Cordub. in tract. de caſibus conſc. q. 64. Rodriq. in ſum. par. 1. cap. 79. num. 4. Et ſic intelligi debent Sylua. nupt. libro 3. verb. monitorię. num. 47. qui videtur contrarium tenere. & Suarez d. diſp. 20. numero 10. dum dicit, quod prælati eccleſiaſtici, qui fuerunt excommunicationes huiuſmodi, quaſi in ſubſidium & adiutorium ſecularium iudicū non debēt, neque poſſunt eaſdem perſonas excommunicatione obligare.

15 Vnde infertur primò † quod teſtis, qui, vt non deponat veritatem contra ſuum cognatum, vel affinē, aut amicum, in ciuili cauſa ſe abſcondit, aut fugit, ſciens ſine ipſo non valere probari, quod patit, nō minus peccat, quam qui abſcondit teſtamentum, vt probant Sot. de rat. teg. mem. 2. q. 7. & Nau. loc. cit. nu. 704. in d. c. inter verba. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 21. num. 4.

16 Secundò, quòd † teſtis diffugiens reuelare, & examini ſe ſubijcere monendus eſt a iudice eccleſiaſtico, vt īfra tot dies teſtificari debeat ſub cenſuris, & pęnis pecuniarijs, iuxta tex. in c. ſtatutum. iuncta glo. in verb. ad teſtimonium. 2. q. 6. & in ca. 1. in fin. & in c. 2. de teſtibus cog. & c. ex parte. in fin. verſ. teſtes autē. de teſtibus: & ſi ceſſante iuſta cauſa recuſauerit ſe examini ſubijcere, cenſuris afficietur, ac mulctabitur: ita Mandoſ. in tract. de monit. ſiue literis execut. q. 45. & latè declarauimus ſupra ſect. 1. q. 15. num. 10. & ſeq. & optimè faciunt adducta per Boſchum Codecham. in repet. ca. de quodvuultdeo, de iudic. nu. 86. & ſeq. vbi pulchrè declarat. Et hoc quidem verum eſt, vbi contra talē teſtem recuſantem adſunt indicia, vel præſumptiones; aut ſemiplena probatio de huiuſmodi rei ſciētia, quia tunc cogi poteſt per cenſuras ad deponendum, etiamſi ex priuilegiatis, ſit iuxta prædicta, ſi veritas aliter haberi nequeat.

Et ſic infero, quòd rectè reſpōdi
17 in cauſa cuiuſdam † mulieris, quæ defuncto eius marito ſubtraxerat torquē aureā, & alia bona valorem ſexaginta aureorū excedentia; quorum

rum cauſa ad inſtantiam hæredum publicato monitorio teſtis fidedignus depoſuit de huiuſmodi ſubtractione, & de ea informatam eſſe dictæ mulieris ſororem, quæ reuelare recuſabat, eo quod eſſet ex perſonis priuilegiatis, eam poſſe a iudice eccleſiaſtico per cenſuras cõpelli ad teſtificandum, vel reuelandum; cum aliter veritas haberi nõ poſſet.

18 Nec obſtare poteſt, quod † ſemper iſta monitoria concedantur in defectu teſtium, & ſic nulla videatur differentia inter priuilegiatos, & non priuilegiatos; nam licet ipſa monitoria non concedantur niſi ad inſtantiam illorum, qui dicunt ignorare contēta in monitorio; tamen poteſt eſſe, quod priuilegiatus ſciat multos eſſe teſtes, qui poſſunt deponere, & quod ſciat propterea excuſari. Quod ſi alij nõ deponerent, priuilegiatus tenetur reuelare, quis poteſt eſſe teſtis; quia licet non ſit defectus teſtium ad pbandum, eſt tamē defectus ad ſciēdum adeſſe teſtes. Naua.d.concl.6. corol.66.nu.818. qui teſtes poſtea poſſunt compelli ad deponēdum, vt notat prax. Archiep. Neapol.c.2. not.3.

19 Prædicta tamen intelligenda † ſunt, dummodo probabiliter non timeatur exinde graue damnum in perſona, fama, vel rebus priuilegiati, arg.c.officij. de pœn. & remiſſ. Bal. & Fel. cum alijs in c. dilectorũ. de teſtib.cog. Rodriq. in ſum.par.1. c.79.num.4. Rarò tamen euenit, vt huiuſmodi priuilegiatis nõ occurrat aliquod damnum, vt no. Naua. vbi ſup.nu.822.

20 Tenentur quidem † filij ſpirituales ſemper reuelare, quia poſſunt eſſe teſtes contra patres ſpirituales. Fel. in ca. cum nuncius. de teſtib. & eſt communis, de qua teſtantur Proſper Farinac. tracta. de teſtib. q. 54.nu.194. & prax. Archiep. Neap. c.2.not.3. in fin.

QVAESTIO XII.

An per Monitorium cogatur principalis non ſolum ad reſtituendum, ſed etiam ad reuelandum ſe detinere rem, de qua agitur; vel ad docendum de iure faciente pro parte aduerſa.

SVMMARIVM.

1 *Nemo tenetur ſeipſum prodere, declaratur nu.4. & ſeqq.*

2 *Arma non ſunt ſumenda de domo rei.*

3 *Statutum, quo cauetur, vt conſules terrarum teneantur denunciare delinquentem in ſuo territorio, an includat ipſum conſulem delinquentem.*

4 *Principalis tenetur vi monitorij reſtituere, uel reuelare, ubi contra eum præcedant indicia, vel ſemiplena probatio, declaratur.nu.6. in fi.*

5 *Reus interrogatus de crimine, an illud commiſerit, quando illud confiteri teneatur.*

6 *Principalis culpabilis occultus quid aget ſtante monitorio.*

7 *Praxis Curiæ Epiſcopalis Papiæ non decernendi monitoria contra principales non reuelantes, ſed tantum contra principales non reſtituentes.*

8 *Monitorium quando liget principalem, cum quo lis eſt, vt iura pro parte aduerſa*

uerſa propalare teneatur. & numero ſeqq.

9 *Principalis litigans quando excipiatur a neceſſitate propalandi ob monit. cũ eius conſilio.*

10 *Edictum, quod vaſalli veniant ad accipiendam inueſtituram infra certũ tempus, non arctat eos, qui certi ſunt.*

11 *Litigans, ſi non compareat in termino monitorij coram ordinario cum debita oppoſitione, incurrit excommunicationem.*

12 *Acquirens bona fide prædium a laico, quod re vera eſt eccleſiæ, quando eximatur a propalatione monit.*

13 *Comparens quo caſu non dicatur facere litem ſuam.*

14 *Litigans quando ob monit. teneatur reuelare, & ſtatim reſtituere, & num. ſeq.*

15 *Docere quis tenetur de iure faciente pro aduerſario ratione peccati.*

16 *Aduocatus, & cauſidicus docentes clientem occultare ueritatem peccant mortaliter, & tenentur ad reſtit.*

17 *Aduocato quando liceat occultare, quæ aduerſario prodeſſe, & clienti nocere poſſunt.*

18 *Aduocati, & cauſidici in progreſſu iudicij cognoſcentes cauſam iniuſtam quid facere debeant.*

19 *Aduocatus tenetur clientem ſuum admonere de iniuſtitia cauſæ, & quando poſſit eum inducere ad tranſactionem.*

20 *Aduocati, & recti iudices vtentes recto iure prout debent, quantum mereantur.*

IN hac quæſtione variæ extant opiniones, multi enim negant, alij verò affirmant; & pro parte negatiua facit, tum quia ſic videtur
1 ſeruari in praxi, tum quia † nemo tenetur prodere ſeipſum. ca. quidam maligni. 5. q. 1. c. quis aliquando, de pœnit. diſt. 1. §. non tibi dico. vbi habetur ex D. Io. Chriſoſtomo. Non tibi dico, vt te prodas in publicum, neque apud alium te accuſes, ſed obedire te volo prophetæ dicenti, Reuela ante Deum viam tuã. Abb. in cap. 2. de confeſſ. D. Menoch. de præſump. lib. 1. q. 80. nu. 6.
2 Tum quia † non ſunt ſumenda arma de domo rei. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſtio. l. nimis graue. C. de teſtib. & bis interimitur (vt eſt in veteri prouerbio) qui ſuo gladio perit. c. 1. de probat. D. Menoch. de arb. caſ. 499. num. 1. & conqueri is iure poſſet, ac illud Ouidianum exclamare, Heu potior telis vulnera facta meis. Felyn. in capi. ſi duobus. nume. 13. de appell. vbi inquit, quòd quis non tenetur docere de iure faciente pro ſua parte aduerſa, ſubijciens, quod tacere veritatem, quando quis cogi non poteſt in foro contẽtioſo, eam propalare, nõ eſt peccatum, etiamſi eſſet vſurarius, ſequitur idem Neuiz. in ſylua nupt. lib. 3. verb. monitoriæ, n. 44. & declaratur infra n. 15. Dec. in c. 1. nu. 59. de prob. & tenet Henriq. in ſum. lib. 13. c. 18. num. 2. poſt Nau. conſ. 3. de cenſib. nu. 3. & conſi. 7. nu. 1. de ſent. excom. & in puncto tradit D. Marc. Ant. var. lib. 1. reſol. vlt. caſ. fin. in princ. & Baiard. ad prax. Clar. §. fina. q. 27. nu. 7. & facit optimè Sair. in claui libro 3. capi. 4. nu. 8. vbi ex Anchar. in repet. ca. canonum ſtatuta. num. 190. de conſt. concludit, ꝙ † vbi ex ſtatuto ciuitatis 3

tatis

tatis cauetur, ꝙ maſſarij terrarum, vel conſules cōitatum teneant denunciare delinquentes in ſuo territorio, idem maſſarius, vel conſul delinquens ſeipſum denunciare non tenet, non obſtāte eius officio, arg. ca. cum non deceat. de elec. in 6. ꝙ procedit præſertim, quando pœna mortis, vel alia grauis eſſet irroganda. Et ſic declara ſtatut. Papię in crimin. 53. de pęna conſulis communitatis anzianorum, & parochianorum, qui non denunciauerint, vel accuſauerint maleficia pſtati &c.

4 Partem † affirmatiuam tenent Turrecr. in d. c. maligni. quē refert, & ſequitur Graff. conſil. 6. de ſent. excom. nu. 23. & idem affirmauit in par. 1. deciſ. lib. 4. c. 8. nu. 18. Franc. Marc. deciſ. 856. in prin. Papon. lib. 18. tit. 7. arreſt. 13. Rot. Rom. part. 1. in nouiſs. deciſ. 383. num. 9. verſi. non obſtat, & facit, quia intētio eccleſiæ, & cauſa finalis excommunicationis eſt, vt quis exeat a peccato. cap. cum medicinalis. de ſentēt. excom. in 6. cap. nouit. de iudic. & non poteſt exire a peccato, niſi reſtituat, vel reuelet, ergo poteſt excommunicari. d. c. noui. Horum autem opinio habet locum, quando contra ipſum principalem præcedunt aliqua indicia, vel diffamatio, aut ſemiplena probatio, quia tunc principalis reus, qui detinet rem alienam, aut furto ſubtractam, aut alio modo, tenetur ad reſtituendū, vel ad reuelandum in termino aſſignato, ſi vult euitare excommunicationem. Io. Neuiz. in ſylua nupt. lib. 3. verb. monitoriæ. nu. 42. Rim. iun. conſi. 357. nu. 38. & ſeq. volu. 4. Tolet. in ſum. li. 5. c. 27. n. xj. Gutier. lib. j. can. qq. c. 11. num. 38. & ſeqq. Lel. Zecch. in republica eccl. tit. de prælat. in genere cap. 1. nu. 6. §. excommunicatio verò. Graff. d. conſ. 6. nu. 23. de ſent. excommun.

5 Et ratio eſt, quia † reus a iudice competenti interrogatus de crimine, an illud commiſerit, tūc demū confiteri tenetur, atque contra ſe veritatem dicere, quando eſt notorium factum ꝯ eum, vel eſt infamatus de eo, vel ſemiplenè probatum per vnum teſtem omni exceptione maiorem, deponentem aſſertiuè, vel per indicia ſufficientia. vt ex D. Thom. communiter recepto ꝓbat Michael Salon in 2. 2. q. 69. ar. 2. controu. 10. Ludou. Beia in reſpōſ. caſ. conſc. caſ. 32. Tolet. in ſum. lib. 5. cap. 58. nume. 2. & eſt communis ſententia nemine diſcrepante pręter imperitum vulgus, vt not. Gutierr. d. c. 11. nu. 39. in fi. Ala in tract. de aduoc. chriſtiano q. 81. circa medium, quod videtur procedere præſertim in caſu noſtro, vbi tractatur de pœna ſpirituali, qualis eſt excōicatio, & mortale peccatum.

6 Secus autem eſſet, qn̄ † reus eſſet occultus, quia licet delictū ſit manifeſtum, tn̄ eo in caſu, nec ipſe tenet ſe prodere, ſed tm̄ curare, vt res reddatur dn̄o, vel damnum, ꝙ intulit, reſtituatur. Nau. in ca. inter verba. concl. 6. nu. 765. & in man. c. 17. num. 100. in fi. nec ſcientes in caſu, quo ipſe id curat, tenentur ipſum manifeſtare, nam eſſet contra ius naturæ. ita in puncto tradit Tolet. in ſum. d. c. 27. nu. 10. in fi. cum ſeq. poſt Caiet. libr. 17. q. 13. reſponſ. & 2. 2. q. 69. artic. 1. Viridar. Summiſt. par. 2. cap. 300. num. 5. & ita colligi-

tur

tur ex Graff.d.conſ.6.de ſent. excõ. num.23.& ſic intelligenda ſunt primo loco adducta.

Aduertas tñ pro ſecunda opin.ꝙ licet principalis auctor delicti regulariter teneatur reuelare, & ſe prodere,qñ præcedit diffamatio, vel ſemiplena probatio, prout diximus; tñ,quia monitoria tantum cõcedũtur pro ſciẽdis occultis, raro in praxi verificari poteſt reſpectu monitorialium,vt præcedat ſemiplena probatio, & conſequenter vt principalis teneatur reuelare,niſi quando eſſet iam ab alijs denunciatus, & ſemiplenè culpabilis ꝓbatus, & hoc ei conſtaret, quod quidem raro ẽt contingere poteſt.

7 Quare mihi valde probatur† praxis Curiæ Epiſcopalis Papiæ, quæ ad tollendos ſcrupulos nunquam decernit monitoria ꝯ principales non reuelantes; ſed tantum contra principales non reſtituẽtes; & contra teſtes ſcientes occupatores, & non reuelãtes, ꝙ ſeruari in Archiepiſcopatu Neapol. habetur in eius praxi cap.2.not.1.ante fin. Non ligatur quidem principalis per monitorium, quando non tenetur reſtituere,vt ſi eſt effectus impotens ad ſoluendum,quod declaratur infra ſect.3.q.4. Vel quando ex reſtitutione ipſi immineret periculum maioris damni vitæ, vel famæ, arg. c.officij.de pœnit. & remiſſ. Tenetur tamen tunc, ſi poteſt, occultè reſtituere, vel alio modo cum parte ſe componere, ſaltem per interpoſitam perſonam,quæ ei debiti remiſſionem impetret, vt infra ſect. 3.q.4.explicatur. Vel ſi retineat iniuſtam compenſationem, vel alio modo non ſit obligatus ad reſtituendum, prout in ſuperioribus quæſt.differuimus.

8 Sed dubium eſt, † an monitoriũ liget principalem, cum quo lis eſt mota,ita,vt ipſe propalare,& docere teneatur de iure faciente ꝑ parte aduerſa, cum regulariter in monitorijs huiuſmodi de cauſis cõceſſis loquatur generaliter,nẽpe, quatenus ij,qui de infraſcriptis expoſitis ſunt informati, debeant eorum dictum, & veritatem in ſcriptis depoſuiſſe &c. Cui dubitationi negatiuè reſpondet Nau.conſi.3.de cenſib.num.3.imò ſubdit, quod in tali monitorio exprimi deberet, quòd iudex non intendit includere partem aduerſam,neque illos, qui per viam petitionis conſilij ſciunt id, quod ad manifeſtandum monet, quia non tenetur iuuare aduerſarium contra ſe, per ea, quæ tradit Fely.& ab eo citati in c.ſi duob. de appel.

9 Hoc tñ procedit primo† quando in monitorio fuerit appoſita clauſula illa dempta parte,& eius conſilio,ita in terminis tenet Greg. Tholoſ.in ſyntagm. iur.vniuerſ. part.3. lib.48.cap.13.num.31.vbi etiam dicit, quod dicta clauſula antiquitus regulariter apponi ſolebat in monitorialibus,& per eam litigans cum eius conſilio non cogebat propalare; ſed hodie, inquit, eſt abrogata. Hinc factum credo, quòd multi ex citatis authorib. ratione illius antiquati vſus,ſine alia differẽtia tenuerint etiã hodie principalem,& eius conſilium eſſe exemptum a propalatione. Scdò, vbi reus certus ſit, & facta debita oppoſitione cõſtituat

ſe

ſe coram ſuo iudice reſpõſurũ pro his, quorum prætextu publicantur monitoria, tunc quidem excipitur principalis, & eius conſilium a neceſſitate propalandi, iuxta notatã ſupra in q.2. huius ſect. vt rectè declarat D. Io. Bapt. Coſta in tract. de fact. ſcien. & ign. cent. 2. diſt. 55. nu. 2. tom. 1. quia, cum dictæ literæ monitoriales ſint limitatæ ad occultos, ſiue ignotos, atque incertos, nõ debent tunc ad illum, qui certus eſt referri. l. 4. §. toties. ff. de damno infect. cum alijs traditis per Tiraq. in l. ſi vnquam. in verbo libertis, in prin. C. de reuo. don. tenet Rot. Ro. in nouiſs. par. 1. deciſ. 383. num. 8. & ſeq. & Illuſtriſ. Card. Tuſchus to. 3. pract. concl. iu. lit. E. concl. 441. nu. 3. & pulchrè confert Felyn. in ca. 2. col. 6. de conſt. quem refert Rimin. iun. conſ. 357. nu. 3. vol. 4. vbi inquit
10 † edictum, per quod iubentur vaſalli venire ad accipiendam inueſtituram infra certum tempus non arctat eos, qui sũt certi, de quo dicto ſubdit Fely. nunquam ſis oblitus, quia poteris infringere mille ſimilia edicta: & in materia reſidet Neuic. loc. cit. num. 48. & Ant. Sola ad decr. nou. Sabaud. lib. 3. tit. 6. gloſ. 4. nume. 10. & ſeq. tit. de tribun. compe. & facit Theſau. for. eccl. part. 3. c. 38. nu. 23.
11 Vbi verò in monitorialib. † non adſit dicta clauſula dempta parte, vel non compareat coram hmõi litteras concedente cum debita proteſtatione reddendo rationem ſui, prout ſupra, in hoc certè caſu cogitur deponere pro aduerſario, quæ nouerit in termino monitorialium, alias excõicatione ligabitur, vt expreſsè tradit Greg. Tholoſ. d. n. 31. iuncto Tolet. in ſum. lib. 5. c. 27. nu. 10. cum Fran. Marc. deciſ. 898. part. 2. & probaui ſup. q. 16. numero 9. & ſeq. huius 2. ſect. Anton. Sola in d. gl. 4. nu. 10. & ſic eſt intelligendus Ludo. Vital. tract. de reis & teſtim. num. 29.

Vnde infert Felyn. in ca. ſi clericus laicum. in fin. de foro compet.
12 quod qui † acqſiuit bona fide prædium a laico, quod in rei veritate eſt eccleſiæ, eximitur a denunciatione, & a nota vſurpationis eccleſiæ per comparitionem, allegando ſe poſſidere ex iuſta cauſa, vt tutus eſſe poſſit in remedio euictionis aduerſus ſuum auctorem, vt refert, & ſequitur D. Coſta loc. cit. nu. 15. & Nau. d. conſ. 3. nu. 2. de cenſib. Ant. Sola in antiq. conſt. Sabaud. ſuper decr. nullus. tit. vt nemo inuitus. nume. 7. vbi inquit, quando quis ſe illis opponit, adferens rationabilem oppoſitionis cauſam, ſemper excipitur pars, & eius conſilium ab onere propalandi.
13 Nec refert, ꝙ † comparens corã ordinario faciat ſuam iſtam cenſuram, vt per Rot. Rom. & alios tradit Fel. in c. gratum. col. 3. de offi. dele. quia non procedit, vbi non comparet ad reuocandum grauamen animo renũciandi iuri ſuo; ſed ad allegandum, quod non eſt comprehẽſus in illis cenſuris, vt poſt Inno. & alios ibid. ſcribit Dec. in c. cũ teneamini. in 2. no. de appell. Rota Rom. d. deciſ. 383. nu. 11. Inſurgit quidẽ ſemper ſuſpicio quædam conſcientiæ læſæ ↄtra perſonam ſe opponentem publicationi earũdem litterarum monitorialiũ, vt notant Rota Rom.

Rom.d.deciſ.383.nu.11.& Anton. Sola d. nu.7. nam tutus in cõſcientia non opponit ſe monitorialibus. Crauet.conſ.181. num.6.par.1. Sic etiam iudex reddit ſuſpectus, quando parti ſe opponit.glo.in c.ſtatutũ in prin.in verbo copiam,de reſcrip. lib.6.& not.prax.Archiep.Neapol. in c.1.not.4.in fi.Crauet.loc.cit.

Aduertendum tamen eſt, prædi-
14 cta habere locum, quãdo † litigans fouet, vel probabiliter putat ſe iuſtam cauſam fouere; ſic enim non reuelans, iuxta ſuperius declarata, non incurrit excõicationem; quod procedit etiam, quando lis eſt dubia; quia in dubio præſumitur pro poſſeſſore.c.ex litteris. de prob.Beret.conſ.134.nu.28.& ideo non tenetur reſtituere, vel propalare, ſed poteſt expectare exitum cãæ. prax. Archiep.Neap.c.2.not. circa fi.modò conſulat peritos; ſecus verò ſi incipit percipere, ſe iniuſtè litigare, quia tunc tenetur reuelare, vel ſtatim deſiſtere,& reſtituere,vt colligitur ex Naua.in man.cap.25. nu. 28.& firmat in puncto Lel. Zecch. in Republ.eccl.titu.de Prælat. c.1. nu.6.§.excommunicatio verò. vnde ad illud Felyn. in cap.ſi duobus.
15 col.fi.de appel.quod quis † non tenetur dicere iura ſua aduerſario, c. 1.de prob.reſp. illud regulariter eſſe verum, fallit tamen ratione peccati, de quo quis argueretur ex retentione; nam per denunciationẽ euangelicam, in cuius locum ſucceſſerunt monitoria cõpelli põt,vt per Inn.Abb.& Dec.in d.ca.nouit. nu.45.tradit Rimin.iun.conſi.357. nu.40.& ſeq.vol.4. optimè faciunt tradita ſuperius in hac ſect.q.18.nu me.11.in fi.& pulchrè gl.no. in c.1. verbo ſtatuimus.de confeſſis.lib.6. quam refert Io. Petr. Ala tract. de aduoc.& cauſid.chriſt. par.1.q.38. vbi inquit,litigãs, & cliens ſemper dicat, & nũquam ſupprimat veritatem,q̃ ſi fateatur, amittet cauſam, ſi verò taceat, amittet animam, & ſubdit ex eadem gl.& Abb. in c.paſtoralis.in fin.de iudic.quod prẹter mendacia, & periuria, imò excommunicationem, onerat ſe obligatione reficiendi expenſas, & dãna, q̃ ſubit aduerſarius, qui grauat onere probationis, & ſæpe cogitur ſuccumbere, cum illarũ defectu ſuam iuſtã intentionẽ fundare nequeat.

16 Qua in re profectò cauſidicus, † & aduocatus principalẽ ſic inſtruẽtes, docentes, & adiuuantes mortaliter peccant, vt pro indubitato tradit Ala loc.cit.in fin.ex D.Tho.2.2. q.69.art.1.Syluest.verb.aduocatus. nu.16.Nauar.in d.c.25.nu.28.verſi. quarto peccat. Graff. part. 1. deciſ. lib.3.c. num.4.Imo glo.in d. cap.1. de cõfeſſ.inquit, ſcire debes, quod aduocatus, vel cauſidicus, qui docet clientulum falſum reſpondere, & occultare veritatem, tenetur ipſe aduerſario illius damna reſarcire, quæ ob hoc pertulit, puta ex onere probandi, vel amiſſionem cauſę, iuxta cap.ſæpe. de iniurijs; concordant Nauar. & alij loc. ſupra cit. & quamuis ſecundum D.Thom.2.2.
17 quæſt.71.art.3.ad tertium. liceat † aduocato iuſtè patrocinanti occultare ea, quæ ſuo clienti nocere, aduerſario verò prodeſſe poſſent; admonet tamen, ne falſitate, aut mendacio adiuuent cauſam ſibi cõmiſſam, ſequitur Afflict.in conſtit. ad-

uo-

uocatus n.5. poſt ſummiſt. in verb. aduocatus. Ant.Butr.in c. per tuas in fi.qui fil.ſint legi. vbi formaliter diſputat hunc art.quem latè declarat Ala loc.cit.q.29.

Caueant ergo diligenter cauſidici, & aduocati, ne in huiuſmodi caſibus ſub prætextu legalis ſcientiæ,nempe quòd non ſit ſua confeſſione aduerſarij intentio fundata, ſæpe,& grauiter peccent in conſcientiæ foro, & vna cum cliente, ſiue principali communicant ſibi viam ad infernum,vt notat Io. Petr. Ala d.quæſt.38.iuncta q.50.

Hinc etiam obiter aduocatos, & cauſidicos aduertere operæ pre-
18 tium mihi videtur, † quòd in quacunque litis parte cognoſcant cauſam iniuſtam, tenentur omnino eius patrocinium dimittere, eamq; deſerere, aliàs peccarēt mortaliter cum obligatione reſtituendi omnes expenſas, & damna, tàm clientis iuſtam cauſam ſe habere credētis,quam aduerſarij. D.Tho. 2.2.q. 71.art.3.ad 2. vbi omnes eius commentatores latè, & rectè declarāt, & inter alios Michael Salon controu.2. concl. vlt. qui & addit illos
19 † teneri clientem ſuum admonere,vt illam deſerat, vel componat ſe cum altera parte ſine damno aduerſarij, ſine vlla fraude & dolo, hoc eſt aperiendo illi ius ſuum, vt compoſitio ſit amicabilis, libera,& voluntaria; ita vt ſi nulla ſubſit dubitatio,nihil accipiat,niſi quòd omnino gratis, ac liberè voluerit alter conferre. Si verò aliqua adſit dubitatio, aliquid conferat, ſecundum qualitatem dubij arbitrio prudentis.Item ferè habet Petr. Arragon. vbi ſupra,verſ.eſt aliud ibi,ad cuius explicationē dico breuiter,quod ſi aduocati ſunt certi de iniuſtitia,nō poſſunt tractare concordiam; ſed tenentur inducere clientem ad cedendum, vt altera pars recipiat totum,quod ſuū eſt; ſed ſi res eſt dubia, poterunt conſulere compoſitionem pro qualitate dubij: ita ēt tradit Ioan. Petr. Ala in d.tracta.de cauſid & aduoc. chriſt. q.26. quod etiam ſenſit Alberi.in l.vnic. nu.7. C. de ſuffrag. & Cagnol. in l. ea eſt natura cauillationis. nu.24. de reg. iuris.

Adduntq; Petr.Arrag. & Salon vbi ſupra,quos citat,& ſequitur Ala q.27.quòd aduocatus cauſā iniuſtam deſerens debet reuelare ſecreta ſui clientis, quando ex illorum occultatione immineat notabile damnum aduerſario. vt latius declarauimus ſupra in hac 2.ſectio. q. 16.nu.9.& in ſpecie. Et nota, quòd
20 † aduocati,& recti iudices vtentes recto iure,prout debent,ſummopere merentur, vide Caſſan. in cathalog.glor.mundi par.2. conſid.32.

CANONICARVM, ET PRACTICABILIVM QVAESTIONVM

Vtriuſq; Fori tàm interni, quàm externi,

SECTIO QVARTA.

Vbi agitur de monitoriis, ſiue generalibus excommunicationibus ad finem reuelationis, & explicatur, quot modis impediri poſſit eorum curſus, quomodo per hæc reſtituendum, cum praxi cogēdi ad hoc contumaces, & de abſolutione excommunicationis conſequenda.

QVAESTIO I.

Quot modis impediri poſſit curſus litterarum monitorialium.

SVMMARIVM.

1 *Curſus monitorij impeditur, ſi pars compareat coram ordinario allegans rem tenere iuſto titulo. declara tamen vt infra nu. 7. & ſeqq.*

2 *Monitoria quando reſoluantur in ſimplicem citationem.*

3 *Actor habens perſonam certam non poteſt procedere per monitorium.*

4 *Iudex eccl. quando teneatur remittere laicum comparentem ad monitorium ad ſuum iudicem.*

5 *Denunciatus, quòd teneat aliquam rem vi monitorij, quid agere poſſit.*

6 *Iuramentum malam præſumptionem excludit.*

7 *Proteſtatio, ſiue confeſſio facta conditionaliter cum dictione ſi per comparentem ad monit. nihil operatur.*

8 *Confeſſio captioſa non impedit curſum monitorialium.*

9 *Denunciati aſſertioni, quod iuſtè rem teneat, quando ſtandum non ſit.*

10 *Proteſtatio quando fienda, vt impediat curſum monitorialium.*

11 *Principali exempto ad propalandum vigore comparitionis, monitorium currit quoad aliàs perſonas incertas.*

12 *Curſus monit. impeditur per exceptionem rei iudicatæ, quod declaratur.*

Sententia nunquam tranſit in rem iudicatam, vbi agitur de peccato.

13 *Curſus monit. impeditur exceptione iu-*

ramen-

ramenti litis deciſiui.

14 *Monit. contra ſcientes bona hæreditaria impeditos per oppoſitionem inuentarij.*

15 *Curſus monit. per exceptionem legitimę præſcriptionis impeditur.*

16 *Poſſidens rem poſt legitimam præſcriptionem non tenetur ad manifeſtationem, vel reſtitutionem etiamſi mala fides ſuperueniat.*

17 *Mala fides authoris quando noceat ſucceſſori bonæ fidei, quominus præſcribere, ſeu vſucapere poſſit.*

18 *Curſus monit. impeditur exceptione trãſactionis, & pacti facti.*

19 *Curſus monito. impeditur, quando is, qui reſtituere tenetur, eſt impotens proponendo impotentiam ſuam iudici.*

20 *Iudex eccleſiaſticus non poteſt iuſtè tollere cenſuram contrahendam ab aliquo, ſi non ſoluerit, cum primum potuerit.*

21 *Curſus monit. impeditur per exceptionem, tua non intereſt.*

22 *Propalare non tenetur, ſi alter beneficium collitigans monit. impetrat non habens canonicum tit.*

23 *Curſus monitorij pendente lite an impediatur publicato proceſſu; & quando.*

24 *Curſus monito. impeditur per oppoſit. quod inciuiliter ſit impetratum.*

25 *Iuriſdictione iudicis finita tollitur monitorialium curſus, vel ſi alteretur tenor monitorij.*

26 *Monit. curſus quando ſuſpendendus, ſi obijciatur partem habere perſonã certam, pulchrè declaratur.*

27 *Lite pendente ſi impetratę fuerint monitoriales de ea non facta mentione an earum curſus impediri poſſit.*

28 *Monitoriales quando dicantur ſurreptitia, vel orreptitia.*

29 *Conceſſio monitorialium eſt actus iuſtus, extraiudicialis tendens ad veritatem coadiuuandam.*

30 *Monitorij cauſa tempore etiam feriato tractari poteſt.*

31 *Litis pendentia ex ſola citatione narrãda eſt in impetratione reſcripti, intellige ad lites. nu. 32.*

33 *Lite pendente nihil innouãdum, vt procedat, declaratur nu. 34.*

35 *Opponens de nullitate monitorij cur audiendus ſine termino ad docendum de nullitate.*

PLuribus modis monitorialiũ
curſus impediri poteſt. Et pri-
1 mo † quando ille, qui habet rem,
pro qua ipſæ monitotiales promul
gantur, comparet in termino illa-
rum coram Epiſcopo, vei eius Vi-
cario, allegando ſe partem forma-
lem ſiuè principalem, proteſtans,
quòd rem, de qua in monitoriali-
bus, non tenet cum peccato, nec
contra conſcientiam, ſed iuſto titu
lo, eſtque paratus ſtare iuri coram
competenti iudice, ad quem ſe re-
mitti petit, & deſiſti a monitoriali-
bus, quia a præceptis nõ eſt inchoã
dum. Iaſon. in l. ne quicquam, §. v-
bi decretum. nume. 4. & ſequen. ff.
de offic. proconſ. & lega. aliàs prote
ſtatur de nullitate; tunc enim con
tra partem comparentem procedi
non debet. Maſchar. de probat. cõ-
clu. 505. a num. 7. volum. 1. D. Ioan.
Baptiſta Coſta trac. de fact. ſcien. &
ignor. cent. 2. di. 55. num. 13. tom. 1.
ſed litteræ monitoriales vel ſunt re
uocandæ, ſecundum Iaſo. ibid. nu.
2 11. aut ſaltem † reſoluuntur in
ſimplicem citationem virtute ſuæ

comparitionis, vt in terminis tenet Card. & Lanfranc. de Brixia in clem. diſpendioſam. ſuper gloſſ. in verb. præmoniti. de iudic. Bernard. Diaz in regu. 243. lim. 5. quos referunt, ac ſequuntur Io. Gutierr. lib. 1. can. qq. c. 11. num. 82. Graff. par. 1. deciſ. lib. 4. ca. 8. nu. 16. & probat ex Phil. Prob. in ca. 2. de conſt. in 6. nu. 28. & ex Neuiz. in ſylua nupt. lib. 3. nume. 51. verſ. limita quinto. Rot. Roman. in nouiſſ. part. 1. deciſ. 383. num. 4. vide Caputaq. part. 2. deciſ. 257. Pariſ. conſil. 113. nu. 1. vol. 4. & nouiſſimè prax. Archiep. Neapoli. capit. j. not. 10. circa finem. vbi dicit hanc proteſtationem, ſiue exceptionē eſſe omnino admittendam ab eccleſiaſtico iudice, & impedire aggrauationem excōicationis.

3 Tum quia, ſi actor † habet perſonam certam, via ordinaria procedere tenetur, ceſſatque remediū extraordinarium cēſurarum. Theſa. fori eccl. par. 3. c. 38. nu. 23. & ſupra in ſect. 1. q. 15. probatum fuit. Tum quia actor non debet ſumere informationes de domo rei. l. qui accuſare, C. de eden. & gl. in cap. G. perpetuus. in verbo. inſtrumentorum de fide inſtrumen. D. Mar. Antoni. variar. reſolutio. lib. 1. reſol. vlt. caſ. 75. & ſup. q. 12. ſectio. 3. latè fuit declaratum.

4 Vnde in hoc caſu † iudex eccleſiaſticus debet remittere negotiū iudici ſeculari, vt verificet ſupra dictum; nec in tali caſu ad eccleſiaſticum iudicem videtur ſpectare cognitio an iuſtè, vel īiuſtè teneat, vt colligitur ex Inno. Io. And. Ant. de But. & Abb. in c. nouit, num. 53. de iudic. Imo, in c. ſtatuimus. de offic. deleg. col. 2. poſt gl. ibi, ſubiungens, quòd in occultis, quando quis eſt confeſſus factum, non eſt vlterius cogendus; aliàs enim ſequeretur inconueniēs, quod iudex eccleſiaſticus trahere poſſet omnes cauſas ad ſuum forū. Io. Gutier. d. c. 11. nu. 84. Theſau. for. eccl. d. ca. 38. nu. 20.

5 Imo Abb. poſt Innoc. & alios in d. c. nouit. de iudic. num. 53. dicit, ꝙ ad excludendas probationes, quas fortè denuncians faceret pro retinēda cauſa coram eccleſiaſtico iudice, vtputa, quòd † occupans talē rem, eam tenet cū peccato, quod probatu valde eſſet difficile, niſi peccatum eſſet notorium, ſufficeret dicere ſe iuſtè retinere rem, & non contra æquitatem, & tali denunciatio credendum eſt ad purgandam cōſcientiam ſuam: debet tamen allegare aliquam cauſam probabilem, & veriſimilem, ex qua talem teneat rem, puta quòd ad eū peruenerit cauſa emptionis, vel alia iuſta cauſa; nec eſt neceſſe eam probare, niſi aliàs contra eum præſumptio laboraret, vt quia eſſet vir modicæ fidei, vel ſi a principio cauſæ ſimpliciter negaſſet. Maſch. de prob. concl. 505. a nu. 5. cum ſeqq. vol. 1. & hoc tenendum eſſe vti verius contra Felin. in d. ca. nouit. nu. 15. pro conſtanti firmat Gutierr. d. nu. 48. ex rationib. Abb. Quod fortius procedit, quando iſte denunciatus talem cauſam probabilem

6 allegaret cum iuramento † nā iuramentum malā præſumptionē excludit, ſecundū Ant. Butr. vbi ſup. Paul. Leazarium in repet. cap. finē litib. de dol. & contum. num. 34. & Guido. Pa. ſin. 708. & in conſiſtentibus

tibus in animo, vt quòd quis iure teneat, ſtari ſolet eius dicto cum iuramento. gl. expreſsè in c. ſignificaſti. el 1. in verſi. ſi eſt ita. de homic. Rim. iun. conſi. 357. n. 44. vol. 4. vbi declarat, faciunt adducta per An. Solam in antiq. conſt. Sabaud. tit. vt nemo inuitus. ſup decr. nullus. n. 7.

Limita primo, vt non procedat,
7 quando † dicta proteſtatio, ſiue cõfeſſio ſit facta cum illa dictione ſi, hoc eſt, ſi habet bona, de quibus in monitorio ea ſine peccato tenet, quia cum talis dictio importet conditionem ſecundum Bart. in l. quicumque, §. non ſolum, ff. de verbo. oblig. Iaſ. in l. indebitum, §. qui promiſit, ff. de condict. indeb. Bezium conſi. 41. nu. 26. efficit, vt illa cõfeſſio nihil operetur; conditio namq; nihil ponit in eſſe. vt ex l. cędere, ff. de verb. ſign. c. 1. de plus petit. Turret. conſi. 44. rectè docet D. Marius Antonin. lib. 1. var. reſol. vlt. reſolu. caſ. 75. circa med. ꝫ Neuiz. in ſilua nup. li. 3. verb. monitorię ſub n. 53. & optimè faciũt adducta per Rot. Rom. in nouiſſ. deciſ. 383. nu. 11. & per Cardi. Tuſchum tom. 2. pract. concl. lit. C, concl. 650. & 651. poſt Paul. Leazarium in repet. rubr. de
8 confeſſis in prin. vnde talis † cõfeſſio captioſa, & cauilloſa non impedit curſum monitorialium. D. Coſta d. tract. de fac. ſcien. & ign. cent. 2. diſt. 55. nu. 14. tom. 1. poſt An. Solam ſuper ord. & decr. Sabaud. titu. 6. ſub rubr. de tribu. compet. glo. 4. num. 8. poſt Ludou. Vital. tract. de reis, & teſtimon. numero 27. quia legitimè non propalanti non creditur. clemen. 1. vbi glo. & Car. de renunc. Abb. in d. c. nouit. nume. 53. Rimin. iun. conſi. 357. nu. 17. vol. 4. Credere tamen ſufficere, ſi in proteſtatione aſſerat ſe credere rẽ iuſtè ſeu probabiliter, & bona fide poſſidere: facit optimè Nauar. conſil. 3. de cenſib. & Rodriq. in ſum. par. 2. ca. 79. nu. 11. circa fin.

An verò legitimè propalauerit, vel nõ, iudex eccleſiaſticus cognoſcet, iuxta tradita per Io. Gutier. li. 1. can. qq. c. 11. nu. 85.

Secundò limita, vt nõ procedat,
9 vbi nullam † in proteſtatione alleget cauſam ſuæ detentionis, vel iniuſtam, ſiue in iuridicam, vel inueri ſimilem adducat, vel ſi peccatum ſit notorium; quia tunc eius aſſertioni ſtandum non eſt, nec deſiſti, aut ſuperſederi debet ab executione, & curſu monitorialium, vt colligitur ex Maſchar. & Gutier. lo. ci. & in puncto tradit Rimin. iun. conſi. 357. nu. 47. circa fi. vol. 4.

Tertiò limita non procedere, qñ
10 † ab initio factis monitorijs non ſit facta legitima proteſtatio, ſed vbi res fuerunt ab alijs propalatę, & probatus ſit culpabilis; quia niſi reſtituat, ſiue reuelet, & ſe componat cum parte aduerſa, vigore ſuæ proteſtationis, ſiue comparitionis non debet impediri curſus monitorialium; ſed contra talem ſic denunciatum ad vlteriora procedi vſque ad reſtitutionem. Riminald. iun. d. conſ. 357. num. 19. cum ſeqq. Prax. Archiep. Neapol. cap. 1. not. 10. in fine. prout etiam infra q. 8. nume. 30. & ſequen. huius ſect. latiùs declarabitur.

Quartò, & vltimò limita, quòd
11 virtute † huiuſmodi cõparitionis, ſiue pteſtationis debito modo, &

tempore factæ nō ſuſpendatur monitorialium curſus in totum; ſed tātum quoad partem, ſiue principalē & eius conſilium, quæ eximuntur a propalatione, iuxta dicta ſuperius in ſect.2.q.2.ante fin. Quoad reliquas verò perſonas incertas currere debet monitorium, vt notant Fran.Leo in theſau. for.eccl. par.3. c.38.n.23.in fi. & D.Io.Baptiſta Coſta in trac. de fac.ſcien. & ign.cent. 2.diſt.55.nu.2.tom.1.

Ex qua limitatione infertur, ꝙ in facti contingentia nō erat generaliter, & in totum ſuſpendendæ monitoriales a ſede Apoſtolica obtentæ per capellanum agentem ad recuperationem bonorum capellæ contra iniuſtè detinentes, occupantes, ac ſcientes, prout quidam comparens ab executore illius monit.fieri inſtanter petebat, eo prætextu, quòd in dictis litteris, vt maior, & planior notitia haberi poſſet, quænam eſſent bona dictę capellę, fuerant eadem deſcripta, & in deſcriptione poſita petia vna terræ, ꝙ eccleſia, ſeu dictus capellanus poſſidebat; tum quia adiectio illius petiæ terræ fuerat facta ad maiorem notitiam, tū quia illius expreſſio, vel omiſſio non poterat vitiare tales monitoriales, cū nihilominus Summus Pontifex illas conceſſiſſet. Caputaq.par.1.deciſ.310.nu.5. Caſſad.deciſ.3. vt lite pend.& deci. 10.de præben. Vnde dempta illa petia terræ, quoad alia bona incerta, & occupata currere debebat monitorium, conferunt huic illationi adducta ſupra ſect.1.q.15.num.14. de teſtibus iam citatis.

12 Impediuntur ſecundò monitoria † opponendo exceptionem rei iudicatæ, qua ſtante non ſunt concedenda, & ſi fuerint conceſſa, veniunt reuocanda. Alex.conſi.83.n. 3.vol.5. Bart. in conſt.ad reprimendum in verb.denunciationem, nu. is Turret.conſi.90.n.17.vol.1. Theſau.for.eccl.par.3.c.38.n.24. & probat D.Marius Antonin.var.reſolu. lib.j.reſolut.vlt.caſ.vlt.tom.1. circa princ. D.Menoch.de arbit.caſ.484. vbi diſtinguit, & teſtatur opin. Bar. eſſe magis receptam, ſecus tamen eſt, ſi exceptio ſit iniquæ rei iudicatæ, quia tunc reus tutus non eſt huiuſmodi exceptione: vbi enim agitur de peccato, ſententia nūquam tranſit in rem iudicatam. c.lator.& ibi Hoſt.& Pan.de re iud.gl.magna ad fin.in c.ad monaſterium. eod.ti. latè cōprobat Lanfran. Balb.deciſ. 149.& vide D.Menoch. conſi.484.

13 Impeditur tertiò † curſus harū monitorialium per exceptionem iuramenti litis deciſiui, quo oblato, & præſtito habet vim rei iudicatæ, & litis finitæ.ca.& ſi Chriſtus.de iureiuran.l.2.l.admonendi, & l.iuſiurandum, ff.eod. titu. Bart.in ead. conſt.ad reprimendum. in d.verbo denunciationem nu.16. qua ſtante exceptione litterę monitoriales publicari non debent, vt in pūcto notat Fran. Leo in ſuo theſau. for.eccl.par.3.c.38.nu.25.

14 Impeditur quarto † quando hæres petit monitorium contra ſcientes habere bona hæreditaria, ſi pars opponat de inuentario, & ppea dicat non eſſe concedendum, vel ſi fuerit conceſſum, eſſe ſuſpendendū, quia veritas alio modo ſciri poteſt. Prax. Archiep. Neap.ca.j. no.3.

circa

circa med. vbi tamen addit, quod ſolet Vicarius illius curię cōcedere monitoria contra ſcientes bona hæreditaria non contenta in inuētario.

15 Impeditur quinto † exceptione legitimæ præſcriptionis, per quam opponens eſt tutus in vtroq; fòro, non enim tenetur quilibet poſſidens rem aliquam poſt legitimam præſcriptionem completam ad manifeſtationē talis retentionis. Nau. conſi. 3. num. 8. de cenſib. Lanfran.

16 Balb. deciſ. 147. etiamſi † ea legitimè completa mala fides ſuperueniat, quia eius rei dominium iam acquiſiuit; vnde nō tenetur etiam in foro conſcientiæ eam domino ſuo reſtituere. vt tradunt poſt gloſ. Abb. in ca. vigilanti nu. 6. & ibi Fel. poſt plures alios, quos citat nu. 11. de præſcript. Fachin. lib. 1. contr. iuris ca. 64. optimè Sair. in claui lib. 9. c. 12. n. 33. Theſau. for. eccl. d. c. 38. nu. 27. & nouiſſimè Alex. Peſan. ad D. Tho. in 2. 2. q. 58. art. 11. D. Io. Baptiſta Coſta conſil. 18. nu. 13. lib. 1. Spec. com. opi. q. 506. & q. 657. Quod limita primò, niſi author eſſet in

17 mala fide; quia † mala fides authoris nocet ſucceſſori bonæ fidei, quominus præſcribere, ſeu vſucapere poſſit rem alienam. Fach. in. loc. cit. c. 66. Bere. conſ. 34. nu. 8. & conſilio 12. num. 10. Vnde res furtiuæ, & vi poſſeſſæ vſucapi, nec præſcribi poſſunt, nec a latrone ipſo, nec ab hærede latronis, nec ab emente rē furtiuam a latrone cum bona fide, vt hř inſt. de vſucap. §. quod autem. & §. furtiuæ. quod quidem inſtitutū eſt in odium furti. Sair. loc. cit. n. 6. Intelligendum tamen eſt hoc primo de præſcriptione lōgi, & vſitati temporis, nempe 10. aut 20. annorum; ſecus longiſſimi temporis nempe 30. vel plurium annorum, iuxta l. omnes. & l. ſicut in rem. C. de præſcrip. 30. annor. ſic explicant gl. in d. §. furtiuæ. Molin. de iuſt. to. 1. tracta. 2. diſp. 79. Salon, & Bann. trac. de domin. q. 5. Silueſ. verb. præſcriptio 2. q. 12. Lopez inſtr. conſc. par. 1. cap. 136. Couar. in reg. poſſeſſor par. 2. §. 9. nu. 4. & ratio eſt, quia licet firma ſit apud Canoniſtas, & Theologos aſſertio præſcriptionē longiſſimi temporis, etiam immemorabilis corruere, vireſque amittere conſtito de titulo vitioſo, & nullo, vt probat D. Domin. Anfoſſius in per erudita ſua iuris allegatione de prædicatorum deputatione ab Epiſcopo non a communitatib. facienda; poſt med. tamē hęc præſcriptio. 30. annorum præſertim in caſu noſtro ſecundum citatos doct. titulum non requirit, ſed tantum bonam fidem, quæ ſufficit in hærede latronis, vel emente a latrone, cum tali ſpatio 30. vel 40. annorum, per quod temporis ſpatiū omnis actio extinguitur. Paul. Caſtr. conſi. 81. nu. 12. & conſi. 258. lib. 2. facit D. Menoc. de arbit. caſ. 180. nume. 14. Secundo intellige, quod tam hæres furis, quam emens rem a fure, ſi rem poſſideant bona fide ſolum per 10. aut 20. annos tātum, quamuis rem illam non præſcribunt, fructus tamen rei poſſeſſæ faciunt ſuos: ſic probatur. in l. bonæ fidei. ff. de acquir. rer. dom. & notat Sair. loc. cit. nu. 7. Secundò limita, niſi præſcribendo probabiliter dubitaſſet, an rem illam ſine peccato retinere poſſet. Fachin. loc. ci. c. 65.

Peſan.d.ar.11. diſp.6.concl.4. Sair. d.c.12.nu.13.& ſeqq. vbi latè declarat hunc art.

18 Impediri ſexto poteſt † per exceptionem tranſactionis,& pacti facti cum parte, præcipuè iurati, ex qua oritur exceptio, prout ex iuramento,& ex ſententia.gloſ.in l.2.ff. de iureiu.vbi Bart.n.2. Theſau.for. eccl.d.ca.38 nu.26.quia cum excõmunicatio reguletur ab intentione excommunicantis.gl.in c.2. de teſtib.cog. Pan.in c. ſi ſacerdos. de offi.ord. in fi. Boſchus Codecha in repet. cap.de quodvultdeo.nu.72. de iudic. ſi concedens monitoriales hoc pactum ſciuiſſet, veriſimiliter credi poteſt,quod eas non conceſſiſſet.ita Io.Gutier.lib.1.can.qq. cap.11.num.77. & ſeqq.Rodriq.in ſum.par.1.c.79.nu.9.poſt Silu.nup. vbi ſupra nu. 55.ſed hic caſus rarò continget.

19 Impeditur ſeptimo quando † is, qui reſtituere tenetur,eſt impotẽs, ſi congruo tempore ad iudicem recurrat, & impotentiam ſuam ſufficienter proponat,& vbi non ſit notorium,quod non poſſit,ſtatur ſuo iuramento, quando eſt perſona honeſta, vt no.Illuſtriſ.Tuſchus tom. 3.pract.concl.441.nu.1.lit.E., & tũc offerendo ſatisfactionem, vel cautionẽ poſſibilem iudex põt, & debet ſuſpendere excommunicationis cenſuram, etiamſi illa impotentia ex iniqua cauſa emanauerit, & hoc procedit, qñ ex propalationib. aliorum conſtaret de obligatione ad reſtituendum, vel ꝯ eum nominatim eſſet lata excommunicatio, quia tunc ſi non compareat, reddẽdo rationem ſui,excommunicatione ligabitur. Tolet.in ſum.lib.5.ca. 27.nu.10.Non † poterit tamen iudex per iſtius comparitionem iuſtè tollere omnino ſubtractionem cẽſuræ contrahendæ, ſi non ſoluerit, cum primum potuerit, ſicut nõ poteſt negare abſolutionem cenſuræ iam contractę dignè petenti,vt colligitur ex Franc. Suarez to. 5. diſp. 20.ſect.2.nu.16.in fi.& hæc habent locum etiam in eo, qui eſt obligatus ſoluere penſionem ſub pœna excommunicationis.

20

Impeditur octauo curſus moni-

21 torialium per exceptionem † tua non intereſt, quia nemo ſine intereſſe, & vtilitate auditur; & talis exceptio litis finitę dicitur.Crau.conſil.195.nu.7. Anton.Marius de Canib.conſil.2.nu.431. in mater. feu. pro Epiſcopo Papienſ. Rimin. iun. conſi.367.nu.11.& conſil.352.nu. 79.vol.4.Vnde ſiquis monitorium obtineret cum capitulis concernẽtibus bona,in quib.de capitulantis intereſſe non ageretur,illud publicandum non eſſet. Theſau. for.eccl.par.3.c.38.nu.28.Ita etiam in be-

22 neficialibus, ſi † alter collitigantiũ qui n n haberet canonicum titulum, ſiue iniuſtè poſſideret beneficium, litteras excommunicatorias extraheret contra eos, qui detinẽt eius fructus, & cõtra eos, qui ſciũt, a quibus detineantur, & non reuelant, tunc nec qui collegerunt dictos fructus, nec ſcientes incurrũt excommunicationem non reſtituentes, aut non reuelantes, imò pars poſſet comparere, & curſum monitorialiũ impedire. Greg.Sair. in florib.deciſ.lib.5.titu.23.deciſ.8. ex Nau.conſ.7.de ſen.excom. The

ſau.

ſau.for.eccl.d.nu.28.& latè probat Rodriq.in ſum. par.1.ca.79. nu.11. circa med.ita Pius V.in conſt.ſuper modo expediē.litt. in forma ſignif. ſtatuit, vt monitoriales litteræ eis tantum concederentur, quorum ciuiliter intereſſet., vt latius ſupra ſect.1.q.9.n.5. dictum fuit,vbi eiuſdem cōſtitutionis tenorem deſcripſimus. Sic etiam infert Ant.Sola de antiq.conſt.Sabaud.tit.vt nemo ſuper decr.cum nullus, gl.vnic.ſub nume.10.quod ſi quis agat petitione hæreditatis, quam reus negat actori pertinere; & interim procedat actor via monitorialiū, ſi reus opponat, ſuperſedendum erit, donec cognitum ſit,ad quem hæreditas pertineat; ac ita fuiſſe iudicatū a Vicario Epiſcopali Vercel. teſtatur. Quæ cognitio ſpectat ad iudicem ſæcularem, coram quo vertitur cauſa de hæreditate, an debeatur tali impetranti monitoriales, nec ne per text. apertum in l.ſi quis libertatem.& ibi no.DD. ff.de pet. hæred. Quod tamen declara iuxta tradita ſupra ſect.1.q.18.nu.4.

23 Impeditur nono † ſi pendente lite contingat publicari monitoriū, quo quidem tempore coram ordinario iudice ſuper eadem materia ſit iam publicatus proceſſus, iamq; innotuerint teſtificata, quia tunc ob timorem ſubornationis impediri poteſt curſus dicti monitorij, vt declarat Ant. Sola ad conſti.antiq. ducat Sabaud. tit.vt nemo inuitus accuſ.glo. vnic.num.9. Hier.Laur. in deciſ.Auen.deci.136.& pulchrè notat D.Coſta tract.de fact.ſciēt.& ign.cent.2.diſt.55.nu.9.to.1.eo magis,quia fruſtra fit, ꝙ factum nō releuat. c. per tuas.de ſimon.& ſic intelligi debet Prax. Archiep. Neap. in c.1.not.3.vbi inquit, quod ſi pendeat lis, nō debeat fieri monitoria generalia cōtra aduerſarium, licet ſi fiant,teneant,ſed ſunt iniuſta. Et quamuis ſecundum Lel.Zecch.in republ.eccl.tit.de Prælat. cap.1.nu. 6.§. excommunicatio verò. monitoriales iure concedi poſſint etiam poſt publicatum in cauſa, cui videtur fauere Alba conſ.15. poſt nu.6. vol.1. hoc tamen verum non eſt,niſi pro eccleſijs, mulieribus, & alijs perſonis priuilegiatis, cæteriſque, quando eis conceditur reſtitutio in integrum aduerſus omiſſas probationes.Prax. Archiep. Neap.loc. cit.& dixi ſup.ſect.1.q.18.

24 Impeditur decimo curſus † monitorialium per oppoſitionē,quòd inciuiliter ſit impetratum,vt exemplificat Franc. Marc.deciſ.872.par. 2.vbi nu.4. dicit monitorium propter ſubiunctiuam dictionem ſeu, incertum dici, illudque impediri, ac reuocari poſſe.

25 Impeditur vndecimò huiuſmodi monitorialium curſus † per iudicis mortem,vel amiſſionem,aut ſuſpenſionem iuriſdictionis concedentis. iuxta tradita per Suarez to. 5.diſp.3. ſect.3.& ſupra quæſt.1.ſec. ſecunda: vbi latè: vel vbi à iudice delegato nō fuiſſet ſeruata forma monitorij Papalis, vt ſi præter expreſſa in ipſo monitorio alia capitula eſſent appoſita, vel ſenſus monitorij eſſet alteratus, prout latius ſupra ſect.1.q.18. numero 17. & ſeq. explicauimus. Vnde ex ſtylo Curiæ Epiſcopalis Papiæ ſeruatur regulariter, vt tenor monitorij Papalis

ad verbum ponatur, & ſubinde in maternam linguam traductus deſcribatur.

26 Impeditur duodecimò, ſi† actor habet perſonam certam, & via ordinaria procedere poſſit, vt diximus ſup. nu.2. & ex communi ſententia concluſimus ſupra par. 1. q. 15. ante num.3. & in puncto exemplificat Franc. Marc. par.2. deciſio. 803. & latè probat Rimin. iun. conſil. 357. num.1. & ſeqq. vol.4. Declara tamen primò, vt non procedat, niſi hoc probetur nempe aduerſarium, ad cuius inſtantiam conceſſum fuit monitorium, habere intẽtionem fundatam per ſcripturas, teſtes, vel alia documenta; aliàs parte contradicente non ſunt ſuſpendendæ monitoriales in hoc caſu. Lel. Zecch. loc. cit. in fin. Secundò fallit, quando certitudo poſtmodũ ſuperueniat; tunc enim perſiſtendum eſt in datis monitorialib. non obſtante certitudine poſtea ſuperueniente illarum vigore. Riminal. iun. d. conſ. 357. a nu. 19. cum ſeqq. quod tamen intellige iuxta prædicta a nu. 1. & ſeqq.

27 Sed dubitat, an† monitorialium curſus impediri poſſit, ſi illæ impetratę fuerint lite pendente, de ea non facta mentione, tanquam ſurreptitiæ. Reſpondetur, negatiuè; ſi enim pendente lite monitoriales literæ ad effectum reuelandi, vel ꝑ habendis, & reperiendis, aliquibus ſcripturis facientibus ad ipsã cãm fuerint a ſede Apoſtolica, vel ab ordinario obtentæ, de ea non facta mentione, nec in ſpecie, nec in genere illæ regulariter dici non poſſunt ſurreptitiæ, & nullæ, nec conſequenter poteſt earum curſus impediri, veriſimile enim non eſt Papam, vel ordinarium denegaturũ monitoriales, etiamſi de litis pendentia mentio facta fuiſſet.

28 Tum quia iure † non cauetur, vt talis expreſſio ſit fienda in huiuſmodi impetratione, arg. eorum, q̃ tradit D. Menoch. de arbitr. lib.2. caſ. 201. & caſ. 202. nec tale eſt, quod ob illius omiſſionem, vel expreſſionem huiuſmodi litteræ monitoriales non fuiſſent conceſſæ, nõ enim retraxiſſet ſuperiorem ab illis concedendis. facit Nauar. conſ. 1. de reſcrip. quæ duo concurrere debent, vt illæ ſurreptitiæ, vel orreptitiæ dicantur, iuxta gl. & communem in l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtil. public. & ibi Bar. in terminis. c. ſuper literis. vbi glo. Butr. Ab. Imo. & alij, de reſcript. Nauar. conſilio j. num.4. de conſtit. & conſil. 1. de reſcript. num.5. & conſi. 78. de regul. num.2. & pulchrè declarat D. Menoch. de arbitr. lib.2. caſ. 202. nu. 27. & ſeqq. & ideo prætendens impedire curſum reſcripti monitorialium ob veri taciturnitatẽ, vel ob falſi narrationem debet ꝓbare concedentem, aut non fuiſſe huiuſmodi litteras conceſſurum, ſi ſibi talis tacita veritas innotuiſſet, vel non fuiſſet expreſſum tale falſum; aut in obtinendis ſimilibus reſcriptis id, quod tacitum fuit ex iuris forma fuiſſe exprimendum.

29 Tum quia † dicta conceſſio eſt actus iuſtus, & extraiudicialis non tendẽs in prę iudicium litis, ſed potius ad veritatem coadiuuandam. D. Mar. Antonin. libro 1. var. reſol. reſol. 1. 2. caſ. 36. vol. 1. vbi rectè reſoluit,

ſoluit, ꝙ huiuſmodi litteræ monitoriales concedi poſſunt ab ordinario pendente lite in Vrbe abſq; vitio attentatorum; faciunt adducta per Sebaſt. Medic. tract. de reg. iur. reg. 8. & per D. Menoch. d. caſ. 202. num. 21. & 22. & ſic in facti contingentia in ſcriptis reſpondit perquã doctus, & ſtudioſiſs. D. Rodobaldus Parinus S. Theol. & I. V. D. Protho. Apoſtolicus, meuſq; Concanonicus.

Suffragantur quoque huic reſolutioni tradita per Fran. Marc. p. 2. deciſ. 897. & in aliquibus libris deciſ. 898. vbi nu. j. & ſeqq. concludit,
30 quod † monitorij cauſa etiam feriato tempore ad honorem Dei, vt v. g. in hebdomada ſancta, vt ipſe exemplificat, tractari iure poſſit, quia monitorium in forma maleſactorum pro parte impetrantis regulariter eſt fundatum ex cauſa neceſſaria, & vrgẽti, cum pietate quodammodo coniuncta: facit optimè primò ca. conqueſtus, de ferijs, ibi, niſi neceſſitas vrgeat, vel pietas ſuadeat. ſecundò quia iſta monitoria concernũt periculum animarum, vt ex Hoſt. in d. c. conqueſtus. tradit Fran. Marc. loc. cit. num. 4. prax. Archiep. Neapol. c. 1. not. 9. conferunt etiam adducta per D. Mar. Anton. d. reſol. 112. caſ. 37. in fin.

Nec obſtare poteſt, ſi opponatur,
31 quòd † de litis pendentia ſpecialis mentio, & expreſſio fieri debeat; aliàs reſcriptum dicatur ſurreptitium, & per conſequẽs nullius momenti. d. c. ſuper litteris. de reſcrip. etiamſi lis tantum cœpta ſit per ſolam citationem, quia illa narranda eſt, ſecundum gl. in d. c. ſuper litteris. vbi Felyn numer. 12. & tradit in puncto D. Menoch. loc. cit. d. caſu 202. num. 4. & ſeqq. & præcipuè nume. 34. vbi inquit narrãdum etiam eſſe, coram quo lis pendeat, vnde non valere commiſſionem ſpecialem factam in Curia non facta mẽtione, quod lis alibi pendebat. ita Bellam. deciſ. 46. de reſcrip.

32 Quia reſpondetur, primò illud procedere † quando impetratur reſcriptum ad lites, vt per Felyn. vbi ſupra, ibi de pendentia litis debet fieri mentio in reſcriptis ad lites, & facit optimè tex. in c. inter monaſterium, ibi, & proceſſu negotij coram primis iudicibus, &c. vbi Abb. num. 24. de re iud. & Dec. in c. cæterum. num. 2. de reſcript. & declarat D. Menoch. vbi ſup. num. 29.

33 Nec etiam obſtare videtur rub. † vt lite pendente nihil innouetur, & tex. in clem. 2. eod. titu. conſiderando illud verbum, nihil, quę eſt dictio vniuerſalis negatiua. l. ſi is, qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dub. Vulpell. tract. de verbor. ſigni. verb. nihil.

34 Quia reſpondetur, quòd illa † negatiua vniuerſalis reſtringitur ad terminos habiles, hoc eſt ad litis terminis tãtum, vt appareat ex tot. nigr. dicti tit. vt lite pend. qui declarat rub. doct. in l. 1. ff. ſi cer. pet. facit Nauar. in rub. de iud. nume. 16. Caputaq; deciſ. 188. nu. 4. par. 2. & declarat Damaſce. reg. 100. & Sebaſt. Medic. in tract. de reg. iu. reg. 8. per tot. & Felyn. in d. cap. cæterum, de reſcript. vbi latè explicat, quando per impetrationẽ dicatur aliquid innouari. vide pro hoc art. Crauett. in tract. de antiqu. temp. par. 4. ſect. incip.

incip. materia iſta a nume. 1. quo in loco docet, quando alicuius actus expreſſio, vel taciturnitas, quæ non erat neceſſaria ipſum actum vitiet, vel non.

35 Notandum quoque eſt, † quod quando aliquis opponit de nullitate monitorij conceſſi, non debet dari terminus ad docẽdum de nullitatibus, ſed opponens eſt audiendus ſine termino, & reuocandum, vel approbandum monitorium; nam vt plurimum nullitates opponuntur ad dilatandum; & vbi de ſalute animarum agitur, proceditur ſimpliciter. Arch. & Card. de Turrecrem. in cap. ſcriptum. 6. quæſt. 3. quos referendo ſequitur prax. Archiep. Neapol. in cap. 1. not. vlt. vbi ſic practicari in Curia Neapolit. teſtatur.

QVAESTIO II.

¶ An qui bona fide emit rem a latrone, poſtquam per monitorium ſciat rem eſſe furtiuam, poſſit tuta conſcientia reſcindere contractum emptionis, & furi rem illam reddere, vt recuperet precium pro illa datũ, an verò teneatur reſtituere rem domino, etiamſi precium latroni datum ſit amiſſurus.

SVMMARIVM.

1 *Natta fuit iuriſconſultus inſignis, & uocabatur el ſauio.*

2 *Emptor bonæ fidei poteſt reſcindere contractum cum latrone, & rem illi reddere, vt precium recuperet.*

3 *Conſulere ſibi potius, quàm alteri debet vnuſquiſque in pari innocentiæ caſu.*

4 *Confeſſarius debet abſoluere pœnitentem ſequentem probabilem opin. relicta probabiliori.*

5 *Emptor bonæ fidei non comparente fure tenetur rem domino reddere ſine pretio.*

Ignorantia excuſat ementem rem furtiuam quoad pœnam; ſecus quoad reſtit.

6 *Emens rem furtiuam etiam bona fide eſt in periculo amittendi rem, & precium.*

7 *Furtiua res a quocunque poteſt vindicari etiam de facto, pretio non refuſo.*

8 *Emens rem furtiuam quomodo poſſit recuperare ſuum precium, & uide num. 12.*

9 *Emptor rei furtiuæ ſcienter, vel præſumptiuè cur contractum reſcindere nequeat, vt recuperet pretium.*

10 *Emens ſcienter rem furtiuam non poteſt vllo modo repetere precium a domino.*

11 *Emptor rei furtiuæ an liberetur, ſi illa conſumpta ſit, aut in aliam ſpeciem conuerſa.*

12 *Emens rem furtiuam, quando non teneatur illam reſtituere, niſi recuperato precio.*

13 *Donatarius non ſatisfacit donatum a latrone illi reſtituendo.*

14 *Donatarius rei furtiuæ an teneatur precium domino reddere cognita veritate, ſi eam vendidit.*

15 *Emptor rei furtiuæ vendens eam ad quid teneatur.*

IN hac quæſtione ſatis quidem cõtrouerſa, prima opinio eſt aſſerentiũ talem emptorem teneri

da

ad rem reſtituendã vero domino, etiamcum iactura precij. ſic Io. Medin. C. de reb. reſt. q. o. concl. 2. Sot. li. 4. de iuſt. & iu. q. 7. art. 2. Ledeſm. 2. 4. q. 18. art. 6. Couar. in reg. peccatum. lib. 6. par. 2. §. 12. concluſ. 2. §. 3. num. 3. Bart. Medin. lib. 1. inſtru. ca. 14. nume. 31. Caiet. in ſum. verb. reſtitutio cap. 1. quam opinionẽ multis comprobant argumentis, cui ẽt videtur fauere Iul. Clar. §. furtum.
1 num. 27. & Natta conſi. 436. † qui vt refert Roland. conſi. 55. num. 10. vol. 1. fuit iuriſconſultus maximus, & in agro Aſtenſi vocabatur el ſauio, & in facti contingentia conſuluit, quod etiamſi tempore, quo eã emit, proteſtatus fuerit ſe illã emere, vt reſtitueret domino ſuo accepto precio, tenetur nihilominus abſque precio reſtituere; ita tenet etiam Franc. Marc. deciſ. 7. parte 2. D. Ioan. Baptiſta Coſta tract. de fac. ſcien. & igno. cent. 2. diſt. 79. num. 2. tomo 1.

Secunda autem opinio, quæ mihi videtur verior, & æquior, ac magis recepta, docet † poſſe emptorẽ
2 incolumi conſcientia reſcindere contractum cum latrone, & rem illi reddere, vt precium ab eo recuperet, nec tenetur eam vero domino reſtituere: ita Alex. Ales. 4. part. q. 24. membr. 5. art. 3. §. 5. Gabr. in 4. diſt. 15. q. 3. art. 1. dub. 5. Ange. verb. reſtitutio 1. vbi Syluest. 3. q. 7. §. 1. Nauar. in man. cap. 17. num. 9. & 84. Petr. Arrag. in 2. 2. q. 62. art. 6. & ibi Salon contr. 1. P. Nau. lib. 3. de reſt. c. 4. par. 3. dub. 4. nume. 195. Greg. à Val. in 2. 2. diſp. 5. q. 6. punct. 4. tom. 3. Philiarc. par. 2. de offic. ſacerd. lib. 6. capi. 19. Ludo. Lopez par. 1. inſtr. conſc. cap. 95. & hanc quidem ſententiam varijs pariter tuẽtur rationibus, & præcipuè, quia † in pari ca- 3
ſu innocentiæ vnuſquiſque ius habet, vt ſibi potius, quàm alteri conſulat; non autem conſuleret, ſi rem domino reſtitueret, & non furi, cũ a domino non poſſet repetere precium, quemadmodum a fure poterit. Vnde reddere rem latroni, a quo accepit, eſt medium ordinatũ ad ſeruandum emptorem indemnem, & ad reſtitutionem domino faciendam, vt notant Sair in claui lib. 10. tract. 2. c. 2. nu. 17. & ſeqq. tit. de bonæ fidei poſſeſſore, & Alexan. Peſan. in com. ad D. Thom. 3. p. q. 62. diſp. 1. vbi reſpondent ad arg. primæ opinionis: vide Caroc. tract. de re furtiua q. 26. vbi dicit hanc ſecũdam opinionem procedere, vbi appareat probabilis coniectura, quod fur ſit reſtiturus vero domino, vel emptor eum ad id agendũ induxerit, aut tandem modum adhibeat, quo tutè verò domino reſtituat, & ſic putat conciliandas eſſe has opiniones.

Verum quidem eſt, ꝙ cum vtraque opinio ſatis probabilis ſit, multoſque pro ſe, & graues habeat authores, poterit fidelis, quam voluerit tuta conſcientia amplecti; † nec 4
poterit confeſſarius primam tenẽs opinionem negare pœnitenti abſolutionẽ, qui ſecundã ſequetur ſententiam, vel e conuerſo, vt rectè notauit Michael Salon vbi ſup. concl. 3. cõfeſſarius enim poteſt, & debet abſoluere pœnitentẽ ſequentẽ probabilẽ opinionem, relicta ſua probabiliori opinione, etiam ſi illa pœnitentis ſit in tertij damnũ, Azor. tom.

tom.1.inſtit.mor.lib.2.cap.17.q.10. Alex.Peſant.in com. ad D. Thom. 3.p.q.40. diſp.2. Sair.in claui lib.1. cap.9.nu.13. Sanchez de mat.tom. 1.lib.2.diſp.41.in fin.

Duo tamē hac in re veniunt annotanda, q̄ apud omnes certa ſunt,
5 primò † emptorē bonæ fidei, ſi fur non comparet, aut ille, a quo is accepit, & res apud ipſum emptorem maneat, teneri eam domino reddere, quia bona fides, & ignorātia excuſat talem ementem quoad pœnam; ſecus quoad reſtitutionē rei. D. Menoch. de recup. poſſeſ. in 16. remed. numer. 32. & de præſumpt. lib.5. præſumpt. 77. Carocc. de re furt. q.22. nu.7. & tenetur etiam ſine recuperatione precij, quia nō poteſt a domino rei precium furi datum exigere. D. Ioa. Baptiſta Coſta in tract. de fact. ſcien. & ignoran. cent.2. diſt.79. nume.1. tom.1. & eſt communis. Caroc. de re fur. q.13.

Vnde rectè admonet Caiet. 2.2.
6 q.62. art.6. ementem † rē furtiuam, etiamſi bona fide illam emat, eſſe in periculo amittendi rem, & precium: ita refert Gregor. in claui d. lib.10. tract.2. c.2 num.17. tit. de bonæ fid. poſſeſſ. Quocirca vnuſquiſque ſibi cauere debet, diligenterq; curare, ne quid furtiuum emat, ne ſe huic periculo exponat, iuxta l.2. C. de furt. Hoſt. in ſum. titul. de pœnit. & remiſſ. nume.61. §. quibus, & qualiter.

7 Poteſt enim † res furtiua, ſi inueniatur, a quocunque vindicari, etiā propria auctoritate, & de facto, niſi ſequatur ſcandalum. Innoc. in c. cū olim. de reſtit. ſpoliat. col. pen. circa med. Paul. Caſtrenſ. ſing.9. Caroc. tract. de re furt. q. vlt. Alba conſ.84. num.2. vol.1.

8 Quamuis poſſit † talis bonæ fidei emptor latronem apud iudicē conuenire, aut alio accommodato precium datum a fure recuperare, etiā priuſquam rem domino reddat, ſecundum communem vide, D. Menoch. de præſumpt. lib.5. præſump. 29. nume.30. vbi pulchrè declarat, quibus in caſibus emptor precium recuperare poſſit.

9 Secundò, quòd vbi quis † emat ſcienter, vel probabiliter prēſumēdo rem furtiuam, vt ſi emat rem, quam ignorat eſſe furtiuam ab eo, de quo ſcit famam eſſe, aut ſuſpicionem vehementem, quod vendat multa furto ablata, non poteſt iuſtè contractum reſcindere cum latrone factum, & rem furi tradere, vt precium datum recuperet, vt de communi teſtatur Curt. iun. in l. ea quę. in fi. ff. de contrahen. emp. & vendit. Couar. var. reſol. lib.3. c. 17. col.4. & latè Caroc. de re furt. q. 20. non enim dici poteſt bonæ fidei poſſeſſor. Molin. tom.1. de iuſt. tracta.2. diſp.35. in fin. concluſ.2. Sanchez de matr. tom.1. libro 2. diſput. 41. num.27. & ſeq.

Et ideo vero domino reſtituere tenetur, ſi p̄babiliter dubitat (ſicut communiter timendum, & dubitādum eſt) furem non reſtituturū domino; quia longè rationabilius, & iuſtius eſt, vt qui iniuſtè re ſua ſpoliatus fuit, rē ſuam rehabeat, quam q̄ ſecundus iſte detentor pretium, quod iniquè, & ſciēter pro re furtiua dedit, recuperet, vt rectè notat Sair. in claui d. lib.10. tract.2. capit.3. num.5. tit. de empt. vel poſſeſ. malæ

fidei

fidei poſt Io. Medi n. C. de reb. reſti. q. 2. dub. 2. & q. 10. concluſ. 1. Petr. Nauar. lib. 3. de reſt. ca. 4. par. 3. nu. 200. Salon d. q. 62. artic. 6. contr. 3. concl. 2.

Et talis emptor in foro exteriori præſumitur fur iure, & vi participationis, vnde furis inſtar puniri poteſt. D. Coſta d. diſt. 79. nu. 4. Andr. Gail. de pace public. lib. 2. c. 10. vide Caroc. d. tract. de re fur. q. 10. vbi declarat.

Imò ſecundum prædictos doct. 10 loc. cit. non † poteſt talis emptor repetere a domino precium furi datum, neque in foro conſcientiæ, neque in foro exteriori, quantumcunque in publico loco, & publicis nundinis emat. D. Menoch. de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 29. nu. 22. etiam animo, ſiue cum proteſtatione ſibi ſeruandi, & precium recuperandi. Natta conſil. 436. Clar. in §. furtum, num. 27. etiam non obſtante contraria conſuetudine, vel ſtatuto, ſed diſcere debet cautius mercari. Sair. loc. cit. Caroc. tract. de re furt. q. 12. D. Coſta tracta. de fact. ſc. & igno. tom. 1. cent. 2. diſtin. 79. nume. 3.

11 Quod extende, etiamſi † res furtiua eſſet conſumpta, ſciēter, aut in aliam ſpeciem conuerſa; quia non ob id liberatur emptor: ita Franc. Marc. deciſ. 7. part. 2. nu. 2. D. Coſta d. diſt. 79. nu. 12. Si verò conſumpta eſſet bona fide, tenetur ſolum, quatenus eſt factus locupletior, ſecundum communem, Clar. in §. furtū, num. 27. D. Menoch. d. præſum. 29. nu. 18. & ſeqq. Surd. lib. j. deciſ. 45. nu. 15. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 17. poſt Ang. verb. reſtitutio, §. 8. Vicen. de Franc. deciſ. 31. par. j. vide Pau. Leazar. in repet. c. finem litib. de dolo, & contum. nu. 13.

Aduertendum quidem eſt, quod 12 vbi quis † emat, vel redimat rem furtiuam, præſertim vili precio a latrone ignoto, & in loco remoto, nomine domini, & animo ei reſtituendi, quo caſu non poſſet verus dominus actione aliqua, vel niſi cū magna difficultate, & ſumptu eam recuperare; tunc non tenetur, illā vero domino reſtituere, niſi reſtituto precio, quod expendit, cum vtiliter charitatis debito proximi, negotium geſſerit, reſultetque vero domino vtilitas, ad quod cum ſuo diſpendio non tenebatur; & hoc procedit tam in foro conſcientiæ, quam in foro exteriori, etiā quoad expenſas. Ange. in verb. reſt. 1. nu. 5. & Syluest. in verb. reſt. 3. q. 7. Maior. in 4. diſt. 15. q. 26. in fin. & ſatis patet ex c. rapinam. 14. q. 5. Iaſ. in l. ſi precium. in fi. C. de procu. Io. Lupus in rub. de don. inter vir. & vxor. §. 65. num. 57. Rebuff. de except. nu. 645. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 2. diſp. 41. num. 29. Rodriq. in ſum. part. 1. cap. 153. nu. 3.

Et hoc præcipuè locum habet in emente a latrunculis, & bānitis, qui in campaneis aliquando cogūt tranſeuntes ad emendum. Caroc. de re furt. q. 23. & ſeq. vbi q. 15. nu. 3. addit, quod ſi dominus rei furtiuæ reſtituat pro recuperatione rei ſuæ precium emptori bonæ fidei, qui ignoranter emit, amplius recuperare non poteſt.

His verò corollariè addendum 13 mihi videtur, ꝙ † ſi res furtiua fuerit alicui gratis a latrone donata, mini-

minimè ſatisfacit is reſtituendo latroni, qui donauit, cum res non fuerit donantis, vt ex citatis authorib. colligitur, & ex Alex. Peſan. in comen. ad D. Thom. 3. p. q. 62. diſp. 1. vbi inquit, qui rem accepit a fure titulo oneroſo, poteſt illi reſtituere, ſi titulo gratioſo domino reſtituere tenetur, vide Sair. d. c. 3.

14 Imò, ſi quis † rem alienam per viam donationis accepit a latrone, & deinde incipiat dubitare, an ſit furtiua, & durante tali dubio rem vendiderit, tenetur precium acceptum domino reddere, cum conſtiterit rem eſſe alienam, quod procedit, etiam ſi rem illam ſine præfato dubio vendidiſſet, cognita veritate. Sair. d. c. 3. nu. 18. Vbi verò facta diligentia adhuc remaneat dubiũ, tunc precij partem pro dubij qualitate, ſine quantitate reſtituere tenetur. Molin. tom. 1. de iuſtit. tract. 2. diſp. 35. in fin. conclu. 2. Sanchez. de matr. tom. 1. lib. 2. diſp. 41. nume. 19. & 28.

Quod procedit in emptore Ca-
15 roc. tract. de re furt. q. 25. & ſeq. † q
tamen, vbi bona fide alienauit pro eodemmet precio, quod dedit furi, ad nihilum tenet, precium enim iſtud furtiuum non eſt. l. qui vaſ. ff. de furt. & ſi eam pluris vẽdidit, ad illud plus tantum tenetur, iuxta dicta ſupra nu... Et hæc ſunt vera tam in foro fori, quam in conſciẽtiæ foro, vide Coua. in reg. peccatum. parte 2. §. 12. verſ. quartò.

QVAESTIO III.

Qui ob monitorium reſtituit rem ablatam, an teneatur etiam reſtituere impenſas; quas fecit dominus rei in quærenda re furata; vel lucrum ex ea acquiſitum.

SVMMARIVM.

1 *Fur quales impenſas a domino rei furatæ factas reſtituere teneatur.*

2 *Confeſſarij cur non obligẽt fures ad reſtituendas impenſas factas in re furata quærenda.*

3 *Poſſeſſor malæ fidei cur lucrum ex re aliena per ſolam artem acquiſitum reſtituere non teneatur.*

4 *Poſſeſſor malæ fidei quos fructus reſtituere teneatur, & quid poſſeſſor bonę fidei.*

5 *Expenſæ, & melioramenta facta in re furtiua empta ad quem ſpectent, an detur repetitio.*

6 *Poſſeſſor malę fidei de deterioratione, & interitu rei tenetur, & quomodo.*

7 *Reſtituere valorem rei alienæ, quę perijt, quando quis debeat.*

8 *Fur quibus in caſibus de rei furatæ interitu apud ſe exiſtentis non teneatur.*

9 *Furis bona non ſunt tacitè hypothecata his, qui rapinam paſſi ſunt.*

10 *Hæredes tenentur ad emendationem damni a defuncto dati vſque ad vires hæreditarias.*

Non ſolum ad reſtituẽdas res, quas furto ſurripuit; ſed etiã
1 ad impẽſas † a domino factas in re furata quærenda obligari furem: dummodo expenſæ ſint tãtæ quantitatis, & tales, quales vir bonus, & prudẽs in ſimili negotio facere debuiſſet,

buiſſet, vt in l. certi conditio. ff. de reb. credit. & niſi probabiliter credatur dominum rei contentum fore, reſtituto ſibi principali, tradunt Nauar. in man. c. 17. nu. 24. & num. 140. Greg. Sair. in claui lib. 10. trac. 3. ca. 1. num. 2. tit. quid ſit reſtituendum. & facit c. presbyterum. & ca. lator. & c. continebatur, de homic. & tenet Rodriq. in ſum. part. 1. cap. 151. numero 4.

2 Quod autem † confeſſarij iſtos ad earum reſtitutionem non obligent, eam affert rationem Nauarr. loc. ci. quia vel probabiliter credũt dominum contentum futurum reſtitutione principalis, vel quia non confitentur ei damnum ſubſecutum, quo in caſu abſolutus, cũ ſciat teneri, in mala fide conſtituitur. ca. a nobis. de ſent. excomm. Philipp. Maſſuu. in l. 1. C. de eden. n. 54. verſ. primum quidem in fi. & facit Surd. lib. 1. deciſ. 261. n. 5. vide D. Menoc. de arb. lib. 2. caſ. 122. nu. j. vbi tradit, quod intereſſe ſit reſarciendum: faciunt adducta per Pau. Leazarium in repet. ca. finem litibus. de do. & contu. numero 45.

3 An verò teneatur † talis poſſeſſor malę fidei reſtituere lucrũ ex huiuſmodi re aliena, ſola arte, negotiatione, ludo, aut induſtria propria acquiſitum? negatiuè reſpondetur; ſed ſatis eſt, vt reſtituat rem furto ſublatam ſecũdum communem opin. de qua teſtatur Sair. loc. cit. nu. 8. ex Sot. Medin. & alijs, & tenet Nau. in man. ca. 17. nu. 25. & P. Nauar. lib. 4. de reſtit. cap. 1. dub. 5. & 9. quia tale lucrũ ex ſola ſua induſtria malæ fidei poſſeſſor reſtituere minimè tenetur: vnde vſurarius, qui lucratus eſt pecuniã vſuraria licita negotiatione, lucrũ reſtituere non obligatur. vt probant citati doct.

4 Tenetur autem † reſtituere talẽ rem furto ſubtractam vna cum fructibus, ſi eſt fructuoſa, perceptis, & quos ſpoliatus percepiſſet. l. in re furtiua. ff. de cõdic. fur. c. grauis. de reſt. ſpol. Sum. Raymund. lib. 2. §. 6. de furt. tenetur etiam ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis; ſecus verò de poſſeſſione bonæ fidei, qui non tenetur, niſi de fructibus perceptis, vt pulchrè declarat Tolet. in ſum. lib. 5. c. 21. nume. 4. & Sair. in claui lib. 10. tract. 2. cap. 3. de emptor. vel poſſeſſ. malæ fidei. nu. 24. & facit D. Menoch. de arbitr. caſ. 119. num. 1. Caroc. de re furt. q. 18. vbi inquit in foro conſcientiæ receptum eſſe, quòd ſi huiuſmodi fructus ſint cõſumpti a poſſeſſore malæ fidei, eũ teneri, quatenus ex eis factus ſit locupletior. Couar. in reg. peccatum. p. 2. §. 6. num. 4.

5 Expenſas † autem, & melioramẽta facta in re furtiua, ad quæ dominus rei cogi potuiſſet, recuperat bonæ fidei poſſeſſor, alias non. glo. not. & recept. in l. emptor. ff. de rei vindicat. vbi Angel. quod quidem procedit in foro cõſcientiæ etiam in poſſeſſore malæ fidei; quia & ipſe deducit expenſas neceſſarias, vtiles, & voluptarias, quæ a ſubiecto commode ſeparari poterunt. Caroc. d. tract. de re furt. q. 19. poſt Couar. loc. cit. num. 3. pulchrè Afflict. deciſ. 87. Rodriq. in ſum. par. 1. cap. 151. num. 6.

6 Si verò res furto ſubtracta † deteriorata fuerit, ſine dubio tenetur fur ad ęſtimationem eam, in qua domi-

Digitized by Google

nus ea re vſur⁹ fuerat, ſi verò perierit de interitu obligatur, etiãſi res fuiſſet eodem modo apud dominum peritura. Bar. in l. merito. ff. de vi, & vi arm. & in l. qui furtum. ff. de cond. fur. & Bal. in l. ſubtracto. C. de furt. & D. Menoch. de præſump. lib. 3. præſumpt. 138. nu. 2. & ſeqq. vbi latè, & tradit Io. Baptiſta Magonus in lucern. morali par. 2. ca. 5. nu. 3. poſt Naua. in man. cap. 17. nume. 26. & Sair. d. capit. 1. nume. 7. vbi ſic
7 inquit. † Qui rem alienam rapuit, ac retinuit, ſi perijt res illa in furis poteſtate, reſtituere tenetur illius æſtimationem, ſecundum meliorem ſtatum ſeu valorem, quam habuit a tẽpore furti perpetrati. Do. Raymun. in ſum. lib. 2. tit. de furt. §. 6. pulchrè celeber. Paulus de Leazarijs in repet. rubr. de reſt. ſpol. nu. 7. quia ſemper eſt in mora. Qui autem rem bene acceptam apud ſe habuit, ſi pereat abſq; culpa & malitia ſua, non tenetur reddere valorem; idem dicendum eſt de eo, qui rem malè acceptã apud ſe habuit, ſed bona fide, ſi in illa bona fide perijt. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 21. nu. 2. Caroc. tracta. de re furt. q. 17. poſt Feder. conſi. 63.

Limitanda verò ſunt prædicta
8 non procedere † quando fur rem furatam legitimè offerendo domino moram purgauerit, vt poſt alios notat Rodriq. in ſum. part. 1. c. 151. num. 5. vbi declarat. & Io. Baptiſta Magon loc. cit. nu. 3. vbi pulchrè ex Bald. in d. l. ſubtracto limitat in alijs duobus caſibus, nimirum, quoties mora voluntaria nouatione remanet extincta; & quando ſtipulatio citra animum nouandi interuenit.

9 An verò † bona furis ſint tacitè hypothecata his, qui rapinam paſſi ſunt, vide D. Io. Baptiſtam Coſtam in trac. de portione rata. q. 56. num. 4. vbi de magis communi opinione negatiuè concludit, quãuis procul dubio damni emendatio fieri
10 debeat † per hæredes vſque ad vires hæreditarias, & pro rata bonorum hæreditariorum; quod quidẽ procedit in vſurarij, vel aliter delinquentis bonis. Rodriq. in ſum. par. 1. c. 152. in princ. ex D. Thom. in 2. 2. q. 62. art. 7. & de hoc art. vide latè eundem. D. Io. Baptiſtam Coſtam in ſuo perquam erudito tract. de fact. ſcien. & igno. inſpect. 14. nu. fi. & Surd. conſ. 425. nu. 51.

QVAESTIO III.

Quando impotens ad reſtituendum excuſetur a monitorij excommunicatione.

SVMMARIVM.

1 *Reſtituere non poſſe quis dicatur.*
2 *A reſtitutione quis excuſetur.*
3 *Impotens ad reſtituendum cur excuſetur ab excommunicatione pro illo tẽpore tantum.*
4 *Debitor veniens ad pinguiorem fortunã tenetur ad reſtitutionem.*
5 *Excommunicatus ob non ſolutionem, ſi in egeſtatem incidat, non eſt liber ab excommunicatione, & cur.*
6 *Abſolui nemo poteſt etiam per Iubileũ contra ius tertij, & ſi abſoluatur ſum promiſſione ſoluendi, nec ſoluat, reincidit in excommunicationem.*
7 *Debitor quando peccet, & incurrat excommunicationem non reſtituendo, etiamſi*

Digitized by Google

etiamſi tenuem victum, & veſtitum tantum habeat.

8 *Exiſtimationem proprij ſtatus ſeruare ære alieno per iniuriam ablato nemini licet.*

9 *Reſtituere tenetur quis citra extremam neceſſitatem, etiamſi remaneat in graui inopia.*

10 *Damnum magnum cur non dicatur quis perpeti, cum reſtituenda ſint magna.*

11 *Reſtituere quoties quis non præponit id, quod tenetur, toties peccat.*

12 *Reſtituere procraſtinantes cur non abſoluendi.*

13 *Confeſſarius quando teneatur ipſe reſtituere, ad aliquod pœnitens ab eo abſolutus tenebatur.*

14 *Reſtituere obligatus quando poſſit teſtamento id relinquere.*

15 *Reſtituere obligatus in integrum an ſatisfaciat reddendo per partes.*

16 *Furtiua re nemo diu lætatur.*

QVi re vera reſtituere non poteſt, monitorij excommunicationem regulariter non incurrere, ſupra in 2. ſectio. q. 13. dictum fuit.
1 Reſtituere † autem non poſſe dicitur nō ſolum, qui omnino nequit, cum ſit in extrema neceſſitate; ſed etiam qui commodè non poteſt arbitrio boni viri. l. nepos procōſuli. ff. de verb. ſign. c. faciat. 22. quæſt. 2. & hæc commoditas refertur tum ad tempus, tum ad facultatem ipſam: & ille dicitur non poſſe commodè, qui non poteſt ſine probabili damno bonorum ſuorum altioris ordinis, qualia ſunt vitæ, ſalutis, famæ &c. & tunc proroganda eſt reſtitutio, præſertim vbi dilatio parum creditori nocere poſſit. Nau. in man. cap. 17. nume. 56. & conſil. 4. de iniur. nu. 4. Tolet. in ſum. lib. 5. ca. 27. numero 7. Graff. conſ. 1. de teſtib. cog. nu. 20. poſt S. Anton. 2. p. tit. 2. cap. 8.

2 Vnde † excuſatur quis regulariter a reſtitutione, quando iuxta cōſilium prudentis cōfeſſarij omnia fecit, quæ potuit ad reſtituendum, vt colligitur ex cap. Odoardus. de ſolut. & l. nam & is. ff. de dolo, & doli except. & per tradita a D. Thom. 2. 2. q. 62. ar. fi. & notat Nau. in d. cōſi. 4. de iniur. num. 4. & pulchrè declarat in man. d. c. 17. nu. 56. & ſeqq. An verò paria ſint, non poſſe reſtituere, & reſtitutionem eſſe factam, vide Nau. conſ. 75. nu. 30. de Regu.

Sed ſciendum eſt, quando excōmunicatio fertur, vt ſolutio fiat ad
3 certum tempus; ſi † illo tēpore quis impotens ſit, talem excuſari quidem tunc a culpa, & conſequenter ab excommunicatione, non propterea præcepti, & excommunicationis vim prorſus extingui; ſed perſeuerare potius, & obligare ad ſoluendum, cum primum poſſit. vide Fel. in ca. P. & G. de offic. deleg. num. 3. vbi pulchrè explicat, quando excommunicatio liget impotē-
4 rem. Idcirco veniens † poſtea ad pinguiorem fortunam, ſi non reſtituat, vel non ſoluat, excommunicationem incurret: ita colligitur ex c. Odoardus. de ſolut. Sot. in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2. Suarez tom. 5. diſp. 20. ſect. 2. nu. 14. Nau. in man. c. 27. nu. 75. Tolet. in ſumm. lib. 1. ca. 8. nu. 6. Rodriq. in ſum. par. 1. cap. 79. num. 19. & vide Tolet. lib. 5. c. 24. nu. 11. vbi cum Adria. & Nau. cōtra Scot. & Sot. expreſsè concludit, ꝙ acci-

piens aliquid in extrema neceſſitate ſi ad pinguiorem fortunam venerit, illud reddere tenetur.

Imo vice verſa, ſi tempore, quo excommunicatio lata eſt † habuit, vnde ſolueret, & non ſoluit, & proinde excommunicatus ſit, ſi poſtea in egeſtatem incidat, ſemper ſic manet in foro eccleſiæ excommunicatus, quia re vera egit cõtra præceptum, & conſequenter contumax exiſtit, quamuis quoad Deũ per contritionem poſſit eſſe in gratia. Henriq. in ſum. lib. 13. c. 18. §. 4. Sair de cenſur. lib. 1. c. 18. nu. 40.

6 Nec per † quodcunque ampliſſimum iubileum contra ius tertij quis poteſt abſolui; & ſi abſoluat cum promiſſione ſoluendi, & poſtea quanto citius non ſoluat, reincidit in eandem excommunicationem, ſic declararũt Pius V. & Gregor. XIII. vt refert Corrad. par. 1. q. 172. Sum. Corona par. 3. titu. de excomm. num. 27. & propterea confeſſarij in hoc caſu magnam diligentiam adhibere deberent, & aduertere, quod ſi totum reſtituere non poſſet ad reſtituendam ſaltem partem teneretur, ſecundum communem Doctorum ſententiam.

Credit autem Ludou. Lopez p.
7 2. cap. 12. in inſtruc. conſc. † debitorem nulla cenſura ligari poſſe ad reſtituendum, nec affici culpa mortali; quando ipſe debitor aliud non habet, niſi quod ei ſit neceſſarium ad tenuem victum, & veſtitũ; ſed hoc quidem limitandum venit, quando is, cui debentur reſtituenda, eſſet in æquali neceſſitate, vt debitor, puta quia oportet ipſum viuere indecenter, niſi reſtituantur, aut ſoluantur ei ſua, nam † nemini 8
licet ære alieno, maximè per iniuriam ablato honorem, & æſtimationem ſeruare proprij ſtatus. Silueſt. verb. excommunicatio 2. q. 23. Nauar. in man. c. 11. nu. 60. Sair. de cẽſ. lib. 1. c. 9. nu. 11. Corrad. in d. par. 1. q. 172. vbi ex Adrian. quem ſequitur Tolet. in ſum. lib. quinto. ca. 24.
9 nu. 9. dicit, quòd † citra extremam neceſſitatem tenetur reſtituere, etiãſi cadat a ſuo ſtatu, & remaneat in graui inopia; vnde vult nobilem teneri ad vendenda bona ſua per iniuriã, & iniuſtè acquiſita, vt reſtituat, debeatque proprio labore victum quærere, vel mendicando vitam traducere eo magis, vt diximus, quando ſui creditores valde indigẽt. Mich. Salon 22. q. 62. art. 8. vbi de cõmuni teſtatur, Lud. Carbo. tract. de reſtit. q. 83. Io. Petr. Ala tract. de aduoc. & cauſid. chriſt. par. 1. q. 49. Rodriq. in ſum. par. 1. ca. 45. num. 5. & 6. vbi inquit, quod etiam in caſu, in quo debitor nõ tenetur cum iacturas ſui ſtatus reſtituere, tamẽ tenetur attingere ſuperfluos ſumptus, & relinquere vanitates, vt reſtituat, quod debet; & de hoc obligantur confeſſarij, & prædicatores admonere nobiles.

Videat ergo quicun ; debitor, quomodo ad reſtituendu m teneatur, ne in peccato remaneat, & excommunicationem incurrat, quãdo ſub ea cenſura præcipitur, vt re-
10 ſtituat. Nec obſtat † quod magnũ propriorum bonorum damnum dicatur talis perpeti in reſtitutione eo, ꝙ res reſtituendæ magnæ ſint, quia id iuxta Caie. in ſum. verb. reſtitutio, non eſt ſuorum bonorum

iactu-

iacturum facere, ſed aliena relinquere; Nec eſt amittere ſuum, ſed alieno nõ vti: quare tale damnum a reſtitutione minimè excuſat, probat doctiſſ. Martin. Nauarr. in man. capit. 17. nu. 59. Rodriq. d. c. 45. num. 7.

11 Imo qui reſtitutionem † non facit, cum poſſit, & debeat, mortaliter peccat, & quo magis differt, grauius peccat, & quoties non facere proponit, toties peccat, niſi iuſta cauſa illum excuſet, vt probat Maior in 4. diſt. 16. q. 26. Nec qui illam ſemper procraſtinat, ter, aut quater, ſinguliſque annis eodem con-

12 feſſario † ſe reſtitutionem facturũ promittit, eſt abſoluẽdus, niſi prius reſtituat, vel ſaltem efficaciter negotium diſponat, vt id q̃ citò executioni mandetur. Nau. in man. c. 17. d. nu. 59. quia quæ ſic promiſit multoties in alijs confeſſionib. nec tamen reſtituit, prudenter credi põt, & iudicari nec modò reſtituturum, ſed ad priorem culpam rediturum. vt tradit Caie. in ſum. verbo, reſtitutio, ca. 6. vbi inquit pęnitenti dicẽti, ꝙ ſine dubio hac vice reſtituet, reſpondere debet confeſſarius, credo tibi, & ꝑpea modo cũ ita bona diſpoſitione vade ad reſtituẽdum, & poſtea abſolueris: q̃uis .n. credere debeat pęnitenti pro ſe, & contra ſe, cum hoc tñ cauere debet, ne mora tpis delictũ pariat, ſicut alias peperit. Additq; Medina lib. 1. inſtr. confeſſ. c. 14. §. 33. quem refert, & probat Sair. in claui li. 10.

13 tract. 3. c. 2. nu. 27. in fi. ꝙ † niſi confeſſarius ita ſegerat, tenebitur ipſe ad reſtituendum id, ꝙ pęnitens reſtituere tenetur cum moraliter cauſa ſit, quod pęnitens non reſtituat, prout tenetur, eo quod ipſe negligenter munus ſuum exercuerit. Quod procedit regulariter, ſecus autem quando probabiliter, & prudenter iudicari poteſt, quod poſtea ſtatim reſtituet, nec credito ri ex parua mora damnum aliquod ſequetur: & tũc abſolui poteſt, qđ prudentię confeſſarij relinquendũ eſt, ratione loci, temporis, perſonæ & commoditatis reſtituendi. Sair. loc. cita. nu. 28. Rodriq. in ſum. par. 2. c. 47. num. 15. Nec ſufficit ei, qui

14 ſtatim poteſt, † vt teſtamento relinquat, niſi iudicaret, quod id melius ab hęrede pręſtabit, vt notant Ang. in ſumm. in verb. reſtitutio 3. §. 2. & Nau. in man. in dicto cap. 17. num, 67. Tolet. in ſumm. lib. 5. cap. 24. nume. 6. & valde falluntur, qui debita, cum poſſint, nolunt ſoluere, differentes vſque ad mortis teſtamentum, quia ſic diſcendentes ſecundum communem ſententiã in peccato diſcedunt: ita declarat Sair. loc. citato n. 30. & ſeq. vbi multa citat, Tolet. d. cap. 24. n. 6. D. Auguſt. inquit, ſi res aliena, propter quam peccatum eſt, reddi poſſit, & non redditur, pœnitentia non agitur, ſed ſimulatur; ſi autem vera agitur, non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. c. ſi res. c. ſi qui ſ. 14. q. 6. quod tamen intelligẽdum vel in re, vel in voto. gl. in reg. peccatum. de reg. iu. in 6. vide Graf. par. 1. deciſ. lib. 3. cap. 132. num. 45. cum ſeq.

Aduertas etiam rurſus, quod

15 † obligatus reſtituere aliquid dño in integrum, & ſolidum, non ſatisfacit reddendo per partes, modò

vnam, modò aliam, ſi poteſt ſimul dare; quod ſi nolit, ne ſe ſimul tota ſumma pecuniarum priuet, mortaliter peccat, niſi excuſetur illis cauſis, quibus excuſatur aliquis; aut, vt non reſtituat, aut, vt non ſtatim reſtituat, quas ſuperius explicauimus, & tradit Tolet. d. capitu. 24. numero 7.

Et ſciat, quod diuino iudicio p-
16 mittitur † vt quis diu re furtiua nō lætetur, ſed imo ab alijs nequiorib. furibus ipſa res eidem abripiatur, vt de ſeipſo ingenuè faſſus eſt ille, qui in ſuis ędibus hoc diſtichon inſcripſit, vt refert Io. Bonif. lib. de furt. §. contrectatio. num. 134. in fi. Congeries lapidum varijs conſtructa rapinis. Aut vret, aut ruet, aut raptor alter habebit. & iuxta illud vulgatum, de rebus male acquiſitis non gaudebit tertius hæres.

QVAESTIO V.

Quomodo vi monitorij fienda ſit ſecretè reſtitutio malè ablati.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio quid, & omnium rerum difficillima.*

2 *Quid reſtituendum ſit.*

3 *Reſtitutio quomodo fienda quando furis, vel peccati manifeſtatio ſequitur.*

4 *Confeſſarij videntur perſonæ aptiores, vt per eorum manus fiat ſecreta reſtitutio.*

5 *Debitor non liberatur, ſi ille, qui rem reddendam accepit, non reſtituat.*

6 *Pœnitens quid procurare debeat quando per tertium reſtituit.*

Confeſſarius accipiat chirographum ab eo cui aliquid alterius nomine reſtituit.

1 QVando reſtitutio † quæ eſt rei acceptæ ab aliquo, vel dāni illati quædam compenſatio, & eſt actus iuſtitiæ commutatiuæ. Nau. in man. ca. 17. nu. 6. Rodriq. in ſum. par. 2. ca. 39. & omnium rerum eſt difficillima, vt notat perexcellens, & pereruditus D. Philipp. Maſſinius Perus. in prelectionib. l. 1. C. de edendo. num. 100. & Rodriq. in ſum. par. 2. c. 47. nu. 16. ſine perſonę manifeſtatione eſt facienda, vt ſępe ꝯtingit in reſtitutionib. virtute litterarum monitorialium fiendis, tunc prius inſpiciendum venit, vt
2 reſtituendum † tantum ſit, quantum ſufficiat ad æqualitatem debiti, aut damni illati in certis, in incertis autem ad arbitrium boni viri conſideratis omnibus circunſtantijs, iuxta tex. in l. certi condictio. ff. de reb. credit. & inſtit. in princi. de verbo. ſignific. prout not. Nauar. in man. cap. 17. nu. 67. & pulchrè declarat Franc. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 24. nu. 2. & explicauimus ſupra q. 3. huius 4. ſect.

Aduertendum quoque eſt, qđ
3 † res reſtitui non debet in propria ſpecie, ſed eius valor, quando deueniretur in cognitionem furis, vel ſequeretur peccati manifeſtatio. Coſm. Philiarc. trac. de offi. ſacerd. part. j. lib. 3. capi. 34. limit. 2. & idem eſt dicendum, quando ſequeretur aliquod notabile inconueniens, licet peccatum non manifeſtaretur. vt tradit Tolet. in ſum. d. lib. 5. cap. 21. numero 3.

Qui-

Quib. ſic perpenſis res reſtituenda conſignari poteſt prudenti, & fideli confeſſario, vt eam tacito prin-
4 cipalis nomine reſtituat; † confeſſarij enim videtur perſonæ aptiores, vt per eorum manus fiat huiuſmodi reſtitutio, vt ſcribit Ludou. Lopez in inſtruct. conſc. par. 1. c. 121. Dixi autem fideli confeſſario, quoniā ſi confeſſarius fortè oblitus de-
5 bitæ fidelitatis, vel alius † cui reſtituendū fuerit commiſſum, nō tradit huiuſmodi rem illi, cui reſtituēda eſt, non liberatur penitens, qui ad illā reſtituēdam tenebatur, prout probant S. Antonin. Archiepiſcopus Flor. in ſum. par. 2. ti. 2. ca. 4. §. 1. Nauar. in man. cap. 17. num. 67. & eſt communis ſentētia, Rodriq. ſum. par. 1. ca. 79. nu. 17. & declaratur in ſeq. quæſt. nu. fi.

6 Quare conſulunt doctores † pęnitentem procurare debere, vt cōfeſſarius, vel alius, per quem talis reſtitutio eſt fienda, quādo reſtituit, accipiat chirographum ab ipſo domino, in quo conſiteatur ſe recepiſſe a tali ſacerdote tantam pecuniæ ſummam, vel aliam rem ab incerto homine ſibi debitam, & dictam ſingrapham pęnitēti tradat, vt per eam reſtitutionis factæ certior fiat pęnitens, niſi perſona confeſſarij, vel alterius, talis ſit, vt de eius fide dubitari nequeat, & pęnitens certus ſit probabiliter, quod acceptū domino reddet. vt latiſſimè explicant Petr. a Nauar. par. 2. de reſtitu. lib. 4. cap. 5. ex nu. 4. & Greg. Sair. in claui regia par. 2. lib. 10. tract. 2. cap. 6. num. 3. & facit Tolet. in ſum. lib. 5. cap. 24. nu. 3.

QVAESTIO VI.

Lata monitorij excommunicatione ob quædam furta incurrit illam Ioannes, qui pęnitentia ductus totam reſtitutionis ſummā confeſſario tradidit, vt pro eo ſolueret, & inde fuit abſolutus, cōfeſſarius autem nunquam reſtituit, an Ioannes in excommunicationem denuo incidat.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio ſemper intelligi debet ſub cōditione implicita, quòd verè parti ſatisfiat.*

2 *Pęnitens, quouſque ignorat reſtitutionem a ſe iuſſam non fuiſſe factam, eſt tutus in conſcientia.*

3 *Pęnitens ſciens reſtitutionem per ſe mādatam non fuiſſe factam, quando peccet mort. & poſſit excommunicari, vide nu. 8.*

4 *Abſolutus in iubileo ab excommunicatione bona intentione illud accipiendi, ſi de facto non accipiat, liber eſt a tali excommunicatione.*

5 *Satisfacere cenſetur is, qui cum ſoluere nequit, dat pignus, vel aliam cautionem.*

6 *Excommunicatio quādo comprehendat eum, qui ſoluere nequit.*

7 *Excommunicatio, vbi ſuum effectum nō conſequitur ob aliquod impedimentum, eo ſublato ſtatim ligat.*

8 *Debitor quando non teneatur amplius reſtituere poſt rei conſignationem cōfeſſario factam, ſi eam non reſtituat.*

EXcommunicationem in hoc caſu rurſus Ioannem incurrere prima facie videtur, quia quamuis confeſſarius debita præditus au ctoritate eum validè abſoluere po
1 tuerit, illa tamen † abſolutio ſemper intelligi debet ſub conditione implicita, quòd verè parti ſatisfiat: nihilominus pro veritate dicendũ eſt, quòd cum talis pęnitens verè abſolutus fuerit ab excommunica tione, & a peccato, & quoad ſe ſa
2 tisfecerit † vſquequo ignorat confeſſarium reſtitutionem minimè feciſſe abſque dubio remanet abſo lutus, & ſi fuiſſet ſacerdos, celebrã do nullam incurriſſet irregularitatem; nec poſtquã ſciuit reſtitutionem factam non fuiſſe, ſi proponat iterum reſtituere, quanto citius po terit, incidet in excommunicatio-
3 nem: vbi verò iterum † non reſtituere proponeret, & quòd debebat, erat res furata, peccaret mortaliter, & poſſet iterum excommunicari, non tñ reincederet in priorem excõicationem, quia ſemel verè, & legitimè ab ipſa fuit abſolutus, & non ad reincidentiam, nec poſtea commiſit nouum delictum, per ꝗ reincidat, vt optimè explicãt Emanuel Rodriq. in ſumm. par. 1. ca. 79. nu. 17. & Petr. Nauar. lib. 4. de reſt. c. 5. dub. 1. nu. 19. Greg. Sair. in claui regia lib. 10. tract. 2. cap. 6. nu. 8. & 9. tit. de modo reſtitutionis faciẽdæ.

Et facit, quia ſicut excommunicatio reſeruata in iubileo, ſi quis ex-
4 preſsè exigat certas cõditiones † ſemel tamen bona fide, & intentione illud conſequẽdi abſolutus, etſi poſtea nolit adimplere, & de facto illud non accipiat, abſolutio tenet, & liber eſt omnino a tali excõicatione Io. Baptiſta Corrad. in reſp. caſ. conſc. par. 1. q. 208. Suarez diſp. 31. ſect. 4. num. 4. tom. 4. ita in caſu noſtro eſt dicẽdum; maximè quia quodammodò ſatisfecit; ſi enim
5 ſatisfacere † cenſetur is, qui cũ ſoluere nequeat, dat pignus, aut iurat, aut aliam cautionem præſtat confeſſario, ratione cuius validè abſoluitur; quãto magis dici poteſt hũc parti ſatisfeciſſe, qui debitum realiter mediatori ſaltem putatiuè fideli tradidit, vt notat Sair. d. nu. 9.

Nec Sot. in 4. diſtinc. 22. q. 1. arti. 2. poſt conclu. 4. caſu 2. contrarium tenet, quia loquitur in caſu differẽ
6 ti, nempe † quando excommunicatio fulminata contra Titium nõ comprehendit eum, qui ſoluere nequit, qui ſi poſtea perueniret ad pinguiorem fortunam, & non ſolueret, incideret in excommunicationem, quia vt dicit Sot. & ſuperius in q. 4. huius partis probauimus, excommunicatio ſemper du-
7 rat, & vbi ſuum effectum † non cõſequitur ob aliquod impedimentum, quod inuenit, eo ſublato ſtatim ligat: ſed hic loquimur in caſu, in quo excommunicatio iam ligauerit, & ab ea verè pœnitens abſolutus fuiſſet, & hoc modo amplius non duraret.

Eſt autem notandum, quòd ſi
8 † debitum erat ratione alicuius iuſti tituli, vt mutui, aut depoſiti, vel aliàs, nõ tenetur pęnitens amplius reſtituere poſt rei reſtituendæ cõſignationem cõfeſſario factam; nec conſequẽter debet, vel põt rurſus ob illud debitum excõmunicari, vt explicat P. Emanuel Rodriq. in

Digitized by Google

ſumm.par.1.d.cap.79.nu.17.in fin. & pulchrè faciunt tradita per Frã. Tolet.in ſumm. lib.5.cap. 22.num. 6.& quæ dicta fuerunt ſupra q.5. in fin.huius ſect.4.

QVAESTIO VII.

Si per monitorium proponatur præmium indicanti delictum, vel iudex laicus hoc faciat per edictum, an gaudeat præmio, ſi aliquis ex complicibus reuelet.

SVMMARIVM.

1 *Pręmium nõ datur delinquenti ſeipſum indicanti, neque complicibus, declaratur, num.3.*

2 *Iudæus cum ſuis filiis in nocte veneris ſancti interfectus.*

3 *Præmium quando habeat, ſi aliquis ex complicibus reuelans.*

4 *Pręmium promittens detegenti delictũ non tenetur, niſi illud probari poſſit.*

5 *Verba ſunt intelligenda cum effectu.*

6 *Denuncians delictum, ut impunitatem, & præmium conſequatur, quomodo propalare teneatur.*

1 IN hac quæſtione † negatiuè reſpondent Bart. in l.3.§.final.ff.ad Syllan.& Angel.in l.ſi tibi.num. 2. ff.de cond.ob turp.cauſ. & hanc eſſe communem opinionẽ teſtatur Iul.Clar.in prax.crimin.lib.5.§.fi.q. 27.num.5. & Iacob.Graſſ.conſil.6. de ſent. excom nu. 24. & eandem tenet Ioan.de Anan. Archid. Bonon.in c. qui cum fure.de furtis,nu
2 me.8.vbi refert, quod cum † in nocte veneris ſancti interfectus fuiſſet Hæbreus cum ſuis filijs, & quidam Formulus reus ſub ſpe pręmij quingentorum aureorum indicaſſet ſocios, & ſeipſum, fuit ipſe laqueo ſuſpenſus: hoc idem refert Iul.Clar.loc.cit.quod quidem limi
3 tandum eſſe puto † quando in ipſo edicto exprimeretur, quod etiam rei principales poſſint gaudere hoc beneficio,& præmio reuelando, vt puta ſi dicatur, & hæc facultas,nẽpe, conſequendi impunitatem, & præmium extendatur quoque, ad vnum, vel duos ex complicib. principalibus, modò principales ſint plures, quam vnus &c. ita ſentire videtur Io.Baptiſta Baiard. in addi. ad prax.Clari d.§.fin.q.27.vbi ex Bodino de repub.lib.1.cap. primo, refert exemplum Cæſaris Auguſti, qui Coracoræ in Hiſpania latronũ duci præmium, & veniam dari iuſſit,qui ob edictum, in quo præmiũ promittebatur deducenti illum ad Cæſarẽ, ſeipſum in iudicio ſponte præſentauit.

Addit quoque Iul.Clar. d.q.27.
4 nu.5.quod † denũtians ob tale edictum,vel monitoriũ,ad hoc,vt conſequi poſſit prẽmiũ ex edicto propoſitum,oportet,vt probet; ſic enĩ ex generali conſuetudine receptũ
5 eſſe teſtatur;quia† verba ſunt intelligenda cum effectu, vt habetur in l.1.ff.quod quiſq; iuris. c. relatum, vbi glo.de cleric.non reſiden.Petr. Rebuf.in trac.de verb.ſign. leg.89. col.6.in fi.Petrus Paulus Pariſ. cõſ. 40.num.15.vol.4. Camil.Gallin. in tract.de verb.ſign.lib.1.cap.9.Nau. comm.quarto,de regular.numero decimoquarto. Caputaque deciſ. 80. numero ſexto, parte 3. vt ſcilicet

licet non ſufficiat quid denũciaſſe, & detegiſſe, niſi etiam conuincat; in terminis Iacob. Graff. conſ. 4. nu. 20. de ſent. excom.

Vnde in huiuſmodi edictis exprimi
6 mi ſolet, quod † denuntians tale delictum impunitatem, & præmium, lucrabitur; modò illud ita patefaciat, vt de delinquentibus certis conſtando poſſit ſpecialiter de eodẽ delicto inquiri, & id, quod prætenditur conſequi, prout multoties in praxi vidi.

QVAESTIO VIII.

¶ An vigore propalationum factarum ſuper huiuſmodi monitorijs poſſit quis nominatim per iudicem eccleſiaſticum excommunicari, & quando.

SVMMARIVM.

1 *Iudex eccl. poteſt compellere laicum bonorum detentorem ad ea reſtituenda, & quomodo.*
2 *Stylus vniuerſalis in eccleſiaſt. procedendi contra laicos detentores uigore propalationum.*
3 *Iudex ſi non iudicat ſecundum ſtylum facit litem ſuam.*
4 *Denunciatio ui monitorij eſt ad inſtar euangelicæ.*
5 *Opinio Decij in c. nouit. de iud. nu. 31. confutatur.*
6 *Denunciatus non poteſt pœnitere, niſi rem reſtituat.*
7 *Excommunicari quis non debet, niſi præuia diligentia de exequendo realiter, vel perſonaliter &c.*
8 *Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de refor. non inſtructionem, ſed formam in monit. ſeruandam præſcribit.*
9 *Iuriſdictionem ſecularem eneruari non conuenit, & declaratur nume. 20. & ſequen.*
10 *Iudices eccl. errant ſine cauſæ cognitione vi propalationum excommunicando.*
11 *Principalis comparens in territorio monitorij offerens ſe paratum ſtare corã ſuo iudice, nec poſſidere rem cum peccato non poteſt excommunicari.*
12 *Diſpoſitio pœnalis non trahitur ad caſum, vbi non eſt dolus, vel culpa.*
13 *Tendente lite, ſi fuerit fulminatum monitorium generaliter ligat principalem non comparentem, vel propalantem.*
14 *Principalis quando nominatim excommunicari poſſit uigore propalationũ, & declaratur num. ſeqq.*
15 *Iudex eccleſiaſt. quando poſſit cognoſcere, an res ſit mihi reſtituenda.*
16 *Cenſura monitorij cur fulminetur.*
17 *Non reſpondens ad rem pro non reſpondente reputatur.*
18 *Nullo uero modo reſpõdens contumax dicitur.*
19 *Denunciatus ob monit. poteſt nominatim excommunicari, niſi reſtituat, ſi reuelationes contineant criminalitatem.*
20 *Excommunicatus ſi in excommunicatione per annum, vel per quatuor menſes permanſerit, quas pœnas incurrat.*
21 *Excommunicatus inſordeſcens per annum in quibus cenſuris ſuſpectus de hæreſi dicatur, & contra eum procedi poſſit, ex decl. Sac. Congreg.*
Iudex competens ſuper excommunicatione eſt tantum iudex eccleſiaſticus.

22 *Iudex*

21 *Iudex non debet de facili uenire ad excommunicationem in ſpecie, niſi in caſibus hic expreſſis.*
23 *In materia denunciationis, ſiue monitorialium proceditur de ſimilibus ad ſimilia.*
24 *Denunciatus, ſi denunciationem non timet, an præſumendum, quod nec excommunicationem nominatim timebit, uide nu. 28. & ſeq.*
25 *Excommunicatus in genere per monitorium quoad Deum eſt ita excommunicatus, ac ſi nominatim, non tamen quoad eccleſiam militantem.*
26 *Excommunicatus in ſpecie mortuo comparatur, & ſeruus diaboli dicitur, &c.*
27 *Excommunicatio ſeparat nos non ſolum a communione hominum, & ſacramentorum, ſed etiam a gratia, & cuſtodia Dei.*
28 *Nemo præſumitur uelle delinquere.*
29 *Præſumptio excluſiua delicti capi debet.*
30 *Excommunicatus in contumacia uigore propalationum quando audiēdus, & remittendus.*
31 *Aſſertioni alicuius ſtatur, niſi probetur contrarium.*
32 *Statutum ſi diſponat, quod ſtetur conſcientiæ alicuius, ſi cauſa eſt nimis præiudicialis, poteſt probari contrarium.*

POſſe culpabilem vigore propalationum ob monitoria factarum a Iudice Eccleſiaſtico nominatim excōmunicari, niſi reſtituat. colligitur ex Rot. Rom. deciſ. 383. in prin. par. 1. in nouiſſ. & in puncto tenet eruditiſſimus, & ornatiſſ. D. meus D. Marius Antonin. lib. j. var. reſol. vlt. reſol. caſ. fin. vbi hanc opinionem veriorem, magiſq; piam eſſe affirmat. Fundamenta ſunt primo, quia Iudex Eccleſiaſticus aditus † poteſt compellere laicum bonorum detentorem ad ea reſtituēda. Bal. in auth. ad hæc. col. 3. C. de vſur. quem ſequuntur Felyn. in ca. nouit, nu. 15. de iud. & in c. cum ſit. num. 16. de foro comp. Marant. de ord. iud. part. 4. verſ. ſeculare, & eccleſiaſticum. nu. 12. Abb. conſil. 60. num. 3. par. 2. Borgn. deciſ. 16. n. 25. p. 2. in prax. † crim. can. lib. 2. de denunc. euang. teſtatur D. Mar. Ant. d. caſ. vlt. qui ſtylus ſeruandus eſt ꝑ lege, imò ius facit. l. more. ff. de iuriſd. omn. iudic. vbi pulchrè Curt. iun. Felyn. in cap. ex parte. el 1. n. 15. de reſcript. D. Menoch. de præſum. lib. 2. præſumpt. 8. num. 14. & egregie declarat Cucch. in inſt. ma. lib. 1. titu. 8.

1

2

Quare infert Iaſ. in authen. iubemus. C. de iudi. & ſequitur Neuiz. in ſylua nupt. li. 3. verb. monitoriæ, nu. 32. quod † iudex debet iudicare ſm ſtylum, aliàs facit litem ſuam, imò ſi ſtylus ſit notorius, ſnīa in ɔ̄rium lata eſt nulla. Guidop. deciſ. 192. Rebuff. in prax. benef. verſ. opponi, quę poſſint nu. 44. Cucch. in inſt. loc. cit. nu. 32. Roch. de Curte in rubr. de conſuet. col. 3. & ſeq.

3

4 Tertiò, quia dicta † denunciatio monitorialium eſt ad inſtar euāgelicæ, in cuius locū ſucceſſit, licet finis ſit iudicialis. Abb. in cap. nouit, num. 32. & 55. declarat Rimi. iun. conſi. 357. nu. 41. & ſeqq. vol. 4. vbi inquit, quod denūciatio iudicialis tendit ad eundem effectum euāgelicæ, videlicet, vt denūciatus ad pęnitētiam reducatur, & reſtituat, vt di-

dicunt Inno. Abb. & omnes in d. c.
5 nouit. & † licet ſubiungat ibi Dec. nu. 31. & 32. quod in euāgelica ſimpliciter agitur ad pœnitentiam, in iudiciali verò ad reſtitutionem, attamen non aduertit, vt not. Rimin. loc. cit. quod in pœnitentia deducta in euangelica includitur reſti-
6 tuto rerum † quia non poteſt pœnitere, niſi res reſtituat. ca. peccatum. de reg. iur. & infra dicemus, & hæc opinio affirmatiua videtur præſertim tenenda, quando dicta denunciatio fuiſſet propoſita pro miſerabili perſona. Io. And. in c, ſignificantib. de offi. deleg. Abb. in d. cap. nouit. num. 52. D. Mari. Antonin. loco cit. & facit optimè Rimin. d. conſil. 357. nu. 33. & ſeq.

Negatiuam autem opinionem tuentur. Guidop. ſingu. 707. Franc. Marc. deciſ. 859. nu. 4. p. 2. & Theſa. for. eccleſ. par. 3. c. 38. nu. 22. & facit primò, quia hodie ex diſpoſitione Sac. Concil. Trid. ſeſſ. 25. ca. 3. de re-
7 for. † non debet quis excommunicari, niſi præuia diligentia de exequendo realiter, vel perſonaliter ſeruata forma eiuſdem Conci. d. c. 3. §. in cauſis vero. (quod certe procedit in cauſis ad forum eccleſiaſticū pertinentibus, vt ibidem in cauſis ciuilib. ad forū eccleſiaſticū &c. Et ſic intelligendus eſt Ant. a Sola ad antiq. decret. Sabaud. titu. de tribun. compet. adit. gl. 1. nu. 7.)

Et ideo in cauſis ſpectantib. ad forum ſeculare non poteſt quiſpiā vigore litterarum monitorialium nominatim excōicari; ſed pars actrix iudicem ſecularem cum propalationibus adire debet, qui, put iuris fuerit, ad executionem realē, vel perſonalē procedat, & non illis omiſſis procedere ab excōmunicationis ſententiam, ad quam non niſi in ſubſidium deueniri poteſt, vt in eodem c. 3. §. quod ſi executio.

Nec dicendum videtur Conc.
8 † Trid. ibi inſtructionem, non autē formam tradere, qa, vt expreſsè inquit Ioan. Gutier. lib. j. can. qq. c. 11. nu. 1. in fi. & confirmat Steph. Quaranta in ſum. bullar. verb. excōmunicatio ad fi. reuel. in prin. & Sebaſ. Medic. in ſum. pecc. tract. de excō. q. 50. ibi Conc. Trid. ſalutiferam in his monitorijs formam ſeruandam præſcripſit, quod ſatis apertè approbant Theſ. for. eccl. d. numer. 22. & Sair. de cenſur. lib. 1. c. 9. nu. 33.

Secūdò facit pro negatiua, quia omnes cauſæ per hāc viam poſſent deferri ad forum eccleſiaſticum, &
9 ſic vt plurimum † iuriſdictio ſecularis eneruaretur, forumque ſeculare euacuaretur, quod eſſet inconueniens. Io. And. in ca. nouit. nu. 28. de iud. & animaduertit Bar. in conſtit. ad reprimendum. in verſ. denūciationem. nu. 9. Neuiz. loc. cit. nu. 51. Theſ. for. eccl. d. c. 38. nume. 20. Vnde errant ſecundum Guidop.
10 ſing. 708. iudices † eccleſiaſtici, qui faciunt citare perſonaliter principalem ad allegandum, quare non debeat excommunicari, ac etiam qui ſtatim viſis propalationib. aliorum abſque cauſæ cognitione excommunicant nominatim, qa hæc nullo modo facere iure poſſunt, ab executione enim non eſt inchoandum. l. 1. C. de execut. rei iud.

In hac tñ controuerſia ſic mihi diſtinguendum videtur: quando
11 enim † ipſe monitus compareret in ter-

termino monitorialium, offerẽs ſe paratum ſtare iuri, coram ſuo competenti iudice, coram quo petit ſe remitti, petatque deſiſti a monitorialibus, quia poſſidet rem iuſto titulo, & non cum peccato, iuxta tradita pro praxi ſup. q. 2. ſect. 2. tunc iudex eccleſiaſticus non poterit talẽ comparentem excommunicare ẽt in genere, vt ex Innoc. Io. And. Anton. de Butr. & Abb. in c. nouit. de iudi. num. 53. & Maſchar. de proba. concl. 505. a nu. 7. volu. 1. in præced. q. 1. probatum fuit, & pro indubitato tenet Ro. Rom. in nouiſſ. part. 1.
12 deciſ. 383. num. 4. quia † diſpoſitio pœnalis quantumuis generalis non trahitur ad caſum, vbi non eſt dolus, vel culpa. l. ſi ſeruum. §. non dixit. ff. de acqui. hæred. cum aliis per Craue. conſi. 31. nume. 24. Prob. in c. 5. de conſti. in 6. nu. 6. Neuiz. vbi ſupra num. 51.

Quod extendi debet ẽt ſi pẽdente lite, puta ꝙ Titium coram iudice laico, & pro habendis probationib. obtenta fuerint generalia monitoria, quorum cauſa Titius nõ com-
13 paruit, neque propalauit, q̃a † tunc licet ſecundum Tolet. lib. 5. ca. 27. nu. 10. huiuſmodi generali excommunicatione ligetur; non tamen peti poteſt cõtra eum veniri ad excommunicationẽ in ſpecie. ita Neuiz. vbi ſupra n. 60. quem ſequitur Io. Gutierr. d. ca. 11. nu. 88. quia vbi ceptum eſt iudicium, ibi finiri debet. l. vbi ceptum. ff. de iudi. & facit Gabr. tit. de iudic. concl. 1. & continentia cauſæ diuidi non debet. vt in l. nulli. C. de iudic. quod quidem intellige iuxta declarata ſuperius, ſect. 3. q. 12.

14 Vbi verò lectis † in eccleſia monitorialibus, & ſic poſt earũ executorem receptis reuelationibus aduerſarius non comparuit, nec reſtituit bona, & ex propalationib. culpabilis probetur, ex illiſque plenè conſtet eum eſſe in peccato non reſtituendo, vel non reuelando, tunc non ſolum debet a iudice eccleſiaſtico declarari excommunicatus ob contumaciam, & inobedientiã, præſertim vbi tali denunciato fuit ſpecialiter intimatum monitoriũ, vt frequenter fieri ſolet; ſed etiam cogi, præmiſſa cauſæ cognitione neceſſaria, ad purgandam ſuam conſcientiam per reſtitutionem rerum indebitè occupatarum, nec debet vllo modo pro rei reſtitutione remitti ad iudicem laicum, ita in puncto tradit Io. Gutier. d. c. 11. nu. 86. & colligitur ex Neuiz. loc. cit. nu. 59. & tenet Rodriq. in ſum. d. par. 1. ca. 79. nu. 14. & Rot. Ro. par. 1. in nouiſſ. deciſ. 383. & in his & fortioribus terminis probat, & concludit Rim. iun. conſi. 357. volum. 4. per tot. & præſertim in fin. & Prax. Archiepiſ.
15 Neap. c. 1. no. 16. vbi inquit, † quod poteſt curia eccleſiaſtica repetitis prius teſtibus cum iuramento ipſum citare ad dicendam cauſam, quare non debeat declarari incidiſſe in excommunicationem latam in genere, & ſi non allegat aliquid releuans, poteſt declarari excommunicatus, & fieri præceptum, vt exeat a peccato, idq; de iure procedit per c. nouit. de iudi. cum ibi annot. Additque, ꝙ licet in dicta curia Neapol. nõ ſit in vſu procedere ad declarationẽ excommunicationis, eſſet tamẽ id ſeruandum in di-

cto

cto caſu, præſertim quando in foro exteriori non competeret actio.

Tum quia iudex eccleſiaſticus poteſt, & debet in hoc caſu cognoſcere, an res ſit mihi reſtituenda, tũ quia connexum eſt peccato, & de connexis idem eſt iudicium, vt per ca. tranſlato. de conſt. tum quia acceſſorium ſequitur naturam principalis. vulg. iu. Item quia iudex prę paratorij eſt iudex præparati ſecundum Iaſ. in l. quoties. nume. 3. C. de iudic. Dec. in rub. de iudi. tum quia iudex eccleſiaſticus debet durante contumacia pęnam excõicationis certam comminatam imponere, & executioni demandare, nec viã monitorialium p̃termittere. Rim. iun. d. conſ. 357. nu. 16. & 22.

16 Item quia † talis cenſura fulminatur, vt exeat de peccato, & pęniteat ſed pęnitentia ſine reſtitutione (cũ ipſa fieri poteſt) eſt infructuoſa, vt tenent Fel. in c. ex tenore, in princ. nume. 18. de reſcript. Laurent. Rodulph. in tract. de vſur. par. 2. q. 125. nu. 8. Rimin. d. conſi. numer. 42. vbi declarat: Non enim dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatũ, iuxta reg. vulg. peccatum. de reg. iu. in 6. & ſic procedunt adducta pro prima opinione.

Extenditur autem dicta concluſio, primò, etiamſi talis culpabilis

17 compareat in hoc caſu, † & minus ad rem, ſed ineptè reſpondeat, vt ſi partim fateatur, partim non, puta ſi negat maiorem partem rerum ab alijs propalatum, & quibuſdam tãtum partitis, & capitib. liſtæ, & propalationum contra eum factarum, quaſi negligendo, reſpondeat, ut exemplificat Rimi. d. conſ. 357. nu. 17. vol. 4. quia pro non reſpondente, vel comparente debet reputari. l. de ętate, §. quod autẽ. ff. de interd. act. vbi habetur, vt refert Rimin. d. num. 17. quod omnino non reſpõdiſſe videtur, qui ad interrogata nõ

18 reſpondit, reſpectu † verò rerum, de quibus nullo modo reſpondit, dicit ibi tex. quod ↄtumax eſt; contumacia autem pœnam hanc ferre debet, vt in ſolidum conueniatr, quemadmodum ſi negaſſet, quia iudicem contemnere videtur, & in his terminis expreſsè tenet Rimi. iun. loc. cit. nu. 18. & num. 20. addit, quod ſi in hoc caſu oporteret nouum iudicium ordinarium inſtitui contra eum miſſo iudicio monitorialium, malitiæ ſuæ commodum reportaret, quod eſſet abſurdum; ſicut quod quis ex delicto illud cõſequatur. ca. qui beneficiũ. de præb. in 6. l. ſiue hæreditaria. in fi. ff. de ne-

19 go. geſt. Secundò extenditur, † q̃n reuelationes continent criminalitatem, quas non poteſt epiſcopus tradere iudici laico; tunc enim cogi poteſt culpabilis per excommunicationem, vt exeat a peccato reſtituendo, quod fieri etiam poteſt, ſi compareat, & dicat ſe paratũ ſtare iuri coram ſuo iudice laico, cum non poſſit aliter in hoc caſu prouideri, vt notat Prax. Archiep. Neap. cap. 1. not. 6. & latè diximus ſupra ſect. 1. q. 10.

20 Imo ſi talis excõicatus † indurato animo in excommunicatione permãſerit per annum pęnas de inſordeſcentib. incurrit, vt in Conc. Tri. ſeſſ. 25. c. 3. in fin. de reform. nempe contra eum tanquam de hæreſi ſuſpectum procedi poteſt, ita colligitur

gitur ex Rot.Rom.par.1. in nouiſs. deciſ.383.in princ. & num 3. Petr. Ferrar. in prax.Pap. in forma reſpõ. rei conu.in gloſ.tanquam.nu.9.vbi Theod.Meda in addit.lit.A,quo in caſu quomodo in praxi ſit contra talem ſuſpectum procedendũ, pulchrè tradit D.Menoch.de arbr.caſ. 416.nu.62.& vbi per quatuor menſes,vel annum inſorduerit,non poteſt abſolui per generalem conceſſionem abſoluendi a cẽſuris eccleſiaſticis in litteris apoſtolicis apponi ſolitam;per regu. mirabilẽ Cancellariæ de inſordeſcentib.vt notat Nau.tract.de iudęis,not.1.in fi.glo. num.21.Aduertant tamen iudices eccleſiaſtici, quod ſacra congreg. Card.ſupra Conc.declarauit,& ordinauit, vt patet ex litteris Illuſtriſ. Card. Arrigoni Vicario Generali Epiſcopi Placentiæ directis anno 1606.die 30.Septembris,ſub nomine S. Officij Inquiſitionis non eſſe procedendum contra aliquem ob inſordeſcentiam,eo quia nõ paruit executioni, & cenſuris Rotæ Romanę,& ſimilium; ſed tantũ ſuper inſordeſcentiam proueniẽtem ex inobedientia excommunicationis, & cenſurarum impoſitarum ab ipſo S.Inquiſitionis officio: ita ex generali,& recepta conſuetudine Sacroſanctæ Eccleſiæ ſeruari tradit ex Direct.Inquiſ.Graff.par.1.deciſ. lib.4.cap.14. nu.4.

Non obſtant modo adducta pro negatiua opin. in hoc caſu, vt ſatis apertè patet ex ipſa Conc. Trid. diſpoſitione, vt ſuperius declarauimus. Nec illud, quod per hanc viã poſſet euacuari forum ſeculare, tũ quia hoc remedium non admittitur indiſtinctè, ſed ſolum in certis caſibus,& his ſimilibus, de quibus infra numer. 22. tum quia cum hic agatur de excommunicatione in genere fulminata, & deinde de excommunicatione in ſpecie iuſta de cauſa infligenda, non videtur agi de euacuando foro ſeculari, cũ

21 † ſuper excommunicatione ſit iudex competens tantum iudex eccleſiaſticus. Abba.in d.capit.nouit. num.48.& in cap.tuam. de ord.cognit.Bar.in l.quoties. C.de iudic.& Mari.Antonin.d.caſ.vlt.in fin. vide Ancha.in reg. ea quæ. verſ. octauo quæro,de reg.iur.in 6.vbi latiſſimè probat per hanc viam non eneruari forum ſeculare.

Indifferenter verò declarantur excommunicati laici occupatores bonorum eccleſię,iuxta Conc.Tr. c.ſi quem clericorum.ſeſſ.22.de reform.etiam quod laici negent rem eſſe eccleſia,iuxta ca. ſi clericus laicum.de for.comp.qui textus procedit, quando laicus cõuenitur actione reali ad relaxandum,vel reſtituẽdum rem; non quando tractatur, an ſit excommunicatus nec ne, licet in conſequentiam veniat reſtitutio bonorum, vt notat Prax. Archiep. Neapol. cap. 1. not.16. circa fin. & latè declarat D. Mar.Antonin.lib.1.reſol. reſol.30. & reſol.38. per tot.& reſol.71.num.10.& reſol. 98.nu.j.tom.j.

Nec obſtat, volunt Io.And. & alij in d.cap.nouit. & poſt eos Ioan. Neuiz.loc.cit.num.41.nempe iudi

22 cem † eccleſiaſticũ ad hanc denunciationẽ, ſiue particularem excommunicationem ita de facili moueri non dẽ, ſed ſolum in certis caſibus

bus ibi enumeratis, in quib. iudex eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de cauſis laicorum, aliàs ſecūdum eos enetuaretur funditus iuriſdictio ſæcularis. Quia reſpondetur, verum eſſe non paſſim deueniendum fore ad excommuuicationē in ſpecie iuxta decretum ſacri Concil. Trid.ſeſſ. 25. cap. 3. de refor. ſed ſolum, quando peccatum purgari nequit per viam actionis, vel alterius remedij de iure introducti: & etiam ratione denegatæ iuſtitiæ in quibuſdam caſibus, in quibus agitur de ſpeciali intereſſe denunciantis, cui non competit actio ſaltem facilè cōtra ſuos ſuperiores, vt poſt Abb. Bal. Salic. & Dec. nume. 30. in d. capit. nouit. probat, & concludit Rimin. iun. conſi. 357. nume. 32. & ſeqq. vol. 4.

23 Et in † hac materia proceditur de ſimilibus caſibus ad ſimilia, prout expreſſe tenet Abba. in d. ca. nouit. num. 52. vbi enumeratis quibuſdā caſibus concludit, quod in eis, & ſimilibus reducibilibus ad illos locū habet denunciatio, ita etiam refert & probat Rimin. iun. d. conſil. 357. nume. 35. vbi affert exemplum de 14. cauſis exhęredationis, quib. alię ſimiles addi poſſunt, & habebit locum pœna exhæredationis. vide ſupra ſect. 1. q. 10.

Nec obſtant adducta per Felin. in d. c. nouit. col. pen. de iudic, quod
24 in hoc caſu, cum † talis denūciatus non timuerit propalationem, & denuntiationem ab alijs factam, ſed fuerit incorrigibilis, veriſimiliter pręſumendum eſt, quod etiam nō timebit excommunicationem in ſpecie, & ꝓpterea iudex eccleſiaſticus ab ea deſiſtere dēt. Quia reſpōdeo cum Rim. iun. d. conſ. 357. nū.
25 24. & ſeqq. quod licet † excommunicatus in genere per monitoriū quoad Deū, & ſic quoad eccleſiā triumphantem, ita dicatur excommunicatus, ſicut in ſpecie, & nominatim excommunicatus, gloſſ. notab. in capit. a nobis. el 1. de ſent. excom. gloſſ. in c. 2. de offi. ord. Franc. Marc. deciſ. 859. nu. 1. p. 2. vnde talis excommunicatus generaliter faciens ſe ordinari fit irregularis, etiā ignorās, ſi adminiſtrauerit. Simon Maiol. de irregul. lib. 4. ca. 34. tamē quoad eccleſiam militantem parum, aut nihil operatur, nec cenſetur excommunicatus, ſecundum glo. in d. c. 2. de off. ordin. & glo. fin. in c. quodcunque. 24. q. 1. Abb. in c. dilectis. col. 5. de appel. Neuiz. loc. cit. nume. 35. Franc. Marc. d. deciſ.
26 859. num. 1. & ſeq. At † excommunicatus in ſpecie, & denunciatus, præter quod euitatur ab omnibus, iuxta extrauag. ad euitanda ſcandala, mortuo comparatur. Crotus in l. ſi conſtante. col. 3. ff. ſol. mat. & ſeruus diaboli, eiuſque membrum dr̄, extra eccleſiam deiectus. Frā. Mar. deciſ. 818. par. 2. nume. 5. poſt glo. 2. in l. Pędius. ff. de recept. arb. & diabolus vtitur eo, ſicut ruſticus aſino ſuo, & habet maiorem poteſtatem in eo, quam in pecore. Iaſ. in l. Gallus. §. & quid ſi tantū. lec. 2. col. 2. ff. de libe. & poſthum. & ſequitur Neuiz. vbi ſupra n. 4. vide Simon. Maiol. de Irreg. lib. 3. c. 21.

27 Vnde † non ſolum ſeparatā a communione hominum, & ſacramētorum; ſed etiam a cuſtodia, & quodā modo a regno Dei, dum eccleſiaſti-

cis

cis ſubſidijs, quæ Dei amicis impē-
duntur, & quibus ad regnum tēdi-
tur, priuatur, vt ex D.Tho.in addit.
3.p.q.21.ar.3. tradit Sair.de cenſur.
lib.1.c.9.num.2.Paul.Fuſc.de viſit.
lib.1.c.29.ſub nu.1. iuncto Inno. in
c.ſi quis presbyterorū, & ibi Abb.
not.3.de reb.eccl.non alien. Natta
conſ.580.nu.20.vol.1. Franc.Marc.
deciſ.881.aliàs 884. par.2. vbi num.
6. inquit excommunicato ſubue-
niendum nō eſſe, niſi fame periret.
gloſ.in cap.paſtoralis.circa ſi.de ap-
pell.Alex.Moneta tract. de diſtrib.
quotid.part.2.q.15.nu.28.& magis
excommunicati ſunt vitandi, quā
Iudei, & Saraceni.gl.ſuper Matth.
capit.18.& vide ſupra ſect.1.q.19.a
nu.9. vbi plures excommunicatio-
nis effectus notauimus.

Quæ cum ita ſint, aſſerendum
non eſt, quòd licet denunciatus
ſpreuerit denunciationem, & ſic
excōmunicationē in genere, quæ
quoad forum exterius vr parui mo
mēti, velit, & debeat ſpernere ſpe-
cialem contra eum expreſſo nomi
ne fulminatam longè grauiorem,
& deteriorem, prout ſupra proba-
28 uimus † nemo enim præſumit vel-
le delinquere.c.2.de reg.iur. in 6.l.
merito. ff.pro ſocio, Decius conſil.
167.poſt prin. Pariſ.cōſ.77. in prin.
vol.3.Senat.Pedem.deciſ.42.nu.7.
Nau.conſil.30.de ſent.excomm.&
29 conſi.14.n.3.de cenſib.& † ſemper
capienda eſt præſumptio excluſiua
delicti.Crot.conſi.141.n.7. Anton.
Gabr.in titul.de crimin. concl.2.in
princ.Roland.a Val.conſi.58. nu.8.
vol.4. quos citat, & ſequitur Rimi-
nal.iun.conſi.357.nume.30.& ſeq.
volum.4.

Pet.Ant.Lazario Papien.

Verum quidem eſt, ſecundum
Io.Gutierr.d.c.11.n.87.& Rodriq.
in ſum.in capit.79.par.1.nume.14.
30 quòd ſi ipſe † excommunicatus in
contumacia compareat coram iu-
dice eccleſiaſtico, humiliter petēs
abſolutionem ab excōmunicatio-
ne ſolutis expenſis (cōtumax enim
nemo auditur, etiam coram iudice
delegato, niſi refectis expenſis, Be-
ret.conſi.59.nu.1.) allegans ſe para-
tum eſſe iuri ſtare coram ſuo iudi-
ce competenti, vt doceat ſe eſſe le-
gitimum poſſeſſorem; ſicq; petat
deſiſti ab vlteriori proceſſu moni-
torialium; tunc audiēdus eſt, & re-
mittendus; Quod ſanè intelligen-
31 dum eſt, dummodo † contra eum
minimè conſtet, nec probetur, vel
præſumatur contrarium, iuxta ad-
ducta ſupra in hac ſect. q.1.a nu.5.
& ſeqq. ex aliorum propalationib.
prius factis; quia tunc propriæ aſſer
tioni etiam cum iuramento non
ſtatur; & conſequenter non eſt re-
mittendus, vt per Inno. & Io.And.
in ca.quia propter. §.illud.de elect.
concludit Riminal. iun. conſ. 357.
nu.45.& ſeq. vbi ex Iaſ. adducit gl.
in clem.1.de iurepatr. quam Albe-
ric.reputat ſingularem in l.1.col.1.
C.de reb. credit. dicentem, quòd
32 † ſi ſtatutum diſponat, quòd ſtetur
conſcientiæ alicuius, ſi cauſa eſt ni-
mis præiudicialis, poteſt probari
contrarium, & in ſpecie Abb. in c.
nouit... inquit, quòd etiam facta
comparitione, nihilominus denun
ciatur excōmunicatus, ſi eius pec-
catum eſt notorium, vt not. etiam
Riminal. d.conſil.357.nu.47.& ſic
intelligi debet Neuiz. vbi ſupra n.
51.& ſeq. & n.59. quo loci videtur

prima facie ſibi ipſi contrarius; & & pro hac limitat. optimè faciunt tradita per Quintil. Mandoſ. in tractа. de monit. ſiue litter. executor. quæſ. 33. per tot.

QVAESTIO IX.

An reuelata, ſiue teſtificata vigore monitorij repeti debeant cum interrogatorijs coram ordinario, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Reuelata vi monitorij cur non valeant, niſi per teſtes repetantur cum interrogatorijs coram iudice ordin.*
2 *Atteſtationes facta parte non vocata non probant.*
3 *Teſtium depoſitio ſuper monitorijs nihil præſtat, ſi in foro ſeculari reputantur relatiuè ad ipſas propalationes.*
4 *Quando valeat talis depoſitio ad eas propalationes relatiuè facta.*
5 *Io. Gutierr. lib. 1 can. qq. cap. 11. nu. 94. declaratur.*
6 *Teſtimonium propalantis, etiamſi abſq; iuramento fiat, cur inclinet iudicem ad ita ſentiendum.*
7 *Teſtes ſecretò ſuam depoſitionem facere debent, aliàs puniuntur.*
8 *Atteſtationes receptæ ab vno iudice ad alium cur ſigillatæ mitti debeat.*
9 *Praxis communis producendi in teſtes hos, qui virtute monitorialium reuelarunt.*
10 *Teſtificata non licet ante publicationē dicere.*
11 *Propalatio parti non notificanda ob timorem ſubornationis.*
12 *Statutum Auenionenſe ſuper reuelationibus monitorium refertur, & declaratur.*
13 *Praxis communis producendi in teſtes propalantes vi monit. cur non reprobanda ſubornationis timore.*
14 *Teſtes monitorialium cur non præſumātur permitti ſubornari.*
15 *Propalationes fieri poſſunt cum iuramento, ſi id præcipiatur in monitorijs.*

1 Reuelata † virtute monitorij, niſi per teſtes repetātur cum interrogatorijs, & exactis examinationibus coram ordinario iudice nihil præſtant; tum quia in foro eccleſiaſtico communiter reperiunт examinati propalantes ſine figura iudicij, nec ibi præceſſit iuramentum, & diligens examinatio, vt tradunt poſt Bertran. conſi. 112. volu. 6. & Neuiz. lib. 3. ſyluæ nup. nu. 61. Felyn. in c. conſtitutus. num. 16. de reſcrip. D. Menoc. de arb. lib. 2. caſ. 109. nu. 1. & D. Io. Baptiſta Coſta in tract. de fact. ſcient. cent. 2. diſt. 55.
2 nu. 11. & 12. tom. 1. tum quia † dictæ atteſtationes fiunt parte non vocata, propterea nō probant, nec fidem faciunt l. ſi quando & auth. ibi poſita, vbi glo. & alij. C. de teſtibus. Surd. conſi. 129. num. 33. vol. 1. & latè declarat Paul. Fuſc. ſing. 32. lit. T. Franc. Marc. deciſ. 803. in fi. par. 2. Hortenſ. Caualc. tract. de teſtib. par. 3. num. 204. in add. marginali.

3 Quare concludit D. Coſta lo. ci. quòd nec † dictorum teſtium depoſitio valeat, dum in foro ſeculari, & coram iudice ordinario repeti contingit, ſi teſtes referant ſe ad ipſas propalationes. ita Oſaſch. deci. 128. nu-

nume. 13. quem refert, & ſequitur
Hortenſ. Caualc. in tract. de teſtib.
d. par. 3. num. 204. in addit. marg. &
tenet prax. Archiep. Neapol. cap. j.
not. 15. in princ. & facit Ioan. Petr.
Ferrar. in prax. Papien. in forma in-
terrog. fiend. cum reo in gl. interro
getis. a num. 1. vbi Theod. Meda in
addit. lit. A. Neuiz. loco ſępè allega
to num. 62. vbi tenet, quòd, ſi aliàs
fiat, erunt ſuſpecti.

Hoc tamē procedere credo, vbi
teſtis, qui monitorialium vigore
depoſuit, in ſecunda interrogatio-
ne ſimpliciter ad eas propalatio-
nes ſe refert reſpōdendo dico, pro-
4 ut dixi &c. ſecus † verò, vbi huiuſ-
modi teſtis ſecundo loco in forma
iudicij repetendus petat ſibi pri-
mas ſuas atteſtationes legi pro me-
liori informatione, & atteſtata re-
petit addendo, confirmando, vel
declarādo, vt in terminis tradit D.
Preſes Menoch. de arb. iudic. lib. 2.
caſu 109. nu. 2. & nu. 11. poſt Boer.
deciſ. 108. num. 9. in prin. vbi ſic in-
quit, Barto. loc. cit. dat vnum conſi
lium videlicet, quòd teſtis petat
primam ſuam teſtificationem ſibi
prius exhiberi, vt dicenda veritate
poſſit informari. cuius Barto. dictū
probat, & latè declarat, & iſta intel-
ligi debēt adducta per Hier. Laur.
in deciſ. Rotæ Auenion. deciſ. 91.
5 nu. 5. & ſic † videtur voluiſſe infer-
re, quamuis non ſatis benè ſe expli-
cuerit Io. Gutier. lib. 1. can. qq. c. 11.
num. 94. & ita Papiæ communiter
ſeruari in praxi in teſtiū repetitio-
ne mihi teſtatus eſt D. Io. Baptiſta
Magonius Papienſ. cauſidicus in
theoria, & praxi multum verſatus,
vt patet ex eius opib. in lucē editis.

Addit etiam D. Menoc. d. tract.
de arb. iud. lib. j. q. 26. num. 6. & ſeq.
poſt Curr. iun. conſi. 106. num. 8. &
6 Craue. conſi. 198. in fi. ꝙ licet † pro-
palationes illæ ſine iuramento fiāt,
& extra acta, vt ſupra diximus; ta-
men teſtimonium illius, qui in exe
cutione monitorialium propala-
uit, poſſe, & debere multum incli-
nare iudicis animum ad ita ſentien
dnm, & credendnm, ac inducere
præſumptionem, præcipuè alijs cō-
currentibus coniecturis, quia cum
tunc deponat ex ſincero conſcien-
tiæ affectu, eius fides non parum
augetur. Alba conſi. 209. nu. 31. &
talis præſumitur vir rectæ conſciē-
tiæ, & fidei, cum ex vi litterarū hu-
iuſmodi, & excommunicationis ti-
more propalauerit, ſeu teſtimoniū
dixerit; idcirco etiam non præſu-
mitur aliquid dixiſſe in præiudiciū
animæ ſuæ, ſed verum depoſuiſſe.
Surd. conſ. 129. nu. 8. volu. 1.

Hoc quoque venit annotandū,
7 quòd † teſtes ſecretò ſuam depoſi-
tionem facere debent, nec atteſta-
tiones partibus ſunt pandendæ an-
te publicationem. l. nullum. C. de
teſtib. Lanfranc. in c. quoniam con
tra. col. 2. de prob. Ant. Sola ad nou.
conſt. Sabaud. tit. de examin. glo. 5.
nu. j. & ſi eorum atteſtationes ante
publicationem propalauerint, pu-
niuntur iudicis arbitrio. l. qui falſò.
ff. de teſtib. Iſern. in c. 1. quib. mod.
feud. amitt. & ideo † quando tranſ- 8
mittuntur atteſtationes receptæ
ab vno iudice ad alium, tranſmitti
debet ſigillatæ, vt ſecretæ ſint. cap.
præſentium de teſtib. in 6. Decian.
tract. crimin. libro 7. tom. 2. cap. 17.
numero 15.

Vnde Rota Auenionis deciſ.136. reprobare videtur praxim communem, quæ Auenioni etiã olim ſeruabatur, vt tradit Hier. Laurent. in
9 d.deciſ. nempe, quòd † publicatis litteris monitorialibus, notario curiæ Epiſcopalis in ciuitate, in oppidis autem alicui notario ab Ordinario deputato cum præſentia Parochi, fiat reuelatio in ſcriptis, cuius notitiam poſtea conſequitur is, qui monitoriales impetrauit, &, ſi ei placet, in authẽtica forma obtinet propalationes illorum reuelantium, qui eius vtilitati magis fauent, & eos producit in teſtes, & quaſi obligatos cogit ad teſtificandum, qui, prout ſupra dictũ eſt, referunt ſe ad reuelata. Cuius reproba-
10 tionis ratio eſt, quia † non licet ante publicationem diſcere teſtificata, & videre atteſtationes. ca.fraternitatis.de teſtib. D. Io. Baptiſta Coſta trac.de fact.ſc.& ignor. cent. 2.diſt.55.nu.9. tom.1. quocirca ſolent teſtes ſecretè deponere, vt inquit gloſ.in l.ſi quando; C. de teſtibus, & ibi Bar.num.9. & in l.ſolam. nu.11.eod.ti. c.nihilominus.3.q.9. Crau.conſil.134 num.48. incip. de his. Neuiz.in ſylua nup.in verb.monitoriæ nu.61. Iaſ.in l.legata inutili
11 ter.ff.de leg.1. & quia † multę ſubornationes, & falſa teſtimonia in hoc oriri poſſunt. Auth.quia verò de teſtib.d.c.fraternitatis.de teſtib. cap.fin.eod.titu.lib.6. Bart.in l.eos, ff.de falſ. Paul.de Caſtr. conſi. 168. num.2.lib.1. Alex.conſi.84.num.5. lib.4.facit Boer. deciſ.108. per totã D.Coſta loc.cit.
12 Quamobrem Auenioni † per ſtatutũ cauetur lib.2. ti.33. quòd omnes aliquid ſcientes de cõtentis in monitorio teneantur reuelare ei, dictum monitorium obtinuit, ſe de contentis in eodem tale quid ſcire, offerentes ſe paratos teſtificari coram iudice; quando eos ad teſtificãdum vocabit; quo facto ſint ab eodem monitorio exempti; ita refert Hieron.Laur. d.deciſ.136.in prin. vbi dicit illud ſtatutum declaratum fuiſſe per Rotam Auenion. vt huiuſmodi ſcientes non teneantur facti narrationem ſcriptis, aut verbis exprimere, ſed ſufficere, ſi dicant iudici, vel parti. Scio aliquid de contentis in tuo monitorio, & quando ero vocatus a iudice, offero me paratum teſtificari. Et tunc etiam ſi, ſit ille exemptus, vbi vocabitur, veritatẽ dicere tenebitur. Simile decretũ habetur in nouis cõſti.& ord. Sabaud. quod refert Ant. Sola in comm.ibi lib.3. tit.6. de tribun.compet.glo.4.nu.1. nempe, ꝙ prætextu monitorialiũ teſtes propalantes vlterius teſtificari non deberent, vt prius fieri conſueuerat, ſed tantũ ſe exhibere, ac proteſtari ſe paratos deponere id omne, qđ ſciuerint de ꝯtentis in monitorio. Qui quidem ſtylus etſi contemnẽdus non videatur, cũ tutior, & breuior appareat, licet aliquantulum notario, ſiue cancellario curiæ Epiſcopalis ſit præiudicialis. Tamen, vt teſtatur Anton. Sola loc.cit. contrarium magis frequenter ſeruatur etiam in ditione Pedemontana, vt in actu propalationis deponant ea, quæ ſciunt. Et pro commu
13 ni † & vbique fere recepta praxi faciũt optimè adducta per Iacob. Mãdel.de Alba conſ.15.poſt num.6.& ſeq.

ſeq.volu.1.vbi inquit, ſi obijciatur, quòd poſt dictorum teſtium depoſitionem erit notum eorũ nomen; & ita poterunt ſubornari, antequã rurſus deponant in iudicio parte citata, Reſpondeo, quòd partmodo poſſunt ſubornari, ſi eorum propalationes ſumuntur poſt litem cęptam.cum etiam eo caſu ſint poſtea repetendi teſtes parte citata, & poſſent ſubornari poſt eorũ propalationem, antequam ſint repetiti, & idem in effectu eſt in vtroque caſu, quod ſequi etiam poteſt, etſi ante teſtificationem tantum nomen teſtium ſit parti notum, iuxta dicti ſtatuti Auenionen. diſpoſitionem.

14 Nec vllo modo † veriſimile eſt, quòd dicti teſtes permittãt ſe ſubornari, poſtquam ſemel depoſuerint, tum quia detegerent euidenter ſe varios, tum quia hoc non prę ſumitur, cum ex ſincero conſcientiæ affectu iam depoſuerint, vt tradit Vinc. Annibald. in addit. dicti conſi. Albæ lit. A, & diximus ſupra num.6. Et id tanto minus eſt veriſi

15 mile † ſi in propalationibus depónant cum iuramẽto, quod fieri poteſt, dummodo id præcipiatur in monitorijs, vt cum Neuiz. tradit Alba doc.cit.in fi.tunc enim eſſent periuri, ſi variarẽt; propterea nullatenus id eſt credendum.

QVAESTIO X.

Qualiter ſit procedendum ad excommunicationem, & denunciationem contra aliquem culpabilem vigore propalationum, & contumacem: & quid, ſi talis culpabilis illo interim moriatur, an poſſit ſic excommunicari.

SVMMARIVM.

1 *Praxis communis procedendi ad excõmunicationem contra aliquem culpabilem vigore propalationum.*

2 *Libellus in tali caſu quomodo formandus.*

3 *Praxis vtilior, & facilior procedendi contra culpabilem vi propalationum.*

4 *Pœnitere quem non poteſt, niſi reſtituat.*

5 *Ordinarius quando ex officio debeat denunciare excommunicatum nominatim talem culpabilem.*

6 *Monitoria, vt vim habeant, quib. indigeant probationibus.*

7 *Mortuus an poſſit excommunicari, eſt ſatis controuerſum.*

8 *Tres doctiſſimi authores moderni tenẽt mortuos non poſſe excommunicari.*

9 *Excommunicatus, niſi infra certum tempus aliquid faciat, ſi intra illud moriatur, excommunicationem an incurrat.*

10 *Mandans percuti clericum, ſi ante executionem moriatur mandans, ſecuta percuſſione, an ligetur cenſura.*

11 *Sacerdoti qui dedit venenum, quod eius mortem non operetur vſque ad certum diem, ſi is, qui dedit moriatur ante illud tempus, an ſit excommunicatus.*

12 *Homo iam mortuus incapax eſt cenſuræ.*

13 *Crimina morte extinguuntur.*

14 *Delinquens etiam non excommunicatus quando poſſit priuari ſepultura, & ſuffragijs.*

15 *Mortuum excommunicari poſſe, quo*

ſenſu ſit intelligendum.

16 *Mortuus excommunicatus quomodo abſolui dicatur ab excommunicatione.*

1 BOna, & communis praxis procedendi ad excommunicationem ſpecialem cõtra aliquem culpabilem qui vigore monitorialiũ neq; propallauit, neq; res ab alijs propalatas reſtituit, ſed vtrumque facere neglexit, ſecundum doctores, & præcipuè apoſtilatorem ad Fely. in c. nouit. de iudic. col. fi. quã praxim ſæpè obſeruari vidiſſe dicit Io. Neuiz. in ſylua nupt. lib. 3. verb.
2 monitoriæ nu. 57. eſt, vt detur † libellus coram ordinario fidem faciendo de propalationibus illorũ, qui dixerunt contra eum, proponẽdo, quòd etſi emanauerint monitoria generalia contra detinentes res meas, & ꝯtra ſcientes non reuelantes, vt patet ex ipſis, cum debita eorum executione, de quibus fit fides; licèt alijs propalauerint, Titiũ rem meam retinere, & culpabilem eſſe, idem tamen Titius nec reuelare, nec reſtituere curauit; imo eam indebitè detinendo ꝯ conſcientiã perſeuerat in peccato in contemptum cenſurarum eccleſiæ, quare peto ipſum Titium, ſic in genere excommunicatum cogi ad pœnitẽtiam, & in ſpecie, & nominatim excommunicari, cum magis timeatur, quod ſpecialiter iniungitur; ex indeq; nõ abſolui, donec exeat de peccato, reſtituendo dictam rẽ, cum cæteris clauſulis conſuetis in libellis: hæc namque concluſio libelli ſonat in denunciationem euãgelicam, vt pœniteat, & in iudicialem, vt reſtituat; quod quidem eſt vtile ad euitãdum conflictum opinionum, ſecundum Rochum de Curte in d. cap. nouit. de iudic. quẽ refert Gutierr. lib. 1. can. qq. ca. 11. nu. 89. Oblato autem libello lis cõteſtatur, recipienturq; probationes parte citata ad videndum iurare teſtes, quia aliàs fidem non facerent, vt in pũcto tenet Frãc. Marc. deciſ. 803. nu. 5. illiſq; publicatiis, ſi nihil opponatur, & reperiatur Titium (vt dictum eſt) eſſe culpabilẽ, tunc iudex pronunciabit, eum incurriſſe dictam excommunicationem, præcipiendo rurſus ſub pœna excommunicationis in ſpecie, qđ exeat de peccato, & rem reſtituat &c. ſeruatis quidem ſolennitatib. in hoc debitis, de quibus latè per D. Menoch. de arb. iud. caſ. 541. & faciunt tradita per Hier. de Tortis in conſil. vn. c. nu. 21. impreſſo poſt conſi. Butrij.

3 Breuiorem tamen † & faciliorẽ praxim ad eandem methodum tẽdentem ſubnectit Io. Gutier. d. lib. 1. can. qq. c. 11. n. 90. ex eodemmet Neuiz. d. nu. 57. quam ego quoque in facto libentius amplecterer, hoc eſt concludendo in libello ſolum, quod cogatur ad pœnitentiam, nulla facta mentione de rei reſtitutione, idem namque effectus prorſus
4 reſultabit, nõ † enim pœnitere põt, niſi rem reſtituendo, vt ſupra dictũ eſt; ꝙ certè vtilitatem magnam afferet, quia in hac concluſione ſumus in denunciatione euangelica tãtum, ex quo ſolum principaliter tenditur ad correctionis finem, vt concludunt doctores cõiter in d. c. nouit. de iudic. vbi in ſpecie Dec. nu. 28.

nu.28. Abb. in c.quemadmodum.
col. 3. de iureiur. in qua etiam non
requiritur litis conteſtatio, vel or-
do iudiciarius, ſecundum commu
nem in d.c.nouit.& notāt Gutierr.
d.nu.90.& Rodriq.in ſum.par.j. ca.
79.nu.20.poſt Neuiz.d.num.57.&
ſic abbreuiabitur lis,& cum mino-
ri ſumptu, quod ſecus eſt, quando
petitur reſtitutio rei, & ſic in iudi-
ciali; imò ſecundum Aret. in d.ca.
nouit.ad finem & Abb. in ca.paro-
chianos.in 2.no.& in c.cum deſide
res.in 4.not.de ſenten.excomm.vt
referunt Neuiz.loc.cit.& Gutierr.
5 nu.92.etiam † ordinarius ex ſuo of
ficio denunciare debet excommu
nicatum nominatim, & facere, vt
euitetur,quando id ei conſtat: Re-
quiritur tamen bina monitio præ-
cedens iuxta formam euangelicā;
quia aliàs non procederet ſecun-
dum eoſdem in d.c.nouit.& Spec.
& alios relatos per Marant. tracta.
de ordin.iudi.part.6.capitul. de de-
nunc.nume.5.

Aduertendum quoq; eſt, quòd
6 quamuis † ad ferendam excommu
nicationē in genere ſufficiat vnus
teſtis,ſecundum Imo. in d.c.nouit.
de iudi. col.6. ſecus verò eſt quoad
excommunicationem in ſpecie,&
nominatim; quia cum in hoc caſu
agatur de magna pęna, propterea
plenæ probationes requiruntur, vt
ex Abb. in c. cum ſit generale. col.
3. de for.compet. & Bald. in c. ſi ſa-
cerdos.de offic.ordina.tradunt Ne
uiz.loc.cit.nu.62.& Io.Gutier.in d.
capit.11.nu.fin.

An verò,qui per depoſitiones vi
monitorij factas fuit probatus cul-
pabilis ad reſtituēda bona, de qui-
bus in monitorio, in quo peragen-
do contumax exiſtit, & dum iudex
vellet procedere cōtra eum ad ex-
communicationem, mortuus eſt,
an poſſit ita mortuus excōicari? Re
ſp.quod ſatis controuerſum eſt, an
7 † mortuus poſſit excommunicari,
& partem affirmatiuam tenuerūt
gloſ.& Pan.in ca.ſiquis Epiſcopus.
de hæret. Richar.in 4.diſt.18.art.5.
quæſt.4.vbi Gabr.quæſt.2.ar.2. con
clu.5. & alij, quos citat,& ſequitur
nouiſſimè Vgo. de cenſur. tab.1.c.
17.§.2.nu.3.& 19. vbi hanc opin.la-
tè probat, & cōtrariam oppugnat.
Cęterum alij diligentius ſpeculan
tes negatiuam tuētur opinionem,
vt Silueſt. verb. excommunicatio.
1.§.7. vbi Armill. §.28. Tabien. ex-
comm.4. in prin. poſt D. Antonin.
Sot. Alph. de Caſt. lib. 2. de hæret.
punit.c.19.Nauar.in man.c.17.nu.
13.& 271.Ledeſ.2.4.q.26.art.1.Co
uarr.in c.alma mater.de ſent. excō.
par.1.§.11.nu.8.vbi hanc tam Theo
logorum,quàm Canoniſt.commu
nem ſententiam dicit, & oppoſitā
falſam eſſe affirmat, & nouiſſimè
8 hanc † comprobant tres doctiſſimi
viri nempe Franc.Suarez to.5.diſp.
5.ſect.1.num.3. Greg. Sair.tract. de
cenſu.lib.1.cap.8.num.8. & ſeq. Io.
Azor.part.2.inſtit.mor. lib.5.ca.26.
q. 2. vbi contrariæ opin. argumen-
tis ſatisfaciendo,eam pluirib.confir
mant rationibus,& pręſertim,quia
cum tunc temporis non ſolum ho-
mo nō ſit, neque viator, ſed etiam,
vt multi tradunt,extra Eccleſiæ fo
rum, ideo cenſurarum incapax eſt,
vnde dicit tex.in cap.qualis 25.diſt.
qualis ex hoc ſeculo quis egredi-
tur, talis apud Deum repreſenta-
tur.

tur.iuxta illud Matth.c.16.& habe
tur in c.ſolitæ.de ma.& obe. quod-
cunque ligaueris &c.& idem ego
quoque cenſeo.
9 Vnde infertur primo, quod † ex-
cõicatus ſub conditione, niſi infra
certum tẽpus aliquid faciat, ſi in-
tra illud præfixum tempus moria
tur, excommunicationis ſententiã
10 non incurrit. Secundo,quòd † mã
dans percuti clericum, ſi ante exe-
cutionem moriatur ipſe mandans,
ſecuta poſtea percuſſione,non liga
11 tur cenſura. Tertio,ſi quiſpiam † ſa
cerdoti præbuit dolo venenum, ꝙ
eius mortem non operetur vſque
ad certum diem. v.g. trigeſimum,
ipſe verò q dedit,moriat̃ ante illud
tempus, non incidit in excommu-
nicationem. Qui omnes caſus ſic
definiuntur ex illo princip. quòd
12 † homo iam mortuus incapax eſt
cenſuræ,quę primò,& directè in ip
ſum fertur: vt.n.cẽſura incurratur,
neceſſe eſt,vt ſubiectum ſit habile,
& capax eius non ſolum eo tempo
re,in quo delicti cauſam dedit, ob
quod cenſura incurritur, ſed maxi-
me in eo,in quo effectus conſuma-
tur:ſic patet ſolutio propoſitæ quæ
13 ſtionis,& facit etiam, quia † crimi-
na morte extinguuntur.c.quorun-
dam,diſt.23.Nec obſtat in caſu no-
ſtro,quòd fuerit contumax in reſti
tuendo,quia adhuc requiritur ſñia
condemnatoria,quę de nouo penã
imponit,& ideo requirit actualem
iuriſdictionem in ipſum,quam ha-
bere nequit in hominem iam mor
tuum,vt notant Suarez dict. diſpu.
5.nu.4.Sair.d.ca.8. nu.8. circa med.
Verum quidem eſt, quòd ſi præ
14 fatus † culpabilis ad reſtituendum
in morte nullum dediſſet pœnitẽ-
tiæ ſignum, nec mandaſſet fieri re-
ſtitutionem,& poſtea Eccleſiæ cõ-
ſtaret publicè de illo delicto,poſſet
illũ priuare ſepultura, & ſuffragijs,
non ob priorem cenſuram, ſed vt
publicum, & impœnitentem pecca
torem, quod procedit in alijs prędi
ctis caſib.vt explicat Suarez loc.ci.
nume. 15. Quare quod in c.ſiquis.
de hæret.& alibi habet̃ hæreticum
15 † poſt mortem excõmunicari poſ-
ſe,vel legatur aliquos mortuos ex-
cõmunicatos fuiſſe: hunc ſenſum
habet, poſſe poſt mortẽ declarari,
vel fuiſſe declaratum hunc, vel il-
lum cum hæreſi, vel alio peccato
habente annexam excommunica-
tionẽ ex hac vita deceſſiſſe, & pro-
inde tanquam excommunicatũ eſ-
ſe eccleſiaſtica ſepultura priuãdũ.
Viuos non poſſe pro eo miſſarum
ſacrificia,aut preces offerre, & bo-
na eius publicanda, ita tradũt poſt
Couar.Sair.Azor.Suarez loc.cit.&
ſic intelligẽdus Io. Royas tract. de
hæret.ſing.62.nu.4.cũ ibi adductis.
16 Et hoc habet locũ in eo † qui in
hominis, aut iuris excõmunicatio-
ne ligatus ẽt penitẽs mortem obie
rit, qui apud Deũ ſolutus eſt, quia
propriè non abſoluitur, ſed potius
abſolutus declaratur,per q̃ declara
tionem, & corpus eius in loco ſa-
cro ſepeliri, & miſſæ publiceq; ec-
cleſiæ orationes offerri poſsũt pro
eo,vt ex Aſtẽſi Nau. Ledeſm. Hen
riq. Nau.Simanc. rectè docet Sair.
loc.cit. nu.10. ex quibus clarè con-
ſtat eccleſiam militantem propriè
nec ligare, nec ſoluere mortuos,
ſed viuentes tñ,vt in c.dãnationis,
§.his auctoritatibus.24.quæſ.2. ſed
eos

eos denunciare ligatos, vel abſolutos deceſſiſſe.

QVAESTIO XI.

An excommunicatus in genere, eo quia non paruit monitorio, ſi poſtea reſtituat, vel reuelet, indigeat abſolutione ab huiuſmodi excommunicatione.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus.*
2 *Excommunicatus, licet ſatisfaciat, nihilominus indiget abſolutione.*
3 *Abſolutio tantum purgat, & liberat, quãtum excommunicatio illaqueat.*
4 *Excommunicatus donec ſatisfecerit, ſola ſatisfactione non liberatur.*
5 *Excõmunicatus ad tempus elapſo tempore non eſt liberatus.*
6 *Libros prohibitos uendens contra decretum, in quo ponitur pœna excommunicationis latæ ſententiæ, indiget abſolutione, etiamſi eos recuperauit.*
7 *Excommunicatus quando poſſit petere abſolutionem per procuratorem, uel per litteras.*
8 *In abſolutione ſacramentali requiritur præſentia eius, qui abſoluendus eſt.*

RESpõdeo, quod licet videatur talem excommunicatum nõ
1 indigere abſolutione, tum quia † ceſſante cauſa ceſſat effectus. cap. cum ceſſante, de appell. & excommunicatio infligebatur ob reſtitutionem, vel reuelationem non factam; facta igitur reſtitutione, vel reuelatione, ceſſare debet excommunicatio, monitorijque, & excõmunicationis effectus; tum quia ſublato principali tollitur regulariter acceſſorium. vulg. iur. Nau. conſil. 28. nu. 5. de præb. lib. 3. Surd. deciſ. 88. num. 10. vbi declarat.

Nihilominus cõtrarium verum eſt, vt deciditur in cap. 1. de decim. in 6. vbi expreſsè requiritur, vt pri-
2 mo † ſatisfiat condignè, & poſtea ſequatur abſolutio ab excommunicatione, & dicit gloſ. ibi, & Io. And. in excommunicato autem neceſſaria eſt abſolutio poſt ſatisfactionem: ita tradunt Quintil. Mandoſ. tract. de monitor. ſiue litteris executorialib. q. 51. & Illuſtriſſ. Card. Tuſchus tom. 3. pract. concl. iuris, concl. 461. lit. E, vbi num. 2. concludit ex Feder. de Seniſ. conſi. 32. nu. 2. quod non tollitur, nec ceſſat excommunicatio per remiſſionem, & ſatisfactionem, neque per pœni-
3 tentiam; niſi excommunicatus † abſoluatur, abſolutio enim tantum purgat, & liberat, quantum excommunicatio illaqueat. Oldr. conſilio 202. incip. quidam monachus nu. 3. & ita vbique vſu receptum eſt ſine dubio, vide Ioan. Franc. Ripam noſtrum in capit. de quodvultdeo. num. 23. de iudic.

Quod quidem extenditur primò
4 † in excommunicato, donec ſatisfecerit, quia ſola ſatisfactione nõ liberatur a vinculo excõicationis; ſed requirit formalis abſolutio, tex. eſt ĩ d. c. de quodvultdeo. vbi pulchrè Boſchus Codecha Papien. in reper. nu. 71. poſt Felyn. vbi nu. 4. text. clarus in ca. ad aures. & ibi Abb. de ſimon. & in c. deſideres, §. fin. de ſen. & ibi aſſignatur ratio, & not. Franc. Ripa d. nu. 23. & ſeq.

Secundò ampliatur, vt procedat in

5 in† excōicato ad tempus, quia elapſo tempore non eſt liberatus, niſi obtenta abſolutione, ſecundū Innoc.& alios in c.cum bonæ. de æta. & quali.quem citat Ripa loc.cit.ex
6 quib.infertur, verum non eſſe† ſtante decreto, quod vendens libros prohibitos incurrat ipſo facto papalem excōicationem, eum non indigere ab ſolutione, qui huiuſmodi libros ſcienter vēdidit, ſi eos poſtea recuperauit, ſicuti quidam doctor aſſerere nō dubitauit: limitatur aūt in ſuſpenſione lata, donec ſatisfecerit; quia ſatisfactione liberatur. Boſch.Codech.in d.repet. c.de quodvultdeo. nu.71. vbi nu.74. pulchrè notat, in quib.excommunicatio,& ſuſpenſio conueniant, vel differāt.
7 An verò tali, vel alio modo † excommunicatus poſſit abſolutionē petere per procuratorem? reſp. ꝙ licèt Curia Rom.permittat, ꝙ quis abſoluatur per procuratorem, vt no.Spec.tit.de procurat. §.1. quod intellige quando ſubeſt cauſa, hoc tamen nō habet locum in foro pœnitentiali, & ſacramentali abſolutione. Gemi.c.a.eos, de ſent.excom. in 6.Bald.in c.imperatorem.de iur. calum.Felyn.in d.c.cum deſideres.
8 nu.2.de ſent.excom.in quo† neceſſaria eſt præſentia eius, qui abſoluēdus eſt, vt latè probat Greg. Sair.de cenſur.lib.2.c.21.num.14.& decreuit Clemens Papa VIII.ann.1602. quod procedit in abſolutione per litteras, quæ excommunicato impēdi poteſt quoad forum exterius; ſecus quoad forum interius; quamuis iam vſu ſit receptum huiuſmodi abſolutionem committi ſacerdoti, qui ab excommunicatione,& a peccato abſoluit, vt annotauit Sair.loc.cit. numero duodecimo, & infra dicetur.

QVAESTIO XII.

An excommunicatus per monitorium Papale, eo quòd non reſtituit, vel reuelauit, poſſit vi iubilęi a confeſſario abſolui, parte non ſatisfacta.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius vi iubilei excommunicatum abſoluere non poteſt ſine pręuia ſatisfactione, ubi offenſa eſt manifeſta.*
2 *Etiamſi in iubileo non fiat mentio de ſatisfactione.*
3 *Abſolutio in offenſa manifeſta ſine ſatisfactione, vel cautione eſt nulla.*
4 *Offenſa manifeſta quænam dicatur.*
5 *Impotens ad ſoluendum cur abſolui non debeat ab excommunicatione ui iubilei, cum clauſula, parte ſatisfac̃a, declaratur nu.8. & 9.*
6 *Impotens ad ſoluendū quoad Deum eſt abſolutus, & quando denuo incurrat excommunicationem.*
7 *Partis appellatione quid intelligēdum.*
8 *Confeſſarius quando poſſit abſoluere impotentem ad ſoluendū vigore iubilei.*
9 *Manifeſtare ſuum delictum occultum nemo tenetur.*
10 *Abſoluere ſe facientes ui iubilei ab excommunicatione ob damnum datum ſub promiſſione ſatisfaciendi quando denuo illam incurrant.*
11 *In abſolutione ſolenni ab excommunicatione quæ requirantur.*
12 *Forma abſolutionis ab excommunicatione.*

Non

1 NOn poſſet † confeſſarium virtute bullæ Iubilei, vel alicuius ſocietatis excommunicatum iure abſoluere, niſi parte ſatisfacta, vbi offenſa eſt manifeſta, vel ſi fuerit dubia, ſine ꝯpetenti cautione, ſcilicet pignoratitia, vel fideiuſſoria, habetur in c. ſolet. & c. venerabilib. de ſent. excommuni. lib. 6. & tradit Sot. in 4. diſt. 22. q. 2. art. 3. conclu. 2. Ledeſin. 2. 4. q. 26. art. 1. dub. 9. Nauar. in man. c. 27. nu. 278. & pulchrè no. Boſch. Codecha in repet. ca. de quodvultdeo. nu. 164. de iudic.

2 Quod procedit † etiamſi in bulla iubilei non fiat mētio de ſatisfactione præmittenda; quia ſic intelligi debet, & redigi ad ius commune, arg. cap. cauſam quæ de reſcrip. & facit glo. in ca. paratus, in verbo, ſi verba. 23. q. 1. non enim intendit Sum. Pontifex bullis ſuis quempiā lædere, argum. c. ſuper eo, de offic. deleg. & capit. quamuis, de reſcrip. libro 6.

3 Vnde abſolutio † ab excommunicatione impenſa per confeſſariū in offenſa manifeſta, vel in dubia, non præmiſſa reali ſatisfactione, vel cautione cū pignoribus, vel fideiuſſorib. (dummodo id cōmodè ab abſoluendo fieri poſſit) nulla, & irrita eſt, vt tradunt poſt Ledeſin. Sot. loc. cit. Henriq. lib. 13. de excō. c. 28. §. 1. & Sair. de cenſur. lib. 2. ca. 20. nu. 33. & in claui lib. 10. tracta. 2. c. 2. nu. 29. facit aperte Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. ca. 12. & declarat Illuſtriſſ. Tuſch. tom. 3. prac. concl. lit. E, concl. 466. per tot. quicqd dicat Rodriq. in ſum. par. 1. c. 83. nu. 4. ꝯtrarium tenens, & ſi bulla hoc expreſſè præciperet. vide Io. Fran. Ripam in c. 1. de iudic. par. 2. num. 75. vbi inquit, quod excommunicatus pro manifeſta offenſa nō eſt abſoluēdus, etiamſi velit ſatiſdare de ſatisfaciendo, niſi actualiter ſatisfacit. Manifeſta † autem offenſa dicit, 4
quæ conſtat per confeſſionem partis, vel euidentiam rei, vel legitimā probationem. arg. cap. ex parte 1. de verb. ſign. iuncto c. olim eo. tit. Inn. in c. ſolet. n. 11. Steph. Coſta ibi nu. 15. de ſen. excom. quod etiam procedit in manifeſta contumacia, nā non prius abſoluetur, quam impēſas factas reſtituerit, & cautionem de ſtando iuri præſtiterit, vt habetur in c. venerabilib. §. ſecus autem de ſent. excom. lib. 6. Sair. de cenſu. lib. 2. c. 17. nu. 10.

5 Notandum quoque eſt, quod † vi bullæ iubilei, vel ſocietatis, in qua datur facultas confeſſario abſoluendi ab excommunicatione parte ſatisfacta, talis excommunicatus pro furto, vel alio debito ēt pœnali, ſi non ſit ſoluendo, abſolui non poteſt ab excommunicatione, etiamſi cautionem offerat, qa promittere non eſt ſoluere. Patiſ. conſil. 106. nu. 2. vol. 4. licet cautio, ſiue ſatiſdatio ſufficiat, vt in mortis articulo abſoluatur, & hoc nè ſine abſolutione decedat; non tamen extra tale periculum; tum quia talis facultas non eſt amplior, quam verba ſonant, & illud arbitramentum an excommunicatus poſſit ſoluere, necne, Papa nemini ſacerdotū cōmittit, ſed ſoli iudici excommunicanti reſeruatur; tū quia ſi abſolueretur a ſacerdote ſub promiſſione, & poſtea promiſſum nō adimpleret, abſolutus remaneret cū dā-

nō

no partis, quod Papa non intendit; ſacerdos namque abſoluit ſimpliciter ſine reincidentia, vt diploma, vel iubileum concedit. Io. Gutierr. lib.1.can.qq.c.5.nu.29. & ſeq.

6 Porrò ſcire debemus, quod † talis quoad Deum abſolutus exiſtit ob impotentiam, & bonam voluntatem; impotentia tamen trãſacta, ſi non ſoluat, reddit, vt prius: ita Sot.in 4.diſt.22.q.2.art.3.verſ.prętere rea. quem referendo ſequitur Ioã. Gutierr.d.c.5.nu.29.& ſeq.Summ. Coron.par.3.titu.de excom.nu.26.

7 vbi addit ex Sot.quod nomine † partis intelligitur non ſolum, qui damnum paſſus eſt, ſed curia fiſcalis, quando cognita cauſa per ſententiam talis excommunicatus ꝯdemnatus fuiſſet ad ſoluẽdam pęnam.

Quorum quidem opinionẽ pro

8 cedere credo † quando res eſſet deducta ad forum exterius, nec eius inopia eſſet notoria; tunc enim nõ poſſet confeſſarius abſoluere, ſecus verò vbi res ſit occulta, & adſit vera ſatisfaciendi impotentia, quia in hoc caſu præſtita cautione ſibi poſſibili ſaltem iuratoria hoc facere poſſet. Rodriq.in ſum.par.1.cap. 83.nu.3.contra Gutierr.d.num.19. & colligitur ex Sair. de cenſur. lib. 2.c.20.numer.33.& faciunt tradita per glo.& ibi Abba.in cap.Odoard. de ſolut.& tenet Card.Tuſch.to.1. pract.concl.lit.C,concl.175.vbi tradit quando cautio iuratoria ſit admittenda.

Nam ſi talis excõmunicatus pro obtinẽda abſolutione deberet adire iudicem excommunicatorem, vt arbitraretur, an poſſet reſtituere;

9 necne, † manifeſtaret ſuum delictum occultum, ad quod profectò ſecundum cõem opinionem non tenetur, nec Sum.Pontificem ad hoc obligare velle dicendũ eſt, vide Dec. in c.P.& G.col.2.& 3. de offi.deleg.vbi inquit, ꝙ non ſolum pauperes non ſunt excommunicãdi pro debito, ſed ſi fortè excõmunicati eſſent cõſtito de paupertate, & inopia, ac de impoſſibilitate ſatisfaciẽdi, abſoluẽdi omnino erũt, arg. c. a nobis.2.ibi, quem non contemptus religionis, ſed neceſſitatis articulus impediuit. de ſent.exc. & clem.1.§.pen. vbi gloſ.de hæret.& vide ſupra q.4.huius 4.ſect.

Et tanto magis quia, vt notant Sum.Coron. d.par.3. ca.de excom. nu.27.& Corrad.part.1.q.172.Pius V.& Greg. XIII. per bul. declara-

10 runt, illos † qui ſe abſoluere fecerunt ab excommunicatione incurſa ob damnum datum virtute iubilei ſub promiſſione ſatisfaciendi, ſi nõ ſatisfecerunt, cum primum potuerunt, non eſſe abſolutos, ſed de nouo in eaſdem cenſuras incidiſſe, vt ſupra quoque d. q.4. declarauimus.

Illud ẽt annotandũ hic operępre-

11 tiũ mihi vr̃, ꝙ † in ſolenni abſolutione ab excõicatione poſt iuſiurandũ de parendo Eccleſiæ, & ſatisfactionẽ ſaltem per cautionem iuratoriam, quæ duo præmittenda ſunt, illud quidem in graui crimine, id verò cum quis ob debitum aliquod eſt excõicatus, ad ſingulos verſus pſalmi Miſerere mei Deus, vel alterius pęnitentialis abſoluens debet leuiter virga, vel fune pœnitentem verberare, & deinde ſubijcere Kyrie eleiſon &c. Pater nr̃ &c. Saluũ fac

ſeruum

ſeruum &c. Eſto ei domine &c. Nihil proficiat &c. Domine exaudi orationem &c. Dominus vobiſcũ &c. Oremus Deus cui proprium ſemper miſereri, & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, & hunc famulum tuum, quem excommunicationis ſentẽtia ligatum tenet, miſeratio tuæ pietatis abſoluat. Per Chriſtum Dominum noſtrũ. Hæc referunt ex ca. a nobis. de ſent. excom. D. Antonin. 3. par. tit. 24. ca. 77. & Nauar. in man. cap. 26. nume. 9. Saul. Epiſc. Papienſ. in ſummula in interroga. promouend. tit. de excommu. in fin. & pulchrè declarat Rodriq. in ſum. part. 1. cap. 83. nu. 1. & ſeqq.

Poſthęc ſub hac vel ſimili for-
12 ma abſoluat, nempe Dominus Ieſus Chriſtus dignetur te abſoluere, & ego auctoritate eius, qua fungor, abſoluo te à vinculo excommunicationis, quod incurriſti ob hanc, vel illam cauſam. In nomine Patris, & Filij, &c. Hæc quidem forma ſeruabitur, ſi quis propria auctoritate abſoluat, ſi verò mandato, alterius hac, vel ſimili vti poterit, Auctoritate omnipotentis Dei, & Sanctorum Apoſtolorũ Petri, & Pauli, & S. D. N. Papæ Pauli V. vel Reuerendiſſimi Epiſcopi noſtri Gulielmi in hac parte tibi cõceſſa, & mihi commiſſa abſoluo te &c. Et quando dictus modus commodè ſeruari non poſſet, ſufficit, Ego te abſoluo ab excommunicatione. Nauar. loc. cit. vide Graff. conſil. 1. nu. 31. de imm. eccleſ. & Sair. tract. de cenſur. lib. 2. cap. 18. nume. ſecundo, & Capeauil. de caſ. reſer. part. 1. cap. 10.

QVAESTIO XIII.

Si quis incidit in excommunicationem Papalem, eo quia in termino monitorij Papalis non propalauit, an poſſit ab Ordinario dicti monitorij executore abſolui, ſi poſtea reuelat.

SVMMARIVM.

1 *Ab excommunicatione Papali ob monitor. incurſa executor ipſius monitorij abſoluere poteſt.*

2 *Abſoluere poteſt à generali excommunicatione ab homine lata, qui ab excommunicatione à iure nemini reſeruata abſoluit.*

3 *Excommunicatus eo, qui non denunciauit iuxta edictum S. Officij Inquiſit. an poſſit abſolui à Pœnitentiario.*

4 *Delegatus cum cauſæ cognitione abſoluere poteſt excommunicatum à ſe Papæ mandato.*

5 *Abſoluere ad cautelam an poſſit index delegatus.*

6 *Delegatus Papæ non poteſt excommunicatum à ſe poſt annum elapſum abſoluere.*

PRo parte negatiua faciunt adducta per Felyn. in c. paſtoralis. §. præterea. num. 9. de offic. delega. glo. in c. ex frequentibus. de inſtit. & tenent ſumm. Aſtenſ. par. 2. libr. 7. tit. 14. q. 5. Hugol. de cenſur. tab. 1. c. 4. num. 3. Richar. in 4. diſt. 18. artic. 9. quæſt. 5. Caiet. in verb. abſolutio ab excom. Sum. Confeſſ. lib. 3. titu. 33. quęſt. 86. ita refert D. Mari. Anton.

Anton. lib.1.var.reſol.vlt.caſ.37.

1 Pro † affirmatiua verò, quæ verior eſt,& magis recepta,vt teſtatur D.Mari.Anton.d.caſ.37.facit primò,quia dicta ſententia excommunicationis eſt generalis, prout colligi videtur ex verbis ipſius monitorij Papalis, de quo ſupra ſect. 1. q. 18.nume.7. ibi generalem excommunicationis ſententiam proferas &c.à generali autem excommuni-
2 cationis ſententia lata ab homine abſoluere poteſt,qui à cenſura a iure lata, & nemini reſeruata abſoluit,argu.cap.nuper,de ſent.excom. Doct.& præcipuè Imol.in cap. graue,de præbend. Nauar. in man. ca. 27.num.45.Couar.in cap.alma mater.par.1.§.12.nu.4.de ſent.excommu.in 6.Tolet. in ſum.lib.1.cap.17. num.4. & expreſsè probant Sair.de cenſur.lib.2.c.20.num.2. & cap.19. nume.5.Graff.conſi.1.nume.25.de pęn.& alias excommunicatus a Pōtifice abſolutione eget Pontificia; nam qui ligauit ipſe ſoluere debet. c.paſtoralis.§.pręterea.de offi.dele. Vnde infertur cum Lel. Zecch. in tracta. de caſib.reſeru.caſu 2. quod
3 †excommunicatus eo,quia non denunciauit delinquentem iuxta edictum M.R. Inquiſitoris, poteſt abſolui ab Epiſcopo, & eius pęnitentiario, ac etiam a quocunque, qui poteſt à maiori excommunicatione nulli reſeruata abſoluere, quod intellige in foro conſcientię,& pręmiſſa denunciatione, & ratio eſt, quia præfatum edictum per viam generalis conſtitutionis editū eſt, & M. R. Inquiſitor ſibi abſolutionem non reſeruando, inferiori facultatem abſoluendi concedere videtur,iuxta allegata per Sair. d.li.2. ca.19.nu.5. Aduertas tamen,quod hoc anno 1608.ex ordine Sac.Congreg.Sanctæ Vniuerſalis Inquiſitionis Romæ iſtius excommunicationis abſolutio ab Inquiſitore tantū loci,aut ab ipſo Sancti officij ſupremo Tribunali dari poteſt.Secundò facit, quia quando Summus Pontifex mādat aliquem excommunica-
4 ri cum cauſæ cognitione † abſolutio poteſt dari a delegato, vti mixto executore.tex.ſing. in c.quærenti.de offic.deleg. Nauar.d.c.27.nu. 44.Sair.d.c.20.nume.13.Henriq.in ſum.lib.13.c.28.nu.6.Pet.Ferrar.in prax. Papienſ. in form. reſponſ. rei conuen.in gloſ. tanquam nu.8. vbi inquit, ꝙ ab excommunicatione abſoluere poteſt tam ipſe excommunicator,quam eius ſuperior,vel eius delegatus, & faciunt, quæ traditi Franc. Marc. deciſ.822.num.3. part.2.Ex pluribus autem clauſulis in ipſis monitorialibus Papalib.colligitur ordinarium eſſe mixtū executorē,vt firmat in puncto D.Mar. Antonin.d.caſ.37.ante fin. & colligitur ex Oldrad.conſ.145. in princ.
5 vbi tenet, ꝙ † abſolutio ad cautelā dari poſſit a delegato, niſi hoc ei expreſsè prohibeatur, de quo articulo diſtingue iuxta tradita p Couar.in c.alma mater. par.1.§.12.nu. 8.de ſent.excomm.lib.6. & Sair. de cenſur.lib.2.c.17.nu.15.

Limitandum tamen eſt primò, quādo a die fulminatæ excōicatio-
6 nis lapſus eſt annus; quia † tūc non poſſet abſoluere; quia neq; a delegato in hoc caſu abſolutio dari poteſt.d.ca.quærenti. & ibi not. communiter doct. Nauar.in manual.d.

c.27.nu.40. Greg.Sair.d.lib.2.c.20. nu.9.& ſeq.& Tolet.d.libr.1.ca.17. nu.fi.Peregr.de cit.reali.lib.1.ca.1. nu.98.quos refert,& ſequitur Mar. Antonin.d.caſ.37.& nouiſſimè tradit Card.Tuſchus tom.j. pract.concluſ.iur.lit. A.concl.48. nu.3.

7 Secundò limita, quando talis † excommunicatus per monitoriũ ĩ genere fuiſſet poſtea nominatim excommunicatus; quia tunc abſolutio non poſſet impendi, niſi a Papa, vt ex Toleto d. c.17. n.fi. & Sairu d.lib.2.de cenſur. c.20.nu.2.concludit D. Mari. Antonin. d.caſ.37. quam tamen limitationem de iure probabilem non cenſeo, nec ex adductis per Tolet. & Sair. loc.cit. deduci mihi videtur, & contrariũ colligi poteſt ex Sair.d.c.20. nu.10.

QVAESTIO XIIII.

An abſolui quis poſſit à ſuo parocho ab excommunicatione incurſa, quia non reuelauit, vel reſtituit in termino monitorij Epiſcopalis.

SVMMARIVM.

1 *Parochus an poſſit ſubditos ſuos a quacunque iuris excommunicatione maiori nulli reſeruata abſoluere, declaratur nu.9.& ſeq.*

2 *Abſoluere qui poteſt à peccato mortali, an ab excommunicatione abſoluere poſſit.*

3 *Sacræ Congreg.Card. admonitio ad Ordinarios circa reſeruationem excommunicationum nulli reſeru.*

4 *Regulares non minorem, quam parochi auctoritatem quoad ſacram.abſolutionem habent.*

5 *Epiſcopum, vel eius Vicarium ſolum abſoluere poſſe de iure a maiori excommun. nulli reſeruata coram Bonifac.8 fuit concluſum.*

6 *Excommunicatio, & abſolutio pari iure cenſentur.*

7 *Abſolutio omnis ſiue in foro iudiciali, ſiue pœnitentiali eſt iuriſdictionis.*

8 *Tex.in c.nuper.de ſent.excomm.quomodo intelligendus.*

9 *Epiſcopi quamplures quid hodie ſeruẽt in excommunicationibus iuris nulli reſeruatis, ex ordine ſac. congreg.*

10 *Parochus, uel alius confeſſarius quando abſoluere poſſit ab excommunicatione ex monitorio generaliter lata.*

11 *Parochus, qui poteſt abſoluere ab excõmunicatione, an poſſit hoc facere extra ſuam parochiam, & diœceſim.*

12 *Abſoluere quis poſſit ab excommunicatione minori, & quando ſimplex ſacerdos, & conciliantur cõtrariæ opin.*

13 *Regulares priuilegiatur quoad abſolutionem ſacramen. maiorem facultatẽ Epiſcopis habere cenſentur.*

14 *Priuilegia omnia Fratrum minorum de obſeru. confirmata, & innouata fuerunt à Clem.VIII.anno 1597.*

15 *Regulares poſſunt etiam hodie abſoluere à caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, except.&c.*

16 *Caſus, in quib. regulares abſoluere omnino prohibentur per Decretum Sacræ Congreg.Card.*

17 *Epiſcopi an poſſint abſoluere per cap.6. Concil. Trid. ſeſſ.24. à caſib. occultis ſedi Apoſt.reſeru.poſt promulg.Concilium, & quid declarauit Sacr. Congregat.*

18 *Epiſcopus ſi occultè labitur in crimen Papæ reſeruatum, an abſolui poſſit à confeſſario a ſe electo.*

Ratio

RAtio dubitandi eſt, quia cum hmôi excôicatio ſit generaliter lata ex parte ſatisfacta, nulli ſit reſeruata, & conſequẽter ab ea abſoluere poſſit, qui ab excôicatione a iure lata nemini reſeruata abſoluit, vt in præcedenti queſt. probauimus, ab ea quoq; Parochum abſoluere poſſe vr̃; nam ſm cõem opin. de qua teſtat̃ Couar. in c. alma mater. de ſent. exc. in 6. quamuis eã nõ ſequatur, prout refert Tol. in ſum. lib. 1. ca. 17. nu. 4. qui hanc quoq; ſe

1 qui vr̃, ſacerdos † Parochialis extra mortis articulum poteſt ſubditos ſuos a quacũq; iuris excôicatione maiori nulli reſeruata abſoluere, ſiue hæc a ſynodo, aut conſtitutione alicuius inferioris, ſiue Epiſcopi, aut Summi Pontificis ſtatuto lata fuerit: ſic colligi vr̃ ex textu in cap. nuper. vbi hoc tenet Innoc. nu. 6. & Hoſt. de ſent. excomm. & tradit D. Tho. in addit. 3. par. q. 24. art. 1. S. Bonauen. 4. diſt. 18. q. 6. art. 84. Tho. ab Argen. 4. diſtin. 29. q. vnic. Gabriel. diſt. 18. q. 3. art. 3. dub. 6. Maior. diſt. 18. q. 2. dub. 3. Sot. diſt. 22. q. 2. art. 3. concl. 3. Ledeſm. 2. diſt. 4. q. 26. ar. 1. Sum. confeſſ. lib. 3. tit. 33. q. 85. Angel. ve: b. abſol. 1. num. 2. vbi Sylue. num. 4. Armil. nume. 36. Nauarr. in man. c. 27. num. 39. Henriq. in ſum. lib. 13. c. 28. nume. 5. Saul. Epiſc. Papien. in interrog. promouend. ti. de excom. circa med. verſ. quis poteſt. & nouiſſimè Suarez tom. 5. diſp. 7. ſect. 3. num. 23. & ſeqq.

Huius autem opinionis ratio eſt, quia excôicatio a iure infligitur ob

2 peccatum mortale; vnde † qui a peccatō mor. abſoluere poteſt, etiã ab excôicatione abſoluet, & hanc opinionẽ tenet Lel. Zecch. in republ. eccl. tit. de parocho c. 28. nu. 21. vbi latè de off. & poteſt. parochi; cui ẽt fauet Sacra Card. Congreg. dum anno 1602. admonendo Epos, vt p paucos caſus ſibi reſeruarent, vt patet ex litteris ipſis Epiſcopis miſſis, quas vide in noſtro Theſau. confeſſ. par. 2. in generalib. obſer. caſ. reſer. & refert Steph. Quarãta in ſum. bul. verb. caſus reſeru. ſic ſcribit circa mediũ præcipuè verò hæc monenda cenſet. † Sacra Congre. vt videant ipſi ordinarij, ne illos caſus promiſcuè reſeruent, quib. annexa eſt excôicatio maior a iure impoſita, cuius abſolō nemini eſt reſeruata, niſi fortè pp frequentiam, ſcandalum, aut aliam neceſſariam cãm aliqui huiuſmodi caſus nominatim reſeruandi viderentur, &c. 3

Dictam verò opinionem, q̃ hanc facultatem parocho concedit, nec veram eſſe, nec aliquo iure, vel probabili ratione fulciri tradit Durãd. in 4. diſt. 18. q. 4. nu. 7. & ſeq. & hanc partem negatiuam tenent glo. in c. ſi Epiſcopus. in verb. reſeruantur. de pœnit. & remiſſ. lib. 6. clem. 1. de priui. in princip. vbi id de religioſis

4 habetur, cum tamen † religioſi minorem quoad hoc, quam parochi authoritatem habere non cenſeantur, facit extrau. 1. §. obſeruent. eo. tit. de priuileg. Pan. in c. 2. num. 3. & in c. ſuper. nu. 6. & in c. mulieres. de ſent. excom. Feder. de Senis conſil. 14. nume. 4. Palud. in 4. diſt. 18. quãuis dubius. Durand. loc. cit. vbi ex-

5 preſsè docet † ſolum Epiſcopum, ſiue eius Vicarium, nõ aũt aliũ inferiorẽ abſoluere poſſe ſubditos ſuos ab excôicatione maiori lata a iure

re nulli reſeruata, additq; φ doctiſſimi viri corã Bonifacio Papa VIII. de hac re conferentes ita conſenſerunt oẽs, & Dom. Papa cũ eis: idem tradunt Ricard. in 4. diſt. 18. ar. 9. q. j. in fin. Sum. Aſtenſis par. 2. lib. 7. ti. 13. ar. 1. q. j. Piſanella verb. Abſolutio. Tab. eo. verb. 2. §. 2. Caiet. verb. Abſol. ab excom. Couar. in c. alma. par. 1. §. 12. nu. 5. de ſent. excom. lib. 6. & citat Felyn. in cap. paſtoralis, §. præterea. col. 3. & Imol. in c. ab excõmunicato. col. 5. de reſcr. & Fely. in c. 2. & c. nuper. de ſent. excomm.

6 Horum quidem rõ eſt, quia † pari iure cenſentur excõicatio, & abſolutio, arg. c. verbum. de peni. diſt. j vbi hr̃, φ par ius ſoluendi, & ligandi eſt; ſed excõicatio eſt contentioſæ iuriſdictionis, vt pulchrè probãt Boſchus Codecha Papien. in repe. c. de quodvuldeo. de iu. num. 68. & ſeq. & D. Menoch. de arb. lib. 2. caſ. 43. nu. 17. ergo & abſolutio; ita etiã firmat Card. Tuſch. to. 1. pract. concl. iur. conclu. 44. lit. A. nu. 4. vbi inquit

7 † omnis abſolutio, ſiue in foro iudiciali, ſiue in foro pœnitentiali eſt iuriſdictionis, & ſi fiat abſolutio iudicialis a iudice incõpetenti nõ valet, & idem de pœnitentiali, ſi nõ fiat ab habente iuriſdictionem.

Reſpondent autem ad textum

8 † in d. c. nuper. de ſent. excom. illũ intelligendum fore in abſolutione ab excommunicatione minori quoad ſacerdotem parochialẽ, & quoad Epiſcopum in abſolutione ab excõicatione maiori ob diſtinctionem iuriſdictionis. Greg. Sair. tract. de cenſur. lib. 2. c. 19. nume. 13.

Tertia autem opinio diſtinguit, nempe primã opinionẽ procedere in foro pœnitentiali, & ſic vt loqui tex. in d. c. nuper ibi, poſſint per cõfeſſionem a ſimplici ſacerdote &c. in foro autem exteriori tenendam eſſe ſecundam: ſic tradunt Boſch. Codecha in d. repe. c. de quodvuldeo. de iu. nu. 69. Io. Gutierr. lib. 1. can. qq. c. 5. nu. 28. & citat Nauar. in man. c. 27. nu. 39. quæ diſtinctio, vt colligitur ex Greg. de Valen. tom. 4. diſp. 7. q. 17. punct. 8. quem ſequitur Geneſius Minuc. in append. 5. ad compẽd. Sum. Toleti, & ex Hugolin. trac. de cenſu. eccl. tab. j. c 10. §. 5. num. 3. in fi. & Sair. de cenſur. d. c. 19. nume. 13. ſic intelligenda eſt,

9 vt prior opinio vera ſit † ſi de iure delegato loquamur, ideſt ſi facultas abſoluendi ei delegetur; nam & ab homine delegari poteſt illi facultas abſoluendi, prout ſæpe Epiſcopi huiuſmodi ptãtem parochis tribuunt, & Papa ẽt omnib. ad ſacramentũ pœnitentiæ miniſtrandũ admiſſis eandem facultatem concedit, reſpectu ad eos habito, qui in aliquam Societatem Sanctiſſimi Corporis Chriſti, aut B. Virg. adſcripti ſunt, & etiam ipſomet iure eadem facultas parochis permiſſa eſt.

Secunda verò opinio procedat, ſi directè, & ex iure, & poteſtate ordinaria, & propria ipſius parochi loquamur, vel etiam de conſuetudine, cũ par poteſtas ſit ligãdi, atq; ſoluendi; vt diximus. Ex qua quidem

10 † conſuetudine, quæ vim legis hẽt receptum eſt, vt parochi ab huiuſmodi excõicatione nõ abſoluãt, & hæc ꝯſuetudo ꝯfirmata eſt p extrauag. j. §. obſeruẽt. verſ. modò eoſdẽ excõicatos. de priu. vbi excõicationis abſolutionẽ Epiſcopo reſeruatam

tam eſſe traditur; vnde permiſſio antiqua in d.c.nuper. quoad maiorem excõicationem ꝯria communi, & approbata conſuetudine cenſetur abrogata. Quare Coua.lo.ci. Sair.d.nu.13.& ſeq.affirmant hanc opinionem communi praxi,& vſu receptam eſſe; imo pleriq; Epiſcopi in ſuis caſibus ſolent omnes excõicatiões maiores ſibi reſeruare.

11 Hodie tamen † per decretũ Sac. congreg. editũ de mandato Clem. VIII. anno 1601. & per litteras ſupradictas anni 1602. multi Archiepiſcopi, & Epiſcopi, vt Ianuenſis, Neapolitanus, Taurinenſis, Alexãdrinus, Brixienſis, Comenſis, Montiſregalis, Regiens, Sarzanẽſis, Taruiſinus, Vincentinus, & alij quàm plurimi in tebellis ſuorũ caſuum reſeruatorum ſibi perpaucas maiores excommunicationes nulli reſeruatas expreſsè reſeruando, a cæteris abſoluendi facultatem omnibus ſuis confeſſarijs conceſſerunt; Papiæ tamen,& in alijs quibuſdam ciuitatibus adhuc omnes maiores excommunicationes reſeruantur, ad quod aduertant confeſſarij.

Vnde ex prædictis colligitur, ꝙ
12 † parochus, & quilibet alius cõfeſſarius, qui a mortalib. legitimè abſoluit, ſi ex generali Epiſcopi conceſſu poterit abſoluere ab excõicationib.nulli reſeruatis, poterit etiã ab excõicatione per monitoriũ generatim lata abſoluere,vt ex Coua. in c.alma mater.par.1.§.12.nu.4.& Sair.d.ca.19.nu.5.& Lel.Zecch.de caſ.reſer.caſ.2. in præcedenti quæſ.
13 probauimus, Quod † parochus reſpectu ſui ſubditi extra ſuam parochiã, ac ẽt extra ſuam diœceſim facere poteſt, ſm Feder.de Senis conſil.16.Sylueſt.verb.confeſſor.1.nu.12.Gutierr.lib.1.can.qq.c.5.nu.33. poſt Nau.in c.placuit. de pęni.diſt. 1. nu. 84. contrarium tñ cenſuiſſe vr̃ Sacra Cõgreg. qñ declarauit Archipresbyterum, vel alium parochum in ſua tm̃ parochia cõfeſſiones ſuorum ſubditorum audire poſſe, vt refert Petr. Vendrami. in addit.ad Sylueſ.verb.confeſſio. Intellige tñ prædicta, modò prius parti fuerit ſatisfactum, aliàs talis excommunicatio eſt Epiſcopo reſeruata, donec reus ſatisfecerit, niſi ꝑ impotentiam excuſetur, vt not. Iacob. Seuert.in ſum.excom.par.2.ti. de excom. Epiſc.reſeru.ar.3.

14 Ab excõicatione † aũt minori, ꝗ quis incurrit ob veniale peccatum, ſm Nau.man.ca.27.nu.8. & 25. Armil.verb.abſol.nu.38. Viuald. in fi. tract.de excom. Tolet.in ſum.lib.j. c.17.nu.4.Io.Capeauil.tract.de caſ. reſer.par.1.c.10.diffic.7. poteſt quiuis ſacerdos abſoluere, ꝗuis Hoſt. in ſum.tit.de ſent.excomm. §.quis poteſt.Syluestr.verb.abſolutio 1.§. 3.vbi Angel.§.1.Petr.Sot.lect.4.de excomm.Caiet. verb.abſolutio requirant in abſoluente iuriſdictionem,vel ſaltem,vt ſit confeſſarius, quorum quidem opinio procedere põt,qñ talis excõicatio prouenit ex peccato mortali,vt colligitur ex Tolet. loc.cit. & Saul. Epiſcop. Papien.in interrog.promouend. ti.de excom. verſ. quis poteſt abſoluere. vbi tradit, quomodo incurratur in tali excom.vide Gutierr.lib.1. can. qq. c.6.vbi latè diſputat hunc arti. & pro ſecunda opin. concludit.

Sed quoniã ſupra diximus, Religioſos

gioſos non minorem Parochis ha-
bere facultatẽ, quoad ſacralem ab-
15 ſolutionem; ſciẽdũ eſt, in hoc † ali-
qñ maiorẽ ẽt ipſis Epis habere po-
teſtatem; Nam ſtante dicto decre-
to Sacræ congreg. & eius declara-
tione, ꝙ regulares per eorũ priuile
gia vſu recepta ante dictum decre-
tũ, nec alijs extrauag. reuocata, vt
obtinent Fratres minores de obſer
uãtia, & qui eiſdem priuilegijs per
modũ cõicationis gaudent (eiuſdẽ
16 enim † religionis obſeruatum pri-
uilegia omnia a Clem. VIII. anno
1597. fuerunt confirmata, & inno-
uata, niſi in quib. Conc. Trid. decre
tis aduerſantur) poſſint a caſib. re-
ſeruatis abſoluere, exceptis tñ in di
cto decreto expreſſis; & ſtante ꝙ p
eorũ priuilegia poterant ab omni-
bus caſib. ſedi Apoſtolicæ reſerua-
tis abſoluere, vt probat Sorb. Capu
ci. in addit. compend. priuil. multis
in locis, & præſertim in verb. abſo-
lutio quoad Fratres, & ſeculares ↄ-
cl. 5. fol. 57. & Io. Bapt. Confect. in
collec. priu. in ſummar. priuil. ti. 17.
c. 6. id ẽt nũc facere poterũt, niſi in
caſib. dicti crediti, quib. demptis, te
17 nerẽ, ꝙ dicti † regulares abſolutio
nem impendere ẽt poſſint a caſib.
ſedi Apoſtolicę poſt dictum decre
tum reſeruatis, faciũt adducta per
Confect. loc. cit. & deduci mihi vi-
detẽ ex verbis declarationis ipſius
decreti ibi.

Et vt clarius appareat, in quib. ca
ſib. vigore eiuſdẽ decreti S. D. N.
Clem. Papę VIII. ſimiliter viuæ vo
cis oraculo ſuper ea habito, ipſum
decretũ ita moderatẽ, ac declarat, ſ.
ſub eiſdẽ ꝓhibitione illos tñ in po
18 ſterũ cõprehẽdi † caſus, qui in Bul
la Cęnæ Dñi legi conſueta ↄtinen-
tur, ac prætereà violationis immu-
nitatis eccleſiæ in terminis conſti-
tutionis Felic. recor. Grego. XIIII.
incip. cũ aliàs nõnulli. Violationis
clauſuræ monialiũ ad malũ finem.
Prouocantiũ, & pugnãtiũ in duel-
lo iuxta decretũ Sac. Cõc. Trid. &
cõſt. Felic. recor. Greg. Papæ XIII.
incip. ad tollendũ. Injicientiũ vio-
lentas manus in clericos iuxta ca-
nonẽ, ſiquis ſuadente. 17. q. 4. ac iu-
ris diſpoſitionẽ. Simonię realis ſciẽ
ter ↄ̃ctæ, atq; ẽt confidentiæ benefi
ficialis. Itẽ oẽs caſus, quos ordina-
rij locorũ ſibi reſeruarũt, vel in po-
ſterum reſeruabũt, in quib. omnib.
iã enumeratis caſibus dũtaxat &c.

Q.I quidẽ Epis nõ eſt permiſſũ,
nam declarauit Sacra ↄgreg. Card.
19 non poſſe † Epm virtute ca. 6. ſeſſ.
24. de refor. Conc. Trid. abſoluere
a caſib. occultis Sedi Apoſtolicę re
ſeruatis, quos Papa poſt dicti Con-
cilij ꝓmulgationũ ſibi reſeruauit.
Quare dicta Sacra ↄgregatio rñdit
Epo Cremon. non poſſe abſoluere
ĩgrediẽtes clauſurã monialiũ, nec
mulieres ingredientes monaſteria
religioſorũ, licet caſus eſſet occul-
tus vt referunt Lel. Zecch. tract. de
ſacram. ti. de pęn. c. 19. circa prin. &
Io. Capeauil. tract. de caſ. reſer. c. 14.
q. fi. & vide Graff. conſ. 4. de homic.
nu. 20. q̃uis ↄ̃riũ teneant, ac probẽt
Rodriq. in ſum. part. 1. c. 81. nu. 4. &
Suarez diſp. 30. ſect. 2. nu. 12. tom. 4.
nẽpe, ꝙ Epi poſſint abſolutè ab oĩ-
bus caſib. occultis Sedi Apoſtolicę
reſeruatis ẽt poſt promulgationẽ
Cõc. Trid. abſoluere. Verũ qdẽ eſt,
20 ꝙ ſi Epſ occultè † labitẽ in crimẽ Pa
pę reſeruatũ, eũ poſſe a cõfeſſario a

ſe electo abſolui, ex declaratiõe Sacræ congreg. vt refert Suarez lo. ci. ꝙ quidem iuxta prædicta intelligẽdum eſſe puto, videlicet iuxta diſpoſitionem dicti decreti.

QVAESTIO XV.

Siquis vi propalationum monitorij, vel alia de cauſa a iudice Eccleſiaſtico, vel iure proprio, vel vti executore Apoſtolico fuerit excõicatus, & nominatim denũciatus, an abſolui poſſit a cõfeſſario in foro penitentiali virtute Iubilei, quo datur facultas abſoluendi a peccatis, & cenſuris ſedi Apoſtolicæ reſeruatis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, & denunciatus abſolui poteſt a confeſſario in iubilei.*

2 *Abſolutio uirtute iubilei data in foro interiori tantum prodeſt.*

3 *Abſolutio in foro penitẽtiali ſolũ quoad Deum, & pœnã æternam operatur.*

4 *Abſolutio ab excommunicatione in ſolo interiori foro quare introductã.*

5 *Abſolutus in foro interiori etiã peracta penitentia accuſari, & puniri poteſt in foro exteriori.*

6 *Abſolui quis non poteſt uirtute iubilei non præmiſſa ſatisfactione, ſi offenſa eſt manifeſta.*

7 *Conſcientiæ forum, & penitentię vt differant.*

8 *Facultas abſoluendi in foro penitentiæ, aut in foro cõſciẽtiæ, quõ intelligatur.*

9 *Epiſcopus an poſſit vi Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 6. de reform. abſoluere a caſibus occultis Papalibus extra confeſſionem.*

10 *Confeſſio ſacramentalis an requiratur ſi in bulla exprimatur, facultatẽ pro ſolo conſcientiæ foro contendi.*

11 *Confeſſarij ſunt iudices in foro interno, ſiue penitentiali.*

NEgatiuè in hac quæſtione rñdet auctor compendij Priuilegiorum mendicantiũ verbo Abſolutio quoad ſeculares 2. nota. 19. ſed ſine textu, aut rõne aliqua efficaci hoc aſſerere auſus eſt, vt ẽt refert Sair. de cenſ. lib. 2. ca. 20. nu. 29.
Quare verior, & magis recepta do-
1 ctorum opinio eſt, vt ẽt † nominatim excõicatus, & denunciatus a quocunq; abſolui poſſit ab hmõi confeſſario approbato in foro interiori, quoad ſuos effectus impletis, & ſeruatis prius illis, quę Iubileum preſcribit, ita vt poſtea nec eccleſię ſuffragijs, nec participatione ſacrorum, aut indulgẽtiarum priuetur, ita Ledeſm. 2. q. 26. art. j. dub. 9. Sot. in 4. diſt. 22. q. 2. ar. 3. concl. 2. Nauar. in manual. ca. 27. nu. 278. Couar. in c. alma mater. de ſent. excom. in 6. par. 1. §. 11. nu. 12. & 16. Henriq. lib. 13. de excõi. c. 27. §. 5. poſt Hug. tab. 1. ca. 10. §. 4. n. 4. & ſeq. Sair. d. ca. 20. nu. 29. vbi hãc opinionem ratione ꝯfirmat, & de æquitate cõmendat.
2 Sed circa hmõi † abſolutionẽ ab excõicatione notãdum eſt primò, eã in foro interiori, ſiue penitentiæ ꝓdeſſe ſolũ. c. de his. cũ gl. in verb. replicari, de accuſ. vbi Io. Anan. Nauarr. conſ. 5. de priuil. nu. 8. & conſ. 75. de regu. nu. 30. vbi dicit, ꝙ abſolutus ad effectũ ꝗrendi Iubileũ ſtatim quoad vtrũq. forũ reicidit poſt lucrũ hoc ſpirituale. D. Io. Baptiſta Coſta trac. de retrotr. caſ. 15. in c. 8. nu. 9. (ſi res eſt manifeſta, alioquin in oĩb. põt ſe gerere vt abſolutũ, ita decla-

Digitized by Google

declarauit Greg. XIII. teſte Io. Capeauil. de caſ. reſer. c. j. q. 3. par. 2.) & Pius V. teſte Rodriq. in ſum. par. 1. c. 83. nu. 9. Imò ēt ſi res ſit manifeſta, reincidit tñ quoad forū exterius, ſm magis recept. & veriorē ſententiam Doct. cita. Emanuel Sa. de abſol. nu. 19. & ideo in foro exteriori ſolū talis excōicatus denūciatus, ſicut non abſolutus habēdus erit, & vitandus quouſq. a ſuo excōicatore, vel ab alio habente hmōi auctoritatē abſolutus ſit. argu. c. ſolet. de ſent. excōic. lib. 6. Nauar. Couar. & alij lo. cit. Graff. par. 1. deciſ. lib. 4. c. 15. nu. 18. Card. Tuſch. to. 1. pract. conclu. lit. A. concl. 45. nu. 2. vbi inquit, ꝙ † abſolutio in foro pęnitentiali ſolum quoad Deū, & pęnam eternam, non quoad tpalem operatur, ideoq; abſolutus in eo foro poteſt in foro fori puniri de eodē delicto; nec impedit proceſſum, & hūc eſſe vſum Sacræ Pęnitentiariæ tradit Gomeſ. in reg. Cancellariæ de non iudic. iuxta form. q. 14. nu. 3. Pariſ. conſ. 67. nu. 22. lib. 4. Philiarc. de offic. ſacerd. par. 3. lib. 4. poſt. c. 16. in addit. & latè Sair. d. c. 20. nu. 31. Rodriq. tñ in ſum. part. 1. c. 83. nu. 9. tenet, ꝙ abſolutio ab excōicatione, & reliquis cenſuris virtute Iubilei iuuat ēt in foro exteriori, ſi parti ſatisfiat, modo abſolutio ꝓbari poſſit, & dat formā eam probandi, cuius opinio, cū ſit ꝯ cōem, non mihi vr̄ admittenda, quia hoc perturbaret ordinē iudicialē, & alia abſurda ſequerentur, vt infra dicemus.

3

4 Hæc aūt † abſolutio in foro interiori introducta eſt in fauorē excōicatorū ob crimina occulta, ne homo ſeipſum in foro exteriori prodere cogeretur. Ne autē homines poſtea abuterent̄ hmōi abſolutione fori interiori ad facilius peccandum, & vitaretur grauiſſimum pręiudicium, ꝙ fieret his, in quorū fauorem eſſet excōicatio lata, quia ꝑ illam debitores negligentiores fieret ad ſoluendū videntes ſe abſolutos, Nauar. conſi. 75. de reg. ideo ſapientiſſimè ēt ab eccleſia inſtitutū, & perpetuò obſeruatum eſt, vt hęc † abſolutio fori interioris nihil omninò proſit in foro exteriori, quin quandocunq; crimē detegetur in foro exteriori, ēt pęnitentia peracta, in exteriori foro accuſari, & puniri poſſit, ac ſi verè excōicatus eſſet, vt notant gl. in d. c. de his de accuſ. Couarr. lib. j. var. ca. 10. nu. 3. D. Menoch. de arb. caſ. 539. nume. 31. Sair. loc. cit. num. 32. Card. Tuſch. d. concluſ. 45. 5

6 Secundò eſt notandum, ꝙ ēt † in foro interiori a confeſſario impēdi non dēt abſolutio ex vi Iubilei, vbi offenſa eſt manifeſta non præuia ſatisfactione. Nauar. conſ. 2. de ſentē. excōic. & vbi fuerit dubia ſine cōpetenti cautione, vt in q. 12. huius ſec. declarauimus, & docet Sair. de cenſ. lib. 2. c. 20. n. 33. & ſeq. & c. 18. nu. 11. vbi tradit, quib. in caſib. abſolui poſſit excommunicatus non præmiſſa ſatisfactione.

Tertio eſt valde notādū, ꝙ licèt apud moltos authores confundantur hi termini, & vnus accipiat̄ pro altero, nempe forū conſcientiæ, & forū pęnitentiale, ſiue internū; tñ ſm Th. Sanchez de matr. p. 2. diſp. 34. nu. 39. lib. 8. aliud importat † cōſcientiæ forū, aliud pęnitētię. Hoc enim eſt ſolum forū ſacramētale, il- 7

lud autẽ tñ, vt diſtinguitur ɔ forũ exterius, ꝙ quidem demonſtrat ex Præpoſ. in cap. præterea.el 2. nu. 5. de ſponſal. dicente triplex eſſe forum, quoddã contẽtioſum, quoddam pœnitentiale, aliud verò quaſi pęnitentiale, ꝙ eſt medium inter
8 hæc; Quare dixit Rodriq.in qq.regul.to.1.q.61.arti.10. † facultatem abſoluendi in foro pęnitentię intelligi intra cõfeſſionem; ſecus de facultate abſoluendi in foro conſciẽtiæ, ſic refert, & ſequitur Sanchez lo.ci. vbi concludit, ꝙ confeſſarius quoties vel rõne bullæ, vel alterius priuilegij abſoluit ab excõicatione in foro conſcientię; vel commiſſam ſibi diſpenſationem in eodem foro expedit, extra confeſſionem licitè facere; ſecus ſi in foro pęnitentiæ, tunc.n.iudex eſt in ſolo ſacramento: at in foro cõſcientiæ eſt iudex extra ſacramẽtum, & citat Nauar. conſ.11.de priuil. nu.2. vbi inquit, hæc verba, abſolue in ſolo cõſcientiæ foro, non importare, vt abſolutio ſit in ſolo pęnitentiæ foro, ſed vt nullatenus proſit pro foro externo; & idem met Nauar.in manual. c.27. n.41. cũ S. Antonin.3.p. tit.24.c.77.in fi. principij tuetur iudicem nondum ſacerdotem poſſe abſoluere ab excõicatione in foro conſcientiæ, cum tamẽ ſit incapax audiendi confeſſiones: ita Nicol. Grana in explic. pertin. ad confeſſ. lum.1.q.9.poſt princ.

Quod ẽt cõfirmatur, quia Cõc.
9 Trid.ſeſſ.24.de refor. ca.6.† concedit Epiſcopis, vt abſoluere poſſint in ſolo conſcientiæ foro a quibuſcũq; caſib.occultis, & tñ praxis habet, vt extra cõfeſſionem abſoluãt, idque eos poſſe affirmat Nauarr.d. conſ. 11. de priuileg. & tenet Sanchez tract.de matr. d.diſp.34.num. 29.in fi.vbi hanc opinionem probabiliorem dicit, q̃uis aliam probabi-
10 lem eſſe tradat, ſ.ꝙ † exigatur confeſſio ſacr̃alis, qñ in bulla, vel in litteris priuilegij, vel facultatis abſoluendi, vel diſpenſandi dr̃, talem facultatem pro ſolo conſcientiæ foro ɔcedi: & hæc ſnĩa mihi vr̃ nõ ſolum probabilis, ſed ẽt tutior, p̃ſertim, qñ in hmõdi facultatib. ponit̃ illa clauſula, abſoluas hac vice in forma eccleſiæ conſueta, iniuncta inde ei pro modo culpę pęnitẽtia ſalutari, quæ oĩa ſoli ſacramentali confeſſioni aptari pñt, vnde tales facultates cõmittuntur confeſſarijs. Greg.Sair.de cenſur.lib.2. c.21.nu.
11 12.qui † iudices ſunt in foro interno, & pęnitẽtiali, vt probat Camill. Cãpeg. Papienſ. Theolog. in tract. de Summi Pontif. & general Cõc. poteſt.in reſpon.ar.1.nu.50. & ſic videntur tacitè requirere, vt confeſſio ſacramentalis concurrat cũ abſolutione, vt poſt Nau. ĩ man.c.26. n.13.tradit Io.Capeauil.p.2. de caſ. reſer.c.10.q.j.diffic.4.

Triplex quoq; eſt forũ, nẽpe forum Dei, forum Eccleſię, & forum hominis, ſed de his omnib. vide latè in noſtro Theſaur. confeſſarior. par.j.c.de abſolutione. quæſt....

QVAESTIO XVI.

Qñ quis abſolui poſſit ad cautelã, eo ꝙ non reuelauerit per monitoriũ.

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio ad cautelam quid ſit.*

Abſo-

2 *Abſolutio ad cautelam ad quid concedatur.*

3 *Abſolutio ad cautelam in quibus cenſuris petenda, vel concedenda.*

4 *Abſolutio ad cautelam peti, & dari poteſt, vbi eſt probabile dubiun iuris, & ab Epiſcopo, etiam ſi ſpectaret ad Papam.*

5 *Dubium probabile iuris æquiparatur dubitationi facti.*

6 *Dubitans de iure illius, ad cuius inſtantiam monit. fuit publicatum, & ob id non reuelans, poteſt abſolui ad cautelam.*

7 *Abſolutio ad cautelam ſemper concedi poteſt, quando offenſa non eſt manifeſta, data cautione de parendo.*

8 *Confeſſarius abſoluere non debet, ſi ex abſolutione agatur de periculo animæ.*

9 *Abſolui poteſt ad cautelam, qui non reuelauit ex inaduertentia, & ſine dolo.*

10 *Verbum præſumũt, vel præſumpſerint, quid denotet.*

11 *Excommunicatus non eſt, quia actum iure diuino, vel naturali vetitum, & ſub excommunicatione prohibitum ex obliuione, in aduertentia, vel ignorantia facit.*

12 *Inaduertentia, obliuio, ignorantia dolũ, & temeritatem excludunt.*

13 *Abſolutio ad cautelam quibus verbis facienda.*

14 *Abſoluens ad cautelam tam in foro pœnitentiali, quam extra, quid ſeruare debeat.*

15 *Abſolutio non præſumitur, niſi probetur.*

16 *Abſolutionem petens ab excommunicatione ad cautelam non fatetur ſe excommunicatum.*

ABſolutio, quæ ad cautelã præ-
1 ſtari ſolet † eſt ab eccleſiaſtica
cenſura abſolutio ſub conditione
tributa, vbi, an cenſura teneat, ob
periculũ, ꝙ ineſſe põt, dubitatur.
Steph. Coſta in repet. c. ſolet. de ſen
ten. excõi. lib. 6. n. 44. poſt Io. Andr.
ibi, Hug. tract. de cenſur. eccl. tab. j.
2 c. 22. §. j. nu. 4. & fit ad maiorem ani-
mæ tranquillitatem; cum. n. extet
dubiũ, an verè ſit quis excõicatus,
& proinde dubitetur, an à ſacrorũ
perceptione, & fideliũ cõione abſti
nere debeat, necne, facta tali abſo-
lutione, ſine aliqua dubitatione
peccati, vel irregularitatis, oĩa tã di
uina, q̃ humana, ſicut prius tutè, &
liberè exequi põt, ſm cõem, vt te-
ſtatur Greg. Sair. tract. de cenſ. lib.
2. c. 17. nu. 3. & 13. & tradit D. Mè-
noc. de arb. iud. caſ. 542. n. 28. ex c.
veniens. 2. de teſtib. & atteſt. c. Apo
ſtolicæ. de excep. vbi egregie Abb.
in fin. & ita de ſtylo Rotæ Rom. de
quo fidem facit D. Io. Baptiſ. Coſta
tract. de retro tract. caſ. 15. in 8. c. n.
12. ex Cęſar. de Graſſ. deciſ. 1. tit. de
ſent. excommun.

Hæc aũt abſolutio, q̃ D. Menoc.
d. caſ. 542. nu. 27. abſolutionem ſm
3 quid appellat, petit † & dari põt, non
ſolũ in cenſura excõicationis, verũ
ẽt ſuſpenſionis; & interdicti, exce-
pto interdicto loci generali, vt tra-
dunt Anch. in c. ſolet. nu. 5. vbi Ste-
pha. Coſta in repet. nu. 49. & cõiter
ibi ſcribentes de ſent. excõic. lib. 6.
& non tm̃ in cenſuris ab hoĩe; ſed a
iure latis, vbi probabile dubium ſit
iuris, aut facti, & quotieſcũq; ex ali
qua cauſa ipſius ſnĩæ nullitas alle-
get, vt latè exẽplificãdo docet Sair.
d. c. 17. nu. 7. & Petr. Ferrar. in prax.

Papien.in for.reſponſ. rei conuent.
in gl.tanq̃ n.7.vbi Theod. Meda in
addit.lit.T.poſt Frāch.in c.2. de ſē.
excom.lib.6.nu.9. Nau.in c.cū con
tingat.in 7.remed. de reſcrip.col.1.
pulchrè D. Menoch. de arb. d. caſ.
4 542.n.29.& ſeqq.vbi inquit,ꝙ† du-
biū probabile iuris ęquiparat̃ dubi
tationi facti. gloſſ.recept. c.vnic.de
poſt. prælat. lib. 6. ſicuti de errore,
& ignorantia iuris dubij,& obſcuri
ſcribunt Dec. in l.iuris ignorantia.
in 1.lec.nu.3.& in 2.lect.n.9. C.qui
admitti. Nau.conſ.42.de ſen.excō.

Vnde dubitanti, an inciderit in
excōicationem, abſolutio iſta ad
cautelam dari poteſt ab Epō, etiāſi
certus eſſet, ꝙ abſolutio ſpectaret
ad Summum Pontificem,in tali.n.
caſu dubio abſolui poteſt ab Epō.
Sair.de cenſur. lib.3.ca.28.num.29.

6 Et ex his colligimus,quòd † ſiqs
non reuelaſſet primò probabiliter
dubitādo,an poſſeſſor rei, ad cuius
inſtantiam per monitorium proce
debatur, haberet verum titulum,
nec ne, poſſet tempore Iubilei ab-
ſolui ad cautelam a quolibet con-
feſſario approbato, ſi monitorium
erat Papale, vel ſi erat Epāle extra
tempus iubilei ab eo, qui ab excō-
catione lata a iure, nulli reſeruata
abſoluere poteſt,vt in pręced. q.14.
demonſtrauimus, ēt parte non ſa-
tisfacta, quia propriè non tenebat̃
ad propalationem, & ſtante tali du
bietate, offenſio pariter dubia eſt,
& non manifeſta, arg. c.venerabili.
de ſent. excom. & tradit in puncto
Rodriq.in ſum.par.1. ca.79. nu.11.
in fin.& faciunt tradita per Cardi.
Tuſchum tom.1.prac.concl.iu.lit.
A.concl.47.nu.4.& concl.49.nu.5.
7 vbi inquit, ꝙ † abſolutio ad caute-
lam ſemper danda eſt, qñ offenſa
nō eſt manifeſta, data cautione de
parendo iuxta cap. ex parte. el 2.de
verb.ſign.etiamſi in reſcripto man
daretur abſolui facta ſatisfactione,
quia ſufficeret cautio de parendo:
ſic Calder.conſ.25.alias 2. de reſcr.

Benè verum eſt, ꝙ non debet in
8 dubio iudex, ſiue confeſſarius ab-
ſoluere, qñ ex tali abſolutione agit̃
de probabili animæ periculo, vt e-
xēplificat Card.Tuſch.loc.cit.con-
cl.42. nu.1. quia in dubio inclinan-
dū eſt adeſſe peccatum,vt non ape-
riatur via peccato,& vt abſtineat̃.c.
iuuenis.de ſponſal.plenè Abb.in c.
1.de ſcrutin. ꝙ procedit præſertim
in foro pęnitentiali, vel ſi agat̃ de
ſcandalo;aliàs ſecus ſm Tiber.De-
cian.conſ.8.nu.50. verſ. quia facilè.
lib.1. Card. Tuſch. d.concl.42.n.3.

9 Secundò, vbi † quis non reuelaſ-
ſet in termino a monitorio præfixo
inaduertenter, ſine dolo, & mali-
tia; quia nō vr̃ talem incurriſſe ex-
cōicationem,in monitorijs.n.& ex-
cōicationib. regulariter exprimit̃
illud verbum præſumunt, vel præ-
10 ſumpſerint, ꝙ † ex propria eius ſi-
gnificatione tm̃ comprehēdit eos,
qui dolosè, & ex certa malitia ac̃ũ
prohibitum, & fraudulēter faciūt,
& præſupponit dolum, & malitiā.
clem.religioſi.vbi gloſſ. & doct.de
decim.Card.in cle.1. q.39. de priu.
Nau.conſi.4.de hæret.n.5. & com.
4. de reg.nu.62. Graff. conſil.9.nu.
16.de regu.Nec dicitur præſume-
re, qui probabiliter credit ſe bene
facere.

11 Vnde regulariter, qui † ex obli-
uione, īcogitātia, inaduertētia, aut
ſum-

ſimpliciter,vel bona fide, & ignorãtia in actum prohibitum, ſub excõicationis pœna ipſo facto incurrendæ,incideret,non eſſet excõicatus. D. Thom. 1.2.q.6.articul.8.vbi Caet.& Doct. cõmuniter in c. apoſtolicę.de cler.excom.miniſt.quod procedit, etiã ſiquis ſciẽter faceret actum prohibitum iure diuino,vel naturali, ignorãs bona fide ius cõe canonicum prohibere illũ ſub pœna excõicationis ipſo facto incurrendæ,vt de magis recepta, æquiori,& mitiori opin. concludit Azor. par.1.inſt.mor.lib.1.ca.15.q.3.& facit D.Coſta tracta.de fact.ſcient. & ign.cent.2.diſt.13.nu.22.& inſpect.
12 96.nu.2.& ratio eſt,† qa inaduertẽtia, incogitantia, obliuio,& hmõi excludunt dolum,&temeritatẽ,vt not.Naua.& Graff.loc.cit.tenet tñ talis,quanto citius cõmodè poterit denunciare,ſiue reuelare.Naua. in man.ca.25.nu.46.Philiarc. de offic. ſacerd.par.1.lib.3.c.34.circa finem, & vide Henriq.& Sair.loc.cit.

13 Forma aũt † abſolutionis ad cautelam hoc pacto exprimi põt. Dominus noſter Ieſus Chriſtus dignetur te abſoluere,& ego auctoritate eiuſdẽ abſoluo te a vinculo excõicationis, ſi ꝙ incurriſti, in nomine Patris,& Filij,&c.ſic docent Naua. in man.c.26.nu.10.quem refert, & ſequitur Io.Capeauil.tract.de caſibus reſeru.par.1.c.9.poſt princ.

Et circa hanc abſolutionẽ venit
14 quoque notandum,quod ſi† ſacerdos abſoluturus ſit aliquem ab excommunicatione, ex ſuperioris cõmiſſione, ſiue per litteras, vt ſolet Pęnitentiaria,ſiue verbo, vt ſolent Prælati, qui abſoluendos mittunt ad confeſſarios,ſiue ſit per iubilæũ, vel bullam,& commiſſio fiat abſoluendi tantum in foro pęnitentiali, & interiori,non debet vti forma,c. ſolet,de ſent.exc.om.lib.6.vbi habetur,vt prius aduerſarius citetur, & audiat, quid opponere poſſit, quominus abſoluendus non ſit talis excõicatus; quia huic foro minimè hæc congruunt, ſed ſufficit, vt abſoluendus ſimpliciter promittat ſe ſatisfacturum debito,aut offenſę,ſi probabitur excõicatus; & abſoluere debet abſq; teſtib. notario,vel alia fori exterioris ſolennitate. Vbi verò ex ſuperioris commiſſione in vtroq; foro ad cautelam abſoluat; tunc ꝑtermiſſa citatione, & aduerſarij exceptione, præmiſſa quidẽ iuris cautione corã notario, & teſtib. vel ſaltem corã teſtib.abſoluere debet,& tã litteræ commiſſionis, ꝙ̃ fides abſolutionis factæ in actis publicis ſunt referendæ, vt ſic abſolutus, vbi opus fuerit,abſolutionẽ ꝓ
15 bare queat; cũ ea † non præſumat, niſi probetur.c.ſicut nobis. de ſen. excom.& gl. in c.propoſuit,ĩ verb. de abſolutione.de cler.excom. miniſtr. Naua. in man.c.27.nu.278.& conſ.26.de ſen.excom. Henriq.lib. 13.in ſum.de excomm. c.29.§.5. & Sair.trac.de cenſur.li.2.c.17.nu.fin. vbi ĩſignitè hãc praxim annotauit.

16 Et nota,ꝙ petẽs † huiuſmodi abſolutionẽ ad cautelã nõ dr̃,nec fatetur ſe excõicatũ.gl.ſing.in ca.venerabili. in verb. poſtulauit. de elect. Frãc. Mar.deciſ.658.n.j.par.j.Naua. conſ.5.de emp.& vendi.n.3.Borgn. deciſ.33.nu.41.par.2.Graff.conſ.12. nu.5.de ſent.excom. Sair. de cẽſur. lib.2.c.16. nu.16. Imo ex eo,ꝙ quis

fuit

fuit abſolutus ab excommunicatione, non probatur fuiſſe excommunicatum, quia fuit forſan abſolutus ad cautelam. Dec. in c. in præſentia. num. 63. de probat.

QVAESTIO XVII.

Si per monitorium excommunicentur omnes, qui alicuius bona detinent, niſi in termino monitorij reſtituant, vel reuelent, & pendente conditione, ſubditi detentores mutent forum, an incurrant excommunicationem, adimpleto conditionis termino.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio generalis niſi proferentis ſubditum ligat.*

2 *Excommunicati ſub conditione, ſi ea pendente forum mutauerint, quando excommunicationem incurrant.*

3 *Citati, ſi poſtea fiunt alterius iuriſdictionis, quaſi preuenti ius reuocandi forum non habent.*

5 *Mediolanenſis, qui furtum fecit Mediolani, an abſens ligetur excommunicatione generali ob id lata a ſuo Archiepiſcopo.*

6 *Ceſſante cauſa obligationis in monitorio expreſſæ ceſſat etiam monitorij effectus.*

7 *Foro mutato ſi quis aliquid facit a priori Epiſcopo prohibitum ſub excommunicatione, cur non incurrat excommunicationem.*

8 *Excommunicatio in omnes furtum committens lata non ligat excommunicantis ſubditum, qui extra ſuam diœceſim furtum fecerit.*

9 *Excommunicationis ſententia non extēditur ultra terminos iuriſdictionis eam proferentis.*

10 *Excommunicatio generalis contra eos, qui fecerint aliquod delictum comprehendit illud committentes, etiamſi alterius ſint diœceſis.*

PRo negatiua facere videtur ca. Romana. reſpon. 2. de ſent. exc. lib. 6. & c. a nobis, 1. de ſent. excom.
1 vbi habetur, † generalem excõmunicationem niſi proferentis ſubditum ligare, quoniam extra ſuã diœceſim Prælatus nullam habet iuriſdictionem. glo. in d. c. a nobis. excõmunicatio autem ſub conditione, vel in diem non afficit eum, in quẽ fertur, niſi dies, & conditio aduenìat, nec prius lata, vel inflicta cenſetur; nec retrotrahitur ad diẽ pronunciationis, iuxta tex. vbi communiter doct. in c. præterea. 2. de appel. Anchar. conſil. 158. incip. ex narratis. num. 20. Naua. conſi. 6. de pęnit. & remiſſ. nu. 2. D. Io. Baptiſta Coſta tract. de retrotractionib. caſ. 15. in c. 8. num. 4. ſed dum excommunicatio effectum ſuum ſortiri debebat, excommunicandi effecti ſunt alterius fori, ergo ipſos afficere non poteſt. ita tenet prax. Archiep. Neap. c. 1. not. 17.

Cæterum affirmatiuam opinio-
2 nem, quæ vera eſt, nempe † excõicatos ſub conditione, ſi ea pendente forũ mutauerint, nihilominus excõicationẽ incurrere, adueniẽte cõditione, tenet gl. in d. c. pterea. cõiter recepta in verb. impedire, & ibi Innoc. nu. j. Panor. nu. 10. Marian. Soci. in ca. ſacro. nu. 152. de ſent. excõic. q teſtatur de cõi. Feder. de Se
nis.

nis. conſ.97.incip. qm̄ ibi.nu.4. per tex.in c.propoſuiſti.de for.compet. vbi gloſ. Piſanel.verb.excōicatio 1. verſ.5.Hugol.tract.de cenſur. tab.j. c.20.§.6.nu.4.Lancel.in inſtit. iuris can.libr.3. tit.5.§.ſi tn̄.Gregor.Sair. tract.de cenſ.lib.1.c.11.nu.19. Suarez tom.5.diſp.5.ſect.5.n.5.& ſeqq.

Et ratio eſt, quia cū hi ante fori mutationem aliquid fecerint, per
3 ꝙ orta eſt obligatio† & à iudice ſint quaſi præuenti per monitorij citationē, per q̄ perpetuatur iuriſdictio tam ordinarij, quam delegati; fori mutatione nec ipſius iudicis iuriſdictionem tollendi, nec forum reuocandi ius habēt, ſed eidē quoad hanc cām ſemper ſubiecti exiſtūt: ſic probatur in d.ca. propoſuiſti. & ibi gl.de for.comp. c.gratum.cap.licet.de off.delega.l.ſi quis poſtea.ff. de iudic.l.cum quędam.ff.de iuriſdic.om.iud. Lancel.in inſt.iuris ca-
4 non.d.§.ſi tn̄; vbi.n.† cęptū eſt iudicium, ibi quoque finiri dēt. l.vbi cęptum.ff.de iuriſd.om.iud. Imò ſm̄ Viridarium Summiſt. par.2. c.300. nu.86.& ſequen.ex Armil.verb.excōicatio.nu.30.& 350.procedit ēt in culpabili monitorium ignorante, inquit.n.Mediolanenſem † qui 5
furtum fecit Mediolani, & deinde Papiam profectus, ibi per aliquot dies moretur, ligari generali excōicationis ſnīa ab Archiepiſcopo Mediolani, illo interim ob tale furtum lata, nec ꝑ ignorantiam, q̄ ſupina in hoc vr̄, excuſari, quia cum rē illicitam, & damnatam fecerit, ſtatim eſt in culpa, & tenetur ipſe hoc q̄rere, cum excōicatio hac de cā ſit publicè fulminata.gloſ.in d.c.a nobis.verb.non niſi ſubditi. c.fina. Tn̄ ꝯrium verius eſt, & tenēdū, tū quia ignorantia inuincibilis ab excōicatione excuſat, vt in p̄ced.q.n.11. diximus, & p̄dicta ignorātia eſt inuincibilis, qa nō fuit annexa furto; tū qa non pōt quis excōicari pro peccato p̄terito, ꝯ aūt futurū requirit monitio, vt latè ſupra. ſect.j.q.13.at iſte nō eſt monitus, ſed eſt in ꝓbabili ignoratia, ergo neq. eſt excōic. vide Sair.de cēſ.lib.j.ca.6.nu.41.cum ſeqq. vbi plenè enumerat caſus, in qbus extra diœceſim exiſtentes excōicat. Epi incurrāt, optimè Suarez tom.5.diſpu.5.ſect.5.per tot.& Rodriq.in ſum.par.1.c.77.nu.fi. vbi in terminis tenet, ꝙ ſi ſacerdos absēs a ſua diœceſi fuerit a ſuo pręlato excōicatus, & ignorans hanc excōicationem celebrauerit, non incurrit irregularitatem, nec pœnas poſitas contra excommunicatos, & citat Rebuff.in concord.titu.de excom.

Prædicta verò limitāda ſunt pri-
6 mò, vbi† ob l'onis cā ceſſaret, videlicet, aut qa ęs alienū, cuius cā lata ē excōicatio, fuerit reſtitutū, vel a creditore interim ſibi ꝯdonatū, aut remiſſū, alia ſimili de cauſa; tūc.n.eo ꝙ excōicationis cā ceſſat, ceſſabit ēt effectus.c.cū ceſſante. de appell. ita vt excōicatio ī eos vires nō operet̄, vt expreſsè docet ex ſupr. alleg. doct.loc.cit.Sair.d.c.11.nu.19.ꝙ intellige, modo in termino monitorij ſublata fuerit cā dictæ excōicationis, aliàs elapſo termino, & lata excōicatione ſine dubio ab excōicatione indigent abſolutione, vt ſupra dictum eſt in q. 11. huius 3.ſect.

7 Secūdò limitantur, qn̄ † mutato foro aliquid cōmitterēt, ꝙ a priori Epo ſub excōicationis pœna prohibi-

bi-

bitum fuiſſet; quia cum nullo mo-
do ſub prioris Epiſcopi iuriſdictio-
ne ſint; ideo excõicationem ab eo
latam non incurrerent, prout per
dictos doctor. tradit Greg. Sair. d. li.
1. c. 11. num. 19. in fin. & ita nouiſſi-
mè concludit Illuſtriſs. Card. Tu-
ſchus in prac. concl. iur. tom. 3. con-
cl. 450. lit. E. vbi de communi teſta
tur, & ita intelligi debet prax. Ar-
chiep. Neap. c. 1. not. 17.

Tertiò limitantur nõ procedere
8 ẽt quoad ſubditos, qui extra diœce-
ſim excõicantis furtum commiſe-
runt, prout declarauit Bonif. VIII.
in c. 2. §. ſtatuto Epĩ. de conſt. libr. 6.
& rectè admonet gl. marginalis 2.
in d. c. a nobis. 1. de ſen. excõic. quia
extra diœceſim ſuam nulla ei com-
petit iuriſdictio, & conſequenter
9 illa † ſnĩa non extenditur vltra ter-
minos ſuæ iuriſdictionis. l. vlt. ff. de
iuriſd. omn. iud. c. nouit. de off. leg.
& ita in hac ſententia conueniunt
omnes doct. quos latè referunt Co
uar. in c. alma. 1. p. §. 10. nu. 3. Graff.
p. 1. lib. 4. deciſ. ca. num. 37. Vgolin.
tab. 1. c. 9. §. 3. & ita declarat nouiſſi-
mè Suarez tom. 5. diſp. 5. ſect. 4. nu.
4. comprehẽdit ergo ſubditos ſuos
delinquentes in ſua diœceſi, in lo-
co quidem non exempto; ratione
tñ delicti ſortitur quis forum, & ef-
ficitur de iuriſdictione illius, qui
tulit ſnĩam. c. placuit. 6. q. 2. c. ex tua
rum. de priuil. cap. vlt. de for. comp.
10 & no. gl. in d. c. a nobis. 1. Vnde † ex-
cõicatio generalis, quæ ponitur ab
Epiſcopo contra facientes tale de-
lictum non ſolum comprehendit
ſuos ſubditos, ſed ẽt eos, qui nõ ſũt
ſubditi, ſi ſint in ſua diœceſi agen-
tes. glo. in d. c. a nobis. verb. non niſi
ſubditi, & concludit Rodriq. in
ſum. par. 1. cap. 76. num. 7.

QVAESTIO XVIII.

Parochus quidam monitorium in forma publicauit, & malefactores excommunicauit, de quo crimine ipſe erat culpabilis, hocque non obſtante non ceſſauit a diuinis, quæritur quas pœnas incurrerit.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus ſacramenta miniſtrando, uel diuina celebrando irregularitatis, & priuationis officij, & benefic. pęnam incurrit.*

2 *Irregularis a quo abſolui poſſit.*

3 *Irregularis fit quiſquis in excommunicatione etiam occulta celebrat, declaratur nu. 6. & 14.*

4 *Excommunicatus etiam occultus à quibus abſtinere teneatur.*

5 *Caſum reſeruatum habens, cui annexa ſit excommunicatio, an poſſit communicare ante abſolutionem, ad uitandum ſcand.*

6 *Reſtituere, uel reuelare qui tenetur, & poteſt, elapſo monitorij termino eſt excommunicatus, & celebrando fit irregularis, niſi vt in nu. ſeq.*

7 *Excommunicatus occultus ad uitãdum ſcandalum, & grauem ſuam infamiam licitè poteſt celebrare, & cum alijs miſſam audire, & declaratur. num. 14.*

8 *Sacerdos excommunicatus, & per indicia infamatus nequit celebrare abſq; irregularitate.*

9 *Monialis, quę occultè incidit in excommunicationem bullæ Cœnæ, an poſſit*

poſſit aſſiſtere choro, & diuinis officiis.

10 *Suſpenſionem, vel irregularitatem, qui occultè incurrit, quando poſſit ſine noua irregularitate celebrare.*

11 *Præcepta duo incompatibilia vbi concurrant, quodnam ſeruandum.*

12 *Mandata Eccleſiæ piè interpretanda ſunt.*

13 *Excommunicatum occultum videns, quid facere debeat.*

14 *Excommunicatus occultus quando ob uitandum ſcandalum, aut infamiam celebrans non excuſetur ab irregul.*

15 *Excommunicare ſeipſum an quis poſſit, & quando.*

16 *Excommunicatus cantans collectam in choro, an fiant irregularis.*

17 *Excommunicatus minori excommunicatione celebrans, non fit irregularis.*

HAnc qõnem proponit Franc. Marc. par. 2. decaſ. 801. & reſpondet, quod, cum talis parochus ſcire ſe culpabilem de contẽtis in monitorio, non reſtituendo, vel reuelando in termino, inciderit in ex
1 communicationem, † in qua quidẽ ſacramẽta poſtmodum miniſtrando, & diuina celebrando, irregularitatem, & priuationis officij, & beneficij pœnam incurriſſe, dicendũ eſt, per not. in capit. primo, cap. clerici, & cap. latores, de cleric. excom. mun. celebr. Petr. Ferrar. in prax. Papienſ. in for. rei conuen. in gloſ. tanquam, num. 10. D. Menoch. de arb. caſ. 416. numer. 45. & tradit Franc. Marc. loc. cit. vbi addit, quod ab ip-
2 ſa † irregularitate non poteſt abſolui, quam a Summo Pontifice, ca. 1. de re iud. lib. 6. ca. 1. de ſen. excom. li. 6. & tenet Pet. Ferra. loc. cit. quã-uis hodie per Sacr. Conc. Trid. ſeſſ. 24. ca. 6. de refor. In huiuſmodi irregularitate occulta poſſit etiam Epiſcopus diſpenſare, teſte Nau. in m. c. 27. num. 194.

Quod autem præfatus parochus incurrerit irregularitatem; dicta peragendo in excommunicatione, tuetur Syluest. in verb. excommunicatio 3. q. 5. vbi ait, quod quantũcunque ſit occultus † excommuni- 3
catus, tenetur alios vitare etiam in publico, nec poteſt accedere ad ſacramenta, & ſi accedat, & celebret, erit irregularis, [illegible] eius eſt, q. habet præceptum ſuperioris, quod vitet alios fideles., nec infamia ipſum excuſat, cum hoc proueniat ex culpa ſua; Couar. etiam in ca. alma mater. 1. par. §. 2. num. 11. in fin. de ſent. excom. lib. 6. eiuſdem eſt ſententiæ quoad participationem ſacramẽtorum, & quoad miſſæ ſacrificium, nam quoad iſta, ait quan-
4 tumcunq; † excommunicatus ſit occultus tenetur abſtinere a cõione eorum, eſto, quod indè ſequatur infamia, & ſcandalum; quia excõicatus, inquit, ipſo iure priuatur participatione ſacrificiorum, & ſacramentorum. Imo Epiſcopus concedere nequit licentiam excõmunicato excommunicatione Papali, vt audiat miſſam, & aſſiſtat diuinis officijs. Rodriq. in ſum. par. 1. ca. 82. nũ. 5. quo in caſu dubitat an Sum. Pontifex poſſet diſpenſare. In alijs verò temporalibus dicit Couar. ꝙ propter ſcãdalum, & infamiam vitãdam poterit, occultè excommunicatus cum alijs fidelibus cõicare. Sot. quoque in 4. diſt. 12. q. 1. artic. 4. non longè a fine, verſic. quartus

caſus

5 caſus ait † habētem caſum reſeruatum, cui annexa eſt excōicatio, nec pp officium, nec propter ſcādalum ad ſacram communionem ante abſolutionem accedere poſſe: ita Medin. lib. 1. inſtrūct. confeſſ. ca. 11. de excom. §. 5. quod latè declarabitur in 2. par. noſtri Teſau. confeſſ. in general. obſeru. Imo dicit Simon. Maiol. de irregu. lib. 4. cap. 34. quod excommunicatum ſe audiens ex ſolo rumore vulgi debet abſtinere.

Porrò in hoc caſu ſic reſpondendum eſſe mihi vr̄, nempe, quod ſi
6 talis parochus † reſtituere poterat, vel reuelando concordare cū damnificato in termino monitorij, nec curauit, verum eſſe, quod aſſeruit Franc. Marc. d. deciſ. 801. p. 2. ſed vbi talis parochus ob vitandum ſcādalum, & grauem ſuam infamiam non reſtituit, vel reuelauit, habens tamen intentionem, quamprimū poſſet ipſum reſtituendi; tunc dico, non incurriſſe excommunicationem, Philiarc. de off. ſacerd. par. 1. lib. 3. c. 5. concl. 1. & colligitur ex Sair. lib. 1. de cenſur. c. 9. nu. 35. Hugolin. tab. 1. de cenſur. c. 17. §. 4. nu. 5. Graff. conſil. 1. de teſtib. cogend. nu. 20. & optimè faciunt adducta ſupra q. 14. ſect. 2. & conſequenter celebrando, & ſacramenta miniſtrando non inci diſſe in irregularitatem dicendum erit.

7 Imò dato, ꝙ quis † occultè eſſet verè excommunicatus, nec poſſet ſine huiuſmodi probabili periculo ſcandali, vel infamiæ abſtinere a diuinis; poſſet ſine culpa, & irregularitatis nota, præuia contritione, & peccatorum confeſſione, quāuis non abſolueretur a confeſſario, q̄a obſtat excommunicationis cenſura fortè ſuperiori abſenti reſeruata, aliquando celebrare, & miſſæ, diuiniſque officijs intereſſe, eaq; audire: ita expreſsè ex veriori opinione affirmat Gregor. Sair. de cenſu. lib. 2. ca. 3. num. 27. & ſeq. ex Mart. Ledeſm. 2. diſt. 4. q. 25. ar. 1. in fi. Franc. Victor. in ſum. de excom. num. 13. Alphonſus Caſt. lib. 2. de poteſt. leg. pen. cap. vlt. concl. 2. Naua. in man. c. 21. num. 48. & c. 27. num. 239. Cordub. q. 142. Lud. Lopez par. 2. inſtruc. conſc. ca. 93. in fin. vbi ait eſſe multorum ſententiam, & ipſemet Sot. in 4. diſt. 18. q. 2. art. 5. ad 2. ait id eſſe licitum ob grauiſſimum ſcandalū. Ioſeph. Angles in flor. theol. de caſ. reſer. in fine.

8 Quod intellige, niſi † talis ſacerdos eſſet antea ita infamatus per indicia, vt maius ſequeretur ſcandalum ex celebratione, quā ſi crimen proderetur, aliàs, ſi occultus ſit, vt diximus, habita contritione, aut cō feſſione ante diſpenſationem, ſiue abſolutionē poſſet ter, aut quater celebrare, ſecundum Henriq. li. 13. de excom. c. 7. §. 2. in annot. vbi etiā
9 docet † monialem, quæ incidit occultè in cenſuram bullæ Cœnæ licitè communicare poſſe tempore conſueto, & aſſiſtere choro, & officijs, a quibus ſi abſtineret, periclitaretur eius fama, & monaſterij, & id ante eum docuit Naua. c. 27. num. 239. Hanc quoque ſententiam tenet Suarez de Sacr. diſput. 66. ſect. 4. tom. 4. poſt Angel. verb. Euchariſtia. 2. nu. 6. Corrad. in reſp. caſ. cōſc. par. 2. q. 148. & q. 163. Philiar. de offic. ſacerd. lib. 2. cap. 10. vbi reſpond. arg. Medin. & aliorum.

Quod

Quod quidem aſſertum exten-
10 ditur quoq; in eo † qui occultè in-
currit ſuſpenſionem, vel ob homi-
cidium effectus eſt irregularis; qua
ſtante tali impedimento, ſiue infa-
miæ periculo abſque peccato, vel
noua irregularitate celebrare, & di
uinis intereſſe poteſt: ita probant
Gutier. lib. 1. can. qq. c. 13. nu. 21. &
Azor. tom. 1. inſt. mor. lib. 10. ca. 31.
q. 6. Sair. de cenſur. lib. 2. c. 3. nu. 27.
& ſeq. Et ratio eſt, quia quotieſcun-
11 que concurrunt duo præcepta in-
compatibilia, ſeruandũ eſt, quod
arctius, & maius eſt; cum igitur in
caſu propoſito concurrant ſimul
præceptum de abſtinentia a com-
munione fidelium, & præceptum
negatiuum non ſcandelizandi, aut
ſe non infamandi, quod eſt maius,
hoc potius, quam illud ſeruandum
eſt; quia ſicut iugum Chriſti ſuaue
12 eſt, ita & † mandata Eccleſiæ piè
interpretanda ſunt, vt non nimis
grauia ſint; nec veriſimile eſt inten
tionem Eccleſiæ eſſe cum tam gra-
ui iactura, & detrimento quẽpiam
obligare velle. Azor. d. capi. 31. q. 6.
Ioan. Capeauil. tracta. de caſ. reſeru.
par. 1. c. 9. diffic. vlt.

Imò ipſemet Syluest. verb. excõ-
municatio. 3. q. 5. §. quidam tamen
quem cũ communi ſentẽtia ſequi-
tur Greg. Sair. d. lib. 2. c. 3. nume. 28.
13 docet; q † ſi quis videt occultè ex-
communicatũ in eccleſia, debet, ſi
poteſt exire ſine nota illius excom
municati; ſi ergo alij tenentur ſer-
uare famam illius excommunica-
ti, & ipſemet tenetur, vel ad minus
licitum eſt ipſi excõmunicato pro-
priam famam indemnem ſeruare.

Hæc tamen ſententia, quam ve-
riorem, & magis receptam eſſe te-
14 nemus, p̃cedit, modo † abſit fraus,
& dolus, nec ſit in mora petendæ
abſolutionis, & reſtitutionis faciẽ-
dę, & in tali euentu tenetur vnuſ-
quiſque diligenter animaduerte-
re, an alia via infamiam, & ſcanda-
lum vitare poſſit probabilem aliã
excuſationem ſine mendacio cau-
ſando; quando enim id fieri poteſt,
tunc cauſa, & neceſſitas celebran-
di, communicandi, aut diuinis of-
ficijs intereſſendi ceſſat, vt rectè
docent præfati Doct. locis ſupra
citat.

Sed dubitatur primo in hac
quæſtione, an talis Parochus, da-
to, quod poſſit reſtituere, vel reue-
laret, ſit excõmunicatus, eo quod
16 † nemo poteſt ſeipſum excommu-
nicare, l. qui iuriſdictioni. ff. de iu-
riſd. omn. iud. Nauar. in manual. ca.
27. num. 7. Tolet. in ſum. lib. 1. cap.
10. num. 2. Viridar. Summiſt. par. 2.
cap. 300. numero 85. Reſpondetur
affirmatiuè, quia denunciando ſu-
perioris excommunicationem, po
teſt quis ſe excommunicare, vt col
ligitur ex Summiſt. in verb. excom
municatio. & in puncto tradit eru-
ditiſs. Fra. Bernardin. de Buſto ord.
minor. de Obſeruan. in Roſar. par-
te ſecunda, ſermo. 37. par. tertia. §.
excommunicari quoq;. verſ. quod
quidem &c.

Secundò, dato, quòd talis Paro-
chus incurriſſet excommunicatio-
16 nem dicta de cauſa † an efficeretur
irregularis, ſi ſolum collectam, ſiue
orationem in choro, vt hebdoma-
darius cantaret? Reſpond. affir-
matiuè, ita in puncto tenet doctiſſ.
Nauar. conſil. 7. numero nono, de
ſenten.

ſentent. excommunicat. ſecus autem eſſet, ſi diuinis intereſſens pſallat in choro, modo non agat aliqđ particulare ordini deputatum, vt optimè declarant Nauar. conſi. 26. de temp. ordin. & Suarez de cenſu. diſput. 12. ſect. ſecunda, numer. 11. 17 & 12. Non † fieret autem irregularis, ſi collectam cantaret, vel diuina celebraret, minori tantum excommunicatione innodatus. Ioa. Baptiſta Corrad. in reſponſ. caſ. conſcien. parte ſecunda, quæſtio. 148. Franciſc. Marc. deciſ. 801. numero quinto, parte ſecunda. Simon Maiol. de Irregul. libro tertio, cap. 21. Sair. de cenſur. libro ſeptimo, cap. nono, num. 15.

F I N I S.

ANT 1.1.16.45

Digitized by Google

CANONICARVM QVÆSTIONVM

IN VTROQVE, TAM INTERNO, quàm Externo Foro Practicabilium

PARS SECVNDA.

AVCTORE

PETRO ANTONIO LAZARIO PAPIENSI IVRISC.
de Sacro, ac Celeberrimo Patriæ Theologorum Collegio Doctore,
& Collegiatæ S. Mariæ Gualterij Præpoſito Coad.

In qua non ſolum

DE BLASPHEMIA EXACTE AGITVR;

Sed multa, ac frequentiora circa Cenſuras, Caſus reſeruatos, Edicta, & Statuta breuiter, & accuratè pertractantur, cum plurimorum Sacræ Scripturæ locorum expoſitione;

Quæ etiam opinio in Controuerſis ſit eligenda, in calce explicatur.

Ad Confeſſariorum, Concionatorum, Ius dicentium, Aduocatorum, & Cauſidicorum non mediocrem fructum, atque vtilitatem.

Appoſitis Summarijs, triplicique Indice ad maius ſtudioſi Lectoris commodum.

Cum Priuilegijs, & Licentia Superiorum.

VENETIIS, Apud Iacobum Antonium Somaſchum. MDCXIII.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO, ac REVERENDISSIMO

D. IO. BAPTISTÆ BILIO,

SANCTÆ, A PRIMORDIISQ.

LIBERAE PAPIENSIS ECCLESIAE

EPISCOPO VIGILANTISSIMO.

ECCE, Præſul Illuſtriſſime, exiguus ingenij mei partus, quem, vtì Amplitudini tuæ me ipſum, meaque omnia iam dicaui, ita ſub præclariſſimo tuo nomine in lucem prodire volui. Et meritò quidem: in te enim ea elucent omnia, quæ homines, vt ſublimi viro labores ſuos conſecrent, commouere, ac impellere conſueuerunt: eximius generis ſplendor cum propriæ virtutis gloria coniunctus, ingenij felicitas, ſingularis in omnes tibi ſubiectos humanitas, innata liberalitas, rectiſſima voluntas, inſignis prudentia, ac mirifica in rebus gerendis dexteritas; quibus ſanè dotibus cuncta ad Epiſcopale munus fidei tuæ commiſſum attinentia ita diſponis, vt iure optimo omnes ſummis te laudibus ad cælum vſque efferant. His accedunt tua propè innumera in me merita, quę & maxima fateor, & ſuſpicio. Tu enim, quæ tua fuit magnanimitas, me ſemper benignè excepiſti; ſæpenumero commendaſti; eorum, quibus conſcientiæ caſus in Papienſi Diœceſi occurrentes decidendi, demandata eſt prouincia, numero

adſcripſiſti; Pœnitentiariæ officium iniunxiſti; vt cum doctiſſimis viris, pro recentibus Conſtitutionibus in diœceſana Synodo reformandis laborarem, iuſſiſti; diœceſanumque Examinatorem in eadem Synodo eſſe voluiſti; præterea (ut conſultò pleraque alia ſilentio prætercam) ex præſtantiſſimorum virorum cœtu, me vnum delegiſti, ut publicè tuo Clero conſcientiæ caſus exponerem. Ob egregias igitur, quibus excellis, animi dotes, ac maxima in me collata beneficia, nihil vnquàm mihi antiquius fuit; quàm, vt hanc meam ad te amandum, & colendum debitam animi propenſionem, aliquo munere declararem. Re autem nulla maiore id poſſe me conſequi, facilè percepi; quàm ſi has meas de Blaſphemia Practicas Quæſtiones, quæ fortaſsè non mediocrem ſtudioſis vtilitatem ſuppeditabunt, Tibi (quod nunc hilari exequor animo) offerrem, dicaremque. Sic enim mihi perſuaſi fore, vt munuſculum hoc, ab ijs ſtudijs profectum, quibus iampridem me totum dedi, quæ etiam à te maximè foueri, & amari cernimus, iure, & meum erga te amorem, atque ſingularem obſeruantiam poſſit teſtificari, tuamque erga me beneuolentiam, qua nihil mihi optabilius eſſe poteſt, confirmare. Tenue quidem, & exiguum eſt, quod offero; vtì tamen grati animi, inſigniſq; reuerentiæ pignus, & argumentum, non leue perpetuò extabit, cuius ſanè tenuitatem humanitatis, & auctoritatis tuæ magnitudine ſubleuare potes, quod vt facias, etiam, atque etiam rogo; ſimulque Deum Opt. Maximum enixè obſecro, atque obteſtor, vt mittat tibi auxilium de Sancto, & de Sion tueatur te, ac tribuat tibi ſecundum cor tuum, & omne conſilium tuum confirmet, detque tibi diu viuere feliciter in terris, & feliciſſime ſemper in cœlis. Ex Aedibus Canonicalibus S. Inuentij Papiæ.

Amplitudini Tuæ humillimus ſeruus,
quàm maximè addictus,

Petrus Antonius Lazarius.

INDEX QVÆSTIONVM
PRINCIPALIVM.

Quæſt. I. Blaſphemia quid, & quot ſint eius ſpecies, & cui præcepto aduerſetur.
Quæſt. II. Blaſphemiæ peccatum quibus committatur modis.
Quęſt. III. Permultis vulgaribus blaſphemijs examinatis, grauiores, maioresvè indicantur.
Quæſt. IV. Blaſphemiæ atrocitas, & grauitas breuiter demonſtratur.
Quæſt. V. Aduerſus blaſphemantes variæ pœnæ recenſentur, & declarantur.
Quæſt. VI. In blaſphemiæ crimine quinam ſint iudices.
Quæſt. VII. Blaſphemia hæreticalis, vel atrox quæ vocetur; huiuſque reſeruatio ab Epiſcopis facta quomodo intelligenda.
Quæſt. VIII. Blaſphemia ex conſuetudine quæ dicatur; & ob eam quando incurrat quis caſum reſeruatum.
Quæſt. IX. Blaſphemia quænam publica, ſiue notoria vocetur; & qui ob eam in Epiſcopali reſeruatione includantur.
Quæſt. X. Animaduerſiones, ſiue declarationes quædam circa Epiſcoporum Tabellas de caſibus reſeruatis in hac blaſphemiæ materia.
Quæſt. XI. Circa blaſphemi confeſſionem, & abſolutionem ſacramentalem quid à Confeſſario obſeruandum.
Quæſt. XII. Blaſphemantem audientes ad quid teneantur, ſatis accuratè examinatur.
Quæſt. XIII. Quæ opinio ſit deligenda, ac ſequenda in Controuerſis Quæſtionibus.

PRAE-

Digitized by Google

QVÆSTIONES,

Quæ ſub dictis principalibus explicantur.

Quæſt.1. BLaſphemia in Spiritum Sanctum quid, diffusè examinatur. ſub q.1.nu.14.

Quæſt.2. Blaſphemia quando ſit mortale, uel ueniale peccatum. ſub q.1.nu.19.

Quæſt.3. An blaſphemia opponatur fidei confeſſioni, & ſic primo Decalogi præcepto, uel aduerſetur Religioni, & ſic ſecundo præcepto. ſub q.1.nu 32.

Quæſt.4. Quomodo poſſit blaſphemia ſtare cum fide, cum ſit contraria fidei confeſſioni. Ibid.nu.35.

Quæſt.5. Blaſphemare facto quando quis dicatur. ſub q.2 nu.31.

Quæſt.6. Dicere ad corpus, uel ad ſanguinem Dei, an ſit blaſphemia, & quando. q.3.nu.1.

Quæſt.7. Dicere,(nè anco Dio lo può fare) an ſit blaſphemia, accuratè explicatur. Ibid.nu.22.

Quæſt.9. Blaſphemiarũ differentia, & quęnã maiores dicantur. Ibid.n.51.

Quæſt.10. Blaſphemiæ peccatum an grauius ſit periurio, & homicidio. ſub q.4.nu.29.& ſeqq.

Quæſt.11. Quare diuerſis temporibus ita creuerit conſuetudo iurandi per capillum, & caput Dei, vt non tantum Cõſtitutio Pontificia, ſed Imperialis neceſſaria fuerit. ſub q.5.nu.22.

Quæſt.12. Blaſphemans ex conſuetudine, vel hæreticè an gaudeat Eccl. immunitate. Ibid nu.69.

Quæſt.13. Inquiſitores S.Officij de quib.blaſphemijs regulariter cognoſcant ſub q.6.à nu.8.

Quæſt.14. Si quis in Pęnitentiali foro fuerit de blaſphemia abſolutus, an in Exteriori poſſit à iudice poſtea puniri; & quid ſi obtineret abſolutionem à Summo Pontifice. ſub q.6.à nu.26.

Quæſt.15. Quòd dicere(renego Iddio)ſit hæreticalis blaſphemia ſolidæ adducuntur rationes. ſub q.7.nu 9.

Quæſt.16. Atrocem eſſe blaſphemiam, dicendo(maledetto ſia Iddio)diffusè probatur, Ibid.nu.19.vbi & nu.ſeqq recenſentur ſpeciatim atroces blaſphemiæ.

Quæſt.17. Contra nonnullos validis firmatur rationibus, dicere(al deſpetto di D.)blaſphemiam eſſe atrocem, imo hæreticalem. Ibid.à nu.35.

Quæſt.18. Trahentes verba Sacræ Scripturę ad iocoſa, & ſcurrilia, an hęreticales dicantur blaſphemi. Ibid à nu.67.

Quæſt.19. Vtrum plures blaſphemię vno, & eodem tempore, ac cõtinuato ſer-

Digitized by Google

to ſermone prolatę vnicum, vel plura conficiant delicta, aut multiplicent peccata in confeſſione neceſſariò confitenda. ſub q. 8. à n. 23.
Quæſt. 20. Impuberes, & minores 14. annis doli capaces in reſeruatis comprehendi caſibus, multis confirmatur rationibus. ſub q. 8. nu. 40.
Quæſt. 21. Notorium iuris & facti quid ſit, explicatur ſub q. 9. nu. 4.
Quæſt. 22. Delinquens coram duabus, uel tribus perſonis, ſi illi pluribus manifeſtent, ita ut fiat publica fama, an dicatur notorius. ſub q. 9. à num. 21.
Quæſt. 23. Vtrum publica blaſphemia de iure, uel conſuetudine Epiſcopo ſit reſeruata, ſub q. 10. nu. 1.
Quæſt. 24. Blaſphemia prolata in B. Virginem Mariam eſſe regulariter atrocem, probatur ſub q. 10. à nu. 20.
Quæſt. 25. Deſcribitur Tabella caſuum Epiſcopo reſeruatorum Papiæ anni 1610. circa quam nonnullæ in praxi utiles reſoluuntur dubitationes. ſub q. 10. à nu. 27.
Quæſt. 26. Vtrum Epiſcopi edictum, ne quis accedat ad monaſteria monialium ſine eius licentia, adſtringat ſuos ſubditos accedentes ſine tali licentia ad monaſteria exempta Regularibus immediatè ſubiecta. ſub q. 10 à nu. 28. & ſeqq.
Quæſt. 27. An Regulares abſoluere valeãt à caſibus Epiſcopo reſeruatis prætextu ſuorum priuilegiorum, non obſtante Decreto Sacræ Congregat. edito anno 1602. & explicatur dictum Decretum. ſub q. 10. à nu. 32. & ſeqq.
Quæſt. 28. An Epiſcopus poſſit apponere cenſuram ipſo facto contra Regulares Confeſſarios abſoluentes à caſibus reſeruatis non obtenta prius ab eo facultate. ſub q. 10. à nu. 54. et ſeqq.
Quæſt. 29. Locorum Ordinarij procedere poſſunt per cenſuras cõtra Regulares, et alios exemptos, ubi agitur de obſeruantia S. Concil. Trid. et vbi per exemptos turbatur, vel impeditur eorum iuriſdictio, ſub q. 10 num. 57.
Quæſt. 30. Vtrum filius teneatur dicere teſtimonium in patrem atrocem blaſphematorem, et filia deferre matrem veneficam ſub q. 12. num. 57. et ſeqq.
Quæſt. 31. Varij caſus de blaſphemia. ſub q. 12. nu. 22.
Quæſt. 32. Varij propoſitionum gradus adducuntur, et explicantur, ſub q. 12. nu. 87. et ſeqq.
Quæſt. 33. De multorum Doctorum, tàm antiquorum, quàm modernorum auctoritate diſſeritur. ſub q. 13. à nu. 25. et ſeq.

CO-

C O P I A.

Gli Eccellentiſſimi Sig. Capi dell'Eccelſo Conſ. di X. infraſcritti, hauuta fede dalli Signori Reformatori dello Studio di Padoua per relatione à loro fatta dalli due a queſto deputati, cioè dal R.P.Inquiſitor,& dal Circ.& Fedeliſſimo Segretario del Senato Gio. Franceſco Marcheſini con giuramento che nel libro intitolato, Canonicarum Quæſtionum, Auctore D. Petro Lazario Papienſi, non ſi troua coſa contra le leggi,& è degno di ſtampa; concedono licentia, che poſſi eſſer ſtampato in queſta Città.

Datum die 3. Maij 1613.

D.Coſtantin Renier
D.Piero Moreſini.
D.Franceſco Corer.
} Capi dell'Eccelſo Conſ.di X.

Excellentiſſimi Conſ.X. Secretarius
Bartholomæus Cominus.

1613. adì 18. Zugno.
Regiſtrato in lib. à carte 153.

Antonius Laurêdanus Officij
Cont.Blaſph.Coad.

INDEX
LOCVPLETISSIMVS
RERVM PRÆCIPVARVM,
Quæ in hac vnica Sect. Canon. & Pract. Quæſtionum continentur.

Abiurare.

1 *Abiurare quid, & qui ad id teneantur. q. 6. nu. 18.*
2 *Abiuratio de leui ut differat ab abiuratione de vehementi. ibid.*
3 *Abiurare debent maſculi poſt 14. & fœmina poſt 12. annum. ibid. nu. 19*
Vide verb. Hæreſis ſuſpectus.

Abſolutio, abſolutus.

1 *Abſolutus blaſphemus à Confeſſario an poſſit puniri à iudice in foro exteriori. q. 6. nu. 28. & ſegq.*
2 *Abſolutio Sacerdotis ſpiritualē non temporalē remittit pœnam. ibid. nu. 29*
3 *Abſolutus in conſcientiæ foro, iccouē puniri poteſt delicto in foro fori. ibid. [illegible]*
4 *Abſolutus ab exc. à quo [illegible] ſi ceſſante impedi[illegible] debito [illegible] q. 8. [illegible]*
5 *Abſolutio blaſphemiæ publicæ cur ab epiſcopis communiter reſeruetur. quæſt. 9. num. 1. & q. 10 num. 4*
6 *Abſolutio publica blaſphemiæ an ſit Epiſcopo à iure, aut generali conſuetudine reſeruata. q. 10. nu. 1. & ſeq.*
7 *Abſolutio publ. blaſp. Epiſcopo reſeruatur, ab occulta quilibet confeſſarius abſoluit, declar. q. 10 nu 7 & nu. 9 & ſeq.*
8 *Abſoluendi quādo, & quomodo blaſphemi aſſueti, uel publici. q. 11 nu. 24. & 26*
9 *Abſolui quando poſſit quis ante factā denunciationem S. Officio Inquiſ. q. 12. num. 77*
10 *A quo abſoluendus excōmunicatus, eo quòd S. Off. Inquiſ. non denunciauit. ibid. nume. 79.*
11 *Abſolutus iudicialiter ab Inqu. tenetur confiteri eaſdem blaſphemias confeſſario, ut ſacramentaliter abſoluatur, ibid nu 82*
Vide verb. Epiſcopus, Excommunicatio, Cōfeſſarius, Reſeruatio.

Accuſare.

1 *Accuſare [illegible] blaſphemie [illegible]*

2 *Accuſans aliquem calumnioſè, ut puniatur ex nouiſſ. Conſt Domin. Mediolanenſis, ibidem num. 40*
Vide verb. Iudex, Calumniator.

Adoratio.

1 *Adorationis tres ſpecies, q. 2 nu. 49*
2 *Adorationis perfecta duplex actus, ibid. nu. 51*
3 *Adoranda qualiter B.V. Maria, & alia Chriſti res, ibid. nu. 50*
4 *Adorari quo cultu debeant imagines ſacræ, ibidem num. 46*
Vide verb. Sanctus, Maria V.
Aduocatus, vide Opinio.

Aequipollentia.

1 *Ex Aequipollentibus aliquid fieri nihil refert. q. 9. num. 30.*
2 *Aequipollentia eandem habent rationem, & idem eſt eorum effectus. ibid.*
Affectus, uide verb. Factum.

B. Alexander Saulius.

1 *Alex. Saulij Epiſ. Papien. meritis à Deo multa miraculoſa gratia eduntur. q 12. nu. 20*
2 *Eius edictum contra blaſphematores. ibidem num. 21.*
3 *Quid præcipiat confeſſarijs circa denunciationem blaſphemantium, &c. ibid. nu. 78*

Appellare.

1 *Appellans pluries uno impetu ſemel appellaſſe cenſetur. q. 8. num. 27*
Arbitrium, vide verb. Iudex.

Audiens Blaſphemantem.

1 *Audientes blaſphemantem ad acriter reprehendendum, & denunc. tenetur, q. 12. num. 1. et decl. num ſeqq. & cur nu. 4*
2 *Multi audientes blaſphematorem diſſimulãt, & quandoque ad riſum mouentur, ibidem num. 2*
3 *Audientes blaſphematorem ad quid teneantur ex Conc. Later. ex Conſt Dom Med. & ex Bull. Iulij III. ibid. nu. 13. & ſeqq.*
4 *Audiens proferentes enormes, uel hæreticales, ſu b conditione, & facetias ſcandaloſas denunciare tenetur, ibid. nu. 42 & nu ſeq.*
5 *Pertranſiens ſi audiat blaſphemantem, an teneatur deferre. ibid. nu. 50*
6 *Audiens, vel ſciens blaſphemare ſolitum etſi probare nequeat, cur ad denunc. aſtringatur, ibid. nu. 54*
Vide verb. Denunciatio, Inquiſitor, Teſtis blaſphemia hæreticalis.

Auctor.

1 *Auctoris ſcopus in hoc tractatu, in Pref. num. 12. & ſeq.*
2 *Auctor ſubijcit ſe, ſuaque omnia ſcripta cenſuræ S. Matris Eccleſiæ, q. 12. num. 30*
3 *Auctores qui in pertractandis iuris quæſt. frequenter diſputationis ſtylo uſi ſunt. q. 13. num. 37*
Auctoritas doctorum, uide verb. Doctor.
Bald. vide Doctor. nu.

Baptiſmus.

1 *In baptizandi ore quare ſal benedictum immittatur. in Pref. num. 43*

Blaſphemia.

1 *Blaſphemia cur linguæ uitiorum regina, in Pref. nu. 2*
2 *Blaſphemiæ crimen omnium delictorum grauiſſimum, ibid. nu. 3*
3 *Blaſphemiæ nomen Græcè, Latinè maledictionem ſignificat, ex uſu autem quid importet, q. 1. num. 1*
4 *Blaſphemiæ definitio ſecundum Nau. quæ explicatur. ibid. nu. 3*
5 *Blaſphemiæ prima diuiſio ubi detrahitur ſapientia, omnipotentia, iuſtitia, bonitati, ibi. num. 4*
6 *Blaſphemiæ ſecunda diuiſio in blaſphemiam cordis, & oris, ſiue mentalem, & uocalem, ibid. nu. 6*
7 *Blaſphemiæ tertia diuiſio in hæreticalem, & ſimplicem, & quid utraque, ibid. nu 7*
8 *Blaſphemia tàm oris, quàm cordis triplex, & eſt quarta diuiſio, ibid. nu. 8*
9 *Blaſphemiæ quinta diuiſio, & quot modis in Sp S. contingere poſſit. ibid. nu. 9*
10 *Blaſphemia in Spiritum Sãctum regulariter accipitur pro finali impœnitentia. ibid. nume. 14*

Blaſphe-

[illegible]. Blaſphemia in Spir Sanctũ quomodo, & quare irremiſſibilis dicatur.ibid.nu.15.& ſeq.
11 Blaſphemia quando dicatur filia ſuperbia, vel ira, ibid.nu 17.& ſeq.
13 Blaſphemia ex ſuo genere mortale eſt pecc. fallit in 4.caſibus, vt in ſeqq.num. ibid.nu.19.
14 Blaſphemia nũquam eſt venialis ex leuitate materia. ibid nu.21.
15 Blaſphemiam materialiter referẽs, vel ex animi leuitate proferens non peccat mortaliter. ibid. nu. 22.
16 Ad Blaſphemiam non requiritur formalis indignatio in Deum.nu.23.& q.7.nu.34.
17 Blaſphemia ex ſubreptione, & indeliberata voluntate veniale eſt pecc ibid.nu.24.
18 Blaſphemia ex indeliberatione, & ſi precedat ex iniuſta cauſa mort pecc. non eſt. ibidem, num. 27.
19 Blaſphemiam eſſe contra primum, vel ſecundum Decalogi praeceptum controuertitur, ſed diſtinguitur. ibid. nu 32.
20 Blaſphemia varijs modis contingere poteſt, quod in ſeqq.nu.decl.q.2.nu.1.
21 Blaſphemia eſt reuocare in dubium, quod ad diuinam pertineat perfectionem. ibid.nu 4.
22 Blaſphemia eſt, ſi deteſtentur diuina, vel fiat in Deum imprecatio. ibid nu 8.
23 Blaſphemia per modum irridentis quanam dicantur.ibid.nu.10.
24 Blaſphemia eſt dicere(Dio pouerinazzo)ibid. num. 13.
25 Blaſphemia in Sanctos quare in ipſum Deum tendat, & nu.ſeqq ibid.17.
26 Blaſphemia in res ſacras, Chriſtianam fidem & in Pralatos, vt committatur.ibid nu.23.
27 Blaſphemia non in homines, ſed in Deum, & Sanctos propriè infertur. ibid.nu.30.
28 Blaſphemia non tantum locutione, ſed facto committi videtur. ibid.31.
29 Blaſphemia facti cur impropriè blaſphemia dicatur. ibid. nu.39.
30 Blaſphemia in ſcriptis etiam conſiſtit.ibidem, num. 41.
31 Blaſphemia an ſit, dicere (por vida de Dios.) q.3.nu.3.
32 Blaſphemia non videtur dicere (può far Dio, aut poſſanza di Dio) declaratur nu 14. ibi. num.12.
33 Blaſphemia eſt omne quod in contumeliã creatoris, vel Sanctorum profertur. ibid. nu.24.
34 In Blaſphemia conſideratur non veritas circa rẽ, ſed modus, & affectus loquẽtis.ibi.n.25.
35 Blaſphemia omnes an ſint eiuſdem ſpeciei.ibi. nu.51. & ſeqq.
36 Blaſphemiarum gradus ibid ſub nu.54.
37 Blaſphemia qua omnium leuiſſima cenſeatur. ibid. nu. 59.
38 Blaſphemia peccatũ cur ſit ex maioribus, quod contra Deũ committi poſſit. q.4.n.1.& 32.
39 Blaſphemia directe in Dei iniuriam tendit. q.4.nu.3.
40 Blaſphemia quare ſit maximum peccatorum ex ſuo genere, ibid.nu.5.& ſeq.
41 Blaſphemia in Dei odium proferri videtur, ibidem, nu.7.
42 Blaſphemia nihil fędius, nihil odioſius, nihil chriſtiano homini, et nomini repugnantius. ibid.nu.12.
43 Blaſphemia in damnatis poſt reſurrectionem erit vocalis vt in ſanctis erit laus. ibi n.27.
44 Blaſphemia omni iure damnatur ac punitur. q.5.nu 80.
45 Blaſphemia crimen cur à quouis iudice puniri debeat. q.6.nu.3.
46 Blaſphemia antiquitus ad iudiciale forum delata ab Epiſcopo ſolenni pœnitentia puniebdtur q.10 nu.3.

Blaſphemare.

1 Blaſphemare dicitur in Spirit. Sanct. ſacris obloquens canonibus. q.1. nu.12.
2 Blaſphemare inaduertenter ex quadã conſuetudine quando ſit mort.pecc. ibid. num.28. & ſequen.
3 Blaſphemare dicitur qui membra Chriſti verenda vti contemptibilia nomniat.q.2.nu.14.
4 Blaſphemare dicitur, qui dicit ſi adulterium commiſero ingrediar religionẽ. ibid nu.15.
5 Blaſphemare Sanctos quomodo contingat.ibid nu.16.
6 Blaſphemare dicitur, quouis modo imagines Dei, Chriſti, Virginis, & Sanctorum lędens. ibid.nu.32.
7 Blaſphemare facto maius crimen eſt, quã ore. ibid.nu.37.
8 Blaſphemare per capillũ, aut caput Dei cur antiquitus ita frequens eſſet, vt in vtroque iure fuerit prohibitum. q.5. nu.22.
Blaſphemare ex conſuetudine, vide verb. Conſuetudo. Solitus.

Blaſphemia hæreticalis.

1 *Blaſphemia hæreticalis quomodo ſtare poſſit cũ fide & ſi contraria ſit fidei confeſſioni.q.1.n. 35 & 38.*

2 *in Blaſphemia hæreticali duplex reperitur malitia. Ibid.nu.40.*

3 *Blaſphemiæ hæreticales differũt ſpecie ab alijs, non tamen inter ſe q.3.nu.52.*

4 *Blaſphemia hæreticalis vt differat ab hæreſi. q.5.nu.74.*

5 *Blaſphemia hæreticalis quæ propriè dicatur, et referuntur exempla. q.7.nume.5. & nu.13.*

6 *Blaſphemiam eſſe hæreticalem dicere, renego Deum, probatur. q.7.nu 9.*

7 *hæreticales Blaſphemi an dicantur, qui aliquid contra fidem expreſſe non affirmãt.ibi. nu.12.*

8 *Blaſphemia hæreticalis eſt dicere ad deſpectum Dei, & cur.ibid.nu.35.*

9 *Blaſphemiæ hæreticales ſub conditione cur veræ hæreticales dicantur. & quando non.ibi. num.45.*

10 *Blaſphemia hæreticalis eſt, dicere, Deum adeo eſſe miſericordem, vt peccata non requirat. ibid. nu.48.*

11 *Blaſphemia eſt hæreticalis, dicere, ſi Deus non facit vindictam, non credam eſſe iuſtum. ibid nu.50.*

12 *Blaſphemia hæreticalis eſt dicere (put. la noſtra Donna.) ibid nu.51.*

13 *Blaſphemiam proferens hæreticalem ignorans talem eſſe quando comprehendatur in reſer. ibid.nu.60.*

14 *Blaſphemias hæretic. ex repentina iracundia proferens etſi ſtatim pœniteat, non excuſatur à culpa nec à reſer.ibid.nu.61.*

15 *Blaſphemia hæret. ſimpliciter reſeruata cõprehenditur etſi publica non ſit, & declarãtur plures Tabellæ. ibid.nu.9. & ſeq.*

16 *Blaſphematores hæreticales qui regulariter dicantur. q.12.nu.25.*

17 *Blaſphemans hæreticaliter pro abſolutione in foro conſcientiæ ad quem mittendus. ibid. num.81.*

Vide verb. Suſpectus de hæreſi, Blaſphemator, Blaſphemia enormis. Dicere num.

Blaſphemia atrox, vel enormis.

1 *Blaſphemia quib. modis vna ſit alia grauior, & explicantur earum gradus.q 3.nu.54.*

2 *Atrocior eſt blaſphemia in ore Prælati, Clerici, vel Religioſi, quàm Laici. q 3. nu.55.*

3 *Blaſphemia atrox quænam dicatur, arbitrio iudicis relinquitur.q.5.nu.59.*

4 *Blaſphemiæ atrocitas ex quibus circumſtantijs colligatur. ibid. nu 60.*

5 *Blaſphemia tribus modis atrox dicitur. q.7. nume.14.*

6 *Blaſphemia animo deliberato, & ſtudioſè prolata atrox dicitur.ibid nu.16.*

7 *Blaſphemia atrox eſt, dicere, Maledictus Deus. ibid.nu.19.*

8 *Blaſphemia enormis eſt, dicere aliquid opprobrioſum, & valde iniurioſum contra Deum, vel Sanctos eius, & adducuntur exempla. ibid. nu. 27.*

9 *Blaſphemi atroces ſolent eſſe muliones, rhedarij, ruſtici, & ſimiles, & quare. ibidem, numero 30.*

20 *Blaſphemia enormis eſt iurare per verenda Chriſti, vel B.Virg. ibid nu.31.*

11 *Blaſphemia atrox & hæreticalis eſt dicere ad deſpectum Dei. ibid.nu.35.*

12 *Blaſphemia enormis eſt dicere ad deſpectum B.Virginis, aut S. Petri, aut Sancti Pauli. ibid. nu.40.*

13 *Blaſphemiæ atroces Lutheri, Vuicleph, & Caluini remiſ. ibid.nu.47.*

14 *Blaſphemia enormis eſt, velle vt pecc. Deo placeat.ibid.nu.49.*

15 *Blaſphemantes Deum vel B.Virginem ſpecialiter includuntur regulariter in reſer. atrocis blaſphemiæ q.10.nu.20.*

Vide Hæreſis ſuſpectus, Blaſphemia hæreticalis. Dicere nu.18.

Blaſphemator.

1 *Blaſphematores quibus circumſtantijs in veteri lege puniebantur, & quare, in Præfatio, num. 23.*

2 *Blaſphemantem ex conſuetudine difficile eſt, non blaſphemare.q.1 ſub nu.28.*

3 *Blaſphemus eſt, qui promittit peccatum facere in Dei honorem q.2 nu.15.*

4 *Blaſphemus eſt, dicens ſi adulterium commiſero, ingrediar religionem.ibid ſub nu.15.*

Bla-

5 *Blaſphemantes facto quomodo puniendi, ibid. num. 36.*
6 *Blaſphemans directè in Dei eccleſiam peccat. q 4. ſub nu 6.*
7 *Blaſphemo nihil ingratius, cum in eum inferat opprobria, qui noſtra deleuit probra. ibidem, num. 11.*
8 *Blaſphemi Iudæis æquiparantur, & cur eis peiores. ibid. nu. 14.*
9 *Blaſphemantes Chriſtum nunc triumphantem in cęlis cur grauius peccent quam qui eum crucifixerunt pauperem in terris. ibidem, num. 15.*
10 *Blaſphemi idolatris, imo brutis cur deteriores, & nu. ſeq. ibid. nu. 21.*
11 *Blaſphemi cur Diaboli filij. ibid. nu. 26.*
12 *Blaſphemus dicitur reus læſæ maieſtatis. ibi. nnm. 28.*
13 *Blaſphemis iure diuino in veteri lege quænam imponeretur pęna. q. 3. nu. 1.*
14 *Blaſphematores ex Mahometi legē per mediū ſecari debent. ibid. nu 36.*
15 *Blaſphemator vnus fuit excoriatus viuus, alter verò viuus combuſtus ibid ſub nu. 38.*
16 *Blaſphemi ſolent fuſtigationis, aut catenæ, vel aliquot funis ictuum pęna plecti. ibid. nu. 42. & ſeq.*
17 *Blaſphemantes vt puniebantur à B. Lud Frā corum Rege, & nu. ſeq. ibid. nu. 45.*
18 *Blaſphematores facti vt puniantur per Conſt. Dom. Med. ibid nu. 55.*
19 *Blaſphemantium quorundam punitiones ex ordine Senatus Med. & circa eorum condēnationes ordo refertur. ibid nu. 62.*
20 *Blaſphemans in palatio quando duplici puniendus pęna. ibid. nu 65.*
21 *Blaſphemi vti infames à teſtificando repelluntur, nec poſſunt in litem iurare. ibid nu. 66.*
22 *Blaſphematori quotidiano non eſt credendū. ibid.*
23 *Blaſphemi an gaudeant eccleſiæ immunitate declaratur numero 83. & ſequen. ibidem, num. 69.*
24 *Blaſphemantis pęna quando ad mortem vſq; extendi poſſit. ibid. nu. 78.*
25 *Blaſphemi communiter ſunt homines abiectæ vitæ, & prauorum morum. q. 6 ſub nu 2.*
26 *Blaſphemus delatus quando, & quomodo abiurare cogatur. q. 6 nu. 17.*
27 *Blaſphemus quibus in caſibus mitius puniri debeat. ibid. nu 35.*
28 *Blaſphemus niſi pęniteat, & in hoc, & in alio ſęculo punietur. q. 7. nu. 24.*
29 *Blaſphemus propriè eſt, qui ad laudandum Deum turpi vtitur verbo. ibid. nu. 71.*
30 *Blaſphemus conſuetus quis dicatur, non eſt ſatis clarum. q. 8. nu 3.*
31 *Blaſphemans quater in eadem ſermonis ſerie, an vnum vel plura committat pecc. ibidem, num. 29.*
32 *Blaſphemans in vicinia, taberna, Collegio coram ſex perſonis dicitur publicus q. 9. n. 19.*
33 *Blaſphemans coram duabus, vel tribus perſonis, ſi illæ pluribus manifeſtent, & fiat fama publica, an dicatur notorius blaſph. ibidem, num. 21.*
34 *Blaſphemans ſemel quando incurrat caſum reſeruatum. q. 10. nu. 25.*
35 *Blaſphemans quare excuſatione ſit indignus, etſi in blaſphemias prorumpat ob alicuius tribulationis occaſionem. q. 11. nu. 15.*
36 *Blaſphemantes non excuſantur, licet blaſphemando non intendant diuino detrahere honori. ibid. q. 11. num. 17.*
37 *Blaſphemantes non ſine grauiſſima pęnitentia ſunt abſoluendi ibid nu. 21. & ſeq.*
38 *Blaſphemis quæ remedia applicanda pro recidiuitate. ibid. nu 31. & 36.*
39 *Blaſphematores modo admonitionibus, modo denunciat. à tali peccato ſunt retrahendi. q. 12 num. 11.*
40 *Blaſphemator ſponte accedens ad Inquiſ. quas euitabit pęnas &c. q. 12. nu. 83.*
Vide vt ſupra.
Bulla vide Papa nu. Conſtitutio.

Calumniator.

1 *Calumniatores quomodo puniendi. quæſtio. 6. num. 39.*

Canones, & ius canonicum.

1 *Canonicæ conſtitutiones per Spiritum Sanctū ore Pontificum, & Sanctorum promulgatæ fuerunt. q. 1 ſub nu 12.*
2 *Canones, leges, ſtatuta aduerſus blaſphemos quomodo interpretanda. q. 2. nu. 27.*
3 *Si inter ius Canonicum, & Ciuile extat contrarietas quodnam attendendum. q. 13. nu. 29.*
4 *Ius Canonicum vbi agitur de pecc. etiam veniali in vtroque foro eſt ſeruandum. q. 13. num. 30.*
5 *Ius Canonicum eſt diuini, & humani iuris*
perſe-

perfecta epitome. ibid. ſub nu. 42
Canoniſta quando præferatur Theologo in præſentatione ad beneficia, & interpret. dubiorum. ibidem.
Vide verb. Conſtitutio, Doctor.

Caſus.

1 Caſus cuiuſdam Iudæi blaſphemantis. q. 3. ſub nu. 18
2 Caſus Paris de Puteo, qui blaſphematori fecit amputari linguam, & in arbore affigi. q. 5. num. 40
3 Caſus frequentioris expreſſio non excludit alios ſimiles caſus ex identitate rationis. ibid. q. 5. nu 52
4 Caſus ſatellitis, qui p atroci blaſphemia, & nul nere illato corrigenti fuit ſuſpenſus. q. 5. ſub num. 61
5 Caſus ad ſacrum Inquiſitionis Officium pertinentes, q. 12 num. 24
Caſus reſeruatus, vide verb. Reſeruatio.
Capitulum, vide Reſeruatio nu.

Cenſura.

1 Cenſura nulla imponitur ipſo facto ob blaſphemiam, q. 5. nu. 21
2 Cenſurę ab ordinarijs emanatę à Regularib. publicandę, & obſeruandę. q. 10. nu 62
Vide uerb. Excommunicatio, Epiſcopus, Regularis.
Chriſtus, vide uerb. Blaſphemator.
Clauſula, uide uerb. Interpretatio.

Creatura.

1 Creatura cur laudare debeat creatorem ſuũ. q. 4 num. 10
2 Creatura, & natura aduerſatur blaſphemia. ibid. nu 23
3 Creaturę omnes benedicunt dominum ibi. ſub num. 23

Clericus.

1 Clericorum nugę blaſphemia dicuntur. q. 3. ſub nu 56
2 Clericorum blaſphemię grauius puniendę, & cur non publicè q. 5. nu. 28
3 Clericis non eſt imponenda pœna fuſtigationis, uel alia ignominioſa, ibid. nu. 29
4 Clericus blaſphemator quare à iudice laico puniri non poſſit. q. 6. nu. 6
Vide verb. Sacerdos.
Communis opinio, uide uerb. Opinio.

Confeſſarius.

1 Confeſſarius moderari poteſt pœnas in iure ſtatutas in foro conſc. q. 5 nu. 27
2 Confeſſarij quid aduertere debent, ubi in tab. caſ. reſer. non ſit mentio de blaſphemia, q. 10 num. 5
3 Confeſſarius bona fide, uel ignorantia abſoluens à caſib. reſer quare pœnas Decreti Sac. Congr. non incurrat. q. 10. nu. 41
4 Confeſſarij urbis Romę, & extra Italiam non ligantur per dictum decretum. ibid. nu. 48
5 Confeſſ. ſi abſoluendo à caſ reſer. incurrat dictas cenſuras à quo abſoluendus, ibid. nume. 50
6 Confeſſarij approbati uolentes abſoluere à caſ. extra dictum decretum reſer uigore ſuorum priuil. debent prius ad hoc ab Ordinario approbari. ibid. nu. 52
7 Confeſſarius quid in primis inueſtigare debeat in blaſphemi confeſſione. q. 11 num. 1
8 Confeſſarius ſi non habet auctoritatem abſoluendi à caſu blaſphemię reſeru. quid agat. ibid. num. 2
9 Confeſſarius quando abſoluere poſſit peregrinum, uel aduenam à caſib. ſuo Epiſcopo reſer. ibid. num. 4
10 Confeſſarius oſtendere debet blaſphemanti grauitatem blaſphemię, & ſuam ingrat. ibid. nu. 11
11 Confeſſarius hortari debet blaſphemum pœnitentem ad frequentem confeſſ & communionem. ibid nu. 36
12 Confeſſarius quid aduertere debeat, ubi alterius nomine aliquem ad S. Offic. detulerit. q. 12 num 66
13 Confeſſarius uarijs exiſtentibus opinionibus quam eligere debeat, & poſſit. q. 13 nu. 43
Vide uer. Abſolutio, Regularis, Sacerdos, Reſeruatio.

Confeſſio.

1 In confeſſione quomodo explicanda blaſphemię malitia. q. 3. nu. 61
2 In confeſſione ſunt explicanda tredecim peccata ſi quis blaſphemat Deum, & Apoſtolos. q. 8.

Digitized by Google

INDEX

q.8.num.36
3 *Confeſſione frequenti nulla efficacior medicina ad prauum uincendum uſum &c.q 11. num.37*
Vide verb.Blaſphemator.Malitia.

Conſuetudo.

1 *Conſuetudo, aut metus non excuſat à pœna, nec à pecc.in his,quę ſunt de ſe mala.quęſt. 3 num.21*
2 *Conſuetudo,& locorum ſtatuta ſunt attendēda in pœnis blaſphemantibus imponendis. q.5.nu 41*
3 *Conſuetus blaſphemus quis dicatur non eſt ſatis clarum,q 8.nu.3.ex quot uicib.ibi.nu 5*
4 *Ex conſuetudine an dicatur blaſphemare,plures blaſphemans extra ciuitatē, & paucioribus vicibus intra, aut clam pluries, & bis, vel ter publicè.q.8.nu.14*
5 *Aſſuetudinem blaſphemandi intra tres uices, uidetur quis oſtendiſſe.ibid ſub nu.15*
6 *Ex conſuetudine blaſphemantes,ſed inaduertenter non comprehenduntur in caſu refer. ibid.nu.19*
7 *Conſuetus blaſphemare non dicitur blaſphemans pluries uno,& eodem tempore,ibidem nu.23.decl.num.28*
8 *Conſuetudo praua blaſphemandi,quę uidetur huius pec. neceſſitatem inferre non excuſat delinquentem etiam in foro exteriori q.11. num.20*
Vide Solitus.
Conſentire,vide verb.Emendatio.
Conceſſo vno conceditur etiam id ſine quo fieri commodè, & ritè nequit. q. 10. ſub num.61

Contemptus.

1 *Contemnere uidetur,qui frequēter in aliquod uitium incidit.q.8.nu.10*
2 *Contemnere,uel præſumere dicitur,qui aliquid facit ſua auctoritate,quod tamen declar. q. 10.nu.45*

Conſtitutio.

1 *Conſtitutio Domin.Mediol aduerſus Iudices negligentes in puniendis blaſph. in Præfat. num.26*
2 *Conſtitutio Pij V. aduerſus blaſph.refertur,& decl.q.5.nu.32.& ſeq.*
3 *Conſtit. Dom. Med. aduerſus blaſph refertur, & exponitur,ibid nu.53*
4 *Conſtitutiones Dom. Mediolani quando, & à quibus compilatæ,ibid.*
5 *Conſtit.Greg.XIII. de eccl. immun. declaratur,ibid.nu 70 & ſeq.*
6 *Conſtit.Synodalis Papien.contra abutentes Sacra Scripturæ locis refertur, &c. q.7 nu.70*
7 *Conſtitutio pœnalis loquens in plurali numero extenditur ad numerum ſingularem. q.10. ſub num.19*
8 *Cōſtitutio ex quibus uerbis deducatur ad mor. pec obligare.q.10.nu.41*
9 *Conſt.Iulij III.ad quid obliget audientes blaſphemare.q.12.nu 16*
Vide Decretum,Papa.
Cupiditas radix omnium malorum. q.11. num.34

Crimen læſæ Maieſt.

1 *In crimine læſæ maieſtatis ex ſolo tractatu quis punitur.q 3.nu.37*
2 *Læſæ maieſtatis reus dicitur blaſphemator, q. 4.num.28*

Crux.

1 *Crucis S.ſignum conculcantes uilipendentes aut in terram ſculpentes pena mortis puniēdi,q.2.nu.43.qualiter adoranda crux.ibid. num.50*
2 *In cruce maiorem percepit dolorem latro ex alterius blaſphemia, quā ex propria morte.q. 12.num.8.*

Culpa.

1 *Bonarum mentium eſt agnoſcere culpam etiā ubi non eſt.q.8.ſub nu.18*
2 *Culpa tolerabilior eſt,ſi lateat.q.9.ſub nu.1*
3 *Accendit culpam facilis dimiſſio culpæ, q.11. ſub num.7*
1 *Damnum,vide verb. Ludus.*

Decretum.

1 *Decretum Conc.Later. aduerſus Iudices negligentes in puniendis blaſph. in Præf. nu.25*
2 *Decretum gratioſum nō comprehendit blaſphemos hæreticales q.6.ſub nu.32*
3 *Decretum gratioſum non comprehendit homicidium*

cidium animo deliberato patratum. q. 7. ſub num. 18.

4 *Decretum Archiepi. Neapol. contra præſumentes accedere ad monaſteria monialium quã tumuis exempta q. 10. nu. 29.*

5 *Decretum Sacræ Congreg. Card. quo regularibus prohibetur abſolutio à quibuſdam caſibus q. 10. nu. 33.*

6 *Decretum prædictum exponitur, quando quis incurrat eius pœnas. ibid. nu. 43. & ſeqq.*

Delictum.

1 *Delictum pluries commiſſum, licet pluries punitum, aggrauat idem vltimo commiſſum. q. 8. nu. 11.*

2 *Delictum vnum inducit tantum multiplicatio ſimul facta ibid nu. 24.*

3 *Delictum publicè factum ex leui efficitur atrocius. q. 9. ſub num. 1.*

4 *Delictum blaſphemantis ad forum iud. deductum quando includatur in reſer. publici blaſph. ibi. nu. 16.*

5 *Delinquentes inuitandi, & alliciendi ad emẽdationem. q. 11. nu. 30.*

6 *Iteratio delicti inducit mentis perditionem. q. 12. ſub nu. 75.*

Denunciatio.

1 *Denuncians ex officio blaſphemum non lucrabitur pœnam à ſtatuto debitam accuſanti blaſphemum. q. 5. nu 64.*

2 *Denunciatori blaſphemo non eſt credendum. ibid.*

3 *Denunciandi ſunt Inquiſitori blaſphemantes hæreticaliter. q 7. nu 64. & q. 12. nu. 23.*

4 *Denunciare blaſphematores aſtringuntur Antiani, & Conſules terrarum ex Conſt. Dom. Med. q. 12. ſub nu. 14.*

5 *Denunciare volentes blaſphemãtem intra quẽ term. id facere debeant, ut medietatem pœnæ conſequi poſſint ex d. Conſt. ibid. nu. 15.*

6 *Denunciatio iudicialis quid, & quotuplex. ibi. num. 27. & ſeq.*

7 *Denunciatio iudicialis an priuatam requirat admonitionem. ibid. nu. 29.*

8 *Denunciare blaſphemantem quando quis non teneatur, niſi præmiſſa correct. ibidem, num. 31. & ſeqq.*

9 *Denuncianda an ſint mulieres quæ ex ſimplicitate ſortilegia conficiunt. ibidem, ſub numero 34.*

10 *Denunciandi qui ſint ad S. Inquiſit. Officium regulariter. ibid. nu. 46.*

11 *Denuncians blaſphematorem, ſi poſtea dicat ſe falſo denunciaſſe, quid agendum. ibid. n. 56.*

12 *Denunciare quis nõ tenetur blaſphematorem, vbi probabiliter aliquod timeat not. dam. ibid nu 62. & 64.*

13 *Delatorum, & teſtium nomina in S. Inquiſit. Offic. ſecreta retinentur. ibid. nu. 63.*

14 *Denunciandus non eſt blaſphemator, qui ſponte, vel metu denunciationis accedit ipſe ad S. Inquiſ. Officium ibid. nu. 69.*

15 *Denunciare blaſphematorẽ tenetur quis quãprimum poteſt. ibid. nu. 71.*

16 *Denunciando non debet quis æſtimare, vt Sancti Officij delator, ſiue explorator vocetur. ibid. nu. 72.*

17 *Denuncians alterius crimen, vt corrigatur, maleuolus non eſt. ibid. nu. 73.*

18 *Denunciare obligatus non ſatisfacit, niſi ſubſcribendo ſuum indicet nomen. ibidem, numero 74.*

19 *Delatio criminis fieri nequit, niſi expreſſo nomine, & cognomine deferentis. ibid.*

20 *Non denuncians blaſphematorem vbi tenetur, peccatum mor. & excom. latæ ſent. incurrit, ibid. nu. 76. & nu. 79.*

21 *Non denunciantes, & inobedientes quomodo puniendi. ibid. nu. 80.*

Vide verb. Blaſphemator, Teſtis, Inquiſitor.

Deus.

1 *Deus cur aliquando blaſphemos hoc in mundo puniat. in Præfat. nu. 8.*

2 *Deus ob blaſphemias quot mala ſæpe immittat in terras. ibid. nu. 7.*

3 *Deo gratiæ ſunt agendæ ob magnam eius gloriam. ibid. nu. 16.*

4 *Si ea de quibus Deus offenditur vlciſci differimus, ad iracundiam Dei prouocamus patientiam. ibid nu. 27.*

5 *Deus conqueritur de iudicibus, qui in puniendis blaſphemis, & eorum ſuſceptoribus ſunt negligentes. ibid. nu. 31.*

6 *Deus eſt ipſa bonitatis, excellentiæ, & perfectionis eſſentia. q. 1. nu. 5.*

7 *Deo attribuere quod non conuenit, eſt contra eius bonitatem, remouere quod congruit, eſt contra eius iuſtitiam; tribuere creaturæ illius proprium, eſt contra eius [illegible] q. 2. num. 7.*

Digitized by Google

8 Deum laudare tribus fit modis, ſic & ipſum blaſphemare. ibid. nu. 11.
9 Deo incarnato tribuere aliquid verum, & hone ſtum tanquam quid opprobrioſi eſt blaſphemia. ibid. ſub nu. 11.
10 Ex Dei parte non eſt aliqua impotentia, ſed aliquando ex parte rei. q. 3. ſub nu. 25.
11 Deus cuncta vti præſentia ab æterno proſpicit, teſte Domi. Seuerin. Boet. ibidem, ſub numero 26.
12 Deum toto affectu diligere eſt maximum omnium mandatorum. q. 4. nu. 8.
13 Deus quid ſit. ibid. ſub nu. 10.
14 Deo attribuuntur membra metaphoricè, & declaratur q. 5. nu 24.
15 Deus eſt ſummè bonus, & omni benedictione dignus. q. 7 nu. 20.
16 Deus iniquorum malis benè vtitur, nec permittit malum fieri, niſi ex eo aliquid boni eliciat. ibid. nu. 54.
17 Dei nominis Societas ad quid inſtituta quæſt. 12. num. 12.

Diabolus.

1 Diaboli filij cur blaſphemi dicuntur. quæſt 4. num. 25.
2 Diabolus ſiue Angelus primus ob blaſphemiā grauiſſima affectus pena. q. 5. nu. 7.
3 Diaboli aſtutia circa blaſphemare ſolitos. q. 11. nu. 16.

Dicere.

1 Dicere iurando ad corpus, aut ſanguinem Dei quando ſit blaſphemia. q. 3. nu. 1. vſque ad vndecimum.
2 Dicere (per vida de Dios) an ſit blaſphemia. ibid. nu. 3.
3 Dicentes ad corpus, ad ſanguinem Dei ferè ſemper peccant mortal. ibid num. 6. quando includantur in caſu reſerua. vide quæſt 7. num. 65.
4 Dicere aduertenter verba ad blaſphemiā pertinentia mortale eſt peccatum. ibidem, ſub num. 7.
5 Dicentes ad corpus, aut ſanguinem Dei de eorum intentione interrogandi. ibidem, numero 8.
6 Dicere vera de Deo, aut Chriſto, irriſoriè, aut cum indignatione, blaſphemia eſt. ibidem, num. 9.
7 Dicere ad conſpectum Dei an ſit blaſphemia. ibid. ſub nu. 14.
8 Dicere (al diſpetto di quel becco, che mi ſoſtiene al mondo) an ſit blaſphemia. ibid. num. 16.
9 Dicens (Dio becco diauolo) vti blaſphemator in vtroque foro puniendus. ibidem, ſub numero 19.
10 Dicere nec etiam Deus hoc facere poteſt, quando blaſphemia. ibid. nu. 22. vſq; ad 27.
11 Dicens (al diſpetto, vel al corpo, che non voglio dir di Dio) an ſit blaſphemia. ibidem, num 28.
12 Dicens alicui tu mentiris ſaluo honore tuo, an dicatur iniuriam inferre. ibidem, numero 29.
13 Dicere (mal habbia non dico Iddio) an ſit blaſphemia ibid nu 32.
14 Dicentes (al diſpetto di D. bacco, put. di Zio.) & ſimilia, quando verè blaſphement. ibid. ſub nu 33.
15 Dicentes blaſphemias non integraliter an debeant puniri pœna ordinaria blaſphemiæ. ibid. nu 36.
16 Dicere ad deſpectum di Di, an ſit blaſphemia. ibid. ſub nu. 36.
17 Dicere ad deſpectum Virginis non addendo Maria, vel ad deſpectum (della noſtra D.) an ſit blaſphemia ibid & num. 38 & ſeqq.
18 Dicere (non piaccia à Dio,) quando blaſphemiam importet, & quando inter enormes conn. ibid nu. 42.
19 Dicere venego Deum, probatur execrandam, & hæreticalem eſſe blaſphemiam. quæſtione 7. num. 9.
20 Dicere ad deſpectum Beatę Virg. vel S. Petri, aut Sancti Pauli an ſit enormis blaſphem. ibid. nu 40.
21 Dicere ad deſpectum Dei, atrox & hæreticalis eſt blaſphemia. ibid. nu. 35.
22 Dicens Deus non eſt Deus, quando princeps hæreticorum dici debeat. ibid. nu. 46.
23 Dicere Deum adeo eſſe miſericordem, vt peccata non requirat, blaſphemia eſt hæreticalis. ibid. nu. 48.
24 Dicere turificationes factas in maleficijs, & magicis artibus, vel aliud pecc. placere Deo, eſt dictum hæreticale. ibid. nu 49.
25 Dicere ſi Deus non facit vindictam non credam eſſe iuſtum, eſt hæreticalis blaſphemia. ibid. nu. 50.
26 Dicere (put noſtra Donna) idem eſt. ibidem, num. 51.

27 Dicere (Iddio non hà fatto queſto matrimonio) quando blaſph. hæret. ibid. nu. 52.
28 Dicentes (che ſcommunica, che ſcommunica &c.) videntur male ſentire de Prælat. poteſtate. q. 12. nu. 44.
29 Dicens per peccatum carnis non amitti diuinam gratiam eſſet denunciandus. ibi n. 45. Vide verb. Blaſph. & Blaſphem. hæret. & enormis. Denunciatio.

Dictio, Dictum.

1 Dictio autem eſt aduerſatiua. q. 7. ſub nu. 23.
2 Dictio ſiue pro dictione, vel quandoque ſumitur q. 10. ſub nu. 16.
3 Dicta ex perſona qualitate ſunt ponderanda, quod exemplo cuiuſdam iudæi comprobatur. q. 3. nu. 18.
4 Dictum perpulchre ad pedes imaginis crucifixi ponendum. q. 2. nu 48.

Diſpenſatio.

1 Diſpenſandi cauſam præbet delinquentiũ multitudo. q. 5. ſub nu. 19.
2 Diſpenſari poteſt cum nobili quoad pœnas publicas. ibid. ſub nu. 27.

Diſputatio.

1 Diſputatio eſt cribrum veritatis, & plura in commendationem diſputationis adducuntur. q. 13. nu. 35.
2 Nihil eſt in iure tam obſcurum quin ſi deducatur in diſputationem, illius veritas inueniatur. ibid. nu 36.
3 Diſputationis ſtylo qui vſi ſint in pertractandis iuris quæſt. ibid. nu. 37.

Doctor.

1 Doctor Bald. conſil. 476. volum. 3. reprobatur q. 7. n. 36. & eſt ſibimet contrarius. ibi n. 39.
2 Doctores quot requirantur in examine alicuius doctorandi. q. 9 ſub nu. 12.
3 Qui in computando Doctorum numero, quàm in rationibus exam. magis diligentes ſunt, laudandi non ſunt. q. 13. nu. 14.
4 Doctori inſignis atteſtanti de communi, creditur. q. 13 nu 16.
5 Doctorum Papienſ. Iuriſc. vt Ripa, Menoch & aliorũ doctrina quãti ſit faciẽda, q. 13. n. 39.
9 Doct. Pauli Caſtr. mores, & ingenium. ibidem, num. 38.
7 Doct Bald. Ripa, Nau. auctoritas quanta. ibid. ſub nu. 49.
8 Doctori benè diſtinguenti cur ſit credendum. ibid. nu. 51.
9 Doctoris dicto in lectura, vel in conſulendo an magis credatur. ibid. nu. 53.
10 Doctores legendo magis nituntur veritati, quã conſulendo, & cur. ibid. nu. 54.
11 Doctor conſulendo ſi defendat falſum peccat mor. & facit litem ſuam. ibid. nu. 56.
12 Doct. Menochij opinio, in quibus regulariter amplectenda, q. 13. nu. 52.
13 Doctorum antiquorum opinioni regulariter magis adhærendum, quàm modernorum, ibid. nu. 57.
14 Doctores antiqui iunioribus præſtant veneratione, pendere, & menſura. ibid. nu. 58. Vide verb. Opinio, Iudex.
Dolus vide Puer.
Dominij appellatione in dubio intelligitur de directo, & non vtili, q. 3 nu. 40.
Dubitans vide Denunciatio.

Ebrietas.

1 Ebrietas quando excuſet blaſphemantem à peccat & à reſetuat. quæſt. 8 numero 47. & 50. & 51.
2 Loth cum eſſet ebrius cum duabus filijs ſuis cõcubuit. ibid nu. 49.
3 Ebrietatis cauſa blaſphemans eſt puniendus, ut in futurum caueat. ibid.
Vide verb. Homicidiũ, & Irregularitas.

Eccleſia.

1 Eccleſiæ immunitate qui non gaudeant, quæſt. 5. ſub numero 70. vbi declaratur Conſtitu. Greg. XIII.
2 Eccleſiæ immunitate an gaudeant blaſphemi. ibid. nu 69. & 73.
3 Ab eccleſia extrahentes fugientem ad eam ſine licentia & ſi conſtet illum commiſiſſe delictum exceptuatum attamen cenſuras incurrunt. ibid nu 71.
4 Edictum Inquiſitorum quos, & quando obliget ad blaſph. denune q. 12 nu 18.
5 Edictum Inquiſ. nouiſſimum ex ord. ſupremi Trib. S. Inquiſ. refertur. ibid. nu 22.

Emendatio.

1 Emendatio in blaſphemante quando præſumenda. q. 12. nu. 35.
2 Emandatus blaſphemator non eſt denunciandus, ſed aduertendum, vt ibid. q. 12. nu. 68.
3 Qui ad reſecanda, quæ corrigi debent, non occurrit conſentire videtur. in Præfatio, numero 27.

Epiſcopus.

1 Epiſcopi aliqui ſibi reſeruant peccatum publicam exhibendi commoditatem ad ludos prohibitos, in Præf. ſub nu. 32.
2 Ad Epiſcopum pertinet prouidere circa acceſſum ad monialium monaſteria, & exempta. q. 10. num. 18
3 Epiſcopi quid aduertere debent circa regulares abſoluere volentes à caſibus reſer. vigore priuil. ibid. nu. 53.
4 Epiſcopus ferre poteſt cenſuras contra Regulares, niſi habeant in hoc ſpeciale priuilg. ibi. num. 54.
5 Epiſcopus excommunicare poteſt regulares abſoluentes à caſibus ſibi reſer. ſine eius licentia. ibid. nu 55. & ſeqq.
6 Epiſcopus excommunicare poteſt regulares præſumentes prædicare ſine eius approbatione. ibid. nu. 59.
7 Epiſcopus procedere poteſt contra turbantes, vel impedientes eorum iuriſd. etiam ſi ſint exempti ibid. nu. 60.
8 Epiſcopus intereſſe poteſt diuinis officij in eccleſia regularium per agendis cum baldachino erecto. ibid. nu. 61.
Vide verb. Reſeru. Regularis Abſolutio.
Aetas vide Puer.

Euchareſtia.

1 Euchareſtia vti tanquam pane communi non eſt blaſphemia, ſed ſacrilegium. quæſt. 1. num 40.
2 Euchareſtia ſacra cum magno timore, & tremore à blaſphemis recipienda. q. 11. nu 39.

Exempla.

1 Exempla blaſphemantium à Deo in vet. lege grauiſſimè, & miraculosè punitorum. quæſtione 5. num. 3. & ſequen.
2 Exemplum Nicanoris, Maxentij, Iuliani, & aliorum blaſphemorum grauiter punitorũ, ibid. nu. 5. & ſeq.
3 Exempla plura de his, qui ob blaſphemias per graues luerunt pœnas ibid. n 11. vſq; ad 16.
Excommunicatio vide verb. Abſolutio, Epiſcopus Regularis, Cenſura.

Factum.

1 Factibilia non ſunt, quæ implicant contradictionem. q. 3. nu. 26.
2 Facta infecta à Deo effici non poſſe, cur non arguat in eo impotentiam, ibid.
3 Affectus cum principio facti. facto æquiparatur, & idem iudicium fit, quod de facto ipſo. ibi. num 35.
4 Factum non dicitur, ſi non durat. quæſt. 8. ſub num 9.
5 Factorum ſimulacrum eſt oratio, ſiue ſermo. q. 11. ſub nu. 39.

Filius.

1 Filij etiam ob parentum blaſphemias quãdoque puniuntur. in Præf nu. 10.
2 Filij, vel famuli blaſphemia quando ex forma ſtatuti noceat patri, vel domino. quæſtio. 5. num 68.
3 Filius patrem, vel frater fratrem hæreticaliter blaſphemare ſolitum tenetur denunc. q. 12. nu. 57. & 59.
4 Filia veneficam matrem deferre aſtringitur, ibid. nu. 58. declaratur nu. ſeq.
Vide verb. Parentes.

Furtum.

1 Furta plura eadem committens nocte non dicitur commiſiſſe ad hoc vt ſuſpendatur. quæſ. 8. num. 16.
2 Furari volens cumulum aureorum, vel tritici aceruum, vnicum committit peccatum, ibi. num. 39.
3 Furti actio non datur ſiquid ludentium ſuſceptoribus fuerit ſubtractum in Præfa nu. 37.
Forum conſc. vide verb. Abſolutio.

Gloſſa vide opinio.

Hæreſis.

1 *Hæreſis eſt Anthropomorphitarum aſſerentium Deum habere membra q.3.nume.1. & q.5. num.23.*
2 *Ab hæreſi vt differat hæreticalis blaſphemia, ibid.nu.71.*
3 *Hæreticus occultus, ſiue cordis tantum in hoc ſæculo puniri nequit. q.6.ſub nu.23.*
4 *Hæreſis crimen perficitur, ac punitur ſola mentis cogitatione, q.6 ſub nu.25.*
5 *Hæreticus blaſphemus à quo abſoluendus. q. 11.nu.8.*
6 *Hæreſim proferentes per lubricum linguæ quomodo puniendi. q.12.nu.37.*

Hæreſis, ſiue de hæreſi ſuſpectus.

1 *De hæreſi ſunt ſuſpecti ſacras imagines percutientes. q.2. ſub nu.37.*
2 *Hæreſis ſuſpicione non caret iurans per Chriſti verenda ex conſuetudine. q 7.nu.32.*
3 *Ob hæreſis leuem ſuſpicionem honeſtum virum de fide interrogare non videtur conuenire, q.12.ſub nu.32.*
4 *Blaſphemans de hæreſi ſuſpectus quando ſine fraterna correctione denunciandus. ibidem, num.38.*

Homicidium.

1 *Homicidium committens motu repentino correptus quando mortaliter peccet. quæſtio.1. num.26.*
2 *Homicidio grauius eſt peccatum blaſphemiæ, & qua ratione. q 4.nu.31.*
3 *Homicidij cauſam dans de homicidio tenetur, ibid. nu 37.*
4 *Occidens bannitum caſu, vel ex officio non lucratur pœnam ſtatuti, &c. quæſtio.5.ſub numero 64.*
5 *Homicida vt puniri debeat ex Conſtitu. Dom. Med q.7.nu.17.*
6 *Homicida reputatur, & punitur, qui inſulta fecerit contra aliquem cum telo animo deliberato, vt occidat. ibid nu.18.*
7 *Occidere volens tres homines tria committit homicidia in intentione q 8 nu.31.*
8 *Homicidium committens, vel mutilationem ebrietatis cauſa efficitur irregularis, ibid. num.41.*
9 *Occidens aggreſſorem ad ſuam vitam tuendam non eſt irregularis, q.13. nu.20.*
Hortatio vide Princeps.
Ieiunium vide verb. Peccatum nu.

Imago ſacra.

1 *Imaginis B V. faciem, ac Saluatoris, quem in brachijs tenebat ſacrilegus quidam incidit. q.2.nu.34 & de alio nu.35.*
2 *Imagines ſacras percutientes de hæreſi ſunt ſuſpecti. ibid. ſub nu 37. à quo puniendi q.6. num. 14.*
3 *Contra imagines ſacras ex facto iniurioſo puniri quis debet, etſi mala deſit intentio ibid. num.38.*
4 *Imagines Dei, & Sanctorum non debent violari, deturpari, vel frangi. ibid.nu.45.*
5 *Imagines ſacræ quo cultu adorari debeant. q. 2.nu 46.& ſeq.*
6 *Imago Crucifixi quid reſponderit Roberto Gallarum Regi, à Deo pacem petenti. q.4. numero 13.*
Vide verb. Sanctus, Crux.
Infidelitas in quo propriè conſiſtat, & in quo blaſphemia, q.1.nu.36.

Incertitudinis caſus.

1 *Pluribus congregatis ſi vnus blaſphemauit, & ignoretur quiſnam fuerit, an omnes ſint puniendi. q.12.nu 51.*
2 *Si multi iaciant lapides, & ignoretur quis eorum occiderit, omnes cenſendi ſunt irregulares. ibid. nu.52.*
3 *In incertitudinis caſu quomodo condemnationes fienda ex ord. Senatus Med. ibid.nu.53.*

Iniuria.

1 *Iniuriam qui ſuffert veterem ad nouam inuitare videtur in Præfat.nu.19.*
2 *Iniurias, quæ in nos committuntur facile, & laudabile eſt remittere, quæ in Deum diſſimulare nimis impium. ibid.nu.20.*
3 *In omnium iniuriam fertur quod in Deum, & diuinam committitur religionem. ibidem, num.24*
4 *Iniuria facta vni cenſetur facta omnibus de ſua cognatione, & affinitate. q 2. nu.19.*

INDEX

Inquiſitor.

1 *Inquiſitores contra blaſphemos incorrigibiles, & hæreticales uti de hæreſi ſuſpectos procedunt. q. 6. nu. 8*

2 *Inquiſitores cognoſcunt de blaſphemijs habentibus cum hæreſi vicinitatem, & ſub conditione prolatis, ibi. nu. 10*

3 *Inquiſitores cur non debeant faciles eſſe ad credendum aliquem per iocum, vel recitatiuè uerba hæret. protuliſſe, ibid. numero 12. & ſeq.*

4 *Inquiſitores quando Iudæos blaſphemantes puniant. num. 15*

5 *Inquiſitores quas pœnas blaſphemis imponere ſoleant, ibid. nu. 20. & ſeq.*

6 *Ad Inquiſitorem accedere, & confiteri metu probationum, aut ſponte quis dicatur. q. 12. num. 84*

7 *Inquiſitor audire an debeat comparentes in foro pœnitentiali, & quando, ibid. num 85. & ſequen.*

Vide Denunciatio, de hæreſi ſuſpectus. Abſolutio, Blaſphemator, Iudex.

Interpretatio.

1 *Interpretanda quomodo ſint ſtatuta, canones, leges aduerſus blaſphemos, q. 2 nu. 27*

2 *Interpretanda ut ſint uerba generalia, quæ blaſphemiam inferre poſſunt, uel non. q. 3. num. 15*

3 *Interpretari ſua ambigua uerba quilibet poteſt. ibid ſub nu. 38*

4 *Interpretanda quomodo ſit clauſula, ſublata facultate, q. 5. nu. 72*

5 *Interpretatio ad communiter accidentia ſe facile adaptat q. 10. ſub nu. 16*

6 *Interpretanda quomodo ſint Prælatorum præcepta, ut ſcientes crimina ſtatim denunciẽt. q. 12 num. 34*

7 *Interpretanda ſunt uerba in fauorem proferentis, ibid nu 43*

8 *Interpretatio uera legis à practica ſumitur. q. 13. num. 4*

9 *Interpretatio triplex eſt, & quæ præualeat ibi. ſub num. 22*

Vide verbum.

Iracundia.

1 *Iracundiæ calor ille excuſat, qui dementiæ æquiparatur. q. 1. ſub nu. 26*

2 *Ira iuſta ex quibus cauſis procedere uidetur. q. 6. num. 36*

3 *Ex iracundia repentina blaſphemias hæreticales proferens etſi ſtatim pœniteat, non excuſatur à culpa, nec à reſeru. q. 7. nu 61*

4 *Iracundiæ calor non excuſat delinquentem regulariter à pœna. ibid. ſub nu. 62*

5 *Iracundiæ calore in maleficijs non diſtinguitur, an ea emanauerint quo ad pœnam. ibi. num. 63*

Iudæus.

1 *Iudæi abradentes in biblia uerba, quæ Chriſto conuenire poſſunt, blaſphemare dicuntur. q. 2. num 33*

2 *Iudæi tripudiantes in die veneris Sancta blaſphemare dicuntur. ibid.*

3 *Iudæus proferens quædam uerba aduerſus Crucifixum, quare punitus quæſt. 3. nume. 18. & ſeq.*

4 *Iudæus an blaſphemauerit, dicendo (non lo potrebbe far Iddio, ch'io haueſſi cambiato queſto pegno) ibid. nu. 23*

5 *Iudæis æquiparantur blaſphemi, & cur eis peiores. q. 4. nu 14*

6 *Iudæi in blaſphemiæ deteſtationem ſcindebãt ueſtimenta ſua. ibid. num 18. & quæſt. 12. num 7.*

7 *Iudæi horrebant enunciare blaſphemiam alio nomine, quàm benedictionis. ibidem numero 19*

8 *Iudæum blaſphemantem quisnam iudex puniat. q. 6, nu. 5 & ſeq.*

9 *Iudæi in quibus caſib. ab Inquiſitorib. puniantur. ibid ſub nu. 15*

Iurare.

1 *Iurans per membra Chriſti, quando dicatur in contemptum talia proferre uerba. quæſt. 3 num. 11*

2 *Iurantes dicendo, hoc eſt ita uerum ſicut Euangelium, blaſphemare dicuntur. ibid. nu. 44. & 45*

3 *Iurare per falſos Deos eſt blaſphemia, ſic & iurare per creaturam, ut creatura eſt. ibidem*

ibidem num.48

4 *Iurare uerum per falſos Deos, an grauius ſit peccatum, quę iurare falſum per uerũ Deũ. ibid.nu 49*

5 *Iurare per uerenda Chriſti, uel B.Virginis, eſt enormis blaſphemia. quæſt.7.numero 31. & 32.*

Iudex.

1 *Iudices non ſeuerè punientes blaſphemos, & eorum ſuſceptores mort. pecc. in Pręfat. numere 28*

2 *De iudicibus negligentibus in puniendis blaſphemis conqueritur Deus. ibid.nu.31*

3 *Iudex ob delicti atrocitatem leges, & ſtatuta tranſgredi poteſt, in puniendo, quęſt.5.nu. 58 & ſeq.*

4 *Iudex in crimine blaſph. poteſt inquirere, & puniri nulla prӕcedente infamia. quæſtio.6. num.2*

5 *Iudex unus quando puniri poſſit blaſphemum ab alio iudice punitum. ibid.nu.4*

6 *Iudex ſecularis ab eccleſiaſtico requiſitus contra blaſphemum procedentem brach. pręſtare tenetur. ibi.nu.7*

7 *Iudices ordinarij aduerſus quos blaſphemos regulariter procedant. ibid. nu.16*

8 *Iudex an poſſit puniri blaſphematorem cordis, ibid nu 23*

9 *Iudex quo pacto blaſphemiarum grauitatem, & pęnę qualitatem metiri poterit. ibid.numero 37*

10 *Iudex quid animaduertere quoad accuſatores debeat. ibid.nu.38*

11 *Iudex in foro exteriori ſemper inclinare debet in mitiorem partem, ſecus in interiori. q. 8.num.28*

12 *Iudicis arbitrium ſic, & boni uiri debet regulari iuxta iuris, & ęquitatis regulas. q.9. num.9*

13 *Iudex uarijs exiſtentibus opinionib. quam eligere debeat. q 13.nu.43*

14 *Iudex in opinionibus ęquè probabilib. ex parte facti quid aget. ibi.nu.61. & ſeq.*

Irregularitas.

1 *Irregularis fit occidendo puer in ſeptennio doli capax q 8.ſub num.45. ſic & ebrius ibi, numero 48*

2 *Irregulares ſunt cenſendi omnes ſi multi iaciant lapides, & ignoretur quis eorum occiderit q.12.nu.51*

3 *Irregularis non eſt contra quęſdam occidens aggreſſorem ad ſuam uitam tuendam. q. 13.num.20*

Vide Verb. Homicidium.

Ius, uide Canon, Lex.

Impubes, uide Puer.

Lex.

1 *Lex Dei, & naturę abrogari nequit. quæſt.5. num.31*

2 *Authoritatibus magis quàm legibus hodie creditur q.13.num.1*

Vide Conſtit. Canon.

Lingua.

1 *Linguę peccata quęnam principalia, in Præf. num.1*

2 *Linguę uitiorum regina cur blaſphemia, ibi num.2*

3 *Linguam ream non facit, niſi rea mens, quęſt. 1.ſub nu.24*

4 *Lingua Sacerdotum eſt clauis aurea, qua infernus clauditur, & cœlum reſeratur, q.3. num.56*

5 *Lingua quod loquitur lex pręſumptione uiolenta iudicat eſſe in corde. quęſt.7.ſub numero 12*

6 *Linguę lubricum ad pęnam facile non eſt trahendum. q.8.ſub nu.5*

7 *Linguę lubricitas excuſat, ſi appareat non dolosè, aut conſideratè blaſphematum. ibid. num.21*

8 *Per lingua lubricum hęreſim proferentes, quomodo puniendi. q.12.nu.37*

Vide verb. Dicere, Dictum, Verbum.

Loca Scripturæ expoſita.

1 *Locus D.Pauli ad Rom.cap.14. exponitur. in Praf.nu.17*

2 *Locus Leuit.cap.24. refertur, & exponitur. ibi. num.22*

3 *Locus D.Matth.cap.26. explicatur. quæſtio.1. nume 18*

4 *Locus D.Thom.22.q.13.art.1. & 2. explicatur. ibid.nu.34 & 39*

5 *Locus D Matth.cap.19 & ca.25. expenditur. q.2.nu.20. & ſeq.*

6 *Locus Salom Prouer.cap.30.exponitur,nec reprobatur gloſſ.Bern.& Accurſii, quæſtio.3. num.47*
7 *Locus Pſalm.68.Quoniam quem tu percuſſiſti &c.exponitur.q.4.nu.16*
8 *Locus Iobi cap.primo declaratur, ibidem numero 20*
9 *Locus 2.Regum c.12.Veruntamen &c. adducitur,ibid nu 33*
10 *Locus D.Pauli 1.Timot.cap.1.expenditur,& explicatur.q.5.ſub nu.8*
11 *Locus Num c.14.adducitur,& expenditur,q. 7.num.10*
12 *Locus Leuit c.24 adducitur,& explicatur,q. 7.nu 22.vſque ad 25.*
13 *Locus D.Aug.ſuper Leuit.q 83. declaratur, ibid.nu.23*
14 *Locus Leuit.c.24.explicatur, ibidem numero 62*
15 *Locus Sac.Conc.Trid.ſeſſ.4.in fi. expenditur. ibid.nu 68*
16 *Locus Iſaię cap.52.explicatur, queſt. 8. numero 2.*
17 *Locus D.Io.c.10.Multa bona opera, &c. expenditur,q.11.nu.13*
18 *Locus D.Pauli c.10.ad Rom.Corde creditur, &c.explicatur.ibi nu.18*
19 *Locus D.Pauli ad Timot.c.1. Peccantem coram omnib.exponitur.q.12.nu.41*
Vide verb.Interpretatio,Textus,Opinio, Doctor.
1 *Locus publicus quiſnam dicatur. quæſtione 5. numero 54*

Ludus,& luſores.

1 *Ludus eſt ſeminarium omnium ferè peccatorũ, in Præf.nu.33*
2 *Ludentium ſuſceptores ſunt in continuo mort. pec.ibid.nu.32*
3 *Luſores alearum publicos ad prædones, & latrones aggregat Ariſt.ibid.ſub nu 33*
4 *Luſores fatentur præcipuam cauſam ob quam incurrunt blaſphemias eſſe ludum.ibid.numero 34*
5 *Ludens ex conſuet. maledictus dicitur, & domus in qua ludere ſolet.ibid.nu.35*
6 *Ludentium ſuſceptorib. nec datur actio furti, uel iniuriarum,ibid.nu.37 & 38*
7 *Ludere permittentes in eorum domo,qua pœna ex Conſtit Domin. Mediol. plectendi. ibid. nu.39 & 42*
8 *Ludi frequentia quę,q.8.nu.25*
9 *Ex ludo,quę damna proueniant. quæſtio. 11. num.33*
10 *Ludus ſub grauibus pœnis prohibitus, quę pena ob luſorum contumaciam non obſeruantur.ibi.nu.35*
Vide verb. Conſt Pena,Blaſphemator.
1 *D.Lud.Medę Pap.S.Theolog.&c. encomium. q.10. nume.15*

Maledictio.

1 *Maledicere creaturis quando ſit blaſphemia, uel ocioſum uerbum. q.2.nu 25*
2 *Maledictio aufert timorem, & reuerentiam hominum à Deo q.7.nu 21*
3 *Maledicere Deo,& blaſphemare,non differũt, & quomodo hæc uox maledictio ſumitur. q.7.num.25*
4 *Qui maledicit ore, licèt non maledicat corde, oris tamen inquinamenta incurrit. q. 11. ſub num.18*

Malitia.

1 *Malitia duplex eſſe poteſt in eodem actu nempe blaſphemię,& periurij,quę eſt in confeſ. aperienda q.11.nu.10*
2 *Ad malitiam contrahendam non eſt neceſſaria formalis intentio.ſed ſufficit interpretatiua, ſi in obiecto eſt ſufficiens fundamentum,ibi. numero 19.*

B.Maria Virgo.

1 *B.Maria Virgo, & res Chriſti qualiter adoranda q.2.nu.50*
2 *B.Maria V. poſt Chriſtum præ ceteris Sanctis honoranda eſt,q.7.ſub nu.32*
3 *B.V.eſt mater miſericordia,Regina cęli,& porta Paradiſi ibid.nu 1.*
4 *B.V omnia poteſt a filio impetrare. ibid.*
Vide verb Adoratio, Sanctus,
1 *Matrimonij,e Veſcouati da Dio ſunt ordinati, vetus prou q 7.nu 53*
Membrum.vide Deus,Pęna.
Menoch.vide verb.Doctor nu.
1 *Mercatores,& alij artifices ex Conſt.Dom.Mediol.contra famulos blaſph.ad quid teneantur q 12.nu.14*
Metus,vide Conſuetudo.
Miraculum, vide Imago ſacra.

Mona.

Monaſterium Monialis.

1 Monaſterij monialium clauſuram ingrediens prætextu licentiæ animo tentandi impudica quando incurrat excommunicationem papalem.q.10 nu.31
2 Circa Monaſteria Monialium acceſſum etiam exempta ad Epiſcopum pertinet prouidere, ibid.nu.28
3 Moniales quomodo poſſint, & debeant denunciare ad S.Inquiſ.eſſ q.12.nu.65

Mulier.

1 Mulieres, & impubes non excuſantur à blaſphemiæ pœnis, & à caſu reſeru. quæſtio. 7. num 57
2 Mulieres natura ſua ſunt deuotę, ibidem numero 59
3 Mulieres, & pueri doli capaces blaſphemantes ex conſuetudine ſunt denunciandi, quæſt. 12.num.47
Vide verb. Vxor.

Negatio.

1 Negatio, & affirmatio ad idem genus reducuntur.q.2.ſub nu.2
2 Negatio in medio propoſitionis poſita propoſitionem efficit negatiuam.q.3.num.30

Nobilis.

1 Nobiles, & plebei qui dicantur arbitrio iudicis relinquitur.q.5.nu.31
2 Cum nobili poteſt diſpenſari quo ad pęnas publicas.ibid ſub nu.27

Notorium.

1 Notorium, ſiue publicum pecc. cur publicè puniri debeat.q.9.nu.2 & ſeq.
2 Notorium iuris, & notorium facti quid, & ut differant, ibi nu.4 & ſeq.
3 Publicum quaſi populicum dicitur.ibid.
4 Notorium facti ex quibus inducatur, & quid ſit ſecundum communem traditionem.ibid. num 6
5 Notorium quando aliquid dicatur in dubio iudicis arbitrio in utroque foro relinquitur. ibid.nu.8
6 Ad notorium inducendum in omni loco publico ſeptem ſufficiunt perſonæ, ibid.nu.11
7 Notorius blaſphemus ut quis dicatur oportet de eius delicto maiori parti collegij conſtare.ibid.nu.18
8 Notorius non dicetur blaſphemans in loco publico ubi adſit multitudo perſonarum, ſi à nullo audiatur.q.9.nu.19
9 Ad notorium inducendum non ſufficiunt teſtes ex auditu, uel fama publica, ibid.num. 22. & ſeq.
10 Notoria non ſunt dicenda, quæ in domo fiunt, cum difficile probari poſſint. ibid.nu.26
11 Notorius non dicetur noctu blaſphemans.ibid. nu.29. & declar nu ſeq.
Numerus, vide Doctor nu.

Occaſio.

1 Vxor præbens occaſionem marito blaſphemandi, vide Vxor. Occaſionem homicidij, uide Homicidium.
2 Occaſionem præbens ludendi, uel aliter tenetur pœnis blaſphemiarum hac de cauſa prolatarum.q.4.nu.38
Officium, vide verb. Denunciatio nu.

Opinio.

1 Opinio communis, quæ fauet religioni, & animarum ſaluti eſt amplectenda. quæſtio. 2. num.28
2 Opinio P.Suarez circa uerba (al corpo di Dio) uti probabilior amplectitur ab auctore. q.3. num.10
3 Opinio Alex. Ambroſ.de immun. eccl. c.8 non admittitur.q.5.nu.73
4 Opinionum cauſa inter ſcribentes quænam ſit. q.13.nu.2
5 Circa tot opinionum confuſionem quid ſentiat Io de Scrſello ibid.num.3
6 Opinionum multitudo plus turbat, quàm illuſtrat ueritatem, ibid, nu.6
7 Opinio quid ſit, & aſſertur definitio D.Thomæ, q 13.nu.7
8 opinio unde naſcatur, & circa quæ uerſetur, ibid num.8. vt differat à credulitate, & à dubietate, num.9. vt differat à ſcrupulo, numero 10
9 Opinio communis quæ dicatur, ibid. num. 11. quomodo iudicanda, nu.12
10 Opinio magis communis quænam appelletur. ibid.

ibid.numero 13.

11 *Opinio communis aliquando deſiit eſſe talis, & contr. facta eſt communior, ibi.num.15 quando ſequenda.nu.17.in moralibus facit ualidum argumentum. ibid.nu.18*

12 *Opinio,quæ ſententiæ, vel definitioni fidei innititur,præualet communi opinioni ibi.nu. 19 ſic quæ in legis ſenſu, uel alicui textui, uel forti rationi innititur ibid.nu.21*

13 *Opinio per conſuetudinem approbata præualet opinioni communi.ibid.nu.22*

14 *Opinio ſingularis præfertur communi, quæ probabilibus rationibus poſſet conuinci, & adducitur exemplum de pollutione Eccleſiæ. ibid.nu.24*

15 *Opinio Gloſſæ,vel Archidiac.vel Bart. quando præferatur communi. ibidem num. 25. & 27.*

16 *Opinio pro matrimonio, uel vt actus valeat, ſtatur contra communem contrariam.ibid. num.26*

17 *Inter opiniones an teneamur eligere tutiorē. ibid.num 33*

18 *Opinio Doctoris quaſt.ad vtrãque partem diſputantis cur regulariter ſequenda, ibidem num 34*

19 *Opinio mitior. & benignior, ceteris paribus, eſt amplectenda in controuerſis. ibidem numero 40.*

20 *Opinioni peritorum in arte ſtandum eſt, ibid. num 41*

21 *Opinio Theologi, quando præferatur Canoniſtæ, & Legiſtæ, & è contra. ibidem numero 42*

22 *Opinionem quam ſufficiat eligere in foro conſcientia ad effectum non peccandi. ibidem num 44*

23 *Opinio firmata in conſilijs maiorem præfert diligentiam,ibid.nu 55*

24 *Opinionem probabilem relicta probabiliori quando iudex, uel alius ſequi poſſit.ibidem num.63*

25 *Opinionem minus probabilem amplecti an poſſit ſine pec.aduocatus omiſſa probabili.ibid. num.64*

Vide verb.Doctor.

Opera,vide verb.Pœnitentia.

Papa.

1 *Papa Iulius III fuit Papiæ Epiſcopus uocatus Io.Maria de Monte.q.6.nu.9*

2 *Papa Pij V.conſt.aduerſus blaſph.refertur, & declaratur.q.5.nu.32*

3 *Papa an ſolus remittat pœnam blaſphemo debitam in vtroque foro.quaſt.6.nu.32. declar. num 34*

4 *Papæ deciſio ſuper aliqua dubietate tollit opiniones Legiſtarum.q.13.nu.28*

Parentes.

1 *Parentibus maledicentes qua pœna plectuntur. in Præfat.nu.9*

2 *Ob parentum blaſphemias filij quandoque puniuntur.ibid.nu.10*

3 *Pater herus blaſphemantes audiens ad quid teneatur.q.11.nu.14*

4 *Parentes an teneatur filius, uel filia denunciare.q.12.nu.57.& ſeq.*

5 *Parentis primi peccatum quanta poſteris mala intulit.q.13.ſub nu.2*

Vide verb. Filius, Denunciatio.

Peccatum.

1 *Peccata in Spiritum Sanctum quot.quæſtio.1. num.11*

2 *Ad mor.pec.obligat pœna mortis ubi imponitur tranſgreſſori ibid nu 20*

3 *Peccatum veniale eſt blaſphemia ex ſurreptione, & indeliberata uoluntate. ibidem numero 14*

4 *Peccatum omne comparatum blaſphemiæ leuius eſt.q.4.ſub nu.1*

5 *In peccato luxuriæ, & auaritiæ quid immediatè prætendat peccator. quæſtione 4.numero 2*

6 *Peccati genus ſceleſtiſſimum illud eſt, per quod in Dei uituperium quis delectatur. ibi.nu.6*

7 *Peccatum blaſphemantis maius,quàm infidelis ratione maioris ingratitudinis. ibidem num.17*

8 *Peccatum maius committit quis blaſphemando,quàm peierando.ibid.nu.29*

9 *Peccatum maius eſt in faciendo, quàm omittendo.ibid nu.30*

10 *Per quæ quis peccat,per ea quoque torqueri debet.q.5.ſub nu.40*

11 *Peccatum blaſphemiæ ab Epiſcopis diuerſimodè reſeruatur,& quare q.7 nu 1*

12 *Peccata eo grauiora,quo pluries condonata,et iterata.q.8.nu.1*

13 *Peccata tot committit non ieiunans per totam Quadrag. quot ſunt ſinguli dies obligantes ad ieiunium. ibid. nu.* 37
14 *Peccata ſecreta, abſolutione ſecreta, & occulta ſatisfactione purgantur. quaſt.* 12. *ſub num.* 85
15 *Peccatum primi parentis quanta mala intulerit poſteris. q.* 13. *ſub nu.* 2

Pœna.

1 *Pena eadem plectitur, qui actum delicto proximum facit, ac ſi delictum conſumpſiſſet. q.* 3. *ſub nu.* 35
2 *Penam quã ſtatuerit Nabuchdonoſor Rex aduerſus blaſphemantes. q.* 5. *nu.* 2
3 *Pœnis quibus ob blaſphemiam affecti fuerunt Maxentius, Herodes, Iulianus, Pharao. ibid nu.* 6
4 *Pena qua puniri debeant blaſphemi de iure ciuili ibid. nu.* 16
5 *Pena minor quàm à legibus ſit ſtatuta, cur blaſphemis imponatur. ibid. nu.* 19
6 *Pena quæ blaſphemantibus indicta de iure canon. ibid. nu.* 20. *vſque ad* 35
7 *Puniri quis debet in eo membro, in quo deliquit q.* 5. *nu.* 37
8 *Pena à Valeſio Gallorum Rege, & ab Hiſp. Regib. indicta blaſphemantibus. quaſt.* 5. *num* 38
9 *in Penis blaſphemantibus imponendis attendenda eſt conſuetudo, & locorum ſtatuta. ibid. nu.* 41
10 *Pena pecuniaria ſæpe mulctantur blaſphemi, ibid. nu.* 47. *locis pijs applicanda, n* 63. & 70
11 *Punitio delinquentis in quem dirigatur finẽ. q.* 6 *num.* 22
12 *Pena blaſphemo debita, an à Rege, vel Imp. condonari poſſit. ibid. nu.* 33

Pœnitentia.

1 *Penitentia peracta poſt blaſphemias denuo recidens non uidetur perſtitiſſe in pœnitẽtia, q.* 8. *num.* 8
2 *Sicuti per penitentiam bona opera per peccata mortificata reuiuiſcunt, ſic mala per penitentiam deleta per mala ſequentia reuiuiſcunt. ibid. nu.* 12
3 *Penitentia omnes confeſſarij arbitrio remittuntur. q.* 11. *nu.* 23
Penitentia quanam à confeſſario blaſphemis imponenda. ibid. num. 27. *Quæ remedia pro uitanda recidiuitate. ibi nu.* 31. & 36.

Percuſſio.

1 *Percutiens aliquem ferro tricipiti, triaque illi impingens vulnera tripliciter peccat. q.* 8. *num.* 32
2 *Percutiens tres clericos uno impetu, & actu tres incurrit excommunicationes. ibidem. num* 38
3 *Percuſſio clerici in platea facta non uidentib. ad minus ſeptem perſonis, non dicitur notoria. ibid. nu.* 20

Periurium.

1 *Periurium minus peccatum eſt quam blaſphemia. queſt.* 3. *ſub num.* 49. & *queſt.* 4. *nu.* 29. & *ſeq.*
2 *Periurijs, & mendacijs uti nunquam licet pro defenſione reorum. q.* 12. *nu.* 90

Plato.

1 *Plato vocat blaſphemos ſacrilegos, queſt.* 4. *ſub num* 28
2 *Platonis preceptum contra negligentes perſequi blaſphematores q.* 12 *nu.* 10
3 *Plato quas conſtituerat pœnas contra non denunciantes blaſphematores. ibid. nu.* 17

Prohibitio.

1 *Prohibetur aliquid quandoque non propter ſe ſed propter aliud, quod ex illo ſequitur, in Præf. nu* 41
2 *Prohibita non ueniunt in generali obligatione. q.* 3. *ſub nu* 17

Præſumptio.

1 *Præſumi non debet de malo uerbo, & malo homine, niſi malum. q.* 3. *nu.* 19
2 *Præſumptione uiolenta lex iudicat eſſe in corde, quod lingua loquitur. quæſtione* 7. *ſub num.* 12
3 *In dubio non præſumitur blaſphemiam fuiſſe prolatam animo meditato q.* 8. *nu* 22
4 *Præſumitur retenta qualitas ſemel aſſumpta. q.* 11. *nu.* 25
5 *Præſumenda quando ſit emendatio in blaſphemante,*

mante,q.12.num.35

6 Præſumitur quis ſentire prout loquitur, & ratio adducitur,ibid. nu.39

7 Præſumens quem hæreticalia uerba ioco potius, quàm ſerio protuliſſe an deferre teneatur, ibid.nu.48

8 Arbor in folijs humorem indicat radicis D. Greg.q.12.nu.49

Priuilegium,vide verb.Regularis.

Propoſitio.

1 Propoſitio hæretica,ſapiens hæreſim, erronea, temeraria, malè ſonans, periculoſa ,ſchiſmatica, ſeditioſa,& impertinens quę. q.12. num.87.& ſeqq.

Proteſtatio.

1 Proteſtatio contraria facto non releuat. quæſt. 3. ſub num.28.quando iuuet.num.31

Puer.

1 Puerorum,ſiue infantium retentio in lecto infra annũ quare ſub grauibus pœnis à locorũ Ordin.prohibeatur. in Præf.nu.42.

2 Puer annorum quinque blaſphemare ſolitus ex ſinu patris per dæmones raptus. quæſt.5. num.9

3 Puer quinque annorum non ſolet uſum rationis habere.ibid.nu.10

4 Pueri, & impuberes non doli capaces,uel ſenes ferè delirantes licet ex conſuet. blaſphement in caſu reſer.non includuntur.q.8. nu.40. decl.nu.46

5 Minores ante annos pubertatis non habent perfectum rationis uſum . ibidem numero 41

6 Minor in ſpiritualibus agit,ut maior. ibidem num.42

7 Impuberes ob delicta an debeant puniri pęna ordinaria,ibid.nu.44

8 Puer doli capax dicitur,qui ſeptimum excedit annum ibid.nu.45

9 Puer in ſeptennio doli capax occidendo ſit irregularis,ibid.

10 Pueri doli capaces blaſphemantes ex conſuet. ſunt denunciandi.q.12.nu 47

Regula.

1 Regula affertur generalis quomodo committatur blaſphemia.q.1.nu 16

2 Reg. Plura ubi ſimul copulantur ad aliquid, omnia concurrere debent, aliàs impoſſibile eſt illud eſſe.q.10.nu.14

Regularis.

1 Regulares confeſſarij uigore ſuorum priuilegiorum à quibus caſibus reſer. abſol.poſſ. q.10.num.32

2 Regularis confeſſarius cur nõ poſſit ratione ſuorum priuil. abſoluere excommunicatum ob clerici percuſſionem etiam leuem. ibidem numero 36

3 Regularium priuilegijs per decr. Sac Congreg. probatur ſatisfuiſſe derogatum,ibid.nu.37. & ſeqq.

4 Regularis abſoluens Regularem à caſibus ſuo ſuperiori reſer. non incurrit pęnas decreti, ibid.nu 47

5 Facultas Regularibus à Pio V. conceſſa iuxta cap 6.ſeſſ.24. de reformat. quomodo reſtricta.num.51

6 Regularium priuilegia , & aliorum omnia reuocata etiam in foro conſcientię in quibus Concilij Trid.decretis aduerſantur.ibidem num.57.& ſeq.

Reliquię,vide Sanctus.

Reſeruatio Caſuum.

1 Reſeruatur diuerſimode blaſphemia peccatum ab Epiſcopis,& quare,q.7.nu.1

2 In reſeruato caſu hæreticalis blaſphemia, quę regulariter includantur.q.7.nu.44.& 72.

3 Sub reſeruatione non cadit blaſphemia mentalis.ibid nu.73

4 Caſus reſeruatus atrocis,ſiue enormis blaſphemia ut intelligendus. nu 74

5 In caſu reſeruato blaſphemi conſueti includũtur quinquies poſt ult.confeſſ. blaſphemantes,q.8.nu.7.decl num.ſeqq.

6 Reſeruationem ubi & quando incurrant blaſphemantes ſolum ter poſt ultimam confeſſ. ibi.nu.15

7 In caſu reſeruato non cõprehenduntur blaſphemãtes ex conſuet.ſed inaduertẽter.ib nu.19

8 In reſeruatione blaſphemi conſueti non inclu

Digitized by Google

ditur blaſphemans plures Sanctos uno tamē tū ibid nu 33.
9 In caſu reſer. blaſphemi noto. quando comprehendatur blaſphemans coram duabus perſonis. ibid. nu. 15 & quando crimen eſt deductum ad forum iudic. ibi. nu. 16.
10 Reſeruationis tota ius pendet ex reſeruantis intentione ad quam eſt recurrendum. q. 10. num. 11.
11 Caſus reſeruatus non incurritur niſi ob aſſignatas actiones, quæ ſtrictim ſunt interpretanda. ibid ſub n 17.
12 In caſu reſer exprimente Sanctorum blaſphemiam an includatur blaſphemans vnum Sanctum. ibid nu. 18.
13 Caſus reſeruati qua ratione ab Epiſcopis reformandi, & mutandi ibid. nu. 16.
14 Caſus ab Epiſcopo Papiæ anno 1610. reſeruati referuntur, ac nonnullarum dubitationum circa eos ſubinfertur reſolutio. ibid. nu. 27.
15 Caſus immediatè Sedi Apoſtolicæ reſeruati qui, & vbi explicentur. ibid. nu. 34.
16 Reſeruare ſibi caſus poteſt Capitulum Sede Vac. & apponere excommunicationem ipſo facto contra abſoluentes ſine eius licentia. ibid. nu. 63.
17 Reſeruationes pec quæ in animarum tendunt ſalutem, confeſſariorum culpa quandoque proprium non ſortiuntur effectum. q. 11. ſub num. 7.
18 Caſus Epiſcopo reſeruati, ſi error in intellectu concurrat, Sedi Apoſtolicæ reſeruantur. ibi. num 9.

Rota Romana.

1 Rota Rom. opinio dicitur communis, & plura de eius auctor. q. 13. nu 45.
2 Rota Rom. aud tores quot, & eorum examen, et præſtantia. ibid. nu. 46.
3 Rota Rom loquente cætera tribunalia obmutescere debent. ibid nu 47.
4 Rota Rom. auctoritas non eſt neceſſaria, nec habet vim legis ibid. nu. 48.
Rubrica vide Textus. nu.

Ruſticitas.

1 Ruſticitas quando excuſet blaſphemiam. q 7. num 55.
2 Ruſtici plerunque cæteris peiores, & cuiuſdam ruſtici atrox blaſphemia refertur. ibi. nu 56.

Sacerdos.

1 Sacerdotes amat colitque qui bona fide Deum colit. q. 2 ſub nu. 23.
2 Sacerdotum lingua eſt clauis aurea, qua inferni claudirur, &c. q. 3. nu. 56.
3 Sacerdotum ratio intelligentia, & claritate abundat, ob eorum, quæ tractant magnificentiam ibid.
4 Sacerdotum peccata non conuenit vulgo innoteſcere, ne illis offenſi ad delinquendum reddantur audaciores q 5 ſub nu. 29.
5 Sacerdotes audire non poſſunt confeſſiones, niſi prævio Epiſcopi examine non obſtante quouis priuil q 10. nu. 56.
Vide verb. Clericus.
Sacrilegium vide verb. Euchariſtia, Eccleſia.

Sanctus.

1 Sanctorum rebus detrahere, quas fecerunt, antequam tales eſſent, quando ſit blaſphemia. q 1 num. 30.
2 Sancti Criſpinus, & Criſpianus fuerunt ſutores, & Sancti Io. & Paulus germani fuerunt eunuchi ibid.
3 Sancti Medardus, & Gildadus vno partu editi, & vna die Epiſcopi creati, & vna die mortui, ibid. nu. 31.
4 Sanctus Marcellinus timore ſacrificando idolis peccauit mortal. ſed non hæreſis peccato. ſub num. 39
5 Sancti ſunt Dei Senatores. q. 2. ſub nu. 18.
6 In Sanctos tribus modis poteſt contumelia proferri. ibid nu. 21.
7 Sancti quomodo, aut cur inuocandi, ibid. num. 12 & ſeq.
8 In conuicio contra Sanctum prolato duæ repetiuntur malitiæ. q 3. nu 60.
9 Sanctus Stephanus cur fuerit lapidatus. q. 5. ſub nu. 1.
10 Sanctorum imagines inhonorantes, violantes, aut irridentes qualiter puniendi, ibid n 80.
11 Sancti habent quatuor præcipua in Paradiſo, & quænam ſint. q. 7 nu. 42.
12 Sanctorum voluntas neceſſario eſt Dei voluntas, ibid. nu. 43.
13 Sanctorum reliquiæ ſingulari munditia ſunt pertractandæ. q. 11. ſub nu. 39.

Seruus.

I N D E X

Seruus.

1 *Serui boni, & fideles honorem domini ſui ſemper tuentur. q 12. nu. 5.*
2 *Serui, & alij inſeruientes tenentur differre dominum blaſphematorem. ibid. nu. 60.*

Scriptura Sacra.

1 *Scripturę Sacrę ſenſum litteralem dicere aliquando eſſe falſum blaſphemia eſt hæret. q. 1 num 13.*
2 *Scripturæ Sacræ verba trahentes ad ſcurrilia non dicuntur hæreticales blaſphemi. q. 7. num. 67.*
3 *Scripturæ Sacræ verba Dei digito ſcripta dicuntur. ibid. nu 69.*

Sodomia.

1 *Sodomia quàm graue ſit crimen, cui blaſphemia æquiparatur. q. 5. nu. 17.*
2 *Sodomia, & blaſphemia ſunt peccata, quæ os polluunt, aures offendũt, & aerem inficiunt. ibidem.*

Spiritus Sanctus, vide verb. Peccatum.

Statutum.

1 *Statutum Papienſe 14. in crim. tit. de blaſphemis declaratur. q. 2. nu 9.*
2 *Statuta blaſphemias punientia quomodo intelligenda, & extendenda ibid. nu. 21 & 27.*
3 *Ex Statuto Papiæ pęna pecuniaria blaſphemis eſt impoſita. ibid nu 48.*
4 *Statutum Nouariæ contra blaſphemantes eefertur & declaratur. ibid nu. 49.*
5 *Si ex Statuto puniri debet blaſphemans Deum in 30. blaſphemans B. V. in 20 Sanctos in 10. vt puniendus qui vno impetu omnes blaſphemat q. 8 nu 34.*
6 *Statutum requirens præſentiam, oportet probare quod pręſens intellexerit. q. 9. nu 20.*
7 *Statutum puniens accedentem cum hominibus armatis an procedat in accedente cum vno homine armato, q 10 ſub nu. 18.*
8 *Statutum puniens producentem falſos teſtes an habeat locum in producente vnum falſum teſtem. ibid. nu 19.*

Solitus.

1 *Solitus patrare delicta dicitur, qui per tres vices delicta commiſit. q. 8. nu...*
2 *Quod bis ſit, frequẽter fieri dicitur. ibi. ſub n...*
3 *Solitus blaſphemare ſi abſtineat per plures menſes, & poſtea reincidat, an dicatur blaſphemus conſuetus ibid. nu. 18.*
4 *Solitus blaſphemare quis dicatur ad hoc vt ſit denunciandus. q. 12. nu 75.*

Vide verb. Conſuetus.

Stultus.

1 *Os ſtulti contritio eius. q. 4. ſub nu. 4.*
2 *Stultus in culpa ſit ſapiens in pęna. q. 12. ſub nu. 49.*

Tabella caſ. reſer.

1 *Tabel. Piſana ar. 15. declaratur q. 1. ſub n. 26.*
2 *Tab caſ. reſer. Venet. art. 1. Flor. art. 5. Neapol. ar. 1. Ianuenſ. ar. 3. Bergomen. & alia declarantur. q. 8. n. 13.*
3 *Tabella Fauentina art. 3. Viterb arti. 2. Aux. ar. 4 perpenduntur. ibid nu. 20.*
4 *Tabel. Neapol ar. 1. expenditur. q. 9 nu. 14.*
5 *Tabel Taur. ar. 7. Alex. art. 10. Montiſreg. Senog art. 1 & multa alia declarantur à nu. 8 & ſeqq.*

Teſtis.

1 *Teſtis vnus ſufficit ad probandum aliquem oſtendiſſe contritionis ſigna. q. 5 nu. 77.*
2 *Teſtes qui eſſe non poſſint q. 9 nu 17.*
3 *Coram teſtibus duobus, vel tribus blaſphemãs an dicatur notorius &c. ibid nu. 21.*
4 *Teſtis deponens de delicto noctu commiſſo fidẽ facit, ſi probetur quod Luna luceret, vel aliud adeſſet lumen. ibid nu. 31.*
5 *Teſtis deponens quem eſſe blaſphematorem probat, vbi rationem reddat. ibid nu. 32.*
6 *Teſtis vt probet blaſphemia uerba enunciare debet. ibid nu 35.*
7 *Teſtis vnius dicto accedente infamia reus torqueri poterit q. 12. nu. 55.*
8 *Teſtium nomina in S. Inquiſ Officio ſecreta retinentur. ibid. nu. 63.*

Textus, & Rubr.

1 *Textus Auth. Iuſt. vt non lux. contr. nat. expenditur. in Præf nu. 31. & q. 5. nu. 18.*
2 *Rubr & tex. cap. fin. de maledic. declaratur. q. 2. nu. 29. & q. 5. nu. 25. & q 6. nu. 31.*
3 *Text. in c 2. §. ceterum de offic. ord. lib. 6. refertur, & explicatur.*
4 *Text. in cap ſiquis per capillum, 22 q. 1. declaratur. q. 3. ſub nu. 1. & q. 5. ſub nu. 20.*
5 *Text. in l. præſes, ff. de pęnis explicatur. q. 8. num. 35.*

Text.

Digitized by Google

6 *Text.in c.1.de deliƈt puer.refertur,& expenditur. q.8.nu.43.*
7 *Textus in cap.cum deteſtabile de ſimon. in extrauag.com.interpret. q.13 nu.23.*

Venia.

1 *Venia locus non eſt vbi tã deteſtabiliter Deus offenditur,vt fit blaſphemãdo.in Pref.n.18*
2 *Venia facilitas incenſiuum tribuit delinquendi. q.11. nu 7.*

Verba.

1 *Verba generalia, quæ poſſunt inducere blaſphemiam,vel non vt interpretanda. q.3.nu.15.*
2 *In generali verborum probatione non videtur quis comprehendere voluiſſe ea, quæ proferenti eſſent pœnalia. ibid.nu.17.*
3 *Verba,quæ blaſphemiæ aſſimilantur, dicere ex conſuetudine quando ſint vera blaſph. ibid. num. 33.*
4 *Verba tam in fauorabilibus, quàm in odioſis debent intelligi in potentiori, & nobiliori ſignificatu. ibid.nu.39.*
5 *Verba pro prima vice intelligi debent pro prima vice punitionis non blaſphemiæ. q. 5. num.56.*
6 *Verbum,permiſſum eſt, quando denotet neceſſitatem. ibid nu.57.*
7 *Verbum audeat, vel præſumat de ſui natura, malum importat animum. q.10. ſub nu.44.*
8 *Verborum forma, & ordo inſpici debet in voluntate dubia. q.12. ſub nu.44.*
9 *Verba in dubio in fauorem proferentis ſunt interpretanda.ibid.nu.43.*
Vide verb. Interpretatio.

Veritas.

1 *Non eſt veritas, non eſt ſcientia Dei in terra dicit Oſeas in Præf.nu 6.*
2 *Veritas de Deo, vel Chriſto enunciata contumelioſè eſt blaſphemia. q.2 nu.12.*
3 *Veritates noſtras lubricas cum ſempiternis veritatibus conferre maxima eſt ſuperbia.q.3. ſub nu.44.*
4 *Ad veritatem verborum copulatiue prolatorũ requiritur concurſus omnium copulatorum. q.10. ſub nu.15.*

Voluntas.

1 *Voluntatis deliberatio ad meritum,vel demeritum in momento ſufficiens eſſe poteſt. q. 1. num.25.*
2 *Non quod fit,ſed quo animo fiat inſpiciendum. ibidem.*
3 *Voluntatem declarari factis, uel uerbis nihil refert. q.2. ſub nu.37.*

Vſus loquendi.

1 *Vſus communis loquendi uidetur confundere uerba ad corpus Dei, & ad corpus Chriſti. q.3.nu.4.& ſeqq.*
2 *Vſus communis loquendi poteſt interpretari uerba dubia, ut non ſonent in blaſphemiam q.3.nu.13.*
3 *Ex communi uſu ſumenda eſt uocum ſignificatio, ibid. nu.14.*
4 *Vſus communis loquendi uerborum proprietati præfertur. ibid.*
5 *Vſus communis ſiue patria generalis conſuetudo blaſphemandi in utroque foro non excuſat.ibid.nu.20.& q.8.nu.17.*
6 *Ex uſu loquendi communi dicendo (noſtra Donna) B.V.ſemper intelligitur.ibi.nu.41.*

Vxor.

1 *Vxores præbentes occaſionem blaſphemandi maritis, & ſerui dominis quam grauiter peccent. q 4.nu.34.*
2 *Vxor quando excuſetur à denunciando marito blaſphemare ſolito. q.12.nu.67.*
3 *Vxor receptans maritum hæreticum,quare non punienda.ibid.*
Virgo uide Monaſterium.

FINIS.